

*Георги Димитров
1914*

ЗКБ

ИНСТИТУТ ПО ИСТОРИЯ НА БКП ПРИ ЦК НА БКП, 1983
с/о JUSAUTOR, SOFIA

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

СЪЧИНЕНИЯ

ВТОРО ИЗДАНИЕ

ИНСТИТУТ
ПО ИСТОРИЯ
НА БКП
ПРИ ЦК НА БКП

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

ТОМ

4

СЕПТЕМВРИ 1912 — ЮНИ 1914

ПАРТИЗДАТ
ИЗДАТЕЛСТВО
НА БЪЛГАРСКАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА
ПАРТИЯ
СОФИЯ 1983

Редакционна колегия

чл. - кор. проф. д-р ЙОРДАН ЙОТОВ (председател)
акад. ВЛАДИМИР ТОПЕНЧАРОВ
ДАВИД ЕЛАЗАР
НЕДЕЛЧО ГАНЧОВСКИ
проф. д-р ТАТЯНА КОЛЕВА
н. с. МАРИЯ ЧЕРВЕНДИНЕВА

Редактори на том 4

проф. д-р ТАТЯНА КОЛЕВА
ЕКАТЕРИНА ПЕОВСКА

Съставител

к. п. н. ВЕНЕТА АПОСТОЛОВА

ПРЕДГОВОР КЪМ ТОМ ЧЕТВЪРТИ

В том четвърти са включени 112 произведения и документи на Георги Димитров, написани от 9 септември 1912 до 27 юни 1914 година. От тях 48 са отпечатани в том втори и трети на първото издание на съчиненията, 11 по-късно — в различни сборници, списания и вестници, а 53 се публикуват за първи път.

Новите материали представят още по-пълно дейността на талантливия пролетарски революционер като ръководен партиен и профсъюзен деец. Това са преди всичко речи и изказвания на работнически събрания, конгреси, конференции, в Народното събрание, в които се разкрива становището на партията по проблемите на вътрешната политика, на войната и мира; окръжни, писма и др., които отразяват борбите на българската работническа класа против капиталистическата експлоатация, усилията на Синдикалния комитет за организационно укрепване на ОРСС, връзките с международното работническо движение.

В своите трудове през този период Георги Димитров продължава да разглежда проблемите на синдикалното движение и неговата роля в борбите на българските работници. Централно място обаче сега заемат въпросите, свързани с избухналата през есента на 1912 г. Балканска война, а по-късно с Междусъюзническата война. Антивоенната борба, защитата на интересите на трудещите се, усилията за запазване на синдикалните организации в трудните военни условия, а след демобилизацията — за възстановяване и разгръщане на тяхната дейност поглъщат неговото внимание, сили и време. Избран за депутат в

Народното събрание през ноември 1913 г. и преизбиран непрекъснато до 1923 г., той показва забележителни качества на революционен парламентарен деец — пословична непримиримост към буржоазията и капиталистическия строй, последователна защита на справедливите искания на трудовите маси.

Разглежданият период е наситен с драматични събития. Обективната необходимост от ликвидиране на феодалните отношения на Балканите и решаване на националния въпрос, стремежите на управляващата буржоазия и монархизма в балканските страни за териториално разширение и осигуряване на нови пазари, намесата на големите империалистически държави засилват напрежението на полуострова. Най-последователното разрешаване на националния и социалния проблем може да стане по пътя на демократичната революция. Но прогресивните сили — работниците и селяните, както и техните партии, са все още слаби, противоречията между балканските капиталистически страни и Османската империя са особено остри, а империалистическите държави преследват свои завоевателни цели на Балканския полуостров. Това обстоятелство дава отражение върху хода на събитията. През първата половина на 1912 г. се създава Балканският съюз, в който участвуват България, Сърбия, Гърция и Черна гора, а на 5 октомври съюзниците започват война срещу Турция. Техните войски нанасят значителни поражения на турската армия.

Българските войници и офицери, които се сражават за освобождението на поробените братя, проявяват голям героизъм, с цената на много жертви завоюват блестящи победи и изиграват решаваща роля за разгрома на турската армия. Като продължение на освободителното дело на Руско-турската война от 1877-1878 г. Балканската война е справедлива и прогресивна за българския народ.

Тя има обективно прогресивен характер за балканските народи. Почти целият полуостров е освободен от османско иго, премахнати са феодалните отношения, Албания получава национална независимост. Преценявайки резултатите от войната, В. И. Ленин пише: «...победите на сърбите и българите означават подкопаване на господството на феодализма в Македония, означават създаване на повече

или по-малко свободна класа на селяните-земевладелци, означават осигуряване на цялото обществено развитие на балканските страни, задържано от абсолютизма и крепостническите отношения».¹

По силата на сключения в Лондон мирен договор на съюзниците са предадени европейските владения на Османската империя на запад от линията Мидия—Енос и островите на Егейско море. Но още по време на войната и особено след подписването на мирния договор между съюзниците се проявяват големи противоречия. Избухват спорове за подялбата на освободените земи. Политиката на големите империалистически държави подхранва стремежите на буржоазно-монархическите кръгове в балканските страни към хегемонизъм. В резултат на всичко това на 16 юни 1913 г. избухва Междусъюзническата война. Най-напред военните действия започват в Македония между българската армия и войските на Сърбия и Гърция. Във войната се намесва и Румъния. Турция окупира Източна Тракия с Одрин. Останала сама срещу обединените противници, българската армия води кръвопролитни боеве, но претърпява поражение. Страната преживява тежка национална катастрофа. Според сключения Букурещки мирен договор България запазва само Пиринския край с района на р. Струмица и Западна Тракия. Южна Добруджа е дадена на Румъния. По силата на Цариградския договор Източна Тракия, с изключение на Свиленградско, Василиковско (Мичуринско) и Малкотърновско, преминава отново към Турция. Поробените българи в Македония и Тракия са подложени на преследване и денационализация, много от тях са принудени да напуснат родните си места и да търсят подслон в свободна България. Това влошава още повече положението на трудещите се в страната.

По време на войните целият икономически потенциал на България е поставен в услуга на армията. Въведени са военно положение и цензура, рязко се увеличава експлоатацията на трудещите се, много семейства остават без прехрана. Това обстоятелство, както и недоволството от авантюристичната политика на буржоазията довеждат до

¹ Ленин, В. И. Събр. съч. Т. 22, с. 179—180.

изостряне на класовите противоречия в страната, до олевяване на масите.

Последователната защита на интересите на народа, интернационалистическата позиция на БРСДП (т. с.), разработената от нея програма за разрешаване на националния въпрос и обединението на българския народ по пътя на Балканската федеративна република водят до повишаване авторитета на тесните социалисти сред масите и до рязко засилване на влиянието им в политическия живот на страната. В изборите за XVI обикновено народно събрание партията спечелва над 54 хиляди гласа и 18 депутатски места.

Във включените в том четвърти произведения важно място заемат проблемите за отношението на БРСДП (т. с.) към националния въпрос на Балканите, причините и последиците от войните, виновниците за националната катастрофа. Партията е решително за националното обединение на българския народ, но е против войната като средство за неговото осъществяване. Още в първата поместена в тома статия «Думата на пролетариата» Георги Димитров се обявява против раздухването на шовинизма с цел да се създадат условия за започване на военни действия срещу Турция. Той подчертава, че буржоазията и монархизмът в своите хегемонистични стремежи стават слепи оръдия на големите капиталистически държави, които отдавна целят поробването на балканските народи и превръщането на полуострова в своя колония. Шовинистичните лозунги улесняват завоевателната политика на империалистическите страни, усложняват положението на Балканите и «като усилват позициите на национализма и монархизма у нас, отдалечават *фактическото* национално обединение на българския народ и освобождението на поробените балкански народи и могат даже в края на краищата да превърнат патриотарската комедия в една крайно *гибелна трагедия* за свободата и независимостта на народите, които населяват Балканския полуостров» (с. 20).

Партията оценява обективно прогресивния характер на Балканската война. Много нейни членове участвуват в боевете, проявяват мъжество и героизъм. В същото време БРСДП (т. с.) се обявява остро против задкулиските борби и пазарлъци във връзка с разпределението на осво-

бодените територии, разобличава завоевателните цели на големите капиталистически държави на Балканите, които използват войната, за да поставят балканските страни в още по-голяма зависимост. Като изхожда от класовите и интернационалистически позиции на БРСДП (т. с.), Георги Димитров изтъква преди всичко хегемонистичните стремежи на балканската буржоазия, целта ѝ да завладее нови пазари, да натрупа повече богатства, разкрива намеренията на буржоазно-монархическите правителства да «заграбят» колкото може повече от владенията на Османската империя и затова говори за завоювани, а не за освободени земи, нарича войната освободителна в кавички.

След сключването на примирието БРСДП(т. с.) предупреждава трудещите се за голямата опасност от нова война — този път между самите съюзници, призовава масите на борба за мир и братство между народите от полуострова, за независимост от империалистическите държави. Идеята за Балканска федеративна република преминава като червена нишка в произведенията на Георги Димитров. В статията «Кой доведе България до задънена улица?» той подчертава: «Само така биха могли народите, населяващи Балканския полуостров, да запазят своята национална независимост, да осъществят своето народно обединение, да тръгнат по пътя на своето обществено-икономическо и културно развитие, да престанат да бъдат играчка в ръцете на Великите сили, сами да станат седмата велика сила в Европа и да затворят пътя за настъпление на европейския империализъм на Балканите.» (с. 128).

В трудовете, включени в настоящия том, е залегнало разработеното от Д. Благоев партийно становище, че буржоазията на Балканите не е в състояние да реши националния въпрос, че тази задача ще изпълни най-революционната класа — работническата. Още преди избухването на Балканската война Георги Димитров заявява, че пролетариатът е «единственият, който както у нас, така и в останалите балкански страни се явява истински ратник за националното обединение и освобождение на балканските народи». Той «ще бъде готов да даде всички необходими жертви за действителното национално обединение и пълното освобождение на балканските народи...» (с. 21, 22). В статията «Нашата всекидневна работа» ръководителят

на ОРСС подчертава, че пролетариатът държи в ръцете си най-важните нишки на икономическия и социалния живот, че е най-живият и революционен елемент в България. Нужно е обаче да се сплоти в редовете на партията и на профсъюзите, «за да защити своите интереси, да наложи необходимите социални реформи и да се издигне до положението на един мощен фактор в България за запазването на мира на Балканите и за улесняване обединението на балканските народи в една федеративна република» (с. 28).

Като изхожда от това правилно разбиране за ролята на работническата класа и на нейните организации, видният пролетарски ръководител полага постоянни грижи за запазването и разрастването на партията и професионалните съюзи. Войната затруднява извънредно много дейността на БРСДП(т. с.) и на ОРСС. Голяма част от работниците са изпратени на фронта, въведени са военно положение и цензура. В статии, окръжни, писма до местните партийни и синдикални организации Георги Димитров постоянно изтъква необходимостта въпреки трудностите ОРСС да води редовен живот, да запази и разшири влиянието си сред масите, дава конкретни указания за работата му във военните условия, за организирано подпомагане на ранените, семействата на загиналите и мобилизираните, за защита интересите на работниците, останали във фабриките и арсеналите. Специално внимание отделя на железничарите и телеграфо-пощенските служещи, по-голямата част от които работят в тила. В няколко статии, публикувани по-късно в отделна брошура, обосновава задачата за организиране и класово възпитание на работничките в България.

След свършване на войната Георги Димитров призовава да се използват благоприятните обективни условия за укрепване на професионалните организации. За това е нужно да се засили организационната и просветната дейност на ОРСС, да се води пропаганда и агитация сред неорганизираните работници, синдикалните секции във всяка местност да изучават най-внимателно положението в съответните професии, пораждащото се недоволство против експлоатацията и произволите на капиталистите и да вземат под свое ръководство всеки конфликт между работниците и собствениците.

Проблемът за организационното заздравяване и разрастването на професионалните съюзи е поставен и в доклада пред Десетия юбилеен конгрес на ОРСС, състоял се през май 1914 година.

В центъра на вниманието на Георги Димитров и по време на войните е класовото и интернационалистическото възпитание на пролетариата. Той подчертава, че въпреки тежките условия синдикалните организации трябва да свикват редовно събрания и конференции, на които членовете да бъдат осветлявани за събитията в страната и в чужбина, да водят постоянна лична агитация, да разпространяват «Работнически вестник», който след временно спиране започва отново да излиза. Ролята на партийния и синдикален орган в момента, когато революционните организации са лишени от правото на масова пропаганда и публични събрания, се засилва извънредно много.

В редица статии в българския и чуждестранния печат Георги Димитров разглежда положението на трудещите се във военните условия, борбата на партията и на ОРСС за облекчаване тежкото им състояние. Като констатира, че експлоатацията на пролетариата никога не е достигала до такива чудовищни размери и произволи, както през войната, той изпраща на 10 септември 1913 г. от името на Синдикалния комитет протест до Министерството на труда против потъпкването на работническите закони, настоява да се възстановят и редовно да функционират комитетите на труда, иска да се разшири законодателната закрила на работниците и да се учреди постоянен работнически инспекторат, избран от професионалните организации и издържан от държавата.

В произведенията от периода след Балканските войни важно място заемат въпросите на стачното движение, което бързо нараства. Въпреки военното положение през 1912 и 1913 г. избухват 55 стачки, а след сключването на мира само за няколко месеца настъпва нов стачен подем. Като предвижда, че силното недоволство на работническите маси и влошените условия на труда могат да доведат до избухването на спонтанни и ненавременни стачки, Георги Димитров препоръчва на професионалните съюзи да предпазват работниците от обявяването на стачки, преди да е извършена необходимата подготовка, която може

да осигури успех на борбата. Но когато въпреки всички усилия се стигне до стачка, ОРСС трябва да поеме ръководството на борещите се работници. Той следи с внимание хода на отделните стачки, на най-големите от тях посвещава специални статии, протестира против намесата на полицията и терора срещу стачкуващите, призовава работниците за класова солидарност с борещите се, организира акции за подпомагането им.

Важно място в том четвърти заема проблемът за обединението на работническото движение в България. На него са посветени брошурата «Единството на синдикалното движение и Интернационалът», серията от статии за мисията на председателя на Международния синдикален секретариат К. Легин в България, специалният доклад пред Десетия конгрес на ОРСС, редица окръжни, речи и други материали.

През септември 1913 г. Интернационалната синдикална конференция в Цюрих отново подчертава необходимостта да се възстанови единството на синдикалното движение в България. По повод разпределението на събраните помощи за пострадалите от войните профсъюзи в Сърбия и България във Виена се провежда специална Балканска синдикална конференция, която обсъжда положението в двете страни. Тя отново потвърждава становището на Международния синдикален секретариат за обединение на професионалните съюзи в България и препоръчва, ако не би могъл да се намери никакъв друг начин, обединението да се извърши в една партийно-политически неутрална организация.

Както пред конференцията, така и след това Георги Димитров разкрива разбирането на партията и революционните профсъюзи, че може да става дума за обединение на отделни общоделски дружества с професионалните съюзи към ОРСС, при условие че се запази пълното единство между синдикалната и политическата борба на пролетариата. Той изтъква, че в нашата страна е изключено да се говори за обединение на революционната марксистка партия с общоделската опортюнистическа партия. Ако конференцията е била на ясно по този въпрос, не би допуснала възможността за обединение върху базата на партийно-политическия неутралитет, а би препоръчала, щом реформистките синдикати твърдят, че са социалдемо-

кратически, че стоят на почвата на класовата борба, щом са очевидно малцинство, да се обединят с революционните профсъюзи на базата, върху която те са изградени.

По решение на Виенската конференция в България пристига К. Легин, за да съдействува за обединението на профсъюзното движение. На конференцията с К. Легин Георги Димитров дава подробен отчет за състоянието и дейността на ОРСС, обосновава неговото категорично становище против партийно-политическия неутралитет като база за създаване на обща синдикална централа. Анализирайки положението в българското работническо движение, той предлага да се свика от двете централи общ синдикален конгрес с пропорционално представителство — по един делегат на 100 членове, който да реши суверенно, на принципа на обикновеното мнозинство, всички въпроси относно характера, тактиката, формата на организация и отношенията на бъдещия общ синдикален съюз към политическите партии, като решенията му бъдат задължителни за участващите в него организации. Тази правилна позиция дава възможност при добро желание да се обединят профсъюзите в България, но не среща подкрепа сред общоделските синдикални ръководители.

Секретарят на ОРСС изтъква, че предложението за свикване на общ конгрес на двата синдикални съюза цели не преливане или прегазване на малцинството, а едно достойно обединение на малцинството и мнозинството на организиранияте върху основата на класовата борба работници. На конгреса ще решава мнозинство, което ще се формира *«след зряло и всестранно обсъждане в него на всички условия на работническото единство и което ще бъде способно да постави интересите на работниците и тяхното единство по-високо от всичко друго и волята на което ще бъде пролетарската воля за единомисленна и успешна борба против капитализма»* (с. 340—341).

При отказа на реформистките синдикати за свикване на общ конгрес Георги Димитров призовава работниците сами да извършат своето обединение, като се сплотят и борят заедно със своите братя от революционните профсъюзи. На местните работнически съвети предлага да установят със синдикалните организации на широките социалисти *«най-добри другарски отношения, за да се постигне*

едно *фактическо* сближение помежду им» (с. 331.), да се отнеме възможността на заинтересованите общоделски водачи да ги озлобяват срещу ОРСС и да им попречат да възприемат предложената база за общ синдикален конгрес от профсъюзите, присъединени към двете централи.

Десетият конгрес на ОРСС, след като се информира за преговорите по обединение на синдикалното движение, единодушно подчертава, че единството на професионалните съюзи «може да се възстанови *само* върху базата на исторически сложилите се органически връзки между синдикалното движение и Социалдемократическата партия, *само* при запазване *единството* между *двете* крила на освободителното работническо движение в България» (с. 431—432.).

Включените в настоящия том произведения, свързани с борбата за обединението на синдикалното движение, съдържат ценни данни за развитието на професионалните съюзи в България. Но поради изострената борба между революционните марксисти и опортюнистите в някои от тях са допуснати известни пресилени оценки за реформистките синдикални съюзи, неточности за организационното им състояние, определено подценяване на тяхното влияние сред работниците и другите трудещи се слоеве. Събраните и обобщени въз основа на най-задълбочено проучване сведения обаче представляват голям интерес.

Вярно на пролетарския интернационализъм, в дните на най-тежки изпитания по време на Балканските войни и след тях българското революционно синдикално движение се чувствава «както по духа и дейността си, тъй и по връзките си с Интернационала. . . една неразривна част от общото освободително движение на интернационалния пролетариат» (с. 70). Като секретар на ОРСС Георги Димитров е в контакт с Международния синдикален секретариат, с дейци на работническото движение в другите страни, следи с внимание и проявява класова солидарност с борбите на пролетариата в чужбина, апелира да бъде оказана морална и материална подкрепа на работниците в България и в балканските страни по време на войната. Неговите произведения «Печатарският интернационал», «Синдикалният интернационал», «Синдикалното движение в Австрия» и други показват дълбоко познаване

на състоянието на международното работническо движение.

След Балканските войни настъпва нов момент в политическата дейност на Георги Димитров. В изборите за XVI и XVII обикновено народно събрание той е избран за народен представител от Врачански избирателен окръг. Като депутат и секретар на парламентарната група на тясносоциалистическата партия използва трибуната на този висш държавен орган за «безпощадно бичуване авантюристическата, предателска и грабителска политика на буржоазията и монархизма, за запазване националната независимост и свобода на страната, за защита интересите и правата на работническите маси, за свестяването и организирането на целия български пролетариат и за всекидневното засилване на работническото социалдемократическо движение в България» (с. 285—286). За това красноречиво говорят включените в тома многобройни речи, петиции, протести.

В съзвучие със становището на БРСДП (т. с.) за съчетаването на парламентарната и извънпарламентарната борба на пролетариата Георги Димитров изтъква, че успехите на дейността на партията в Народното събрание са в «*пълна зависимост* от степента на фактическата организирана сила на борещия се пролетариат. Само с *комбинираните* усилия в парламента и *вън* от него — в работилниците и фабриките, в областта на политическата борба и в оная на професионалното движение, пролетариатът може успешно да върви към осъществяването на своите *днешни* искания и към пълното си освобождение от непоносимото и позорно иго на капитализма» (с. 286.).

Привърженик на партийната тактика за самостоятелна класова борба, Георги Димитров привежда редица примери за нейното гъвкаво прилагане в парламента в брошурата си «Какво извърши Работническата социалдемократическа партия в XVI народно събрание?». Без да нарушава основните ѝ принципи, парламентарната група допуска някои революционни компромиси с буржоазни и дребнобуржоазни партии и представители. Например тя е готова да гласува за една опозиционна кандидатура при избора на председател на Народното събрание, опитва се да събере подписи от депутатите на другите парламентарни групи под внесения от БРСДП (т. с.)

проект за Закон за амнистия, под предложението за назначаване на парламентарна комисия за издирване и установяване отговорността по политическата подготовка, обявяването и ръководството на Балканските войни.

Самостоятелно или заедно с други депутати на БРСДП (т. с.) секретарят на парламентарната група внася в Народното събрание десетки питання по повод тежкото положение на работниците, полицейски произволи, насилия над стачници, неизплащане на заплатите или уволнения на служещи и т. н. Той настоява да се вземат мерки против беззаконията, прави предложения за ограничаване на експлоатацията. Неговите инициативи обхващат икономическите и социалните проблеми на отделните категории работници, политиката на буржоазията, резултатите от Балканските войни, отговорността на буржоазните партии и монарха за претърпяната катастрофа, защитата на националните интереси и независимостта на България.

Още първите речи на Георги Димитров в Народното събрание разкриват една характерна особеност в неговата парламентарна дейност — класова непримиримост към буржоазията, умение дори при обсъждане на частични въпроси да поставя на разискване големите проблеми на политиката на буржоазната държава, да защити интересите на работническата класа, на трудовите хора.

Като приложение към том IV са включени 12 документа — манифести, питання в Народното събрание, протести, писма и други, подписани от ЦК на БРСДП (т. с.), Синдикалният комитет на ОРСС, група народни представители или без подпис, в изработването на които Георги Димитров взема участие. Те допълват представата за неговата напрегната многостранна дейност и борба като пролетарски революционер — мислител и трибун.

Трудовете на Георги Димитров, включени в том IV, показват неговото по-нататъшно израстване като партиен и синдикален деец, като един от теоретичите на партията, талантлив пропагандатор, любим ръководител на работническата класа, на трудещите се, парламентарен деец, смел защитник на трудовите маси, последователен патриот-интернационалист.

От Редакцията

ДУМАТА НА ПРОЛЕТАРИАТА

Националистическата и шовинистическа дандания, започната от известно време насам, все повече се усилва от заинтересованите буржоазни партии и булевардната преса и напоследък достига до същински бяс.

За да прикрие своята банкрутирала досегашна националистическа и династическа политика и своите хищнически и завоевателни намерения спрямо Македония, българската буржоазия е най-жизнено заинтересована да се раздухва в настоящия момент до най-висока степен бесният шовинизъм, да се налива всекидневно масло в огъня чрез безконечни измислици на подкупната преса за разни «атентати», устройвани от агентите на външните неприятели, за залавяне на «преоблечени турски офицери», които правили снимки на нашите стратегически пунктове, да се дрънкат саби и да се водят буйни проповеди за война с Турция, за победоносния изход на която днес съществували всички благоприятни условия.

Скривайки се зад примамливите лозунги за националното обединение на българския народ и за освобождението на «поробените братя отвъд Рила», които лозунги можели да се реализират единствено чрез война с Турция, българската буржоазия преследва една чисто егоистична своя сметка — да оправдае лудата си националистическа и династическа политика, заради която години подред е изстисквала най-жизнените сокове на широките народни маси, и да може да дръпне *известен келепир** при едно

* Келепир (тур.) — нещо, придобито много евтино или получено без плащане. (Ред.)

евентуално поделване на Турската империя. Защото кому не е известно, че нашата буржоазия, която от тридесет години насам не престава да се пъчи със своите «национални идеали и исторически задачи», всъщност иска националното обединение на българския народ и освобождението на македонския роб толкова, колкото това могат да искат руският цар Николай или австрийският император Франц Йосиф?

Буржоазията и монархизмът в България винаги са се стремели и днес се стремят само към *завладяването* или най-малко към *поделването* на Македония и за постигането на това както по-рано, така и днес те се явяват да играят ролята на слепи оръдия на големите капиталистически държави, които отдавна аспирират за поробването на балканските народи и обръщането на Балканския полуостров в свои колонии.

И апостолите на българския национализъм, и агентите на двореца толкова по-усърдно и безогледно разиграват днешната патриотарска комедия за извоюване «автономията на Македония» чрез война с Турция, колкото по-дълбоко са убедени, че тя, от които зависи да има или да няма на Балканите война, каквито са преди всичко Русия и Австрия, не ще допуснат работата да отиде в настоящия момент до една война между България и Турция.

Но късогледата българска буржоазия, заслепена от своите егоистични интереси, не иска и да знае, че нейните националистически и шовинистически оргии само улесняват гибелната за балканските народи и специално за България завоевателна политика на големите капиталистически държави, усложняват и без това забърканото положение на Балканите и като усилят позициите на национализма и монархизма у нас, отдалечават *фактическото* национално обединение на българския народ и освобождението на поробените балкански народи и могат даже в края на краищата да превърнат патриотарската комедия в една крайно *гибелна трагедия* за свободата и независимостта на народите, които населяват Балканския полуостров.

Вместо към национално обединение на българския народ и освобождение на Македония авантюристическата политика на българската буржоазия води към обръща-

цето на България в една Персия, върху която Русия е сложила своите зверски лапи¹, или една Босна, която да потъне в търбуха на Австро-Унгария.²

И на тая предателска политика на българския национализъм служат днес всички буржоазни и дребнобуржоазни партии — *от най-десните до най-левите, от крайните националисти, стамболовистите*³, дори до крайната буржоазна левица — *радикалите*⁴ и *«обединените социалисти»*⁵. Те всички вече казаха в своята преса и по мегданите своята авантюристическа и предателска дума.

Думата има сега пролетариатът, единственият, който както у нас, така и в останалите балкански страни се явява истински ратник за националното обединение и освобождение на балканските народи. И той утре в своите масови митинги и събрания, несмушаван от яростните исувни и закани на агентите на национализма и шовинизма, ще каже *своята дума*, ще издигне своя глас на протест както против разбойническата политика на големите капиталистически държави, така и против авантюризма и предателството на българската буржоазия, на монархизма и техните агенти и ще подчертае още веднъж единствения възможен и сигурен път за действителното обединение на балканските народи и правилното разрешение на балканския въпрос — чрез създаването на *една Балканска федеративна република*⁶, която само ще бъде в състояние да прегради окончателно пътя за завоевателните стремежи на бандитите от север и от запад.

Срещу националистическите оргии и безсмислените истерични крясъци на българските патриотари за война, срещу предателската и авантюристична политика на българската буржоазия и династията, срещу техните стремежи да завладяват и да делят Македония пролетариатът из цялата страна утре ще издигне дружно и високо своя лозунг, лозунга на целия балкански и международен пролетариат:

Война на войната!

Балканска федеративна република!

Свобода на всички народи!

И борещият се български пролетариат ще бъде готов да даде всички необходими жертви за действителното национално обединение и пълното освобождение на балканските народи, за да се постигне по-скоро и сигурно освобождението на цялото поробено човечество от игото на капитализма!

*В. «Работнически вестник»,
№ 248, 9 септември 1912 г.*

Подпис: Г. Д.

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

ПЕЧАТАРСКИЯТ ИНТЕРНАЦИОНАЛ

По време на Първия интернационален социалистически конгрес⁷ в Париж през 1889 година се е състояла по инициативата на французката печатарска организация *първата* международна печатарска конференция, на която са поставени основите на Международния печатарски съюз⁸. В тая конференция са участвували делегати от 17 печатарски организации със 71 600 членове.

На следующата конференция в Берн (Швейцария) през 1892 година са били приети изработените от швейцарската организация правила за Международния печатарски съюз, а в 1893 година окончателно е основан и почнал редовно да функционира Международният печатарски секретариат със седалище в Берн, което седалище, по решението на V международен печатарски конгрес в Париж през 1907* година, е преместено в Щутгарт (Германия), дето се намира и до днес.

Според статистиката на Международния секретариат в целия свят има 35 печатарски организации, от които 30 са в Европа, 2 — Африка, 2 — Америка и 1 — Австралия. На територията на тая организация има общо 215 435 печатарски квалифицирани работници от двата пола и 41 689 ученици, или всичко 257 124 печатарски работници.

От тия 35 организации в края на 1910 година към Международния секретариат са били присъединени 18 национални печатарски организации със 130 165 членове и с една обща касова наличност от 17 000 609 лева.

* Допуснатата печатна грешка. Годианата е 1909. (Ред.)

*

На 12, 13, 14 и 15 август (н. ст.) тая година се състоя в Щутгарт (Германия) VI международен печатарски конгрес. От 18 присъединени към Интернационала организации представени са били следните 17: Немска Швейцария (с 2 гласа), Френска Швейцария (1 глас), Германия (22 гласа), Австрия (7 гласа), Унгария (3 гласа), Хърватско (1 глас), Босна и Херцеговина (1 глас), Италия (6 гласа), Франция (7 гласа), Белгия и Дания (по 2 гласа), Люксембург, Норвегия, Швеция и Финландия (по 1 глас). Само Румъния не е била представена*. Участващите в конгреса делегати са представлявали общо 135 000 организирани печатарски работници. Организацията в Кайро и Солун е представлявал самият международен секретар, др. *Щаутнер*. В конгреса са участвували като гости и делегати от Англия, Южна Африка, Русия и Америка. Може да се каже следователно, че на тоя конгрес е бил представен целият печатарски свят с повече от 200 000 организирани печатарски работници и с една обща касова наличност от 25 000 000 лева без стачните фондове, които съдържат грамадни суми.

Централното внимание на конгреса е било спряно върху въпроса за *бъдещата тактика на организациите досежно предстоящата ревизия на тарифите*. Крайно поучителните разисквания по тоя въпрос, в които са взели участие всички делегати, са били приключени с усвояване мнението на *Döblin* (Германия) и *Reifmüller* (Австрия), според което всяка акция, която предприемат отделните организации, трябва да бъде добре обмислена и организирана винаги с оглед на състоянието на господарските сили и техническото положение на производството, като при организирането и ръководенето на своите борби организациите строго респектират с авторитета на Международния печатарски секретариат. Акциите, за които не са спазени тия условия, не могат да разчитат на международната солидарност и подкрепа. Лекомислените стачки трябва най-решително да се осъждат.

* Общодаелският делегат из България е бил приет само като гост без право на участие и глас в конгреса.

Конгресът сериозно е разгледал и въпроса за присъединението към Печатарския интернационал и на ония организации, които още стоят настрана от него, каквито са например английската, американската и др. И ако се съди от изявленията на съответните техни представители в конгреса, скоро и тия големи и важни организации ще влязат в състава на общото интернационално печатарско семейство.

Доста време на конгреса са отнели разните предложения на отделните организации за изменяване правилата на Международния печатарски съюз. Най-важните предложения в това отношение са били: предложението на хърватската организация за основаването на един *Международен стащен фонд*, с който да разполага Международният секретариат, без да очаква досегашното гласуване на организациите за отпускане помощи от него, и предложението на австрийската организация, според което всяка национална организация, която се обръща за международна помощ, трябва най-малко 14 дни да издържа борбата си със свои собствени средства. Тия две предложения са били предмет на дълги дебати. Накрай е прието комбинираното предложение на *Döblin* и *Reifmüller*, което единодушно е прието и което прецизно определя начина, по който в бъдеще трябва да се постъпя при разните печатарски движения и как и в кои случаи трябва да се дава интернационална помощ.

Интересни разисквания са станали и по предложението на датския делегат, според което се задължава всяка печатарска организация да влиза в състава на националния общ работнически синдикален съюз. Всички участващи в разискванията делегати са подчертали тая необходимост на успеха на самите печатарски борби и общото работническо движение. Конгресът е предоставил на организациите да реализират тая необходимост съгласно своите местни условия и в кръга на възможното.

След разглеждането и на други по-маловажни предложения, както и въпроса за положението в България, конгресът е бил закрит на 15 август при пълна солидарност и общ ентузиазъм.

*

Както е известно, преди VI международен печатарски конгрес общоделското Типографско дружество⁹, за да прикрие позора на своята разцепническа тактика, водена от години, и своето разпадане като професионална организация, бе се обърнало към Международния секретариат да иска от конгреса да му съдействува за «обединението» на печатарските работници в България.

По тоя случай международният секретар, др. *Щаутнер*, поиска от нашия съюз¹⁰ един рапорт върху положението на работите в печатарската професия у нас. Такъв рапорт ние своевременно изпратихме* и приятно ни е да констатираме, че той постигна целта си — да бъдат осветлени заинтересованите западни другари върху причините на тъй нареченото разцепление и начина, по който е възможно да се постигне пълното единство на печатарските работници в нашата страна.

Както и трябваше да се очаква, международният конгрес твърде слабо внимание е обърнал на молбата за обединение на ония, които тук, в България, всичката им работа е да внасят само разцепление в средата на печатарските работници.

Без разисквания конгресът е приел следната резолюция, предложена от др. Döblin:

«Конгресът съжالياва за разпокъсаността на българските колеги. Предвид тежкото положение на българското работничество, той очаква, че то ще се обедини на синдикална почва, за да бъде годно да се застъпва за своите интереси. Конгресът не може да се отнася с интерес към едно разпокъсано работничество.»

Кратко и ясно. Ние, заедно с международния конгрес, също дълбоко съжالياваме за разпокъсаността на печатарските работници. Ние, заедно с него, не само желаем, но и работим за създаването на една единна печатарска организация в нашата страна.

Но ние сме длъжни и по тоя случай да подчертаем, че действителното обединение на печатарските работници у

* Вж Изложение до Международния печатарски секретариат — Щутгарт. Съч. Т. 3, С., 1982, с. 431—442. (Ред.)

нас е възможно само върху оная *синдикална почва*, на която почива Работническият печатарски съюз, защото това е почвата на общите интереси на печатарските работници и на общата работническа солидарност, това е почвата на класовата борба, на която почива днес цялото модерно интернационално работническо движение.

Тия, които обаче са виновниците за разцеплението, които със своя кариеризъм и политиканство поддържат и до днес това разцепление и които имат безочливостта да се явяват пред Интернационала в ролята на «обединители», и сега отбягват да застанат на тая почва.

Те отново искат да повторят старите безсмислени експерименти за основаването на *неутрална* печатарска организация¹¹, което, даже ако би било възможно, не би довело до никакво действително обединение, а, напротив, би наляло само масло в огъня на разпокъсаността.

Ние се обявяваме решително против всяка идея за сгрупирването на печатарските работници в *неутрална* организация, защото това не отговаря на интересите на работниците, защото такава организация ще бъде огнище на кариеризъм и политиканство и защото такава сгрупирване е в *противоречие с изказаното в резолюцията на международния печатарски конгрес желание*.

Но затова пък организираните в редовете на Печатарския съюз работници подават своята братска десница на всички печатарски работници, както и на съществуващите извън съюза дружества и най-настоятелно ги канят да се сплотят върху почвата, на която стои Печатарският съюз, за задружна и успешна борба.

И ние не се съмняваме, че всички здравомислещи печатарски работници, вземайки повод от решението на Печатарския интернационал, ще се отзоват на тоя наш пролетарски апел, ще поемат протегнатата им братска десница — за благото на пролетариата и Интернационала и напук на работническите врагове.

11. «Печатарски работник»,
№ 8, 10 септември 1912 г.

Подпис: Г. Д.

Печата се по текста
на в. «Печатарски работник»

НАШАТА ВСЕКИДНЕВНА РАБОТА

Бързото капиталистическо развитие на нашата страна, като руши старите форми на производство и допотопните отношения между *майсторите-господари* и *калфите-работници*, като издига цяла редица нови индустрии и увеличава броя на пролетариата, всекидневно разчиства пътя за все по-голямото и по-бързо засилване на работническото движение у нас.

Днес всичко иде да спомогне за пробуждането на несъзнателните и индиферентни работнически маси. И баснословната скъпотия на живота, и липсата на сериозна и достатъчна законодателна закрила на труда, и авантюристическите и предателски аларми за война и най-сетне готвещите се от горе реакционни удари срещу работническото движение и специално против коалиционното и стачно право на работниците — всичко говори за жизнената необходимост, щото българският пролетариат здраво да се сплоти в редовете на социалдемократията и преди всичко в социалдемократическите професионални съюзи като масови работнически организации, за да защити своите интереси, да наложи необходимите социални реформи и да се издигне до положението на един мощен фактор в България за запазването на мира на Балканите и за улесняване обединението на балканските народи в една федеративна република.

И трябва да се отбележи, че не е *малочислеността* на пролетариата, която се явява днес най-важната спънка за изпълнението на тия задачи, от съдбоносно значение както за самия него, тъй и за цялата нация. Известно е, че днес

пече работническото население съставлява почти една четвърт от всички жители в България. При това то държи в ръцете си най-важните нишки на икономическия и социален живот на нашата страна и в сравнение с другите обществени слоеве то е най-живият и революционен елемент. Известно е също, че минимум 100 000 от заетите в разните области на индустрията и размяната работници и работнички още в настоящия момент са *достатъчно* *людни* да се организират и да участвуват в общата освободителна пролетарска борба.

Ясно е, че причината за *сегашното безсилие* на пролетариата у нас лежи преди всичко в обстоятелството, че голяма част от работническите маси стои още далеч от социалдемократията и нейните организации и поради своето несъзнание съставлява «неорганизирания народ» и «избирателния добитък» на буржоазните партии.

Между това трябва да се констатира, че *твърде бавно* първи организирането на тия работнически маси. Защото, както и да се преценяват резултатите от досегашната наша дейност в тая посока, за всички остава неоспорим фактът, че *осемте хиляди* организирани работници, които имаме в професионалните съюзи, в сравнение с огромната маса от 100 000 годни за организация работници и работнички са още *съвсем малко*. Те са само един *незначителен* авангард в борбата на пролетариата против капитализма.

Това положение е от естество да накара всеки партиен и синдикален другар най-сериозно да се замисли. Толкова повече днес, когато е тъй необходимо социалдемократията у нас да бъде многочислена и могъща.

Не може да се откаже, че тоя бавен ръст на работническото движение, колкото се дължи на известните всекиму обективни и независещи от нашата воля причини, каквито са на първо място *недостатъчната развитост и стабилизираност* на капиталистическото производство и *младостта* на самия пролетариат и неговите организации, *два пъти* повече се дължи на причини от *вътрешен характер*, на цяла редица слаби страни в нашето движение и преди всичко в професионалните съюзи, които трябва да заемат положението на масови работнически организации. Има известна бавна и недостатъчна приспособимост в професионалните съюзи към нуждите на масовото работническо

движение; има немалко недъзи в техните управителни и ръководителни апарати, както и в целокупната им дейност; има усилия, които поради липсата на достатъчна методичност и постоянство в работата се пръскат нахалост или пък дават незадоволителни резултати.

Да се разкрият тия слаби страни, да се обяснят те и да се вземат всички възможни мерки за тяхното бързо отстранение е една належаща задача в настоящия момент, за да може да се нареди напълно целесъобразно, методично и резултатно нашата всекидневна работа за организирането на работническите маси и за тяхната всестранна подготовка да участвуват в освободителната пролетарска борба.

Ето защо в няколко статии* ние ще разгледаме разните области от дейността на професионалните съюзи и по-важните техни слаби страни, уверени, че по тоя начин по-лесно ще се достигне, досежно организирането на работническите маси, *максимумът* от онова, което вече позволяват границите на капиталистическото развитие на нашата страна.

В. «Работнически вестник»,
№ 253, 15 септември 1912 г.
Подпис: Г. Д.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Поради избухването на Балканската война Г. Димитров не написва тези статии. (Ред.)

ДО ВРЕМЕННИТЕ КОМИТЕТИ И ВСИЧКИ СИНДИКАЛНИ И ПАРТИЙНИ ДРУГАРИ И ДРУГАРКИ*

София, 30 септември 1912 г.

Другари и другарки,

Когато и както да се прекрати сегашното положение, едно е ясно и несъмнено: работниците ще имат много по-голяма нужда, отколкото досега, от съдействието и закрилата на социалдемократическите професионални съюзи.

Ето защо наша върховна длъжност в настоящия момент е да направим всичко възможно за запазване професионалните съюзи от разпадане и да спомогнем да преживеят те колкото е възможно по-безболезнено и безвредно за своето бъдеще нанесения им удар.

За тая цел временните комитети заедно с всички непосредствени в редовете на войската другари и с другарките желателно е, като имат предвид дадените досега разпореждания, да извършат и следното:

1. Да се определят за всяка професия подходящи другари или другарки, които *веднага* да влязат в сношение с всички членове от дадената професия извън войската, като им съставят нужния списък и проучат кои от тях работят и де работят.

2. Всички членове, които са на работа, да внасят *редовно* своите членски вноски, като върху събираните суми се упражнява строга контрола.

3. Да се организира усилена и постоянна лична агитация за привличането в редовете на съюзите неорганизи-

раните работници и работнички, като се използват настоящите събития, съобразявайки се със създаденото военно положение.

4. Да се поддържат постоянни връзки с работническите семейства и да бъдат често посещавани от наши другари и другарки.

5. Да се организира разпродажбата на «Работнически вестник» във всяка местност, така че той да прониква абсолютно във всички работнически семейства.

6. Да се използва особено за разширяване и затвърдяване нашето влияние сред работниците, работничките и работническите семейства раздаването на помощите от общинските съвети, което се организира сега по инициативата и настояванията на нашите общински съветници.

Предвид на това, че сега някои членове се обръщат към професионалните съюзи за помощи като безработни, нека се знае, че поради създаденото изключително положение професионалните съюзи, докато трае мобилизацията или войната, *не могат да дават редовни помощи*. Малките налични суми, които имат съюзите сега, ще бъдат крайно необходими веднага след прекратяване съществуващото днес положение, когато професионалните съюзи отново ще трябва да започнат редовно да изпълняват всички свои функции за подпомагане и защита на работниците.

Сега могат да се дават *малки* извънредни помощи, и то само в *крайно изключителни случаи*.

Това нека имат предвид както временните комитети, така и всички членове на професионалните съюзи.

Ние сме убедени, че в тоя съдбоносен момент всички другари и другарки ще изпълнят достойно своя дълг към работническото социалдемократическо дело и не ще пожалят труд и време, сили и спокойствие да направят всичко възможно за запазване терена на професионалните съюзи и за осигуряване условията за тяхното бъдещо развитие и преуспяване.

Нека прочее всички стоим доблестно на своя пост!

Нека всички бъдем винаги при съзнанието за голямата

отговорност, която поемаме пред пролетариата и неговата велика освободителна кауза в тия решителни и съдбоносни минути!

С другарски социалдемократически поздрав

За Синдикалния комитет

Секретар-касиер: Г. Димитров

Р. С. До второ разпореждане всичко, което се отнася до Синдикалния комитет и централните настоятелства на професионалните съюзи, може да се изпраща на предишния адрес: Г. Димитров, ул. «Мария-Луиза»*, № 60 — София.

Настоящото окръжно нека се даде лично на всички по-активни другари и другарки.

*Публикува се за първи път
по текста на окръжното*

ВОЙНАТА И ПОЛОЖЕНИЕТО НА БЪЛГАРСКИТЕ РАБОТНИЦИ

Секретарят на българските професионални съюзи другарят Димитров е изпратил писмо до един другар от Будапеща*, в което пише за отражението на войната върху профсъюзите и работническата класа. По-долу публикуваме извадки от това писмо.

«За съжаление, поради въведената строга цензура, която обхваща и личната ми кореспонденция, аз не мога да дам на разположение на другарите в чужбина всичките данни, необходими, за да получат една ясна картина за положението, и не мога да ги информирам за евентуалните последствия, които ще има Балканската война¹² за борещия се български пролетариат.

Както ви е известно, на 30 септември** в нашата страна бе обявена обща мобилизация и на 18 октомври** започнаха бойните действия против Турция, които продължават с все по-голямо ожесточение и от двете страни.

Под знамената са свикани всички, които са служили в армията, отбили редовната си военна служба и не повъзрастни от 46 години. Мобилизирани са също така и наборниците, които трябваше да се явят в казармите едва през следващата година. Взети са мерки да се извикат пред наборните комисии и да започнат да отбиват редовната си военна служба и онези, които трябваше да служат през 1914 година. Живеещите в България македонци, не-

* Със заглавие «Едно показателно писмо» органът на Социалдемократическата партия и на Главния работнически съюз в Сърбия в. «Радничке новине» (№ 242 от 9 ноември 1912 г.) помества с кратък коментар извадки от писмото на Г. Димитров. (Ред.)

** Датата е по нов стил. (Ред.)

служили в българската армия, са мобилизирани в македонските доброволчески части. (Тук следва едно изречение, отнасящо се до артилерията, което цензурата е направила нечетливо.)*

От мъжете на фронта не са изпратени само ненавършилите 18-годишна възраст, старците и неголям брой войници, отбиващи редовната си служба, които охраняват военните складове: по-голямата част от тях са причислени към Червения кръст. Железничарите, телеграфо-пощенските служители и работниците в каменовъглената мина «Перник» и на трансбалканската жп линия «Брустица», макар и да са мобилизирани, не са изпратени на фронта, защото е необходимо да продължат работата си въпреки войната.

Още от първите дни на мобилизацията цялото производство и всички предприятия са в застой. Всичко работи само за нуждите на отбраната. Всички шивачи, obuщари, дърводелци и ковачи, които не са извикани в армията, а също така и всички работнички са длъжни да работят в работилниците на комисиите, отговарящи за снабдяване на армията, безплатно, само за едното ядене.

Военните власти превърнаха работническите клубове и различните градове в работилници, складове и даже в болници, които да приемат ранените на фронта.

Още с обявяването на общата мобилизация в цялата страна бе обявено военно положение и се въведе най-строга цензура върху печата, личната кореспонденция, даже и върху частните разговори, провеждани на публично място. Забрани се всякакво събиране на хора. За да не могат нашите вестници да разсеят създаденото от буржоазните вестници «патриотично» настроение, властите забраниха издаването на нашия партиен и профсъюзен орган.**

При тези условия всякаква дейност на профсъюзите стана невъзможна, тъй като те не са в състояние да изпълняват задачите си. Не могат да изпълняват задачите си още повече поради това, че от около десетте хиляди работници, които преди мобилизацията принадлежаха към социалдемократическите професионални съюзи, ако не смя-

* Бел. на ред. на в. «Népszava». (Ред.)

** Отнася се за в. «Работнически вестник». (Ред.)

таме транспортните и телеграфо-пощенските служители, сега са останали само около 500 души в страната и те между прочем са без работа.

Задачата на нашите професионални съюзи е да оказват помощ на организираните работници и работнички, както и на тези, на които мъжете и синовете са изпратени на фронта. Неопикуема е отчайващата мизерия, в която пъшкат тези работници и работнически семейства. Тяхната участ става още по-безмилостна поради необикновеното поскъпване на хранителните продукти, от една страна, и поради приближаването на зимата, от друга страна. От по-долу посоченото може да получите ясна представа за безчовечния начин, по който се ограбват днес работническите семейства, работоспособните членове на които проливат кръвта си по бойните полета: един чувал брашно (около 75 кг) се продаваше преди общата мобилизация за двадесет лева, а сега струва тридесет и пет, даже и четиридесет лева. В същия размер се е увеличила цената на различните хранителни продукти и на въглищата.

Ние успяхме да издействуваме чрез нашите социалдемократически представители в общините известна парична помощ за нуждаещите се семейства. Така Софийският общински съвет гласува за тази цел 500 000 лева, Варненският — 50 000 лева, Пловдивският — 30 000 лева и т. н. Въпреки това явно е, че тези средства са напълно недостатъчни, още повече че по-голямата част от тях не достига до онези, за които са предназначени.

Българските професионални съюзи са принудени сами да оказват помощ на многобройните семейства на своите членове и на организираните работници, на които общините са отказали да дадат помощ. Впрочем наличните тридесет хиляди лева в касите на професионалните съюзи са само капка в морето при облекчаване на голямата мизерия на нуждаещите се. Ако това положение продължи и по-нататък, а по всяка вероятност то ще продължи още две-три седмици, а може и още по-продължително време, нашите професионални съюзи не ще бъдат в състояние да изпълнят своя дълг без помощта на професионалните съюзи в чужбина.

Необходимостта от парични средства за оказване помощ на нуждаещите се работници се увеличава все повече и

повече и поради това, че от бойните полета започват да се прибират все по-голям брой ранени, между които има много наши другари, за които също трябва да се погрижим, защото лекарската помощ, която те получават, не е никак достатъчна.

Какъвто и изход да има сегашната война, едно е сигурно, че българското работническо движение ще трябва да преживее голямо сътресение, че ще трябва да даде огромни и скъпи жертви.

В тези тежки времена и в следващите за нас още по-тежки дни единствената ни утеха е надеждата, че ние можем да разчитаме на огромната помощ на международния пролетариат.»

В. «Népszava»
от 14 ноември 1912 г.*

Печата се по текста
на в. «Népszava»
(Превод от унгарски език)

ВЛИЯНИЕТО НА БАЛКАНСКАТА ВОЙНА ВЪРХУ ПРОФЕСИОНАЛНОТО ДВИЖЕНИЕ

Международният секретариат на професионалните организации¹³ току-що пусна възвание с призив да се окаже помощ на професионалните съюзи в Сърбия и България, за да им се даде възможност да продължат своето съществуване и да поддържат печата си, да им се помогне да подкрепят своите членове и семействата им, пострадали от войната. Другарят Димитров, секретар на няколко обединени професионални съюза в България, обръщайки се към Международния секретариат с молба за помощ, рисува картината на тежкото положение, в което се намират работническите организации поради войната*.

«На 30 септември (нов стил) беше обявена мобилизация, а на 18 октомври вече започна войната. Бяха призовани всички отслужили и ненавършили 46 години, а също така и тези, които подлежаха на призоваване през следващата година.**

Още със започването на мобилизацията е спряно всякакво производство. Работи се само за нуждите на армията. Всички шивачи, обущари, дърводелци и ковачи, които не са отишли на фронта, както и работничките са задължени да работят в работилниците, организирани от коми-

* Писмото на Г. Димитров е публикувано и на немски език в списанията: «Korrespondenzblatt der Generalkommission der Gewerkschaften Deutschlands» (Berlin), No 4, 25. I, 1913, с. 53; «Gewerkschaftliche Rundschau für die Schweiz» (Bern), 1913, № 1, с. 2—3. По-долу с бележки под линия се посочват различията между публикацията във в. «Правда» и публикациите на немски език. (Ред.)

** В немските публикации допълнителен текст: «От мъжки пол не бяха призовани за военна служба само тези, които бяха под 18 години, или тези, които бяха твърде стари за работа. Служителите и работниците от пощенските, телеграфните и телефонните служби, от железниците и от някои рудници бяха мобилизирани от военните, за да бъдат принудени задължително да работят.» (Ред.)

тата за снабдяване на армията, без каквото и да било възпитание, само за едното препитание. В много градове военните власти са превърнали помещенията на работническите организации в болници, работилници и складове.

Едновременно със заповедта за мобилизация в цялата страна беше обявено военно положение и най-строга цензура върху печата и личната кореспонденция. Всички събрания бяха забранени, партийният и професионалният печат беше унищожен, за да не оказва влияние на «патриотичното» настроение, което се поддържаше от буржоазната преса. При тези условия предишната дейност на професионалните съюзи стана невъзможна. От 10 000 членове на свободните профсъюзи са останали най-много 500 и те си без работа и без никакви средства за съществуване. На професионалните съюзи се налага да поемат издръжката на организирания работници, а също и на тези, чиито мъже и синове се намират на бойното поле. Не може да се опише цялото тегло и мизерия, при които живеят нашите работници и техните семейства. Изключителното поскъпване на всички хранителни стоки и суровата зима още повече отежняват положението.* Под влияние на социалистическите депутати** в някои градове беше организирана помощ за бедстващите семейства***. Но тя е съвсем недостатъчна, тъй като голяма част от парите попада не там, за където те са предназначени.

Затова**** професионалните съюзи са принудени сами да подпомагат своите членове и техните семейства. Професионалните съюзи имаха наличност 30 000 лева (около 15 000 рубли), но това е само капка в морето. Без помощта на другарите от чужбина ние не сме в състояние да изпълним нашата задача. Необходимостта от средства за този цел расте с всеки изминал ден, тъй като бойното поле

* В немския текст: «За да покажем по какъв нечовешки начин се ограбват работническите семейства, докато тези, които ги изхранват, са принудени да проливат кръвта си на бойното поле за интересите на лъжепатриотите, привержелци само някои данни: един чувал брашно (75 кг), който преди мобилизацията се продаваше за 20 лева, днес струва 35, дори и 40 лева. В същия размер са се повишили цените и на останалите продукти, а и на възлищата.» (Ред.)

** Социалдемократическите представители в общините. (Ред.)

*** В немския текст: «От Софийския общински съвет бяха отпуснати 400 000 лв., от Варненския — 50 000, от Пловдивския — 30 000.» (Ред.)

**** Следващият до края текст липсва в публикациите на немски език. (Ред.)

изхвърля стотици ранени, които са членове на нашите съюзи и за които ние трябва да направим нещо.

В това трудно време и пред лицето на идващите още по-тежки дни ние имаме една утеха и една надежда — това е, че можем да разчитаме на подкрепата на международния пролетариат.»

*В. «Правда» (Москва),
№ 7, 9 януари 1913 г.*

*Печата се по текста
на в. «Правда»
(Превод от руски език)*

ПОЛОЖЕНИЕТО В БЪЛГАРИЯ

София, 19 януари 1913 г.

Ужасните последици от кръвопролитията на Балканската война вече се чувствуват у нас все по-остро и те ставсем естествено най-дълбоко и най-пряко засягат работническата класа, особено нейното освободително движение.

Още не разполагаме със съвършено точни данни, но според приблизителното пресмятане, направено по сведения, които получихме от другари в болниците из цялата страна и завоюваните населени места, смело можем да кажем, че от обявяването на войната до сключването на примирието има *ранени* около 650 наши организирани работници и други партийни другари, а излезлите от строя вследствие на различни тежки заболявания са не по-малко от 200. За загиналите нямаме данни, тъй като военните власти още не ги съобщават, но, както се вижда, техният брой също не е малък. Числото на ранените и тежко заболялите другари е почти 10% от общия брой на организираниите в нашия Синдикален съюз.

За ранените другари, лекувани в софийските болници, има доста пълни сведения. Според тези сведения от обявяването на войната до днес тук са постъпили на лечение 135 ранени наши другари заедно с пристигналите по-късно от полевата болница в Чаталджа. От тези 135 — 6 са починали при операция, на 7 тежко ранени е отрязан единият крак, на 3-ма са отрязани двата крака, на 2-ма са отрязани двете ръце, 3-ма са останали с по едно око, един *напълно е ослепял*. Само 34 напълно са оздравели и отново са върнати в своята част при Чаталджа. На лечение са

останали още 74 — едни в болниците, други в къщи. От тези данни се вижда, че броят на тежко осакатените представлява почти 20% от общия брой на ранените.

Но войната носи такова ужасно опустошение не само на бойното поле. Нейното ужасно влияние се разпростира и върху работническото население извън войнишките редици. Вследствие неописуемата бедност, в която то се намира, страшно се ширят болести и процентът на смъртните случаи, особено сред децата, *никога досега в нашата страна не е бил толкова висок*. Почти ежедневно по улиците минават множество погребални процесии с жертви на глада, бедността и болестите, които са последица от сегашната война. Тези смъртни случаи са толкова многобройни в сравнение с досегашните и правят такова страшно впечатление на населението, че *властите наредиха процесите да минават само по крайните градски улици*.

При това безработицата е постоянна. Малцина са онези «щастливци», които успяват да постъпят на работа в отворените фабрики, работилници и предприятия, и те са подложени на ужасна, безчовечна експлоатация. Използувайки сегашното извънредно военно положение, господарите унищожиха предишните трудови условия, извоювани с дългогодишна борба на работническите организации, и въведоха един абсолютно непоносим режим. Надниците почти във всички предприятия са най-малко наполовина намалени. Работното време някъде достигна и 18—20 часа на денонощие, макар че в същите предприятия преди войната се работеше най-много 10—11 часа. В по-големите предприятия за работа се използват *главно* деца, между които има дори 6- и 7-годишни момчета и момичета. Не е малък и броят на възрастните работници, които работят за 70—80 стотинки, и на работничките, които работят за 30—40 стотинки дневно. И всичко това при едно нечувано поскъпване на живота, тъй като някои хранителни продукти в резултат на войната са поскъпнали с 50, 100, дори и с 200%.

От друга страна, положението на мобилизираните железничари, на телеграфо-пощенските служещи и на миньорите от държавната мина «Перник» е толкова ужасно, че трудно би могло да се опише. Толкова е дълго работното време, толкова убийствена е тяхната работа, така непоно-

симо брутален е военният режим, при който са поставени, че те са се превърнали просто в *сенки*. Много от тях вече тежко са се разболели и има няколко смъртни случая от преумора и изтощение. Вследствие на същите причини са чести катастрофите по железниците, трамваите и в мина «Перник». Досега са станали седем железопътни катастрофи, три трамвайни и две в Пернишката мина. При тези катастрофи са загинали 8, тежко осакатени 12 и контузени повече от 30 души.

Военните власти обаче, вместо да предприемат мерки срещу истинските причини за катастрофите, изливат своята варварска суровост върху невинните работници, пострадали при катастрофите. Така например след тези катастрофи са предадени на военен съд 6-има машинисти, няколко други железничари и 3-ма трамвайни работници. Както чуваме, «от горе» било наредено най-строго да бъдат наказани обвинените работници за *назидание на останалия персонал!*

Продължаването на сегашното положение у нас, което не само не се поправя, а все повече се заплита поради вълните апетити и империалистическата политика на Великите сили, балканските династии и капиталистически клики на Балканския полуостров, означава още по-голяма и по-остра мизерия, още по-страшно изтощение и още по-голяма смъртност за работническото население.

Малките кредити за помощи, които общините отпуснаха след енергичното искане на социалдемократическите общински съветници, вече са почти *изчерпани*. Колко нищожни са тези суми става ясно от официалните данни, според които за цялата страна са отпуснати всичко 1 556 900 лева общинска помощ за бедните, които наброяват над 100 000 души, така че на човек се падат по 2 лева за 4 месеца! При това немалка част от тази оскъдна сума ще бъде изработена от различни буржоазни паразити.

Сега за широките народни маси започва постоянен и буквален глад. Вече има доста смъртни случаи, които са пряк резултат от гладуването, непоносимото студуване и липсата на гориво. *Отчаянието* на масите все повече се разширява и като негова последица много чести са *самоубийствата*.

Правителството обаче не предприема нищо сериозно

за облекчаване на тежкото положение на тези маси. То не е предвидило никаква сума за подпомагане на войнишките и другите семейства, а в същото време *дава тройно и четворно по-високи заплати на висшите офицери!*

Заедно с крупните капиталисти, търговци и предприемачи, все отбрани «патриоти», които до един са се измъкнали от войнишките редици, правителството има сега само една грижа: *да заграби колкото може повече от турската територия и в тези мътни времена да заграби колкото може повече за сметка на бедните широки народни маси и техните бъдещи поколения.*

Въпреки че още не се знае докъде ще се простира бъдещата територия на България, правителството и българските капиталисти вече подготвят всичко за експлоатацията на завоюваните земи. За тази цел там се правят анкети, заминала е дори една многобройна депутация от търговци и индустриалци да проучи къде какви капиталистически предприятия могат да бъдат основани, та още отсега да укрепят своите замисли.

Така, докато народните синове гинат и се осакатяват на бойното поле от куршуми и гранати или мрат от холера и други болести, а техните жени и деца пропадат и умират от глад, мизерия и болести — буржоазните «патриоти» под маската на «освобождение на Македония» и «национално обединение на българите» бързат колкото могат повече да ограбят тук «стара» България, а там — «нова» България!

Единствено социалдемократията — партията¹⁴ и синдикатите¹⁵, — доколкото ѝ разрешават силите, се старае да облекчи нещастieto на работническите маси, да защити извоюваните отпреди условия на труд и да запази от пълно разорение създадените преди войната и укрепени с толкова усилия и жертви работнически организации. Въпреки всички трудности нашият Синдикален съюз прави всичко възможно в това отношение — с ограничените средства, с които разполага, и при съществуващия военен режим.

Накрая е необходимо да се добави, че военната цензура, която се отличава със своята бруталност и безочие, съществува още. Макар да противоречи на Конституцията и макар да не се основава на никакъв специален закон, тя неотдавна бе одобрена от Народното събрание¹⁶. За да се

разбере каква е тази цензура, достатъчно е да се спомене, че това, което излагаме в тази кореспонденция, в нашата собствена страна не можем нито да го напишем, нито да го говорим!

В тези трудни времена ние все пак се утешаваме с мисълта, че въпреки големите загуби, които търпи българският пролетариат, както и останалият пролетариат на Балканския полуостров, въпреки свидните жертви, които дава в днешната война, той ще съумее, подпомогнат от Интернационала и от работническите организации в другите страни, след завършването на войната да се разплати с разбойническата буржоазия и нейния бесен милитаризъм.

Във всеки случай не ще бъде далеч денят за тази пролетарска разплата. Самите днешни събития значително приближават този ден!

И «Радничке новине»,
№ 1, 25 януари 1913 г.
Подпис: Г. Д.

Печата се по текста
на в. «Радничке новине»
(Превод от сърбохърватски език)

ДО ВРЕМЕННИТЕ ПАРТИЙНИ КОМИТЕТИ И ОТДЕЛНИТЕ ПАРТИЙНИ И СИНДИКАЛНИ ЧЛЕНОВЕ*

София, 31 януари 1913 г.

Драги другари,

В допълнение на дадените вече от Централния комитет наставления за нашата дейност през периода на войната¹⁷ ние намираме за необходимо да ви дадем и следните упътвания от страна на Синдикалния комитет специално за дейността на синдикалните организации.

Вие всички добре схващате голямата необходимост нашите професионални съюзи в лицето на останалите извън редовете на войската свои членове да продължават да съществуват и функционират и през време на войната. И ако днес поради изключителното военно положение, в което се намираме, нам е невъзможно да водим каквато и да е публична дейност и каквато и да е борба, то вътрешната организационна и просветителна работа, както и личната агитация могат почти напълно да бъдат възстановени. В София и някои провинциални градове това вече е направено и добрите резултати са налице. За съжаление обаче в повечето места тая дейност не е нито започвана след обявяването на мобилизацията.

Предвид на това препоръчваме ви най-настоятелно веднага да направите следното:

1. Измежду останалите в местността ви членове на професионалните съюзи да се конституира една обща тричленна или петчленна синдикална комисия, която да действа в пълен контакт с временния Местен партиен комитет. Разбира се, там, гдето синдикалните членове са съв-

* Окръжно на СК на ОРСС № 305. (Ред.)

сеп малко, излишно е да има специална синдикална комисия. Задачата на последната трябва да се изпълнява в такива места от самите временни партийни комитети.

2. Общата синдикална комисия веднага след своето конституиране да направи точен списък на всички останали извън редовете на войската членове, като провери кои са безработни и кои работят. Заедно с това да се състави и точен списък с адресите на семействата на заминалите на бойното поле наши другари.

3. Общата синдикална комисия да определи за всяка професия подходящи бирници, които немедлено да пристъпят към събирането на членски вноски от всички членове, които са на работа. Могат да бъдат освобождавани от членски вноски само безработните членове. Ония членове, които са били на работа от мобилизацията досега, ще изплатят и миналите си вноски, разбира се, на няколко срока, заедно с внасянето на текущите вноски. Членовете, които са на работа, но не получават пълна заплата, могат по решение на синдикалната комисия, ако желаят, да внасят през този период членски вноски според по-ниска категория от вноските, предвидени в устава на съответния професионален съюз.

4. За приходите на синдикалната комисия трябва да се държи само квитанционен кочан, а бирниците — бирнически вedomост. Другите книжа ще бъдат уредени след възстановяване нормалното положение. Разходи от постъпващите суми ще могат да се правят само с предварително съгласие на Синдикалния комитет. Събраните суми ще се изпращат всеки две седмици, колкото и малки да са те, с пощенски записи до Синдикалния комитет, като се съобщава за кои съюзи поотделно какви суми се изпращат. Получените по този начин тук суми ще бъдат предавани на общия временен партиен синдикален касиер другаря Д. Имагоев, който ще ги прибави към досегашната наличност на отделните съюзи. В споразумение с партийните комитети трябва да се нареди такава контрола, че всички сметки да бъдат съвършено точни и всички събрани суми навреме изпратени до нас.

5. Всяка седмица синдикалната комисия трябва да свиква всички членове на конференция. В тия седмични

конференции трябва да бъдат осветлявани синдикалните членове върху общото положение у нас и върху по-важните събития из интернационалното работническо движение, а синдикалната комисия да докладва за постъпилите членски вносове и за резултатите от водената лична агитация. От ония професии, в които има повече членове, могат да бъдат свиквани и отделни конференции.

б. Трябва да се нареди честото посещаване семействата на загиналите другари, като бъдат насърчавани, утешавани, осветлявани върху положението и подкрепяни в кръга на възможното. Синдикалната комисия също трябва да се грижи за ранените войници, наши другари и други организирани работници, които биват докарвани на лечение в местните болници.

Вършейки цялата тая работа, която ще бъде от голямо значение за бъдещето на нашето движение, необходимо е да се организира и една постоянна лична агитация между работещите неорганизирани работници и работнички, за да бъдат те привлечени в редовете на нашите съюзи още докато трае сегашното тежко положение. Опитът специално в София и други някои градове в тая посока показва, че и сега въпреки грамадните препятствия може да се спечелят доста нови членове и съчувственици.

В най-скоро време всички синдикални комисии трябва да дадат на Синдикалния комитет следните сведения:

- 1) Колко членове има в тяхната местност от всеки професионален съюз.
- 2) Колко от тия членове са на работа и колко са безработни във всяка отделна професия.
- 3) Колко семейства на наши другари войници има в местността.
- 4) Какви суми са постъпили досега от членски вноски.
- 5) Кои фабрики, работилници и др. предприятия в местността са отворени и с какъв персонал приблизително работят сега.
- 6) Какво изобщо е направено в духа на настоящото окръжно.

Всичко, което се отнася до отделните професионални съюзи и до Синдикалния съюз, трябва да се изпраща, докато трае настоящото положение, на следния адрес: *Георги Димитров*, ул. «Кирил и Методий» № 64.

Прочее, скъпи другари, нека изпълним достойно всички своя пролетарски дълг, за да бъдат щастливи нашите другари, когато се завърнат от бойните полета, да намерят

не жалки развалини, а запазени жизнеспособни организации, за които те са давали толкова жертви! Като ви пожелаваме най-добри успехи в трудната работа, която ви предстои, и се надяваме, че ще ни изпратите в най-скоро време исканите в настоящото окръжно сведения, и пращаме ви своите горещи социалдемократически поздравии.

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

*Публикувано за първи път в:
Горещи Димитров за профсъюзите.
Т. I. С., 1963, с. 458—460*

*Печата се по текста
на окръжното*

ДО ВРЕМЕННИТЕ ПАРТИЙНИ КОМИТЕТИ, СИНДИКАЛНИТЕ КОМИСИИ И ЧЛЕНОВЕТЕ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЪЮЗ*

София, 8 февруари 1913 г.

Драги другари,

Работейки за възстановяването на организационната дейност на всички професионални съюзи, съгласно нашето окръжно под № 305***, особено голямо внимание и грижи трябва да се полагат специално за Транспортния съюз.¹⁸

Тъй като железничарите и телеграфо-пощенските служещи в грамадното си болшинство са останали по местата си, организационната вътрешна дейност на Транспортния съюз може сравнително най-добре да бъде възстановена. Свикването на местни конференции, събирането на членски вноски и воденето на лична агитация е напълно възможно, макар, разбира се, да е необходимо това да се върши много острожно и с оглед на съществуващия по железниците и пощите сегашен режим.

Трябва да се нареди така работата, че навсякъде транспортните секции, подпомогнати от временните партийни комитети и от синдикалните комисии, да започнат веднага редовно да функционират и да се стараят не само да запазят предишното влияние на съюза, но и да разширят това влияние в средата на целия персонал.

В ония места, гдето има малцина членове на Транспортния съюз, те могат да изпращат своите членски вноски и направо до нас. Във всеки случай обаче всички членове трябва постепенно да изплатят дължимите от мобилизацията насам членски вноски и възстановяването на пълното

* Окръжно на СК на ОРСС № 325. (Ред.)

** Вж настоящия том, с. 46—49. (Ред.)

нормално положение след войната да ги завари напълно редовни членове.

От грамадно значение ще бъде, ако вашият Транспортен съюз през този период успее не само да запази силите си, но и да вземе окончателна преднина пред конкурентните организации, които досега толкова големи пакости са нанасяли особено на железничарската и телеграфопощенската маса. И тая преднина ще може без друго да се добие, стига другарите от Транспортния съюз да положат необходимите усилия и да изпълнят добросъвестно своя работнически дълг. А ние не се съмняваме, че те ще сторят това.

Умоляват се синдикалните комисии и временните партийни комитети да отговорят в най-скоро време на окръжното под № 305. Там, гдето могат да се конституират синдикални комисии, а още не са конституирани, веднага нека се направи това.

Всичко, което се отнася до Транспортния съюз, както и до останалите професионални съюзи, трябва да се изпрати на адрес: *Георги Димитров*, Работнически дом, ул. «Кирил и Методий» № 64, София.

Като ви пожелаваме най-голямо усърдие и плодотворни резултати в предстоящата работа, изпращаме ви своите другарски социалдемократически поздрави.

Синдикален комитет

Секретар: *Г. Димитров*

*Публикувано за първи път в:
Горан Димитров за профсъюзите.
Г. 1. С., 1963, с. 461—462*

*Печата се по текста
на окръжното*

ПРОТЕСТЪТ НА ТРАМВАЙНИТЕ РАБОТНИЦИ В СОФИЯ

22 февруари 1913 г.*

От името на трамвайните работници в София Синдикалният комитет е подал до софийския кмет следния протест:

Работническият персонал по софийските трамваи в събранието си на 22 февруари натовари комитета на Общия работнически синдикален съюз в България да Ви поднесе от негова страна следния протест против непоносимото положение, в което той е поставен от Дирекцията на трамваите:

От обявяването на мобилизацията досега както публиката, тъй и Общинският съвет неведнъж са констатирани маса нередовности по трамвайното движение, които за нещастие докараха няколко катастрофи. За тия неуредици и катастрофи дирекцията и властите стоварват обикновено вината върху персонала, върху самите нас, които собствено в такива случаи даваме най-тежките жертви.

Долуизложените факти показват ясно какво е истинското състояние на софийските трамваи и де се коренят действителните причини за нередовностите и катастрофите.

Една от най-важните и съществени причини е, че почти всички линии и трамвайни коли са повредени и негодни за едно сигурно и безопасно за публиката и персонала движение на трамваите. Особено голяма е повредата на спирачките, от които зависи предимно своевременното спиране на колите и избягване възможните опасности. Френо-

* Дата на приемането на протеста от събранието на трамвайните работници в София. (Ред.)

ните на трамвайните коли № 2, 4, 9, 14, 19, 27, 28, 29, 30, 11, 72, 73, 74, 75, 76 и много други съвършено не действуват.

Преди мобилизацията по настояването на Общинския съвет дирекцията замени ръчните френове като негодни с въздушни спирачки. След обявяване на мобилизацията обаче отново бидоха въведени старите, неремонтирани, чужде ръчни френове на мястото на въздушните спирачки (оброяват се факти).

Втора една причина са неофициалните заповеди на дирекционните контрольори, които ни заставят да караме колите си на шести кран, т. е. с най-голяма бързина, и когато да затваряме апарата, за да върви колата по инерция и по тоя начин да се икономисва ток, без да вземат предвид, че не на всяко място може така да се кара и че не всякога сме сигурни при това положение, че със сегашните негодни френове бихме успели да спрем колата там, което е необходимо.

Трета причина са самите непоносими отношения на дирекцията и нейните агенти към персонала. Ние биваме обявявани най-несправедливо на всяка крачка, без да ни дават даже на обяснения, както това предвижда чл. 117 от «Специалния правилник за ватманите и кондукторите» . . .

Друга причина е, че по-рано за всяко ремарке (допълнителна кола) ни се даваше по един спирач. Сега обаче това ни е отнето за икономия на известни надници.

Вследствие на тая икономия има вече няколко нежелаелни случки. . .

Предвид на гореизложеното ние най-решително просим спираме и настояваме Общинският съвет да се занимае с въпроса за движението на трамваите и да се вземат преди всичко следните мерки:

I Да се уреди от страна на Общинския съвет една по-добрина и ефикасна контрола съгласно поемните условия между общината и държавата.

II Да се състави една комисия с участието и на представители на персонала, която да анкетира сегашното състояние на софийските трамваи и положението на трамвайните работници.

III. Да се повърнат въздушните спирачки и на всички ремаркета да бъдат поставени опитни спирачи.

IV. Да се поправят повредените линии и коли, като негодните коли бъдат изхвърлени из употреба.

V. Да се премахнат несправедливите глоби и уволнения, както и грубите нечовешки обръщения към персонала.

VI. Да се уредят смените на работата така, че да има за всички служещи достатъчно работни дни през месеца.

Натоварваме комитета на Общия работнически синдикален съюз да поднесе настоящия наш протест на столичния градски кмет, а работническият общински съветник др. Димитър Благоев да повдигне въпроса и да протестира против тия нередовности и произволи в самия Общински съвет.

Като Ви поднасяме настоящия протест на трамвайните работници, господин кмете, ние очакваме да бъде разгледан въпросът в Общинския съвет и последният да вземе необходимите бързи мерки за безопасното уреждане на трамвайното движение и за законната защита на трамвайните работници.

За комитета
на Общия работнически
синдикален съюз в България

Секретар: Г. Димитров

ВОЙНАТА И РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ

Обявяването на общата мобилизация и на войната, както е известно, спря целия нормален живот на нашето движение тъкмо в момента, когато то преживяваше един необикновено усилен подем. От една страна, близо 90% от членовете на партията и професионалните съюзи бяха вети в редовете на войската и в тиловото управление на армията, от друга страна, военното положение и цензурата направиха невъзможно публичното проявление и редовното функциониране на партията и професионалните съюзи в лицето даже на тия другари и другарки, които по една или друга причина бяха останали извън редовете на войската.

Щеше да бъде обаче една съдбоносна грешка за бъдещето на работническото движение в нашата страна, ако при създаденото изключително положение ние бяхме установили през периода на войната всяка партийна и синдикална дейност.

Толкова повече, че ако военното положение и цензурата направят невъзможна широката политическа дейност и борба, то за вътрешната организационна дейност, за просветителната работа, за личната агитация и пропаганда подобни препятствия не могат да бъдат поставяни и доколкото такива би имало, те успешно биха могли да бъдат преодолявани.

За щастие, благодарение на инициативата и постоянните подтиквания от страна на централните учреждения на партията и Синдикалния съюз още след обявяването на войната се взеха всички необходими мерки да се продъл-

жава, в кръга на новото положение, с останалите извън редовете на войската другари и другарки дейността на партията и професионалните съюзи. И задоволителните резултати от направеното в София и няколко други провинциални градове са вече налице. Свикването на редовни седмични конференции, събирането на членски вноски от работещите членове, грижата за ранените работници-войници, за семействата на нашите другари, които са на бойното поле, и за безработните работници и работнички, личната агитация за привличане нови членове на професионалните съюзи и нови привърженици на партията — смело може да се каже, цялата тая дейност върви успешно въпреки многобройните трудности, свършено понятни при подобно военно, изключително положение, което преживява нашата страна от шест месеца насам.

Трябва да се съжاليا само, че не навсякъде се действа с необходимите в случая усилия и планомерност и че даже има места, дето почти нищо не е направено досега в тая посока.

Между това днес, когато каквото и да става, все пак се намираме към края на войната, е крайно необходимо да се положат из цялата страна всички възможни усилия, за да се запази нашето движение от разорителното влияние на войната, да се спечелят нови, пресни сили из незасегнатите по-рано работнически маси и да се подготвят необходимите предварителни условия, за да могат *веднага* след прекратяването на войната партията и професионалните съюзи с пълна пара да продължат при *новите* условия своята дейност и борба.

Ето защо във всяко място, *колкото и малко* членове на партията и съюзите да са останали, трябва да се свикват *редовни* седмични конференции, в които да бъдат осветлявани другарите върху текущите събития у нас и в странство и върху новите многобройни задачи, които създаденото от войната положение поставя пред партията и синдикалното движение. В тия конференции трябва също да се организира редовното събиране на членските вноски от работещите членове, за да бъдат в състояние партията и съюзите успешно да посрещнат големите нужди, които им се откриват поради войната. Постоянната грижа за ранените другари, за семействата и за безработните работ-

ници и работнички трябва да бъде най-широко агитационно използвана за разширяване влиянието и терена на нашето движение. И редом с всичко това необходимо е да се организира из цялата страна една непрекъсната *нична* агитация в работилниците, фабриките и работничките къщи за спечелването нови членове на професионалните съюзи и нови многобройни привърженици на партията.

Трябва да се отбележи, че в това отношение за нас настъпват много благоприятни условия. Войната и нейните последици предизвикват *цяла революция* в умовете на работническите маси. Почвата там е сега *предостатъчно чисторена* за дълбокото проникване на социалистическите идеи и за разширяване влиянието на нашата партия и работническите професионални съюзи.

Разбира се, *централната ос*, около която трябва да се повиши целокупната наша дейност през мъчителния период на войната, ще бъде *постоянната грижа за широкото разпространение на «Работнически вестник»*.

Духовният изразител и ръководител на нашето движение след няколкомесечно *принудително* мълчание за обща наша радост *отново* пое своята крупна и благотворна роля. Колкото грамадно е значението на нашия централен партийен и синдикален орган в обикновено време, сто пъти по-голямо е то днес, когато нам ни е отнета възможността да водим *масова устна агитация и пропаганда* и да извършваме свободно публичната си дейност. Всички пролетарски работници трябва да бъдат сега здраво сплотени около «Работнически вестник», всички партийни и синдикални членове трябва да бъдат негови *постоянни* абонати, всички непременно трябва да се грижим за неговото най-широко разпространение, за спечелване нови стотини и хиляди абонати и четци в ония работнически среди, дето по-рано той още не бе успял да проникне.

Днешният момент е извънредно важен и съдбоносен за българския пролетариат и за цялата нация. Нека прочее всички достойно изпълним своя работнически дълг. Нека направим всички възможни усилия, нека дадем всички необходими жертви, за да останем *верни на завета*, който ни даде и интернационалната социалдемократия чрез Базелския манифест¹⁹, като възложи на балканските социали-

сти да не допуснат резултатите от войната да бъдат използвани само от враговете на социализма и да бъдат обърнати против освободителната борба на пролетариата. Така нека действуваме, че когато се върнат нашите другари от бойните полета, съсипани и изтощени, да заварят не *развалини*, а да имат щастието да бъдат посрещнати от запазени и жизнеспособни организации, за създаването и изграждането на които те са дали толкова скъпи жертви!

Общата *демобилизация* след войната трябва да ни заваря напълно *мобилизирани и готови* за новите борби!

В. «Работнически вестник»,
№ 5, 26 февруари 1913 г.
Подпис: Г. Д.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ДО СИНДИКАЛНИТЕ КОМИСИИ, ПАРТИЙНИТЕ КОМИТЕТИ И ОТДЕЛНИТЕ ПАРТИЙНИ И СИНДИКАЛНИ ДРУГАРИ*

София, 20 март 1913 г.

Драги другари,

Сведенията, които има Синдикалният комитет, показват, че почти навсякъде вече е възстановена окончателно дейността на професионалните съюзи и останалите извън редовете на войската другари полагат усилия за сплотяването и увеличаването на силите ни въпреки тежкото изключително положение, в което още се намираме. Длъжни сме обаче да отбележим, че полаганите в тая посока усилия в повечето места са свършено недостатъчни. Съдбоносните моменти, които преживяваме, изискват много по-енергично и с готовност за жертви да се действа за запазване добитите преди войната от нашето движение позиции и за неговото по-нататъшно успешно развитие след войната. Толкова по-необходимо е да се усили сега нашата дейност, тъй като и условията започват да стават по-благоприятни. От една страна, войната е към своя край и мирът с Турция може да се смята за предстоящ. От друга страна, с настъпването на пролетта в повечето професии работата се усилва и безработни почти не ще има. Това положение трябва най-широко да се използва както за въвеждане редовността от страна на членовете към организацията, така и да се усили агитацията между неорганизираните работници и работнички за увеличаване числото на членовете във всички професионални съюзи. За да се улесни още повече нашата дейност през настоящия период, Синдикалният комитет и наши предприетите досега мерки се погрижи да бъдат по-

* Окръжно на СК на ОРСС III (№ 328). (Ред.)

следователно конституирани централите на всички професионални съюзи, от централните настоятелства на които би имало достатъчно членове. Конституирани са и редовно функционират централите на Транспортния, Шивашкия²⁰, Печатарския и Търговско-служашия²¹ съюз. Надяваме се, че същото наскоро ще може да се направи и с повечето от останалите съюзи. Необходимо е навсякъде, дето има достатъчно членове от горните професионални съюзи, да се конституират веднага в секции, ако това не са направили досега, и да влязат в редовни сношения със своите централни настоятелства, като преди всичко новоизбраните настоятели изпратят една обща ведомост с имената на членовете в секцията преди мобилизацията, кои от тях са заминавали за бойното поле или другаде и кои са останали в местността, както и кои какви вноски са внесли от мобилизацията до 15 март т. г. Дето има останали известни суми, трябва веднага да се изпратят на съответните централни настоятелства. При избиране на централни настоятелства и контролни комисии на секциите трябва много да се внимава, за да попаднат в тях подходящи и сигурни другари. Самата контрола през този период да бъде строга, за да не се допуснат нередовности и опущения в сметките на секциите.

Предвид на обстоятелството, че навсякъде при събирането на закъснелите от мобилизацията насам членски вноски се срещат затруднения, Синдикалният комитет реши да се улеснят членовете, като им се допусне да *изплатят вноските за октомври, ноември и декември 1912 г. след демобилизацията*, ако съвсем не могат да сторят това сега. Затова пък редовни членове ще се смятат сега само тия, които: 1) са изплатили вноските си до края на м. септември 1912 и 2) от януари т. г. насам не дължат повече от месец и половина вноски, съгласно устава. Които членове не се съобразяват с тия условия, ще се лишат и след демобилизацията от помощите, предвидени в съюзните уставни. От плащане на вноски могат да бъдат освобождавани само безработните членове, и то за време, през което са били без работа. Ние сме убедени, че не ще се намери наш другар, който в този момент би отказал да изплаща своите вноски, когато знае, че на съюзите ни след войната се откриват такива нужди и важни задачи. За да може Син-

дикалният комитет да има точни данни за сегашното състояние на организациите, изпращаме ви приложения формуляр, който веднага попълнете и го повърнете. Той трябва да съдържа сведенията от мобилизацията до края на м. март. Накрай, другари, считаме за нужно да ви напомним грижата за разпространение на «Работнически вестник», който, ако положите по-големи усилия, ще може скоро да почне ежедневно да излиза, което за нашето движение сега е жизнена необходимост. Убедени, че вие с най-голямо усърдие ще изпълните дълга си в духа на това окръжно, пращаме ви нашите социалдемократически поздравии.

За Синдикалния комитет

Секретар-касиер: *Г. Димитров*

Адрес: *Г. Димитров*, «Кирил и Методий» 64 — София.
Искаме формуляра!

*Публикувано за първи път в:
Горги Димитров за профсъюзите.
Г. 1. С., 1963, с. 463—464*

*Печата се по текста
на окръжното*

СИНДИКАЛНИЯТ ИНТЕРНАЦИОНАЛ

I

Интернационалният синдикален секретариат ежегодно издава един сборник, който наред с общия преглед на секретариата върху интернационалното синдикално движение съдържа също и отчетите на отделните национални синдикални централи, присъединени към Интернационала.

Сборникът за 1911 г. излезе още през януари т. г.* Едно много добро съвпадение в него е поместването и на кратките отчети от отделните интернационални професионални секретариати²². От всички присъединени синдикални централи само английската не е изпратила тая година своя отчет да бъде поместен в сборника на секретариата**.

Към Интернационала са присъединени сега 19 национални синдикални централи срещу 20 през 1910 г., тъй като на Будапещенската интернационална конференция в 1911 г.²³ биде изхвърлен из Интернационала общоделският Синдикален съюз²⁴. За съжаление към Интернационалния секретариат не принадлежат още синдикалните централи в Австралия, Нова Зеландия, Южна Америка и Южна Африка, които общо представляват не по-малко от 2 1/2 милиона синдикирани работници.

Следните данни дават добра картина за числената сила и ръст на синдикалните организации в присъединените

* Вж Neunter Internationaler Bericht über die Gewerkschaftsbewegung 1911. Herausgegeben vom internationalen Gewerkschaftsbund. Berlin, Verlag Internationaler Gewerkschaftsbund (C. Legien), 1912, 320 p. (Ред.)

** Отчетът на нашия Синдикален съюз също не е поместен, защото нашата централа още не е *формално* присъединена към Интернационала. Както е известно, въпросът за нашето присъединяване ще се уреди на тазгодишната интернационална синдикална конференция, която ще се състои в Швейцария.

към Интернационала страни. Общото число на синдикираните работници в тия страни през 1910 и 1911 година е:

	1910 г.	1911 г.
1. Англия	2 440 723	3 010 346
2. Франция	977 350	1 029 238
3. Белгия	138 928	92 735
4. Холандия	143 850	153 689
5. Дания	123 864	128 224
6. Швеция	121 180	116 500
7. Норвегия	47 453	53 830
8. Финландия	24 928	19 640
9. Германия	2 688 144	3 061 002
10. Австрия	451 232	496 263
11. Босна—Херцеговина	6 269	5 587
12. Хърватско	6 805	8 504
13. Унгария	86 778	95 180
14. Сърбия	7 418	8 337
15. Румъния	8 515	6 000
16. Швейцария	93 797	78 119
17. Италия	783 538	709 943
18. Испания	40 984	80 000
19. Съед. държави	1 710 433	2 282 361
<i>Всичко</i>	<i>9 902 189</i>	<i>11 435 498</i>

Избира се, това е общото число на синдикираните работници в посочените страни. Не всички тия работници обаче влизат в националните синдикални съюзи, принадлежащи към Интернационала. Това се вижда от следните данни, които показват числото на влизащите в синдикалните съюзи синдикирани работници в разните страни: (виж таблицата на с. 64).

Общото число синдикирани работници в горните страни през 1911 г. — 11 435 498, следователно още не са присъединени към националните синдикални централи и към Интернационала 4 534 563* синдикирани работници, което показва ясно колко много трябва още да се работи, за да се въстанови в повечето страни необходимото единство на синдикалното движение.

* Това е печатна грешка. Цифрата е 4 534 503. (Ред)

	1910 г.	1911 г.
1. Англия	710 994	861 482
2. Франция	340 000	450 000
3. Белгия	68 984	77 224
4. Холандия	44 120	52 235
5. Дания	101 563	105 269
6. Швеция	85 176	80 129
7. Норвегия	46 397	53 475
8. Финландия	15 346	19 640
9. Германия	2 017 298	2 339 785
10. Австрия	400 563	421 905
11. Босна—Херцеговина	6 068	5 587
12. Хърватско	5 108	7 182
13. Унгария	86 478	95 180
14. Сърбия	7 468	8 337
15. Румъния	8 515	6 000
16. Швейцария	63 863	78 119
17. Италия	359 383	384 449
18. Испания	40 984	80 000
19. Съед. държави	1 710 433	1 775 000
Всичко:	6 121 711	6 900 995

От публикуваните в сборника отчети става известен *средният процент* на организираниите работници само за седем страни. Така от цялото работничество в Дания организирани са 51,75%, Германия — 32,91%, Норвегия — 27,64%, Швейцария — 21,88%, Съединените държави — 19,26%, Босна — 11,64% и Италия — 9,49%. За другите страни точни сведения в това отношение няма, но се вижда, че в повечето от тях процентът на организираниите е още по-малък, което показва какво широко поле за усилена агитационна и организаторска работа стои пред синдикалните организации в разните страни.

Досежно финансовото състояние на организациите дадени са сведения само за половината от тях. Годишният приход на тия синдикални организации възлиза на 160 млн. марки (1 м. = 1,25 лв.), а разходът им — 142 милиона марки. Касова наличност в края на 1911 г. имат 87 535 000 марки.

II

За по-добра характеристика на синдикалното движение през 1911 г. в отделните държави ние ще отбележим накратко съществените страни в отчетите на отделните синдикални централи.

Във *Франция* излизат извънредно много местни професионални вестници. Повечето са месечни. Интересно е съдържанието на публикуваните в тях позиви на Конфедерацията на труда²⁵ (Синдикалният съюз) по повод повишаването на живота, против войната, против въвеждането изключителните закони и за извоюване почивка за работниците в събота след обед. Повечето от тия позиви са произведени в отчета. Централизацията във французкото синдикално движение е свършено слаба и вследствие на анархистическите, самосиндикалистически тенденции²⁶, които още господствуват в неговата среда, то преживява една остра вътрешна криза, резултат от която щомаше да бъде неговото окончателно излекуване от последиците на анархизма и пълно стабилизиране като модерно работническо, класово движение.

В *Белгия* се забелязва, че тенденцията към пълна централизация на движението и към сливането на отделните синдикати в общи централистични национални и индустриални работнически съюзи все повече се засилва. В това отношение са добити вече цяла редица много насърчителни успехи.

В *Холандия* за нещастие има четири различни синдикални направления²⁷: близо до присъединената към Интернационала синдикална централа стои централата на анархистическите синдикати; сетне централата на християнските синдикати и най-сетне централата на католическите работнически организации. При все това първата има около двойно повече членове, отколкото трите други групи взети заедно, макар властите и цялото духовенство извънредно енергично да работят за християнските и католическите синдикати.

В *Дания*, която има най-голям процент организирани работници, през отчетната година синдикалистите са се опитвали да изменят централистичната организационна форма на движението, но не са имали никакъв успех. Пре-

доставено е на една идуща синдикална конференция да се занимае с тая проблема.

Швеция показва едно ново подигане на синдикалното движение, което след големите борби през 1909 г.²⁸ бе донейде отпаднало. И тука синдикалистите са спъвали дейността и развитието на синдикалните организации, от което господарите твърде широко се ползували. Синдикалистическите групи обаче нямат вече никакво особено значение. Тяхната агитация, напротив, служи на много работници само като основание да не влизат в никаква синдикална организация.

В *Норвегия* се констатира едно бързо индустриално развитие. Докато населението от 1861 г. досега се е увеличило с 40%, числото на индустриалните работници в страната се е подигнало с 505%. Така се обяснява отчасти бързото числено нарастване на синдикалното движение в последните години, въпреки това, че най-голямата част от членовете са спечелени в тежки борби и локаути от страна на господарите против синдикалните организации.

Във *Финландия*, дето движението се започна и се намира под руския камшик, книгоvezките и печатарски работници²⁹ в една тежка борба благодарение помощта на чуждестранните синдикати са излезли победители.

В *Германия* синдикалното движение е извънредно силно напреднало. Във всички области на дейността са постигнати бляскави резултати. Вътрешната сила на професионалните съюзи е колосална и на това господарските организации са принудени да обръщат сериозно внимание. Германското синдикално движение дава най-богати поуки за акцията и тактиката на синдикалните организации във всички останали страни.

В *Австрия* също синдикатите имат значителен напредък въпреки междуособните борби, пораждани вследствие тѣй наречената сепаратистическа криза в движението.³⁰

В *Унгария*, тая класическа страна на робството, синдикалното движение все повече се засилва. Обаче процентът на организирани работници в провинцията е още доста ограничен, което се обяснява преди всичко с общата икономическа назадност на страната.

Румъния е претърпяла една криза, тежките последствия от която се намаляват едва през 1912 г., когато и синди

катите почват отново да растат. Най-голямата спънка са синдикатите, стачконарушителските организации, които, покровителствувани от правителството и господарите, внасят корупция и дезорганизация в средата на работниците.

Синдикатите в *Сърбия* са се борили за прилагането на *работническия закон* и в тая борба са увеличили значително числото на членовете си. Започнато е издаването на три синдикални вестника*. Борбите с господарите са били остри и доста продължителни.

В *Италия* има три синдикални централи³¹: освен приобщената към Интернационала синдикална централа има такава на синдикалистите и една друга на католическите работници, което, естествено, затруднява общата работа на работническата класа. Въпреки това по повод Триполитанската война³² обявена е била обща едnodневна стачка. По-голямата част от организираните работници в Италия са земеделчески работници.

Синдикатите в *Испания* особено бързо растат. Числото на техните членове достига вече до 100 000. Организираността на железничарите е много спомогнало за това нарастване. Толкова по-важен е тоя успех, че той е добит въпреки обичайната реакция, която там господства.

В *Съединените държави* борбите между труда и капитала стават все по-тежки и с по-остър характер. Съпротивителната мощ на работниците против мобилизирания капитализъм обаче твърде много се разслабва от многобройните различни течения в движението и липсата на необходимата централизация и единство в него.

В *Босна и Херцеговина* и *Хърватско* също синдикатите са имали през 1911 г. най-добри успехи, макар и да се развиват при едни особени, тежки, изключителни условия.

Изобщо 1911 година за интернационалното синдикално движение е една година на тежки борби, но и на бляскави успехи.

* «Металски радник», «Шивачки радник», «Трговачки помощник» (последните обединени след известно прекъсване). (Ред.)

III

Докато Интернационалният синдикален секретариат обединява на интернационална почва общите синдикални съюзи от разните страни, то отделните професионални съюзи са свързани помежду си чрез специални *интернационални професионални секретариати*.

През 1911 г. редовно са функционирали 28 такива интернационални секретариати, на 24 от които седалището е в Германия, 2 в Англия (Рудничарският и Текстилният) и по един в Швейцария (Каменоделският) и Холандия (Секретариатът на търговските служещи). През 1912 г. секретариатите са останали 27, тъй като Бояджийският се е слял със Строителния.

В сборника на Интернационалния синдикален секретариат за 1911 г. са поместени кратки, но много интересни отчети за основаването, развитието и дейността на интернационалните професионални секретариати. Жално е само, че такива отчети не са дали по неизвестни причини секретариатите, седалището на които е извън Германия.

Следните данни показват от колко страни и какво количество организирани работници са присъединени към отделните интернационални професионални секретариати: (вж. таблицата на с. 69).

Общото число на присъединените към интернационалните професионални секретариати организирани работници, включително рудничарите, текстилните работници и търговските служещи, надминава 5 милиона. Разбира се, много още професионални организации, които принадлежат към съответните национални централи, не са още присъединени към своите интернационални секретариати. Такива има особено много в Англия и Съединените държави.

В последно време обаче се полагат всички усилия за постигане едно пълно интернационално съюзяване на професионалните организации от всички страни и в това отношение вече са добити доста успехи. Интернационалната работническа солидарност прониква все по-дълбоко в средата на организираните работници, като премахва националните граници, които капитализмът изкуствено поставя и поддържа между народите.

	Страни	Число на членовете
1. Металороботници	18	970 420
2. Транспортни	21	821 816
3. Строители	14	418 590
4. Дърводелци	20	320 600
5. Фабрични	7	267 052
6. Печатари	14	134 700
7. Пивовари	8	118 681
8. Шивачи	15	101 500
9. Обущари и кожари	11	64 000*
10. Общински работници	8	64 786
11. Пекари	13	63 187
12. Тютюнороботници	7	50 125
13. Книговезци	12	46 588
14. Каменоделци	16	45 000
15. Стъклари	17	42 000*
16. Порцелан. работници	7	36 000*
17. Литографи	14	34 266
18. Шапкари	13	30 200
19. Келнери и готвачи	7	28 129
20. Сарачи и седлари	5	18 567
21. Грънчари	6	15 978
22. Кожухари	4	6 406
23. Бръснари	3	4 000*

Интернационалните професионални секретариати редом с Интернационалния синдикален секретариат са по-викани да изпълняват извънредно важни задачи в синдикалното движение. Те обаче по пътя на изпълнението на тия задачи се намират още в самото начало. Тепърва от своя страна тяхната организация ще бъде усъвършенствувана и благотворните резултати от тяхната дейност за интернационалния пролетариат значително ще се увеличат.

Преди да завършим тия кратки бележки върху Синдикалния интернационал, не е излишно да отбележим, че

нашето синдикално движение е в най-близки духовни и организационни връзки с Интернационала. Макар и още нашата синдикална централа *формално* да не е присъединена към Интернационалния синдикален секретариат, все пак почти всички наши професионални съюзи са присъединени към отделните интернационални професионални секретариати и изпълняват редовно своите интернационални задължения. Такива са следните наши организации: *текстилните работници*³³, *рудничарите*³⁴, *транспортните, метало-работниците*³⁵, *дърводелците*³⁶, *фабричните*³⁷, *строителите*³⁸, *стъкларите, шивачите, тютюнорботниците*³⁹, *каменделците, литографите и бръснарите*⁴⁰. Само *печатарите и обуцарите*⁴¹ още не са присъединени окончателно към своите секретариати, но и те се намират в най-редовни сношения с тях. Обуцарите ще бъдат приети в тазгодишната обуцарска интернационална конференция, а и интернационалните връзки на печатарите ще бъдат също в недалечно бъдеще благоприятно уредени.

Така социалдемократическото синдикално движение в България както по духа и дейността си, тъй и по връзките си с Интернационала представлява една неразривна част от общото освободително движение на интернационалния пролетариат.

*В. «Работнически вестник»,
№ 19, 20, 23
от 30 март, 2 и 9 април 1913 г.
Подпис: Г. Д.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

ДО СИНДИКАЛНИТЕ КОМИСИИ, ПАРТИЙНИТЕ КОМИТЕТИ И ОТДЕЛНИТЕ ПАРТИЙНИ И СИНДИКАЛНИ ДРУГАРИ*

София, 1 април 1913 г.

Драги другари,

Нам се пада да отпразнуваме международния празник на труда Първи май при извънредно тежки и изключителни условия. Грамадното болшинство от работниците са още по бойните полета. Масата индустриални и други предприятия или са съвършено спрени, или твърде слабо работят, военното положение още не е вдигнато, цялото наше движение фактически е поставено извън законите, отговарящи в мирно време.

Но затова именно празнуването на тазгодишния Първи май е от грамадно значение за българския пролетариат и за бъдещето на работническото движение в нашата страна. То ще бъде един жив израз преди всичко на решителния протест на работническата класа против сегашната авантюристическа кръвопролитна война, против лудата националистическа и шовинистическа политика, водена от империалистите и капиталистическите класи на Балканите, против разбойническите, завоевателни стремежи на големите европейски капиталистически държави спрямо балканските народи и от друга страна — една манифестация не само на международната пролетарска солидарност, но и на готовността на българския пролетариат — въпреки разореността и смъртта, които носи войната, въпреки вилнелия шовинистически бяс на Балканите — да се борят за осъществяването на Балканската федеративна република.

И ако ние поради сегашните изключителни условия не ще можем това да изразим чрез бляскави многолюдни манифестации из улиците, трябва да го сторим чрез *напускането на работа* и чрез устройване масови майски събрания и вечеринки.

Ето защо необходимо е всички професионални секции и отделни другари под ръководството на партийните комитети да положат особено големи усилия в следната **посока**:

1. Да се постигне *възможно пълно напускане работата* във всяка местност.

2. Напусналите работата работници и работнички да участвуват в майските събрания и вечеринки.

3. С майската агитация да бъдат засегнати *всички* работнически семейства и работнически жени, близките на които са на бойните полета, и по възможност привлечени да участвуват в събранията и вечеринките.

4. Майският брой на «Работнически вестник» да проникне *абсолютно* във всички работилници, фабрики и други предприятия, дето има работници или работнички, във всички работнически къщи и във всички заведения, посещавани от работници.

5. Същевременно другарите в професионалните съюзи трябва да се погрижат особено усърдно за разпространението между работниците и работничките препоръчаната вече *майска* литература и преди всичко брошурите: «*Първи май*», «*Интернационалът против войната*», «*Работническото единство и неговите врагове*» и «*Книжка за младите работнички*».

Тазгодишният Първи май, празнуван под режима на войната и wśród хилядите нещастия, които тя донесе на работническата класа, трябва да бъде и един ден на пълно обединение под знамето на социалдемократията на всички работници, борещи се против капитализма и монархизма.

Нужно е агитацията за Първи май тъй усърдно да се води и организацията на неговото отпразнуване така добре да се нареди, щото навсякъде да се *направи невъзможно* празнуването на Първи май *другаде* освен под знамето на нашата партия и Синдикалния съюз.

Само по себе си се разбира, че първомайската агитация и отпразнуването празника на труда трябва да бъдат най-широко използвани за спечелване десетки и стотини нови членове на професионалните съюзи, нови абонати и четци на «Работнически вестник», който наскоро ще започне ежедневно да излиза, и сигурни привърженици на Социал-демократическата партия.

Не бива да се забравя, че въпреки грамадните, съвършено понятни при сегашното положение препятствия все пак сега е най-удобният момент във всички места на нашите организации да вземат *окончателна преднина* пред конкурентните дружества, възкресяването на които след войната ще бъде извънредно трудно; да се заеме *целият терен* във всички професии и във всички работнически квартали, за да не се остави място и възможност за политиканите и разцепниците да *нарушават* единството в организацията и борбите на работническата класа у нас след войната, както те успяваха на много места да вършат това преди войната. С една реч, сегашният момент е извънредно благоприятен за постигане едно *действително обединение* на работниците под знамето на социалдемократичната и в редовете на нашите професионални съюзи и с това да се *осуети* бъдещата демагогия всред работническата класа с въпроса за обединението.

Толкова повече на това трябва да обърнат сериозно внимание всички партийни и синдикални другари и да работят най-усилено за закрепването и численото увеличение на нашите организации, за въвеждане необходимата редовност в изпълняване членските задължения от страна на всички членове, тъй като наскоро след прекратяването на войната интернационалният синдикален секретар др. *Арт Легин*, както ни съобщава, ще посети България, за да се запознае *непосредствено* с работническото движение в нашата страна, и ще донесе сам предназначените за българските синдикати *интернационални помощи*, които сега се събират от братските нам организации в другите страни на организираниите работници в България и Сърбия поради причинените от войната в тия страни нещастия⁴².

Идването на интернационалния синдикален секретар е много от голямо значение. От него ще зависи доста много както благоприятното разрешение на въпроса за нашето

окончателно присъединение към Синдикалния интернационал, който въпрос ще се разгледа в интернационалната синдикална конференция през август тая година в Швейцария, така също и материалната подкрепа, която ще бъде оказана на нашите професионални съюзи за покриване големите нужди, предизвикани от тежките последици на войната.

Необходимо е следователно всички наши другари най-сериозно да схванат момента, който преживяваме, и както в подготовката за отпразнуването на Първи май, така и след празника на труда да направят всичко зависещо от тях, щото нашите организации напълно да се стегнат, своето влияние всред работническата маса да разширят, да се явят *действителни центрове* за обединението на всички годни за организация работници и работнички, за да могат след *демобилизацията* успешно да изпълняват своите трудни задачи и в *стара* България, и в новоприсъединените провинции.*

Прочее, нека бъдем всички будни на своя пост! Нека достойно изпълним своя социалистически работнически дълг!

Помнейки всяка минута, че след прекратяването на сегашната война за плячкосване и поробване ще настъпи отново и с много по-голяма ожесточеност, отколкото по-рано *вътрешната класова война* за обединението на балканските народи в една Балканска федеративна република, за осигуряване мира между народите и за пълното освобождение на пролетариата — нека не жалим време, сили и жертви, за да бъде нашето движение напълно готово за тая война!

Като ви пожелаваме неуморна работа и неизтощимо усърдие в тая посока, изпращаме ви, скъпи другари, своите братски социалдемократически поздрави.

За Синдикалния комитет

Секретар-касиер: Г. Димитров

* Тук и по-нататък в настоящия том «стара България» означава България с границите, определени от Берлинския договор 1878 г., а «новоприсъединени провинции» или «нови земи» се наричат териториите, които България получава по силата на Лондонския договор 1913 г. (Ред.)

Р. С. Привличаме вниманието ви и върху нашето окръжно под № 328*. Очакваме в най-скоро време да получим попълнени изпратените наедно с това окръжно формуляри. Формулярите трябва да бъдат изпратени на Синдикалния комитет *най-късно* до 15 април т. г.

Настоящото окръжно трябва да се разгледа от синдикалните комисии и настоятелствата на секциите, да се прочете и разгледа в секционните събрания и по един екземпляр да се даде на всички партийни и синдикални функционери, доверени лица и агитатори в местността!

*Публикувано за първи път в:
"Горни Димитров за профсъюзите."
Т. I. С., 1963, с. 472—475*

*Печата се по текста
на окръжното*

БАЛКАНСКАТА ВОЙНА И РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ

Цели осем месеца вече нашата страна редом с другите държави на Балканския полуостров се намира под убийствените удари на сегашната Балканска война.

Свирепата, необуздаема стихия на тая «освободителна» война посипа бойните полета с десетки и стотини хиляди човешки трупове, превърна в пепелища и развалини редица цветущи области на Тракия, Македония, Стара Сърбия и Албания, спря нормалния икономически и политически живот на балканските народи и заплашва днес, когато се пристъпва към *подялбата* на «освободените» земи и населения, да се разрази в една кървава катастрофа между самите «балкански съюзници», която е от естество да удави свободата и независимостта на балканските народи в тяхната собствена кръв и дори да подпали страшния пожар в цяла Европа.

Естествено, смъртта и разорението, които донесе и продължава да носи Балканската война, засягат най-отблизо и дълбоко преди всичко работническата класа, широките народни маси. Ехото на «бляскавите военни победи» на «великите исторически епопеи» при Лозенград, Люле Бургас, Одрин и пр. — това е *повсеместният траур* сред работническите маси, това са *потоците сълзи* на хилядите вдовици и сирачета, това са *безработицата, гладът, мизерията и болестите*, които идат да *довършат* в градовете и селата разорителното дело на войната, *започнато* преди осем месеца и продължавано до днес по бойните полета!

Напротив, за господстващите фактори в балканските

страхи, за авторите на тая кървава война, за всевъзможните горещи «патриоти», които по най-различни *тъмни* и лице се озоваха вместо на бойните позиции в «тила» на армията, за множеството «тилови герои» войната донесе сичи необикновено силен *златоносен дъжд*. Никога досега не са можали да направят толкова богати гешефти с различните доставки на армията и в реквизиционните комитети, никога досега те не са имали случая да оплячкосат сий леко и толкова много народните средства.

Възползувани от изключителното военно положение, капиталистите в разните индустриални и други предприятия погазиха още в първите дни на войната прокараните с дългогодишни упорити борби от страна на работниците условия на труда, намалиха на много места заплатите дори с 50%, наблъскаха своите работилници и фабрики с беззащитни деца, между които има множество даже 6—7-годишни, и продължават и до днес да подлагат работническия труд на една неописуемо безчовечна експлоатация, скривляни най-широко от самите власти. И свръх всичко това търговците подигнаха цените на хранителните и други продукти с 20, 30, 50 и даже 100%!

Така «патриотите», «тиловите герои» — тая глутница от мародери — ограбват и оголват същите тия работнически маси, мъжете, бащите и синовете на които проливат кръвта си по бойните полета за «освобождението на поробените христиани», т. е. за *завладяването нови територии и населениия, за добиването нови пазари и пристанища от страна на капитализма и монархизма!*

Няма съмнение, че Балканската война причинява тежки загуби за общото работническо движение и специално за работническите синдикални организации, за професионалните съюзи. Множество скъпи ратници за нашето освободително дело бидоха покосени от смъртоносния бич на войната; още по-голямо множество други са осакатени и неспособени да участвуват със същата активност и със същия успех, както по-рано, в работническото движение.

Службите професионални съюзи са обезлюдени и материално изтощени. При свършено незначителни приходи те са принудени да правят грамадни разходи за подпомагане жертвите на войната. Застоят в повечето производствени, безработицата, както и съществуващият военен

режим не позволяват на нашето синдикално движение да се развърне напълно и в скоро време да сгъсти разредените от огъня на войната свои редове.

Самата временна икономическа криза, която ще се почувствува особено остро след прекратяването на Балканската война и разпускането на войските, издига нови и големи препятствия по пътя на работническото движение.

Погрешно би било обаче от това констатиране на сегашното фактическо положение да се теглят песимистични заключения досежно бъдещето на нашето движение.

Напротив, може смело да се твърди, че работническото социалдемократическо движение в България и изобщо на Балканите не само не ще бъде разорено или унищожено от стихията на сегашната война, но и наскоро след нея то ще може да излезе — като Феникс⁴³ из огъня — много по-силно, много по-могъщо и с по-дълбоки и здрави корени в средата на работническите маси. Такива са *неумолимите* закони на диалектиката в капиталистическото общество, които в края на краищата *винаги* се явяват в защита на борещия се пролетариат.

Икономическата криза ще бъде *временна*. Не след дълго тя ще се замени от икономически подем, от едно буйно развитие на капитализма. Числеността на пролетарските маси и важноста на тяхната роля в производството и обществото *значително* ще пораснат с масовото пролетаризиране на населенията в *стара* и *нова* България, както и в останалите балкански страни — едно неизбежно последствие от самата война.

От друга страна, кървавата Балканска война със своето развитие и с тежките си последствия, с демаскирането на Великите сили, «покровителки» на балканските народи, събори множество кумири, унищожи маса предразсъдъци и заблуждения, отвори широко очите и избистри главите на работническите и народни маси и предизвика една *истинска революция* в тяхното съзнание, техните понятия и разбирания. Проникването идеите на социализма в тия маси сега е напълно осигурено, пътят е разчистен и почвата е богато наторена.

Остава ние, организираните работници на Балканите, балканските социалдемократи, да изпълним достойно своя дълг, да използваме най-широко създаденото положение,

и да обърнем разорителното влияние на Балканската война *против* нейните автори, *против* монархизма и капитализма и *за* мощното засилване на балканската социалдемократия.

Празнувайки тазгодишния Първи май под режима на войната и всред бесните шовинистически страсти, раздухвани в средата на балканските народи от династиите и капиталистическите клики, ние трябва да помним, че след прекратяването на сегашната война, водена за плячкосване и поробване, ще се продължи отново и с много по-голяма ожесточеност, отколкото по-рано *вътрешната класова война* за обединението на балканските народи в една Балканска федеративна република, за осигуряване истински и траен мир между народите и за пълното освобождение на пролетариата и цялото човечество.

Нека прочее се готвим с всички сили за тая *единствено необходима война*, която вместо смъртта и разорението, които носят сегашните военни кървави авантюри, ще доведе вече мир, свобода и щастие за всички народи!

И «Работнически вестник»,
№ 25, 18 април (1 май) 1913 г.
Подпис: Георги Димитров

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

НАШАТА ВЪРХОВНА ГРИЖА

Политическият небосклон на Балканския полуостров не само не се избистря, но и все повече се помрачава, като заплашва с нова, по-страшна буря разорените и без това балкански народи.

Наистина с подписването на *предварителния мир*⁴⁴ борбата на *кръста* против *полумесеца*, прокламирана тъй тържествено още в началото на октомври миналата година, може да се смята вече за завършена. С това обаче самата Балканска война съвсем не се свършва. Тя променя само своята форма. Тя минава в друга фаза. Сега вече се започва борбата на *кръста* против *кръста* — и за голяма ирония на съдбата — изглежда с помощта и на самия победен *полумесец!* . . .

Събитията около тая *нова* борба за поделване между «съюзниците» завладените провинции се нижат едно след друго с най-голяма заплашителност и предизвикват обща тревога и безпокойство.

Ако обаче повърхностната читающа публика на жълтата и буржоазна шовинистическа преса все още може да се замайва и всецяло поглъща от трескавостта на тия събития, това за организираните работници, за социалистическия пролетариат у нас в никакъв случай не е допустимо.

Ние не бива да забравяме, че и в тия тъй тревожни дни, както и досега *нашата върховна грижа* трябва да бъде да *запазим* позициите на работническото социалдемократическо движение, да *увеличим* неговите сили и да *изострим* неговите оръжия. Защото, както и да се развият сегашните съдбоносни събития, както и да бъдат поделени

спорните територии, каквито и промени да станат в картата на Балканския полуостров, едно остава ясно като бил ден: работническото социалдемократическо движение след войната ще бъде *много по-необходимо*, отколкото преди самата война, и *единствено* нему предстои да се изяви не до положението на мощен и решаващ фактор за изграждане бъдещия мир на Балканите, за осъществяване обединението на балканските народи, за гарантиране тяхната независимост от посегателствата на европейския империализъм и тяхното правилно икономическо, социално и културно развитие.

В този момент на общ захлас и пълно поглъщане от текущите събития ние трябва да си спомним и особено силно да подчертаем бележитите пророчески думи на известния германски политически деятел и революционер *Йохан Чарби*, казани още преди близо 50 години:

*«Образуването на най-малкото работническо дружество е от много по-голямо историческо значение, отколкото дружението при Садова.»**

Дължността на всички партийни и синдикални членове, на всички организирани работници и работнички, на всички съчувственици на освободителното работническо дело пророчески в съдбоносните времена, които сега преживяваме, *са да съсредоточат* своето *централно* внимание, своите усилия и грижи за изграждането и засилването на партийните и синдикални организации, за сплотяването в техните редове всички работници и работнички, които пъшкат под тежестите на сегашното непоносимо положение, и за най-широкото проникване сред работническите маси на нашето социалдемократическо влияние чрез широкото разпространение на нашия орган «Работнически вестник» и чрез постоянни връзки с работническите семейства.

Всичките трудности, които се изпречват на пътя ни, трябва да бъдат упорито преодолявани; всичките необходими жертви трябва да бъдат с готовност давани, за да могат в този момент партията и професионалните съюзи да играят важната историческа роля на *центрове* за обединяването на целия български пролетариат.

* Едно от най-големите и съдбоносни сражения в Австрийско-пруската война 1866 година.

Че въпреки големите препятствия, които днешното изключително положение представлява за нашата дейност, все пак е възможно постигането на значителни успехи, ясно показват това резултатите, добити от януари т. г. насам.

Само в седем града (София, Русе, Бургас, Габрово, Пловдив, Сливен и Варна) през изтеклите четири месеца професионалните съюзи имат близо *триста* нови членове, работници и работнички.

Нашият партиен и синдикален орган, който при подновяване на своето излизане през февруари имаше едва 1200 абонати и ръчни купувачи, днес вече се разпространява в повече от 5000 екземпляра, макар и да е запретиено внасянето му в новозавладените области, дето той неотдавна имаше близо 1000 абонати и купувачи.

Самите майски протестационни събрания, в които участвуваха общо не по-малко от 8000 работници и работнички, показват същото.

Остава само в тая посока да се работи *много по-усилено* и да се работи *абсолютно от всички* другари и другарки без изключение.

В. «Работнически вестник»,
№ 48, 22 май 1913 г.

Подпис: Г. Д.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ДО XV РЕДОВЕН КОНГРЕС
НА БЕЛГИЙСКИТЕ СИНДИКАТИ —
БРЮКСЕЛ⁴⁵

София, 4 юни 1913 г.*

Погиснати под убийствения режим на войната, изпра-
щаме своите братски социалистически поздравни на пред-
ставителите на героичния белгийски пролетариат. Да жи-
ви интернационалната солидарност! Да живее мирът
между народите!

За Синдикалния съюз: *Г. Димитров*

*«Работнически вестник»,
№ 111, 5 юни 1913 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

* Дата на рубриката «Дневни новини», където е поместена телеграмата

ОРГАНИЗАЦИЯТА
НА
РАБОТНИЧКИТЕ⁴⁶

СИНДИКАЛНА БИБЛИОТЕКА.
Книжка 13.

Г. ДИМИТРОВЪ.

ОРГАНИЗАЦИЯТА
НА
РАБОТНИЧКИТЪ

Цена 10 ст.

СОФИЯ

Партийна социалистическа книжарница и печатница
1914.

НУЖДАТА ОТ ОРГАНИЗАЦИЯ НА РАБОТНИЧКИТЕ

Във всички капиталистически страни организирането на работничките днес е една задача от първостепенна важност за работническото движение. Небрежността, с която се отнасяха по-рано в известни места и кръгове към привличането на работничките в редовете на работническите организации, вече съвсем не се забелязва. Някогашното мнение, че организирането на работничките е *безполезно* или пък че то е *невъзможно*, сега навсякъде отстъпва място на тъкмо обратното мнение, че за успеха както на професионалната борба, така и на общото освободително движение на пролетариата една *безусловна* необходимост се явява организирането на работничките, а че то е *напълно възможно*, въпреки грамадните препятствия, показват най-добитите в тая посока отлични резултати през последните години в повечето страни.

Дори и най-консервативните професионални организации, каквито са например тия на печатарските работници в Англия, Америка и някои други страни, които преди години не само отказваха да приемат работничките в своя среда, но и ожесточено се бореха за *недопускането* им да работят в печатарското производство, особено като словослагателки, сега вече, напротив, полагат всички необходими усилия да организират и работничките, защото горчивият опит ги научи, че *без* последните тяхната професионална борба е обречена на безплодие.

Тия промяна във възгледите и практиката се дължи преди всичко на самото капиталистическо развитие. Една *неизбежна* и *все повече засилваща се тенденция* в развитието

на капитализма е непрестанното увеличение числото на заетите в разните области на наемния труд жени. Техническите усъвършенствувания в производството, които намаляват необходимостта от мъжката физическа сила и правят достъпни и за жените извършваните по-рано изключително от мъже работи, от една страна, и непрестанното пролетаризиране на народните маси, което изтиква нови стотини и хиляди жени из семейния кът и ги тласка в суровите обятия на наемния труд от друга страна — това са двата извора, които *всекидневно* подхранват и засилват тая тенденция в днешния период на капиталистическото развитие.

И до какви големи размери достига вече участието на жените в разните области на наемния труд, може да се види най-нагледно това от официалната статистика за *работещите жени* в по-напредналите капиталистически държави. Така според преброяването на населението в тия страни в индустрията, занаятчийството, търговията, транспорта, земледелието и домашния труд са заети следното количество жени:

	Година на преброяването:	Общо число на заетите жени:	Процентът спрямо общото женско население:
Германия	1907	9 492 881	45,5
Австрия	1900	5 684 984	51,5
Съединените щати	1900	5 329 802	38,4
Англия	1901	5 309 900	44,9
Италия	1901	5 284 064	50,1
Русия	1897	5 276 112	24,9
Франция	1906	4 693 412	53,3
Унгария	1900	2 885 235	45,1
Швейцария	1900	1 555 572	46,9
Испания	1900	1 351 797	39,9
Белгия	1900	948 229	45,9
Швеция	1900	551 021	38,4
Холандия	1900	433 546	37,8
Дания	1901	352 947	44,9
Норвегия	1900	277 613	39,5

От горната статистика става ясно, че във всички страни близо половината от цялото женско население се препитава чрез наемен труд. И трябва да се забележи, че тия данни за повечето страни изразяват едно състояние от преди 10—12 години, а знае се, че оттогава насам именно числото на препитаващите се с наемен труд жени необикновено бързо се е увеличило.

Разбира се, много мъчно може да се установи каква част от заетите в разните области на труда жени са *годни за организация* и при съответните за тая цел усилия с течение на времето биха могли да бъдат привлечени в редиците на работническото движение. Според *приблизителната* оценка от страна на синдикалните съюзи в разните страни, която трябва да се приеме с известна резерва, числото на тия годни за организация работници е:

Англия	4 340 349
Германия	4 081 510
Съединените щати	2 793 351
Италия	2 396 608
Австрия	1 446 441
Испания	678 496
Белгия	465 000
Швеция	200 000
Дания	101 837
Норвегия*	40 000

Както е известно, капитализмът на Балканите и специално у нас също бързо прониква. Макар България още да не е една капиталистическа страна в пълния смисъл на думата, нейното развитие все пак се извършва под влиянието на законите на капиталистическото производство. И тук забелязваме как ежегодно с все по-бърз темп се рушат старите, патриархални семейни отношения и числото на препитаващите се с наемен труд жени поразително расте. Истината няма още точна официална статистика за работниците у нас. Знае се обаче, че те са днес множество, десетки хиляди. Има индустрии, като текстилната, обувковата и конфекционната например, в които работ-

ничките съставляват повече от 80% от общия работнически персонал. Произведенията на домашната индустрия, която у нас тъй широко е разпространена, се изработват почти изключително от жени. Женският труд прониква вече даже в строителството, дето доскоро се мислеше, че той е свършено невъзможен. В последните години хиляди жени работят по разните постройките на сгради, железопътни линии и шосета. Жени почват да се употребяват за известни работи дори и в мините!

И тоя процес на масово вмъкване на женския труд в производството особено се усили у нас поради материалното разорение на широките народни маси, причинено от дългата, единадесетмесечна Балканска война и от неизчислимите бедствия, които тя донесе за бедните дребно-стопански и работнически семейства. Грамадна част от жените и дъщерите на тия семейства, които преди войната все още можеха да минат без наемен труд, сега, притиснати от тежката мизерия, са изпълнили работилниците, фабриките и ателиетата.

Женският труд обаче, както е известно, се заплаща много по-ниско от труда на мъжете. Обикновено работниците, поради зависимото си положение в семейството, особеното си възпитание и по-слабата материална и духовна култура, както и поради своята нищожна съпротивителна сила спрямо господарските произволи, са подложени на много по-голяма и жестока експлоатация, отколкото работниците. В текстилните, килимарски и тютюневи фабрики, в множество шивашки, шапкаарски и други подобни работилници днес има стотини възрастни работници, които работят по 10, 12 и 15 часа в денонощие срещу 20—30 или 50 стотинки надница!

По тоя начин неорганизираните и беззащитни работници, изложени сами на една свирепа експлоатация, стават *неволно* опасни конкуренти на работниците и служат като прекрасен инструмент в ръцете на капиталистите за общото увеличение експлоатацията над работническия труд, за постоянното влошаване положението на цялата работническа класа и за осуetyаване плодовете на работническите професионални борби.

От друга страна, безграничната експлоатация на работничките не само неизбежно тласка една част от тях —

по-слабите — в ноктите на проституцията, но и заплашва с пълно физическо израждане подрастващите поколения на работническата класа.

Всичко това именно налага *жизнената* необходимост, щото заедно с работниците да бъдат организирани и *работничките*, за да има необходимия успех борбата за *чисти еднието и окончателното премахване* на капиталистическата експлоатация, под убийствените удари на която жените *двойно повече* от мъжете изнемогват.

ОРГАНИЗАЦИЯТА НА РАБОТНИЧКИТЕ В ЧУЖБИНА

Съвместната работа на работнички и работници в повечето предприятия, общата експлоатация, на която са подложени едните и другите, еднаквите техни интереси като експлоатирани и потиснати наемници *налагат* те да бъдат и *съвместно* организирани, да влизат в едни и същи професионални организации и *задружно* да се борят против своя общ враг — капиталистическата експлоатация.

Организирането на работничките в *отделни* професионални организации, без да донася каквато и да е полза за самите работнички, води само към разпокъсване на работническите сили, към обезсилване на работническото движение и дава възможност на работническите експлоататори да противопоставят *организирано* работничките срещу работниците, за да могат по този начин да увеличат още повече експлоатацията и потисничеството над едните и другите.

Наистина в миналото се правеха в разните страни множество опити за *самостоятелното* организиране на работничките. Но това обикновено се дължеше в едни места, като Англия, на влиянието на буржоазното женско движение⁴⁷ и на противодействието на известни професионални организации (печатарската, литографската и др.) да допускат работничките в своята среда, а в други страни като Германия — на специалните законодателни препятствия за влизането на жените в работническите синдикални и политически организации, които препятствия сега вече не съществуват.

Днес навсякъде и особено в страните, които в това отношение биха могли да ни служат за най-добър пример,

към които са Германия, Австрия, Белгия, Дания и пр., няма две мнения върху начина, по който трябва да се организират работничките. Навсякъде най-решително се обявяват против *отделното* организиране на работничките и строго осъждат и най-малкия *сепаратизъм* в тая посока. Но за това пък се употребяват извънредно големи усилия за привличането на работничките в редовете на професионалните съюзи и социалдемократическата партия, както и за поставяне под влиянието на социализма многобройната маса работнически жени.

И в това отношение в сравнение с миналото са постигнати значителни успехи. Според сведенията на Интернационалния синдикален секретариат за някои страни в професионалните съюзи, присъединени към Интернационала, са организирани в 1911 и 1912 г. следното количество работнички:

	1911 г.	1912 г.
Германия	197 354	222 809
Англия	110 020	115 000
Австрия	47 991	50 416
Дания	11 350	13 095
Италия	10 711	11 850
Белгия	8 500	10 200
Швейцария	6 848	8 487
Унгария	5 731	6 508
Швеция	4 470	4 322
Финландия	1 534	1 696
Холандия	3 267	3 652
Норвегия	2 800	3 909
Хърватско	310	275
Босна и Херцеговина	307	329
Сърбия*	300	350

Че въпреки грамадните препятствия, които навсякъде особено се срещат при организирането на работничките, все пак върви доста бързо, ясно се вижда от факта, че в 1892 г. — 20 години по-рано — организирани з

* За другите страни липсват точни сведения.

професионални съюзи работнички е имало само 4355 в Германия, 4256 в Англия, 2216 в Австрия, 1050 в Белгия и пр.

През 1913 г., за която още точни сведения няма, числото на организираните в присъединените към Интернационала професионални съюзи е значително по-голямо, отколкото в 1911 и 1912 г., тъй като именно през тая година почти във всички страни бе предприета една особено оживена и специална агитация в средата на неорганизираните работнички, която продължава и до днес.

За улеснение задачата на професионалните съюзи до-сежно организирането на работничките при синдикалните съюзи в Германия, Австрия, Дания, Швейцария и други някои страни са конституирани и специални *секретариати за работничките*, състоящи се предимно от жени-социалдемократки, изключителната грижа на които е да подпомагат методично устната и печатна агитация в средата на работничките. В същата посока действуват твърде много и *женските социалистически бюра* при социалдемократическите партии в тия страни.

Необикновено голямото засилване на *женското социалистическо движение*, което се явява в противовес на буржоазното женско движение, напоследък много благотворно се отразява върху привличането на работничките в средата на професионалните съюзи и социалдемократическата партия.

Това женско социалистическо движение обаче както в Германия, така и в Австрия, Дания и пр. не представлява от себе си никаква *особена и самостоятелна* професионална или политическа организация. То е само едно *агитационно* движение, действуващо непосредствено под ръководството на социалдемократическата партия и има преди всичко за задача: да пробужда съзнанието на работничките и работническите жени, да ги откъсва от влиянието на буржоазното женско движение, да ги привлича в професионалните съюзи и социалдемократическата партия, да разчистя пътя за проникване на влиянието на социалдемократията в работническите семейства, да печели всекидневно из средата на работещите жени нови привърженички за каузата на пролетариата, нови читателки на социалдемократическата преса, нови посетителки на политиче-

ските събрания, да подготвя все нови и нови агитаторки сред незасегнатите работнички и работнически жени, отлични пионерки за тържеството на социализма, и да улеснява борбата на социалдемокрацията за извоюване на всички политически права за жените.

Прекрасен пример в това отношение ни дава Германия. Близкавите резултати от последните законодателни избори в тая страна в голяма степен се дължат и на извънредно активното участие на жените-социалдемократки в изборната агитация. От друга страна, през 1912 г. числото на *партийните членки* в Германия се е възкачило от 107 693 на 130 371. И характерно е, че докато увеличението на мъжете в партията през същата година е 15,2%, увеличението на жените е 21%!

При това жените-социалдемократки в Германия са, които извършват голямата част от тъй много плодотворната *домашна агитация*, както и агитацията за разпространението на социалдемократическата преса. Техният специален орган «*Gleichheit*» («Равенство») е имал през 1912 г. 107 000 абонати, а сега вече това число е нарасло 120 000. Те са също най-активни деятелки в *младежките социалистически организации* и на тях най-голямо се дължи образуването и засилването на новия професионален съюз на *домашната прислуга* в Германия.

И трябва да се подчертае, че целокупната дейност на германското женско социалистическо движение се извършва чрез партийните, синдикални, кооперативни и младежки организации, без то самото да представлява някаква обособена организация. Вместо това в ръководството на партията и синдикатите жените-социалдемократки вземат голямо участие. Така в повече от 500 места на Германия в местните ръководни тела участвуват по една, две и даже няколко членки. Наред с шестимата секретари в Централния комитет на Германската социалдемократическа партия секретарка е и др. *Луиза Циц*, а в Контролната комитет влиза от дълги години др. *Клара Цеткин*.

Самата партия дава най-широк прием на жените в тия ръководни места, ценейки високо тяхната активност и отдаденост. Така в § 7 на организационния устав на германската партия изрично се отбелязва, че всички партийни организации, които избират няколко делегати за партий-

ния конгрес, между тях трябва да избират *по възможност* и една другарка. А § 14 на същия устав изисква, щото в състава на Централния комитет *да бъде избирана и една партийна членка за секретарка.*

Подобно отношение към участието на жените в ръководството на работническото движение забелязваме и в Австрия, Швейцария, Дания и Белгия.

ОРГАНИЗАЦИЯТА НА РАБОТНИЧКИТЕ У НАС

Още от самото начало на работническото движение и до днес у нас не съществуват за щастие никакви *законодателни* препятствия за организирането на жените в професионалните и политически организации, каквито имаме например дълги години в Германия.

От друга страна, вследствие бързото и масово въвеждане на женския труд в производството и благодарение на силното влияние на социализма върху работническото движение работническите организации в нашата страна още от основаването си са свършено свободни от оня *консерватизъм*, който цяло столетие, дори до 1890 г., го поддържаше в английските трейдюниони досежно приемието на работничките в професионалните съюзи като равноправни членки.

Подобно на социалдемократията в другите страни в нашето социалдемократическо работническо движение е официално признат и напълно прокаран в практиката принципът на *равноправието* на жените. В професионалните съюзи и Социалдемократическата партия жените се приемат за членове при *същите* условия както мъжете и се обзаведат с *всички права*, каквито имат и последните. Абсолютно никаква разлика не се прави между едните и другите и единодушно се поддържа, че работниците и работничките трябва *заедно* да се организират както *професионално* тъй и *политически*.

Ако обаче по отношение основното гледище за организацията на работничките ние изобщо стоим свършено обективно трябва да се признае, от друга страна, че досегаш-

ните усилия за привличането на работничките в професионалните съюзи и Социалдемократическата партия у нас са *крайно недостатъчни и несистемни*. Няма защо също да се премълчава и фактът, че има организирани работници, които още не съзнават ясно *жизнената* необходимост от организирането на работничките, а някои даже — за щастие *малцина* — се отнасят към тая необходимост с едно осъдително пренебрежение.

На това в голяма степен се дължи и слабият успех, достигнат досега относно привличането на работничките в нашето движение. Самите цифри са най-красноречиво доказателство. От 1905 година числото на организирани работнички в професионалните съюзи е нараствало така:

Година	Работнички	Общо число на членовете
1905	56	1 500
1908	97	2 084
1911	227	6 165
1912 (юли)	280	8 500

Следователно, докато общото число на членовете през този период се е увеличило близо с *шест* пъти, числото на работничките е увеличено с *пет* пъти. Спрямо всичките членове на нашите професионални съюзи в средата на 1912 г. организирани работнички съставляват *кръгледва* едва 3%. А колко незначителен е този процент може да се види ясно от факта, че работничките в социалдемократическите професионални съюзи в Германия са 10%, Австрия — 11%, Дания — 11%, Белгия — 10%, Швейцария — 9%, Унгария — 7%, и пр.

Дори и в страните, които стоят почти във всичко на едно стъпало с България, процентът на организирани работнички е по-висок, отколкото у нас. Такъв е случаят например в Хърватско, дето организирани работнички съставляват 5%, Босна и Херцеговина — 5%, и Сърбия 4%.

Положението в партията в това отношение не е по-задоволително. Числото на партийните членки е било

Години	Жени	Общо число на членовете
1905	17	1 665
1908	24	1 970
1909	26	2 126
1911	52	2 510
1912	82	2 923

Спрямо общото число на партийните членове това не представлява дори и 3%, докато в Германската социалдемократическа партия членките са кръгло 14%, в Австрийската — 12%, а Датската — 10%, и пр.

Разбира се, спънките у нас за организирането на работничките са много по-големи, отколкото в напредналите капиталистически държави. Нашето общо работническо движение е още младо и неговата *притегателна сила* спрямо неорганизираните работнически маси изобщо и специално спрямо женския пролетариат е ограничена. При това голямата част от работничките са маловъзрастни и селски елемент, който извънредно мъчно се поддава на организация. Най-малко 80% от всички работнички в нашата страна поради своята слаба култура и многобройни предразсъдъци, както и поради еснафските закъснели семейни отношения, при които живеят, смятат своето положение като работнички за *временно* и търсят обикновено *изход в женитбата*, в устройството на свое собствено семейно огнище, дете под закрилата на мъжа не биха били принудени да прибегват към наемен труд — една *празна идея*, която под ударите на суровата действителност всевидносно се руши, но която все още намира място в главите на масата от работничките.

Колкото обаче тия и всички други пречки за организирането на работничките да съществуват нашироко у нас, и най-голямата си част те не са *непреодолими*, толкова повече че с капиталистическото развитие на страната те постепенно и значително се намаляват.

НАЛОЖИТЕЛНИТЕ ГРИЖИ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА РАБОТНИЧКИТЕ

Основният недостатък в досегашните усилия за организирането на работничките у нас трябва да се търси преди всичко в обстоятелството, че тия усилия най-често са полагани само *между другото*. Смята се обикновено за достатъчна *общата* агитация, която се води между работниците и работничките, и *общата* грижа за тяхното привличане в средата на синдикалното и партийно движение, като се изпуска изпредвид, че *специалното* положение на работничките в производството и обществото, както и *особеностите* на тяхната психология, възпитание и темперамент налагат и *специални* методи за агитация и пропаганда между тях и изискват *специални* грижи за тяхното организиране в професионалните съюзи и Социалдемократическата партия.

Наистина в известни места са правени опити да се действува в тая посока, устройвани са женски просветителни кръжоци, свиквани са агитационни конференции на работничките и пр., обаче всичко това се е вършило *споради но*, от случай на случай, без необходимата система и постоянство.

Време е вече на това положение на работите да се тури край. Толкова повече че то е в пълно противоречие със самите наши конгресни решения досежно организацията на работничките. Още синдикалният конгрес във Варна през 1909 г.⁴⁸ подчерта необходимостта от *постоянни* и *специални* усилия за привличането на работничките в работническото движение, като между другите средства препоръчи и основаването на женски просветителни кръжоци. На

сръбския синдикален конгрес в 1910 г.⁴⁹ въпросът за организацията на работничките бе подробно разгледан и се гласува специална резолюция, с която се изискваше да се организира системна пропаганда и агитация в средата на работничките; да се изучат условията и положението на женския труд, както и най-добрият и резултатен начин за пропаганда и агитация и организирането на работничките в отделните градове; да се образуват там, дето е възможно, женски просветителни кръжоци от работничките и жените на нашите партийни и синдикални другари и пр.*

Синдикалният конгрес в 1911 г.*⁵⁰ подчерта отново тази резолюция. Същото направиха и конгресите на ония професионални съюзи, в професиите на които са заети работничките.

От своя страна последният партийен конгрес⁵¹ също ни дава жизнената необходимост от систематическа дейност за поставяне под влиянието на Социалдемократическата партия работничките и работническите жени.

Според конгресните решения следователно необходимо е да се полагат *специални, систематически и постоянни* усилия и грижи за организирането на работничките.

Разбира се, тук на първо място се пада на самите професионални съюзи, в професиите на които има работнички, *да заработят най-енергично и неуморно*. Постоянната им грижа трябва да бъде да увеличават числото на своите членки и да им спомагат *всячески* те да се подготвят за добри агитаторки в средата на неорганизираните работнички. Там ще се явят на помощ и просветителните женски кръжоци, които биха могли да дадат голям тласък в усилията за организирането на работничките.

Работата в това отношение обаче ще може да се извърши най-добре, ако за тая цел ние разполагаме и с един *специален организационен апарат*. Както за всички останали специални функции на работническото движение има специални органи, така и за организацията на работничките е нужен подобен орган, подобен организационен апарат. Ето защо във всички места, дето това е възможно, трябва да се

* Виж, брошурата «Синдикалното движение в България», с. 128. — Издадено от Партийната социалистическа книжарница.

⁵¹ Допуснатата печатна грешка. Годината е 1912. (Ред.)

конституират при синдикалните и партийни организации, при местните работнически съвети и под тяхното ръководство *специални комисии за работниците*, както това е вече направено в известни места. Тия комисии, състоящи се *предимно* от партийни и синдикални другарки, ще се явят един крайно полезен спомагателен орган на синдикалното и партийно движение във всяка местност. Техните задачи преди всичко трябва да бъдат:

1. Да поддържат постоянно необходимите връзки между организираните вече работнички от разните професии и да се грижат те да бъдат *редовни* и *активни* членки на съответните професионални съюзи.

2. Да организират в споразумение с партийната и професионалните организации и чрез синдикалните и партийни членки една постоянна агитация за привличане неорганизираните работнички и работническите жени в работническото движение.

3. Да привлекат към участие в общата синдикална и партийна дейност жените и сестрите на всички организирани работници, партийни членове и съчувственици на социализма и да помагат на партията да постави под пълното свое влияние работническите семейства.

4. Да подготвят из средата на организираните работнички, чрез системна социалистическа просвета в женските кръжоци, добри агитаторки в средата на неорганизираните работнички и работническите жени.

И понеже най-голяма необходимост се чувствава днес от *подготвени агитаторки*, които, както опитът в другите страни и у нас ясно показва, най-успешно могат да работят за привличането на работничките в движението, то и *централното* внимание на тия комисии трябва да бъде насочено към създаването подобни агитаторки чрез просветителните женски кръжоци, чрез устройване *задружни* четения на социалистическа литература от работничките и пр. Тук се отваря за българските социалдемократки едно извънредно широко поле за благотворна и плодovита дейност, както и за едно богато творчество в областта на специалната агитация и пропаганда между работничките и ние не се съмняваме, че те в това отношение ще успеят да застанат на оная висота, която положението изисква от тях в настоящия момент като *първи пионерки* за пробуж-

Ангелото и организирането на многохилядния женски пролетариат у нас.

И в тази посока трябва да се работи от всички социалдемократи и социалдемократи, от всички организирани работници и работнички толкова по-усърдно занапред, като се има предвид, че в последно време всевъзможните буржоазни «равноправки»⁵¹ започват да развиват трескава дейност, за да поставят под свое влияние работничките и работническите жени и ги използват за егоистичните цели на буржоазното женско движение. За постигането на това те имат вече редица институти, каквито са: «бюрото женски труд», «дружеството за покровителство млади момичета» и множество «благотворителни» дамски комитети, които проявяват все по-голямо усърдие под формата на «благотворителност» и «майчини грижи» да поставят в своя икономическа и духовна зависимост възможно по-широк кръг работнички и работнически жени и да ги държат настрана от социализма и работническото движение.

Интересите на работническата класа и нейното освободително движение изискват, щото *своевременно*, още в самото начало, да се парализира това злетворно влияние на буржоазните «равноправки» и «благотворителки» в средата на женския пролетариат у нас чрез *масовото* организиране на работничките в редовете на професионалните съюзи и Социалдемократическата партия и спечелването на работническите жени за делото на социализма.

И трудната задача за организирането на работничките, *особено организираните работници*, изхождайки от своите професионални интереси, както и от интересите на цялата работническа класа, са длъжни да вземат най-активно участие и да оказват най-широко съдействие. Нека не се забравя, че един организиран работник, който не е употребил всички необходими усилия, за да спечели за работническото движение преди всичко *своята собствена жена или сестра*, един организиран работник, който не действа всекидневно за организирането на работничките, с които *работи* и с които *познава*, той не е изпълнил *достойно* своя дълг към необходимото пролетарско дело, на което се е обещавал да служи. Ония пък работници, които със своите *недобри* отношения към работничките *спъват* тяхното организиране, не само *вредят* на себе си като работници,

но и извършват едно тежко престъпление спрямо работническото движение, защото по тоя начин *забавят* развитието на това движение и спомагат за *осуetyването* на неговите успехи.

Тежките и ожесточени професионални и политически борби, които предстоят на българския пролетариат, повелително изискват, щото всички организирани работници и работнички, всички ратници за тържеството на социализма да работят неуморно за организацията и просветата на многохилядната маса работнички и работнически жени, за превръщането им в съзнателни, смели и достойни боркини против капиталистическата експлоатация.

И като се действува по този начин, не само ще се засили значително работническото социалдемократическо движение в нашата страна, не само ще се осигури успехът на професионалната и политическа работническа борба, но и ще се направи невъзможно деморализаторското влияние на буржоазното женско движение в средата на работничките и ще се запази в бъдеще *пълното единство* в организацията и борбите на целокупния *мъжки и женски* български пролетариат — за пълното тържество на социализма, носителя на истинското освобождение и за жената от днешното нейно непоносимо *двойно* робство.

ОБЩИЯТ СИНДИКАЛЕН СЪЮЗ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА РАБОТНИЧКИТЕ

«Седмият синдикален конгрес, свикан на 14, 15 и 16 юли 1910 г. в гр. София, след като обстойно разгледа въпроса за *агитацията между работниците и тяхната организация* и като взе предвид:

1. Че Общият работнически синдикален съюз не може да остане чужд на една грамадна част от пролетариата — жените работници;

2. Че от година на година с развитието и модернизирането на нашата индустрия капитализмът все повече и повече приравня жената в производството и търговията и като приравнява нейния труд с тоя на мъжа, противопоставя първия на последния;

3. Че това противопоставяне създава една постоянна конкуренция между работника-мъж и между работничката-жена, конкуренция, която има за следствие общото понижение на работническата заплата и изместване мъжкия труд от ред производства и следователно влошаване положението на цялата работническа класа, като спомага за още по-бързото деморализиране и разпадане на пролетарското семейство,

р е ш и:

I. Да се организира една системна пропаганда и агитация в средата на работниците;

II. Препоръчва на местните работнически съвети да изучават условията и положението на женския труд в своите места и да намерят най-добрия и резултатен начин за пропаганда и аги-

тация и организирането на работничките в отделните градове. Това изучаване да се изнася в «Работнически вестник» и професионалните органи;

III. Препоръчва на местните работнически съвети засега да образуват там, дето е възможно, женски просветителни кръжоци от работнички и жените на нашите партийни и синдикални другари;

IV. Професионалните съюзи в своята борба да се стремят да реализират принципа — за еднакъв труд да се дава еднаква заплата, с което да се премахне вършената неправда спрямо работничките по отношение заплатите им, които са много по-ниски от ония на работниците.

V. *Апелира към всички български работнички час по-скоро да влязат в редовете на професионалните съюзи и заедно със своите другари-работници успешно да воюват за подобрене и пълно освобождение от днешната мизерия и робство.»*

ПО-НАТАТЪК!

Девет месеца вече ни отделят от момента, когато с един мах биде спрян нормалният живот на нашето движение, когато грамадната част от членовете на Социалдемократическата партия и професионалните съюзи бидоха грабнати от нашата среда, за да бъдат наскоро след това изпратени по бойните полета на Тракия и Македония. Множеството проекти за интензивна и плодородна партийна и синдикална дейност през есента и зимата внезапно рухнаха. Ударът върху движението бе колкото неочакван за мнозина, толкова и заплашителен.

Разбира се, в онзи критически момент не бе време нито за песимистически разсъждения, нито за празни и безполезни гадаения досежно бъдещето. Върховната грижа на активистите по местата си малцина другари и другарки тогава бе да запазят от пълно разорение създадените с дългогодишен труд и многобройни жертви работнически организации, да групират в техните редове всички незапознати от мобилизацията партийни и синдикални членове и да продължат в кръга на новото изключително положение партийната и синдикална дейност.

И добитите оттогава насам резултати в тая посока ясно показваха, че нищо не е в състояние да унищожи социалдемократията и че в съвременното капиталистическо общество не могат да съществуват пречки, *непреодолими* за социалдемократическата дейност.

Цес ние със задоволство трябва да констатираме, че всички организации не само не са разорени от войната, но и дейността на партията и професионалните съюзи, с малки изключения, из цялата страна е възстановена.

Макар и много по-малочислени отпреди, партийните и синдикални организации навлизат все повече в своята роля, като се стараят и под жестокия, брутален режим на войната да изпълняват своите организационни, агитационни, просветителни и други задачи. Самите *централи* на професионалните съюзи, с изключение само на Рудничарския и Строителния, за които има специални препятствия, са конституирани и от три месеца насам функционират. Напоследък във всички по-важни места на страната са конституирани също и местните работнически съвети.

Резултатите от това са доста насърчителни. Така напр., докато през януари нашите професионални съюзи обгръщаха в своята среда едва 1000 организирани работници и работнички от 8500, колкото бяха в края на юли 1912 г., сега те вече броят близо 2000 членове, от които повече от 350 са *новоорганизирани* през периода на войната работници и работнички.

Според сведенията, които имаме за по-важните градове, положението на професионалните съюзи в това отношение през месец май е следното:

ЧИСЛОТО НА ЧЛЕНОВЕТЕ*

	преди мобилизацията	през май
София	1 300	365
Пловдив	843	379
Русе	614	202
Варна	500	228
Бургас	472	62
Сливен	404	123
Видин	280	82
Добрич	199	92
Габрово	185	140
Дупница	108	65

От друга страна, докато през м. февруари, когато нашият централен партиен и синдикален орган «Работнически вестник» започна наново да излиза два пъти сед-

* Естествено, сегашните членове, извън няколкото стотини, освободени от военна служба заради нуждите на армията работници и малцината обложени с военен данък, са предимно младежи и работнички.

мично, имаше само около 1200 абонати и ръчни купувачи, сега, като ежедневник, той се разпространява само в границите на *стара* България в около 5000 екземпляра.

Дори и в най-трудната област за професионалните съюзи в настоящия момент — събирането на членските вноски, са постигнати известни успехи. Само в София от шуари насам са събрани близо 1500 лв. *редовни* членски вноски. Независимо от това в образувания при Централния комитет на партията общ партиен и синдикален фонд и подпомагане на ранени и болни войници и на крайно нуждаещи се войнишки семейства са постъпили през същия период близо 1000 лв. от *доброволни пожертвования*.

След всичко това остава сега да се продължи с по-голяма енергия и с повече усърдие работата *по-нататък*. И в малкото ония места, дето още не е възстановена окончателно партийната и синдикална дейност, то трябва *очаквателно* да се направи. Не бива да се забравя, че всеки изпуснат ден в това отношение е голяма загуба. Потребно е също *навсякъде* да се удвоят и утроят усилията за зареждането на организациите, за тяхното *числено и финансово* засилване, както и за постоянното *разширяване и дълбочаване* влиянието на социалдемократията в сред работническите маси.

Самите професионални организации трябва отново да живеят напълно с живота на работниците и работничките от своите професии. Съобразявайки се с *местните* съществуващи условия, те са длъжни да оказват всичката възможна морална подкрепа и защита на работниците и работничките днес, когато господарите, възползувани от изключителното положение, увеличават експлоатацията над труда и своите произволи до чудовищни размери.

Всички по-важни факти из живота на професиите трябва да се използват в агитацията между неорганизираните работници и работнички, както и богатите материали, които създава самата война.

Наред със своите *редовни* и *чести* събрания и агитационни конференции партийните и синдикални организации са длъжни да се погрижат да имат постоянни и най-близки отношения с *работническите семейства*, които сега тънат в неопикуема мизерия и се намират в едно отчаяно положение. Ето се организира редовното им посещаване от под-

ходящи другари и другарки. Наистина на тая страждуща и гладуваща работническа маса ние не можем да поднесем материалната помощ, от която тя се нуждае, защото и самите ние сме не по-малко от нея бедни, обаче в случая моралната подкрепа и насърченията, както и упътванията от *де* и *как* да търси и получи тя нужната помощ, имат не по-малко значение. Нека се помни добре, че здравите връзки с работническите семейства ще ни разтворят *вратите* за завладяването на широките работнически маси.

И най-сетне, колкото повече нашата *публична, масова* агитация вследствие военното положение и цензурните условия е ограничена, толкова по-усилена трябва да бъде *личната*, устна и печатна агитация, толкова по-големи грижи трябва да се полагат за широкото разпространение на «Работнически вестник». Винаги е било така, но особено сега това изпъква ясно, че без широкото проникване на нашия орган сред работническите маси не са *възможни* никакви сериозни и значителни успехи на движението. В целокупната наша дейност «Работнически вестник» днес изпълнява *най-важната и най-полезната* роля. Чрез него се постигат най-добрите и трайни резултати. Дори и там, дето условията не позволяват да съществува организация, вестникът е, който обединява работниците и ги държи във връзка и под влиянието на нашето движение. Такъв е особено случаят сега например в една от мините, дето не може сега да съществува никаква организация, но дето «Работнически вестник» има около 40 редовни абонати с тенденция постоянно да се увеличава това число, а се чете от три и четири пъти повече рудничарски работници

Съдбоносният момент, който преживяваме, изисква от всички нас да работим по-усилено и предано от всеки друг път досега. Нека прочее достойно изпълним своя дълг към пролетарското освободително дело, без да се стряскаме от препятствията, които се изпречват пред нас. Нека оправдаем напълно надеждите на хилядите наши другари, които са *заставени* от девет месеца насам да стоят лице срещу лице със смъртоносната стихия на войната, като вървим смело, енергично и непоколебимо по досегашния път по-нататък. |

СИНДИКАЛНОТО ДВИЖЕНИЕ В АВСТРИЯ

По случай предстоящия синдикален конгрес⁵³ Австрийската синдикална комисия вече е публикувала отчета за състоянието на синдикалното движение в Австрия през 1912 година.

Според тоя отчет* Синдикалният съюз в Австрия се състои от 54 професионални съюза с 4220 секции и от 23 местни дружества. Общото число на членовете в края на 1912 г. е 428 363 срещу 421 905 в 1911 г. — едно увеличение с 6458 членове. Докато увеличението на работниците е 1,08%, онова на *работничките* е 5,04%.

През първата половина на 1912 г. австрийските синдикални организации са имали повече от 30 000 нови членове. Избухналата обаче в есента Балканска война оказала много неблагоприятно влияние и върху синдикалното движение в Австрия, вследствие на което ръстът на членовете значително спаднал.

Числото на членовете през различните години е нарастало както следва:

Години	Мъже	Жени	Всичко
1892	44 390	2 216	46 606
1896	95 221	3 448	98 669
1901	113 672	5 378	119 050
1905	294 697	28 402	323 099
1910	357 958	42 607	400 565
1912	377 947	50 416	428 363

* Вж «Die Gewerkschaft. Organ der Gewerkschaftskommission Oesterreich» (Wien), № 25, 24 юни (нов стил) 1913 г., с. 245—251. Кратко извлечение от отчета публикувано на бълг. език в «Работнически вестник», № 120, 27 септември 1913 г. (Ред.)

Организираните работници и работнички през 1912 г. се разпределят по области така:

Области	Мъже	Жени	Всичко
Виена	139 555	20 302	159 857
Долна Австрия	32 738	4 563	87 301
Чехия	80 495	11 065	91 560
Буковина	1 489	40	1 529
Далмация	933	—	933
Галиция	15 532	1 227	16 759
Истрия	9 039	406	9 445
Каринтия	5 693	729	6 422
Украйна	2 379	175	2 554
Моравия	24 712	4 926	29 638
Горна Австрия	11 476	1 429	12 905
Залцбург	4 705	520	5 225
Силезия	15 020	2 921	17 941
Щиря	24 147	1 827	25 974
Тирол	9 405	283	9 688
Чужбина	629	3	632

По националност синдикалните членове са около 322 000 немски, 70 000 чешки, 20 000 полски, 9 000 италиански, 6000 словенски и 1000 рутенски* работници**.

Най-силни по числото на своите членове са следните професионални съюзи: Металорботническият с 60 977 членове, Железничарският — 54 732, Текстилният — 41 533, Зидарският — 30 580, Дърводелският — 28 269, на търговските служещи — 17 503, Печатарският — 15 767, Рудничарският — 13 621, Транспортният — 10 921, Пивоварният — 10 527, Хлебарският — 9528, Шивашкият — 8176 и пр.

Общият приход на синдикалните организации в 1912 г. е 9 969 831,71 крони (1 кр. = 1,05 лева). От тая сума 113 314,79 кр. са вписни вноски, 8 859 230,64 са *редовни* членски вноски и 997 285,28 са *извънредни* членски вноски.

* Ruthène (нем.) — украинец, жител на Австро-Унгария. (Ред.)

** Чехославянските синдикални организации (тъй наречените сепаратисти) са броени в 1906 г. 34 147 членове, 1907—37 423, 1908 — 35 052, 1909 — 36 690, 1910 — около 75 000, 1911 — около 85 000 и 1912 — около 100 000 членове.

Общият разход през същата година е 9 171 352,34 кр.: ринни помощи (без стачките) — 3 724 000,69 кр. и за всички други нужди на синдикалните организации — 5 447 351,65 кр. Дадените помощи се разпределят така:

Помощи за пътуване	222 972,80
Помощи за безработица	1 403 067,91
Помощи за боледуване	987 139,54
Инвалидна помощ	329 975,61
Посмъртна помощ	256 952,37
Помощ при злополуки	523 893,18

Другите разходи са направени за:

Юридическа защита	169 314,23
Професионални органи	1 206 849,60
Просветителни цели	251 311,70
Агитация и организация	1 034 505,25
Плавати и хонорар на служещи	932 178,95
Разни	982 386,63

Общата сума на дадените помощи от 1901 до 1913 г. е значително възлиза на 29 665 703,49 крони.

Общата партийна наличност на австрийските синдикални организации в края на 1912 г. е 15 064 789,25 крони. В 1901 г. тя е била само 2 850 000 крони.

Най-голяма наличност имат следните съюзи: Печатарският — 3 960 000 кр., Металороботническият — 1 787 000, Железничарският — 1 150 000, Дърводелският — 1 026 000, Текстилният — 952 000, Зидарският — 710 000, Пивоварският — 624 000, Рудничарският — 468 000, и пр. Най-малка наличност имат скулпторите — 42 000 крони.

В тия данни за финансовото състояние на австрийските синдикални организации не влизат приходите и разходите за стачната борба. Поради законодателни причини тая функция е уредена *отделно* от официално съществуващите организации. Всичките организации имат *отделни* стачни фондове. Техният общ приход през 1912 г. заедно с наличността от 1911 г. е 6 792 539,74 крони. Разходвани са през същата година за стачки, локаути и пр. — 1 223 311,28*

* Общията печатна грешка. Цифрата е 1022 311,28. (Ред.)

крони. Организациите следователно разполагат с 5 770 228,46 крони специално за стачната борба. Тук не влиза тъй нареченият фонд на солидарността при синдикалната комисия, който е таен и в който има грамадни суми.

Синдикалните организации издават 117 професионални органи, от които 53 на немски език, 34 на чешки, 12 на полски, 2 на рутенски, 9 на италиански, 6 на словенски и 1 на еврейски. От професионалните органи 17 излизат веднъж в седмицата, 7 — три пъти, 62 — два пъти и 31 — един път в месеца.

Общият техен тираж месечно възлиза на 489 370 екземпляра.

Горните кратки сведения ясно показват, че с пълно право синдикалното движение в Австрия по своята организация и развитие заема в Интернационала второ място след германското синдикално движение.

В. «Работнически вестник»,
№ 73, 22 юни 1913 г.
Подпис: Г. Д.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА
И СЕКЦИИТЕ
НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ,
ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ,
СИНДИКАЛНИТЕ КОМИСИИ
И ОТДЕЛНИТЕ ДРУГАРИ И ДРУГАРКИ*

София, 24 юни 1913 г.

Драги другари и другарки,

Предвид настъпилите нови усложнения в страната и възможноното свикване на всички данъчни** под знамената, Синдикалният комитет бърза да обърне вашето най-сериозно внимание върху следното:

1. Веднага след получаването на настоящото окръжно да се обсъди кои другари и другарки ще могат най-добре да поемат работата, изпълнявана досега от данъчни другари, в случай че и последните бъдат свикани от военните власти.

2. Контролните комисии да направят незабавно щателни ревизии на секционните настоятелства и всички събрания от тях членски вноски и други постъпления суми за професионалните съюзи да бъдат изпратени тук, за да не бъдат нередовности, грешки и опущения, които биха навредили съюзите и компрометирали отделните другари.

3. Да се усили събирането на волните помощи за общия професионален и синдикален фонд за подпомагане наши другари ранени и болни войници, както и крайно нуждаещите се войнишки семейства, който е основан при Общия работнически съвет, като за тая цел всички работещи другари и съчувственици пожертвуват това, което е по силите им. Събраните за фонда суми веднага да се изпратят до Централния комитет на партията.

* Окръжно на СК на ОРСС № 379. (Ред.)

** Данъчни (разговорно) — които не са служили войници, а са обложени с военен данък. (Ред.)

4. Да се усили също събирането на редовните членски вноски от работещите членове на професионалните съюзи, като постоянно им се внушава колко е необходимо сега те да се грижат и да жертвуват за финансовото засилване на своите съюзи, пред които се откриват грамадни и тежко изпълними задачи в защита на работниците след войната.

5. От събираните членски вноски, както и от волните пожертвования за фонда *не могат* да се разходват никакви суми за помощи и други цели. Всички тия средства трябва да се изпращат своевременно тука, на централните учреждения. Ония другари, ранени и болни войници или семейства на наши другари, *които се намират в крайна нужда* и би трябвало да получат известна помощ, ще се обръщат към своето настоятелство или местния работнически съвет, които ще правят пред Общия работнически съвет *мотивирано* предложение за отпускане на такава помощ от фонда. Безработните и болни членове, които не са войници, ще могат да получават известни *малки* извънредни помощи само в *най-крайни случаи*, и то *по решение на централното настоятелство на съответния съюз и с одобрението на Общия работнически съвет*. Това трябва най-строго да се спазва, ако искаме да се избягнат възможните недоразумения и недоволства, да се подпомогнат *правилно*, в кръга на възможността, най-нуждаещите се и да се запазят ограничените налични суми на професионалните съюзи за след войната, когато те ще бъдат стократно по-необходими във всяко отношение.

6. Особено сериозно внимание трябва да се обърне върху агитацията *всред младите работници*, които са свободни от всяка военна повинност, както и *всред работничките и работническите семейства*. Всякъде, дето е възможно, трябва да се възобновяват младежките дружества и да се полагат големи грижи за поставяне под наше влияние многобройната работническа младеж, като се работи енергично за нейното социалистическо възпитание.

Извън постоянната агитация между *работничките* за привличането им в редовете на професионалните съюзи необходимо е всякъде, дето няма за това непреодолими препятствия, да се конституират специални *комисии за работничките* и да се устроят женски кръжоци за социа-

листическата просвета преди всичко на организираниите работнички и жените на нашите партийни и синдикални другари.

При ръководството на женските кръжоци другарите и другарките могат засега да си послужат с плана на софийския женски кръжок, както и с краткия указател на литературата за целта, който прилагаме към настоящото окръжно.

Нужно е към всичко това да се организира и едно възможно по-често и систематично *агитационно* посещаване на работническите семейства, което най-успешно биха могли да извършват нашите другарки.

*

Каквото и да се случи изобщо при развиващите се събития, *колкото и малко другари и другарки* да останат в местността, трябва с всички сили и с цената на всички необходими жертви да се запази съществуването на организациите, да се продължи в кръга на възможното тяхната дейност, както и грижите за все по-широкото разпространение на «Работнически вестник» — *нашия най-добър и сигурен агитатор* *всред работническите маси*.

И в тая посока с право трябва да се очакват ценните услуги към движението особено на *нашите другарки*. Там се пада в момента, когато и последните възрастни наши другари може би ще бъдат грабнати от милитаризма, да поемат и с нужното усърдие изпълняват всичко, което условията биха позволили за запазване на нашето движение и за разчистване пътя на неговото бъдещо развитие.

Синдикалният комитет се надява, че всички другари и другарки добре схващат важността на момента, който преживяваме, и е убеден, че те не ще се поколебаят пред нищо, та да изпълнят и сега достойно своя пролетарски, социал-демократически дълг!

С другарски поздрав

За Синдикалния комитет

Секретар-касиер: Г. Димитров

Р. С. Занапред всичко, което се отнася до Синдикалния комитет и до професионалните съюзи, централите на които са в София, нека се изпраща чрез *Партийната социалистическа книжарница, ул. «Нишка»** — София.

Публикувано за първи път в:
Георги Димитров за профсъюзите.
Т. I. С., 1963, с. 480—482

Печата се по текста
на окръжното

ПРИЛОЖЕНИЕ КЪМ ОКРЪЖНО № 379**

План за беседите на женските просветителни кръжоци

1. Кратък исторически преглед на обществото и положението на жената в разните исторически епохи.
2. Феминизмът като теория и практика.
3. Женското буржоазно движение в България.
4. Жената и социализма.
5. Женското социалистическо движение в разните страни.
6. Избирателните права на жените.
7. Работническото законодателство изобщо и специално за жените.
8. Разните форми на работническото движение и участието на работничките в тях.
9. Ролята на работничките и работническите жени в професионалните и политически борби на пролетариата (стачките и локантите, манифестациите и демонстрациите, изборните агитации и пр.).
10. Работничката като агитатор.

З а б е л е ж к а: Всяка тема може да бъде разделена на части, разглеждани от отделни беседи, дето това се окаже по-целесъобразно.

* Днес ул. «Найчо Цанов» (Ред.)

** Пълният текст на приложението се публикува за първи път. (Ред.)

*Кратък указател на литературата за женските
просветителни кръжоци*

I. Из «Ново време»

	Год. I	стр.
Женският въпрос у нас		42
Женското научно образование		161; 636
Женският въпрос		992; 1127
Еднобрачие и многобрачие		1146
	Год. II	стр.
Съвременната жена и нейното по- ложение в Европа и Америка		76
Отворено писмо до немските жени за равноправието на жените		840
Българката пред закона		923
Женският въпрос в Америка		951
Жената пред съда на съвременна- та наука		1038
	Год. III	стр.
Кризата в браковете		384
Умствените способности на жената		1286
	Год. IV	стр.
Положението на жената в Белгия		533
Временните връзки и бракът		691
Идеали на женското образование		1282
	Год. V	стр.
Женското движение в Германия и Франция		105
Жената в семейството		394; 518
Освобождението на жената		839
Женския и работнически въпрос в Германия		1254

	Год. VI	стр.
Върху целта на Българския женски съюз		86
Икономическото положение на жената		114
По женското движение		228
Пак по нашето женско движение		683
	Год. VII	стр.
Жената и политиката		937
	Год. VIII	стр.
Съвременната българка по рисовката на Ив. Вазова		582
	Год. IX	стр.
Женският наемно-работнически труд в България и неговото развитие		704;764
	Год. X	стр.
Конференцията на социалдемократите в Германия		591
	Год. XV	стр.
Женското социалистическо движение		219
Денят на жените-социалдемократки		271
Жената в организираните работнически борби		399
Жената в капиталистическото общество		700
Феминизмът		751

II. Книги и брошури

Жената и социализма, от Бебел.
 Женският въпрос, от Лили Браун

- Младините на една работничка, от
Аделаида Поп
- Пролетарската майка, от Х. Шули*
Иконът за женския и детския
труд, от Коларов*
- Кой на чий гръб живее, от Дик-
щайн*
- Наемен труд и капитал, от К.
Маркс
- Коментар на партийната програма,
от Шоенланк и Кауцки*
- Съвременната армия, от П. Ла-
фарг*.
- Комунистическият манифест, от
Маркс и Енгелс
- Произходът на семейството, част-
ната собственост и държавата, от
Енгелс*.

И б е л е ж к а: Означените със * книги и брошури са издания на Партий-
ната социалистическа книжарница. Както те, тъй и останалите могат да се
намерят от последните.

ЕКСПЛОАТАЦИЯТА НАД РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА

Никога досега у нас експлоатацията над работническия труд не е достигала до такива чудовищни размери, никога досега господарските произволи спрямо работниците и работничките не са били тъй многобройни и тъй варварски, както това е от девет месеца насам.

Възползувани от съществуващото военно положение, българските капиталисти в своята безгранична алчност за бързи и големи печалби са се нахвърлили бясно върху жените и децата, върху сестрите и братята на същите ония *български* войници, които са изпратени по бойните полета да проливат кръвта си и да мрат за защита на териториалните и други интереси на самите капиталисти.

Който би бил наклонен да се съмнява в това наше твърдение, нека надникне само в разните работилници и фабрики, натъпкани предимно с деца и жени — и той ще има случая да се убеди, че действителността е далеч по-грозна.

Няма *нищо едно* предприятие, в което да не е увеличено след обявяването на войната работното време най-малко с един, два или три часа, а в повечето предприятия то се движи днес обикновено между 13 и 18 часа дневно, докато в мелниците, по железниците и в някои от мините и текстилните фабрики работното време даже е още по-дълго.

Неделната и празнична почивка, която у нас е със закон установена, *никъде* не се спазва. Правителственият вестник «*Мир*» няколко пъти вече съобщава, че властите са взели мерки да се започне прилагането на Закона за неделната и празнична почивка⁵⁴, обаче не само никъде нищо не се прави в тая посока, но дори и самата правител-

ствена редакция не спазва закона, като издава вестника си и в неделя.

Едновременно с това почти във всички професии работническите заплати са намалени с 20 до 50%. Самото изплащане и на тия намалени заплати обикновено става крайно нередовно и с големи закъснения. Множество са случаите, когато господарите даже отказват да изплащат заплатите на своите работници и работнички, като си позволяват безподобната нахалност да мотивират това със съществуващия *мораториум**!

Ние няколко пъти вече сме били принудени да се намесваме например в такива скандални случаи, когато господари, предприели известни търгове за армията, след изпълнението им отказват да дадат заплатите на работниците и работничките си, под предлог че техният труд бил *реквизиран*, докато самите господари всъщност са изтеглили *всички* суми, които би трябвало да получат срещу въпросните търгове.

От друга страна, злоупотребленията с детския и женски труд надминават всичко, което човек би могъл да си представи в това отношение. От Закона за женския и детския труд⁵⁵, който впрочем и преди войната крайно ограничено се прилагаше, днес не е останало нито помен. Без да бъде той официално суспендиран, господарите и властите фактически отричат неговото съществуване. И в разните работилници и фабрики, ниските галерии, мрачните и влажни подземия и отвратителните катакомби работят всекидневно стотини деца, между които има множество дори *пет-шестгодишни*, по 10 до 15 часа срещу 10, 20 или 30 стотинки надници плюс безчет псувни, ругатни и блъсканици!

Това се върши не само в затътените краища на страната, но и в центъра на самата столица пред носа на *Министерството на труда*. То всеки ден може да го констатира в работилниците и магазините на «Търговска» улица и «Леге», в разните шивачници и гладачници, в модните дамски «ателиета», в сладкарските фабрики и работилници, в текстилната фабрика на Беров и пр. и пр.

* Мораториум (лат.) — отсрочка на всички плащания и финансови задължения, диквана от правителството при извънредни обстоятелства — война, природни бедствия и др. (Ред.)

Законът строго забранява нощния труд за жените и децата, обаче систематически в София и на много места в провинцията жени и деца работят нощно време. Дори има предприятия, които са обърнати в цели вертепи, дето беззащитни момичета и жени се подхвърлят на неописуеми унижения и поругания. . . .

Всички тия условия на работа увеличават до поразителни размери и злополуките на труда. Толкова повече че нещо обикновено е днес да се поставят на опасни машини и длъжности деца и неопитни работници и работнички.

Но с това мизерията и страданията на работническата класа не се изчерпват. В делото на ограбване и разорение, което капиталистите вършат над труда в работилниците и фабриките, идат да изпълнят своята част и търговците. Цените на съестните и всички други продукти са баснословно подигнати. Върху това ние ще се повърнем специално. Тук трябва да отбележим, че на бедната работническа маса не само се продава скъпо и прескъпо всичко, но и обикновено ѝ се поднасят най-недоброкачествени и дори гнили продукти. Без да говорим за краищата на столицата, дето това е повсеместно явление, доста е да споменем, че то става и в центъра на града. По главната улица «Мария-Луиза» към Шарения мост* от двете страни всеки би могъл да забележи множество продавачи на умирисали се всевъзможни печени и други «закуски», както и разни продукти, които се поглъщат от бедната работническа маса.

Не съществува и най-елементарният санитарен надзор. Санитарното състояние на работилници и фабрики, на гостилници, кръчми, кафенета и други заведения, посещавани от работническа публика, е тъй занемарено, че то представлява най-благоприятната почва днес за разните епидемии, от които ще пострадат преди всичко и най-много самите работнически маси.

Окаяното положение, в което капитализмът хвърля работническата класа, трябва да стресне и последния работник, и последната работничка и работническа жена и да ги убеди окончателно, че техен върховен дълг в настоя-

* Днес Львов мост. (Ред.)

ния момент е да се сплотят в редовете на социалдемократията — в професионалните съюзи и Социалдемократическата партия, за да спасят себе си и своето поколение от *пропастта*, към която биват днес тласкани.

И «Работнически вестник»

№ 77, 27 юни 1913 г.

Подпис: Г. Д.

Публикува се по текста
на в. «Работнически вестник»

КОЙ ДОВЕДЕ БЪЛГАРИЯ ДО ЗАДЪНЕНА УЛИЦА?

София, 29 юли 1913 г.

Случи се онова, което трудно можеше да се предвиди. Противно на своите народи балканските династии започнаха нова братоубийствена и невиджана междуособна борба и изстребление. По сила, кръвопролитие и по броя на човешките жертви тази война⁵⁶ надхвърля далеч войната с Турция. От Видин и Цариброд до Егейско море станаха жестоки битки, каквито рядко е имало във военната история. Почти еднакво въоръжени и модерно обучени, войските настървено се нахвърляха една срещу друга и засипваха бойното поле с човешки трупове, опустошаваха Македония и преследваха невинното население. Истината е една — че тази война е ужасна, незапомнена до днес човешка касапница. Стратегическото положение на двете страни и характерът на сраженията на двата фронта са такива, че броят на човешките жертви направо е ужасен. По приблизителни данни само през изминалите десетина дни процентът на убитите и ранените от двете страни е 35—40%. Какво представлява сегашната х р и с т и я н с к а борба, може да се съди от това, което всички ранени офицери и войници единодушно твърдят: че в сравнение с днешната война, която съюзниците водят помежду си, войната с Турция всъщност е детска играчка. Ясно е, че най-трагично е положението на България. Срещу нея на бойното поле са сърби, гърци и черногорци. От другата страна намира Румъния, чиято войска навлезе в българска Добруджа и скоро ще погълне Северна България. А и турците сега претендират за нови територии и поставят някои нови искания. Днес България е обсадена

от всички страни. Вместо «Велика България» и «надмощие на Балканите», за което мечтаеха разпалените български патриотари начело със своя «мъдър» цар, сега тя се оказва в задънена улица, увиснала над пропаст, където я грозят всякакви опасности, включително да бъде погребана и нейната национална независимост, и нейното самостоятелно съществуване.

Сега това, кой пръв е започнал войната — българите, сърбите или гърците, — е напълно без значение. Този въпрос може да се разисква в дипломатическите среди, които правят всичко възможно, за да затворят очите на народа; те са действителна причина и действителни виновници за това несравнимо пагубно дело, в което балканските народи са въвлечени напълно невинни и за което трябва да дават огромни жертви.

Но истинската причина трябва да се търси преди всичко в завоевателната политика на Балканите, която и до този момент водят династиите и капиталистическите класи в балканските държави. Във войната с Турция всяка от тях виждаше само средство за завладяване на нови територии, средство за надмощие над другите съседни държави и пълно господство на Балканите. Но балканските страни са малки и слаби, техните династии и капиталистически класи не могат сами да решат разногласията си и се обръщат за чужда помощ — протягат ръка към една или друга група големи капиталистически европейски държави, които, както е известно, сами водят завоевателна империалистическа политика на Балканите, разчитат на мирното економическо завладяване, но и на своята политическа сила, подготвят момента напълно да овладееят балканските държави, за да ги превърнат или в свои собствени територии, или поне в свои колонии.

За днешния пожар на Балканите заедно с балканските династии и капиталистическите класи немалка отговорност носи и европейският империализъм. Неговите агенти, подкупвайки и одобрявайки, отвориха вратата на войната с Турция, а най-после, при спора за подялба на пляката, подбуждаха съюзниците от балканските държави в днешната война, братоубийствена, изстребителна борба.

Сега те се вмесват, за да притиснат по-здро̀во в своите империалистически мрежи разорените и съсипани балкански държави.

Един е бил, а и днес един единствен за балканските народи е изходът от това крайно сложно положение, създадено на Балканския полуостров в течение на последните десет години. Това е онзи изход, който от години препоръчваме ние, балканските социалдемократи, и който е потвърден от Базелския конгрес на Интернационала против войната. Този изход е — обединяване на всички балкански народи в една Балканска демократична федеративна република. Само така биха могли народите, населяващи Балканския полуостров, да запазят своята национална независимост, да осъществят своето народно обединение, да тръгнат по пътя на своето обществено-икономическо и културно развитие, да престанат да бъдат играчка в ръцете на Великите сили, сами да станат седмата велика сила в Европа и да затворят пътя за настъпление на европейския империализъм на Балканите.

За този спасителен изход не желаят и да чуят факторите, които господствуват в балканските държави, защото те се ръководят единствено от своите тесногърди династични и капиталистически интереси. Те подготвиха почвата за подялба и завладяване на Балканите и доведоха балканските народи до сегашното безизходно положение.

Последиците от късогледството на тази авантюристична политика се чувствуват най-силно днес, и то особено в България. Преди десет месеца нашите патриотари започнаха война срещу Турция под примамливите лозунги за «народно обединение», за «освобождение на християнската рая», за «автономия на Македония» и за «съюз между балканските християнски народи». Днес всички тези лозунги са захвърлени в калта и българският национализъм е повален на земята, грохнал и разбит по всички линии. Той танцуваше по въжето между двете велики сили, той кокетираше и с Русия, и с Австрия, но днес опита горещите плесници и на едните, и на другите. Вместо «национално обединение на християнството на Балканите» се стигна до нечувано взаимно изстребление между балканските народи и до разорение на Балканите. Вместо

«освобождение на християнската рая» — маса убити от македонското население, а Македония превърната в развалини и пепелища. Вместо «автономна Македония» — ужасна война между самите ѝ освободители за подялба и. . .!

При това никой не се е запитвал какво ще остане от балканските народи след тази нечувана човешка касапница на пламналите Балкани. Почти половината от балканското население е избито и унищожено в битки и извън тях, а клането продължава и не може да му се види края!

Въпреки съобщенията за намеса и за преустановяване на военните операции започнатата нова война продължава с още по-голяма настървеност и кръвопролития. Пожарът се разширява все повече и пламъкът му заплашва да излезе извън Балканите. Ние сега се намираме пред злокобната неизвестност на близкото бъдеще — неизвестност, която е изпълнена с най-страшни опасности за националната независимост на балканските народи и за мира между тях.

И сред огъня и разрухата на Балканите днес още по-ясно се вижда, че капитализмът в своето развитие тласка народите към война и взаимно изстребление, че той и по-нататък ще прави всичко това дотогава, докато международният пролетариат не достигне онази степен на сила и организираност, която му е жизнено необходима, за да унищожи със социална революция самия капитализъм.

" «Glas slobode» (Sarajevo),
№ 92, 7. VIII. 1913 г.
Подпис: Г. Димитров

Печата се по текста
на в. «Glas slobode»
(Превод от сърбохърватски език)

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА
И СЕКЦИИТЕ
НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ,
ДО МЕСТНИТЕ
РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ
И ОТДЕЛНИТЕ ЧЛЕНОВЕ*

София, 12 август 1913 г.

Другари,

Демобилизирането на войските с малки изключения е привършено вече и нашите другари, които имаха щастието да се запазят от смъртоносната стихия на войната, се завръщат по местата си. Нам предстои сега, без да губим нито един ден, да направим всичко необходимо за пълното възстановяване на нашите професионални съюзи и за преодоляването на големите трудности, които последиците от войната създават за предстоящата ни дейност и борба.

Предвид на това Синдикалният комитет привлича вашето най-сериозно внимание върху следното:

1) Незабавно да се реконструират централните и местните настоятелства и контролни комисии на професионалните съюзи, като навсякъде, дето е възможно, влязат в тях ония другари, които бяха техни членове преди войната;

2) Всички сметки и книжа на централите и на секциите преди и през време на войната да бъдат уредени и след това щателно проверени от контролните комисии. Същевременно да се уреди и членството на всички членове, като войниците и безработните бъдат освободени от вноските през изтеклото време и се започне редовното събиране на членски вноски;

3) Централните настоятелства да влязат в редовни сношения със секциите на своите съюзи в провинцията, а

* Окръжно на СК на ОРСС № 390. (Ред.)

последните да им окажат в това отношение най-широко съдействие;

4) Във всички ония места, дето още не са конституирани местните работнически съвети, нека веднага се направи това, като без протакане поемат и те своите задачи;

5) Всички местни работнически съвети, както и централните настоятелства на съюзите трябва незабавно да влязат в сношение със Синдикалния комитет и да му съобщат точните си адреси;

6) Професионалните секции трябва да се погрижат, щото всички техни предишни членове, върнали се от бойното поле, да влязат отново в тяхната среда и да заработят с още по-голяма енергия за засилването на нашето движение. Наред с това необходимо е да се предприеме една усилена агитация между неорганизираното работничество за привличането му в нашите организации, като за тая цел освен личното въздействие се свикват и събрания, конференции и пр. В това отношение трябва бързо да се използува благоприятното настроение в средата на работниците, създадено вследствие ударите на войната. Нужно е в случая да се кове желязото, докато е горещо;

7) Секционните настоятелства трябва да следят внимателно това, което става в техните професии, и да се грижат за намиране работа на безработните членове, както и за оказване възможната защита на работниците от господарските произволи;

8) Работническите представители в комитетите на труда също трябва да започнат своята дейност, която днес е по-необходима от всеки друг път досега;

9) За да може да се установи колко и какви жертви имаме ние във войната, нека настоятелствата на всички секции проверят добре и съставят точни списъци на убитите и ранени свои членове. Препис от тия списъци да се изпрати своевременно на Синдикалния комитет;

10) Много големи усилия трябва да се положат навсякъде за най-широкото разпространение на «Работнически вестник», който въпреки военното положение и цензурата пак скоро ще започне да излиза отново всеки ден и ще може в най-голяма степен да спомогне за успешното възстановяване на нашето движение.

Уверени, че ще направите необходимото в духа на настоящото, изпращаме ви, другари, братските си социал-демократически поздрави и ви пожелаваме най-плодотворни резултати в предстоящата дейност.

За Синдикалния комитет

Секретар: *Г. Димитров*

*Публикува се за първи път
по текста на окръжното*

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ

София, 4 септември 1913 г.*

Общият работнически съюз** съвместно с Контролната комисия в заседанието си на 1 септември т. г., като взе предвид, че сега е невъзможно свикването на синдикалния конгрес, а едногодишният мандат на Синдикалния комитет от отдавна изтекъл, реши: *сегашиният Синдикален комитет да продължава ръководството на Общия синдикален съюз и изпълнението на своите функции, докато се свика конгресът.*

Като уведомява за това централните настоятелства и секциите на професионалните съюзи и местните работнически съвети, Синдикалният комитет е убеден, че ще му се окаже от тях всичката необходима подкрепа в предстоящата му дейност за пълното възстановяване на синдикалното движение и бързото негово изцеряване от рабите, които му нанесе войната.

Адресът на комитета е: *Г. Димитров*, ул. «Кирил и Методий» 64, София.

За Синдикалния комитет

Секретар-касиер: *Г. Димитров*

И «Работнически вестник»,
№ 100, 4 септември 1913 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Дата на публикуването. (Ред.)
** Вероятно Общият работнически съвет. (Ред.)

МИНИСТЕРСТВОТО НА ТРУДА И ЗАКОНЪТ ЗА ЖЕНСКИЯ И ДЕТСКИЯ ТРУД

София, преди 10 септември 1913 г.*

Синдикалният комитет е изпратил следния протест до министъра на труда:

Господине министре,

През единнадесетмесечния период на войната, когато всички възрастни работници бяха по бойните полета, капиталистите у нас се възползуваха от изключителното положение да подложат на една нечувана досега експлоатация работническия труд и особено труда на беззащитните и безпомощни деца и жени. Функциониращите през този период индустриални и др. предприятия бидоха натъпкани с деца и жени, принуждавани да извършват работата на мъжете при *свършено ниски надници и при един непоносим работен ден от 12, 15 и дори 18 аса в денонощие.*

Необезпокоявани от никаква инспекция и контрола в своите предприятия, капиталистите безогледно погазиха и малкото ония постановления на Закона за женския и детския труд и Закона за неделната и празнична почивка, касаещи се до закрилата на работниците. В повечето от тия предприятия се употребяваха множество деца от 7 до 12-годишна възраст, нещо изрично забранено от Закона за женския и детския труд. При това въпреки запрещението на същия закон систематически биваха употребявани на *нощна работа* деца и жени. Гарантираната от закона неделна и празнична почивка почти никъде не се спазваше.

И това положение продължава и до днес, когато вече останалите живи работници са се завърнали от бойните

* Датирано по Окръжно на СК на ОРСС № VII (403) от 10 септември 1913 г. Вж настоящия том, с. 136—137. (Ред.)

полета, готови отново да си заемат предишната работа. Капиталистите предпочитат да си служат с евтин детски и женски труд, като прибягват към хиляди злоупотребления с него и към най-брутално нарушение на посочените закони.

Вашите подведомствени органи могат всичко това всеки момент да констатираат особено в текстилната и тютюневата индустрии, както и всички професии, дето женският и детският труд са приложими.

Ние сме длъжни да констатираме, че тая безогледна и неограничавана експлоатация над работническия труд води неизбежно към *пълното физическо и духовно израждане* и на оная част от работническия елемент у нас, която има щастието да запази живота си от куршумите и шрапнелите през време на войната.

Предвид на това от името на Общия работнически синдикален съюз в България ние най-решително протестираме против тълченето Закона за женския и детския труд и на Закона за неделната и празнична почивка и най-настоятелно искаме министерството да направи нужните разпореждания за *то ното прилагане* на тия закони и преди всичко за *възобновяването и редовното* функциониране на комитетите на труда, на работническите представители, на които трябва да се създаде достатъчна възможност да действуват, като им се определи известен хонорар за изгубеното за нелта работно време, защото те са обикновено *наемни работници*.

Едновременно с това ние настояваме да се направи необходимото от страна на Министерството на труда по законодателен път и за *разширяването* на тия закони в благоприятен за работническия труд смисъл, като се учредят един *постоянен работнически инспекторат*, избран от работническите организации и издържан със средствата на държавата, какъвто само инспекторат е в състояние да извършва една сигурна и ефикасна инспекция на труда.

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ И ДО ОТДЕЛНИТЕ ПРОФЕСИОНАЛНИ СЕКЦИИ*

София, 10 септември 1913 г.

Драги другари,

Възползувани от изключителното положение през време на войната и сега, капиталистите подлагат на нечувана експлоатация работническия труд и особено труда на беззащитните и безпомощни деца и жени. И нищожната закрила, която законите за женския и детския труд и за неделната и празнична почивка предвиждат в полза на работниците, систематически и най-грубо се тъпче при явното покровителство на властите. Това иде да влоши още повече положението, което войната създаде за работническата класа, и да увеличи и изостри масовата безработица в настоящия момент.

Предвид на това Синдикалният комитет отправи един протест до Министерството на труда,** с който протестира против потъпкването на тия закони, иска тяхното точно прилагане, настоява за незабавното възобновяване и редовно функциониране на комитетите на труда и иска разширяването на законодателната закрила на работниците и учредяването на един постоянен работнически инспекторат, избран от работническите организации и издържан със средствата на държавата.

За да има тоя протест необходимото агитационно и практическо значение, Синдикалният комитет поканва местните работнически съвети, в споразумение с партийните организации и групи, да свикат в скоро време работниче-

* Окръжно на СК на ОРСС VII (№ 403). (Ред.)

** Вж настоящия том, с. 134—135. (Ред.)

ски събрания, добре организирани и масово посетени от работниците в местността. В тия събрания да се изложи сегашното положение на работническата класа, да се разкрие злодейската експлоатация на женския и детския труд, да се разясни въпросът за безработицата, да се изтъкне необходимостта от прилагането на законодателните постановления в полза на труда и от създаването на една широка и ефикасна законодателна закрила и да се апелира към всички неорганизирани работници и работнички да се влият в редовете на професионалните съюзи и под знамето на Социалдемократическата партия за успешна борба в тая посока. В събранията да се гласуват специални резолюции, с които да се подкрепи протестът на Синдикалния комитет. Тия резолюции веднага да бъдат изпратени до Министерството на труда в София с копие до редакцията на «Работнически вестник».

Паред с това местните работнически съвети трябва да поискат от нашите общински съветници, щото те още в първите заседания на общинските съвети да повдигнат въпроса за безработицата, като направят съответните конкретни предложения за кредити в полза на безработните и за откриване работа чрез създаване на обществено-полесни общински предприятия. Същото да се поиска и от окръжните съветници за окръжните съвети.

Всичко това трябва да се използва най-широко в агитационно отношение за засилването на професионалните съюзи и целокупното наше движение.

Тия дни ще получите един манифест от Общия работнически съвет, който трябва да се погрижите масово да разпространите в средата на всички работници и работнички.

Като привличаме вашето най-сериозно внимание върху горното и ви пожелаваме пълен успех, изпращаме ви още другарски социалдемократически поздрави.

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

РЕЧ ПРЕД КОНФЕРЕНЦИЯТА НА СИНДИКАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА В СЛИВЕН*

На 12 т. м. по случай идването на др. Г. Димитров се състоя конференция на синдикалните настоятелства.

На конференцията др. Г. Димитров, след като обрисова положението на страната след кървавата авантюра, мизерното положение на работническата класа, подчертавайки спасителния лозунг на балканските държави — федерацията, той подкани всички работници и на първо място длъжностните лица в синдикалните секции и партийната организация към енергична работа за възобновяване и закрепване на секциите, засилването на партийната организация, за да може в този момент, когато буржоазията прави всичко да задуши работническото и народно негодувание, като обрича на гладна смърт работниците и широките народни маси, съзнателният пролетариат да наложи своите искания и се яви като достоен защитник на свободата и националната независимост на балканските народи.

Хубавата реч на др. оратор възбуди ентузиазма у присъстващите другари.

*В. «Работнически вестник»,
№ 115, 21 септември 1913 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

* Резюме. (Ред.)

ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА, ЕПИДЕМИИТЕ, БЕЗРАБОТИЦАТА, СКЪПОТИЯТА И ПРЕДСТОЯЩИТЕ ЗАДАЧИ НА СОФИЙСКИТЕ РАБОТНИЦИ*

Войната поне за България може да се смята за свършена. Войната докара пълно разорение не само по бойните полета на Тракия и Македония, но тя изчерпа и последните жизнени сокове на работническите и народни слоеве у нас. Това доведе до днешната икономическа криза, суровата жестокост на която днес на първо място изпитва работническата класа.

Но с икономическата и финансова криза у нас е свършена и масовата безработица. Днес десетки и стотини хиляди възрастни работници, завърнали се от бойните полета, стоят в безработица. Техните места във фабрики и работилници, по шосета, сгради, мини и кариери са заети от хиляди 7—12-годишни деца, слаби жени, от 250 хиляди принудени и разорени бежанци, . . .** 90% от труда във фабриките, работилниците и ателиетата е женски и детски труд. Не стига това. Днес заплатите във всички производства са намалени с 20—30%. А поскъпването на живота? Двойно и тройно са повишени цените на артикулите на работническата класа и народните маси. Гешефтарите и търговците със съдействието на градоначалството произволно увеличаваха цените на стоките.

Като неумолим спътник на войната смъртоносна гостенка на работническата класа и народните маси се яви холерата. И какви мерки се вземат за борба против холерата? Нишккви! Препоръчват серум и не се прави нищо за пре-

* Речь на публично събрание, организирано от местния работнически съвет в София, в Работническия дом, 15 септември 1913 г. (Ред.)

** Съкратено от цензурата. (Ред.)

махването на условията, благоприятни за холерата, условия, създадени от грабителската, разорителна и престъпна политика на буржоазията и нейните партии.

Буржоазия, партии, преса говорят днес за «реванш», за Солун, за Битоля, Охрид, Добруджа. Да се говори за «реванш», значи да се готвиш за нови въоръжавания, за засилен милитаризъм, за нови авантюри. А това означава нови заеми и дългове — повече лихви и погашения, нови косвени данъци — повече мизерия и глад. Това ще е наградата за жертвите, дадени от работническата класа и народните маси за делото на буржоазията.

Буржоазията, за да прокара своята политика, ще си послужи с бясната политическа реакция. За това свидетелствуват военното положение, цензурата, шпионажът, които служат за укриване виновниците за националната катастрофа от страшния съд на работническата класа.

Какви са тогава нашите задачи? С удесеторени сили да работим за професионалното и политическо, организационно, финансово и идейно засилване на работническата класа. Да се готвим за вътрешната война, за делото на работническата класа, за народа, за тяхното освобождение! Да се готвим за извоюването на прогресивно-подходящия данък, за народната милиция, за Балканска федеративна република! И в тази борба ние ще бъдем сами против всички буржоазни партии, десни и леви, както бяхме сами преди и през време на войната. Ние ще бъдем сами, защото всички партии, начело с династията, са били и ще бъдат против нас.

Бъдете готови, другари! Всички на шурм срещу враговете на пролетариата, срещу войната, за мира между народите, за Балканската федеративна република, за тържеството на социализма!

(Накрай силно ентузиазираното работническо множество с вдигане на ръце прие съответствующа резолюция.)

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ*

София, 10 октомври 1913 г.

Драги другари,

Ние навлизаме в периода на една изборителна борба, която по своето грамадно значение няма равна на себе си в досегашната история на политическите борби в нашата страна. В предстоящите избори за XVI обикновено народно събрание, които ще се произведат на 24 ноември т. г., ще бъдат изправени всички буржоазни и дребнобуржоазни партии заедно с монархизма пред *създа* на пролетариата, пред *създа* на социалдемократията да отговорят за катастрофалната война, която всички те дружно създадоха.

И като членове на работническата класа, и като социалдемократически професионални организации ние сме най-жизнено заинтересовани да се нанесе в изборната борба заслужената плесница на виновниците за тая катастрофа и *цялата* работническа изборителна маса в страната да се яви пред изборните урни с *червеновинената* бюлетина в ръка и в името на лозунгите за *мира* и *Балканската федеративна република*, за *народното самоуправление* и *народната милиция*, за *евтин живот* и *работническо застъпничество*; ние сме заинтересовани, щото социалдемократията да излезе из огъня на тая изборна борба с увеличени сили, с хиляди нови привърженици, със засилени партийни и професионални организации, с разширено и обществено влияние сред работническите и народни маси, с бляскави изборни резултати и с едно солидно представителство в парламента.

* Опръжжено на СК на ОРСС VIII (№ 449). (Ред.)

При това сегашният изборен период е крайно благоприятен за *пълното* възстановяване на професионалните съюзи, за прибиране в тяхната среда *всички* разпилени вследствие на войната предишни сили и за спечелване нови стотини и хиляди членове из неорганизираната работническа маса, настроението на която поради горчивия урок от станалата катастрофа е *достатъчно* подготвено за тая цел.

Предвид на гореизложеното Синдикалният комитет най-настоятелно ви препоръчва следното:

1. В споразумение с партийните организации и групи всички професионални секции да свикат съвременно събрания, в които да се изясни значението на сегашната изборна борба.

2. Да бъдат поставени на разположение на партийните организации и групи всички членове на професионалните съюзи в започнатата вече изборна агитация.

3. Да се погрижите, щото всички членове и други работници от съответните професии, които имат избиращо право, навреме да се снабдят с избиращите си книжки и в деня на изборите обязательно да се явят да упражнят своето свещено избиращо право.

4. В средата на работничките и работническите жени да се усили агитацията за *добиване пълни избиращи права* и за *жените*, като се изтъква винаги, че това може да се постигне само чрез борбата на социалдемократията, за която цел те трябва да се сплотят в редовете на Социалдемократическата партия и професионалните съюзи.

5. Участвайки най-активно в избиращата агитация, да удвоите и утроите *грижите за засилването на самите професионални съюзи*, като постоянно се вербуват в тая агитация нови членове, *презаписват се бившите такива* и усилено се събират членските вноски и като същевременно цялата *съществена* синдикална работа, без да бъде занемарявана, се извършва по начин, който в никакъв случай не би спъвал изборната агитация и активното участие в нея от страна на всички синдикални членове.

6. Особено внимание трябва да се обърне и върху най-широкото разпространение на нашия орган «Работнически

истник» в средата на всяка отделна професия, като се помни, че той е нашият отличен пионер за пробуждането на работниците и за тяхното обединение в средата на нашите организации.

Целокупните усилия на професионалните съюзи в този важен момент трябва прочее така да бъдат насочени, щото след завършването на изборната борба ние да бъдем радостни да се поздравим не само с многочислено увеличение на социалдемократическите гласове и с прокарване в парламента няколко социалдемократически депутати, но още и с *всестранно засилване на самите професионални съюзи* и с постигане едно пълно и *истинско обединение* в тяхната среда на годните за организация работници и работнички от всяка професия и из цялата страна.

Само така победата на социалдемократията ще бъде пълна и действително бляскава и ще послужи като прекрасен извор на нови победи — специално за професионалните съюзи в техните предстоящи трудни борби против капиталистическата експлоатация и за подобряване условията на труда.

Уверени, че всички другари ще изпълнят достойно своя дълг в тая посока, изпращаме ви своите другарски социалдемократически поздрави.

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

*Публикува се за първи път
по текста на окръжното*

ЕДИНСТВОТО
НА СИНДИКАЛНОТО
ДВИЖЕНИЕ
И ИНТЕРНАЦИОНАЛА⁵⁷

*Балканската
синдикална конференция
във Виена и нейното решение*

СИНДИКАЛНА БИБЛИОТЕКА.
КНИЖКА 12.

Г. Димитровъ.

Цѣна 20 ст.

**ЕДИНСТВОТО НА СИНДИКАЛНОТО ДВИЖЕНИЕ
И
ИНТЕРНАЦИОНАЛА**

(Балканската синдикална конференция въ Виена
и нейното рѣшение).

СОФИЯ

Партийна социалистическа книжарница и печатница

1914.

I БАЛКАНСКАТА СИНДИКАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ ВЪВ ВИЕНА

Въпросът за единството на синдикалното движение в България се подигна пред Синдикалния интернационал още в 1911 г., когато VII интернационална синдикална конференция в Будапеща е д и н о д у ш н о гласува за изключването от състава на Интернационала синдикалната централа на «широките», вдъхновителите на която цели седем години преди това злоупотребяваха с авторитета и материалните средства на Интернационалния синдикален секретариат за разпокъсване на българското работничество и за използване мизерията и неволите на работническите маси за постигането на своите лични, политикански и карриеристически домогвания.

Изключвайки «широките», които по един контрабанден начин в 1904 г. бяха заели съвсем недостойно и незаслужено мястото на представители на организирания български пролетариат в Синдикалния интернационал, Будапещенската конференция най-настоятелно пожела в България да има е д н а е д и н н а с и н д и к а л н а ц е н т р а л а, около която да се сплотят в с и ч к и синдицирани и борещи се срещу капиталистическата експлоатация работници и работнички.

Интернационалната синдикална конференция в Цюрих¹⁾ (септември 1913 г.) отново подчерта необходимостта от пълното възстановяване единството на синдикалното движение в България. Вземайки повод от събраните интернационални парични помощи за работническите синдикати в Сърбия и България, предназначението на които помощи бе да се услужи за по-бързото и успешно възста-

новяване силите на сръбските и български синдикати, тъй чувствително пострадали от единадесетмесечната Балканска война, Цюрихската интернационална конференция реши да бъде свикана във Виена една с п е ц и а л н а Балканска синдикална конференция по време на австрийския синдикален конгрес за обсъждане положението в Сърбия и България и за окончателното уреждане начина, по който най-целесъобразно да се употребят събраните парични помощи.

Тая конференция, както е известно, се състоя на 27 септември 1913 година. Централният въпрос, с който се занимава конференцията, бе преди всичко положението в България и единството на българското синдикално движение. Разискванията и решението на конференцията, които са изложени накратко в настоящата брошурка, идват още веднъж да покажат колко големи грижи полага Синдикалният интернационал, за да помогне на българските другари да турят край на гибелното разцепление, което години подред вече се внася в средата на работниците от безскрупулни карьеристи, които, демагогствувайки на път и кръстопът с идеята за работническото обединение, чрез всевъзможни заблуждения държат в клещите на своето политиканство работниците от тъй наречените «обединени» синдикати в няколко професии и всячески се стараят да осуетят реализирането на едно действително обединение и в тия професии, каквото отдавна вече е постигнато в средата на индустриалния пролетариат и в повечето клонове на занаятчийското производство.

Ние сме убедени, че грижите и усилията на Интернационала ще бъдат добре оценени от всички работници, които искрено желаят единството на синдикалната организация във всяка професия, че зовът на Интернационала към пълно пролетарско единство ще бъде чул и възприет от всички здравомислещи български пролетарии и че в късо време ще се направи невъзможна демагогията и играта с работническото обединение, за да се реализира единството на синдикалното движение и в ония професии, дето още съществува разпокъсаност на работническите сили — напук на всички работнически врагове и заблудители и за благо на работническата класа.

На това иде да спомогне твърде много бляскавата победа, която социалдемокрацията доби на 24 ноември със своите 54 000 избирателни гласове и 18 мандата. Резултатът от величавата изборна борба показва нагледно и неопровержимо, че пролетариатът от важните градски центрове и от индустриалните области се обединява в редовете на социалдемокрацията, под знамето на «тесния», работническият, революционен социализъм и в средата на социалдемократическите професионални съюзи. Сега останали са работниците, стоящи извън тия съюзи, да се обединят със своите другари по съдба и положение на същото място и под същото знаме, за да може пролетариатът в България да продължи с пълни и обединени сили своята организирана класова борба и неуклонно да върви от победа към победа до пълното тържество на своята освободителна кауза.

2

ОФИЦИАЛНИЯТ ПРОТОКОЛ НА КОНФЕРЕНЦИЯТА

На 10 октомври (н. ст., или 27. IX. ст. ст.) т. г. във Виена заседава една конференция, в която се разисква досежно възобновяването на синдикатите в България и Сърбия и обединението на синдикатите в България. В конференцията участваха:

Х у е б е р — Виена, Австрийска синдикална комисия;

Р о т е н щ а й н — Будапеща, Унгарски синдикален съвет;

Р а у ш е р — Сараево, Централния съюз на синдикатите в Босна и Херцеговина;

Б у к ш е г — Загреб, Синдикалния секретариат в Хърватско и Славония;

П а в л о в и ч — Белград, Централния съюз на синдикатите в Сърбия;

Д и м и т р о в, Г а н ч е в — София, Централния съюз на българските синдикати («тесни»);*

Т о д о р о в, С а к а р о в — София, Централната комисия на българските синдикати («широки»);**

Л е г и н — Берлин, председател на Международния синдикален съюз.***

Легин докладва, че след позива за подпомагане на синдикатите в Сърбия и България в Международния секретариат са постъпили около 70 000 марки. Препращането на тия пари не е станало досега, защото парите трябва да се употребят не за подпомагане жертвите на войната, а за възобновяването на синдикатите и затова не могат да се внесат на националните централи в двете страни преди оконча-

* Общият работнически синдикален съюз (ОРСС). (Ред.)

** Обединеният общ работнически синдикален съюз (ОБОРСС). (Ред.)

*** Международният синдикален секретариат. (Ред.)

целното свършване на войната. В този смисъл взема решение и международната конференция в Цюрих, като определи освен това да се даде за България само тогава помощ, когато тамошната синдикална организация бъде единна. По решението на конференцията в Цюрих се свика днешната конференция, която ще има да решава досежно употреблението на парите.

Сръбският представител докладва, че при започването на войната всички синдикати спрели своята дейност. Книжата и касовата наличност са предали на съхранение и сега, при възобновяването на съюзите, са могли да се приберат и използват. Всички съюзи, които са съществували преди войната, са възобновени, а и членовете отново се прибират в организациите. Съюзите разполагат с една касова наличност от около 100 000 франка. Обаче централата (Синдикалният комитет) не разполага с никакви средства, напротив, тя има да изплати 10 000 франка за поддържането на Работническия ком в Белград и да поведе агитация не само в досегашната област, но и особено в новоосвободените области на Сърбия.

След това се обсъдиха отделните мерки, които ще трябва да се вземат, и конференцията реши да внесе незабавно на сръбската национална централа 30 000 франка от общата сума на помощите. Остатъкът ще се изпрати, когато се представи сметка за употреблението на отпуснатата сума.

Представителите на «тесните»* предложиха, щото при по-нататъшните разисквания въпросът за помощта, която трябва да се даде на синдикатите в България, да се отдели от въпроса за обединението. Представителите на «широките»** се изказаха против това предложение, същото сториха и всички представители на другите национални централи. Конференцията отхвърли предложението, мотивирайки това с обстоятелството, че помощ може да се даде само на една единна синдикална централа в България, защото ако би се разделило на разположение на всяка от двете централи някаква сума, тя би послужила само за подхрана на взаимните борби. След това представителите на двете спорещи страни описаха в няколко часа изложения причините за разногласията и настоящото положение на нещата. Тия изложения, направени от двете страни, се свеждат към следното:

В 1904 г. (всъщност отнася се до 1902 г. — бел. прев.)*** в Соци-

* Имат се предвид представителите на ОРСС. (Ред.)

** Имат се предвид представителите на ОБОРСС. (Ред.)

*** Преводът на официалния протокол от немски на български език по жребие на конференцията е направен съвместно от Ив. Ганчев и Н. Сакаров. (Ред.)

алдемократическата партия са възникнали разногласия, които са довели до изключването на оная група, която, по мнението на другото течение, застъпва дребнобуржоазните възгледи. Появява се втората социалдемократическа партия, за която се твърди, че не води класосъзнателна политика, а търси опора у буржоазните партии. И двете партии основават синдикати и създават национални синдикални централи. Националната централа на «тесните» е основана няколко месеца по-рано, отколкото оная на «широките». Обаче последните се отнесли до Международния секретариат на националните синдикални централи, били са приети от него и се числяха към него до 1911 г. В тая година международната конференция в Будапеща реши да не признае нито една от двете национални централи, като им предостави да се обединят. След това решение синдикатите на «тесните» са прогресирали, когато пък ония на «широките» са назадали.

Националната синдикална централа на «тесните» е свързана организационно с партийната организация, когато оная на «широките» заявява, че присъединените към нея организации били партийно-политически неутрални. Обаче както при едната, така и при другата централният орган на партията е същевременно и централен орган на синдикатите. И двете страни си оспорват взаимно цифровите сведения досежно състоянието на организацията преди войната. «Тесните» представят отчетни листове от отделните градове, според които листове, след свършването на войната в техните организации има вече отново няколко хиляди членове, докато за съществуването на синдикални организации на «широките» са известни само тук-таме някакви данни. Представителите на последните оспорват верността на тия сведения, обаче срещу материала на «тесните» «широките» не можаха да противопоставят равноценен материал. Представителите на «широките» направиха съгласно молбата на председателя на Международния синдикален съюз едно предложение за обединението на двете синдикални течения, според което обединението да се извърши в една синдикална организация, независима от политическите партии. Тая организация, казва се в програмата, трябва да стои на почвата на класовата борба. Представителите на «тесните» поднесоха извлечение от техния организационен устав, от който да се види, че тая организация отговаря на всички изисквания на едно модерно синдикално сдружение. Освен

това подчертаха особено, че отделянето на организациите на синдикатите от организацията на Работническата социалдемократическа партия не може да се извърши при никакви обстоятелства. Представителите на двете страни заявиха, че не могат да отстъпят от своите принципи заради помощта, която им се предлага. И двете страни пожелаха настоятелно, щото председателят на Международния синдикален съюз да дойде в България, за да провери верността на изложените данни.

Представителите на всички други национални централни съветника настоятелно за обединение. Посочи се на обстоятелството, че на икономическата борба на работниците не трябва да се пречи чрез партийните спорове. Макар «тесните» да обединяват и своите синдикати индустриалния пролетариат, в икономическите борби те не могат да се лишат от организираните при «широките» работници от дребнозанаятчийското производство. Синдикатите на Балканите, този работнически резервоар за големите индустриални производства в западноевропейските държави, имат да изпълнят една голяма културна мисия. Тая мисия обаче, която е в услуга и на западноевропейските работници, може да се изпълнява при пълно единодушие на организираното работничество в балканските страни. Зарад тая културна мисия би трябвало да се извърши обединението, па макар и възгледите по принципиалните и тактическите въпроси да не се слождат. Обединението на синдикатите би повело след себе си в едно време и обединението на двете социалистически партии. Ако *никакъв друг начин не би могъл да се намери*, обединението би трябвало да се извърши в една партийно-политически неутрална синдикална организация. То би било възможно *затова, защото* представителите и на двете страни декларират, че са социалдемократи и марксисти.

Понеже представителите на «тесните» заявиха, че не вярват във възможността за едно обединение на тая база и че нямат мандат да се съгласяват за такова обединение, конференцията взема следното решение:

«Ако националната централа на «тесните» съобщи на председателя на Международния синдикален съюз, че съществува въз-

можност за обединение евентуално върху почвата на една партийно-политическа неутрална синдикална организация, председателят на МСС да замине за България, за да действа от своя страна за обединението.»

Предвидя се това пътуване да стане през последната третина на м. ноември (нов стил) т. г. Дотогава да не се изпращат в България суми от събраните помощи. Председателят на Хърватската синдикална централа, който владее сръбско-хърватски език, ще придружи в това пътуване председателя на МСС. Последният ще публикува едно извлечение от протокола на конференцията в излизащите в София всекидневници на двете течения*, за да бъдат безпристрастно осведомени работниците в България върху разискванията.

* * *

Последното решение аз изпълнявам с настоящото. Отправям до работничеството в България настоятелна молба да държи сметка за желанието на международно съюзените синдикати от всички страни, изразено на международната конференция в Цюрих през септември 1913 г. и възобновено на конференцията във Виена през октомври (н. ст.) 1913 г., и да потърси пътя за обединението на синдикалното движение. Предвид огромните жертви в блага и кръв, които господстващите партии наложиха на българския пролетариат, предвид културната мисия, която имат да изпълнят синдикатите на балканските страни, пътят за обединението ще се намери, ако има воля за неговото намиране.

Берлин, 15 октомври (н. ст.) 1913 г.

С братски позрави:

К. ЛЕГИН

(Председател на
Международния синдикален съюз)

* Имат се предвид в «Работнически вестник» и в «Народ». Извлечението от официалния протокол е публикувано на 12 октомври 1913 г. (Ред.)

3 РАЗИСКВАНИЯТА ВЪРХУ ПОЛОЖЕНИЕТО В БЪЛГАРИЯ

След като се взе решение за материалното подпомагане на сръбските синдикати, конференцията разгледа специално положението в България. Др. Легин дава първен думата на нашата делегация, от страна на която др. Ганчев направи възможното обстойно изложение на съкрушителните удари, които 11-месечната война нанесе на цялата страна, а с това и на пролетарските организации у нас, върху дейността на синдикалните организации през време на войната, както и върху тяхното сегашно състояние. Изложението си докладчикът илюстрира с данни и числа, по-характерните от които възпроизвеждаме тук.

До преди обявяването на войната, т. е. до септември 1912 г., нашите работнически професионални съюзи брояха 8502 членове срещу 6165 в края на 1911 г.; докато за 1909 г. те отбелязват един прираст от 593 членове, за 1910 г. — 1386, за 1911 г. — 759, само за 8 месеца от 1912 г., т. е. след изключването на общоделската синдикална централа от Международния синдикален секретариат в Будапещенската конференция през 1911 г., с която се махна една пречка за развитието на нашето синдикално движение, нашите съюзи постигат едно увеличение на членовете си с 2337! За същите тия 7 месеца от 1912 г. от членски вноски в съюзите са постъпили около 40 000 лева, докато в 1910 г. едва за цяла година е получена такава сума.

С обявяване на мобилизацията в редовете на войската прилизат общо 90% от съюзните членове.

През време на войната Общият работнически съвет основа фонд за подпомагане на болни и ранени другари,

както и на техните нуждаещи се семейства, за която цел са събрани и изразходвани из цялата страна близо 5000 лева. Нашите общински съветници се застъпват за подпомагането от отделните общински съвети изоставените в тежки неволи работнически семейства. Покрай другите работници от нашата централа са подпомогнати и членове на общоделската организация, понеже през това време нейната централа не е действувала и не е имала какво да помага. Списъкът на тия членове, техните благодарителни писма и една фотографическа снимка от тях се показаха на делегатите. През време на войната много от секциите на всички професионални съюзи продължаваха да съществуват, да устройват събрания и да вършат своята агитация. Синдикалната централа е поддържала с тях редовни връзки и ги е упътвала в тяхната дейност. За това свидетелствуват цяла редица окръжни на секретариата, които се посочват на конференцията. Тия секции на професионалните съюзи са имали около 500 членове и през тая ужасна година на безработица и глад са събрали редовни членски вноски 3265 лева!

Войната донесе покрай другите злини и една тежка икономическа криза, последвана от остра и повсеместна безработица. Условията на труда се влошават. Господарите потъпкват Закона за закрила на женския и детския труд и Закона за неделната почивка. Синдикалният комитет се е застъпвал през време на войната за правата на трамвайните работници в София, на общарските работници в софийската фабрика «Астра», за преследваните безработни работници като б е з д е л н и ц и от полицията и в редица други случаи. Войната създава широка пролетаризация, емигриране на квалифицирани работници и нахлуване на разорени жители от Македония, които изместват организирани работници. В отстъпените на Румъния краища ние губим от нашите стари членове в Добрич, Балчик, Каварна, Силистра и Тутракан около 430 души. Писано е на румънските другари в Букурещ да влязат в сношение с тия наши другари. В новоспечелената ивица земя в Западна Тракия и Македония от значение за нас е особено градът Скеча*, дето преди войната е имало 8000 тютюноработни-

* Град Ксанти. (Ред.)

ци, от които 6000 организирани в организация с националистически характер (3000 гърци, 2000 турци и 1000 българи); през време на примирието настоятелството на тая организация се е обърнало до нашия Синдикален комитет и е помолило да отиде др. Г. Димитров в Скеча на разноски на тая организация, за да я преорганизира, което поради избухването на втората война* не можа да се реализира.

През време на войната нашите организации са празнували почти повсеместно в страната Първи май в събрания, в които 8000 работници и работнички са демонстрирали против войната и са издигнали нашия лозунг за федеративната балканска република. В тая акция са спечелени около 200 нови членове, предимно работнички.

От сведенията, които получихме през последните дни (оригиналните данни бидоха представени също на конференцията), нашите синдикални организации в 18 града (по-големите) са възобновени и броят понастоящем 4456 членове в 101 секции срещу 4567 в същите градове в края на 1911 година. Липсват ни сведения още от 26 града, дотогава сме имали организации. Убити и ранени членове от секциите в същите посочени градове има 305. От същите сведения на нашите местни работнически съвети (синдикални картели) се вижда, че само в 8 града «широките» имат известни синдикални групи, които броят всичко редовни и нередовни 512 членове, когато в останалите 10 най-важни градове, от които получихме сведения, те нямат нищо след войната.

След войната нашите професионални съюзи имат около 20 000 лева касова наличност, от които около 10 000 резервни стачни фондове. Задължения за наеми и др. разходи през време на войната те имат около 6000 лева.

Всички тия данни свидетелствуват за здравата основа, на която почиват нашите синдикални организации, и за тяхната жизнеспособност.

Пакрай, изтъквайки обстоятелството, че др. Легин в поканата си за участие в конференцията свързва въпроса за даването на международната помощ, падаща се на България, с въпроса за обединението с организацията на общо-

* Междусъюзническата война 1913 г. (Ред.)

делците, нашата делегация подчертава, че тия два въпроса, които нямат нищо общо помежду си, понеже единият — за помощта — е въпрос на момента, когато другият — за обединението — е въпрос от съвсем друго естество, който не може да зависи от първия, трябва да се отделят и поотделно да се разгледват.

Думата се дава след това на общоделската делегация, за да направи своето изложение върху положението на общоделските синдикални организации през време на войната и след нея, в настоящия момент. Конференцията очакваше да чуе каква е била участта на тия организации през изтеклите единадесет месеца на опустошителната война, какво са сторили те през това време за облекчение съдбата на своите пострадали членове и на техните семейства, каква дейност са развивали за поддържане духа между останалите немобилизирани свои членове и за привличане нови работници в своите организации, с една реч, конференцията очакваше да ѝ се дадат сведения, подобни на ония, които ѝ бидоха изложени от сръбския делегат, както и от наша страна, и които тя изслуша с такъв интерес и задоволство. Обаче общоделската делегация нищо не каза на конференцията по тия въпроси, защото нищо не можеше да каже. Нейното премълчаване по тях беше повече от красноречиво. Нямаше нужда да се доказва, че общоделските дружества през тоя период на страшни изпитания за българския пролетариат са безследно изчезнали като организации, че техните водители, които не бяха в редовете на войската, а такива имаше и в София, както и в други градове, водители, които иначе обичат да пълнят въздуха с крясъци, за да уверяват света, че милеят за интересите на работниците в България, спекулирайки по тоя начин с тяхната мизерия за своите политически и кариеристически домогвания, и нищо не са сторили за облекчение тежкото положение на влачените подир общоделската партия работници, нито пък са положили някаква грижа за запазването на своите синдикални групи, а още по-малко са могли да сторят нещо за агитация сред неорганизираните работници и работнички. През това време общоделските водители бяха погълнати от друга работа: те трябваше да пледират у нас и в чужбина престъпното дело на

българския монархизъм и на българската шовинистическа буржоазия.

Общоделската делегация чрез Сакаров изтъква, че нейните организации не са могли да съществуват, понеже мобилизацията извлякла членовете им, пък освен това имало военно положение и строга военна цензура, та за някаква дейност не могло и да се мисли (?!). Сега пък, след войната, организациите им мъчно се възобновявали, понеже демобилизацията станала бавно и късно. При все това те имали възобновени организации на няколко места. «Тесните» представят сведения, че нашите възобновени групи в цялата страна броели всичко 512 членове. Това не е вярно, защото ние имаме сега само в София 700—800 членове (?!), а освен това във Варна — 300, Русе — 140, Видин — 70, Ямбол — 70, Хасково — 120, и пр. «Тесните» представят тук, че в цялата страна имали възобновени организации с 4500 членове. Кога си успели да възобновят толкова организации, когато демобилизацията се привърши едва преди няколко време? И ние можем да кажем, че имаме в настояще време около 1500—2000 членове. . .

Абсолютно във всяко място и всяка професия у нас има синдикална организация и на «тесни», и на «широки» (?!). Пък освен това с нас са и съюзите на железничарите, на държавните и общински служещи, на техническите служещи и др., които заедно с Учителския съюз образуват «Съюза на съюзите»⁶⁹, които са «плът от плътта и кръв от кръвта ни» и които в конгресите си имат «компактно социалдемократическо болшинство». Тия съюзи, макар че са наши, не искат да се присъединяват към нашия синдикален съюз по чисто тактически съображения. За силата на нашия съюз сведочат* и резултатите от последните избори за работнически представители в комитетите на труда; ние получихме 4707 гласове, спечелихме 28 мандата в градовете с население 422 525 души, а «тесните» — 1597 гласове, 16 мандата в градове, които имат население 202 364 души (?).»

Накрай общоделската делегация уверява, че нейните

* Следчат (остаряло) — свидетелствуват. (Ред.)

синдикати били също социалдемократически синдикати, те по нищо не се различавали от нашите, и предлага една платформа за обединение на двата синдикални съюза в обща организация, стояща върху почвата на класовата борба и пропита от духа на социализма, обаче организационно неутрална по отношение както към нашата партия, така и към общоделската (която също била социалистическа), до обединението им в една обща партия.

Трябва да изтъкнем, че докато нашата делегация се бевявила на конференцията с всички необходими документи, оригинални отчети, писма, вестници, устави и други автентични данни, с които веднага и документираше своите твърдения, общоделската делегация нямаше пред себе си нищо друго освен отчета на общоделския Синдикален комитет за 1911 г., неговия псувателен рапорт против нас до Цюрихската конференция и един лист хартия, на който на бърза ръка и на приумица бяха написани с молив (през време на самото заседание на конференцията) някакви бележки и няколко цифри.

Нашата делегация направи след това общо изложение върху синдикалното движение в България. Описа се накратко пораждането и развитието на социалистическото партийно и синдикално движение в нашата страна, ролята на карьеристическата дребнобуржоазна интелигенция и някогашната обща партия, домогванията на общоделското течение в нея, необходимостта, която се наложи по-сетне на партията, когато в нея влязоха работнически елементи, от предприемането на радикално пречистване, за да запази своя класов пролетарски характер, едно пречистване, което се извърши с «разцеплението»⁶⁰, обособяването на общоделската група в особена партия с дребнобуржоазен радикалдемократически характер⁶¹, прикрит под маската на «широк социализъм» за боравене и в средата на работничеството, усилията на тая партия и по-сетне сполуката ѝ, след ожесточена борба от наша страна за запазването на синдикалното единство, да отцепи една част от синдикираните работници, които тя прибира в отделна конкурентна организация върху почвата уж на «неутралитета»⁶², а за борба против Работническата социалдемократическа партия. По-нататък и

тъква се измамническият начин, по който общоделската синдикална организация успява да се присъедини към Международния синдикален секретариат, преди още да има синдикална централа, споменава се за изключването и от тоя секретариат в Будапещенската конференция преди две години и за благотворното влияние на това решение върху развитието на нашия Синдикален съюз и поразителното действие, което упражнява то непосредствено върху общоделската организация, която само за 1911 г., по своя собствен отчет, има едно намаление от 289 членове, докато нашият Синдикален съюз има за същото време увеличение със 759 членове.

След това излагат се принципите, на които е изграден нашият Синдикален съюз, неговият състав, връзките му с Интернационала, проявената пролетарска солидарност с материалното и морално подпомагане на борещите се другари в чужбина, с информирането на чуждестранни работници, които писмено са се отнасяли до нашия синдикален комитет за сведения върху условията на труда в България или пък са запитвали за работа и за предлаганите им места в българските фабрики и работилници, и с материално подпомагане на нуждаещи се чуждестранни работници, изпаднали в България. На конференцията се показаха в това отношение маса документи.

След това нашият докладчик се спира на общоделската синдикална организация, с множество факти изтъква състава ѝ, ролята ѝ като оръдие на общоделската партия в борбата ѝ срещу социалдемокрацията и нейните синдикати у нас, ролята на посредниците и господарите-общоделци в тая синдикална организация, характеризира вътрешната ѝ разнебитеност поради професионалната ѝ ограниченост и личните интереси, които господствуват в нея, вътрешните ѝ борби между разни «леви» и «десни» течения, между опортюнисти, самосиндикалисти, анархисти и др. и изтъква най-сетне поради всички тия причини неспособността на общоделската организация да върши някаква действителна синдикална работа.

По-нататък прави подробно сравнение с числа, заети от отчетите на нашия съюз и на общоделската организация, между състава, силата и дейността на едната и на другата, едно сравнение, в което изпъква най-релефно немоцта на

общоделската организация. Докато нашите синдикати са изразходвали за 7 години (от 1904 до 1911 г.) за стачки 64 818 лв. срещу само 2000 лв. помощ от Интернационала, като през същото време са подпомогнали борещи се в чужбина наши другари с 3600 лв., общоделската организация е разходвала за стачки около 60 000 лв., от които 33 250 лв. помощи, получени от Интернационала, а е изпратила в чужбина помощ само 1574 лв.! При това общоделските водители отказаха да дадат публично сметка за разходването на получените от Интернационала суми, като отхвърлиха предлаганата от нас анкета, защото щеше да се установи, че голяма част от тия суми са употребени не по предназначението си.

Изнася се възмутителното третиране на някои чуждестранни работници от общоделците, като се прочита и едно писмо, написано от един сръбски и един хърватски другар, с което последните изказват своето дълбоко възмущение и презрението си към общоделците за техните подлости и престъпления, и се посочват членските книжки на двама австрийски работници, които са били принудени да напуснат България вследствие отвратителната измяна на общоделците в Долнобанската дърводелска фабрика на Сребърников и локаутирането на работниците благодарение на тая измяна.

«Широките» уверяват, че така нареченият «Съюз на съюзите» бил техен и само по тактически съображения не бил присъединен към общоделската централа. Преди всичко трябва да установим тука, че съюзите, които съставляват тоя съюз, не са пролетарски, че те са, напротив, бюрократически организации, оръдия на разни държавни дирекции за корумпиране и потискане на низшия персонал, на служещите и че, от друга страна, те нямат организационни връзки с общоделската централа. Ето уставите им, ето устава на «Съюза на съюзите». Ето органите им. Нито дума не ще намерите в тия устави и органи за някакви връзки между тях и тая централа. Що се отнася до Учителския съюз⁶³, трябва да ви кажем, че той е инструмент на Министерството на просветата. За негова характеристика нека послужи само обстоятелството, че той влиза в състава на жълтия Международен учителски съюз, в който влиза и националистическият учителски съюз в Германия.

Твърдението на «широките» прочее, какво влизащите в «Съюза на съюзите» организации били «плът от плътта и кръв от кръвта» на общоделската синдикална организация и че те имали в конгресите си «компактно социал-демократическо болшинство», е свършено невярно и смешно.

«Широките» уверяват, че техните синдикални дружества били чисто социалдемократически по дух, намирали се в тесни връзки с една социалдемократическа партия и били под нейно ръководство. От всичко изложено обаче се вижда, че те, доколкото въобще съществуват, нямат и най-елементарните качества на социалдемократически синдикати. Що се отнася до общоделската партия, тя е социалистическа само на думи и за предчужбина благодарение на обстоятелството, че нашите чуждестранни другари не познават подвизите ѝ в България. Истинност тя както по състав, така и по дейност нито е работническа, нито е социалистическа партия. Тя е една дребнобуржоазна, националистическа радикална партия, която си налага социалистическа маска поради специалните условия в България, за да може да влачи подире си част от несъзнателните маси. Нейният национализъм блесна особено ясно както преди, така и през време на войната, когато тя заедно с всички други буржоазни партии срещу лозунга на балканската социалдемократия за федеративната република издигна искането за автономна Македония, едно искане, което непосредствено водеше към войната, а по-сетне нейният главен водител Сакъзов в Народното събрание, а също и партийният ѝ орган «Народ» се застъпваха в унисон с всички буржоазни партии в България за вземането на всичко онова, което си е «наше», т. е. за братоубийствената война със Сърбия. В същото време Сакъзов участвуваше в коронните царски съвети, които се свикваха по това време.

Най-после, за да очертае по-добре физиономията на общоделската партия, нашата делегация превежда буквално известната характеристика на д-р Раковски в «Напред» и «политическите чапкъни». В брой 184 на своя орган «Напред» Раковски, който има случая да се опознае

съвършено отблизо с общоделската котерия, казва:*

«Ние не се намираме пред една политическа или идейна група, която да е жертва на някакви политически убеждения**. Това, което наричаме опортюнизъм и ревизионизъм в странство, не трябва да се сравнява с българския социалистически опортюнизъм. Опортюнистите в странство са хора с убеждение, с най-безукоризнена политическа и лична честност. Бисолати в Италия, Бернщайн в Германия са достойни за уважение.

Тук, в България, ние виждаме нещо друго, израсло на бунището на българските политически отношения. Ние се намираме в присъствието на една категория *истински политически чапкъни****, т. е. хора без убеждение и без политическа честност, които се стараят да спечелят някакво влияние сред масата, за да идат сетне да *търгуват**** с него.

Най-характерното на политическия чапкънин е свирелият егоизъм, силната карнистическа амбиция. Затова между тези хора има една ожесточена конкуренция. Завистта, която те изпитват един към друг, е нещо феноменално; мнението, което те имат един за други, не ще чуете и от най-големите им политически противници.»

Тая характеристика на «широките», дадена от един човек, който е бил най-близък техен приятел и покровител, както и другите факти за общоделската партия направи на конференцията поразително впечатление.

«Широките» както в отчета си до Цюрихската конференция, така и сега пред конференцията особено подчертават успехите на общоделската синдикална организация в изборите за комитетите на труда. Но как се произведоха тия избори? Нашата делегация разкрива подробно оная безподобна кампания на общоделците, които в съюз с министерството и фабрикантите положиха всички усилия за потъпкването на един принцип, прокаран в Закона за защита на женския и детския труд по отношение избирането на работнически представители в комитетите на труда, именно принципа, щото в и з б о р а д а у ч а с т в у в а т с а м о о р г а н и з и р а н и р а б о т н и ц и, р е.

* Вж статията «Политическите чапкъни» във в. «Напред» от 7 януари 1912 г. (Ред.)

** В статията на Кр. Раковски отпечатано «заблуждения». Вероятно печатна грешка. (Ред.)

*** Курсивът е на Г. Димитров. (Ред.)

довни синдикални членове. Прочитат се окръжните, които общоделският секретар отправяше на времето си за тая цел чрез в. «Народ», също и един позив за събрание, с който се приканваха работници (безразборно организирани или не) да гласуват във внушителен брой за общоделските кандидати, защото по този начин щяло да се гарантира приемането на общоделската централа в Интернационала! Един куп от известните «летигимационни» карти, издавани безразборно от общоделските дружества, както и друг топ от общоделски членски книжки, които членове на общоделските дружества, възмутени от тия мошеничества, депозираха на времето си при нашите настоятелства, бяха живо доказателство за изложените некачествими машинации на общоделците в тия избори. Въпреки всички тия машинации нашият Синдикален съюз спечели в тия избори не 16, както твърдят «широките», а 28 мандата.

Впечатлението, което тия разкрития направиха на делегатите на конференцията, бе още по-съкрушително за общоделците.

В действителност общоделската синдикална организация не представлява една синдикална организация в истинския смисъл на думата. Тя се състои, както изтъкнахме, от отделни малки групи работници, предимно от дребнозанаятчийското производство, и не може в бъдеще да играе никаква сериозна роля в икономическите борби на организираните работници в България. Пришеждат се известните окръжни на бившия общоделски секретар за пълния финансов банкрут на общоделската централа.

При това според техния собствен отчет те нямат никакви индустриални и транспортни работници, които собствено представляват центъра и силата на нашия съюз. В 26 града на България те нямат нито един синдикален член. Докато всички чуждестранни организирани работници, които идват в България, влизат безусловно само в нашите съюзи, защото само в тяхното лице те виждат една действителна пролетарска организация, и сами образуват агитационни комитети за пропаганда между неорганизираните чуждестранни работници у нас, то общоделската централа приема в своята среда само корумпирани и изхвърлени от орга-

низациите в другите страни работници и спрямо чуждестранните другари не проявява и най-елементарната пролетарска солидарност. (Посочва се списък на чуждестранните работници в нашите професионални съюзи.)

От 13-те наши професионални съюза 12 влизат в своите международни професионални съюзи, докато едва само 4 общоделски организации са присъединени към международните професионални секретариати, една от които — обущарската — влезе в респективния международен съюз по един крайно недостолопен начин.

В заключение трябва да изтъкнем, че при това положение, ако у нас може да става въпрос за обединение, то сигурно не за такова между два общи синдикални съюза, а само между отделни общоделски дружества от известни професии в някои градове, доколкото успеят да се възстановят, и респективните наши професионални съюзи. А това обединение може да се постигне само върху базата, на която почива нашият Синдикален съюз, при запазването на пълното единство между синдикалната и политическа организация, между синдикалната и политическа борба на борещия се български пролетариат, защото другояче, при българските условия, които изложихме, е практически невъзможно едно действително и от полза за пролетариата обединение.

В процеса на действителното и сигурно обединение, започнат преди години в нашата страна от нашия Синдикален съюз, ние се намираме към края. Неговото окончателно завършване значително може да се ускори, като след първата крачка, направена от Будапещенската конференция, с изключването на общоделската централа от Интернационалния синдикален секретариат се направи и втората логична крачка — с подкрепяне от страна на Интернационала сега социалдемократическата синдикална централа, която, както нагледно видяхме, единствено представлява, изразява и защитава интересите на борещия се български пролетариат, като най-сетне в следващата международна синдикална конференция, понеже сегашната е некомпетентна да стори това, бъде тая именно централа приета окончателно в състава на Интернационала.

Дава се думата на общоделската делегация да направи своите възражения. Тя обаче се ограничава само да защити Сакъзова, който не бил направил в Народното събрание приписваното му войнствено изявление, а то било писано в «Народ». Помъчи се да покаже, че общоделската партия е една чисто социалдемократическа партия, влиза в Интернационала⁶⁴ и пр. и отхвърля съвършено глословно документирани от наша страна многобройни обвинения против общоделските синдикати, като апелира към конференцията да наложи обединението на нашия Синдикален съюз с общоделската синдикална централа.

Председателстващият конференцията др. Легин прочита след това две писма: едното от Я. Сакъзов, с което той отхвърля твърдението на «тесните», какво в Народното събрание бил казал споменатите по-горе думи: «онова, що си е наше, трябва да си го вземем», понеже по него време, преди Междусъюзнишката война, Народното събрание не заседавало (?); другото от Д. Негенцов, с което последният разправя за «силата» и състава на «Съюза на съюзите» и като секретар на тоя «Съюз на съюзите» моли конференцията да «наложи» обединението, в какъвто случай и «Съюзът на съюзите» щял да бъде спечелен за общата синдикална организация (?!).

Нашата делегация направи още някои бележки за характеристика на тоя «Съюз на съюзите», който в никой случай не би могъл в сегашния си състав и със съществуващата в него бюрократическа идеология да се прояви като синдикална организация върху почвата на класовата борба, и заяви, че досежно «опровержението» на Я. Сакъзов може да се провери в стенографическите протоколи на Народното събрание и да се установи, че той наистина е направил въпросното подстрекателство към война със Сърбия.

Станаха след това разисквания, в които взеха участие всички делегати на конференцията. Общо желание бе да се тури край най-сетне на всяко разпокъсване силите на българския пролетариат и да се сплоти той окончателно в една единна пролетарска синдикална организация, което, макар и кратко, доста ясно е изтъкнато в официалния протокол.

Конференцията призна единодушно всестранното превъзходство на нашия Общ синдикален съюз над общоделската синдикална организация. Обстойните изложения, които се направиха за неговата досегашна дейност, за неговото нормално и отрадno развитие, издигнаха престижа му извънредно високо пред Интернационала в лицето на присъстващите чуждестранни делегати, чиито симпатии бяха всецяло на негова страна.

Затова именно и конференцията взе решение, според което от нашата синдикална централа ще зависи дали да се предприемат опити за едно о р г а н и з а ц и о н н о обединение с дружествата на «широките», или да се действува по друг начин за постигане необходимото единство.

4 ЕДИНСТВОТО НА СИНДИКАЛНОТО ДВИЖЕНИЕ

I

Виенската конференция, която се занимава специално с въпроса за единството на синдикалното движение в нашата страна и изрази общото настоятелно желание на международно съюзените работнически синдикати за окончателното реализиране на това единство, дойде тъкмо навреме, сега, след катастрофалната Балканска война⁶⁵, по един тъй авторитетен начин да ни подкрепи дългогодишните усилия на нашите социал-демократически професионални съюзи, насочени към възстановяването на едно пълно единство в организацията и борбите на работниците от всяка професия и изцялата страна.

С това нашият Интернационал стана верен изразител и гласувател на собствените желания и чувства на целия съзнателно борещ се пролетариат.

Интернационалът иска настоятелно да се ликвидира всяко разпокъсване на работническите сили у нас, да се сплотят всички работници в една единна синдикална централа за обща борба против капиталистическата експлоатация и за изпълнение крупната културна мисия, която тям предстои да извършат на Балканите. Последното ясно подчертано и в официалния протокол на Виенската конференция. Там се казва:

«Синдикатите на Балканите, тоя работнически резервоар за индустриалните производства на западноевропейските държави има да изпълнят една голяма културна

мисия. Тая мисия обаче, която е в услуга и на западноевропейските работници, може да се изпълнява само при пълното единодушие на организираното работничество в балканските страни.»

И Виенската конференция потърси практическия път за постигането на това единодушие. Тя констатира, както се казва и в протокола, че след Будапещенската конференция, която изключи общоделците от състава на Интернационала, «синдикатите на «тесните» са *прогресирали*, когато пък ония на «широките» са *назаднали*». Тя подчерта, че нашата синдикална централа е единствената в България, която обединява индустриалния пролетариат, но за нея все пак са необходими и организираните при «широките» дребнозаятчийски работници. Виенската конференция по-нататък призна, че след войната фактически са възобновени и функционират само нашите синдикални организации. По това в протокола се казва изрично: ««Тесните» представляват отчетни листове от *отделните градове*, според които листове след свършването на войната в техните организации има вече отново *няколко хиляди членове*, докато за съществуването на синдикалните организации на «широките» са известни тук-там някакви данни. Представителите на последните оспорват верността на тия сведения, обаче срещу материала на «тесните» «широките» *не можаха да противопоставят равноценен материал*.»

Констатирайки всичко това, конференцията схващаше ясно, че колкото слаби и нежизнеспособни да са дребнозаятчийските общоделски дружества, тяхното съществуване отделно от социалдемократическите професионални съюзи ще нарушава единството на синдикалното движение в България и ще представлява една спънка за правилното и бързо развитие на последното. Затова тя се въодушевяваше от желанието да се отстра-

ни и тая спънка от пътя на българското синдикално движение. И когато общоделските представители тържествено декларираха, че те са социалдемократични марксистични като нас, че техните синдикати са също социалдемократически и стоят върху почвата на класовата борба, че те не се различават нито на йота по своята форма на организация и по своите методи на дейност от нашите професионални съюзи и че тяхното отделно съществуване се дължи само на партийното разцепление в България, тогава чуждестранните другари допуснаха предположението, което, за жалост, съвсем не отговаря на нашата българска действителност, че у нас случаят е също такъв, какъвто бе случаят през 70-те години в Германия и 80-те години на миналото столетие в Австрия. Така по онова време в Германия синдикатите на айзенахците и ласалианците се обединиха и това обединение ускори партийното обединение на айзенахци и ласалианци. В Австрия също синдикатите на умерените и радикалите се обединиха и това тяхно обединение бе последвано в късо време от партийното обединение между умерени и радикали. Чуждестранните другари предположиха, че общоделската партия въпреки всичко е все пак социалистическа, че нейното обединение с нашата партия е предстоящо и че то може да се ускори и улесни чрез синдикалното обединение, което, ако другояче е невъзможно, би трябвало да се извърши върху почвата на тъй наречения партийно-политически неутралитет на синдикалната организация, т. е. да се реализира пълното единство на синдикалното движение в България точно тъй, както някога то е станало в Германия и Австрия, не подозирайки, че има една дълбока разлика между случая в тия страни и нашия случай в България.

Ето защо те бяха наклонни да заемат становището, изразено в протокола със следните думи:

«Обединението на синдикатите би повело след себе си в късо време и обединението на нашите социалистически партии. Ако какъвто било начин не би могъл да се намери — казва конференцията, — обединението би трябвало да се извърши в

една партийнополитически неутрална организация. То би било възможно, *затова защото* представителите и на двете страни декларират, *че са социалдемократи и марксистки.*»

Кратко и ясно! Ако конференцията бе убедена в това, което е фактическото положение в нашата страна, че общоделската партия, макар да е още присъединена към Международното социалистическо бюро⁶⁶, не е никаква социалдемократическа партия, че особено сега, след войната, е изключена всяка възможност даже да се говори за обединение между нея и Работническата социалдемократическа партия; ако Виенската конференция имаше предвид, че съществуващото само в някои професии и градове синдикално разцепление у нас се дълбоко различава от някогашното синдикално разцепление между радикали и умерени в Австрия и между айзенахци и ласалианци в Германия, тя в никакъв случай не би допуснала възможността за някакво обединение върху базата на партийно-политическия неутралитет, а би отстранила спънката, която представлява отделното съществуване на общоделските синдикати, като им кажеше:

Вие твърдите, че сте социалдемократически синдикати, че стоите върху почвата на класовата борба, че на тая почва искате обединение с «тесните», че не се различавате по своите разбирания и методи от техните синдикати, че сте и вие като тях социалдемократи и марксистки. Много добре! Тогава вие, които в сравнение с тях сте очевидно малцинство, обединете се с техните синдикати, върху базата на която последните са изградени, за да се постигне пълното единство на синдикалното движение в България!

По подобен начин Будапещенската интернационална конференция се отнесе към спора между двете американски синдикални централи — Американската федерация на труда⁶⁷ и Индустриалния работнически съюз⁶⁸. Будапещенската конферен-

ция каза на представителите на последния: а ко иска те да бъдете в Интернационала, присъединете се към Американската федерация на труда!

Защото току-тъй, само затова например, че общоделците имали каприза да стане обединение върху почвата на организационния неутралитет, конференцията, състояща се от делегати, в страните на които съществуват най-естесни организационни връзки между синдикатите и социалдемократическата партия, не би могла да препоръча разкъсването на тия връзки в България, и то в един момент, какъвто е сегашният, след войната, когато пълното единство между синдикалната и политическа организация на пролетариата е тъй наложително. Ако австрийският секретар, другарят Хубер, не бе предположил, че въпрос става за обединението на еднородни и еднокръвни синдикати в България, които са разцепени само поради партийни спорове и че тяхното обединение в скоро време ще бъде последвано и от обединението на социалистическите партии (за каквато той смяташе и общоделската), по никой начин не би допуснал евентуалната възможност за създаването на една обединена партийно-политически неутрална синдикална организация, защото той сам в Австрия поддържа най-енергичното тясното единство на синдикатите със Социалдемократическата партия. Още по-малко биха препоръчали отделянето на нашите синдикати от партията другарите сърби, хървати, босненци и унгарци, в страните на които синдикалното движение е не само организационно, но и органически споено със Социалдемократическата партия.

Разбира се, ние сме крайно доволни от станалото във Виенската конференция и особено от тържествените декларации на общоделските представители. Те, които топове партия и множество кила мастило разпиляха у нас да уверяват работниците, че нашите синдикати са сектантски групички, че те се състоят само от фантазори и мечтатели, че не водят никакви професионални борби и пр. и пр., за да оправдаят своето отделно от нас съществуване и внасяното от тях в средата

на работниците разцепление — сега се явиха пред една интернационална конференция, пред лицето на международно съюзените синдикати, сами да се изобличат и да заявяват, че и те били социалдемократи и марксистикато нас, че и техните синдикати като нашите признавали почвата на класовата борба и социалдемократическия характер на синдикалното движение, и да признаят, че в сравнение с нашите професионални съюзи техните дружества съставляват нищо жономалцинство.

По този начин общоделските дружества сами окончателно подриха почвата за своето отделно съществуване от социалдемократическите професионални съюзи. Те са изправени сега пред лицето на българския борещ се пролетариат и пред Интернационала — или, ако са верни и искрени техните декларации, да се присъединят към съответните социалдемократически професионални съюзи и да престанат да нарушават единството на синдикалното движение в България, или — да продължат своето отделно съществуване и да докажат това, че са конкурентни и разцепнически организации, а техните представители — безподобни въжеиграчи, които пред Интернационала имат едно лице, а тук, в България, свършено друго.

Виенската конференция всъщност дойде да постави пред тая дилема общоделските работници. Тя м предстои сега да спомогнат за достигането на едно достойно пролетарско обединение или да продължават да поддържат досегашното позорно разцепление.

II

Въпросът за едно организационно обединение с общоделските дружества, поставен конкретно, е един въпрос от чисто локално естество. Той има практическо значение само за няколко професии и града. Свършено безпред-

местно и неуместно би било да се поставя такъв въпрос например пред рудничарите, тютюноработниците, строителите, каменоделците, металороботниците и дърводелците, пред текстилните и фабрични работници, пред пристанищните, трамвайни и други транспортни работници по простата причина, че във всички тия професии няма други професионални организации извън социалдемократическите професионални съюзи. Безпредметно и неуместно е също да се поставя конкретно тоя въпрос за Сливен, Бургас, Габрово, Плевен, Русе, Самоков, Шумен, Перник и още 20 други важни места на страната, защото тук нямат никакви професионални дружества общоделците.

Въпросът за едно организационно обединение прочее няма известен смисъл да се подига само при печатарите, обуварите, шивачите и търговските служещи, и то в София, Варна, Пловдив, Ямбол, Пазарджик и Хасково. Обединението на общоделските дружества от тия именно професии, доколкото те успеят да се възобновят след войната, със съответните наши професионални съюзи е възможно всеки момент, стига те да престанат да бъдат инструмент в ръцете на разни майстори, посредници и господари и на карьеристическата общоделска интелигенция, стига те да започнат да действуват както подобава на действителни работнически синдикални организации. Ако тия дружества бяха досега фактически чисто работнически синдикални организации, ако те действително бяха социалдемократически, за каквито ги представляваха общоделските делегати във Виена, отдавна ние щяхме да бъдем заедно.

За жалост обаче винаги в тия дружества, както това е известно у нас, решаваща роля са играли политиканите и карьеристите от общоделската партия, които, преследвайки груби егоистични цели, са ги превръщали в свои оръдия за борба против «тесняците» и в арена на безкомпромисни ежби и раздори между левичарската и десничарската интелигенция.⁶⁹

Самата общоделска «синдикална централа» не е нищо друго освен един орган на общоделската партия, който преминава ту в ръцете на десничарската, ту в ония на левичарската интелигенция от общоделската партия, но който и в единия, и в другия случай служи изключително

за откъсване работниците от социалдемократическото синдикално движение, за поставянето им в услуга на респективната общоделска интелигенция и за борба против «тесняците», които всекидневно подриват почвата под краката на общоделските политикани в средата на работническата класа. В истинския смисъл на думата общоделският «Синдикален съюз» не е никаква синдикална централа. Защото, какво собствено значи синдикална централа в едно синдикално движение? Това е една обща, централна синдикална организация, която едновременно обединява работническите синдикати от индустрията, занаятчийството, транспорта и търговията в едно цяло за борба срещу капиталистическата експлоатация и за защита интересите на пролетариата и която държи в ръцете си централното и общо ръководство на синдикалното движение в цялата страна. Такива са именно синдикалните централи в напредналите капиталистически държави като Германия, Австрия, Белгия и др., такива са те и в малките останали назад страни като Сърбия, Босна, Хърватско и пр. Такава е най-сетне и нашата синдикална централа в България.

Общоделската «централа» обаче не притежава и най-елементарните качества за една такава синдикална централа. Към нея са присъединени само няколко дружества и групи от дребнозанаятчийското производство, които тя, вместо да насочва срещу капиталистическата експлоатация, превръща ги в конкурентни, разцепнически организации срещу социалдемократическото синдикално движение. Тя, повтаряме да подчертаем, не е никаква синдикална централа, а чисто и просто орган на една политическа котерия, каквато е общоделската партия у нас.

Множество са примерите, които потвърдяват по един неопровержим начин това, и те са тъй всеизвестни, че няма нужда сега отново да ги привеждаме. За по-пълна илюстрация ние ще си послужим само с най-новото доказателство, което в това отношение ни дава самата общоделска «централа».

Известно е, че сега, след войната, работническите маси у нас се намират в крайна мизерия и господарите, възползувани от изключителното положение, подлагат работническия труд на една чудовищна експлоатация. Социалдемократическите професионални съюзи бързат да се съв-

нямат от съкрушителните удари на войната и първата им грижа е да насочат своите усилия в защита на работниците, да се противопоставят на господарските произволи и да действуват за прилагането поне на ония законодателни постановления, които са от естество що-годе да облекчат тежката участ на работническата класа.

Какво прави в тоя важен, съдбоносен момент общоделската «централа», представителите на която във Виена просека за обединение с «тесните»?

В своето окръжно под № 24, изпратено неотдавна до общоделските «професионални съюзи и синдикални организации», тая «централа» отправя към тях следния характерен апел:

«Обединението сега може да стане, може и да не стане. Това ще зависи от тесните. Ала в бъдеще то сигурно ще стане, когато тесните почувствуват по-осезателно нашата сила (?) и се видят заплашени (?) в своето съществуване. Работейки против тесните, по необходимост, вие същевременно ще работите и за по-скорошното обединение (?) на българското работничество. Прочее, на работа, без да се спирате пред каквито и да е пречки!»

Ето това върши общоделската «централа», инспираторите на която на път и кръстопът леят крокодилски сълзи за обединението. За тая «синдикална централа» не съществува необходимостта от борба против капиталистическата експлоатация, тя не се интересува от наложителната защита на работническите интереси. Не! След катастрофалната Балканска война тя намира за нужно да даде на своите работници един единствен лозунг — борбата и против «тесните», — разбира се, за «по-скорошното обединение на българското работничество!». . . Такива позорен скандал могат да си позволят наистина само политически чапкъни, които нямат абсолютно нищо общо с борбата на българския пролетариат.

Но затова пък тая «централа» не разполага даже със съдействието на своите собствени дружества и групи. Същото окръжно се завършва със следното интересно заключение:

«Накрай едно извинение. Ние много се забавихме с нашето окръжно. Пречката е, че нямахме и нямаме средства. До войната от членски внос трябваше да постъпят 2000 лева, а постъпиха само 400 лв. Тъй че войната ни завари не само без пари, но и с дълг отгоре. Остава на вас да усилите събирането на вноските, да внесете по-рано събраните суми в централите, та да внесат и те нам, за да се заловим на работа.»

И това било синдикална централа, която няма средства дори да издаде навреме едно окръжно! . . .

След тая бляскава атестация, която самата общоделска «централа» си дава, излишно е да се доказва, че не може да става нито дума за някакво организационно обединение между нашия Общ синдикален съюз и тоя «Синдикален» (?!) съюз на общоделците.

Може да става въпрос следователно за такова обединение само между възобновените няколко местни общоделски дружества и съответните социалдемократически професионални съюзи.

III

Виенската конференция, като подчерта единодушно наложителната необходимост да се премахне съществуващото синдикално разцепление в България и всички работници да се сплотят в една единна синдикална централа, предостави на самите работнически синдикални организации да извършат това по начин, който те намерят за възможно и най-целесъобразен, според специалните условия в нашата страна. «Ако — казва конференцията — никакъв друг начин не би могъл да се намери, обединението би трябвало да се извърши в една партийно-политически неутрална синдикална организация.» А евентуалната възможност за създаването на една подобна обединена неутрална организация Виенската конференция допуска, «защото

представителите и на двете страни декларират, че са «социалдемократи и марксист» и защото, от друга страна, се предполага, че «обединението на синдикатите би повлякло след себе си в късо време и обединението на двете социалистически партии» (вж официалния протокол).

Поставя се, следователно, на първо място въпросът: няма ли друг начин, извън партийно-политическия неутралитет, за премахване съществуващото днес локално синдикално разцепление при печатарите, търговски служещи, шивачи и обушари? Ние сме изтъквали досега хиляди пъти не само че има такъв начин, но и че той е единствено възможният при нашите условия. Тоя начин е обединението на общоделските дружества с нашите професионални съюзи от съответните професии върху социалдемократическата база на модерното синдикално движение, което се явява само едното крило на общото освободително работническо движение. Едно обединение, което би възстановило пълното единство на разпокъсаните професии, без да разстрои тъй наложително необходимото, особено сега у нас, единство между синдикалната и политическа организация на борещия се български пролетариат; едно обединение, следователно, върху оная база, която бе единодушно санкционирана от интернационалния социалистически конгрес в Щутгарт (1907) в неговата бележита резолюция за отношенията между работническите синдикати и Социалдемократическата партия⁷⁰ и в духа на която собствено действуваше и Виенската конференция, когато разглеждаше въпроса за българските синдикати.

Против тая база за обединение досега не е изнесен нито един сериозен аргумент от противната страна, защото подобни аргументи не съществуват. Нещо повече, още често чуваме, особено напоследък, тържествени декларации от страна на общоделските дружества, че те напълно като нас поддържат социалдемократическите методи на организация, дейност и борба в синдикалното движение, че те сега вече по нищо не се различават от нашите професионални съюзи. Такава декларация техните делегати направиха и пред лицето на

Интернационала във Виенската конференция. В същото това ни уверяват постоянно и техните представители в личните си срещи с нас, когато идват да «разменят мисли по обединението».

Но ако всичко това е в я р н о, с какво може тогава да се оправдае по-нататък отделното съществуване на общоделските дружества и поддържането на синдикалното разцепление в посочените професии? Защо те не приемат препоръчаната им отдавна от нас единствено в ъ з м о ж н а и р а з у м н а база за обединение? Нима някой от работниците в тия професионални дружества би се решил да твърди, че спънката за това обединение се заключава в съществуващите организационни връзки между нашите синдикати и Социалдемократическата партия, когато е всеизвестно, че главно на тия в р ъ з к и, на тия н о р м а л н и отношения между синдикатите и партията се дължат н е с ъ м н е н и т е успехи на нашето синдикално движение, докато общоделските дружества вървят назад? Искрените работници, поддържатели на обединението от общоделските дружества, не само че никога не са могли да посочат за нашата партия нито един единствен к о м п р о м е т и р у ю щ ф а к т, нито един единствен случай на измяна и предателство спрямо работническите интереси, но и във всичките си срещи с нас открито признават само нашата партия за действително с о ц и а л д е м о к р а т и ч е с к а в България, изразяват своето възмущение против безобразията и дребнобуржоазния политикански характер на общоделската партия, констатираат, че тя само дезорганизира и опозорява техните собствени професионални дружества, и винаги са се стараели да ни убедят, че веднъж обединени с нас в една партийно-неутрална организация, последният а о б я з а т е л н о щ е върви ръка за ръка само с нашата партия, защото и според тяхното дълбоко убеждение тя е именно Работническата социалдемократическа партия в България.

Заради честта на работническата класа ние не допускаме, че тия работници са шарлатани и въжеиграчи, каквито са техните сегашни с л у ч а й н и представители. Ние сме готови да повярваме на техните искрени декларации,

но тогава какъв смисъл може да има партийно-политическият неутралитет? Нима тия работници биха искали, нима те биха имали някаква полза, ако обединената синдикална организация заприлича на съюза между орела, рака и шуката от Криловата басня?

IV

Работниците от общоделските дружества, които искрено желаят да се възстановят и в разпокъсаните засега няколко професии единни и солидни работнически професионални организации, съвсем не могат да искат създаването на такъв *миш-маш*. Защото самите те твърде много си се настрадали досега от съществуващата в техните собствени дружества дезорганизация и анархия. Те по никои начин не биха могли да искат повтарянето на ония недостойни игри на обединение, каквито се разиграха някога от либералската и прогресистката интелегенция⁷¹. Те знаят много добре, от друга страна, че обединението между Работническата социалдемократическа партия и политиканската общоделска котерия е абсолютно невъзможно особено сега, след войната. И затова те неведнъж са се готвили просто да се присъединят към своите другари в социалдемократическите професионални съюзи. Досега те обаче са спирани от ръководещата общоделска интелегенция, която постоянно ги увещава, че няма защо им да се «унижават» пред «тесняците», когато е настъпил моментът вече Интернационалът да наложат едно «почтено» обединение върху почвата на организационния неутралитет. . .

Партийно-политическият неутралитет у нас прочее се иска от общоделската интелегенция и от една шепа политически извратени работници от общоделската партия, готови да продават работническата си съвест за «паница леца», за редакторски и други места, заразени от същия интелегентски кариеризъм и горящи от желанието и те да добият лека и евтина политическа слава. За тая политиканска клика е необходим неутралитетът, защото ако едно

такова обединение би се постигнало, тогава тя леко би могла под формата на някаква обща конфедерация на труда да задуши чисто работническото синдикално движение в морето на бюрократическия елемент от тъй наречения «Съюз на съюзите», да превърне това движение в опашка на последния и тогава безпрепятствено да постига своите кариеристически домогвания, като води борба за «качване» и «сваляне» на правителства и си служи с всевъзможни «акции», нямащи нищо общо със синдикалното движение и прямо вредни както за професионалната борба, така и за общото освободително движение на пролетариата у нас.

С такива «грандиозни» планове и блажени мечти се носят общоделските демагози. Ако обаче те биха се реализирали, синдикалното движение в България ще се тикне години назад, то ще бъде из основа дезорганизирано, ще бъде за дълго време откъснато от своята най-съществена задача — да организира хилядната маса от индустриалния, транспортния и занаятчийския пролетариат и ще бъде доведено неминуемо до ново разцепление, очевидно много по-пакостно, отколкото сегашното локално синдикално разцепление.

Не такава обединение е необходимо на българския пролетариат и не такава обединение иска Интернационалът в лицето на Виенската конференция.

Затова и социалдемократическите професионални съюзи не поради някакво «тесняшко» упорство и твърдоглавие, а заради интересите на пролетариата, заради реализирането едно истинско и пълно единство на синдикалното движение в България по един най-категоричен начин отхвърлят всякаква помисъл за обединение върху почвата на партийно-политическия неутралитет. И по това в цялото наше движение не съществуват две мнения.

Достойни за съжаление са ония наивници, които биха очаквали да видят в средата на социалдемократическите професионални съюзи някакво тече ние в полза на тоя неутралитет. Уверяваме ги, това не ще могат да доживеят.

На играта с обединението е настъпил днес вече краят. Виенската конференция много спомогна за това. Сега остава да се завърши окончателно процесът на действителното работническо обединение.

И това ще стане в най-непродължително време — напук на всички негови заинтересовани врагове, не само защото настоятелно го иска целият Интернационал, но и защото то се налага от жизнените интереси на борещия се български пролетариат.

5
ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ
ЗА ЕДИНСТВОТО
НА СИНДИКАЛНОТО ДВИЖЕНИЕ
В БЪЛГАРИЯ

Решението на Виенската синдикална конференция за създаването в България на една единна синдикална централа бе обстойно разгледано от централните настоятелства и контролните комисии на социалдемократическите професионални съюзи, които е д и н о д у ш н о приеха по този въпрос резолюцията, която по-долу печатаме. Тая резолюция биде е д и н о д у ш н о и с о б щ и а к л а м а ц и и гласувана от хилядното работническо събрание в софийския Работнически дом на 18 октомври 1913 г. след изслушване отчета на секретаря на Общия работнически синдикален съюз в България др. Г е о р г и Д и м и т р о в върху Виенската синдикална конференция. Въпросната резолюция, с която се изразява гледището на в с и ч к и организирани в социалдемократическите професионални съюзи работници, има следното съдържание:

«Ние високо ценим авторитета и мнението на Интернационала, чиято съставна част се смятат фактически нашите централни професионални съюзи още от своето основаване, и затова сме извънредно благодарни за енергичното застъпване на Цюрихската и Виенската конференция в полза на единството на синдикалното движение в България, за което от години наред и до днес продължаваме с всички сили да работим.

Що се отнася конкретно до о р г а н и з а ц и о н н о т о о б е д и н е н и е на нашата синдикална централа с оная на «широките», длъжни сме да изтъкнем следното:

1. Тая централа като с и н д и к а л н а централа фактически не съществува и абсолютно никакво практическо

значение тя няма за професионалните работнически борби в нашата страна. Тя се проявява само като о р г а н на «широките» (една партия «социалистическа» пред Интернационала, но всъщност дребнобуржоазна, националистическа и интеллигентско-кариеристическа в България) за отдалечаване работническите маси от социалдемократическото работническо движение и за използване средствата и авторитета на Интернационала за постигане политическите и карриеристически домогвания на интелигенцията от партията на «широките», какъвто бе и случаят с изтеглените 33 000 лв. парични помощи от Интернационала през седемгодишния период до 1911 г., когато тя бе присъединена към Интернационалния синдикален секретариат.

«Широките» имат известни професионални дружества също в четири професии — при п е ч а т а р и, т ъ р г о в с к и с л у ж е щ и, ш и в а ч и и о б у щ а р и, и то в няколко града на страната. Във всички други професии и градове, особено в индустрията и транспорта, те нямат никакви организации и организираните работници от тия професии са обединени в нашите централни професионални съюзи.

Поради това въпросът за едно организационно обединение с «широките» се явява чисто л о к а л е н въпрос, той няма практическо значение за цялото синдикално движение и за цялата страна. Би могло да става прочее въпрос за такова обединение не между нашата синдикална централа и тая на «широките», а между отделните дружества на «широките» и респективните наши централни професионални съюзи.

2. Понеже тия дружества на «широките» досега, за жалост, са били инструмент в ръцете на майстори, фактори*, посредници и господари и на една политиканска и карриеристическа интелигенция за разпокъсване силите на борещите се работници, за обезсиляване тяхната борба против капиталистическата експлоатация и за използване несъзнателните работници за егоистични и свършено чужди на пролетариата домогвания и понеже те след войната още не са н а п ъ л н о в ъ з о б н о в е н и — би

* Фактор — технически ръководител в печатница, главно в наборен цех. (ред.)

било възможно едно обединение между тях и респективните наши съюзи само доколкото те след войната се възобновят и започнат да действуват като действителни работнически синдикални организации. Защото ако те фактически бяха такива организации, за каквито техните делегати са ги представили във Виена, ние отдавна щяхме да бъдем заедно и никакви неприятности досега нямаше да бъдат създавани на Интернационала в това отношение.

3. От друга страна, съществуващите организационни връзки между нашата синдикална централа и Социалдемократическата партия са изградени исторически в продължение на една десетгодишна борба против капиталистическата експлоатация и не само не са били никога и не са сега спънка за единството и развитието на синдикалното движение у нас, но и достигнатите досега свои успехи това движение дължи в най-голяма степен тъкмо на благотворното влияние на тия връзки, на това пълно единство между синдикалната и политическа организация на пролетариата. При това тия връзки са тъй материални и организационни, че тяхното разкъсване е практически невъзможно, без да се разстрои самото синдикално движение, а ако дори би било то извършено, ще тласне значително назад тъй бързо и сигурно развиващите се сега синдикални организации в нашата страна. Това най-малко може да бъде полезно за пролетариата и за делото на работническото обединение в един момент, какъвто е днешният, след войната, когато по необходимост за известно време центърът на самата икономическа работническа борба се пренася предимно в социално-политическата област.

4. Създаването на една обща партийно-политически неутрална синдикална организация при нашите условия би превърнало синдикалното движение в арена за прокарване гибелния кариеризъм на интелегентските вдъхновители на «широките», които за тая цел биха могли да си послужат под формата на някаква обща конфедерация на труда с бюрократическите организации от тъй наречения «Съюз на съюзите», а това би откъснало чисто работническите синдикати от тяхната пряка и най-съществена задача — пробуждането и организирането на работническите маси, на-

брояващи стотини хиляди души, за изпълнението на която задача съществуват особено благоприятни условия именно сега, след катастрофалните последствия от Балканската война.

5. Такова едно синдикално обединение у нас, дето не може да се мисли даже, че то ще бъде последвано от партийно обединение между Социалдемократическата партия и партията на «широките», която съдействуваше за Балканската война и заедно с цялата буржоазия и монархизма днес е прикована от съзнателния пролетариат на позорния стълб; дето, от друга страна, синдикалните организации са още в първоначалния период на своето развитие и не са станали поради слабото развитие на капитализма могъщи масови организации с решаващо влияние върху отношенията между труда и капитала, лесно би могло да се доведе до ново разцепление, естествено много по-пакостно от сегашното локално синдикално разцепление.

Констатирайки всичко това, ние трябва също да подчертаем, че днес съществуват всички изгледи в най-непродължително време, особено през настоящия политически момент, когато се ликвидира с Балканската война и всички нейни виновници са изправени пред съда на подигачия се пролетариат, както и вследствие *благодарното* влияние на Виенската конференция, да се постигне едно пълно, сигурно и трайно обединение на всички годни за организация работници и всички жизнеспособни работнически дружества в България, без да се изменят основите, без да се разстройва организацията на Общия работнически синдикален съюз и без да се дезорганизира самото синдикално движение. Процесът на това истинско обединение днес е към своя край и ние нямаме абсолютно никакви основания да се съмняваме, че ще можем скоро да зарадваме нашите уважавани чуждестранни другари и Интернационала, които толкова ценни и симпатични грижи полагат за единството на българското синдикално движение, с окончателното успешно завършване на тоя процес. Толкова повече това ще може да се реализира, тъй като у нас партийно-политическият неутра-

л и т е т всъщност се иска не от самите и с к р е н и р а б о т н и ц и в дружествата на «широките», а от политиканската интелигенция, която ги е ръководила досега, влиянието на която собствено все повече там се разколебава и упада и която иска той неутралитет не защото това би улеснило работническото обединение, а поради с в о и т е п о - д а л е ч н и п о л и т и к а н с к и п л а н о в е , н я м а щ и н и щ о о б щ о с м о д е р н о т о к л а с о в о р а б о т н и ч е с к о д в и ж е н и е.»*

Многолюдното софийско работническо събрание, като одобрява напълно тая резолюция на централните настоятелства и контролните комисии на професионалните съюзи, най-настоятелно апелира към всички работници и работнически дружества, стоящи настрана от социалдемократическото синдикално движение в България, да се вслушат в настоятелните съвети на Интернационала за премахване всяко разпокъсване на организираниите работнически сили и да се сплотят час по-скоро заедно със социалдемократическите професионални съюзи от съответните професии за единодушна и успешна борба против капиталистическата експлоатация.

* Резолюцията е предложена от Г. Димитров и първоначално е публикувана в «Работнически вестник», № 143, 24 октомври 1913 г. (Ред.)

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ*

София, 15 октомври 1913 г.

Драги другари и другарки,

Както сте видели вече от отчета на нашата делегация за Виенската конференция и от официалния протокол на последната, публикувани в «Работнически вестник», във Виена не се взе никакво окончателно и задължително решение върху единството на синдикалното движение в нашата страна. Виенската конференция, като подчерта единодушно наложителната необходимост да се тури край на всяко разпокъсване на организираните работнически сили и да се създаде една единна централа в България, фактически предостави на нашия Синдикален съюз да работи за постигането на това единство по начин, който той намери за най-целесъобразен при *специалните* условия у нас.

Централните настоятелства и контролните комисии на професионалните съюзи, седалището на които е в София, в общата си конференция на 10 октомври т. г., след като разгледаха официалния протокол на Виенската конференция, *единодушно* подчертаха досегашното наше становище по въпроса за обединението и *решително* отхвърлиха всяка мисъл за някакво обединение върху почвата на партийно-политическия неутралитет, което, без да бъде едно действително работническо обединение, ще дезорганизира и тикне години назад самото синдикално движение. Централните настоятелства и контролните комисии на съюзите намират, че пълното единство на синдикалното движение ще може най-сигурно да се постигне не като се разкъсат връзките на

* Окръжно на СК на ОРСС IX (№ 466). (Ред.)

синдикатите с партията, които днес са необходими повече от всеки друг път, не като се внесе в нашите собствени професионални съюзи господстващата в средата на общоделските дружества анархия и дезорганизация, а *като бързо се увеличат силите на нашите организации* и по този начин се направи безсмислено *отделното* съществуване на каквито и да е професионални дружества извън социал-демократическото синдикално движение. Ние сме вече към *края* на извършващия се процес на сплотяване в редовете на последното на всички годни за организация работници и всички жизнеспособни работнически дружества и този именно процес трябва сега, след войната, окончателно и успешно да се завърши. Така най-добре и вярно ще изпълним общото желание на Интернационала за единството на българското синдикално движение и ще отговорим на жизнената необходимост, която това единство представлява за самия пролетариат в България. В това отношение започнатата изборна борба ни иде на помощ. Трябва само усърдно да използваме благоприятния момент, когато работническите маси ще бъдат раздвижени и вдигнати на крак и когато именно голяма част от тях маси ще може да бъде привлечена в редовете на нашите професионални съюзи.

Нека се има предвид, че въпросът за пълното единство на синдикалното движение у нас и за окончателното приемане на нашия Синдикален съюз в Синдикалния интернационал *п р а к т и ч е с к и* ще се разреши само ако в скоро време ние достигнем своето числено състояние преди войната, когато имахме 8500 членове, ако, увеличавайки след това всекидневно своите сили, ние прехвърлим първите 10 000 и вървим неуклонно към 15 000 организирани работници в добре стегнати и дисциплинирани професионални организации — един резултат, който при настоящите условия, при създадената от войната психология в средата на работническите маси въпреки всички трудности е *напълно възможен*. Постигне ли се този резултат, ще бъде окончателно осуетена всяка демагогия с въпроса за обединението, ще се реализира фактическото единство на работниците от всяка професия и тогава нашето движение ще си осигури пълната, неоспорвана от никого морална и материална поддръжка на Интернационала.

Нам остава прочее да продължим с всички сили изграждането на това единствено възможно, сигурно и трайно *единство* на синдикалното движение. За тая цел Синдикалният комитет привлича най-сериозно вниманието на централните и местни органи на професионалните съюзи, на местните работнически съвети, както и на всички синдикални и партийни другари върху следното:

1. Да се ускори и окончателно привърши *прибирането* и професионалните съюзи на всички техни членове, които още не са възобновили своето членство след войната, като във всяка местност се извърши *щателна* проверка дали има такива другари и ако има, респективните настоятелства да влязат *незабавно* в сношение с тях.

2. Всякъде, дето в известни професии още не са образувани професионални секции, да се направи необходимото за основаването на такива. Ако нейде, в малки градове и села, няма възможност поради малочислеността на работниците да се основават отделни секции, тогава да се прибегне към образуването на обща *смесена* секция с общо настоятелство, което да я ръководи, да свиква събрания и събира членските вноски. Членовете на тия смесени секции обаче ще се смятат за членове, според професията си, на *съответните професионални съюзи*, на централните настоятелства на които ще бъдат изпращани с отделни ведомости и събраните членски вноски.

3. Отделните синдикални членове, които се намират в отдалечени места и предприятия, дето не може да има никаква секция, трябва да бъдат членове в професионалната секция на най-близката до тях местност или пък направо при съответното централно настоятелство, но обязательно да възобновят членството си и редовно да изпълняват своите членски задължения.

4. Всички секции чрез специални доверени лица да се намират в непосредствени лични сношения с неорганизираните работници и работнички от своите професии в местността и постоянно да действуват за тяхното организиране.

5. Чрез лични срещи, чрез конференции по работилници и фабрики, чрез посещаване заведенията, дето отиват работниците от дадените професии, и квартирите, в които живеят, чрез постоянната грижа за разпространението на

«Работнически вестник» в тяхната среда трябва *органически* да бъде свързана работническата маса в местността с нашите професионални организации и да бъде превърната тая маса в един *непресушим резервоар* за техния ръст и за общото засилване на професионалните съюзи.

6. Намирайки се постоянно в такива неразривни връзки с масата на неорганизираните работници и работнички, професионалните секции във всяка местност трябва най-внимателно да бдят за това, което става в техните професии, и да вземат винаги навреме в *свои ръце* и *под свое влияние* всяко брожение между работниците, всеки конфликт между работници и господари, всяко пораждащо се недоволство и движение между работниците против експлоатацията и господарските произволи, като предпазват работниците от необмислени и неподготвени акции и всичко използват за привличането им в организациите и засилването на последните.

7. Всяка професионална секция е длъжна да следи отблизо живота на своята професия и всички подигачи се в нейната среда професионални въпроси да осветлява своевременно от социалдемократическо гледище и във връзка с преживявания съдбоносен политически момент било чрез частни и публични събрания, било чрез конференции и други подходящи средства.

8. За улеснение на своята агитационна и практическа работа централните настоятелства и професионалните секции трябва да *анкетират* условията на труда и положението на работниците от своите професии във всяка отделна местност и из цялата страна, да държат списък на злополуките и на ръка с тия фактически материали да организират целесъобразно и успешно своята агитация и целокупната си професионална дейност.

9. Самите събрания на професионалните секции трябва да бъдат винаги добре подготвени и проагитирани не само между членовете, но и между неорганизираните работници, те трябва да имат подходящ дневен ред, обмислен предварително от настоятелствата, винаги на първо място с подходяща за случая кратка, но съдържателна и поучителна сказка. Тия събрания да започват *то но* в определеното време, да не продължават *дълго*, да не се говорят излишни работи и с нищо да не бъдат отегчителни за при-

дествуващите. В тях *безусловно* трябва да се избягва влиянието на въпроси от *лич*но естество и винаги да бъдат жив израз на работническата солидарност, за да действуват наистина агитационно и възпитателно.

10. През сегашния изборен период всички публични и квартални събрания, разпространението на хвърчащите листове и бюлетините, както и *личната* изборна агитация трябва най-широко да бъдат използвани за записването на нови членове на професионалните съюзи и нови абонати на «Работнически вестник». Това трябва да бъде първата и постоянна грижа на настоятелствата, функционерите и отделните членове през целия период на сегашната изборна агитация и борба.

11. В ония професии, дето съществуват известни общоделски дружества, агитационните усилия трябва да бъдат още по-големи. Нашето влияние там трябва тъй да се разшири и задълбочи, щото самите общоделски работници скоро да се убедят, че не само е *безсмислено*, но е и *прямо никостно* за успеха на работническите борби да се мъчат да закрепват свои *отделни, сепаратически* дружества в един момент, когато трябва да бъдат всички работнически сили *обединени* в редовете на социалдемократическото синдикално движение.

Редом с всичко гореизложено професионалните съюзи трябва да положат особени грижи за развитието и на ония свои професионални функции, които биха ги издигнали още повече в очите на работническите маси. Така нужно е преди всичко да се организира *редовно* събиране на членските вноски, за да се засилят в скоро време касите на професионалните съюзи, да могат да отговарят те на нуждите за подпомагане на безработните, болните, пътуващите и пр. членове, както и да имат достатъчно средства за бъдещите професионални борби. Необходимо е също да се уреди добре бюрата за безработни, да има специални комитети, които да се грижат за прилагането Закона за празничната почивка, а работническите представители в комитетите на труда редовно да правят ревизии против нарушенията на Закона за женския и детския труд. Трябва най-малко да се обърне сериозно внимание и върху фондовете на *синдикалната самопомощ* при местните работнически комитети.

За да може с пълен успех да се извърши всичко, което изложихме по-горе, крайно наложително е на първо място самите централни настоятелства на професионалните съюзи да изпълняват *най-редовно* своите длъжности като централни ръководни органи. Те трябва да се намират в постоянни сношения със своите секции, да им дават често необходимите упътвания, да ги подтикват и насърчават постоянно и със съдействието на Синдикалния комитет и местните работнически съвети да вземат напълно *в своите собствени ръце* ръководството на професиите си *из цялата страна*, да не оставят нито едно място, нито едно предприятие *незасегнато* от своята агитация и дейност, нито един годин за организация работник *неорганизиран* в своя съюз. Без тая пълна централизация в ръководството, организацията и дейността на професионалните съюзи бързи, сигурни и трайни успехи *не са възможни*.

Прочее, другари и другарки, всички на енергична, неморима работа за заздравяването и засилването на професионалните съюзи, за пробуждането и организирането на работническите маси! Напред към пълното социалдемократическо единство на синдикалното движение! На борба срещу капиталистическата експлоатация и наемното робство! На борба за тържеството на освободителната работническа кауза!

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

Р. С. Настоящото окръжно *веднага* след получаването му нека се разгледа в заседанията на централните и местни настоятелства, в ония на местните работнически съвети и да се докладва и обсъди в секционните събрания, като незабавно се пристъпи към практическото прилагане на всички препоръчани мерки.

Синдикалният комитет изпраща това окръжно и до учителските социалдемократически групи⁷², както и до отделни другари с апел и те по-енергично от всеки друг път *да окажат своето съдействие на професионалните съюзи в духа на окръжното*.

Публикува се за първи път
по текста на окръжното

ЗА ПРЕДСТОЯЩАТА ИЗБОРНА БОРБА*

*Втори** говори др. Георги Димитров от София. С една сбита и прочувствена реч той показа разните последици на войната и изтъкна нашите лозунги в предстоящата изборна борба. Самата война показа, че само Балканската федеративна република ще тури край на балканския пожар, ще спре самоизтреблението на балканските народи и ще гарантира тяхната независимост — искане, което бе осмивано преди войната, обаче напълно оправдано от самите събития на Балканите. Фактите потвърдиха, че само социалната демокрация е единствената партия, която е посочвала и посочва днес най-правия път за свободата на балканските народи чрез федеративната република. Всички, които чувствуват и разбират правотата на това искане, трябва да се наредят под знамето на Социалдемократическата партия и в предстоящите избори с червено-синята бюлетина да гласуват за нейните кандидати. Стря се обстойно върху нашите искания за: социално законодателство, народна милиция, евтин живот и завърши с горещ апел към работниците да се наредят в икономическите и политически организации на социалната демокрация и с общи усилия да щурмуваме буржоазната държава, и да ускорим момента за пълното освобождение на работническата класа и близките до нея маси от грабежите и убийствата на буржоазията. Всички недоволни и онеправ-*

* Резюме от реч на работнически митинг в Стара Загора, организиран на 10 октомври 1913 г. във връзка с откриването на изборната кампания в окръга.
(Ред.)

** След К. Ципоранов. (Ред.)

дани, вси ки потиснати, протестирайте против буржоазията и дайте израз на този протест, като гласувате на 27 ноември с червеновинената бюлетина за кандидатите на работническата партия, за кандидатите на социализма.

В. «Работнически вестник»,
№ 144, 25 октомври 1913 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ДО АЛЕКСАНДЪР ПЕЕВ — БРЮКСЕЛ

София, 24 октомври 1913 г.

Драги Пеев,

Картичката и отчета на каменоделците получих⁷³ и крайно ти благодаря. Ти наистина можеш да ни бъдеш много полезен. Погрижи се да се запознаеш със секретаря на Белгийския синдикален съюз, както и с функционерите на техните по-важни професионални съюзи и по тактичен начин последователно ги информирай върху фактическото положение на работите у нас, върху състоянието и развитието на нашето синдикално движение и върху факта, че в България това е именно единственото действително синдикално движение.

Всички сведения, които ти са необходими за тази цел, искай ги от мен веднага.

Много добре ще бъде, ако ти продължаваш и напред да даваш кореспонденции в «Работнически вестник», същевременно съобщаваш и нам в Синдикалния комитет някои по-специални и важни данни из белгийското синдикално и общо работническо движение. При това виж, ако е възможно, да добиеш достъп в някои от техните редакции, за да се публикуват наши кореспонденции.

Изпращам ти сега някои материали, които добре е да имаш предвид.

Най-сърдечни другарски поздрави на теб и другарката ти от Люба и мен.

Твой Г. Димитров

ВЪЗСТАНОВЯВАНЕТО НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ*

Едно бляскаво доказателство за жилавината и издръжливостта на работническото социалдемократическо движение в нашата страна се явява *функционирането* на професионалните съюзи през време на войната и сравнително бързото тяхно *възстановяване* след демобилизацията.

И наистина в един такъв критически момент, какъвто бе периодът на единадесетмесечната Балканска война, когато бе спрян почти целият публичен, политически и обществен живот, когато беснуваше безогледно една военна диктатура, когато не съществуваха *абсолютно никакви* други организации, *само* социалдемократическите професионални съюзи заедно с организациите на Социалдемократическата партия продължаваха да действуват въпреки крайно изключителното положение в защита на работническите интереси. Останали из цялата страна всичко с около 500 членове, предимно младежи и работнички, нашите професионални съюзи не само успяха да запазят необходимите връзки с организирания работници и работнички от своите професии, не само оказаха една ценна подкрепа и съдействие на ония от тях, които господарите или властите преследваха, не само се грижеха да облекчат тежката участ на изоставените всред глад и nevoли работнически семейства и на ранените и болни работничковойници, но и водиха възможната агитация между неорга-

* Съкратен вариант на статията на Г. Димитров е публикуван в органа на австрийските профсъюзи сп. «Die Gewerkschaft» под заглавие «Българският работнически съюз след войната», със следното въстъпление: «От София пишат до Международния секретариат». (Ред.)

низираните работници и работнички, която се увенча с тоя отраден резултат, че те спечелиха около 300 нови членове през време на самата война. И в тоя момент, когато мизерията бе повсеместна, те можаха извън събраните помощи за фонда за ранените и болни войници да *увеличат* своята касова наличност с една обща сума от 3265 лева, постъпила от *редовни* членски вноски. Заслужава да се отбележи при това, че професионалните съюзи *не прекратиха* тая своя дейност дори и тогава, когато през последния месец на войната бидоха свикани под знамената и *длъжните* войници!

Най-голямата полза от съществуването и функционирането на професионалните съюзи през време на войната, млякар и с една шепа от няколко стотини членове, бе обстоятелството, че с това значително се улесни и ускори пълното тяхно възстановяване след демобилизацията. И когато нашите другари през м. август т. г. почнаха на части да се извърщат от бойните полета, изтощени и съсипани от нечуваните страдания и лишения, те намериха *запазени, съществуващи и действащи* своите организации, в които биха най-радушно приети и в които те можеха веднага да заемат своите предишни места. Нямаше защо *отново* да се мъчеша. Трябваше само да се *продължи* с пълна пара и с общи усилия оная дейност и борба, която бе прекъсната от мобилизацията на 17 септември 1912 година. *Организационният скелет* на движението бе напълно запазен и оставаше само да му се повърнат *месата и кръвта*, които единадесетмесечната война му бе отнела.

И това именно веднага след демобилизацията започна бързо и успешно да се извършва. То ясно се вижда и от следните сведения, които Синдикалният комитет получи към 20 септември т. г. за възстановените професионални организации само от 17 по-важни места на страната: (вж таблицата на с. 200).

Тия сведения, които не се простират върху 26 други места, в които ние също имаме професионални секции, показват, че нашите професионални съюзи са успели само за *един* месец след демобилизацията да приберат в своята среда 4395 членове, т. е. повече от половината членове, които те имаха преди войната (8502). И тоя резултат бе постигнат още при съществуването на военното положение.

ГРАДОВЕ	Транспортни	Металобработ- ници	Лечатари	Дърводелни	Фабрични и други	Кожари и обу- щари	Шивачи	Текстилни	Рудничари	Тягообработ- ници	Търговски служещи	Строители	Всичко
София	220	95	88	50	82	35	43	2	105	—	61	10	791
Пловдив	68	35	2	25	48	120	17	65	—	142	57	15	594
Варна	130	20	13	13	50	30	20	—	—	30	50	—	356
Русе	29	55	20	37	38	22	34	20	—	—	40	—	295
Сливен	10	17	—	—	70	44	30	164	—	—	22	—	357
Плевен	39	53	27	20	5	58	62	—	—	—	40	—	304
Габрово	3	10	—	1	3	112	6	15	—	—	5	—	155
Бургас	69	30	—	5	50	10	16	—	85	—	24	—	289
Ямбол	53	20	—	5	51	48	23	11	3	3	34	—	251
Стара Загора	27	25	—	25	17	27	20	—	—	11	3	—	155
Видин	—	34	—	37	28	45	17	—	—	—	29	—	190
Лом	—	10	—	8	20	40	28	—	—	—	10	10	126
Дупница	—	2	1	17	14	7	7	2	—	70	3	2	125
Кюстендил	2	4	8	5	1	12	11	—	—	12	4	—	59
Самоков	—	—	—	11	41	24	14	—	—	4	—	—	94
Татар Пазарджик	5	6	2	—	13	1	—	—	—	—	2	—	29
Хасково	12	1	—	4	—	14	3	—	—	40	1	—	75
Разни ж. п. и т. п. станции	146	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	146
	813	417	161	263	531	649	351	279	193	312	385	37	4391

ние и цензурата, които бидоха вдигнати едва към края на септември, и въпреки обстоятелството, че работническите клубове в няколко важни градове като Варна, Бургас, Плевен и Стара Загора продължаваха да се държат от реквизиционните военни комисии.

Оттогава насам се продължи още по-бързо възстановяването на професионалните съюзи, които днес вече наброяват повече от 6000 членове. Темпът на възстановяването се особено засилва от започнатата изборна агитация и борба и нам сега ни остава да направим само още една *енерги на стъпка*, за да достигнем онова числено състояние на професионалните съюзи, което имахме преди войната, въпреки обстоятелството, че през време на тая кървава война ние изгубихме около 500 синдикални членове, убити по бойните полета и умрели от холера и други болести.

Войната прочее не можа да *унищожи* социалдемократическото синдикално движение у нас. Тя само ни създаде *грамадни материални* препятствия със своите убийствени последици за работническите маси, с настъпилата икономическа криза, масова безработица и неопикуема мизерия. Тия препятствия обаче не са непреодолими, когато има необходимото съзнание, воля и упоритост за тяхното преодоляване. А съзнание, воля и упоритост нам не ни са липсвали никога, още по-малко днес биха ни липсвали, когато всички тъй добре сме калени в огъня и ужасите на самата война.

При това нам ни идва на помощ и общото положение у нас, създадено от войната. Днес достатъчно силно са революционизирани умовете на работническите маси и те по-лесно от всеки друг път схващат сега *жизнената необходимост* от работническата организация и организираната работническа борба срещу капитализма. Всред тия маси не съществува вече *никакъв аргумент* против социалдемократическото работническо движение. Остава само те да бъдат основателно засегнати от нашата социалистическа агитация и да бъде улеснено и ускорено тяхното привличане в средата на съответните професионални съюзи.

За щастие в това отношение ние никога досега не сме имали такъв благоприятен момент, какъвто е сегашният изборен период. Днес, когато тия маси ще бъдат раздвижени и дигнати на крак в изборната борба от социалдемо-

крацията, нашата длъжност е, като съдействуваме с всичко, щото те докрай в тая борба да вървят под знамето на социалдемократията, в същото време да се погрижим всички годни елементи от тях да се организират в социалдемократическите професионални съюзи и окончателно да бъдат спечелени за делото на социализма. Тук именно лежи *изворът* за по-нататъшното бързо и масово числено нарастване и всестранно засилване на социалдемократическото синдикално движение в България, пред което сега, след войната, лежат такива крупни задачи за изпълнение.

И ние не се съмняваме, че всички наши синдикални и партийни другари, всички съчувственици на работническото освободително дело достойно ще изпълнят своя дълг в тая посока.

В. «Работнически вестник»,
№ 145, 26 октомври 1913 г.
Подпис: Г. Д.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ДОКЛАД
НА СИНДИКАЛНИЯ КОМИТЕТ
НА ОБЩИЯ РАБОТНИЧЕСКИ
СИНДИКАЛЕН СЪЮЗ
ДО МЕЖДУНАРОДНИЯ СЕКРЕТАРИАТ
НА НАЦИОНАЛНИТЕ СИНДИКАЛНИ
ЦЕНТРАЛИ — БЕРЛИН

БЪЛГАРИЯ. II*

ИНДУСТРИАЛНО РАЗВИТИЕ НА СТРАНАТА

България, която в своите граници преди Балканската война имаше площ 96 345,5 км² и население 4 329 108 души при преброяването през 1910 г., е все още предимно аграрна страна. Нейното селско население съставлява приблизително 80 % от цялото население.

През последните десет години обаче в нашата страна настъпи едно относително бързо индустриално развитие и благодарение на специалния Закон за насърчение местната индустрия⁷⁴ се постигнаха големи успехи. С този закон държавата дава значителни привилегии и предимство на онези индустриални предприятия, които разполагат с капитал най-малко 25 000 лв., в които са заети не по-малко от 20 работници и които използват машини или други модерни средства за производство. От покровителството на този закон са изключени: тютюневата промишленост и редица други предприятия на обувното, шивашкото и книжното производство, както и други занаяти от подобен род.

От статистиката на покровителствуваните промишлени предприятия се вижда, че в нашата страна такива е имало:

през 1900 година	99
— „ — 1904	— „ —	166
— „ — 1907	— „ —	207
— „ — 1909	— „ —	261

* Настоящият доклад е поместен в сборника на Международния синдикален секретариат на второ (II) място, след отчета на Сидер Тодоров за дейността на Обединения общ работнически синдикален съюз през 1912 г. (Ред.)

Понастоящем техният брой надвишава 300.

Според официалната промишлена анкета от 1909 г. гореуказаните 261 предприятия се разпределят, както следва: хранителна промишленост и напитки — 100, текстилна промишленост — 61, химическа промишленост — 25, кожарска промишленост — 22, дървообработваща промишленост — 18, металообработване — 16, керамика — 10, рудници и каменоломни 4 —, книжна промишленост — 3 и производство на електроенергия — 2.

Общият брой на заетите в тези предприятия работници възлизаше през 1909 г. на 10 163, от които 2907 жени. Общият брой на работещите във в с и ч к и частни и държавни предприятия в занаятите, транспорта и търговията, включително и тези от домашната промишленост и селското стопанство, през 1912 г. достигна вече 400 000. От тази огромна за България работническа маса като годни за организиране можеха да се разглеждат близо 100 000 работници и работнички.

Катастрофалната Балканска война повлия много неизгодно на индустриалното развитие на България — другояче не можеше и да се очаква. Това вредно влияние обаче ще съществува само за известен период, защото в нашата страна са налице необходимите условия за п.-нататъшното развитие на промишлеността. Отсега нататък усилията на управляващите кръгове все повече ще бъдат насочени именно в тази посока, тъй като една от най-богатите зърнопроизводителни части на страната — Добруджа — бе отстъпена на Румъния, а в спечелените македонски територии съществуват изгодни условия само за промишлено производство.

Като се има предвид чудовищната експлоатация, на която е подложена българската работническа класа, на синдикалните организации в нашата страна предстои да водят много по-ожесточена борба за защита на работническите интереси и за подобряване на условията за труд, отколкото например в една западноевропейска капиталистическа държава. Долупосочените данни за работния ден и заплащането в покровителствуваните от държавата чрез закона промишлени предприятия достатъчно нагледно показват какво е положението на работническата класа в нашата страна като цяло.

От общия брой (10 163) работници и работнички в тези предприятия работят дневно:

314 души	8	часа
43 — „ —	8 1/2	— „ —
453 — „ —	9	— „ —
22 — „ —	9 1/2	— „ —
1869 — „ —	10	— „ —
1174 — „ —	10 1/2	— „ —
2524 — „ —	11	— „ —
761 — „ —	11 1/2	— „ —
2203 — „ —	12	— „ —
153 — „ —	12 1/2	— „ —
336 — „ —	13	— „ —
30 — „ —	13 1/2	— „ —
281 — „ —	14 часа и повече	

Заплатите се разпределят по следния начин:

296	работника	получават	дневно	0,25 — 0,50 лева
937	— „ —	— „ —	— „ —	0,55 — 0,70 — „ —
622	— „ —	— „ —	— „ —	0,75 — 0,95 — „ —
2213	— „ —	— „ —	— „ —	1,00 — 1,50 — „ —
1833	— „ —	— „ —	— „ —	1,55 — 1,95 — „ —
2036	— „ —	— „ —	— „ —	2,00 — 2,50 — „ —
764	— „ —	— „ —	— „ —	2,55 — 2,95 — „ —
507	— „ —	— „ —	— „ —	3,00 — 3,50 — „ —
225	— „ —	— „ —	— „ —	3,55 — 3,95 — „ —
529	— „ —	— „ —	— „ —	4,00 лева и повече
201	— „ —	— „ —	— „ —	без заплата — като чираци

Това са заплатите на нашите работници, които работят в достатъчно обезпечените от държавата промишлени предприятия. Ако те се сравнят с поскъпването на хранителните продукти, което настъпи скоро след поскъпването в големите западноевропейски градове, то едва тогава може да се добие представа за ужасната мизерия на нашата работническа класа.

РАЗВИТИЕ НА СИНДИКАЛНОТО ДВИЖЕНИЕ

Освен през юли 1904 г. Общият работнически синдикален съюз от година на година постига успехи в своето вътрешно укрепване и развитие и постоянно разширява своето влияние сред работническите маси, независимо от огромните трудности, които трябваше да преодолява, трудности, дължащи се на икономическата изостаналост и недостатъчното икономическо развитие на нашата страна, както и на младостта и слабата култура на самия наш пролетариат. Следните данни дават представа за числения ръст на включените в синдикалната централа професионални съюзи от основаването на централата до избухването на Балканската война (септември 1912 г.):

	Членове	От тях работнички
През 1904 година	1 350	7
1905	1 380	56
1906	1 689	109
1907	2 084	97
1908	3 424	194
1909	4 020	202
1910	5 406	340
1911	6 165	227
1912	8 502	480

Във връзка с капиталистическото развитие на страната се измени съответно и съставът на нашите професионални съюзи. Докато през 1904 г. работниците от промишлеността бяха само 28%, транспортните работници само 6% и работниците от дребните занаяти 66% от общия брой членове на синдикатите, през 1912 г. работниците от промишлеността са вече 55%, транспортните работници — 26%, а дребните занаятчии — само 19% от общия брой.

През 1912 г. числящите се към Синдикалния съюз 8502 членове се разпределят в указаните по-долу 12 централизиращи професионални съюза, имащи общо 196 местни групи (секции) срещу 184 през 1911 година (вж първата таблица на с. 207).

Тези 12 централизиращи съюза обхващат работници и работнички от всички клонове на индустрията, занаятите,

	1912	1911
Транспортен	1345	1095
Фабричен	1252	800
Обущаро-кожарски	905	812
Металорботнически	834	604
Шивашки	731	605
Дърводелски	704	493
Гютюноработнически	615	414
На търговските служещи	565	423
Текстилен	543	274
Рудничарски	502	397
Печатарски	254	248
Строителен	252	—

транспорта и търговията в нашата страна. Така например Съюзът на транспортните работници обединява железничари, телеграфо-пощенски служители, трамвайджии, пристанищни работници и шофьори; Фабричният съюз — работници от химическата, стъкларската, хартиената, захарната, кибритената и керамичната промишленост, както и всички неквалифицирани работници; Строителният съюз — зидари, дърводелци и каменари; Металорботническият съюз — шлосери, ковачи, тенекеджии и механици; Печатарският съюз — словослагатели, механици, книгомерици, литографи, леяри и т. н.

Общите приходи, разходи и касова наличност на централизираните съюзи през отчетния период са били, както следва:

	Приход	Разход	Касова наличност
През 1904 година	5 110	3 610	1 500 лева
1905	8 200	6 147	3 553 — „ —
1906	10 513	7 239	6 827 — „ —
1907	22 814	16 584	12 056 — „ —
1908	36 635	29 406	19 285 — „ —
1909 (6 месеца)	25 687	24 796	20 176 — „ —
1910	64 500	70 035	14 642 — „ —
1911	69 718	59 108	24 222 — „ —
1912 (8 месеца)	45 500	38 350	31 372 — „ —

Само от редовни членски вноски съюзите са получили:

През 1904 година	4 220 лева
1905	6 715 „
1906	8 400 „
1907	17 287 „
1908	22 100 „
1909 (6 месеца)	15 150 „
1910	35 585 „
1911	51 364 „
1912 (8 месеца)	40 560 „

От 1904 до 1912 г. общите разходи за подпомагане на безработни, пътуващи и болни членове, както и на членове, уволнени заради тяхната дейност в организацията, възлизат на 56 272 лева. За същия период помощите за стачките възлизат на 70 318 лева*, като по години се разпределят по следния начин:

През 1904 година	2 878 лева
1905	2 648 „
1906	4 804 „
1907	10 180 „
1908	10 448 „
1909 (6 месеца)	6 090 „
1910	24 237 „
1911	3 531 „
1912 (8 месеца)	5 500 „

На борещите се колеги от чужбина нашият Синдикален съюз изпрати своя скромен дял повече като материален израз на интернационалната солидарност на българските работници с техните чуждестранни братя, отколкото като достойна за споменаване подкрепа в техните тежки борби. Такива помощи съюзът изпрати: на шведските работници по време на генералната стачка 1909 г. — 915 лв., на уволнените строителни работници в Германия през 1910 г.⁷⁵ — 100 лв., на стачкуващите рудничари в Испания 1910 г. —

* Тук трябва да се отбележи, че всички тези разходи се покриват със собствени средства на нашите все още слаби професионални организации. За подпомагане на стачките ние сме получили всичко само 2000 лв. от Интернационалния тютюноработнически съюз.

100 лв., на локаутираните работници в Норвегия 1911 г.⁷⁶ — 400 лв., на английските рудничари по време на общата стачка през 1912 г.⁷⁷ — 875 лв., и т. н., общо за отчетния период 3600 лв.

Останалите разходи са направени за агитация, за професионалния печат и за синдикалната администрация.

Всички централизирани съюзи са въвели почти еднакво големи членски вноски, които са разделени на две или три категории в зависимост от заплатите на работниците в съответните отрасли. Минималната вноска е 20 стотинки, а най-високата — 85 стотинки на седмица. В по-големите градове съществуват специални фондове за безплатна лекарска помощ и съдебна защита, общи за всички съюзи; за тези фондове членовете плащат извънредни вноски от 20 стотинки на месец.

През 1911 г. бе основан общ резервен фонд Защита и борба, в който членовете внасяха допълнителна вноска от 10 стотинки на година. Този фонд остава неприкосновен, докато се достигне сумата 20 000 лв., и от него ще се предоставят помощи само при големи локаути и продължителни отбранителни стачни борби, и то след изчерпване на собствените средства от съответния съюз.

В касата на Синдикалния съюз отделните професионални съюзи плащат месечна вноска от 10 стотинки на член за поддържане на секретариата, за провеждане на агитация и т. н.

Всички централизирани съюзи, с изключение на Строителния съюз, имат собствени професионални органи, а именно: «Железничар», «Телеграфопощенски вестник», «Пристанищен работник», «Металороботник», «Дърволески работник», «Шивашки работник», «Печатарски работник», «Тютюнороботник», «Текстилен работник», «Рудничар», «Търговски служащ» и «Кожаро-обущар». Първите два излизат два пъти месечно. Всички вестници засега се разпространяват сред членовете чрез абонамент и са в състояние да покриват разходите си със собствени приходи.

Централен орган на нашия Синдикален съюз е «Работнически вестник», едновременно орган и на Българската работническа социалдемократическа партия. Ежедневно той излиза в тираж около 8000 екземпляра, които са предплатени чрез абонаменти.

СТАЧКИ

Нашите професионални съюзи възникнаха и се развиваха сред чести стачки, предизвикани от непоносимата мизерия на работническите маси и от чудовищното потискане от страна на работодателите. От 1904 до 1912 г. централизираните съюзи са провели общо 638 стачки, 289 от които са отбранителни. В тях са участвували общо 32 997 стачници, включително 3371 работнически. При това са загубени 400 116 работни дни. С пълен успех са завършили 203, с частичен успех — 198, а останалите 237 са неуспешни. Сключени са 14 тарифни договора. Практическите резултати от тези стачки накратко са следните:

Намаление на работния ден: за рудничарите от 11 на 8 часа, за работниците от текстилната промишленост от 12 на 10 часа, за тютюноработниците от 10 на 8 часа, за шивашките, общарски и дърводелски работници и металороботниците от 15—18 часа на 9—10 часа, за трамвайджиите от 10—12 часа на 8—9 часа и т. н. За всички тези професии заплатите се повишиха от 20 до 50%.

Ето и по-значителните стачки: 1. Стачката на рудничарите от държавната мина «Перник» през 1906 г.⁷⁸ — 800 стачници, продължителност 35 дни; 2. Общата стачка на текстилните работници в Сливен през 1908 г.⁷⁹ — 600 стачници, продължителност 2 месеца; 3. Стачката в Кибритената фабрика Костенец баня, 1909 г.⁸⁰ — 350 стачници, продължителност 3 месеца; 4. Общата стачка на тютюноработниците в Русе, Варна и Шумен през 1910 г.⁸¹ — 500 стачници, продължителност 45 дни; 5. Стачката на рудничарите от медната мина «Плакалница», 1910 г.⁸² — 250 стачници, продължителност 2 месеца; 6. Стачката на пристанищните работници в Бургас* през 1911 г.⁸³ — 450 стачници, продължителност 1 месец, и т. н.

СОЦИАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

По отношение на законодателната закрила на труда положението изглежда извънредно трагично. Все още не съществува никаква държавна осигуровка за болните,

* В немския текст погрешно е отпечатано Варна. (Ред.)

инвалидите, пострадалите при злополука и др. Дори не се признава професионалният риск при злополуки. От 1905 година съществуват само два работнически закона: Законът за женския и детския труд и Законът за неделната и празнична почивка. Двата закона дават много ограничена защита на работниците и освен това техните разпоредби са толкова неясни и противоречиви, че работодателите и властите се възползват от това, за да ги нарушават. Предвидената за нарушителите на тези закони парична глоба е толкова незначителна, че работодателите често предпочитат да плащат глоба, отколкото да спазват точно разпоредбите на законите.

Първият закон, който поставя под своята закрила работещите в търговията и домашната индустрия жени и деца, забранява да се вземат на работа деца от двата пола, които не са навършили 12 години. Той също така забранява да се използват за нощен труд жени, както и деца и юноши под 18 години. Жените, децата и юношите под 18 години не трябва да се използват като работници повече от 10 часа на ден. Родилките не трябва да започват работа по-рано от един месец след раждането.

Вторият закон забранява отварянето на магазините и работилниците в неделя, както и през останалите 18 празнични дни в годината, като при това неделните и празнични дни се смятат от 6 часа сутринта до 8 часа вечерта. Контролът за спазването на Закона за неделната и празнична почивка е предоставен на полицията и нарушаването му се наказва с парична глоба от 10 до 100 лв. Често обаче се случва достопочтената полиция срещу съответен подкуп да затваря своето «зорко» око!

Грижата да контролира прилагането на Закона за женския и детския труд понастоящем е възложена на специални комитети на труда, които се състоят от 5 души, а именно: кмета на съответното селище, общинския лекар, окръжния училищен инспектор, градския или държавен архитект и един представител на работническите организации на съответното селище. Фактически обаче работническият представител в комитетите на труда е единственото лице, което се грижи за точното спазване разпоредбите на този закон. Затова работодателите и самите власти прибегват

към всевъзможни фалшификации, за да наложат при изборите на работнически представители свои п о с л у ш н и с л у г и (обикновено това са кандидати от конкурентните работнически съюзи) и да провалят избора на кандидати от централизираните професионални съюзи. Въпреки всичко нашите професионални съюзи имат свои представители в 28 от функциониращите през 1912 г. 40 комитета на труда.

Националната централа заедно с централизираните съюзи и Работническата социалдемократическа партия водят неуморна ожесточена борба за точното прилагане на тези два закона, за тяхното разширяване и усъвършенствуване, както и за създаването на всеобщо, действително работническо законодателство.

БАЛКАНСКАТА ВОЙНА И СИНДИКАЛНОТО ДВИЖЕНИЕ

Тази убийствена и разрушителна война, която завърши така катастрофално за България, нанесе дълбоки рани и на нашето синдикално движение в период, когато то се намираше в благоприятен подем. Близо 90% от всички членове на нашите професионални съюзи бяха откъснати от организацията и трябваше да прекарат почти цяла година по бойните полета. От организираните работници в градовете останаха само жени и малко младежи, както и около 200 другари, които не бяха служили, а предстоеше да бъдат призвани под знамената във войната срещу Сърбия и Гърция.

Останалите другарки и другари въпреки изключителното военно положение и бруталната цензура продължиха според силите си дейността на организациите през целия в о е н е н период. Всички професионални съюзи, с изключение на Рудничарския и Строителния, продължиха да функционират от началото до края на войната. През този период те наброяваха близо 600 души. Освен проведените конференции и събрания, както и неуморната агитация сред неорганизираните работници, особено сред работничките и работническите с е м е й с т в а, се плащаха и редовни членски вноски. Именно от такива в касите на професионалните съюзи по време на 11-те военни месеца постъпи общата сума от 3265 лева.

Същевременно бяха събрани още 500 лева от доброволни вноски за подпомагане на болни, ранени и безработни другари, както и за крайно нуждаещи се работнически семейства. Радващ резултат от дейността на нашите организации е и това, че през крайно тежкия военен период съюзите можаха да спечелят около 300 нови членове, по-голямата част от които са работнички!

Най-голямата полза от разгърналата се през военния период дейност е, че значително бе улеснено възстановяването на професионалните съюзи след войната. Завърнали се от бойните полета след демобилизацията другари завариха действащи своите организации и можаха непосредствено отново да влязат в тях. На това обстоятелство преди всичко се дължи, че още през първите два месеца след примирието ние можахме да възстановим 135 съюзни секции с 5350 членове при съществуващите преди войната 196 с 8502 членове. Възстановяването на организациите се извършва сравнително бързо и всичко показва, че в скоро време не само ще достигнем предишния си числен ръст, но и значително ще го надхвърлим, независимо от това, че през войната загубихме повече от 500 членове, още толкова са тежко ранени — инвалиди и болни, и не ще могат вече така активно да работят за движението, а освен това 425 членове загубихме с отстъпените на Румъния области.

ПЕРСПЕКТИВИ СЛЕД ВОЙНАТА

Балканската война донесе със себе си тежка стопанска криза, огромна безработица и всеобща неопикуема мизерия за работническата класа. Страната е залята от десетки хиляди новопролетаризирани елементи и маса разорени македонски бежанци. Постигнатите след многогодишни борби подобрения на условията на труд днес са унищожени. Сега българските капиталисти с необуздан ламтеж за печалба се насочват към експлоатацията на работническото, за да компенсират онова, което загубиха в Македония и Тракия, както и на Егейско и Мраморно море. Експлоатацията и поскъпването достигат чудовищни размери. В същото време ние отиваме към една брутална политическа реакция.

Но в тези тежки дни ужасният опит от войната също

води работническите маси към осъзнаване. Днес идеята за организация намира още по-голям прием сред масите, отколкото преди. Здравата част от тях се обединява все повече около професионалните съюзи и социалдемократията.

Със завзетите нови земи от Тракия и Македония към България се присъединява нова пролетарска маса, съсредоточена в Дедеагач, Гюмюрджина и Ксанти: В последните две области значително е развито тютюнопроизводството. Само Ксанти преди войната имаше над 10 000 тютюноработници, от които 6000 бяха организирани.

Нашата синдикална централа вече се е свързала с тяхната организация и ще може да привлече голяма част от тези работници в Общия синдикален съюз на България.

Днес всички наши усилия са насочени към това, да се улесни и ускори обединяването на пролетарските елементи, като същевременно ние се стремим да отстраним всяко разединение на работническите сили, за да се постигне пълно единство на работническото движение в нашата страна.

След като тези наши предстоящи задачи бъдат изпълнени, ние сме твърдо убедени, че българският пролетариат, опрян на мощната подкрепа на Интернационала, благополучно ще излезе от сегашната тежка криза, ще излекува нанесените му рани, успешно ще отблъсне реакционните посегателства на работодателите и насилията на правителството, ще постигне нови придобивки в трудовите условия и ще вземе активно участие в общата борба на балканската социалдемократия за осъществяване на Балканска федеративна република, която е единствената гаранция за мира на Балканите, за благосъстоянието на балканските народи и която ще създаде благоприятни условия за едно по-свободно разгръщане на борбата за освободителната кауза на пролетариата.

Г. Димитров

София
октомври 1913 г.

Секретар на Общия синдикален
съюз в България

*Сборник: Zehnter Internationaler
Bericht über die Gewerkschaftsbewegung 1912.
Herausgegeben vom Internationalen Gewerkschaftsbund.
Berlin, Verlag Internationaler Gewerkschaftsbund
(C. Legien), 1913, p. 171—178.*

*Печата се по текста
на сборника
(Превод от немски език)*

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ*

София, 2 декември 1913 г.

Драги другари,

Бляскавата победа на социалдемократията в току-що завършената избирателна борба извънредно добре разчиства пътя за бързия ръст на всички наши професионални съюзи и за всестранното засилване на социалдемократическото синдикално движение в нашата страна.

И ние бихме извършили непроситимо престъпление спрямо интересите на работническата класа и спрямо освободителното пролетарско дело, на което всички сме се посветили да служим, ако пропуснем настоящия *драгоценен* момент, ако сега, след изборите, не употребим необходимите усилия за *привличането* в редовете на професионалните съюзи всички годни за организация работници и работнички, засегнати от избирателната агитация и заинтересувани от бляскавата изборна победа на нашата партия.

Със същата оная *беззаветна преданост и неизчерпаема енергия*, с която всички наши синдикални и партийни другари — от *най-старите* до *най-младите*, участваха в избирателната агитация и борба и спечелиха стотини и хиляди нови избиратели за социалдемократията, сега трябва да заработят преди всичко за *записването на стотини и хиляди нови членове на професионалните съюзи, за спечелването на стотини и хиляди нови четци и абонати на «Работнически вестник», за организацията и социалистическата просвета на неорганизираните още работнически маси.*

Имайки предвид това, Синдикалният комитет най-настойтелно ви препоръчва следното:

1. Във всички места професионалните секции поотделно да свикат специални публични синдикални събрания, проагитирани и организирани така, че да бъдат посетени от масата работници и работнички от дадената професия. В тия събрания да се разгледа изборната победа на социалдемократията във връзка със специалното положение на работниците от съответната професия и специалните искания на техния професионален съюз, като се изтъкне жизнената необходимост, щото в настоящия момент всички неорганизирани работници и работнички да се организират веднага и да бъдат *редовни* и *активни* членове на своя професионален съюз.

2. Настоятелството на всяка професионална секция да свиква чести конференции на работниците и работничките от *отделните* работилници, фабрики или други предприятия от своята професия със същата организаторска цел.

3. Във всяка професия да има достатъчно активни *доверени лица* за водение личната агитация сред неорганизираните работници и работнички и за поддържане *постоянни* връзки между работническата маса и дадената професионална организация; да има също достатъчно *сигурни* бирници за редовното събиране на членските вноски от членовете във всяко отделно предприятие.

4. Всички синдикални членове да бъдат снабдени със заявления за приемане членове и всекидневно да вербуват из средата на своите неорганизирани колеги *нови* членове. Тук трябва да се яви между другарите благородното съревнование — *кой* повече *нови* членове, *нови* борци против капиталистическата експлоатация да спечели за своя професионален съюз.

5. От личната агитация, от конференциите и събранията не бива да остане нито един работник, нито една работничка *незасегнати* в дадения град и околността в съответната професия.

6. Всяко секционното настоятелство трябва незабавно да приведе в *пълна известност* точно колко членове брой в настоящия момент неговата секция, кои са редовни и кои нередовни с вноските си, като се употребят всички възможни усилия, щото до края на настоящата година *не-*

редовните членове да се издължат и занаяпред *редовно* да внасят своите членски вноски.

7. Необходимо е да се възстановят между централните настоятелства и секциите на всичките професионални съюзи *най-редовни* сношения. Централите трябва винаги *своевременно*, без каквито и да е закъснения, да дават на секциите необходимите упътвания, да изпълняват *незабавно* поръчките им за книжки, карти, марки и пр., а секционните настоятелства — да изпращат на своите централни *безусловно* за всеки изтекъл месец *най-късно до 5-о число на новия месец* своите ведомости за членските вноски, месечните бюлетини и равносметки, оправдателните разходни документи заедно със събраните суми.

8. Настоятелствата на *смесените* секции това ще правят чрез Синдикалния комитет за професионалните съюзи, седалището на които е в София, а за *Кожаро-обущарския* и *Тютюнороботническия съюз* — направо в Пловдив, за *Гекстилният съюз* — в Сливен.

9. Централните настоятелства на ония професионални съюзи, от професиите на които има предприятия в отдалечени от градските центрове места или в известни селски области, трябва *незабавно* да се погрижат и тия предприятия да бъдат основно засегнати от нашата агитация, за да могат и тамошните работници да се организират. За тая цел централите трябва да влязат в споразумение и със съответните местни работнически съвети, в *районите* на които попадат тия предприятия, за да им окажат съветите необходимото в случая съдействие. Всички парични разходи, които биха се направили в това отношение, ще бъдат на сметка на съответните професионални съюзи.

10. Съгласно решението на конференцията на софийските централни настоятелства (28 ноември т. г.) *професионалните* органи на всички съюзи ще започнат да излизат отново от м. януари 1914 година. За да се осигури добрият успех на нашите професионални органи, нужно е *еднага* централите да направят всички необходими приготовления за доброто списване, за редовното излизане и за широкото разпространение на своите печатни органи. Секционните настоятелства пък от своя страна *още сега* трябва усилено да записват абонати и събират абонаменти на съответните професионални органи, като събраните

суми своевременно, преди Нова година, изпратят на своите централи. Задачата в това отношение трябва да бъде — *всеки синдикален член да се абонира за своя професионален орган.*

11. Всички публични и секционни събрания, всички конференции и цялата лична агитация трябва да бъдат най-усърдно използвани и за широкото разпространение на *«Работнически вестник»*, защото от числото на неговите четци и редовни абонати в средата на работническата маса ще зависи в най-голяма степен привличането на новите членове и тяхното задържане *завинаги* в нашите организации.

12. Понеже ние ще имаме една голяма маса *нови* синдикални членове, незапознати добре със *същността, характера и задачите* на социалдемократическото синдикално движение, нужно е през настоящата зима *всеки* професионални секции във формата на сказки в своите събрания и в специални синдикални беседи да дадат на членовете си тия жизнено необходими познания. В това отношение на секционните настоятелства може да послужи като *ценно указание* изработеният от Синдикалния комитет по-миналата година *план за синдикални беседи**.

13. Местните работнически съвети, като оказват *най-голямо съдействие* на професионалните секции за тяхното всестранно засилване, необходимо е да обърнат *особено сериозно внимание* върху своите *специални задачи* — да уредят добрата организация и редовното функциониране на *фондовете за синдикална самопомощ*, да се грижат за прилагането в техните места на *Закона за женския и детския труд и Закона за неделната и празнична почивка* и всичко това най-агитационно да се използва за числения ръст и заздравяването на професионалните организации.

14. Тъй като борбата на нашата парламентарна група за защита интересите на работническата класа ще бъде толкова по-успешна, с колкото повече фактически материали тя разполага за положението и нуждите на работ-

* Вж. Приложение към Окръжно III (№ 20) на СК на ОРСС от 11 януари 1911 г. Съч. Т. 2, С., 1981, с. 536—543. (Ред.)

ническите маси от *всяка професия*, необходимо е *веднага* централите, секционните настоятелства и местните работнически съвети да се загрижат за *анкетирането* на всички професии, като се съберат необходимите сведения по изработените от Синдикалния комитет *специални формуляри* за тая цел. Тая *анкета* ще бъде в същото време крайно полезна за *самите* професионални съюзи в тяхната агитационна и организаторска дейност, както и за добрата организация на предстоящите им *професионални борби*.

15. Предвид на обстоятелството, че при сегашната *силна възбуденост* в средата на работническите маси, от една страна, и крайно влошените условия на труда, от друга страна, е възможно избухването на редица *неподготвени и ненавременни* стачки, *наложително* е централите, секционните настоятелства и местните работнически съвети да положат всички необходими усилия, за да *предупреждават* избухването на такива стачки, да *предпазват* работниците от всевъзможните неуспехи и катастрофи, от *гибелните разочарования* в техните усилия да подобрят положението си, като всички недоволства и конфликти в разните предприятия се използват *умело* за засилването на професионалните съюзи и подготвянето им за предстоящите борби. Там, дето обаче въпреки всички усилия все пак работата отиде до стачка, нашата организация трябва да постави *под свое* влияние и ръководство борещите се работници. Никакво брожение, никакъв протест, никакво движение на работниците против капиталистическата експлоатация не бива да се оставя в *чужди* ръце и под *чуждо* влияние.

Като привлича вашето най-сериозно внимание върху гореизложеното, Синдикалният комитет е убеден, че вие всички напълно добре преценявате важността на момента, който преживяваме, и ще направите всичко *необходимо*, за да можем да се поздравим при *изгрева* на *новата* 1914 година с *първите* 10 000 членове на нашите професионални съюзи и в скоро време за обща радост на борещия се български пролетариат и на Интернационала да наредим под нашето освободително знаме *20 000* синдикални членове, добре сплотени, дисциплинирани и просветени пролетарски борци за тържеството на социализма.

Ние ви изпращаме своите другарски, социалдемократически поздрави с пожеланието за енергична и неуморна работа и бляскави успехи в тая посока!

За Синдикалния комитет

Секретар-касиер: *Г. Димитров*

Сегашният адрес на Синдикалния комитет е: *Георги Димитров, Народен дом, площад «Лъвов мост» — София.*

Всичко, което се отнася до Синдикалния комитет, за-напред трябва да се изпраща *само* на тоя адрес.

Р. С. По един екземпляр от настоящото окръжно се даде на всички членове от централните и местни настоятелства и на ония от централните и местни контролни комисии, за да го имат на ръка и да се съобразяват в своята дейност с дадените в окръжното наставления за нашата предстояща работа.

*Публикува се за първи път
по текста на окръжното*

ЗА СИНДИКАЛНИТЕ ЧЛЕНОВЕ, КОИТО ЗАМИНАВАТ В СТРАНСТВО

София, 5 декември 1913 г.*

Синдикалният комитет счита за необходимо да обърне вниманието на всички ония членове на професионалните съюзи, които имат намерение да заминават за странство, върху следното:

1. Синдикалните членове, които заминават извън България, трябва да изплащат до деня на заминаването си всичките дължими към своя съюз членски вноски.

2. Никой не бива да заминава, без да бъде надлежно попълнена и заверена членската му книжка от съответното централно настоятелство. В противен случай не ще може да се ползува с никаква материална подкрепа и съдействие от братските съюзи.

3. Когато пристигнат в определеното място, заминалите членове трябва да се обръщат към съществуващото там югославянско работническо дружество⁸⁴ за необходимите упътвания, а ако престоят повече време — да стават *редовни и активни членове* на дружеството. Заминаващите за странство другари могат да получат адресите на югославянските работнически дружества в странство от Синдикалния комитет.

4. Всеки наш синдикален член, който се установи на работа нейде в странство, е длъжен най-късно *шест седмици* от престояването си там да се презапише за член в тамошния професионален съюз, който влиза в състава на Интернационала, като за това уведоми своето централно настоя-

* Дата на публикуването. (Ред.)

телство в България и си съобщи *точния адрес*. Синдикалните членове, които не се съобразяват с това, когато се завърнат у нас, ще бъдат *лишавани от добитите в нашите професионални съюзи членски права*.

5. За да не се откъснат от нашето движение и да могат редовно да следят неговото развитие, другарите, които отиват в странство, трябва да бъдат *редовни абонати на «Работнически вестник» и на своя професионален орган*.

Синдикалният комитет *най-настоятелно умолява всички намиращи се сега в странство членове на българските професионални съюзи да му съобщят точните си адреси, на кой наш съюз са били членове и номерата на членските си книжки*.

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

В. «Работнически вестник»,
№ 178, 5 декември 1913 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ЗА ЗЛОПОЛУКИТЕ

София, 6 декември 1913 г.*

Преустановеното поради войната *редовно* събиране сведения за злополуките, които почти всекидневно се случват в разните предприятия, Синдикалният комитет намира, че трябва *веднага* да се възобнови. Никога не е било тъй необходимо да се изнасят в нашия печат *абсолютно всички* работнически злополуки и да се води точна статистика за тях, както днес, когато нашата борба за държавна застраховка на работниците ще бъде пренесена и в парламента.

Органите на професионалните съюзи във всяко място заедно със съответните местни работнически съвети трябва да организират събирането на сведенията за злополуките, така че да не остава *нищо една* работническа злополука в тяхната професия или област неотбелязана в «Работнически вестник» и неписана в общия *регистър за работническите злополуки* при Синдикалният комитет. Сведенията ще се събират по изработените за тая цел специални формуляри. Дето такива формуляри липсват, другарите трябва да ги изискат от Синдикалният комитет *незабавно*.

За всяка станала работническа злополука ще се попълня формуляр в *три* екземпляра — единият ще се изпраща на Синдикалният комитет, вторият — до редакцията на «Работнически вестник» за публикуване, а третият ще остава в архивата на местния работнически съвет, за да бъдат вписани сведенията в неговия *местен* регистър за злополуките. Такъв регистър, приготвен по образеца на формуляра за злополуките, трябва да се заведе от всеки

* Дата на публикуването. (Ред.)

местен работнически съвет. Там, дето няма местен работнически съвет, такъв регистър за своята местност трябва да води тамошната смесена секция, а ако и такава не съществува — местната партийна група.

В ония отдалечени места, дето няма още нито синдикална, нито партийна наша организация, Синдикалният комитет най-настоятелно умолява намиращите се там отделни партийни другари или съчувственици те сами да съобщават необходимите сведения за злоуполуките и ги изпращат на комитета.

Необходимо е също да се издирят и станалите злоуполуки през време на войната досега, като се съберат за тях съответните сведения и се изпратят до Синдикалния комитет и до редакцията на вестника за публикуване.

Нека прочее не оставим нито една работническа злоупотрека неизнесена в нашия орган и неотбелязана в нашата статистика. Нека разкрием с многобройните и ужасяващи факти *злодеянията и престъпленията* на капитализма спрямо здравето и живота на работническата класа у нас в *тяхната пълнота!*

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

ПЕЧАТАРСКИЯТ КУРС

В станалото на 6 декември 1913 година второ заседание на комисията др. Г. Димитров е развил обстойно становището на нашата организация върху професионалното образование на печатарските работници и специално върху съществуващия печатарски курс.⁸⁵

Понеже нашите противници *умишлено* невярно предадоха в «Български печатар» и «Радикал» изказаното от наша страна в комисията мнение, за да изкарат, че ние поддържахме съществуващия при Държавната печатница печатарски курс *такъв, какъвто е*, ние тук ще предадем съществената част от изложението на др. Г. Димитров в комисията според протоколните бележки на заседанието:

«Г. Димитров протестира против твърдението на Глушкова, изказано в миналото заседание, че работниците били против професионалното образование. Тъкмо обратното: не само не са против, но се и борят за уреждането на едно пълно и ефикасно професионално образование. Най-доброто доказателство за това е резолюцията на IX конгрес на социалдемократическите работнически синдикати през 1911 г.⁸⁶, с която се приканват последните да се борят за държавно уреждане със закон професионални училища за работниците, издържани от държавата.** Протестира също против твърдението в миналото заседание на Глушкова, че у нас нямало печатарски работници, способ-

* Допусната печатна грешка. Годината е 1912. (Ред.)

** Вж Резолюция на синдикалния конгрес по реферата «Професионалното образование и работниците» — «Работнически вестник», № 117, 31 март 1912 г. (Ред.)

ни за работа, че всички били некадърници. Това е едно крайно невярно и обидно за работниците твърдение, за тия работници, които държат на плещите си цялото печатарско производство и създават печалбите на господарите като Глушкова. Вярното е, че режимът, при който от години вече са поставени печатарските работници в печатниците, е непоносим.

Всички по-възрастни работници, интелигентни и способни за работа, са се стараели да постъпят в Държавната и Военната печатница, смятайки, че там условията на труда са сравнително по-добри и макар и в самата Държавна печатница да съществува един режим, *при който шепа индивиди* богато са се настанили, а масата работници, които изнасят на плещите си цялата тежест на работата, са поставени и възнаградени зле.* Ония от работниците, които не са успявали да постъпят там, при първи удобен случай са напускали професията. Маса такива станаха железничари, писари и други дребни служещи и чиновници, продавачи на дърва и въглища и др. Някои дори предпочитат да продават кифли и други съестни продукти из треновете, вместо да упражняват специалността си, за която години са се подготвяли. Мнозина по същата причина са емигрирали от България. Други словослагатели и машинисти, неосигурени като работници, се опитват чрез задружни усилия да вземат и експлоатират под наем частни печатници или пък да откриват свои такива, разбира се, доста примитивни, като си правят илюзията, че по тоя начин ще могат да подобрят съществуването си. Тук трябва да се прибави и систематическото преследване от страна на господарите срещу интелигентните и будни печатарски работници за това, че са организирани и се борят за по-културни и човешки условия на труда. По тоя начин, ръководими от своите груби, егоистични материални интереси, намирайки се помежду си в една безогледна и крайно примитивна конкуренция, самите господари са пропъждали от производството най-интелигентните, способни и подготвени работници и днес са изпълнили своите печатници предимно с младежи, които гледат сами на своето стоене в печатарското производство

* В текста *инвалиди*, вероятно печатна грешка. (Ред.)

като нещо временно и се стараят при първа възможност да изхвъркнат от него.

Ако господарите сега тъй настоятелно искат да има типографски курс, то не е защото желаят да се даде на печатарските работници едно пълно и солидно професионално образование, а защото се стремят да се създаде едно място за *фабрикация* на нови млади сили, чрез които да могат да продължат досегашната безогледна експлоатация над печатарския труд, и това място те намират в един курс при Държавната печатница. Фабрикацията на ученици, която искат господарите, се диктува от техните частни егоистически, моментни интереси, които са в грубо противоречие с развитието и модернизирването на самото печатарско производство. Между това особенният характер на печатарското производство наложително изисква работническият персонал да бъде добре теоретически и практически подготвен.

Професионалното образование, което искат печатарските работници, които аз представлявам в тази комисия, се дълбоко различава от искането на господарите. Тенденцията в развитието на самото печатарско производство е все повече то да се модернизира. Това налага необходимостта от уреждането на една печатарска школа, която да даде на сегашните словослагатели, машинисти и книгописци, както и на новите такива солидни познания върху теорията и практиката на печатарската професия, да повиши тяхната интелигентност и материална и духовна култура и да разшири техния умствен кръгзор. При тая школа трябва да има една добре комплектувана и модерно инсталирана учебна печатница. За професионално обучение не могат да служат, както някои наивно искат, съществуващите печатници, уредбата на които е предназначена за произвеждане, а не за теоретическо и практическо обучение. За да може да даде необходимото професионално образование, печатарската школа трябва безусловно да бъде поставена на следните основи:

1. Да се инсталира и поддържа със средствата на държавата, като не се вземат никакви такси на учащите се.

2. Да има два отдела — единия за постоянни ученици, които през курса на учението си, от начало до край, да посещават надница, с която да могат да се поддържат;

втория — за печатарските работници, които да посещават школата в определени часове на делничните работни дни, като тия часове влизат в кръга на установеното работно време, без да правят господарите каквито и да е удръжки от заплатите на работниците си за тая цел.

3. Да се предвидят наказания за ония господари, които пречат на своите работници да посещават школата.

4. Да не се ограничава с нищо свободата на учащите се извън школата.

5. Управлението на школата да се намира под непосредствената контрола на една комисия, в която представителство да има и организацията на печатарските работници, за да се гарантира нейният характер като професионална школа и да не се превръща във време на *стачка или други случаи*, когато работниците се стремят да подобрят условията на труда и живота си, в едно оръжие против тях, в едно стачконарушителско бюро и в едно средство за спъване техническия прогрес на самото производство заради егоистическите интереси на отделни господари.

6. В школата освен преподаването на теория и практика по печатарската професия да се предава и професионална хигиена, история на печатарството, основно запознаване с литературния български език, сметководство, металознание и запознаване с модерните чужди езици. В школата не трябва да се допуска четенето на лекции, с които се прокарват възгледи, противоречащи на съвременната положителна наука, нито да се прокарват реакционни идеи.

7. Преподавателският персонал трябва да бъде добре подбран и подготвен. Да бъде гарантиран и независещ от прищевките на силните на деня.

Така само може да се даде необходимото сериозно професионално образование на печатарските работници.

Разбира се, такова професионално образование не може да се уреди с 10—12 000 лева, каквато сума е отпусната за сегашния типографски курс. Да се мисли, че с такава нищожна сума ще се даде някакво сериозно професионално образование на печатарските работници, е абсурдно. Трябва да се тури най-сетне край на тая некрасива игра, която се извършва от търговските камари, министертството и господарите с професионалното образование на работниците. Държавата, която намери толкова

милиона лева за една военна авантюра, която и сега намира доста средства за нови въоръжения, за целите на милитаризма и монархизма, длъжна е да намери и необходимите няколко десетки хиляди лева за професионалното образование на печатарските работници. Ние ще имаме, надявам се, сега случая да подигнем и в самото Народно събрание въпроса за професионалното образование на работниците, изхождайки от интересите на работническата класа и на социалното развитие на нашата страна.»

И *«Печатарски работник»,*
№ 1, 25 януари 1914 г.

Печата се по текста
на в. *«Печатарски работник»*

ЗА РЕЗЕРВНИЯ ФОНД ЗАЩИТА И БОРБА

София, 7 декември 1913 г.*

Деветият синдикален конгрес (март 1912 г.) наред с другите свои резолюции гласува *единодушно* и при *обща акламация* следното извънредно важно за професионалните съюзи и техните бъдещи борби решение:

«Да се основе при Общия работнически синдикален съюз в България един общ *резервен фонд Защита и борба* с годишна вноска на член от 50 ст. Фондът да бъде *неприкосновен*, докато в неговата каса не се събере една сума минимум от 20 000 лева. Тоя фонд да служи само за подпомагането на отделните професионални съюзи в случаите на големи локаути и продължителни отбранителни стачни борби.»**

Веднага след закриването на конгреса тоя фонд биде основан и се започна усилено неговото попълняне. Войната обаче попречи да се събере от *всички* членове вноската за 1912 година и навреме да се пристъпи към събирането на вноската за изтичащата вече 1913 година.

Имайки предвид голямата необходимост да се работи сега усилено за попълнянето на фонда Защита и борба и да се навакса изгубеното поради войната, Синдикалният комитет най-настоятелно подканя централните настоятелства, секциите и отделните членове на професионалните съюзи да употребят необходимите усилия до края на годината *всички* съюзни членове да внесат вноската си за 1913 година, а ония, които не са внесли следуемото се и за

* Дата на публикуването. (Ред.)

** Точка 3 от предложенията за изменение на Устава на ОРСС, докладвани на конгреса от Г. Димитров. (Вж Съч. Т. 3. С., 1982, с. 283—284). (Ред.)

1912 година — веднага да сторят това. Марките срещу тия вноски трябва да бъдат залепвани в книжките или картите на членовете в таблиците за съответните години.

Централните настоятелства са длъжни да прегледат сметката си по пласираните досега марки от фонда и събраните суми да предадат на Синдикалния комитет, за да бъдат внесени в касата на фонда. Занапред централите трябва да внасят *ежемесечно* постъпилите при тях суми за фонда Защита и борба.

Поканват се също и ония учителски социалдемократически групи, които бяха получили преди войната от своето управително тяло марки от фонда и не успяха тогава да си уредят сметките, да сторят това сега в най-непродължително време.

Желателно е и всички партийни другари и съчувственици, които поради своето обществено положение не са членове на професионалните съюзи и които биха могли да откъснат нещо от своите ограничени средства за усилване на нашия боен фонд Защита и борба, да сторят това, като вземат *една, две* и повече марки от фонда. Стойността на тия марки (50 стотинки едната) те могат да изпращат и направо до Синдикалния комитет.

Нека прочее с общи усилия, с оная безгранична готовност за жертви, с която се отличава социалистическият пролетариат, в скоро време направим от нашия *резервен фонд* едно мощно оръжие в предстоящите трудни борби на професионалните съюзи против капиталистическата експлоатация!

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

НУЖДАТА ОТ ПОЛИТИЧЕСКА БОРБА НА ШИВАШКИТЕ РАБОТНИЦИ*

*Втори** говори др. Г. Димитров.* Той изтъкна нуждата от политическа борба на шивашките работници и работнички. Днес социалната демокрация влиза в парламента с 18 свои представители. Обаче те нищо не биха могли да направят, ако зад гърба си нямат силни пролетарски организации. Ето защо шивашките работници и работнички трябва да засилят своята организация, като приберат всички годни в нея. Така само съюзът ни*** ще стане една жизнеспособна боева професионална организация, годна във всеки момент да защити своите членове и да наложи исканията на съюза.

*В. «Шивашки работник»,
№ 1, 25 декември 1913 г.*

*Печата се по текста
на в. «Шивашки работник»*

* Резюме на реч пред секционен събор на шивашките работници в София, 12 декември 1913 г. (Ред.)

** След Милан Божков. (Ред.)

*** Работническият шивашки съюз. (Ред.)]

ДО СТАЧКУВАЩИТЕ
КОЖАРСКИ РАБОТНИЦИ —
ГАБРОВО⁸⁷

София, 23 декември 1913 г.*

Изпращайки ви своята скромна помощ от 150 лева, парламентарната социалдемократическа група най-горещо ви приветствува и ви пожелава пълен успех в борбата. Държайте!

За групата: Г. Димитров

И. «Работнически вестник»,
№ 195, 25 декември 1913 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Телеграм, га датирана по сведения от рубриката «Дневни новини», където е поместена. (Ред.)

ДЕ Е СИЛАТА НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА?

Силата и могъществото на работническата класа се *корени*, от една страна, в *решаващата* икономическа роля, която тя изпълнява в съвременното капиталистическо общество, основано върху системата на *наемния труд*, и от друга страна — във всекидневно растящата нейна численост. Творец на всички богатства и блага, работническата класа държи в *своите* ръце *кръвоносните съдове* на днешното общество, неговата *съдба* и *съществуването* му. От *нея* зависи функционирането на работилниците и фабриките, мините и кариерите, железниците, параходите и пристанищата, телеграфите, телефоните и пощите, строителните и други предприятия.

Самото икономическо развитие, извършвано чрез *струпването* на богатствата в ръцете на все по-малко лица, чрез *модернизирането* на производството, размяната и транспорта и чрез *пропадането* на дребностопанските народни маси, безспирно увеличава числото на безимотните хора, поддържащи се с *наемен* труд, и създава от тях *най-многочислената* класа в днешното общество.

И това е така не само в напредналите капиталистически държави. Развитието и на нашата собствена страна върви *неуклонно* по същия път. Най-доброто доказателство за това е бързият напредък на едрата индустрия. Според официалната статистика числото на големите и модерни индустриални предприятия у нас, покровителствувани от *Закона за насърчение местната индустрия*, са били в 1900 г. само 99, а в 1911 г. — 326. Днес тия индустриални предприятия са повече от 350, а заедно с другите пред-

приятия (държавните фабрични заведения, мините, тютюневите фабрики, печатниците и пр.), които не се покровителствуват от закона, числото на модерните индустриални предприятия у нас надминава 500 срещу 99 в 1900 г.

Същата тенденция се забелязва и в разширяването на железопътната мрежа. Железопътни линии в България е имало в 1888 г. 384,136 кв. километра, а в 1912 г. — 2 149,924. Заедно с новостроящите се линии, които са вече на привършване, железопътната мрежа в България ще надмине 2500 кв. километра срещу 384 в 1888 г. и 553 в 1895 г.

От друга страна, според официалната статистика числото на заетите в занаятчийството, индустрията, търговията, транспорта и земледелието работници и работнички за един период от десет години се е удвоило — от 200 000 в 1900 г. то се е възкачило на 400 000 в 1910 г. И това число с поразителна бързина расте и ще продължава още по-бързо да расте занапред, като се има предвид, че най-малко 80% от селските стопани у нас притежават само по няколко декара земя, която се явява съвсем недостатъчна за тяхното самостоятелно съществуване, и биват принудени, за да изкарат прехраната си, да се предават на *наемен* труд. Толкова повече се *ускорява* днес този процес на пролетаризиране широките народни маси и от разорителните последствия на Балканската война.

Но грамадната сила, която добива работническата класа у нас поради изпълняваната от нея решаваща икономическа роля и поради своята растяща численост, не е в състояние *сама по себе си* да гарантира на работническата класа едно свободно и щастливо съществуване. Тая сила остава една *сляпа стихия*, докато нейните притежатели — работниците и работничките, не *съзнаят* нейното значение и чрез *своята организация и организирана професионална и политическа борба* не я използват умело за защита на своите интереси и права и за освобождението си от днешното икономическо, политическо и духовно робство; докато те не я превърнат в една *своя организирана и съзнавателна сила*.

Че това е така, най-добре показва днешното положение на работническата класа у нас. Тая именно класа, която създава всички богатства и блага, *сама* е лишена от тях,

тя е *подчинена* и *поробена*, подхвърляна на ужасна експлоатация и мизерия, тласната в пътя на *физическото и духовно израждане*. Творец на културата и прогреса, тя живее в един *истински пъкъл*, създавайки *рая на земята* за богатите и силните на деня.

Официалната анкета на покровителствуваната от закона индустрия, която се отнася за 10 000 работници и работнички, показва, че от този работнически персонал само 314 работници и работнички работят 8 часа в денонощие, 2300 работят по 9 и 10 часа, а 7386 работници и работнички работят по 11, 12, 13, 14, 15 и 16 часа в денонощие!

От същия този персонал 200 са без заплата, като «ученици», 3868 получават надница от 25 ст. до 1,50 лв., 3532 — от 1,55 до 3 лв., 1732 — от 3,05 до 3,50 лв., и само 668 — от 3,55 до 4 лева и повече.

И ако тъй мизерно е положението на работниците и работничките в покровителствуваната индустрия, всеки може да си представи колко по-мизерно е положението на останалата част от работническата класа.

Кметът на гр. Котел в едно свое официално изложение до министерството ето как описва положението на работещите мъже, жени и деца в онзи край:

«Цената на труда тук е чудовищно нищожна. . . Господарят дава на едно семейство определено количество вълна за 5 ямурлука (парчета аби по 10 метра), която трябва да се изпреде и приготви на плат. Едно 5—6-членно семейство при 17—18-часов дневен труд на всички свои членове извършва тая работа най-малко за един месец и получава срещу това всичко 6 лева. Надницата за всеки работник значи е по-малко от 5 стотинки. Това е безспорен симптом на една ултрамизерия, на един формен пауперизъм*. А трябва да се има предвид, че това е единственото и изключително занятие на по-голямата част от котленските семейства.»

Тия официални данни не се нуждаят от особени коментари. Макар и да подигат *само* крайчеца на завесата, те говорят сами достатъчно ясно, за да се види картината на ужасното положение, в което е поставена работническата класа в България.

* Пауперизъм — крайна бедност на трудещите се вследствие на капиталистическата експлоатация и безработица. (Ред.)

За щастие, подобно в другите страни през последните години работниците у нас почват вече *организирано* и *съзнателно* да използват своята сила, която имат, в процеса на производството и размяната. И напредъкът в това отношение се изразява преди всичко в постоянния ръст на работническите професионални съюзи, членовете на които в 1904 г. бяха само 1500 (жени — 9), а в 1912 г., преди войната, достигнаха 8502 (жени — 480). Вървек и тежките удари на войната професионалните съюзи сега вече почти достигат предишното си число членове и бързо вървят към 10 000 членове.

За един период от осем години професионалните съюзи са разходвали 70 318,16 лева за стачки, с които са постигнати редица подобрения в условията на труда за работниците от разните професии. През същия тоя период съюзите са изразходвали 56 272,34 лева за подпомагане на безработни, болни и пътуващи членове, както и членове, преследвани от властите и господарите. Те са похарчили за агитация и просвета между работниците и за издаване своите четиринадесет професионални вестници през последните пет години 25 000 лева.

Числото на подадените за Социалдемократическата партия избирателни гласове също свидетелствува за ръста на организацията и съзнанието на работническата класа. Докато партията в 1908 г. получи само 2500 гласа, а в 1911 г. — 12 800, на 24 ноември за нейните кандидати гласуваха 54 000 избиратели и тя прокара в Народното събрание 18 свои представители.

Същият напредък се констатира и от широкото разпространение на централния боен орган на работническата класа — *«Работнически вестник»*, който се разпространяваше през 1904 година само в 1500 платени екземпляра, а в 1913 г. преди изборите достигна 14 000.

Бляскаво доказателство са най-сетне и собствените на партията *книжарница*⁸⁸ и *печатница*⁸⁹, които непрестанно работят за печатната агитация и пропаганда сред работническите маси, както и великолепият *Народен дом*⁹⁰ в София.

Вървейки по тоя път — пътя на *организацията* и *социалистическата просвета*, пътя на *сплотяването на всички*

работници и работнички в редовете на социалдемократическите професионални съюзи и под знамето на Работническата социалдемократическа партия, работническата класа в България в скоро време ще стане *най-силният* и могъщ фактор не само в производството, какъвто е тя още днес, но също и в обществения и политически живот на страната. ще наложи зачитането на своите жизнени интереси и права и заедно с международния социалистически пролетариат ще може да пристъпи към окончателното си освобождение от веригите на съвременното робство, с което ще донесе истинска свобода и щастие за цялото човечество.

*Червен народен календар
за простата* 1914 г.
С., 1913 г.**, с. 76—84
Подпис: Г. Димитров*

*Печата се по текста
на Червен народен календар*

* Невисокосна. (Ред.)

** Първото съобщение, че календарът е отпечатан и пуснат в продажба е във в. «Работнически вестник», № 195, 25 декември 1913 г. (Ред.)

ЗА ДРУГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

София, 31 декември 1913 г.*

Синдикалният комитет най-настоятелно умолява всички членове на професионалните съюзи, които сега се намират в чужбина, да си съобщят *точните* адреси, номера на членските си книжки, към кой съюз в България са се числили и в коя професионална организация сега, в чужбина, влизат.

Желателно е също и всички партийни другари — студенти и други, намиращи се в чужбина, също да съобщят *точните* си адреси на Синдикалния комитет. Тия съобщения да се отправят на адрес: *Георги Димитров*, Народен дом, площад «Лъвов мост» — София.

За Синдикалния комитет

Секретар: *Г. Димитров*

И «Работнически вестник»,
№ 198, 31 декември 1913 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ДО КОНГРЕСА
НА РУМЪНСКИЯ СИНДИКАЛЕН
СЪЮЗ — ПЛОЕЩ*⁹¹

София, 5 януари 1914 г.

Братски привети и пожелания за ползотворна дейност. Съжаляваме, че поради изключителното положение** не можем да имаме делегат в конгреса ви. Да живее интернационалната пролетарска солидарност!

Георги Димитров

*В. «Работнически вестник»,
№ 203, 8 януари 1914 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

* Телеграма от името на Синдикалния комитет на ОРСС. Отпечатана също в «România muncitoare», № 4, 14. I. 1914 г. (Ред.)

** Има се предвид изборната кампания в България след разтурянето на XVI обикновено НС. (Ред.)

ДО МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛЯ В. РАДОСЛАВОВ*

Бяла Слатина, 8 януари 1914 г.**

Депутатът Георги Димитров, учителят Илиев и работници малтретирани, бити, арестувани. Громко протестираме! Разпоредете се. — *Димитров.*

И «Работнически вестник»,
№ 205, 10 януари 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Копие от телеграмата е изпратено до редакцията на «Работнически вестник». (Ред.)

** Датирана по сведение от рубриката «Дневни новини», където е публикувана телеграмата. (Ред.)

ПОЛИЦЕЙСКИЯТ ВАНДАЛИЗЪМ В БЯЛА СЛАТИНА

Върху полицейския вандализъм в Бяла Слатина др. Георги Димитров, който вече се е завърнал оттам, ни предава следните подробности.⁹²

Партийната социалдемократическа група в Бяла Слатина устрои за 8 януари вечерта в градския читалищен салон публично събрание, на което бил определен да говори др. Г. Димитров на тема: «Защо се разтури камарата». Интересът всред избирателната маса за това събрание бил извънредно голям. Очаквало се от всички то да бъде тъй масово посетено, както никое друго досегашно политическо събрание в Бяла Слатина. Толкова повече че имало силна възбуденост всред избирателите против правителството поради незаконното и брутално разтуряне на новоизбрания Белослатински общински съвет.

Още при залепването на афишите за събранието *цялата полиция била вдигната на крак*. Отначало белослатинският околийски началник *Васил Попов* се опитал да организира разтурянето на събранието чрез предварително подготвена правителствена шайка. Обаче в краткото време, с което той разполагал за тая цел, успял да събере само *неколцина* професионални шайкаджии, които не се решавали да се нагърбят с такава *тежка* и *опасна* мисия. Тогава околийският началник прибягва към един неподобен полицейски вандализъм, за да осуети събранието.

Вечерта към 7 часа, един час преди определеното време за събранието, старшият стражар *Байчев*, многократно осъждан досега за побоища и други престъпления, заедно с всички белослатински стражари, повече от 20 души, въоръжени от петите до главата, посрещат на улицата др. Г. Ди-

митров, учителя Никола Илиев и двама работници, които отивали в гостилницата да се нахранят. Тая полицейска банда *из засада* се нахвърля зверски върху тях и с псувни, блъскане с прикладите на пушките ги подкарва към полицейския участък. Минуващите граждани, слисани от адските викове на старшията и стражарите, се спират и искат да се застъпят за нападнатите другари. Стражарите ги разгонват с прикладни удари. Насреща идват две дами, познати на Илиева. Спират се да се осведомят върху случката. Илиев ги моли да успокоят жена му, която е болна и първна, като отидат при нея. Стражарите блъскат настрана слисаните жени и нанасят няколко удара на Илиева, който пада на земята и силно се контузва.

След няколко минути дотичва изплашена жената на Илиева, придружена от един класен учител, за да види какво става с мъжа ѝ. Озвереният старши стражар излиза, удря няколко шамара на учителя и с блъсканици го вкарва в участъка. На писъците на Илиевата жена побойникът се повръща и ѝ нанася *един силен удар* по лицето, като заповядва на стражарите да я изгонят. Стражарите се нахвърлят с прикладите на пушките си върху събралата се дълбоко възмутена публика и я пропъждат.

В същото време читалищният салон бил блокиран от въоръжени стражари, които брутално връщали идващата на събранието публика.

Старшият стражар беснеел в участъка, псувал нашите арестувани другари, заканвал се, че *кръв ще лее полицията, но няма да допусне правителството да пропадне в идущите избори, както това станало в миналите избори*. Тя няма да има милост за социалистите, които такива големи пакости причинили на правителството.

Полицията готвела грозно отмъщение на нашите другари. Явил се обаче в участъка *д-р Железаров*, изпратен от възмутените работници и граждани, за да освидетелствува арестуваните, и заявил, че по-късно пак ще се яви за цялата цел. Това накарало разбеснелите полицаи да се откажат от предишното си намерение да малтретират арестуваните.

Др. Г. Димитров искал да телеграфира до министъра на вътрешните работи, *но полицията не позволила*. Искал да молиде оплакване до прокурора, *но тя не допуснала*. На-

стоявал да се яви самият околийски началник, за да се знае кой ще бъде *непосредствено* отговорният за извършения полицейски вандализъм, обаче *началникът нарочно отсъствувал от околийското управление.*

Др. Г. Димитров и учителят Илиев били задържани в участъка *цялата нощ.* Рано сутринта, *преди съмване,* се явил околийският началник и предложил на др. Г. Димитров да подпише един акт, в който той се обвинява, че *«подстрекава населението против правителството!»* Подир това началникът разпоредил др. Г. Д. *веднага* да замине *пеша* за Гара Червен бряг (повече от 30 километра), съпроводен от двама конни стражари. Когато др. Г. Димитров протестираше против това безподобно безобразие и *незаконно* интерниране и категорично заявил, че той няма да върви *пеша,* околийският началник разпоредил да се приготви шейна. Но понеже шейната се забавила, почнало да се разсъмва, а началникът искал да прогони Г. Д., *преди още да се е събудил градът,* страхувайки се от неприятни за властта демонстрации от страна на възмутените работници и граждани, принудил др. Г. Д. *да излезе извън града и там да чака шейната.*

Върхът на цинизма тоя достоен представител на Радославовата шайкаджийска полиция достигнал, когато на протестите на др. Г. Димитров за интернирането му и съпроводането му от стража заявил: *«Г-н Димитров, аз не мога да ви оставя тука, нито да ви изпратя без стража. Белослатинските граждани са тъй възмутени против подстрекателите срещу правителството, щото може да ви постигне някое зло. Тогава би трябвало аз да отговарям за живота ви. . .»*

Този злодейски акт на белослатинската полиция още повече усилил готовността на избирателните маси да се борят против вандализма на днешната буржоазно-монархическа разбойническа банда.

Полицейските злодеи, вместо да изпишат вежди, с тся свой вандализъм са *извадили очи.* Това ще се види най-добре в деня на идущите избори.

Работниците из цялата страна са готови да дадат един заслужен урок на властващите бандити!

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ*

София, 28 януари 1914 г.

Скъпи другари,

С разтурянето на XVI обикновено народно събрание⁹³ се наложи една *нова* изборна борба, която за българския пролетариат и за цялата наша страна е много по-съдбоносна от оная, която тъй бляскаво се завърши за нас на 24 ноември 1913 година.

Срещу социалдемократията днес са вдигнати на крак всички тъмни и реакционни сили. Тя е поставена извън законите. С варварски полицейски и шайкаджийски насилни властващата буржоазно-монархическа коалиция се стреми да смаже работническото социалдемократическо движение и да затвори вратите на парламента за представителите на пролетариата — една цел, която и буржоазната опозиция се старае да постигне със своята безогледна демагогия и кална борба против социализма.

На полесражението днес социалдемократията е *сама* в лицата на работническата класа и широките народни маси, мобилизирана отвсякъде с многобройни врагове.

Моментът е извънредно важен и той налага и нам, на професионалните съюзи, да мобилизираме *всички свои сили* и ги поставим на разположението на Работническата социалдемократическа партия в започнатата решителна и ожесточена борба. Ние сме жизнено заинтересовани, щото социалдемократията да излезе и на 23 февруари победителка не само поради общите класови интереси на пролетариата, но още и изхождайки от своите *специални* задачи

* Окръжно на СК на ОРСС № 542. (Ред.)

като професионални организации на българския пролетариат.

Обявеният кръстоносен поход от страна на целокупната буржоазия и монархизма срещу социалдемократията ще засегне най-отблизо професионалните съюзи. Ако в днешната борба ние оставим да възтържествуват работническите врагове, те не ще се задоволят само със своята победа в изборите на 23 февруари. Те ще отидат по-нататък: ще посегнат тогава без друго и върху свободата на сдружаванията и работническите стачки, върху свободата на печата, словото и събранията, за да си гарантират в бъдеще една още по-безогледна и безпрепятствена експлоатация над работническата класа.

Нека членовете на нашите професионални съюзи не забравят нито за една минута обстоятелството, че *бъдещото развитие и по-нататъшните успехи* на синдикалното движение в България ще зависят в *най-голяма степен* от *изхода* на сегашната избирателна борба.

Имайки всичко това предвид, Синдикалният комитет привлича вашето най-сериозно внимание върху следното:

1. Всички професионални секции и отделни синдикални членове *да се поставят напълно в услуга на местните партийни организации през периода на започнатата избирателна борба*, като вземат *изцяло масово* като организации най-активно участие в избирателната агитация.

2. През тоя период секционните събрания да бъдат уреждани в споразумение с партийните комитети и групи, така че да не се явяват спънка за общата избирателна агитация и борба. В събранията да се разглеждат само *неотложните* организационни въпроси, а всичкото останало време да се употребява за изяснение на въпроси, които са във връзка с избирателната борба, и за по-целесъобразното организиране участието на синдикалните членове в избирателната агитация.

3. Задачата на всяка професионална секция трябва да бъде да засегне с агитацията си *всички* работници и работнички в своята област, да снабди всички избиратели от професията си с *червенувинена* бюлетина и да се погрижи те да гласуват на 23 февруари с тая бюлетина за кандидатите на Работническата социалдемократическа партия.

4. Настоятелствата на секциите трябва да се погрижат

да проникнат в средата на тяхната професия сега най-широко *«Работнически вестник»*, както и агитационните брошури: *«Какво извърши Социалдемократическата партия в XVI народно събрание»* и *«Програма на Работническата социалдемократическа партия»*. И това трябва да се извършва с толкова по-голямо усърдие, колкото повече терорът и преследванията спъват нашата *устна* агитация.

Преустановявайки сега, през периода на изборната борба, своята *редовна* организационна и просветителна работа, професионалните секции по никой начин не бива да занемаряват следните две свои съществени функции: *привличането на нови членове и събирането на членските вноски*. Тъкмо напротив: изборният период именно трябва най-широко да бъде използван за численото нарастване и финансовото засилване на професионалните съюзи.

Работейки *всички* с необходимото усърдие и преданост в тая посока, ние ще бъдем щастливи да се поздравим на 23 февруари с една нова бляскава победа на социализма над буржоазно-монархическата реакция в нашата страна, която победа ще разчисти още по-добре пътя за развитието и на синдикалното движение, на което предстоят крупни задачи за изпълнение в защита на работническата класа и на пълното тържество на освободителното пролетарско дело.

В тоя дух ние ви пожелаваме най-енергична и неуморна дейност и ви изпращаме своите другарски, социалдемократически поздрави.

За Синдикалния комитет

Секретар-касиер: *Г. Димитров*

Публикувано за първи път в:
Горги Димитров за профсъюзите.
Т. I. С., 1963, с. 539—541

Печата се по текста
на окръжното

КАКВО ИЗВЪРШИ
РАБОТНИЧЕСКАТА
СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА
ПАРТИЯ
В XVI НАРОДНО
СЪБРАНИЕ⁹⁴

*Брошура. Издание на Парт. соц.
к-ца и п-ца. С., 1914. 31 с.
Подпис: Г. Димитров*

*Печата се по текста
на второто издание на брошурата*

ТРИНАДЕСЕТДНЕВНИЯТ ПАРЛАМЕНТ

Шестнадесетото обикновено народно събрание, в което правителството разполагаше с 94 депутатски мандата, а опозицията — със 110, от които 18 социалдемократически, просъществува *само 13 дни*. Открито на 19 декември 1913 г., то биде разтурено на 31 същия месец, към полунощ, след като бе имало през това време всичко *пет* заседания и не бе успяло още да избере дори предвидените в правилника комисии.

Крайно *неудобно* за монархизма и за властващите либерални партии⁹⁵, които нямаха нужното болшинство, за да управляват сами, да прокарат своята династическа и противонародна външна и вътрешна политика и да се спасят от държавния съд и от тежката отговорност за авантюристическата единадесетмесечна война и последвалата я национална катастрофа, това Народно събрание бе също така *неудобно* и за опозиционните буржоазни партии — демократи⁹⁶, радикали⁹⁷, народняци⁹⁸ и цанковисти⁹⁹, които бяха свършено слабо представени, които виждаха, че не ще могат поради *самостойното* държане на социалдемократическата парламентарна група да се наложат на Фердинанда от страна на цялата опозиция и да се докопат до властта, и които имаха не по-малко от правителствените партии всичкият интерес да *избягнат* отговорността за войната и катастрофата.

При това положение ясно бе още в момента, когато се откриваше Народното събрание, че то се свиква не за да работи, а за да бъде *компрометирано* като *недееспособно* и да се подготви неговото *разтуряне*.

В това отношение ценни услуги принесоха на правителството не само опозиционните управляващи партии, но и земеделците¹⁰⁰, и «широките социалисти».

Земеделците, които ту подпомагаха правителството, ту бяха готови да подкрепят инициативата за един коалиционен кабинет начело с Малинова, със своето двулично поведение насърчаваха котерийната борба между буржоазните партии в парламента около властта и по тоя начин улесниха твърде много разтурянето на камарата*.

«Широките социалисти» пък, които горяха от желанието да се реализира комбинацията за един ширококоалиционен кабинет, изхождащ из средата на опозицията, в който и те да участвуват, съвсем нескривано поддържаха аспирациите на демократи и радикали в тая посока.

И земеделци, и «широки социалисти» бяха за разтурянето на камарата, но при условие, че то ще бъде извършено от един коалиционен кабинет из средата на парламентарната опозиция, комуто да се възложи и произвеждането на новите избори.

На социалдемократическата парламентарна група, която бе дошла в Народното събрание не да подпомага котерийните и властнически възжеления на буржоазните и дребнобуржоазни партии, а да защити интересите на работническата класа и широките народни маси, да привлече към отговорност виновниците за войната и катастрофата, да се бори за въвеждане политиката на Балканската федеративна република и да ратува за коренни социални реформи, предстоеше да изпълни една тежка задача в камарата.

Всичките нейни усилия обаче да се пристъпи към сериозна работа в тая посока бидоха осуетени от котерийните сметки на правителството и опозиционните буржоазни и дребнобуржоазни партии.

Какво успя да извърши социалдемократическата парламентарна група като представителка на работническата класа в *тринадесетдневния парламент*, ние ще изложим накратко в следните страници, за да знаят това всички интересувачи се избиратели днес, когато се открива *новата*, още по-ожесточена и съдбоносна за страната избирателна борба.

* Народното събрание. (Ред.)

ВТОРО ИЗДАНИЕ.

Г. ДИМИТРОВЪ.

Цѣна 10 ст.

КАКВО ИЗВЪРШИ
РАБОТНИЧЕСКАТА СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ
ВЪ
XVI НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Тринадесетдневниятъ парламентъ. — Откриването на камарата. — Изборътъ на бюро. — Протестътъ противъ късното слияване на камарата. — Мянстерската криза. — Амнистията за жертвите на мянтаризма. — Малтретиранята, плячкаджийството и прѣстѣленята въ армията. — Парламентарната анкета върху войната и националния погромъ. — Двѣтъ дванадесети отъ бюджета. — Разтурянето на камарата. — Прѣдъ новитѣ изборя.

**ИЗБИРАТЕЛИ, ГЛАСУВАЙТЕ СЪ
ЧЕРВЕНО-ВИНЕНАТА БЮЛЕТИНА!**

СОФИЯ

Партийна социалистическа книжарница и печатница

1914.

ОТКРИВАНЕТО НА КАМАРАТА

Както обикновено, така и тоя път бе определено Народното събрание да се открие лично от царя. Предвид на това социалдемократическата парламентарна група бе решила да напусне залата, щом царят се яви в камарата, *в знак на протест срещу монархизма*, против който социалдемократията в парламента и вън от него води решителна борба. И наистина в момента, когато върховният представител на монархическата власт прекрачи прага на камарата, социалдемократическите представители демонстративно напуснаха залата всред общия рев на правителствените депутати и с това по един внушителен начин пред лицето на царя и неговата династия изразиха дълбокото възмущение на работническата класа и широките народни маси против монархизма и извършените от него злодеяния и манифестираха своята готовност да се борят докрай за премахване на монархическата власт, за въдворяване на пълно и истинско народно самоуправление и за реализиране на Балканската федеративна република.

В същото време напуснаха залата и «широките социалисти», някои от които извикаха: «Долу монархията, да живее републиката!». Всички обаче чувствуваха колко лек е тоя протест с гръмки фрази против монархизма от страна на «широките социалисти», лидерът на които, Я. Сакъзов, преди няколко месеца бе ходил при Фердинанда на съвещание, на 2 юли бе приел да бъде негов министър в 24-часовия кабинет на Малинов, а в предвечерието на изборите публично бе заявил, *че той е готов и сега да бъде министър на цар Фердинанд, такъв, какъвто го знаем след 16 юни**.

Радикалите, които се готвят заедно с демократите скоро да поемат властта от ръцете на Фердинанда и по негово благоволение, бяха намерили за най-износно *никак да не влизат* в залата, за да *прикрият* по тоя начин пред избирателните маси своето отношение към монархизма в момента, когато срещу него се устройваше от социалдемократите една крайно неприятна за царя и за цялата буржоазна класа демонстрация.

* Вж в. «Народ», бр. 233 от 22 ноември 1913 г.

Другите опозиционни парламентарни групи начело със земледелците смиреномъдрено посрещнаха и изпратиха царя, като с това засвидетелстваха още веднъж своята *сляпа привързаност* към монархизма.

ИЗБОРЪТ НА БЮРО

Около избора за бюро на камарата се водиха всевъзможни пазарлъци между правителството и земледелците, от една страна, и между демократите, земледелците, «широките социалисти», радикалите и народняците, от друга страна. Правителството се стараяше да привлече земледелците като най-многочислена опозиционна парламентарна група, за да си осигури избора на свое бюро. Демократите и радикалите със съдействието на «широките социалисти» употребяваха всички усилия да сплотят опозицията около себе си, за да се прокара опозиционно бюро и по този начин да се наложи на Фердинанда да замени либералното правителство с един коалиционен кабинет начело с Малинова.

При започването на избора се виждаше вече, че правителството бе успяло да си осигури *пасивната* поддръжка на земледелците. Многожеланият от демократи, радикали и «широки социалисти» опозиционен блок не можа да се реализира.

Социалдемократическата парламентарна група *решително* отказа да участва в тия низки пазарлъци за постигане на котерийни цели от страна на правителството и буржоазната опозиция в парламента. Тя реши да участва *самостойно* в избора за бюро, като подаде бюлетини с главните лозунги на социалдемократията, за реализирането на които непрестанно се бори.

В първия избор за председател на Народното събрание социалдемократическите депутати гласуваха с бюлетини, на които бе написано: «*Да живее Балканската федеративна република!*»

Понеже правителственият кандидат не получи необходимото абсолютно болшинство от общото число подадени гласове, стана нужна съгласно правилника да се произвежда втори, *балотажен* избор, при който правителстве-

ният кандидат и със своите 88 гласа можеше вече да се счита за избран.

В тоя балотажен избор социалдемократическите депутати, за да *демаскират* двуличното поведение на земледелците и да се разкрие, че те са се ангажирали да дадат поддръжка на правителството, заявиха, че са готови да гласуват за една опозиционна кандидатура, изхождаща из средата на земледелците и поддържана от останалата опозиция. Това бе гръм от ясно небе за земледелските водачи. Те изтръпнаха, но не можеха да се откопчат от ангажимента, който бяха поели спрямо правителството, и гласуваха пак с бели бюлетини.

Социалдемократическата парламентарна група във втория избор за председател гласува с лозунга: *«Да живее народната милиция!»*

При избора на подпредседатели както земледелците, така и другите опозиционни буржоазни групи бяха вече заинтересовани да не дохажда работата до балотаж, за да не бъдат поставени втори път на изпитание от социалдемократическата парламентарна група. И за тая цел в момента на гласуването отсъстваха от залата десетина земледелци и неколцина «широки социалисти», демократи и радикали. По тоя начин подадените за правителствените кандидати гласове бяха абсолютно болшинство от общото число на гласувалите депутати и изборът се сметна за окончателен.

Социалдемократическите депутати в избора за подпредседатели гласуваха с лозунга: *«Искаме работническо законодателство!»*

ПРОТЕСТЪТ ПРОТИВ КЪСНОТО СВИКВАНЕ НА КАМАРАТА

Както е известно, правителството умишлено протакаше свикването на XVI народно събрание. Вместо да го свика на 1 декември, то стори това едва на 19 декември. Това бе едно грубо нарушение на Конституцията и незачитане на народния суверенитет.

Ето защо социалдемократическата парламентарна група сметна за първа своя длъжност след конституирането

на парламента най-енергично да протестира против този произвол.

Софийският социалдемократически народен представител др. *Димитър Благоев* от името на групата взе думата и мотивира следния писмен протест:

«Парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия най-енергично протестира, задето правителството, в нарушение на чл. 127 от Конституцията, не свика новоизбраното Народно събрание на редовна сесия веднага след привършване на изборите и преди 15 декември.»*

Правителството бе смутено от този протест. Извършеният от него произвол бе тъй очевиден, че то не посмя дори да се защити.

Характерно бе обаче обстоятелството, че всички опозиционни парламентарни групи, включително и земледелците, и «широките социалисти», посрещнаха *равнодушно* и с мълчание този основателен протест на социалдемократическата парламентарна група и не се присъединиха към него, макар че преди откриването на Народното събрание неведнъж да се заканваха в своя печат и в събранията си, че ще протестират срещу противозаконното късно свикване на камарата.

МИНИСТЕРСКАТА КРИЗА

След избора на бюро правителството намери за уместно да разиграе една парламентарна комедия, насочена да компрометира камарата. На 21 декември то си подаде оставката, *за да се урегулират отношенията между него и камарата*, както се изразяваше министър-председателят д-р Радославов.

Тая своего рода министерска криза се продължи няколко дни. Започнаха се наново пазарлъци около задържането или завземането на властта. Апетитите на жадуващите за власт политически котерии бяха изострени до крайни предели.

Радославов повика представители от всички опозицион-

* Първоначално публикувано в «Работнически вестник», № 193, 22 декември 1913 г. (Ред.)

ни парламентарни групи, с изключение на народняците и др. Данев, да се съвещава с тях върху кризата.

Той се обърна и към председателя на социалдемократическата група др. *Димитър Благоев*. Последният му бе заявил, че от името на групата не може да води никакви разговори, понеже не е упълномощен от нея за това, а е в състояние да заяви само, че социалдемократическата парламентарна група не ще влиза в никакви съглашения нито с правителството, нито с опозиционните буржоазни групи. Така си остава вярна на своето становище и ще води *самостоятелно* борбата си в парламента.

«Кризата» бе разрешена на 25 декември. Както се и очакваше, царят назначи с указ досегашния либерален кабинет.

На 28 декември се явиха в Народното събрание *същите* министри начело с Радославова като *ново* правителство. Министър-председателят прочита указа за *преназначаването* на либералното правителство и без никакви обяснения върху станалото, без да направи каквато и да е декларация върху политиката на правителството, си сядна на мястото, и председателят бърза да премине към избиране на разни комисии.

След дълги протести и пререкания др. *Димитър Благоев* взема думата и от името на социалдемократическата парламентарна група развива следното питане към министър-председателя:

«В състава на министерството влиза един министър, който не идва из средата на народното представителство. Такъв е г-н министърът на войната. От името на парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия питам г-н министър-председателя: счита ли той, че това е съгласно с основното конституционно начало за народния суверенитет и с министерската отговорност, установена в чл. 135* от Конституцията?»**

Наред с това нашата парламентарна група най-настоятелно поиска, щото правителството да излезе с декларация върху своята вътрешна и външна политика и то-

* Допуснатата е печатна грешка. Става дума за чл. 153 от Конституцията (Red.)

** Първоначално публикувано в «Работнически вестник», № 198, 31 декември 1913 г. (Red.)

гава да се пристъпи към другата работа. Целта бе да се открият дебати върху най-съществените въпроси, засягащи настоящето и бъдещето на нашата страна, и да се разкрие предателската игра с интересите на работническата класа и широките народни маси, извършена от монархизма, либералното правителство и буржоазната опозиция.

От името на социалдемократическата парламентарна група взе думата бургаският народен представител др. *Георги Кирков*, който изложи становището на групата.

«Правителството — каза той — си подаде оставката, за да се «урегулират» отношенията между него и камарата, както ни съобщиха на 21 декември Радославов. Днес същото правителство иде тук, назначено с царски указ. То трябва да разчита на доверие в Народното събрание, за да излиза пред него. Ние искаме именно да се види дали то се ползува фактически с доверието на камарата. То трябва да направи декларация, да ни изложи своята политика, та и другите партийни групи да ни кажат каква е тяхната вътрешна и външна политика. Ще разискваме върху правителствената политика и след това ще се произнесем за доверие и недоверие. Не е въпрос тука за формата — за нас е важна същността. Нас обвиняват, че сме спъвали работата на Народното събрание. А ние виждаме, че самото правителство разтака работата с късното свикване на парламента и с тия игри на криза, които ни устройва. Ние имаме пред нас само половин правителство, назначено с царски указ. Ние повдигаме въпроса за състава му. В неговата среда виждаме един военен министър — неговата личност не ни интересува, — който няма място тук, в Народното събрание, защото не притежава нужната парламентарна квалификация за това. Тоя въпрос не можете вие да игнорирате, ако не искате да пазите парламентаризма само на върха на езика си. Министрите имат углавна политическа отговорност и пред Върховния народен съд. Ние смятаме, че кризата не е свършена, че тя продължава. Д-р Радославов да изложи в какви линии ще се движи политиката на неговия кабинет. По тоя въпрос ще се изкаже и г-н Малинов, и другите групи и ще дадем нашата присъда. Друг е въпросът, ако г-н Радославов иска само да ни заглавиква, за да извади след това от джоба си и ни прочете указа за разтурянето на Народното събрание.»* (Вълнение.)

* Първоначално публикувано в «Работнически вестник», № 198, 31 декември 1913 г. (Ред.)

АМНИСТИЯТА ЗА ЖЕРТВИТЕ НА МИЛИТАРИЗМА

Една от първите грижи на социалдемократическата парламентарна група бе да приготви и внесе в камарата *иконодателно* предложение за освобождението на десетките хиляди нещастни войници, които са натъпкани в затворите, осъдени или дадени под съд за престъпления и нарушения по военна наказателния закон, извършени през време на войната, като се потърсят и *накажат истинските* виновници за войната и катастрофата.

За тая цел на 28 декември групата внесе в камарата следното предложение:

«След като българските войници проявиха героична, възхвалявана от всички ни храброст в почти единадесетмесечни изтощителни и едни от най-кръвопролитните войни, стотици и хиляди от тях, от тия достойни за адмирация герои, гният в занданите и затворите и други хиляди се скитат из чужбина, изпитващи несподобните на едно необезпечено и мизерно съществуване. Трети пък от числящите се към войската лица не са могли да се явят в частите си през време на войната поради липса на средства за възвръщане от най-далечни страни, дето беднотията ги е прокудила да търсят работа и дето са се намирали при обявяване на войната. Със заваряването на едните в занданите и с държането на другите в чужбина страната се лишава от множество производителни работници, вместо да се намалят — увеличават се раните, нанесени на народните маси от войната, заставят се хиляди семейства, тъй много изстрадали от несподобните на войната, да търпят и занапред безкрайна мизерия вследствие на това, че са отделени от поддръжката на заварени или прокудени в чужбина техни бащи и възрастни синове.

Ето защо необходимо и от жизнен интерес за страната, и изобщо за народа ни, се явява облекчаването съдбата на всички такива лица и тежкото положение на семействата им. За тая цел парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия внася настоящото предложение за амнистиране на всички лица, които са се числели и се числят към долните чинове на войската и на Македоно-одринското опълчение, съдени или подлежащи на съдебно преследване за всички, с известно изключение, престъпления, предвидени във военна наказателния закон и извършени във времето от 17 септември 1912 г. до 1 декември 1913 година.

Освен това групата ни намира, че ако има известни простъпки,

извършени във време на войната от войниците, че ако има войници, провинили се в престъпления според военните закони, то това се дължи преди всичко на висшето военно началство, което самò е давало лош пример на войниците със своето държание, вършело е, както е известно, жестоки и с нищо неоправдани произволи над войниците, като по тоя начин е възбуждало у тях неудържими възмущения и недоволства, и при това налагало е на войниците често пъти безумни, безцелни и просто неизпълними заповеди. Провиняването на войниците в известни простъпки се дължи още и на ужасите на самата война, и на продължителното и крайно изтощително почти единадесетмесечно водене на войната от войници, недобре гледани и съвсем недостатъчно хранени и облечени. Най-сетне за това е причина и настъпилата напоследък в армията обща дезорганизация, за която не могат да бъдат отговорни отделните само лица, и то от долните чинове на войската.

Поради всички тия съображения парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия внесе в настоящата сесия на XVI обикновено народно събрание чрез почитаемото председателство на същото следния проект за

ЗАКОН ЗА АМНИСТИЯ

Чл. 1. Дава се пълна амнистия на всички лица, които са се числили или се числят към долните чинове на войската и на Македоно-одринското опълчение, осъдени или преследвани, или подлежащи на съдебно преследване за всички престъпления и нарушения, предвидени във военнаказателния закон и извършени във време на войната и изобщо през времето от 17 септември 1912 г. до 1 декември 1913 година.

Чл. 2. Изключват се от амнистия ония от упоменатите в чл. 1 от настоящия закон лица, които са се провинили в извършаване на умишлено човекоубийство, изнасилване и мародерство (чл. 244, 245 и 246 от военнаказателния закон).

Н а р о д н и п р е д с т а в и т е л и :

*Д. Благоев, Г. Кирков, В. Коларов, Г. Димитров, Б. Хаджисотиров, д-р Исаков, Т. Луканов, Йорд. Йорданов, Г. Попов, д-р Максимов, Вл. Власковски, К. Тошев, д-р Спасов, Кр. Пастърмаджиев, Т. Петров, Ст. Сараилев, К. Ципоранов и Ал. Дунчев.»**

* Първоначално публикувано в «Работнически вестник», № 198, 31 декември 1913 г. (Ред.)

Това бе *първото* законодателно предложение, внесено в тая камара. Понеже всяко предложение, за да се внесе и разгледа в Народното събрание, съгласно правилника трябва да бъде подписано най-малко от една четвърт от общото число на представителите в парламента, ние поднесохме това извънредно важно и спешно предложение с подпис и от депутатите на другите парламентарни групи.

Трябва да отбележим, че демократите и народняците отказаха да го подпишат, защото те били *против даването на инициатива на провинилите се войници*. Отказаха да подпишат предложението също така и земеделците, и «широките социалисти», за които котерийната борба против социалдемократията бе *по-важна*, отколкото спасяването на хилядите невинни жертви на свирепия милитаризъм. Те не искаха по никой начин такава важна законодателна инициатива на социалдемократическата парламентарна група да бъде прокарана. И под предлог че те — земеделци, «широки социалисти» и радикали, ще направят едно общо предложение за същата цел, употребиха всички усилия, за да пропадне тая инициатива. Земеделците отидоха дори догам, че обвиняваха публично в камарата социалдемократическите депутати, *че те са бунтували войниците през време на войната!*

Въпреки тая позорна роля на земеделците и «широките социалисти» техните усилия не сполучиха. Нашето законодателно предложение въпреки всичко бе покрито с достатъчно подписи и бе докладвано в камарата.

Те постигнаха само едно, за което трябва да отговарят пред бащите, братята и семействата на нещастните осъдени и затворени войници — *станаха причина да се забави излизането на това предложение и да не може да се узакониши преди разтурянето на камарата!*

МАЛТРЕТИРАНИЯТА, ПЛЯЧКАДЖИЙСТВОТО И ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА В АРМИЯТА

От името на социалдемократическата парламентарна група пловдивският народен представител др. *Васил Коларов* депозира в бюрото на Народното събрание след-

ните питания против малтретиранията, плячкаджийството и престъпленията в армията:

«На основание чл. 60 от правилника за вътрешния ред отправям към г-на министър-председателя и респективните министри следните питания:

1. Известно ли им е, че през време на мобилизацията на армията военните началници и коменданти от разни чинове по свой почин и с разрешение на войсковите щабове са подлагали систематично българските граждани и войници на позорно, мъчително и за претено от чл. 75 на Конституцията телесно наказание — бой с пръчки по голо, и ако им е известно, какви мерки са взели или мислят да вземат за издирването и наказването на виновниците?

2. Известно ли им е, че през месец февруари т. г. войските, находящи се на Булаирските позиции, са били изоставени без топло облекло, топливо, храна и подслон, на произвола на природните стихии, вследствие на което няколко стотини войници са загинали под снежните преспи, на повече от хиляда войници са замръзнали ръцете и нозете, които впоследствие са били отрязани, и други хиляди войници са придобили тежки заболявания, и ако им е известно, какви мерки са взели или мислят да вземат за установяване отговорностите и за наказване виновниците?

3. Известно ли им е, че при снабдяването на войсковите части с хранителни продукти и фураж интендантските магазини са давали на частите по-малко продукти, отколкото било означено в разписките, които изисквали; така например за сандък захар от 25 кг вземали разписка за 50 кг, за връзка пресовано сено от 25 кг вземали разписка за 50 кг и т. н. — и по такъв начин отядали от и без туй недостатъчната храна на войниците? Имало ли е за такива случаи съставени актове и каква е тяхната съдба? Какви мерки са взели или мислят да вземат за разкриване всички злоупотребления във войсковото интендантство и за наказанието на виновниците?

4. Известно ли им е, че през време на продължителните войни по липса на добри санитарни средства и на добросъвестен лекарски персонал с хиляди и хиляди български войници станаха жертва на холерата и на други болести? Какви мерки са взели или мислят да вземат за установяване на отговорностите?

5. Истина ли е, че след окупирането на гр. Сер от нашите войски на гарата били заловени 2 вагона, пломбирани от администрацията на железопътната компания *Jonction Salonique-Constantinople*, съдържащи ценни мебели, сервизи и покъщнина, които тур-

ските офицери и чиновници предали на компанията? Истина ли е това, че тия вагони били разтворени от офицерите на щаба на 7-а рилска дивизия, по-ценните неща разграбени от тях, а завивките предадени на някоя болница? Истина ли е, че по тоя повод железопътната компания направила рекламации пред българските власти? Ако това е истина, правителството какви мерки е взело или мисли да вземе за издирване и наказване на виновниците и за запазване интересите на държавното съкровище?»*

Тия питання *умишлено* бюрото на Народното събрание не постави на дневен ред, защото щеше да лъсне от самата парламентарна трибуна, че визираниите в питаннята престъпления са не само действителни, но и представляват *само капка* в морето престъпления и злодеяния, извършени през време на войната.

ПАРЛАМЕНТАРНАТА АНКЕТА ВЪРХУ ВОЙНАТА И НАЦИОНАЛНИЯ ПОГРОМ

На 30 декември социалдемократическата парламентарна група внесе в Народното събрание следното предложение за парламентарна анкета върху войната и националната катастрофа.

«Господа народни представители,

Намираме се пред безспорния факт, че нашата страна претърпя, търпи и ще търпи за дълго време още последствията на един погром — логическо последствие от войните, които станаха на Балканския полуостров през 1912—1913 година и в които България бе класната с всичките ѝ сили.

Българският народ не само изгуби в тия войни стотина хиляди свои най-добри синове и даде неизброими материални жертви, но и днес е спънат нормалният му живот по всички направления и за дълго време ще бъде възпрепятствуван неговият напредък.

Резултатът от войните е, че днес България има само врагове. Войните създадоха едно грамадно и мъчно преодолимо сега пре-

* Първоначално публикувано в «Работнически вестник», № 194, 24 декември 1913 г. (Ред.)

пятствие за тъй нужното споразумение със съседните ни народи за един всестранен съюз между тях народи.

Всичко това налага издирването и установяването на отговорностите по тия войни и техните катастрофални за страната последствия.

Ние изпълняваме своя дълг към работническата класа, която ни е изпратила в Народното събрание, и към целия български народ, които понесоха и понасят всичките тежести на тия войни, като по силата на чл. 106 на Конституцията внасяме в Народното събрание следното предложение:

Назначава се парламентарна изпитателна комисия от 25 членове народни представители, изходящи от всички парламентарни групи, която да издири и установи отговорностите по политическата подготовка, обявяването и ръководството във всяко отношение на Балканските войни през 1912—1913 година и на която да се даде пълна възможност и съдействие от всички държавни и обществени учреждения и частни лица при изпълнението на своята задача.

Н а р о д н и п р е д с т а в и т е л и :

*Д. Благоев, Г. Кирков, В. Коларов, Г. Димитров,
Б. Хаджисотиров, д-р Исаков, Т. Луканов, Йорд. Йорданов,
Г. Попов, д-р Максимов, Вл. Власковски, К. Тошев, д-р Спасов,
Кр. Пастърмаджиев, Т. Петров, Ст. Сараилев,
К. Ципоранов и Ал. Дунчев.»**

С това предложение нашата група се яви да отговори на една наложителна нужда. Тя поиска най-широка парламентарна анкета за издирване всички виновници за неизброимите бедствия, които се струпяха върху нашата страна поради следваната от години у нас националистическа и династическа завоевателна политика, поддържана пряко или косвено от всички буржоазни и дребнобуржоазни партии.

Но затова именно всички парламентарни групи — и правителствени, и опозиционни — *отказаха решително* да подкрепят внасянето на това предложение. Те чувстваха, че такава една анкета би установила, че наред с монархизма, наред с бившия народняшко-цанковистки

* Първоначално публикувано в «Работнически вестник», № 199, 1 януари 1914 г. (Ред.)

кабинет¹⁰¹ и властващата либерална коалиция за войните и националната катастрофа са *виновни* също така и демократи, земледелци, радикали и «широки социалисти», които бяха и са *съучастници* във водената противонародна политика.

ДВЕТЕ ДВАНАДЕСЕТИ ОТ БЮДЖЕТА

След декларацията на правителството, прочетена от министър-председателя на 30 декември, правителството поиска да му се гласуват ²/₁₂ от бюджета за 1914 г., без да бъде този законопроект на дневен ред. Очевидно бе, че либералното правителство отиваше към края на предприетата от него игра — *разтурянето на камарата*, и се стараяше да прехвърли голямата отговорност за това престъпление върху чужди гръб.

Завързаха се обширни разисквания дали може да се постави на разглеждане законопроектът за ²/₁₂ от бюджета, щом не е поставен на дневен ред. Ораторите на земледелци, демократи, радикали, «широки социалисти» и народняци застанаха на чисто *формална* почва и въз основа на правилника настояваха да се разисква най-напред върху правителствената декларация и тогава да се пристъпи към разглеждане на бюджета.

Социалдемократическата парламентарна група не можеше да се задоволи с това чисто *формално* разглеждане на въпроса. От нейно име пловдивският народен представител др. *Васил Коларов* взе думата и разви принципиално становището ѝ.

«Правителството — започна той — в името на парламентаризма иска нарушаването на правилника за вътрешния ред на Народното събрание. А оттук, от опозицията, пак в името на парламентаризма искат да оставят държавата без бюджет. Каза се, че правителството не поставило предложението навреме на дневен ред, понеже не било «предвидливо». Изглежда, че финансовият министър е забравил, какво от 1 януари започва 1914 г., което е смешно да се допуска. Ние искате с изнудване на Народното събрание да вмъкнете един нов въпрос в дневния ред. Ние не можем да допуснем подобна практика. (Обръщайки се към опозицията:)

Когато миналата година суспендирахте не правилници, а членове от българската Конституция (въвеждането на цензурата, военното положение), в името на парламентаризма ли сторихте това? Когато потъпкахте закона за отчетността при крупните военни доставки, в името на парламентаризма ли го сторихте? Тогава не се намери нито един депутат тук, който да протестира против тия груби погазвания на Конституцията и на законите!

Пред нас сега се разиграва една отвратителна парламентарна комедия. (В я р н о! — н а ш а т а г р у п а.) Десницата знае, че парламентът няма току-тъй да се съгласи да ви гласува бюджета. Вие искате да ни поставите в 12-ия час пред свършения факт. Вие нямате куража да подложите вашата политика на разискване. Вашата цел е да компрометирате Народното събрание и след това да го разтурите! (Р ъ к о п л я с к а н и я о т н а ш а т а г р у п а. П р е р е к а н и я с д е с н и ц а т а.)

Вие правихте всичко, за да отлагате свикването на Народното събрание и да разтакате неговата работа. Ние протестирахме тук против несвикването на камарата, защото предвиждахме, че вие ще опитате да претупате през куп за грош най-важните въпроси, а ние искаме да се даде достатъчно време, за да се изкажат всички групи по политиката, а и ние да кажем нашата дума. Вие се боите да излезете лице с лице срещу нас на публичен диспут. Вашата работа досега се състоеше в задкулисни игри и интриги. . .

(М и н и с т ъ р П е ш е в я д о с а н о п р е к ъ с в а и а п о с т р о ф и р а: «Вие, православните социалисти, прочете, вие. . .!» Намесва се и Радославов.)

Др. В. Коларов (с ъ с с и л е н г л а с): Достойнството на българския парламент, от който очаквате обновление, свеждате до една срамна търговия! (Р ъ к о п л я с к а н и я о т н а ш а т а г р у п а.) Но и от другата страна (с о ч и о п о з и ц и о н н и т е г р у п и) не желаят да се впускат в разисквания на политиката. Драгиев поиска да се гласува веднага недоверие на правителството. Всичкият въпрос бил в хората. Те свеждат работата до лицата: нямате 103 депутати, вървете си. Т. Тодоров искаше същото.

Смешно, ако не бе тъй възмутително. Ние искаме работа да вършим, а не да играем и да се гаврим. Кажете, как ще извадите страната из забатаченото положение, в което всички вие я вмъкнахте? Когато подготвихте националния погром, ние не ви бяхме нужни. Тогава бяхме за вас «предатели». Вие се оказахте неспособни да оправите буржоазната държава! Сега, когато вкарахте страната

в батака, вие викате нас, революционерите, «разрушителите», да ви вършим работа! (Ръкопляскания от нашата група.)

Демократите и либералната коалиция биха съставили достатъчно болшинство в името на патриотизма, с който се кичите. Защо вие, г-н Малинов, в името на този патриотизъм не се обедините с либералната коалиция, за да гласувате бюджета, който е общ ваш бюджет? Ако е вярно, че държавата е обречена на пропадане, де е вашият патриотизъм, за да я лишите от бюджет? Но, не! За вас въпросът е кой да бъде начело на управлението. Вие се движите от чисто котерийни съображения. От такава проба е вашият патриотизъм, в името на който *нас*, «разрушителите», призовавате да ви вършим работата!

Не, ние не рушим, а творим! Ние ще ви заставим да се сближите, да се обедините. Между вас няма никакви съществени различия. Вие стоите на една и съща почва — на гледището на днешната класова държава. Какво ви дели вас? Когато интересите на капитала бъдат застрашени чрез класовата борба на пролетариата, вие щете не щете ще се обедините.

Ние по никой начин няма да се съгласим с вмъкването нова точка в определения дневен ред, за да се изнудва Народното събрание. Ние, социалдемократите, по същество ще откажем да ви гласуваме всякакъв бюджет, независимо от това, от коя партия се съставя вашето правителство.

Ив. Попов (радославист): Това творчество ли е?

Др. Г. Кирков: Ние не сме дошли тук, за да спасяваме вашата държава!

Др. В. Коларов: Ако българската държава при едно огромно болшинство от буржоазни и дребнобуржоазни партии се оставя без бюджет, отговорността за това пада върху тях. Пролетариатът няма какво да очаква от тия партии. Със своята борба в името на своите съществени нужди той ще им наложи исканията си.

Вие се тъкмите да разтуряте камарата — безразлично дали указът за това ще бъде прочетен от Радославов или от Малинов. Но ние искаме да се разгледа предварително политиката на всички партии. Ако ни изпъдите днес, утре пак ще дойдем. Историческият факт, който трябва да се отбележи тук, е проникването на социалдемократията в парламента. Ни най-малко не може да се мисли, че работническата класа ще се поддаде на примката, която ѝ се подхвърля с правителствени декларации за някакви си социални грижи. Във всички ваши борби знайте, че винаги ще имате социалдемократията насреща си.» (Ръкопляскания от нашата група.)

РАЗТУРЯНЕТО НА КАМАРАТА

Още на 30 декември правителството бе вече всичко приготвило за разтурянето на камарата. За това свидетелствуваше и фактът, че на 30 подир обед, през време на заседанието на камарата, бяха вдигнати на крак полицията и войските от Софийския гарнизон и до късно вечерта държани в пълна готовност, като било съобщено в казармите, че уж социалистите в парламента готвели безредици, водещи към външна окупация. Престъпниците се бяха стреснали в последния момент и за да осигурят успеха на своето злодейско посегателство върху най-висшето изражение на народния суверенитет, се готвеха да си послужат и с войската.

За да се разкрие публично това, врачанският народен представител др. *Георги Димитров* от името на социал-демократическата парламентарна група отправи в заседанието на 31 декември следното питане към председателя на камарата и към министър-председателя:

«Известно ли Ви е, че вчера, 30 декември т. г., по време на заседанието на камарата са били вдигнати на крак полицията и войските от Софийския гарнизон и държани в пълна готовност, под предлог че уж социалистите и част от останалата опозиция подготвяли някакви безредици в парламента и вън от него, водещи към външна окупация, и ако Ви е известно, защо и по чие разпореждане е извършено това и какви мерки мислите да вземете срещу тия предизвикателства, които извън другото са от естество да тревожат и без това неспокойното население?»*

* Първоначално публикувано в «Работнически вестник», № 200, 3 януари 1914 г. (Ред.)

До Вийовицъ прѣседателя
на II Общественна Народна Собръ
и до Божидаръ Мичевицъ-Дубичъ

Извѣстно ми Ви е, че ввече, 30
декември 1903, по Архивъ на За-
сѣданнето на камарата, съ Битъ
Движари на краенъ полицаръ и
сѣрвисанъ гарнизонъ и др. вѣстъ въ
пачка работностъ, подъ Дубичови,
че унъ съзнаемъ сѣмъ биле зами-
сванъ итаръ проруби на грама-
та, и ако Ви е извѣстно, затъ
и по тѣ разпорѣждения
е спазано рѣба и какви ивѣн
и тѣмъ да вземете съ тѣмъ
тѣмъ прѣдизвикането, въ
средствъ да спазувае и
така неспѣхъ на тѣмъ населенъ

собръ, 31/12/1903.

Народенъ Прѣдъз.

Р. Димитровъ

Това питание бе докладвано в камарата едва след продължителните протести от страна на нашата група, без обаче министър-председателят да се реши да отговори.

На 31 декември се постави вече на разглеждане законопроектът за $\frac{2}{12}$ от бюджета. Започнатите разисквания се водеха едновременно и върху законопроекта, и върху правителствената декларация. Финансовият министър в дълги речи изтъкваше, че ако до 12 часа през нощта на 31 декември законопроектът не бъде гласуван от Народното събрание, *«сърцето на държавата ще престане да тупти и България ще я постигне на 1 януари 1914 година страшна катастрофа»*. В това време министър Попов и някои правителствени депутати говореха по часове, правеха *умишлено обструкция*, за да не могат да се изкажат всички записани опозиционни оратори и до 12 часа *да не се дойде до поставяне законопроекта на гласуване*.

Министър Попов се биеше в гърдите и громко заявяваше: *«Обвиняват ни, че сме искали да разтурим камарата. Това не е вярно. Ако искахме ние разтурянето на камарата, щяхме да го направим още на 25 ноември, след изборите, а нямаше да ви свикваме тука.»* В същия момент председателят на камарата д-р Вачев бе разпоредил да се раздадат на депутатите всевъзможни законопроекти и законодателни предложения за *проучване* и разсилните усърдно гичаха от депутат на депутат, за да раздават тия законопроекти и предложения. . .

Между това Радославов имаше вече в джоба си указа за разтурянето на камарата и чакаше само — както съобщаваха по-наивните правителствени депутати още след откриването на заседанието — да наближи 12 часа срещу Новата година, за да го прочете, съгласно височайшата заповед на цар Фердинанд, който бе пожелал, види се, и на тоя *нов държавен удар* да се придаде по-голяма *тържественост и театралност*.

Последното заседание на камарата ще остане паметно поради сензационните разкрития, които се направиха в

бурните разправии между Геннадиева, Малинова и Тодор Тодорова, *еднакво изобличителни* както за монархизма, така и за поддръжниците на *русофилската* и за ония на *австрофилската* политика у нас.

Малинов изложи историята на кабинета, съставен от него на 2 юли 1913 г. Прочете указа за назначението на министрите, между които са били и *Янко Сакъзов* от страна на «широките социалисти», *Дрянков* — от земледелците, и *Влайков* — от радикалите, и подчертава, че *всички тия лица заедно с него са съставлявали листата и му дали по принцип съгласието си да участвуват в общопартийния кабинет*. Спорът, който възникнал, се касаел до Министерството на външните дела. Малинов претендирал за този пост и в коронния съвет царят се съгласил, но по-сетне той обещал същия министерски портфейл на Геннадиева. Получил се такъв куриоз: в едно и също време и Малинов, и Геннадиев се смятали министри на външните дела. Разногласията върху това осуетили коалиционния кабинет на Малинова.

Генадиев разкрива между другото какво е извършено в коронните царски съвети.

«*Всички, които участваха в коронните съвети — казва той, — бяха съгласни да се състави един ширококоалиционен кабинет. От земледелците участвуваше Дрянков; от «широките социалисти» — Я. Сакъзов. Той бе дълбоко съкрушен от погрома. Мъчихме се със Сакъзова и Дрянкова да убедим и Драгиева да влезе в кабинета. Драгиев даде съгласието си да влезе от тяхната група Дрянков. Данев заяви в коронния съвет от името на народняшко-цанковисткия кабинет: нашата политика фалира, търсете помощ другаде, спасявайте България. Същото каза и Т. Тодоров.*

Т. Тодоров отрича.

Д-р Данев: Аз признавам, че съм казал, *какво нашата политика бе фалирала!*

Генадиев: Тодоров казва, че си бил дал оставката още на 18 юни, ала той до 2 юли си стоеше на своя министерски пост и се грижеше *само да прокара покупката на железницата Солун—Дедеагач, и да уреди своите гешефти.*»

Тодоров скача и обвинява Генадиев за заповедта за

войната със Сърбия и Гърция от 16 юни и загатва, че и цар Фердинанд е виновник за националния погром.

Сакъзов и други апострофират Генадиева, че той е предаден на държавен съд и затова не можел да заема в коалиционния кабинет от 2 юли Министерството на външните дела.

Генадиев се обръща към Сакъзова с думите: *и вие преговаряхте с мене да влезете в кабинета!*

Когато в речта си Малинов, озлобен от обстоятелството, че социалдемократическата парламентарна група отказа да му стане мост, за да заеме властта, започна да обвинява социалистите, че те не искат да сътрудничат на буржоазните партии в управлението на страната, «широките социалисти» Джидров, Пастухов и други настават и викат: *Това правят «тесните», ние нямаме нищо общо с тяхната анархистическа тактика!*

Социалдемократическите депутати ги изобличават:

Защо тогава постоянно искате да се обединявате с нас?

— *Не щем, не щем* — отговарят в един глас «широкосоциалистическите» депутати.

— *В такъв случай, говорейки постоянно за обединение, и е шарланствувате!* — подчертават социалдемократическите депутати. . .

В разискванията по-нататък взема думата и Сакъзов от страна на групата на «широките социалисти».

В своята *чисто държавническа* реч, която бе просто *чисти оферта* пред цар Фердинанд за участието на «широките» в управлението на страната, Сакъзов заяви между другото:

«Има хора, които казват, че с държавния глава не могат да влизат в сношение. *Съжалявам, че и аз на млади години съм мислил така.* Един гражданин в конституционна страна няма какво да изгуби от сближението си с държавния глава. Съжалявам, че по-рано не сме действували да отидат при царя представители на всички групи, да решават въпроса за война или мир. . .»

Др. В. Коларов: Ония, които са решавали *там* въпроса за война или мир, са *престъпници!* (Ръкопляскания от социалдемократическата група.)

Сакъзов: Ние не сме *против* днешната държава. Ние *идем тук да сътрудним в развитието на тая държава*. . . *Искаме да се създаде един минимум от отстъпки, за да сътрудним в управлението*. . . *Ние искаме реформи в армията: въоръжен народ, какъвто бе при Люле Бургаз, но недейте мисли — милиция*. . . *Искаме също реформи в дипломатията. Царят трябва да повика другите партийни групи, да състави от тях кабинет за произвеждане изборите*. Инак — царят ще бъде отговорен. *Печално е, че царят не е бил в течение на работите и когато се е създавал погромът*. . .

По тоя начин в последното заседание на камарата на ред с разкриването на *противоработническия и противонароден* характер на буржоазните правителствени и опозиционни партии *блякаво* се прояви и държавническият, дворцов «широк социализъм» от трибуната на Народното събрание, такъв, какъвто е той — *вulgарен и предателски*, в самия живот, въвн от парламента.

Преди още да бяха се изказали върху законопроектта за бюджета всички оратори, между които и *ораторът на социалдемократическата парламентарна група*, без даже да се постави на гласуване законопроектът, в *11 часа и 50 минути* Радославов става и с нечуван цинизъм, с един диктаторски жест заявява:

«Вие отказахте да дадете на България бюджет тогава аз сам ще ѝ го дам!»

Изважда от джоба си и прочита царския указ за разгонването на XVI обикновено народно събрание срещу бурните протести на социалдемократическата парламентарна група и възгласите ѝ:

Долу монархизмът!

Да живее Балканската федеративна република!

Да живее новата изборна борба!

В това време царският секретар *Добрович* напуска дипломатическата ложа и отива в двореца да уведоми *Фердинанда* за успешното завършване на разиграната от неговите оръдия парламентарна комедия, а австро-унгарският дипломатически агент граф *Тарновски*, засмян до уши, поздравява *Радославова* за успеха му — *да разгони неприятната камара*, което той интимно сигурно е смятал за едно *тържество на империалистическата завоевателна австрийска политика в България*.

ПРЕД НОВИТЕ ИЗБОРИ

Новата изборна борба, наложена от властващата либерална коалиция и монархизма чрез разтурянето на камарата, е вече започната с всичката възможна ожесточеност. Тя е много по-съдбоносна за работническата класа и за цялата страна, отколкото борбата, която се завърши в изборите на 24 ноември 1912* година.

Правителството се стреми *на всяка цена* да си докара свое болшинство в идущата камара. За тая цел то си служи *едновременно* и с *грубо насилие*, и с *вулгарна демагогия*. Като се старае да представи пред избирателните маси, че социалистите са виновни за разтурването на камарата, то е предприело из цялата страна небивали полицейски и шайкаджийски насилия над избирателите, които не одобряват неговата династическа и противонародна политика.

Днешните управници, които са обърнали нашата страна в една маша в ръцете на Австрия, която иска да създаде нов пожар на Балканите, за да осъществи своите завоевателни стремежи — се мъчат да се представят днес пред избирателните маси у нас за *спасители на България*. Гия, които, изпълнявайки ролята на оръдия на монархизма и агенти на завоевателните австрийски стремежи, вникат страната *фатално* към нова война, към нова човешка касапница, към нова и още по-ужасна катастрофа —

* Допуснатата печатна грешка. Годината е 1913. (Ред.).

искат да минат сега за *пазители на мира*. Водителите на властващата либерална коалиция, едни от които са осъдени за кражби и позорни деяния, а други подлежат на държавен съд за също такива престъпления — се представят за *приятели и защитници на България!*

И тия разорители на страната днес имат престъпната дързост да излизат пред избирателните маси от «името на българския народ и на България» с *една единствена парола*, както това публично заявиха д-р Радославов, Генадиев и Тончев в софийското правителствено събрание в «Нова Америка» на 12 януари 1914 г.: *Да се употребят всички средства, но по никой начин да не се допуснат в идущата камара социалдемократически депутати; депутати, които са против държавата и днешния строй, против частната собственост и капиталистическата експлоатация.*

Министър-председателят д-р Радославов не се посвени от висотата на своето положение да отправи към българските избиратели дори и следното грозно заплашване:

«А ко, не дай боже — се провикна той, — в новите избори при днешната система се избере една камара без наше болшинство, ще настъпи едно събитие, което ще бъде катастрофално за България!»

Какво значи това? Най-малкото значи, че властващите престъпници са решени да отидат докрай в своята противонародна политика и ако не получат болшинство, да прибегнат дори до *военна диктатура*, за да спасят монархизма и себе си от недоволството на народните маси.

От друга страна, *русофилската* опозиция начело с демократите употребява всички усилия да добие болшинство в изборите на 23 февруари, за да се *наложи* на цар Фердинанд да вземе властта и да продължи *фалиралата* вече русофилска политика на Данева, Гешева и Тодорова, като превърне България отново в едно *сляпо оръдие* на завоевателните стремежи на Русия, която главно докара нашата страна до днешното разорение и я хвърли в такова безпомощно положение.

Оръдията на Русия и оръдията на Австрия, проли

вайки крокодилски сълзи за нещастията на българския народ, са се заловили за косите сега и се борят помежду си около това — *кой от тях да търгува и печели с националната независимост и свобода на българската нация*. И в тия свои пъклени намерения и едните, и другите не искат в идущата камара да има социалдемократически депутати, действителни представители на работническата класа и широките народни маси, истински *народни* представители, защото *последните биха бъркали на техните тъмни противонародни планове*.

Социалната демокрация и в Народното събрание, и вън от него *бе и е един страж на националната независимост и свобода, крайно неприятен* както за *монархизма*, така и за *австрофилските и русофилски* български партии. Със своята борба за мира и Балканската федеративна република, със своето решително противопоставяне на завоевателните попълзновения на Австрия и Русия, с борбата си за истинско народно самоуправление и народна милиция, за коренни вътрешни социални реформи в полза на работническата класа и широките народни маси, за работническо законодателство и евтин живот — социалната демокрация се явява една *голяма и опасна спънка* за предателската и грабителска политика на монархизма и българската *австрофилска и русофилска* буржоазия. II Работническата социалдемократическа партия достойно изпълни своята тежка задача в разтурения *тринадесетдневен* парламент. Нейните *осемнадесет* депутати, оставайки верни на интересите и правата на работническата класа и широките народни маси, като истински защитници на националната независимост и свобода, на българския народ *не се съгласиха* да станат нито *ортаци*, нито *ятаци* на предателите и гробокопателите на България от правителствения и от опозиционния буржоазен лагер, а *застанаха сами в Народното събрание в защита на работническата класа и народните маси, в защита на националната независимост и свобода*.

И поради това именно днес са вдигнати на крак *всички тъмни сили* и от страна на правителството, и от страна на буржоазната опозиция срещу Социалдемократическата партия. Нейната *единствена* вина е прочее, че се бори и въвеждането на една *независима народна* външна и

вътрешна политика в България и отхвърля с *презрение* предложенията за *ортаклък* с оръдията на Австрия и с оръдията на Русия, с експлоататорите и потисниците на работническата класа и народните маси.

И сега, когато изборната борба, по-ожесточена и съдбоносна за страната от всеки друг път, е *вечг открита*, Социалдемократическата работническа партия с *право* очаква още по-енергичната поддръжка на работническите избирателни маси, за да може да *продължи* с *увеличени сили* в идущата камара *спасителната* за българската нация борба срещу предателството на монархизма и българската буржоазия.

Работници и всички други потиснати и онеправдани избиратели в България, *бъдете твърди на своя пост!* Вие, герои при Люле Бургаз, Одрин и Булаир, не оставайте да бъде *продадена* свободата и независимостта на българската нация!

На терора и насилията *от горе* отговорете със *своя дружен отпор*, със *своята сплотеност и организирана сила от долу!* Сплотете се всички до един в редовете на Социалдемократическата работническа партия!

С *работническата червеновинена бюлетина* в ръка в деня на идущите избори произнесете *своята строга и безпощадна присъда* над предателската и грабителска политика на монархизма и българската буржоазия.

Издигнете на 23 февруари още *по-високо* и *могъщо* своя глас —

Против монархизма — *за Балканската федеративна република!*

Против кръвопролитните войни — *за мира и братството между народите!*

Против варварския милитаризъм — *за народната милиция!*

Против днешната хайдушка данъчна система — *за евтин живот!*

Против свирепата експлоатация над работническия труд — *за работническо покровителствено законодателство!*

Против злодеянията на военните съдилища — *за освобождението на хилядите невинни войници, които гният днес в затворите, за даване под съд истинските виновници*

за войната и за неописуемите народни бедствия и националната катастрофа!

Гласувайте с червенвинената бюлетина против буржоазно-монархическия режим в нашата страна — за пълното тържество на работническия, революционен социализъм, освободителя на работническата класа и цялото поробено човечество от веригите на днешното икономическо, политическо и духовно робство, което позорно робство искат да задържат и закрепят както властващите правителствени партии и монархизмът, така също и буржоазната русофилска «дясна» и «лява» опозиция!

София, януари 1914 г.

ДО РЕДАКЦИЯТА
НА «РАБОТНИЧЕСКИ ВЕСТНИК»

Берковица, 2 февруари 1914 г.*

Арестуваха ме и утре ще ме интернират уж по искането на инспектора на Обществената безопасност в София.

Георги Димитров

*В. «Работнически вестник»,
№ 226, 4 февруари 1914 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

* Датирана по рубриката «Дневни новини», където е поместена телеграмата. (Ред.)

ДО МИНИСТЪРА НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ*

Бяла Слатина**, 6 февруари 1914 г.

Днес е пети ден, откак околийският началник в Берковица, дето бях отишъл по агитация, ме арестува въз основа на някаква телеграма от инспектора на Обществената безопасност в София. Закараха ме на 3 т. м. под стража във Фердинанд. Там пакета на инспектора смениха с пакета за Бяла Слатина. Досега не ми съобщават на какво законно основание ме задържат и наказват из участие на Врачански окръг. Вземете мерки да бъдат обуздани подведомствените Ви органи и да бъде освободен, инак ще държа лично Вас отговорен за това варварско противозаконно отнемане личната ми свобода.

Кандидат за народен представител: *Георги Димитров*

И. «Работнически вестник»,
№ 230, 8 февруари 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Копие от телеграмата е изпратено до редакцията на «Работнически вестник». (Ред.)

** Мястото е определено по текста на телеграма от Бяла Слатина, изпратена до Люба Ивошевич-Димитрова от нейна близка на 7 февруари 1914 г. (Ред.)

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ*

София, 1 март 1914 г.

Скъпи другари,

След завършването на ожесточената изборна борба, в която по необходимост бяха всецяло ангажирани и всичките сили на професионалните съюзи, нам предстои сега да се предадем отново с *удвоена енергия* на своята специална работа за вътрешното стягане и консолидиране на нашите професионални организации и за привличането в техните редове на всички засегнати от изборната агитация неорганизирани работници и работнички.

Моментът, който преживяваме сега, и предстоящите ни борби наложително изискват *бързо* да възстановим и увеличим силите на нашето синдикално движение, да наваксаме това, което поради войната и двете изборни борби не успяхме да извършим за масовото разрастване и засилване на професионалните съюзи.

За тая цел Синдикалният комитет най-настоятелно препоръчва *веднага* след получаването на настоящото окръжно да се предприеме преди всичко следното:

1. Всяко секционното настоятелство да направи една щателна проверка за редовността на членовете в секцията, като положи всички необходими усилия, щото в най-скоро време нередовните членове *да изплатят членските си вноски за януари и февруари т. г. и да изплащат редовно своите вноски занаяпред.*

2. Да бъдат поканени *всички* бивши членове да *възобновят* членството си, като по възможност платят членските

* Окръжно на СК на ОРСС № 1. (Ред.)

си вноски от януари насам, за да бъдат членове от *началото* на настоящата съюзна година.

3. Да се предприеме една повсеместна оживена агитация чрез публични и секционни събрания, конференции по работилници и *поединично* за всекидневно записване на *нови* членове.

4. Местните работнически съвети да окажат най-широко съдействие на професионалните съюзи в това отношение както в градовете, така и в тяхната околност.

Всичко това трябва да се извърши с толкова по-голямо усърдие, като се има предвид, че на 4 април т. г. в София ще дойде председателят на Международния синдикален съюз др. *Карл Легин*, за да се информира сам непосредствено и отблизо върху състоянието на синдикалното движение в нашата страна и след това да се произнесе пред Интернационала коя от двете синдикални централи представлява действително организирания български пролетариат, заслужава да бъде приета в състава на Международния синдикален съюз и да получи неговата морална и материална поддръжка.

За успешното изпълнение на тая мисия на др. *Легин* ще бъде необходим един точен отчет за всички наши професионални съюзи, който да съдържа сведения за числото на членовете във всяка секция, за количеството на постъпилите седмични членски вноски, за общите приходи и пр. от 1 януари до 20 март 1914 г. включително.

Централните настоятелства ще изпратят до всички свои секции *специални* формуляри за тая цел. Необходимо е секционните настоятелства да попълнят тия формуляри на 20 март и *веднага* да ги изпратят на своите централи.

Настоятелствата на *смесените* секции ще приготвят *поотделно формуляри* за членовете си от разните съюзи и ще ги изпратят чрез Синдикалния комитет.

Крайно необходимо е нашият отчет, който ще бъде представен на председателя на Международния синдикален съюз, да изрази бляскаво жизнеспособността, силата и всестранното превъзходство на нашите професионални съюзи пред конкурентните общоделски дружества. Ето защо до 20 март всички членове на нашия съюз *трябва най-малко да са изплатили членските си вноски за месеците януари и февруари т. г., а ония, които биха могли,*

и да предплатят за м. март. Също така всички отчетени формуляри трябва да бъдат изпратени на централните настоятелства най-късно между 22 и 25 март т. г. заедно с постъпилите дотогава суми. В никакъв случай по-късно!

Нека прочее със своята усилена и неуморна работа зарадваме и себе си, и Интернационала в лицето на др. Легин с нови бляскави успехи в областта на синдикалното движение, каквито вече добихме в току-що завършената тежка и ожесточена изборна борба!

С другарски социалдемократически поздрав

За Синдикалния комитет

Секретар-касиер: Г. Димитров

Р. С. Брошурата «Единството на синдикалното движение и Интернационала», издадена по повод Виенската синдикална конференция, не можа да бъде пусната в продажба поради изборната борба. Желателно е сега другарите да се погрижат за нейното масово разпространение в средата на организираните и неорганизираните работници и работнички.

*Публикувано за първи път в:
Георги Димитров за профсъюзите.
Т. 1. С., 1963, с. 539—541*

*Печата се по текста
на окръжното*

ДО МАКСИМ РАЙКОВИЧ — БУРГАС

София, 6 март 1914 г.

Драги Райкович,

Както ще видиш от тук приложеното окръжно* на Синдикалния комитет, ние предприемаме из цялата страна една усилена работа за численото нарастване и вътрешното стягане на професионалните съюзи сега, след завършването на изборната борба.

От резултатите на тия наши усилия ще зависи в най-голяма степен и благоприятният изход от мисията на Легина за нашето синдикално движение. Ако ние успеем до 20 март да възстановим добре своите сили в професионалните съюзи и да представим един образцов отчет, изразяващ неоспоримо нашето превъзходство над конкурентните организации, на Интернационала не ще остане друго, освен да признае окончателно нашата синдикална централа и на нея да даде своята пълна морална и материална подкрепа.

Моментът е извънредно важен и решающ. Необходимо е да напрегнем всичките свои сили. Ето защо аз се обръщам и към теб лично с настоятелна молба и ти сам да направиш всичко зависящо, щото успешно да се изпълни от синдикалните другари в местността ви изискваното от Синдикалния комитет във въпросното негово окръжно.

Най-сърдечни другарски поздрави на теб и всички другари.

Георги Димитров

*Публикува се за първи път
по текста на писмото*

* Отнася се за Окръжно № 1. (Ред.)

ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ*

София, 17 март 1914 г.

Другари,

Изпращаме ви тук приложения формуляр, който трябва да бъде попълнен с надлежните точни данни и повърнат на Синдикалния комитет най-късно на 25 март т. г.

Секретарят на местния работнически съвет ще попълни графите на формуляра досежно числото на членовете и платените седмични членски вноски *точно, според специалните формуляри на отделните секции в местността.*

Сведенията за приходите и разходите на съвета ще се извлекат от неговите книжа.

Там, дето няма местен работнически съвет, тук приложеният формуляр ще бъде попълнен от секретаря на партийната организация или партийната група.

Във всеки случай такъв формуляр трябва да се изпрати от *всеки* град, макар и да има само неколцина наши синдикални членове.

Пригответият по този начин формуляр трябва да бъде подписан от секретаря и снабден с печата на местния работнически съвет или на партийната организация или група и в определения срок *обязателно* изпратен на Синдикалния комитет.

Ползуваме се от случая още веднъж да ви подканим да направите всичко необходимо в духа на нашето окръжно № 1** за всестранното засилване на професионалните организации в местността ви.

С другарски поздрав
За Синдикалния комитет
Секретар: *Г. Димитров*

*Публикува се за първи път
по текста на окръжното*

* Окръжно на СК на ОРСС II (№ 98). (Ред.)

** Вж настоящия том, с. 280—282. (Ред.)

ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ СЛЕД ИЗБОРИТЕ

Организираният социалистически пролетариат у нас, още не успял напълно да се съвземе от тежките удари на единадесетмесечната война, да прибере и стегне силите на своите организации, трябваше да издържи подред една след друга две извънредно трудни и ожесточени изборни борби, които изискваха грамадно физическо и морално напрежение.

И в тия изборни борби българският социалистически пролетариат прояви чудеса от издръжливост, героизъм и самопожертвователност, заслужено увенчани с една *бляскава победа* над работническите врагове както в първата, така и във втората изборна борба. И особено във *втората*, защото въпреки неподобния терор срещу социалдемократията, въпреки *общата* хайка против нея от страна на *мички* буржоазни и дребнобуржоазни, *десни* и *леви* партии, тя получи *45 000* изборителни гласове и фактически остана пак най-голямата политическа сила във важните градски и индустриални центрове у нас.

Бесните усилия на българската буржоазия и монархизма да *затворят* вратите на парламента за борещия се български пролетариат, след като ги широко разтвориха за *емисарите на турското правителство*, бидоха съкрушени.

Ние днес отново ще имаме в ръцете си трибуната на Народното събрание за безпощадно бичуване авантюристическата, предателска и грабителска политика на буржоазията и монархизма, за запазване националната независимост и свобода на страната, за защита интересите и правата на работническите маси, за свестяването и организирането на целия български пролетариат и за всекидневното засилване на работническото социалдемократическо движение в България.

С чувство на голямо задоволство ние днес можем да погледнем на завършените изборни борби, в *първите* редове на които най-активно участвуваше и *масата* на организираните в социалдемократическите професионални съюзи работници и работнички.

В никакъв случай обаче след голямото напрежение в тия борби ние не можем сега да се предадем на *отдых и почивка*. Моментът, който преживява нашата страна и специално работническата класа, изисква ново и още по-голямо напрежение от всички нас. Големите победи, които извоювахме, *увеличават* нашите задачи и отговорности. *Ожесточената и решителна* борба против капиталистическата експлоатация и тирания тепърва сега се започва у нас, след като тя се пренася вече и в сградата на самото Народно събрание.

Пред нас стои днес с всичката наложителност крупната задача — да се извоюват редица работнически и социални реформи, да се подобри материалното, социално и културно положение на работническата класа, да се предпази тя от физическото и духовно израждане, към което капитализмът катастрофално я тласка, и по тоя начин да се осигурят елементарните условия за тържеството на освободителното работническо движение.

Ние знаем обаче много добре, че това не може да се постигне *само* с парламентарната борба. Нещо повече: успехите на нашата борба в парламента са в *пълна зависимост* от степента на фактическата организирана сила на борещия се пролетариат. Само с *комбинираните* усилия в парламента и *вън* от него — в работилниците и фабриките, в областта на политическата борба и в оная на професионалното движение, пролетариатът може успешно да върви към осъществяването на своите *днешни* искания и към пълното си освобождение от непоносимото и позорно иго на капитализма.

Ето защо нашата *върховна* длъжност в настоящия момент, след завършването и на втората изборна борба, е да се предадем отново с *удвоена енергия* на неуморна и безспирна работа за заздравяването и засилването на работническото социалдемократическо движение в нашата страна и преди всичко на *професионалните съюзи*, които

са естествените масови организации на пролетариата и *дръбнакът* на социалдемокрацията.

Толкова по-големи и настойчиви грижи днес трябва да се полагат от всички партийни и синдикални другари за бързото засилване и вътрешното консолидиране на професионалните съюзи, като се има предвид обстоятелството, че ето вече *цяла година и половина* поради войната и двете изборни борби не бе възможно да се работи редовно за тях. Част от техните предишни сили са още разпилени, техните редове са разхлабени, финансите им изостанаха назад и редица техни *специални* функции бяха преустановени.

Това, което не бе възможно да се извърши през време на войната и в периода на тежките изборни борби, днес *бързо* трябва да се дотъкми. Една пълна мобилизация на силите на професионалните съюзи е наложителна повече от всеки друг път. Засегнатите от избирателната агитация десетки хиляди неорганизирани работници трябва да бъдат сега привлечени в редовете на професионалните съюзи. Всички работилници, фабрики, мини и кариери, всички предприятия, дето има работници и работнички, трябва да бъдат обходени от синдикалните и партийни другари. Навсякъде сред работническите маси трябва да бъде занесен спасителният зов: *към организация, към работническо единство, към единодушна и организирана борба срещу бясната капиталистическа експлоатация!*

И в изпълнението на тая задача всички организирани работници и работнички, всички партийни членове и съчувственици на социализма трябва да се втурнат със същата оная *безпределна преданост и неуморимост*, с която те през изборната борба удивиха и приятелите, и враговете на българската социалдемокрация.

И. «Работнически вестник»,
№ 265, 21 март 1914 г.

Подпис: Г. Д.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ДЕСЕТИЯТ СИНДИКАЛЕН КОНГРЕС

София, 30 март 1914 г.*

Съгласно чл. 28 от Устава на Общия работнически синдикален съюз и решението на Общия работнически съвет, взето в заседанието му на 25 март т. г., Десетият синдикален конгрес ще се състои в София на 25, 26 и 27 май т. г. със следния привременен дневен ред:

1. Отчет на Синдикалния комитет.
2. Доклад на Контролната комисия.
3. Борбата за работническо законодателство в парламента и професионалните съюзи (реферат).
4. Скъпотията и работническите надници (реферат).
5. Организацията на работничките (реферат).
6. Балканската синдикална конференция във Виена (доклад).
7. Интернационалният социалистически конгрес във Виена (доклад за дневния му ред и избиране делегати на Синдикалния съюз).
8. Съюзният бюджет.
9. Избор на Синдикален комитет и Контролна комисия.
10. Запитвания и предложения.

Поставените на дневен ред за предстоящия синдикален конгрес въпроси трябва своевременно да бъдат разгледали от централните настоятелства и секциите на професионалните съюзи. Дето се окаже необходимо, местните работни

* Дата на публикуването. (Ред.)

чески съвети могат за улеснение да свикат общи събрания на секциите по дневния ред.

Всички предложения за изменение и допълнение на привременния дневен ред от страна на професионалните съюзи трябва да бъдат направени пред Синдикалния комитет *най-късно до 10 май т. г.*

Делегатите за синдикалния конгрес ще бъдат избрани от конгресите на професионалните съюзи, които ще се състоят непосредствено преди синдикалния конгрес.

За Синдикалния комитет

Секретар-касиер: *Г. Димитров*

И. «Работнически вестник»,
№ 272, 30 март 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ХАЙКАТА ПРОТИВ ЖЕЛЕЗНИЧАРИ И ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНСКИ СЛУЖЕЩИ

*Питане до министъра на железниците
и пощите**

София, 31 март 1914 г.**

Железничарите и телеграфо-пощенските служещи, които през време на войната проявиха чудеса от издръжливост и добросъвестност в изпълнение тежките си обязанности, факт, неведнъж подчертаван и от министерската маса на Народното събрание, през време на изборите бяха подложени на безогледни партизански преследвания, които до днес продължават. Срещу всички неприятни на правителствените партизани в разните места железничари и телеграфо-пощенски служещи е предприета една хайка, която не само е непоносима за тях, положението на които и без това е извънредно тежко, не само възбуди основателното негодувание на целия железничарски и телеграфо-пощенски персонал, но и извънредно зле се отрази върху службата, която са натоварени те да изпълняват. Под влияението на правителствени партизани маса железничари и телеграфо-пощенски служещи са преместени от единия край на България чак на другия, мнозина са уволнени от служба. Респективните началници са обяснявали на преместените и уволнените, че това се извършва *по настояването на правителствени партизани и по разпореждането на Министерството на вътрешните работи.*

Дирекцията на железниците и Дирекцията на телеграфите и пощите са превърнати по тоя начин в едно бюро за задоволяване котерийните интереси на правителството и неговите партизани.

* Развито и обосновано от Г. Димитров в Народното събрание на 3 май 1914 г. Вж настоящия том, с. 351—354. (Ред.)

** Дата на оригинала. (Ред.)

Измежду множеството преместени и уволнени по партизанско давление железничари и телеграфо-пощенски служещи ще отбележа тук само следните добре мен известни случаи:

Преместени са железничарите:

1. Алекс. Даскалов от Гара Лакатник в Гара Радомир;
2. Петър К. Антов от Гара Лакатник в Гара Червен бряг;
3. Хараламби Стоянов от Гара Червен бряг в Гара Оборище;
4. Стефан Иванов от Оборище в Гара Червен бряг;
5. Здравко Попов от Курило по Борущенската линия;
6. Петър Коцев от Лакатник в Гара Мездра;
7. Марин Георгиев от Гара Гебедже във Варна;
8. Георги Желязков от Гебедже в Гара Карахюсеин;
9. Рангел Атанасов от Гара Горна баня в Кюстендил;
10. Никола Георгиев от Пазарджик в Шумен;
11. Генчо Въртовски от Мездра в Плевен.

Уволнени са железничарите:

1. Парашкев Андреев от Свищов;
2. Найден Иванов от София;
3. Иван Савов от София.

Преместени са телеграфо-пощенски служещи:

1. Нено Христов от Бургас в Търново;
2. Георги Алексиев от София в Гюмюрджина;
3. Георги Вълчанов от София във Варна;
4. Георги Николов от Пловдив в Търново-Сеймен;
5. Георги Янков от Пловдив в Свиленград;
6. Петър Лесов от Плевен в Русе;
7. Биньо Колев от Меричлери в Пловдив;
8. Търне Блажев от Горна Джумая в Кушукавак.

Уволнени са телеграфо-пощенските служещи:

1. В. Чалашканов от Горна Джумая;
2. Йордан Стоянов от Църварица;
3. Ф. Кебеджиев от Меричлери.

Уволнени са още по същите причини и повече от 100 души междуселски куриери.

Като констатирам всичко това, от името на парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия питам г-н министъра на железниците, пощите и телеграфите и моля да ми отговори:

1. Не мисли ли да разпореда да бъде отменено преместването и уволнението на посочените железничари и телеграфо-пощенски служещи, както това вече е направено за неколкоцина от тях?

2. Какви мерки е взел и възнамерява да вземе, за да се тури край на тия незаконни и партизански премествания и уволнения на железничарите и телеграфо-пощенските служещи, положението на които трябва да се стабилизира и подобри, а не да бъдат играчка в ръцете на правителството и неговите партизани.

В. «Работнически вестник»,
№ 275, 3 април 1914 г.
Подпис: Г. Димитров]

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»,
сверен с оригинала

КОНФЕРЕНЦИЯТА С К. ЛЕГИН¹⁰²

София, 5—6 април 1914 г.

СЪСТОЯНИЕТО НА ОРСС КЪМ 20 МАРТ 1914 г.*

Аз ще се огранича да дам само най-съществените сведения за нашето синдикално движение. Смятам, че след обстояните изложения, които се направиха от нашата делегация в Будапещенската** и Виенската конференции***, да се простирам надълго върху развитието на синдикалното движение у нас изобщо е излишно.

За да може да се види ясно как е ставало възобновяването на нашите синдикални организации след войната и как са и сега, необходимо е едно сравнение с данните за 1912 и 1913 година.

На 31 декември 1911 г. ние сме имали 12 професионални съюза със 184 секции и 6165 членове.

Непосредствено преди избухването на войната, през септември 1912 г., ние имахме 235 секции с 8460 членове. Съществуваха всички изгледи, че при бързото развитие, което имаха нашите организации през 1912 г., ако не бе войната, ние щяхме да приключим годината с около 10 000 членове.

През време на войната нашите съюзи изгубиха убити 172-ма членове. Освен това в Добруджа, която биде заграбена от Румъния, останаха 435 синдикални членове.

На 31 декември 1913 г. ние имахме: 12 професионални съюза със 169 секции и 5088 членове.

На 20 март 1914 г. ние имахме вече 13 професионални

* Отчет, докладван от Г. Димитров на заседанието на 5 април 1914 г. (Ред.)

** Вж. Съч. Т. З. С., 1981, с. 21—46. (Ред.)

*** Вж. настоящия том, с. 145—188. (Ред.)

съюза (1 нов — Бръснарския, е основан от 1. I. 1914 г.) със 176 секции и 6563 членове.

През отчетния период (от 1. I. 1914 г. до 20. III. 1914 г.) в касата на професионалните съюзи са постъпили всичко 47 200 седмични вноски. Числото на седмиците, през които съюзни членове са освободени от вноски поради безработица, болест или военна служба, възлиза на 7786.

През същия период съюзите са имали: приход от *членски вноски* лв. 15 534,45, общ приход лв. 20 283,45, общ разход лв. 10 121,95, наличност в централните каси лв. 39 949,86, наличност в секционните каси лв. 560,93, всичко наличност лв. 40 410,79.

(Др. Г. Димитров дава цифрови сведения и за състоянието на централната каса при Синдикалния комитет, които са печатани заедно с други в отделни таблици. «Работнически вестник», брой 280, 282 от т. г.)*

Касовите наличности, които посочваме в таблиците, казва докладчикът, могат още тук веднага да се проверят по книгата (касови, ведомости с имената на членовете на всяка секция, входящи книги, в които са вписани датите и номерата на пощенските записи, с които са получавани сумите от секциите и професионалните централи и пр.), които ние сме донесли със себе си за всички съюзи.

Още преди войната в професионалните съюзи се въведе пълна централизация преди всичко в паричните средства, затова и касовата наличност в местните секции е незначителна.

През време на войната из нашите синдикални организации бяха извлечени 90% от членовете. В тях останаха само около 500 членове малолетни, работнички и данъчни. През периода на войната благодарение неуморимата и предана работа на нашите другари спечелени са около 300 нови членове, главно работнички.

Организираните в нашите съюзи работници изнесоха с чест и достойнство две, следващи една по друга извънредно ожесточени изборни борби, които поглъщаха всичкото ни внимание и енергия.

Едва след последния избор на 23. II. т. г. се започна

* Вж настоящия том, между с. 314 и 315, 316—317. (Ред.)

една по-интензивна работа в синдикалните организации.

Нашите професионални съюзи са в тесни връзки с Работническата социалдемократическа партия. Те са създадени с най-големи усилия и жертви от партията. За своята здрава организация, за дисциплината и високото съзнание на своите членове те имат да благодарят в голяма степен на социалистическата работа, която партията е извършила за тях.

Понеже нашето движение е още младо, наложило се е да имаме едни и същи другари, които да работят и като партийни, и като синдикални дейци. По липса на материални средства ние нямаме отделни синдикални помещения, а общи такива с партията. Повечето от нашите органи за пропаганда и агитация са също общи.

В София нашата партия с непосредственото участие на организирани в нашите професионални съюзи работници е купила общ Народен дом на стойност 140 000 лв., в който се помещава обща печатница и обща книжарница. Половината от стойността на Народния дом е изплатена вече, а върху другата е поета ипотека. Изплащането става чрез особен фонд, в който всички наши организирани работници до един са пожертвували най-малко по 1—2 лв., а някои дори и по 100—500—1000 лв.

Партията и синдикатите имат освен това: общ клуб в Габрово на стойност 10 000 лв. с празно място за постройка на стойност 4000 лв., клуб в Сливен на стойност 6000 лв., в Плевен голямо празно място, на което ще се строи бъдещият клуб на стойност 12 000 лв., празно място в Бургас за същата цел на стойност 14 000 лв.

За общите нужди на партийното и синдикално движение ние имаме печатница с инвентар 64 000 лв. и книжарница с инвентар 73 900 лв., която прави годишен оборот 730 000 лв. бруто.

Ние имаме богата социалистическа работническа литература, издадена от нашата книжарница, в която ще намерите между другите и много от най-видните съчинения на германските социалистически писатели като «Капиталът» от Маркса, «Анти-Дюринг» от Енгелса, съчиненията на Кауцки, Бебеля и др.

12 наши професионални организации са присъединени към своите интернационални професионални съюзи и се

намират в най-редовни връзки с тях. Само Печатарският и Кожаро-обушарският не са приети още в своите международни съюзи.

(Тук ораторът обяснява мошеничеството, което Я. Сакъзов извърши на Международния синдикален конгрес на кожаро-обушарите в Копенхаген¹⁰³, за да се промъкне в тоя конгрес като представител на нашия съюз, който бе пратил на др. Симон своя отчет и трябваше формално да бъде приет в състава на Интернационала.)

Всички наши присъединени професионални съюзи изпълняват редовно своите международни задължения и пращат според силите си помощи на борещите се техни колеги в чужбина.

След ожесточената изборна борба настъпва един период на интензивна работа за укрепване и изграждане на организациите. Вниманието на работниците отново се пренася от политическата в синдикалната област.

Ние сме тъкмо сега към края на нашата «Червена седмица»¹⁰⁴, която ни обещава благоприятни резултати за привличане нови членове в нашите партийни и синдикални организации и нови абонати на нашата преса.

В заключение ще кажа следното: данните, които ви излагам тук и които се съдържат в представените няколко подробни таблици, говорят сами за жизнеспособността на нашите синдикални организации и за здравата основа, на която почиват те. Тия данни, които ние подкрепяме с всестранни източници тук, не търпят никакво оспорване. От тях се вижда нагледно, че социалдемократическите професионални съюзи именно обединяват работниците. Вън от тях има само отделни синдикални конкурентни дружества като тия при «широките социалисти», които по състав и сила са много по-слаби.

За обединение с тях ние предлагаме солидната база, на която са изградени нашите организации. Синдикалното движение е неделимо от партийното социалдемократическо движение. Ние имаме общи имоти, общи средства за пропаганда и агитация, общи органи. Откъсването на синдикатите от Работническата социалдемократическа партия би внесло дълбоко разстройство в тяхното нормално развитие.

Синдикалните организации при «широките социалисти»

нямат никакви причини да съществуват отделно, освен ако желаят да играят и занапред ролята на инструмент на политиканстващата интелигенция, която преследва свои карьеристически цели. Ние можем да бъдем с тях заедно само върху една солидна почва. Въпреки обстоятелството, че централата на «широките» цели 7 години бе в Интернационала и се ползуваше с неговата морална и материална подкрепа, както виждате, през всичкото време на своето съществуване тя има застой или дори назадък, но никакъв успех. Как е с нашия Синдикален съюз? Той бе и е още въвн от Интернационала. От него ни морална, ни материална помощ е получил. Положен на здрави основи, със свои собствени сили той успя от 1500 членове при основаването си преди 10 години да достигне преди войната до 8500 членове, а днес след всеоразрушаващата и всеопустошителна война той бърже се възстановява и брой вече *6500 напълно редовни членове!* Това се дължи на пълната централизация, на дисциплината и високото съзнание, които господствуват в нашите професионални съюзи.

Ние очакваме, че Интернационалът ще даде онова разрешение на въпроса за единството на българското синдикално движение, което разрешение няма да спъне бъдещото успешно водене на пролетарската освободителна борба.

ДЕКЛАРАЦИЯ ДОСЕЖНО НАШИЯ ОТЧЕТ*

Изказвам дълбоко съжаление, че от противната централа, вместо да ни се представят данни за фактическото състояние на «широката» организация, излязоха тук с клевети и предизвикателства.

Ние смятаме, че е недостолопно да се държи такова поведение в една подобна сериозна конференция и в присъствието на председателя на Интернационала.

Нашите сведения са най-подробни, проверени и могат да се установят чрез всички необходими книжа, които ние сме донесли тук. Аз протестирам против подмятането от противната страна за някаква фалшификация.

* Направена след доклада на С. Тодоров. (Ред.)

Всички наши другари и синдикални функционери са работили и работят неуморно за възстановяването на нашите организации. Това, що представяме тук, в нашия отчет, е плод на техния труд.

Ние искаме основателна и всестранна проверка на всички данни, изнесени от едната и другата страна, *на наши собствени разности*. Ако се установи, че в нашия отчет има каквато и да била фалшификация, готови сме да понесем пред Интернационала всички последици от това.

Ние обаче искаме да ни се дадат същите доказателства и потвърждение на данните из отчета на противната организация, каквито представяме и ние. Искаме да ни се дадат сведения за платените седмични вноски и за числото на седмиците, за които членовете от противната организация не са плащали членски вноски, каквито сведения даваме ние с представените таблици. С една реч, да ни се даде отчет такъв, какъвто ни бе поискан своевременно от др. Легин. Че противната организация не е имала достатъчно време, това не е никакво извинение. Със същото време разполагахме и ние. В нашите синдикални канцеларии денонощно се работи през последните дни, за да се сумира и систематизира целият материал, изложен в няколкото таблици.

За постъпилите суми в централните каси ние ви представяме тук нашите входящи книги, в които са вписани датите, номерата и изпращачите на пощенските записи. Същото искаме да ни представят и организациите на «широките». Ние ви даваме тук на разположение за проверка ведомостите и именните списъци за членовете на всяка професионална секция поотделно, от които се вижда поименно кой член де и кога е записан, колко и какви членски вноски е внесъл и пр. Същото искаме да ни се представи и от противната страна.

Ние искаме данни, защото тук ни се съобщиха само няколко цифри на едро, без сведения, без доказателства, с които да се проверяват и потвърдяват те. Само след като ни се дадат тия данни, ние можем да заседаваме по-нататък в конференцията.

Още веднъж заявявам — ние искаме анкета.

Не със своите фокуси, а с доказателства трябва да излезете тук пред тая конференция.

(Председателят др. К. Легин е обиден, че присъствава на една конференция, дето се отправят обвинения за фалшификаторство. Той съобщава, че ако се поддържат тия обвинения, той смята за невъзможно да ръководи заседанията и ще прекрати конференцията. Той поставя тоя въпрос: Приемат ли и двете страни взаимно, без разисквания, че докладваните сведения са верни?)

Силни пререкания между двете страни. Представители на наши съюзи се възмущават против общоделските на съответните им съюзи и ги питат: «А от де имате там и там членове? Кога сте ги записали? Документирайте това!» Общоделците отговарят: «Имаме и. . . друго нищо!»)

Ако твърдим с всичката си категоричност, че нашите данни са точни и верни, подкрепяме това с всички доказателства. Съмнението за тях е напълно безосновно. Ние представихме отчет такъв, какъвто ни се поиска от др. Легин, макар и да не разполагахме с повече време, отколкото хората на противната организация.

Данните обаче, които ни се дадоха тук от секретаря на «широката» организация*, са *неточни, неясни* и с *нищо непотвърдени*, те са непонятни, за всички вас са също такива. Затова, преди да се отиде по-нататък, трябва да се извърши щателна проверка, да се установи *действителното състояние* на конкурентните организации, защото гук то невярно се предава.

ГЛЕДИЩЕТО НА НАШАТА ЦЕНТРАЛА**

След като имахме случая да направим обстояйни изложения в Будапещенската и Виенската конференции, би било излишно да се впускам в подробности досежно начинна, по който в България ще може да се създаде пълно единство в синдикалното движение.

Аз обаче намирам — и нека подчертая, че с това изразявам мнението на всички присъединени към нашата централа професионални съюзи и на всички 6563 техни членове, — че начинът за едно обединение с конкурентните

* Вж. настоящия том, с. 316—317, 336. (Ред.)

** Изказване на третото заседание (6 април) по предложението на К. Легин

•• обединението на двете синдикални централи. (Ред.)

синдикални дружества не може да бъде декретиран въпреки всичкото уважение, което имаме към др. Легин.

Вярно е, че българската буржоазия

(ораторът прави намек на уверението на С. Тодоров в миналото заседание, какво съдбата на България била такава — в уреждането на своите спорове да търси винаги намеса отвън)

поради грабителския си характер е навикнала да търси чужда интервенция. Такава може да допусне само буржоазията по уреждането на своите финансови, политически или териториални спорове. Синдикалните работнически организации обаче нямат причини да търсят интервенция отвън, когато се касае до въпроси от такова жизнено значение за бъдещето на работническото движение в България, какъвто е въпросът за синдикалното единство, и те не могат да прибегнат за тяхното разрешение до арбитраж, с какъвто си служи грабливата буржоазия и какъвто иска противната организация.

Вярно е: единството трябва да се реализира. За него ние работим от 1904 г.

Сам Интернационалът покровителствува цели 7 години синдикалната централа на «широките социалисти», даваше ѝ и морална, и материална подкрепа тогава, когато ние бяхме предоставени на себе си и трябваше да се развиваме и да водим нашите борби при най-големи мъчнотии. Нашите противници тръбяха наляво и надясно, че те влизали в Интернационала, че последният одобрявал тъкмо тяхната тактика, когато нашата тактика и принципите на нашата борба били отхвърлени и порицани. Фактът на своето формално присъединение към Интернационала и на паричните помощи, които получаваха от него, «широките» използваха най-безогледно в своята борба против нас.

Ръководството на железничарската стачка през 1906 г.¹⁰⁵ мина в ръцете на «широките» главно заради това, защото те именно влизаха в Интернационала и те можеха да изтръгват от него парични помощи.

Във време на общата печатарска стачка¹⁰⁶, която водихме съвместно, от Интернационала се получиха 12 000 лв. От тая сума се поддържаха само неорганизираните работници, а организираниите трябваше да се издържат със средствата на двете централи.

За изразходването на тия 12 000 лв. точна сметка «широките» не дадоха.

Същото бе и за сумата от 13 000 лв., която се получи от Интернационала като помощ за железничарската стачка през 1906 г. Тогавашният секретар на Железничарския съюз Гр. Василев, сега в Демократическата партия, на когото др. Легин е пращал сумите, никаква сметка за разходването не е дал, макар ние и радикалите, които също участваха в ръководството на стачката, да искаме *настоятелно анкета**.

От Интернационала «широките» са успели да изтръгнат за разни стачки във вид на помощи една сума от 33 000 лева.

Нашият Синдикален съюз, който не влизаше в Интернационала, е разходвал за разни стачки от 1904—1912 г. една сума от 70 318 лв. Освен това той е изпратил на борещи се другари в чужбина при разни стачки общо 3600 лева. Той е изразходвал за подпомагане своите членове при разни случаи (болести, пътуване, безработица) също значителни суми. Той достигна преди войната в 1912 г. до 8500 членове. А и сега, след тежките поражения на войната, той бързо се съвзема и ще възстанови напълно своите сили.

Това отрядно развитие нашият Синдикален съюз има само защото е изграден на здрава основа и защото е в контакт с принципите на социализма.

Едно малко сравнение, за да блесне най-ярко всичкото превъзходство на нашия съюз пред конкурентната организация на «широките». Докато само от членски вноски и касите на нашия Синдикален съюз от I. I. до 20. III. 1904 г.** са постъпили 15 534 лв., конкурентната организация посочва за същия период като членски вноски само 4020 лева. Нашата обща касова наличност възлиза на 40 410 лв., а оная на конкурентната организация — едва на 4680 лева!

Когато ние агитирахме между членовете на нашите съюзи за редовни и големи членски вноски, «широките» се опълчваха против това, като казваха, че сумите щели

* Вж Кой осуети анкетата по стачката на източните железничари? С., 1904, с. 16. (Ред.)

** Допуснатата печатна грешка. Годината е 1914. (Ред.)

да бъдат изядени от Георги Димитров и не знам още кого. Ясно бе — «широките» нямаше защо да се грижат за редовни и големи вноски, защото разчитаха на помощите на Интернационала. Тия именно помощи само развъртаха техните членове, вместо да послужат за онова важно предназначение, което трябва да намират в моменти на сериозни борби.

Би било лесно да се възприеме рецептата, която ни предлага др. Легин за създаване синдикално единство у нас, ако случаят и у нас бе същият както в Германия. Би трябвало да допуснем, че е възможно предварително едно обединение между Работническата социалдемократическа партия и «широката» партия, която също тук се смята за работническа и социалдемократическа. Обаче последната не е такава. Това нейните дела ни показват.

«Широките» синдикати са поддържали само «широката» партия, без да имат някаква полза от нея. Напротив, тя ги е дезорганизирала и разорила.

И д-р Раковски, видният деец на румънската социал демократия, си правеше илюзията, че може да реализира обединение на двете партии. Той прави опити не 2—3 дена, както другарите Легин и Букшег сега, но близо една година и трябваше да си отиде с пълно разочарование, като ни остави известната характеристика на «политическите чапкъни».

(Ораторът посочва последния брой от «Напред» с тая характеристика.)*

Защото двете партии действително по никой начин не могат да се обединят. Пропастта, която ги дели, е издълбана още по-дълбоко подир войната.

Ние не можем да приемем предлаганата ни база на партийно-политическия неутралитет за създаване на обща синдикална централа. Защото преди всичко ние нямаме мандат да решаваме един такъв кардинален въпрос за изменение на основата, на която почива нашият Общ синдикален съюз. Само върховният институт, неговият конгрес, е властен да извършва подобни работи. От друга страна, за нас е несъмнено, че една синдикална, «партийно-политически неутрална» организация при сегашните условия

* Статията «Политическите чапкъни», в. «Напред», № 187, 7 януар 1912 г. (Ред.)

в България ще се превърне в арена на най-ожесточени вътрешни борби за печелене надмощие, както и за прокарване в нея на тенденции, абсолютно вредни за нормалното развитие на българското синдикално движение, което сега е изградено върху почвата на пролетарската класова борба. Тогава има всичката възможност да се повтори историята от 1904 г. с тогавашното синдикално разцепление, само че тоя път в много по-гибелни размери. На такъв риск не може да се излага младото още синдикално движение в нашата страна.

Нашите социалдемократически професионални съюзи стоят на почвата на конгресните решения на международната социалдемократия за единството между политическото и синдикалното движение на пролетариата и за все по-тесни връзки, които трябва да съществуват между синдикатите и Социалдемократическата работническа партия — един принцип, легнал в основата на модерното европейско синдикално движение.

Нашите професионални съюзи превъзхождат във всяко отношение ония на «широките». Въпреки стоенето на последните в Интернационала те от 1907 г. спаднаха (тогава бяха посочени 5000), но не нараснаха. Нашият Синдикален съюз, напротив, въпреки стоенето му вън от Интернационала, от 1500 в 1904 г. при основаването си достигна до 8500 членове преди войната.

Ако приемете нашата централа в Интернационала, ние посмаме задължението да създадем пълно единство на синдикалното движение, макар и с всички жертви от наша страна, и ви гарантираме, че това можем да сторим до идната международна синдикална конференция. Ние лесно ще се споразумеем с отделните професионални дружества при «широките». Ние искаме само вашата морална, но не и материална помощ. *Пари не ви искаме.*

Представителите на организацията при «широките» декларираха, че тя е социалдемократическа, че между нея и нашата организация няма никакви различия в принципите и методите на борба. Е добре, ако това е така, защо не са с нас, които сме най-малко *двойно* повече от тях и обхващаме всички професии?

Ние декларираме както по-рано, така и сега, че ние сме готови да направим на противната организация всички

организационни концесии, за да създадем пълното единство.

Не можем ние да накараме 6500 работници, организирани в нашите съюзи, да се откъснат от партията си, благодарение главно на която техните организации са днес в това отраднo и многообещаващо състояние, а не мизерни, каквито са ония при «широките».

Днес др. Легин посочи на събранието в «Нова Америка» един сноп телеграми, с които се иска, каза той, единство, обединение. Вярно е, голямата част от тия телеграми са изпратени от наши другари, от наши организации. Ала ако прочетете съдържанието на тия телеграми, ще видите, че с тях се иска единство само при едно съществено условие: че връзките между синдикалната организация и Работническата социалдемократическа партия ще останат неразрушени.

Та нима болшинството трябва да се подчини на меньшеството? *Напротив*, нищо по-естествено и по-разумно: меньшеството да се вслушва във волята на болшинството и да заповяда да се споразумеем.

Съжалявам, че др. Легин мисли, както днес публично каза на събранието в «Нова Америка», какво водачите си пречка за обединението. Това схващане е абсолютно невярно, поне що се отнася до нашата организация. Нищо подобно няма у нас.

Това са работниците в индустриалните градове, които виждат положението и не са съгласни по никой начин да служат за инструмент на политическия карьеризъм.

Ние сме готови във всеки момент да се обединим с работниците от противната синдикална централа, ала само върху почвата, на която са изградени социалдемократическите професионални съюзи.

Ако др. Легин би имал възможност да обиколи вътрешността на страната, той би могъл да научи фактическото положение. Той би видял, че в индустрии като текстилната, рудничарската, металургическата, тютюневата и др. има само наши организации, но нито един работник, организиран при «широките».

Ние искаме да се създаде пълното единство на синдикалното движение час по-скоро, без обаче това движение да бъде дезорганизирано и спънато в своето развитие.

И за да дадем доказателства за това, ние правим следното предложение, според което се предоставя на самите организирани работници от двете страни да извършат това, очаквайки с толкова по-голяма основателност, че то ще бъде прието, понеже се мисли, че ние, водачите, сме, които пречим на споразумението на обединението:

«Ние се съгласяваме общо сега, в присъствието на др. Карл Легин, да се реши, щото двете синдикални центри да свикат един общ синдикален работнически конгрес, като представителството в него се определи върху установените в конференцията данни за числеността на професионалните организации от двете страни, по 1 делегат на 100 членове, изхождащ из средата на самите организации. Тоя конгрес да реши суверенно, по принципа на обикновеното болшинство, всички въпроси относително характера, тактиката, формата на организация и отношенията към политическите партии на бъдещия Общ синдикален съюз, като решенията му бъдат задължителни за участващите в него организации. Конгресът да се свика най-късно до края на месец април.»

*Брошура: Към единство! С.,
Парт. соц. к-ца и п-ца,
1914, с. 26—33; 46—49; 53—61*

*Печата се по текста
на брошурата*

КЪМ ЕДИНСТВО!

Пребиванието на председателя на Международния синдикален съюз др. К. Легин в София през великденските празници бе за софийските работници и за целия борещ се против капиталистическата експлоатация български пролетариат едно рядко пролетарско тържество, което остави след себе си дълбоки и неизличими спомени.

Председателят на Синдикалния интернационал бе посрещнат в столицата на България тъй тържествено и радушно, както не е посрещан у нас никой досега. Софийските организирани работници и целият съзнателен български пролетариат в лицето на др. К. Легин както при посрещането му, тъй и в импозантното работническо събрание в «Нова Америка» и чрез стотините поздравителни телеграми из провинцията дадоха жив израз на своите безгранични симпатии към организирания международен пролетариат и по един най-осезателен начин манифестираха своите чувства на интернационална пролетарска солидарност и доказаха, че те по дух и по борба са *неделима* част от осеммилионната работническа армия, наречена под знамето на Интернационала.

Всичко това бе същевременно и една бляскава манифестация на идеята за *единството* на пролетариата, за *пълното единство* на неговата организация и борба и една присъда над внасяното досега в средата на работниците от известната продажна социалстваща интелигенция разпокъсване на работническите сили. И тая манифестация ние особено високо ценим, защото *изгубен* е онзи пролетариат, в средата на който липсва съзнанието и чувството за

сплотеност и единство в организацията и борбата му срещу капитализма.

Идването на др. Карл Легин в нашата страна има грамадно значение за единството на българското работническо синдикално движение и за неговото по-нататъшно развитие. Наистина ние днес, като изпращаме този свой скъп гост и неговия крайно симпатичен съпътник др. Букшег, не можем, за жалост, да отбележим, че съществуващото и няколкото професии у нас синдикално разцепление е окончателно отстранено. Трябва обаче да подчертаем, че неговата мисия в това отношение *не е безрезултатна*. Извършеното в състояните се конференции на представителите на професионалните организации е една решителна крачка към ликвидирането със съществуващото синдикално разцепление и тази ликвидация трябва да се смята за предстояща.

Преди всичко в конференциите, станали под ръководството на др. К. Легин, се извърши един преглед на състоянието на синдикалното движение в нашата страна, специално на състоянието на присъединените към двете синдикални централи професионални организации. Тук изпъкна с поразителна яснота грамадното числено, финансово и всестранно превъзходство на социалдемократическите професионални съюзи пред конкурентните професионални дружества, присъединени към централата на «широките социалисти». Пред лицето на Интернационала бе установено по един най-положителен начин с *всички необходими фактически данни*, че нашият Общ работнически синдикален съюз, състоящ се от 13 отделни централни професионални съюза, на 20. III. 1914 г. брой 6563 *напълно редовни* членове, че от 1 януари до 20 март с. г. в централните каси на тия съюзи са постъпили 47 200 седмични членски вноски на обща сума 15 534,45 лв., при общ приход за същия период от 20 283,45 лв., и една обща касова наличност на 20 март от 40 410,79 лева. Докато конкурентните общоделски дружества, според представените от тяхната централа само *две* таблици*, и те *неточни и с никакви източници непотвърдени*, имат 3168 членове с един приход от членски вноски 3920,80 лв., общ приход

* Вж настоящия том, с. 316—317, 336. (Ред.)

7153,41 лв. и обща касова наличност през месец март всичко 4678,99 лв.!

Установи се така също, че централата на «широките» има известни организации само в професиите на печатари, шивачи, обушари, търговски служещи и дърводелци, и то почти главно в София, защото посочените *шепа* членове в останалите професии не могат да се смятат за никакви организации. При това стана до очевидност ясно, че докато в социалдемократическите професионални съюзи съществува пълна сплотеност и централизация, както това е в модерните професионални съюзи, то конкурентните организации продължават да бъдат както и по-рано свършено децентрализирани и разпилени.

Всички тия важни констатирания, извършени по официален ред и непосредствено от самия председател на Международния синдикален съюз, дойдоха още веднъж да покажат, че *фактически* представител и ръководител на синдикалното движение в България се явява нашата синдикална централа, която и заслужава сериозното внимание на Интернационала.

Въпреки това др. Карл Легин схващаше ясно, че е необходимо да се създаде една единна синдикална централа, за да се осигури напълно правилното развитие на синдикалното движение и да се гарантира добре успехът на работническите борби в бъдеще. И изхождайки от *предположението*, че в България има *две* социалдемократически партии, с които се намират във връзки *две* синдикални централи, че последните съществуват отделно само защото има *партийно* разцепление, смятайки общоделската партия за социалдемократическа по силата на факта, че и тя е присъединена към Международното социалистическо бюро, без да влиза в разглеждане на фактическия неин характер, др. Легин намери, че най-добрият изход из сегашното положение би бил, ако двете централи се обединят върху почвата на неутралитета; неутралитет, разбира се, не към социализма, а към съществуващите *две социалистически* партии. И от формално гледище той бе свършено прав. Всичкият въпрос обаче е там, че партията на «широките» *не е никаква социалдемократическа партия*, че между нея и Работническата социалдемократическа партия има една дълбока и непроходима пропаст

и че ако при това положение се извърши едно синдикално обединение на неутрална почва, то ще означава обединеното по този начин синдикално движение да бъде превърнато в арена на партийни борби и в него да се пренесе съществуващата в редовете на «широките» деморализация — един грамаден риск, който нашата синдикална централа и социалдемократическите професионални съюзи не можеха сега да поемат, чувствавайки всичката своя отговорност пред настоящето и бъдещето на работническото движение в нашата страна.

Ето защо ние предложихме в конференцията да се предостави на *самите работници*, влизащи в организациите на едната и другата синдикална централа и в случая *непосредствено* заинтересовани в реализирането на синдикалното единство, да решат всички въпроси, отнасящи се до характера, тактиката и пр. на синдикалното движение. От наша страна биде направена в конференцията следната декларация:

«Ние се съгласяваме още сега, в присъствието на др. Карл Легин, да се реши, щото двете синдикални централа да свикат един общ конгрес, като представителството в него се определи върху установените в конференцията данни за числеността на професионалните организации от двете страни по 1 делегат на 100 членове, изглеждащ из средата на самите организации. Тоя конгрес да реши суверенно, по принципа на обикновеното мнозинство, всички въпроси относително характера, тактиката, формата на организация и отношенията към политическите партии на бъдещия Общ синдикален съюз, като решенията му бъдат задължителни за участващите в него организации. Конгресът да се свика най-късно в края на месец април.»

Това предложение, което предоставя на *самите работници* от двете страни да решат спорните въпроси и да реализират пълното единство на своите организации, биде категорично отхвърлено от страна на общоделските водачи. Тия, които на път и кръстопът тръбяха, че са готови за синдикално обединение *на всяка цена*, намериха за благоразумно да избягат, когато се постави една приемлива практическа база, която би довела до действителното синдикално обединение.

Ние обаче сме убедени, че всички работници, които искрено милеят за единството на синдикалното движение, ще възприемат тоя модус и ще спомогнат да се ликвидира със съществуващото синдикално разцепление.

Толкова повече че сега вече не може да се поддържа разпространяваната години подред в средата на работниците от конкурентните организации легенда, че Интернационалът ще наложи обединението на неутрална почва.

Краят на демагогията с идеята за обединението прочее е настъпил. Възстановяването на пълното единство на синдикалното движение у нас е на прага.

*В. «Работнически вестник»,
№ 279, 9 април 1914 г.
Подпис: Г. Димитров*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

КОЙ Е ПРОТИВ ЕДИНСТВОТО?

Като несравнено по-силна група в числено, финансово и всяко друго отношение нашата синдикална централа би имала пълното право *неотстъпно* да настоява да бъде призната от Интернационала за естествена представителка на българското синдикално движение и на нея именно да се възложи от самия Интернационал задачата да възстанови *единството* на синдикалната организация и в ония няколко професии у нас, в които продължава да съществува известна разпокъсаност на работническите сили. Толкова повече че представителите на професионалните организации, присъединени към централната на «широките», признавайки *сами*, че последните са едно *меншество*, от друга страна, винаги са твърдели и у нас, и пред Интернационала, че в областта на синдикалната борба те поддържат *същите* принципи и тактика, които се поддържат и от социалдемократическите професионални съюзи. Това тържествено и категорично те декларираха и в състоялите се с участието на др. *Карл Легин* съвместни конференции. При това положение на нещата нищо по-естествено и нормално не би имало от обстоятелството, щото *меншеството* да се присъедини към *болшинството*, да се създадат *единни* синдикални организации и да се тури край на съществуващото синдикално разцепление и на братските раздори между работниците, за да могат организиранияте работници от *всички* професии със сплотени сили да се борят против капиталистическата експлоатация и в защита на своите жизнени работнически интереси.

За да се ускори и улесни обаче процесът на възстано-

вяването пълното единство на синдикалното движение у нас; за да се създаде базата за едно съвършено достойно и *за меншеството* синдикално обединение, без да се почувствува това меншество, живяло години подред в свои самостоятелни организации, *унижено и принудително* обединено с болшинството, нашата синдикална централа направи голямата концесия, като се съгласи да третира централата на «широките» като равна договаряща страна в случая и направи известното вече предложение, според което се предоставя на *самите* организирани работници от двете страни в един *свой общ конгрес* с пропорционално представителство да обсъдят *съвместно* практическия начин, по който би се реализирало необходимото единство на синдикалното движение най-сигурно, без да се излага това движение на опасността да бъде дезорганизирано и превърнато в арена на всевъзможни котерийни борби и междуособици, които биха отново нарушили създаденото единство. В тоя *чисто работнически конгрес*, след най-зряло и всестранно обсъждане на *фактическите* условия и отношения, при които се е създадо и развивало досега българското синдикално движение, *самите* работници от организациите на двете синдикални централи без външна намеса и какъвто и да е натиск ще имат всичката възможност *най-правилно* и *полезно* за себе си и за цялата работническа класа да решат *всички въпроси относително характера, тактиката, формата на организация и отношенията към политическите партии на единното синдикално движение.*

Разбира се, и в тоя общ конгрес — *както това става във всички други работнически конгреси* — меншеството ще се подчини на волята и разбиранията на болшинството, но това не ще бъде *майоризиране* или *тероризиране* на меншеството от болшинството, а едно драговолно подчинение от страна на всички организирани работници на проявената обща пролетарска воля за единството на синдикалната организация, за премахване братските раздори между работниците и за единопдушна борба срещу общия работнически враг — *капитализма*. Решенията на конгреса ще бъдат живият израз на господстващите в средата на *самите* организирани работници желания, схващания и разбирания досежно пътищата за осигуряване най-до-

бри успехи в борбата на работническата класа против капиталистическата експлоатация и тирания.

Всичко това е тъй ясно и разбираемо за организираната работническа маса от двата спореци помежду си работнически лагера, че то не се нуждае от никакви особено подробни разяснения и доказателства. Остава само да се пристъпи към неговото практическо приложение от страна на организираните при двете централи с всичката необходимост за случая добра пролетарска воля.

Тук обаче ние сме длъжни да констатираме некрасивия и недостоен факт, че водачите на синдикалната централа при «широките» не само отхвърлиха без всяко обсъждане и разбирателство направеното им най-чистосърдечно от страна на социалдемократическата синдикална централа предложение, но и полагат всички усилия сега да оградят от такова спокойно обсъждане организираните в своите организации работници, като със старите средства на интриги, клевети и озлобяване се стараят да направят още по-голяма и непреодолима пропастта, която лежи между социалдемократическите професионални съюзи, от една страна, и професионалните организации при «широките», от друга.

Още неуспял др. Карл Легин, който от името на осем-милионния синдикиран пролетариат тъй тържествено прокламира наложителната необходимост от единството на синдикалното движение и от премахване братските раздори между работниците, да напусне границите на нашата страна, вдъхновителите на общоделската синдикална централа бясно се нахвърлят върху социалдемократическите професионални съюзи и техните деятели и представители, мночват да тръбят за някакъв «нов позор на тесняците», съветват своите работници да открият най-кална борба против братята си от социалдемократическите професионални съюзи и дори да предприемат едно *систематическо* стачконарушителство в нашите стачни борби.

Няма съмнение, че всичко това достатъчно силно изобличава водачите и вдъхновителите на конкурентната синдикална централа, *че те не желаят достойното и истинско обединение на синдикалните организации и че се ръководят от единственото намерение да спасяват фалиралата политическа котерия, един жалък инструмент в ръцете на*

която те продължават да бъдат. Защото ясно като бял ден е, че ако се предостави на *самите* работници от организациите на двете синдикални централи да решат всички въпроси досежно единството на своята организация и борба, това ще бъде един смъртоносен удар за общоделската котерия и нейната продажна интелигенция.

Ние трябва да заявим обаче, че в тая кална борба никой съзнателен работник не може да участва и че нашите социалдемократически професионални съюзи ще я отменават с презрение. Но толкова по-неуморно те ще работят за сближението и споразумението си с работниците от организациите, присъединени към централата на «широките», и за реализирането в най-близко време пълното единство на синдикалното движение.

Работниците няма какво да делят помежду си; те трябва да се споразумеят и обединят за обща борба против капитализма.

И те ще се обединят въпреки престъпните провокации на общоделските крикуни, защото и самите организирани работници от конкурентните организации в никакъв случай не могат да турят по-високо интересите и сметките на общоделската котерия пред необходимостта да се сплотят и борят заедно със своите братя от социалдемократическите професионални съюзи в защита на своите класови интереси и за тържеството на пролетарския социализъм!

В. «Работнически вестник»,
№ 280, 10 април 1914 г.

Подпис: Г. Димитров

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

СВЕДЕНИЯ

Таблица 1

ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ ПО ГРАДОВЕ И ПРОФЕСИИ

за времето от 1 януари до 20 март 1914 година

ГРАДОВЕ	Число на членовете в следните съюзи:													Число на постъпналите седмични вноски	Число на седмичните, за които членовете са освободени от внос	Общ приход от чл. внос		
	Транспортен	Металоработни-чески	Кожаро-обушарски	Фабричен	Дърводелски	Тютюноработни-чески	Текстилен	Шивашки	Рудничарски	На търг. служещи	Печатарски	Строителен	Бръснаро-фризьорски			Всичко	лева	ст.
Айтос	—	2	6	13	7	—	—	7	—	—	—	—	—	35	238	34	67	50
Асеново	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	72	—	17	60
Бургас	118	19	22	111	2	—	—	18	31	47	—	3	—	381	3343	231	1072	50
Берковица	—	18	20	—	25	—	—	10	—	—	2	—	—	79	399	109	115	80
Зарна	210	14	32	42	47	20	—	28	—	39	20	—	4	452	3449	588	1049	75
Видин	—	21	74	23	30	—	—	17	—	13	—	—	—	178	1210	99	308	40
Враца	—	1	3	3	1	—	—	7	—	7	6	—	—	31	165	58	50	20
Габрово	—	11	80	—	—	—	—	14	7	1	9	—	—	122	869	128	238	25
Горна Оряховица	14	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	163	—	50	90
Горна Джумая	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	39	—	39	55
Гюмюрджина	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	48	—	26	10
Гебедже	—	—	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	886	9	261	20
Дупница	—	—	13	6	21	36	—	18	—	5	7	—	—	106	690	56	191	45
Ески Джумая	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	2	—	—	10	92	—	23	80
Кюстендил	3	2	13	—	23	9	—	9	—	4	4	—	—	67	392	106	106	60
Котел	—	—	6	2	17	—	—	2	—	—	2	—	—	29	156	60	33	45
Карнобат	—	—	4	3	—	—	—	8	4	—	2	—	—	21	113	87	30	70
Казанлък	—	1	2	—	2	1	—	2	—	4	—	—	—	13	107	—	37	70
Кочериново	—	—	—	—	32	—	—	—	—	—	—	—	—	32	96	—	41	50
Лом	8	15	35	23	6	—	—	19	—	10	—	—	2	118	886	97	279	05
Ловеч	—	1	8	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	14	125	—	40	80
Мездра	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	12	31	—	7	40
Нова Загора	10	3	—	—	1	—	—	7	—	—	3	—	—	24	337	—	100	20
Новоселци	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	187	56	39	10
Пловдив	105	30	84	48	29	121	73	38	—	47	2	25	—	610	4725	1099	1445	45
Плевен	40	84	108	—	27	—	—	69	—	42	30	29	—	422	2996	375	954	45
Панагюрище	—	3	4	7	3	—	126	1	—	—	—	—	—	144	1147	175	79	70
Попово	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	68	—	15	70
Поповци	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	108	—	40	20
Прованя	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	40	—	15	50
Перник	—	—	—	—	—	—	—	—	174	—	—	—	—	174	390	1080	199	70
Радомир	—	—	8	6	—	—	—	8	—	—	—	—	—	22	47	6	14	30
Русе	41	110	20	92	52	69	30	56	—	31	22	—	—	523	3984	250	1428	20
Роман	—	2	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	8	114	—	26	45
Рила	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	72	—	35	80
Разград	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	7	—	48	—	—
София	346	178	48	39	93	—	10	76	2	109	88	21	46	1056	7850	1068	2921	90
Самоков	8	—	43	49	17	24	22	15	—	—	—	—	—	178	1040	225	228	95
Стара Загора	31	19	15	19	2	9	—	31	—	—	—	—	—	126	801	160	240	95
Странджа	7	31	50	73	2	—	252	19	—	17	—	—	—	451	3049	181	886	55
Сливен	22	1	11	27	5	—	—	4	2	5	4	1	—	82	306	18	87	55
Смолница	—	—	13	—	—	8	—	16	—	—	—	—	—	37	205	134	70	60
Средна	—	—	—	—	—	—	—	10	—	2	—	—	—	13	51	—	9	—
Средец	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	55	—	18	60
Странджа	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	143	—	35	65
Трън	—	—	18	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	278	42	43	25
Търговище	—	1	2	2	3	—	—	—	—	1	—	—	—	15	108	—	38	40
Хасково	—	—	7	—	7	41	—	6	—	—	4	—	—	76	498	172	165	35
Харманли	—	—	7	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	13	46	83	11	90
Царева ливада	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	107	—	40	30
Чирпан	15	2	23	23	4	—	—	5	1	2	—	—	—	75	700	147	209	55
Шумен	14	11	20	11	24	—	—	27	—	3	2	20	—	132	834	315	303	20
Ямбол	25	23	57	74	—	3	16	26	2	42	—	—	—	268	2083	414	599	80
Червен бряг	11	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	26	177	26	52	60
Крушево (Одаите)	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	113	—	32	25
Разни други места	79	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81	1152	50	1053	45
Всичко	1240	666	863	795	507	341	567	600	217	439	207	124	57	6563	47200	7786	15534	45

«ПОЗОРЪТ НА ТЕСНЯЦИТЕ»*

Когато ужилените и заплашени в своите егоистични цели политически карьеристи започват да тръбят за «позора на тесняците», не ще бъде излишно да се съпоставят тия две таблици, в които са представени организираните работници при нашата синдикална централа и при централата на «широките».

Нека се има предвид, че докато *достоверността* на данните, посочени в нашата таблица, биде в конференцията потвърдена с всички необходими книжа и източници, за таблицата на «широките» нищо подобно не се направи, понеже техният секретар нямаше как и да го направи, защото разполагаше пред себе си само с два къса хартия — две таблици, в които дори сборовете не бяха направени.

В таблицата на «широките» не се посочва от всички градове колко седмични членски вноски са платени, колко седмици освободени вноски има и каква е постъпилата за тях сума, както това е направено за нашите съюзи. По тая причина няма отде да се установи колко от посочените 3168 членове са *действителни* и каква част са фиктивни — турени само за да се представи пред др. Карл Легин по-голямо число членове. Трябва само да отбележим, че ние сме получили множество писма из провинцията, с които ни се съобщава от наши другари, че изпратените до централата на «широките» сведения за числото на членовете са или *преувеличени* значително, или посочени като такива на *несъществуващи организации*.

Но върху това ще се повърнем допълнително.

II. «Работнически вестник»,
№ 280, 10 април 1914 г.

Без подпис

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Пояснителен текст към таблица 1 и 2. Таблица № 1 Г. Димитров представя на конференцията с К. Легин, а таблица № 2 е представена от секретаря на ОБОРСС. Вж настоящия том, с. 294. (Ред.)

14	Страна	19	12	12	19	12	31							
15	Стара Загора	22	34	—	—	—	56							
16	Т.-Пазарджик	59	—	—	—	18	139							
17	Търново	19	18	—	—	—	37							
18	Ямбол	33	31	—	—	—	184							
19	Хасково	—	30	72	—	—	204							
20	Фердинанд	—	—	—	—	—	23							
21	Каяли	—	—	—	—	—	12							
22	Панагюрище	—	—	—	59	—	59							
23	Мездра	—	—	—	—	—	16							
24	Севлиево	—	—	—	—	22	22							
25	Оряхово	—	—	—	—	49	49							
26	Дряново	—	—	—	—	26	26							
27	Трявна	—	—	—	—	28	28							
28	Враца	—	—	—	—	31	31							
	Всичко	397	616	249	98	26	72	59	81	66	39	30	261	3168

МИСИЯТА НА КАРЛ ЛЕГИН И РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ НЕЯ*

Точно преди 10 години през месец юли 1904 г.¹⁰⁷, непосредствено след пловдивския конгрес на Работническата социалдемократическа партия, намиращите се под влиянието на социалдемократията пръснати тук-таме работнически професионални дружества, за да разчистят пътя на своята борба и осигурят своето бъдеще, централизираха своите сили в Общ работнически синдикален съюз. Тогава «широките» казаха, че ние искаме създаването му поради чисто партийни съображения, че условия за създаването на такъв синдикален съюз няма налице в България и че професионалните синдикати трябва да продължават да съществуват и занапред поотделно, независими едни от други. Тая щастлива инициатива, продиктувана от тенденциите в самото развитие на младото още работническо движение, «широките» посрещнаха с присмех, подмятания и ругатни.

Скоро обаче те разбраха, че образуваният Общ синдикален съюз ще успее да обедини всички организирани работници и в такъв случай партията на «широките» не ще може да има никакъв достъп в работническото движение, за да го използва за своите политикански и кариеристически цели. И шест месеца след основаването на Общия работнически синдикален съюз, през месец октомври същата година, «широките» побързаха да съберат намиращите се под свое влияние няколко дружества в един синдикален съюз¹⁰⁸, наречен за демагогия «свободен» и «неутрален», който бе предназначен да играе ролята на една конку-

* Реч на събрание в Работническия дом — София, 10 април 1914 г. Първоначално е публикувана в «Работнически вестник», № 284, 15 април 1914 г. (Ред.)

рентна организация в ръцете на партията на «широките» против Общия работнически синдикален съюз и Работническата социалдемократическа партия.

Ние още със създаването на съюза застанахме на модерните основи на международното работническо движение. Още тогава 1500-те организирани в неговите редове работници се смятаха с пълно право *неделима* част *по дух, по схващания и по борба* от интернационалното работническо движение. Но ние не искахме на всяка цена да влезем в Интернационала, докато не изградим основите на едно солидно синдикално движение, та тогава формално да заемем своето място в международното семейство на синдикирания пролетариат и достойно да изпълняваме интернационалните си задължения.

Така обаче не мислеха политическите карьеристи от лагера на «широките», които не създаваха *сериозна* синдикална организация, а само имаха нужда от един *инструмент* за използване движението на работническата класа за своите цели. И още същия ден, когато основаха своята конкурентна синдикална централа, техният тогавашен секретар Гр. Василев съобщава на интернационалния синдикален секретар в Берлин, че и в България е вече образуван Общ синдикален съюз, и моли да бъде приет в Интернационала, макар че *шест месеца* по-рано бе основан *действителният* синдикален съюз на българския пролетариат. И др. Легин, получавайки това съобщение, без да подозира, че то се касае за една *конкурентна* синдикална централа, без да знае, че по-рано е основан друг синдикален съюз — естествен представител на организирания работници в България, приема с радост в състава на Интернационала синдикалната централа на «широките».

И започна се тогава оная дълга, некрасива и недостойна спекулация от тяхна страна с влизането им в Интернационала, с неговия авторитет и с неговите средства.

След 1904 г. настъпи едно масово раздвижване между работниците за подобрене на тяхното положение. Избухнаха редица стихийни стачки. В 1906 г. се обяви голямата обща железничарска стачка. Тогавашното подавяващото болшинство от стачниците отидоха при централата на «широките» с оглед именно на факта, че тя е в Интернационала и оттам ще могат да получат парични помощи. С тоя могъщ

аргумент «широките» агитираха на всички страни в своя полза и против нашия синдикален съюз.

Вие си спомняте, че тая *работническа* стачка, водена от безскрупулните политически карьеристи, *бе най-широко използвана и поставена в услуга на известния «патриотически» блок*¹⁰⁹, вдъхновители на който бяха народняците, демократите, радикалите и «широките». По гърба на работниците тия партии се опитаха да катурнат тогавашното правителство, за да заемат те неговото място. 13 хиляди лева «широките» взеха от Интернационала за железничарската стачка, грамадна част от която сума биде разпиляна и прогуляна от водачите. И никаква сметка за тая интернационална помощ никъде не се даде. Интернационалът бе ангажиран с такава материална жертва, и то за една стачка, която биде използвана с посредничеството на «широките» от тогавашната буржоазна опозиция в нейната котерийна борба и за разчистяне «пътя на Малиновата демокрация»¹¹⁰. Същата позорна история се повтори в 1908 г. със стачката на източните железничари¹¹¹, за която Интернационалът пак изпрати парични помощи, за да бъде продадена тая работническа стачка на демократическото правителство, което си послужи с нея за завземането на Източните линии и обявяването на «независимостта».

Тъй, посредством тоя «свободен» синдикален съюз, известните политически карьеристи успяха вътре в няколко години *да изтръгнат от Интернационала 33 000 лв.* лъвската част от които бе пропиляна от тях. (Гласове: Позор!) Тъй те, от друга страна, вложиха покварата *всред работниците* — да не плащат членски вноски, да не жертвуват за своите синдикални организации и да не разчитат на своите собствени сили, защото щом се обяви *стачка*, Интернационалът *плаща*. Ние днес сме длъжни да кажем открито, че «широките» със средствата на Интернационала *развращаваха и дезорганизираха* българското работничество и *услужваха* на българската буржоазия. (Бурни одобрения.)

Седем години те имаха на своя страна Интернационала, те имаха неговата мощна материална и морална подкрепа. През тоя седемгодишен период ние бяхме представени сами на себе си.

Нашият синдикален съюз бе най-безогледно оклеветяван пред чуждестранните другари от «широките» в самите *официални* издания на Интернационалния синдикален секретариат. Нашите професионални организации биваха представяни в чужбина за анархистически и локалистически синдикати, за партийни групи, които съществували само да събират вноски и издържат партията на «тесните»!

Между това през тия седем години нашият Синдикален съюз издържа множество работнически стачки, между които няколко *масови* на рудничари, текстилни работници, тютюноработници и пр., за които изразходва една сума от около 70 000 лв., без да получи нито стотинка помощ от Интернационалния синдикален секретариат. (Б у р н и о д о б р е н и я)

Е добре! Какъв бе резултатът от всичко това?

В 1905 г. ние имаме 1380 организирани работници, а централата на «широките» — според представените на Интернационала данни — 5000 членове.

В 1908 г. в своя тогавашен орган «Синдикален лист» съобщаваха, че имат 3464 членове, ние имаме тогава 2750 членове; по-малко значи 714. В края обаче на 1911 г. общо членовете на нашите професионални съюзи се възкачиха на 6165 членове, а «широките» достигнаха едва 3727 членове, голяма част и от тях, както на времето се доказва, *фиктивни!* (Б у р н и о д о б р е н и я.)

Интернационалът, осветлен върху това фактическо положение у нас, не можеше да не вземе необходимите мерки спрямо централата на «широките». И в Интернационалната синдикална конференция в Будапеща бе разгледан специално въпросът и конференцията *единодушно* реши да бъде *изхвърлена из състава на Интернационала* синдикалната централа на «широките» като лишена от правото да представлява в Интернационала българския синдикиран пролетариат.

Оттогава двете синдикални централи бяха поставени *формално* на еднаква нога спрямо Интернационала. И оттогава собствено датира още по-бързият числен ръст на социалдемократическите професионални съюзи и също така бързият упадък на конкурентните професионални организации на «широките».

Но в същото време именно оттогава Интернационалът

започна да дава своето най-широко съдействие, за да се създаде в България *една единна пролетарска синдикална централа*, да се тури край на съществуващото синдикално разцепление и да се възстанови напълно единството на синдикалното движение.

За тая цел се свика във Виена след войната специалната Балканска синдикална конференция. Това желание на Интернационала наложи и личното идване на др. Карл Легин в България. Трябваше най-сетне да се намери един модус вивенди*, за да се създаде единството на българския синдикиран пролетариат и да бъде приет той в състава на Интернационала.

Цели месеци главатарите на «широките» заблуждаваха работниците, че др. Карл Легин иде в България *да наложи, да декретира от името на Интернационала обединението на неутрална почва*.

Сега, след като завърши той своята мисия, ясно е за всички каква празна легенда бе това твърдение, защото Интернационалът никога и нищо не налага, не декретира формата на организация и тенденциите на синдикалното движение в отделните страни. (Р ъ к о п л я с к а н и я.)

Др. Карл Легин дойде у нас, за да проучи фактическото състояние на синдикалното движение и да съдействува за премахване на синдикалното разцепление.

И тая негова мисия не е *безрезултатна*. Напротив, тя извънредно много ускорява възстановяването на пълното единство на синдикалното движение.

Ликвидацията на синдикалното разцепление е дело на най-близките дни! (Б у р н и о д о б р е н и я.)

Преди всичко в конференциите, станали под ръководството на др. Легин, се установи по официален ред и по един неоспорим начин пред самия председател на Синдикалния интернационал несравненото числено, финансово и всестранно превъзходство на социалдемократическите професионални съюзи пред немощните, дезорганизиранни и разпилени организации на «широките». Ние представихме най-подробни таблици с данни за 1911, 1912, 1913 и януари, февруари и март (20) 1914 г., за да може ясно да се види какво е било състоянието на съюзите преди войната и как

* Модус вивенди (лат.) — начин на живеене; тук в смисъл на приемливи условия. (Ред.)

са се възстановили те след войната до 20 март 1914 г. Всички тия данни бидоха потвърдени в конференцията по най-неоспорим начин с ведомости за членските вноски на отделните секции, с месечните техни равносметки, с отчетките за получените суми, с пощенски записи и пр. (Посочва тия книжа и ги разяснява.)

Ние посочихме, че въпреки войната, въпреки убитите 172 членове и останалите 435 членове в завзетата от Румъния област нашият Синдикален съюз брой на 20 март 6563 напълно редовни членове — с 398 членове повече от края на 1911 г. Приходът от членски вноски от януари до 20 март е 15 534 лв., а общата касова наличност — 10 410,79 лв. срещу 21 692,41 лв. в края на 1911 г. (Бурни одобрения. Излага подробно данните за състоянието на социалдемократическите професионални съюзи, постоянно прекъсван с ръкопляскания.)

Вие виждате, че господството на социалдемократическото синдикално движение в големите градски центрове и в ония места, дето има значителна индустрия, е *пълно*. (Одобрения.)

Ние подчертахме в конференцията, че 12 наши професионални организации са присъединени към респективните интернационални професионални секретариати и най-редовно изпълняват своите интернационални задължения.

Какво се представи в конференцията от противната централа?

Нейният секретар бе приготвил само две таблици, написани на бърза ръка върху къс хартия — едната за приходите на професионалните им организации и другата — на членовете по градове, и то с *несъбрани сборове*, та трябваше и др. Букшег, и др. Легин, и Сакаров да събират, докато се установи числото на членовете им и постъпилите членски вноски! (Викове: Срам за подобен секретар!) Той не представи *нищо друго*.

Тоя секретар се извиняваше за всичко:

Войната попречи!

И имаше свръх това безочливостта да заяви, какво не имerval за толкова кратко време да се възстановят нашите организации, тъй като и поради холерата, която върлувала, нищо не можело да се направи. (Смях.) Но той не

се ограничи с това пред др. Легин. Те не можели като «тесните» да фабрикуват цифрите. Не можело в България да се въведе централизация в професионалните организации. Там, дето имало семейни хора, те често прибягвали до помощи, и то правело невъзможна централизацията!

Забравяше той, че благодарение именно на централизацията германските синдикати, състоящи се главно от възрастни хора, пожънаха грандиозни успехи, които др. Легин подчертаваше в събранието в «Нова Америка». И колкото оскъден бе той в данните си, толкова по-неизчерпаем бе в бледословията си и арогантността си срещу нашите професионални съюзи.

(Тук др. Г. Димитров със сравнителни данни от техния и наши отчети посочи пълната безнадеждност на професионалните организации на «широките».)

По най-неопровержим начин двата отчета свидетелствуват, че *синдикалното разцепление има локален характер*. В 20 места, дето има значителна индустрия, те нямат нито един член. Но и там, дето имат какви да е организации, те са меншество. (Цитира по градове.)

В Бургас, дето преди няколко години имаха някаква грандиозна федерация от 800 членове, днес имат само 83 членове срещу 481 наши! (Гласове: Холерата ги унищожила. Смях.)

И днес те нямат нито един текстилен работник, нито един рудничар, нито един трамваен работник, нито един строителен работник, като не смятаме хасковските домостроители-предприемачи, никакви фабрични работници и само няколко тютюноработници! (Одобрения.)

Данните от таблицата на «широките» за постъпилите вноски показва, че голяма част от посочените 3168 членове са *фиктивни*. Членски вноски в организациите на «широките» има 3920,80 лв., по-малко от постъпилите членски вноски само в *един* наш професионален съюз — Транспортния, който има 1240 членове, а членски вноски 3678,60 лева. Шивашкият им съюз има посочени 616 членове с 418,85 лв. членски вноски, докато нашият Шивашки съюз има 600 членове (16 по-малко) с 1463,20 лв. членски вноски. Печатарският им съюз с посочени 397 членове има 695,85 лв. членски вноски, докато нашият Печатарски

съюз с 207 членове (190 по-малко) има 775,35 лв. Съюзът на търговските им служещи с 418 членове има 595,40 лв. членски вноски, докато нашият Съюз на търговските служещи с 439 членове (само 21 повече) има 1416,77 лв. членски вноски, и пр. (Бурни ръкопляскания.)

Ние, следвайки примера на нашите стари западни другари, желяейки да избавим работниците от убийствената капиталистическа експлоатация, напрегнахме силите си да развием пожертвователността у работниците да внасят редовно вноските си, а «широките» наричаха това *данъкоплатство*.

По-нататък. До вчера те ни подмятаха, че ние сме събирали стотинките на работниците, за да ги ядем. Е добре. В отчета си за 1911 г. те са показали наличност 23 090,95 лв., а в отчета си сега представят обща касова наличност 4678,99 лева!

Питам ги: *Де са парите на работниците? Дайте сметка на работниците!* (Раздвижване, удивление. Бурни одобрения.)

Кой прочее яде и разпилява работническите стотинки? Касовата наличност в нашите професионални съюзи от 21692,41 лв. в 1911 г. се е възкачила на 40 410,79 лв. през месец март 1914 г. — или тя се е *удвоила* въпреки единадесетмесечната война и нейното разорително действие! (Бурни, продължителни ръкопляскания.)

При такова положение няхахме ли ние всичкото право да настояваме, щото нашата синдикална централа да бъде приета в Интернационала като естествена представителка на българското синдикално движение, още повече че «широките» не един път декларираха, какво техните синдикати не се различават от нашите по принципи и тактика? Тогава трябваше да се присъединят към болшинството, с което по принципи и тактика се сходят. Правилото в синдикалното движение и синдикалната борба е: навсякъде да се слуша волята и *гласът* на болшинството.

За да *ускорим* и *улесним* обаче възстановяването на пълното единство в синдикалното движение, за да дадем една *достойна* за нашите другари от организациите на «широките» база за обединение, ние направихме в конференцията известното вече предложение, според което се предоставя на *самите* организирани работници при двете

централи в един общ синдикален конгрес с пропорционално представителство да реализират *практически* единството на синдикалното движение и в разпокъсаните професии и след всестранно съвместно обсъждане на *фактическите* условия и отношения в нашата страна да разрешат най-правилно, с оглед на интересите на цялата работническа класа, *всички* въпроси относно характера, тактиката, формата на организация и отношенията към политическите партии на бъдещия Общ синдикален съюз.

Когато ние предложихме това, то се отхвърли от противната страна без *никакво* предварително обсъждане и разискване. (Р а з д в и ж в а н е и у д и в л е н и е.)

Аз отправям един въпрос към *работниците* от противната централа. От какво вие се боите да се предостави извършването на обединението в ръцете на общия работнически конгрес — там, дето няма да има интелегенти, а ще бъдат само работниците делегати, елитът на организираниите работници? Нима вие се боите от своите *класови другари*, с които работите и еднакво страдате в работилниците и фабриките? Нима това *работническо* болшинство в конгреса няма да изхожда от жизнените интереси на работническата класа? (Б у р н и о д о б р е н и я.)

Недоволствуват някои днес против това предложение! Но това сигурно не са *работниците*, а ония, които редица години по техен гръб, спекулирайки с неволите им, се издигаха до върховете на карьеризма и топлите места, съскат, и то тия, които съставляват главно десницата в общоделската партия. Да, признавам, ако се приеме това предложение, ще бъде нанесен смъртен удар на тая котерия, защото *ще я напуснат работниците*, които досега по дълг и дисциплина са я подкрепяли като искрени и милеещи все пак за организацията си борци. (Б у р н и о д о б р е н и я.)

Тия господа искат да спасят една котерия, затова се обявяват против *пролетарското* обединение.

Вярвайте, другари, ние сме към *края* на братските раздори между работниците. Те ще се споразумеят и ще се обединят. Потребно е само едно усилие от ваша страна.

Даже и тия, които искат да спрат тоя процес, са принудени да приемат *по принцип* нашето предложение. Но те искат някакво разширение на предложението ни. В тоя

конгрес, казват те, трябва да участвуват и Телеграфо-пощенският съюз, Железничарският, Келнерският и скеченските тютюноработници.

Не сме ние, които ще отричаме правото на работническите организации да участвуват в един общ работнически конгрес. Но нека се разберем. Преди всичко у нас, както и пред Интернационала *въпросът за обединението се поставя за организациите, присъединени сега към двете синдикални централи*, от които и едната, и другата претендират, че стоят върху почвата на пролетарската класова борба и са проникнати от духа на социализма. Посочените *неприсъединени* организации не са се оформили и проявили като такива и никъде *не са декларирали* още, че стоят на тая почва. Наистина и в тях има пролетарски елементи, които *без друго* ще влязат един ден в общата пролетарска синдикална централа, но днес предварително не може да се установи тяхното число и те, *като организации*, не могат да участвуват сега в общия работнически синдикален конгрес.

Извън множеството факти, които потвърждават това, е и най-новият факт, че търновските железничари, влизащи в състава на Железничарския съюз, неотдавна взеха инициативата за основаване фонд, *«който да послужи за построяването на един народен първокласен крайцер, носещ името на знаменития народен будител от Хиландар Отец Паисий»*, както казват те в своя апел. И тая безумна националистическа и войнствена инициатива се подкрепи от десетки други железничари и секции от тоя съюз.

Ясно е до очевидност, че може да става дума само за общ синдикален конгрес с участието на присъединените към двете синдикални централи професионални организации.

Снощи отгatk¹¹² се е проповядвало за хайка против работниците «тесни», дори за стачконарушителство в нашата синдикална борба. Готови ли сте, другари работници от противните организации, да поставите подобен позор на пролетарските си чела, да гоните другарите си, да

изменяте на стачките на колегите си? (Бурни одобрения.)

Аз ви каня, другари, да си подадете братска ръка, за да спасим работническата класа от хищничеството на капитализма и монархизма. От нас чака европейският пролетариат да спомогнем за туряне преграда на авантюрите на Балкана, за запазване мира и за осъществяване Балканската федеративна република. Прочее, не една котерия трябва да се спасява днес, а делото на пролетарската класа, делото на Интернационала, делото на социализма!

(Бурни, продължителни одобрения. На оратора бе направена накрай възторжена овация от присъстващото работническо множество.)

РЕЗОЛЮЦИЯТА НА СЪБРАНИЕТО*

Присъстващото работническо множество (повече от 1500 души) след изслушване речта *единодушно* с вдигане на ръце гласува следната резолюция (гласуваха и присъстващите работници от организациите на «широките»):

1. *Подчертава* своята готовност да работи за постигане пълно единство сред българския пролетариат на почвата на класовата борба, единство, което може да гарантира една сигурна и трайна победа в синдикалната борба.

2. *Апелира* към организираните в социалдемократическите професионални съюзи работници да положат днес повече от всеки друг път най-големи усилия за сплотяването в редовете на съответните съюзи многохилядната неорганизирана работническа маса, пшккаща под гнета на необузданата капиталистическа експлоатация.

3. *Най-настоятелно приканва* организираните работници в професионалните организации на «широките» спокойно да обсъдят предложението на нашата делегация в конференцията за свикването на един общ синдикален конгрес, който да възстанови пълното единство на българското синдикално движение и да осигури успеха на бъдещите работнически борби. С това те ще докажат, че искре-

* Първоначално публикувана в «Работнически вестник», № 282, 12 април 1914 г. (Ред.)

но милеят за единството на пролетарската класова борба и че те не искат повече да бъдат неволни спасители на една фалирала политическа котерия, която е нямала и няма нищо общо с настоящето и бъдещето на борещия се пролетариат и която днес полага всички усилия да осуети сближаването, братското споразумение и обединение на работниците и да внесе в тяхната среда ново озлобление и разцепление.

*Прошура: Към единство! С.,
Парт. соц. к-ца и п-ца,
1914, с. 69—86*

*Печата се по текста
на брошурата*

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ, ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ И ОТДЕЛНИТЕ СИНДИКАЛНИ ФУНКЦИОНЕРИ*

София, 11 април 1914 г.

Скъпи другари,

Мисията на др. Карл Легин, за жалост, не можа да се завърши с една окончателна ликвидация на съществуващото в няколкото професии у нас синдикално разцепление, защото представителите на централата на «широките» *отхвърлиха*, без всякакво желание да обсъждат и разискват, направеното от наша страна предложение да се свика един общ синдикален конгрес с пропорционално представителство на професионалните организации, принадлежащи към двете синдикални централи, който конгрес да реализира практически единството на синдикалното движение и в разпокъсаните професии и след всестранно обсъждане на *фактическите* условия и отношения в нашата страна да разреши най-правилно, с оглед на интересите на цялата работническа класа, *всички* въпроси относително характера, тактиката, формата на организация и отношенията към политическите партии на бъдещия общ синдикален съюз.

След този неудачен опит, направен с участието на самия председател на Синдикалния интернационал, да се реализира окончателно единството на синдикалното движение у нас нашите организации и отделните другари трябва да полагат сега стократно по-големи усилия за осъществяването на това единство, като за конкретна, практическа база в своята агитация имат направеното от страна на нашата синдикална централа предложение за

* Окръжно на СК на ОРСС IV (№ 131). (Ред.)

свикването на общ работнически синдикален конгрес, в ръцете на който да се сложи разрешението на въпроса за синдикалното обединение.

За тая цел необходимо е веднага във всяко място да се свика публично работническо събрание, добре организирано и масово посетено, в което съвършено *обективно* да се изложат, пояснят и разкритикуват изложените в конференцията с др. Легин фактически данни за състоянието на нашите социалдемократически професионални съюзи и онова на конкурентните професионални организации и да се обоснове и развие нашето предложение за свикването на общ работнически синдикален конгрес, като в това отношение добре се използват всички материали, които ние публикуваме в «Работнически вестник».

Едновременно с това да се предприеме и *най-оживена* агитация за привличане в редовете на социалдемократическите професионални съюзи всички годни за организация неорганизираните работници и работнички. Секционните настоятелства и местните работнически съвети в свои *специални* заседания веднага трябва практически да обсъдят и предприемат всички зависещи от местните условия мерки за най-бързото и успешно изпълнение на тая задача за всяка *отделна* професия, за всяка *отделна* работилница и фабрика, за *всички* индустриални предприятия в *околността*. Нашата парола в това отношение трябва да бъде — да се явим на *Десетия* синдикален конгрес, който ще стане в края на месец май т. г., с *десет хиляди* организирани работници и работнички в редовете на социалдемократическите професионални съюзи!

От друга страна, необходимо е навсякъде да се възстановят между нашите организирани работници и работничките от организациите на «широките» *най-добри другарски отношения*, да се постигне едно *фактическо* сближение помежду им, като се отнеме възможността на заинтересованите общоделски политически карьеристи да ги държат *настрана*, да ги озлобяват против нашето движение и да им препятствуват да се съгласят да възприемат предложението за общ синдикален конгрес от организациите, присъединени към двете централи.

Идването на др. Карл Легин трябва особено добре да се използва за вътрешното стягане на нашите професио-

нални съюзи. По случай неговото идване ние употребихме голямо напрежение да се въведе пълна редовност в издължаването на членските вноски, която редовност бе нарушена поради дългата война и вследствие двете изборни борби.

Това общо напрежение от страна на нашите организирани работници трябва да се *продължи* и *занапред*, като най-енергично се настоява да се внасят от всички членове *редовно* членските вноски и дори да се *предплащат* за една, две, три седмици или цял месец и като не се оставя *нищо един синдикален член да бъде нередовен*.

При това необходимо е окончателно да се възстанови въведената практика преди войната в сношенията на секциите с централите. Нека добре се *запомни* и *най-строго* изпълнява следното:

1. Всяко секционен настоятелство най-късно на 5-о число на месеца да приготвя ведомостта си за членските вноски за изтеклия месец, месечната равносметка за приходите и разходите на секцията през това време, оправдателните документи за направените разходи и веднага заедно с припадащите се суми да ги изпраща на своето централно настоятелство.

2. Касовите книги на секциите да бъдат приключвани също на 5-о число всеки месец.

3. Контролните комисии и синдикалните ревизори трябва *обязателно* всеки месец на 5-о число да ревизират извършеното приключване на касовите книги, да проверят ведомостите, равносметките и разписките, които ще бъдат изпратени на централните настоятелства, и да се грижат всички необходими книжа и суми *безусловно* навреме ежемесечно да бъдат изпращани от секционните настоятелства на съответните централни настоятелства.

4. Всички суми за централните настоятелства трябва да се изпращат *само* с пощенски записи, а не по частни лица или с препоръчани писма.

5. Местните работнически съвети трябва ежемесечно най-късно до 10-о число да изпращат на Синдикалния комитет *булетин* за състоянието на професионалните организации в местността.

6. Централните настоятелства на всички професии-

нални съюзи също ще приключват на 10-о число на месеца и ще дават на Синдикалния комитет *бюлетин* за състоянието на своите съюзи по секции и общо.

Понеже множество синдикални членове поради войната не са изплатили своята вноска от 50 ст. за резервния фонд Защита и борба за 1913 г., необходимо е сега да се предприеме най-усилено събирането на тия вноски както за 1913, така и за 1914 година. Празникът на труда трябва да бъде използван за тая цел из цялата страна. На Първи май нека всички членове проверят членските си книжки и които не са внесли съответните вноски за тоя извънредно важен боеви наш резервен фонд, да платят тия вноски, да си вземат съответните марки и да им бъдат залепени в графата за празнуването на Първи май в таблиците за 1913 и 1914 година. Тая материална жертва е необходима, та да се усили попълнянето на фонда, което бе преустановено поради войната.

Всички наши организации трябва веднага в споразумение с местните партийни комитети да направят необходимото за бляскавото отпразнуване на тазгодишния Първи май, като преди всичко навсякъде организират едно *масово* напускане на работата от страна на работниците.

Първи май тая година трябва да бъде и една величествена манифестация на *единството* на българския пролетариат под знамето на социализма.

Като привличаме вашето сериозно внимание върху всичко гореизложено, пожелаваме ви най-добри успехи в предстоящата дейност и ви изпращаме нашите другарски социалдемократически поздрави.

За Синдикалния комитет

Секретар-касиер: Г. Димитров

ДВЕТЕ РАВНОСМЕТКИ*

Както за числения състав на своите организации, така и за финансовото им състояние централата на «широките» не представи в конференцията *никакви* източници и подробни данни, от които да се види, че посочените приходи са *действителни*.

Въпреки това обаче все пак е достатъчно ясно и от цифрите в представената таблица, че голяма част от посочените 3168 членове в организациите на «широките» са *фиктивни*.

Така техният общ приход от членски вноски за 3168 членове е 3920,82 лв., докато само нашият Транспортен съюз със своите 1240 членове (не 3168!) има приход от членски вноски повече от целия общоделски Синдикален съюз — 3978,60 лева!

По-нататък: Металорботническият съюз на «широките» имал 98 членове, а вноски постъпили 80,70 лв. нито дори по 1 лев на член за два месеца и половина! Съюзът на търговските им служещи с 418 членове има членски вноски 595,40 лв., когато нашият Съюз на търговските служещи с 439 членове има членски вноски 1416,77 лв. Шивашкият им съюз с 616 членове има членски вноски 418,85 лв., нито по 1 лев на член; нашият Шивашки съюз с 600 членове (16 по-малко от тях) има 1463,20 лв. членски вноски!

634 членове в общите дружества на «широките» имат

* Пояснителен текст към таблица 1 и 2. Таблица № 1 Г. Димитров представя на конференцията с К. Легин, а таблица № 2 е представена от секретаря на ОБОРСС. Вж настоящия том, с. 294. (Ред.)

С В Е Д Е Н И Я
ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ
от 1 януари до 20 март 1914 г.

1. Ю. З И	1911 г.		1912 и 1913 година				1914 г.		Финанси (от 1 януари до 20 март 1914 г.)										Всичко лева					
	Секции	Число на членове	Преди войната		Останали в Румъния	Убити във войната	На 31. XII. 1913 г.		Секции	Число на членове на 20. III. 1914 г.	Число на членове на 20. III. 1914 г.	Число на членове на 20. III. 1914 г.	Число на членове на 20. III. 1914 г.	Число на членове на 20. III. 1914 г.	Число на членове на 20. III. 1914 г.	Число на членове на 20. III. 1914 г.	Число на членове на 20. III. 1914 г.	Число на членове на 20. III. 1914 г.		Число на членове на 20. III. 1914 г.	Число на членове на 20. III. 1914 г.	Число на членове на 20. III. 1914 г.	Число на членове на 20. III. 1914 г.	Число на членове на 20. III. 1914 г.
			Секции	Число на членове			Секции	Число на членове																
Транспортният	29	1095	34	1345	5	5	28	1056	28	1240	10302	717	3978	60	6295	40	4847	70	6471	82	20	6515	02	
Лабораторно-техническият	15	604	15	867	26	26	14	485	14	606	4580	816	1456	10	1652	80	642	09	3001	58	1	3002	65	
Жиро-обучарският	29	812	38	903	71	40	31	786	25	863	5699	1099	1681	65	1901	50	884	34	4571	85	150	27	4722	12
Фабричният	25	800	32	1225	99	26	14	471	20	795	5251	665	1439	30	1575	25	249	10	5108	45	40	16	5148	61
Ремонтният	19	493	22	708	100	24	17	385	16	507	2897	613	1060	30	1508	23	616	67	3659	02	92	98	3752	32
Лабораторно-техническият	7	414	10	615	38	11	9	312	9	341	2476	496	612	—	942	70	512	20	1638	67	46	65	1685	32
Жиро-обучарският	7	274	11	514	5	9	8	290	10	567	4326	347	1003	75	1139	35	470	75	3035	80	68	30	3104	10
Фабричният	29	605	38	723	42	15	30	533	26	600	4730	477	1463	20	1886	15	957	65	3071	54	11	85	3083	39
Лабораторно-техническият	8	397	6	502	—	4	4	205	3	217	791	1144	369	20	443	95	198	30	615	99	—	—	615	99
Лабораторно-техническият	11	423	16	565	8	4	9	346	12	439	3759	803	1416	77	1774	12	346	10	6122	22	34	90	6157	12
Лабораторно-техническият	5	248	8	241	5	8	4	197	5	207	1405	177	775	35	845	95	289	65	2316	97	61	55	2378	50
Лабораторно-техническият	—	—	5	252	—	—	1	22	—	124	567	38	160	15	195	45	70	—	178	05	10	—	188	05
Лабораторно-техническият	—	—	—	—	—	—	—	—	3	57	417	48	118	10	122	60	37	40	57	90	—	—	57	90
Лабораторно-техническият	184	6165	235	8400	435	172	169	5088	176	6563	47 200	7786	15 534	45	20 283	45	10 121	95	39 849	86	560	93	40 410	79

о само 618,20 лв. членски вноски — нито по 1 лев на член и пр.

Общият приход от членски вноски за 3168 членове е 3920,80 лв. срещу наш общ приход от такива вноски за същия период 15 534,45 лв. за 6563 членове.

Заслужава да се отбележи и фактът, че общата касова наличност на организациите, принадлежащи към синдикалната централа на «широките», е спаднала от 23 090,95 лв. в края на 1911 г. на 4678,99 лв. през март 1914 г., докато наличността на социалдемократическите професионални съюзи от 21 692,41 лв. в края на 1911 г. се е възкачила на 40 410,79 лв. през месец март 1914 г. — или тя се е удвоила въпреки единадесетмесечната война и нейното разорително действие!

Всякакви по-нататъшни коментари са свършено излишни.

1. «Работнически вестник»,
№ 282, 12 април 1914 г.
Без подпис

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

Т а б л и ц а 2

ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ
НА ОБЩОДЕЛСКИТЕ ПРОФЕСИОНАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ

№	О Р Г А Н И З А Ц И И	Число на д-вата	Число на на членовете	Приход от членски вноски		Общ приход заедно с налични от 1913 г.		Общ разход		Наличност март 1914 г.	
				лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.
1.	Кожаро-обущарски съюз	15	756	1059	60	2220	79	1578	45	642	34
2.	Дърводелски съюз	5	249	452	20	814	20	720	65	93	55
3.	Търг. служащски съюз	14	418	595	40	2153	26	1885	65	267	61
4.	Типографски съюз	8	397	695	85	1636	42	1107	70	528	72
5.	Шивашки съюз	15	616	418	85	2400	75	1123	40	1154	52
6.	Металоработнически съюз	2	98	80	70	332	60	112	30	220	30
7.	Общ. работн. д-ва	18	634	618	20	2570	11	888	55	1771	95
	Всичко	77	3168	3920	80	12128	13	7416	70	4678	99

ПРОТИВ НАМЕСАТА НА ПОЛИЦИЯТА В СТАЧКАТА НА ТЮТЮНОРАБОТНИЦИТЕ ОТ КСАНТИ

*Питане до министъра на вътрешните работи**

София, 16 април 1914 г.**

От две седмици вече 1200 тютюноработници в Ксанти са в стачка¹¹³ поради погазването от страна на господарите сключения по-рано договор за условията на труда.

Борбата на тютюноработниците, които се стараят да добият по-сносен човешки живот, да защитят здравето и живота си, е свършено легална и законна.

Полицията обаче, пренебрегвайки своите законни обязанности, се е намесила против стачниците и в полза на капиталистическите компании, като *насила* събирала из улиците тютюноработници и ги закарвала в складовете да работят на мястото на стачниците.

Против това беззаконие на полицията господин министърът е получил и телеграфически протест на тютюноработниците от Ксанти.

Питам господин министъра на вътрешните работи: какви мерки е взел да обуздае своята подведомствена полиция и да се тури край на тия предизвикателства, които са от естество да доведат до големи и нежелателни безредици и ли превърнат днешната частична стачка в една обща стачка с участието вече на няколкото хиляди тютюноработници в Ксанти?

Врачански народен представител: *Георги Димитров*

И «Работнически вестник»,
№ 287, 18 април 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»,
сверен с оригинала

* Развито и обосновано от Г. Димитров в Народното събрание на 19 март 1914 г. Вж настоящия том, с. 370—377. (Ред.)

** Дата на оригинала. (Ред.)

ДО НИКОЛА ГОСПОДИНОВ —
КСАНТИ,
ХОТЕЛ «ПЛОВДИВ»

(За Гютюноработническия синдикат «Защита»)

София, 16 април 1914 г.*

Предайте на борещите се другари най-горещите наши поздрави от страна на социалдемократическите професионални съюзи. Пожелаваме им пълна победа. Пращаме им първата своя скромна помощ.

Да живее единството на работниците от стара и нова България!

Секретар на Синдикалния комитет:

Г. Димитров

*В. «Работнически вестник»,
№ 287, 18 април 1914 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

* Телеграмата е датирана по сведения от рубриката «Дневни новини», където е поместена. (Ред.)

ЕДНА ДЕКЛАРАЦИЯ ПО СИНДИКАЛНОТО ЕДИНСТВО*

В отговор на възраженията**, направени от страна на синдикалната централа на «широките» досежно свикването на един общ синдикален конгрес, нашият Синдикален комитет направи на 17 април 1914 г. следната

декларация:

Ние казахме ясно и категорично както в конференцията с др. Карл Легин, тъй и в нашия съюзен орган «Работнически вестник», че трябва да се предостави на един общ работнически синдикален конгрес с пропорционално представителство на организациите, принадлежащи към двете синдикални централи, *практически* да реализира единството на синдикалното движение и след всестранно съвместно обсъждане на *фактическите* условия и отношения в нашата страна да разреши най-правилно с оглед на интересите на цялата работническа класа *всички* въпроси относно характера, тактиката, формата на организация и отношенията към политическите партии на бъдещия общ синдикален съюз.

От това се разбираше и разбира, че и въпроса за партийно-политическия неутралитет при *специалните* условия ще го разрешат след *зряло* обсъждане *самите* организирани *ваши* и *наши* работници в своя общ синдикален конгрес.

* Първоначално публикувана в «Работнически вестник», № 286, 17 април 1914 г., със заглавие «Един отговор». (Ред.)

** Вж Окръжно на СК на ОБОРСС № 143 от 14 април 1914 г., подписано от С. Тодоров и отпечатано във в. «Народ», № 85, 16 април 1914 г. (Ред.)

Нашата синдикална централа няма нито възможността, нито правото да *предрешава* въпроса за характера на бъдещата единна синдикална организация, защото в едно сериозно работническо синдикално движение това не са *водачите*, които могат на своя глава да обвързват движението със съдбоносни за неговото бъдеще ангажименти. Разрешението на подобни въпроси досежно основите и характера на синдикалното движение е от компетентност на *самите* организирани в професионалните съюзи работници.

Толкова повече че е нецелесъобразно *предварително* да се обвързва един общ работнически синдикален конгрес в неговите решения досежно съдбата на организацията, която той е повикан да конституира.

Нима ние, двете синдикални централи, можем да сключим някакъв контракт за неутралитета на общата синдикална организация *временно* или за *вечни времена*? И собствено *кой би имал правото да забрани на самия общ работнически синдикален конгрес да отхвърли неутралитета, ако той намери, че това се налага от интересите на самото синдикално движение?*

Нищо по-естествено и разумно прочее от това, да се предостави на *самите* организирани работници от двете страни да решат съдбата на своята обща бъдеща организация.

Синдикалното единство може веднага да се възстанови, щом *двете страни* еднакво са съгласни помежду си, че бъдещият общ синдикален съюз ще почива на *почвата на пролетарската класова борба и не ще бъде неутрален към социализма, като всичко друго се сложи в ръцете на общия синдикален конгрес да реши и уреди.*

И това съвсем няма да означава преливане на *вашето малцинство* в организациите на *нашето болшинство*. Тук не ще има никакво унижително подчинение на малцинството. Защото в общия синдикален конгрес ще решава не едно болшинство от някаква чужда на работническото движение карьеристическа интелигенция, не някакво болшинство от господари, от агенти на капиталистическата класа, а едно *работническо* болшинство, което *тепърви* ще се формира в самия конгрес след зряло и *всестранно* обсъждане в него на *всичките условия на работническото*

единство, което болшинство ще бъде способно да постави интересите на работниците и тяхното единство по-високо от всичко друго и волята на което ще бъде *пролетарската воля* за единомдушна и успешна борба против капитализма. Нима вие нямате доверие в здравето пролетарско чувство, в разума и съзнанието на вашите организирани братя, с които ще се обединявате?

Нашето предложение следователно води не към *прешиване* или *прегазване* на малцинството, а само дава възможност, без да се излага на какъвто и да е риск работническото синдикално движение, напредъкът на което и за нашите, и за нашите организирани работници е еднакво скъп, да се извърши едно *напълно достойно* обединение на малцинството и мнозинството на организирания върху почвата на пролетарската класова борба пролетариат в България и те, *сами съвместно*, в един общ синдикален конгрес да изградят с *обща братски усилия* своята единна пролетарска синдикална организация и да гарантират своето *пълно единство* в борбата против *общия си враг* — капитализма.

Не това предложение, което слага съдбата и бъдещето на синдикалното движение в ръцете на *самите* организирани работници и им дава възможност по един *почтен* начин да ликвидират с братските си раздори и с недъзите на миналото, може да се счита за *недостойна игра*. Недостойно би било да се *налага от горе*, от водачите, върху *организираните работници*, върху *работническите маси* едно или друго разрешение на капиталните въпроси *досежно* тяхната организация. Недостойно е да се *опекунствува* над организираната работническа маса и да се третира тя като палаво и неразсъдливо дете. Недостойна игра или сетне е хитруването, за да се избегне общият работнически синдикален конгрес, да се осуети братското споразумение и единение между спорещите помежду си и разединени български организирани пролетарии.

Братската десница на организиранияте в социалдемократическите професионални съюзи работници е протегната към техните другари от другите професионални организации и ние сме уверени, че *въпреки всичко* тя ще *бъде* с радост поета, за да се ликвидира със синдикалното разцепление и да се възстанови единството на синдикал-

ното движение, *напук* на работническите врагове и заблудители.

Базата за споразумение е дадена. Мостът над пропастта е поставен. *Добрата воля* от страна на организираниите работници при двете синдикални централи ще *довърши* останалото за обща радост на българския пролетариат и на Интернационала!

За Синдикалния комитет

Секретар на Общия работнически
синдикален съюз в България:

Г. Димитров

*Брошура: Към единство! С.,
Парт. соц. к-ца и п-ца,
1914, с. 64—68*

*Печата се по текста
на брошурата*

ПЪРВИ МАЙ И ОБЕДИНЕНИЕТО НА РАБОТНИЦИТЕ

Тая година Първи май завари българската работническа класа в разгара на най-оживени спорове досежно пътя и средствата, които могат по-бързо и най-успешно да внесат пълна сплотеност и единство в нейните редове. Активната намеса на Интернационала в живота на българския пролетариат направи за него положителен* въпроса за обединението на Общия работнически синдикален съюз с работническите дружества, които вървяха и още вървят подир дребнобуржоазната, наречена «широкосоциалистическа» партия.

Против обединението на Общия работнически синдикален съюз с поменатите работнически дружества ние никога не сме били и не можем да бъдем. Напротив, още от 1906 г., от Сливенския конгрес, ние имаме една резолюция**, която поканва същите работнически дружества да се обединят като такива, т. е. като *работнически организации*, с Общия работнически синдикален съюз. Върху същия възглед стоят нашата партия и нашите синдикати оттогава насам и същото предложение за братско споразумение и обединение, както подобава на работнически организации, ние сме правили многократно на поменатите работнически дружества.

Но тия дружества отблъсваха систематично и упорито нашето предложение. Защо правеха те това? — Защото не бяха самостоятелни в своите решения, защото поради

* Печатна грешка. Вероятно наложителен! (Ред.)

** Има се предвид точка 2 от резолюцията по отчета на СК на ОРСС пред III синдикален конгрес. Вж «Работнически вестник». № 7, 10 септември 1906 г. (Ред.)

слабото съзнание на влизашите в тях работници те оставаха оръдия в ръцете на общоделската котерия и нейните политикани, които в обединението на работническите организации виждаха и виждат края на своята роля всред работническата класа. Тъй дребнобуржоазната партия, наречена «широкосоциалистическа», е била досега единствената спънка за обединението на работническите дружества от «Свободния синдикален съюз» с Общия работнически синдикален съюз.

Разбира се, че обединението, което Общият работнически синдикален съюз толкова години подред предлага на поменатите работнически дружества, е обединение върху основата на самостоятелната класова борба и социализма. Ако работниците от тия дружества бяха господари на себе си, ако те не се оставяха да бъдат водени от една дребнобуржоазна карьеристическа клика, каквато е общоделската, те не щяха да имат нищо против предлаганите от нас основи за обединението и отдавна техните дружества и нашите синдикати щяха да слоят своите сили. Но «широкосоциалистическата» партия, която на дело прави «общо дело» с буржоазията и отклонява работниците от класовата борба и социализма, винаги се е стремяла да осуети обединението на работническите дружества с Общия работнически синдикален съюз върху почвата на класовата борба и социализма.

«Широкосоциалистическата» партия иска да замени класовата борба и социализма с «неутралитета» на бъдещия синдикален съюз, защото тъй тя се надява да го направи арена на своите карьеристически погълзновения, да го използва за своите цели и да отслаби своя опасен противник — Работническата социалдемократическа партия.

Последните събития дойдоха да подчертаят по найбляскав начин горното. Идването на др. Карл Легин спомогна да се установи окончателно до очевидност, че Общият работнически синдикален съюз е фактически единствената централистична синдикална работническа организация, която по средства, сплотеност и дейност надминава многократно «Свободния синдикален съюз», а по число на членовете номинално последният е два пъти по-слаб от нашия съюз. Всъщност на всички работници,

и преди всичко на тях от противните нам работнически дружества, е известно, че членовете на последните са много по-малко от посочените пред др. Карл Легин и непотвърдени с нищо друго освен с «честната дума» на техните водители и че те в никой случай не надминават *четвъртината* на членовете на Общия работнически синдикален съюз.

За да се турят веднага край на въпроса за обединението на работническите дружества от «Свободния синдикален съюз», комитетът на Общия работнически синдикален съюз предложи свикването на общ работнически конгрес от двата съюза с пропорционално представителство, с право на един делегат за всеки 100 членове, като се вземат за основа признатите пред др. Карл Легин данни за членския състав на двата съюза.

Общият работнически конгрес ще има да разреши всички въпроси досежно организацията и дейността на бъдещия общ синдикален съюз.

Това предложение слага въпроса за обединението на професионалните работнически организации в ръцете на самите организирани работници. Ние сме дълбоко убедени, че организираните работници днес, след изживените от тях външни и вътрешни борби, ще съумеят да дадат истинско-правилно разрешение на всички въпроси досежно тяхната организация и борба. Бъдещият общ синдикален съюз ще може да съществува и да се развива само тогава, когато организираните работници влязат в него със съзнание, че той отговаря на техните общи интереси и че организацията и дейността му са израз на тяхната свободно проявена колективна воля. А колективната воля на организираното работничество не може да се прояви иначе освен в общия работнически конгрес, предложен от нашия Синдикален съюз.

Работниците, организирани в противните работнически дружества, доколкото те слушат гласа на работническите си интереси и идеали, не могат да бъдат против общия работнически конгрес. Може ли да бъде против общия работнически конгрес един искрен защитник на работническото обединение? — Не може, тъй като общият работнически конгрес ще бъде първият реален и върховен орган на работническото обединение. Против общия ра-

ботнически конгрес могат да бъдат само ония, които не желаят обединението на работническата класа и които се боят, че щом работниците сами поемат делото на обединението в ръцете си, за тях не ще остане вече място за подвизание в работническата класа. Но такива именно са хората на «широкосоциалистическата» партия.

Общоделските водители се боят от общия работнически конгрес като от смъртта си. И с право, защото общият работнически конгрес ще тури край на разцеплението, което те поддържат в една част несъзнателни работници, и като реализира обединението на всички работнически организации, ще остави общоделската котерия да виси във въздуха. Тогава тя ще бъде принудена да стъпи с двата си крака в дребната буржоазия и да дели мегдан със земеделци и радикали, които вече са завзели там широки периметри.

Тъй днес, както и от единадесет години насам, «широкосоциалистическата» партия се явява единствената спънка за пълното сливане на всички работнически организации. Но днес в различие от преди разцепническата роля на общоделската котерия изпъква много по-ясно и по-рязко.

За да прикрие тая си роля, общоделската котерия днес заблуждава работниците от противните работнически дружества, че обединението не можело да се постигне по пътя на «майоризирането», т. е. на налагане волята на болшинството над тая на малцинството. *Но, питаме ние, може ли да съществува една работническа организация без демократическия принцип за управлението и ръководството на организацията чрез болшинството?* Суспендирайте в една работническа организация този принцип и тя става неспособна да живее и се развива! Там, дето принципът за управлението и ръководството чрез болшинството е погазен, може да вилнее само волята на отделните личности или малцинството, което се превръща в тирания и произвол. Такива са организациите на господстващите класи, такава е съвременната държава, която държи в подчинение грамадно мнозинство заради интересите на едно незначително малцинство. *Но такава не може да бъде една работническа организация.*

Ония, които искат да отклонят работниците от против-

ните работнически дружества от естествения им стремеж към обединение и от желанието им да се свика общ работнически конгрес, ние ги питаме: нима «неутралният» синдикален съюз, образуването на който вие предлагате, не ще се управлява и ръководи от волята на болшинството? Такава глупава и абсурдна мисъл вие не можете да поддържате, защото без принципа на болшинството нито конгресът, нито комитетът, нито секциите, нито настоятелствата на «неутралния» съюз не могат свърши решително никаква работа, не могат направят нито една крачка напред и «неутралният» съюз ще се разпадне на следния ден подир образуването си. Щом е така, питаме ние понататък, кой може да предреша бъдещето на «неутралния» съюз и да узурпира суверенното право на неговия конгрес да определя принципите, организацията и тактиката на съюза? — Очевидно една работническа организация не може да допусне никому да посегне върху нейната самостоятелност и върху суверенните права на нейните конгреси. А това означава, че «неутралният» съюз ще има право сам да се произнесе досежно своя неутралитет и щом болшинството от членовете му са против неутралитета, «неутралният» съюз на идния ден подир образуването си ще тури край на неутралитета си или отново ще се раздели.

Ето каква опасна игра със силите и средствата на организираното работничество ни препоръчват ония, които искат да отклонят работниците от идеята за общия работнически конгрес. Само общият работнически конгрес може да създаде една единна и сплотена професионална организация и да определи нейните отношения към политическите партии. Но в този конгрес, за да не бъде осъден на безплодие, трябва да участвуват само ония работнически организации, които стоят върху една и съща база, а именно върху класовата борба и социализма, т. е. организациите, присъединени към двата синдикални съюза, само с които и Карл Легин третираше въпроса за обединението.

Общият работнически конгрес, състоящ се от организации, които възприемат класовата борба и социализма, ще покаже желаят ли работниците обединението и какво обединение те желаят. Общият работнически конгрес ще

тури основите на една синдикална организация, която не ще се заплашва от утрешни разцепления и не ще бъде терзана от вътрешни борби. Ако общият работнически конгрес създаде единна професионална организация на българския пролетариат, тая организация ще бъде здрава и неразрушима. Само обединението, създадено от един общ работнически конгрес, може да бъде истинско и трайно обединение.

И най-малко трябва да се опасяват, че общият работнически конгрес не ще осъществи обединението на работническите професионални организации, ония, които постоянно викат, че работниците и от двата съюза са за обединението. Тия господа хулят и ругаят «водителите на тесните», че възпитали работниците да не извършат обединението, което се желае от цялото организирано работничество. Защо сега те не желаят да бъдат допитани самите работнически организации, защо те искат да осуетят една братска среща на работниците от двата съюза, среща, която може да доведе работниците до тяхното пълно споразумение и да заглуши в тях спомена от дългите вражди? Защо тия господа се боят от работническата солидарност и работническото единодушие, които ще възтържествуват в един общ работнически конгрес?

Очевидно защо — *те не желаят по никакъв начин обединението на работническите организации върху основата на класовата борба и социализма*. Това, което те желаят, то е, щото работничеството да бъде разцепено и разединено, за да могат върху неговите несъгласия и борби те, кариеристите и продажниците, да постигнат своите котерийни цели. Това, което те още желаят, то е, щото след създаването на един общ неутрален синдикален съюз, който ще осъди работническата класа на безсилие и ще отнеме гръбнака на социалдемократията, да се създаде една обща неутрална към социализма партия, по гърба на която те да могат да продължат още по-успешно продажничествата си и да достигнат до влияние, богатство и власт в буржоазното общество. Тия са интимните побуждения на противниците на общия работнически конгрес.

Ала работническата класа в България е достатъчно възмъжала, за да не се поддаде на играта на продажните кариеристи. Тя желае пълното обединение на професно-

налните си организации и ще го осъществи. От работниците и противните работнически дружества зависи дали това ще се достигне веднага, или след нови вътрешни борби в средата на работническата класа.

*И. «Работнически вестник»,
№ 286, 17 април 1914 г.
Без подпис*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

ДО СИНДИКАЛНИТЕ
ОРГАНИЗАЦИИ
И ОТДЕЛНИТЕ ДРУГАРИ

София, 3 май 1914 г.*

Парламентарната социалдемократическа група поканва организациите и отделните другари, които биха желали да дадат известни сведения и материали по бюджет-топроектите на разните ведомства за 1914 година, да *направят това в най-скоро време.*

Въпросните сведения и материали трябва да бъдат *щателно* проверявани, преди да се изпращат на групата.

Секретар
на социалдемократическата
парламентарна група:

Г. Димитров

В. «Работнически вестник»,
№ 10, 3 май 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Дата на публикуването. (Ред.)

ПРОТИВ ПРЕМЕСТВАНЕТО И УВОЛНЯВАНЕТО НА ЖЕЛЕЗНИЧАРИ И ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНСКИ СЛУЖИТЕЛИ

*Реч в Народното събрание**

София, 3 май 1914 г.

Г-да народни представители!

Железничарите и телеграфо-пощенските служещи, които винаги и особено през време на войната проявиха чуждоса от издръжливост и добросъвестно изпълнение на своите тежки обязанности, през време на изборите бяха подложени на систематически преследвания. Спрямо неприяните на някои правителствени партизани железничари и телеграфо-пощенски служещи в известни места на страната се предприе една формена хайка с цел да бъдат отстранени от ония места, в които тия държавни работници имат известни лични връзки с други работници и избиратели. Това преследване на железничари и телеграфисти не само възбуди общото недоволство на железничарския и телеграфо-пощенския персонал, но се отрази и върнедо зле и върху службата, която те изпълняват. Когато уволнените и преместени железничари и телеграфо-пощенски служещи са се обърнали към респективните началници да искат обяснение за причините на преместването или уволнението им, тия началници са казали, че преместването и уволнението им става по разпореждане от Вътрешното министерство и че самите техни началници нямат абсолютно нищо против тях. По този начин Дирекцията на железниците и Дирекцията на пощите и телеграфите са били превърнати в едно бюро на Министерството на вътрешните работи за задоволяване партийни и коте-рийни интереси.

* Г. Димитров развива и обосновава питането си от 31 март 1914 г. Вж. настоящия том, с. 290—292. (Ред.)

Аз имам на ръка маса данни за преместени и уволнени железничари и телеграфо-пощенски служещи. Ще посоча само няколко от тия случаи, които най-добре ми са известни, за които държа съвършено точни, проверени сведения. Преместени са от единия на другия край на страната 11 железничари, уволнени са без всякакви законни причини трима железничари; преместени са от едно на друго място 8 телеграфо-пощенски служещи, уволнени са трима такива; уволнени са близо 100 души селски куриери също така по партизански съображения.

Предвид на всичко това от името на работническата социалдемократическа парламентарна група аз питам г-н министъра на железниците, пощите и телеграфите: не мисли ли той да разпреди да бъде отменено преместването и уволнението на посочените железничари и телеграфо-пощенски служещи, както това вече е направено за неколцина от тях, и, второ, какви мерки е взел и възнамерява да вземе, за да се тури край на тия незаконни и партизански премествания и уволнения на железничари и телеграфо-пощенски служещи, положението на които и без това е извънредно тежко, нуждае се от стабилизиране и подобрене; какви мерки мисли да вземе, за да не бъдат тези държавни работници играчка в ръцете на правителството и на правителствените партизани?

(След отговора на министър Н. Апостолов, който не признава, че уволненията са извършени по политически причини.)

Г-да народни представители! Аз не съм доволен от отговора на г-н министъра, защото обясненията, които той даде, не отговарят на истината. Аз държа, че всички тези железничари и телеграфо-пощенски служещи, които са посочени в моето питане, са уволнени и преместени по чисто партизански съображения. . . именно заради туй, защото те са имали политически убеждения, противни на правителствените партизани. . .

Посочените в моето питане лица са организирани работници, които не са криели своите убеждения, защото смятат много основателно, че като държавни работници никой закон не им отнема правото да бъдат избиратели, да имат политически убеждения и да агитират в своята собствена среда. . . тъй както агитират околийските на

чалници и министрите. Аз намирам, че възгледът на г-н министъра на железниците, пощите и телеграфите, че железничарите и телеграфо-пощенските служещи нямат право да агитират и да участвуват в политически събрания, е един възглед на хора, които смятат, че държавата е тяхна мушия. А това не може да бъде. Железничарите и телеграфо-пощенските служещи не са лишени от политически права. И докато не са лишени от такива права, те имат право да изказват своите убеждения, да гласуват и да агитират.

Аз не съм доволен от отговора на г-н министъра на железниците още и затуй, защото той отрича, че Дирекцията на железниците и Дирекцията на пощите и телеграфите са се влияели от Министерството на вътрешните работи. Е добре, г-н министърът може да намери в папките на двамата свои директори цяла редица писма от различни други министри и правителствени партизани, с които писма се иска преместването или уволнението на някои социалдемократи-железничари.

Ако аз бих имал време, бих ви прочел тези писма. Ще прочета само един от тези документи, които имам сега на ръка. Ето едно писмо:

• Главна телеграфо-пощенска дирекция

Отделение пощенски съобщения

№ 27 127

26 февруари 1914 г.

До г-н началника станция Пловдив

На № 2446

Съобщава Ви се, че междуселският куриер В. Петков е наложен на службата и като такъв Главната дирекция не е властна да се противопостави на това назначение. Затова изпълнете веднага предписанието от № 1659 от 6 того.

Поддиректор: *Минков*
Началник на отделението: *Велев*

Вярно ли е това, г-н министре? Аз мога да доставя десетки такива писма, от които се вижда, че Вие си играете със службата, необходима за функционирането на дър-

жавата и на цялото общество, за партийни и котерийни интереси. От името на Социалдемократическата партия аз решително протестирам против тая игра със съдбата, с положението на железничарите и телеграфо-пощенските служещи. Вие нямате право да вършите това. И втори път, ако има такива случаи, то ще бъде въпрос не само на цитане. Защото, забележете добре, със своята политика спрямо държавните работници Вие подготвяте бури, за които Вие ще понесете тежката отговорност. Когато има стачка, Вие обвинявате социалдемократите, а Вие именно готвите безредици и бунтове в бъдеще.

Ние настояваме да се вземат нужните мерки в Министерството на железниците, пощите и телеграфите, за да се тури край на тези произволни и противозаконни действия.

Д-р В. Радославов: От кого е наложено това назначение?

Г. Кирков: Трябва да е от либералното бюро.

Д-р В. Радославов: Моля, той да каже.

Г. Димитров: Наложено е във всеки случай от една власт по-висока от дирекцията.

Д-р В. Радославов: Кажете името му. И онзи, който е писал това писмо, е като Вас. Аз протестирам, че един чиновник е писал такова писмо. Какво искате да кажете Вие? Че ние се крием ли?

Г. Димитров: Няма защо да се сърдите и дразните, г-н министре. Аз не съм съчинил туй писмо. То е подписано от Ваши отговорни хора в дирекцията.

Д-р В. Радославов: Такова писмо може да бъде написано само от слабохарактерни хора.

Г. Димитров: Вие ги правите такива, защото ги деморализирате.

ПИТАНИЯ В ПАРЛАМЕНТА

София, 5 май 1914 г.*

Др. Г. Димитров е внесъл в Народното събрание следните питання:

а) до министъра на финансите

От името на работническата социалдемократическа парламентарна група питам господин министъра на финансите и моля да ми отговори на следните въпроси:

1. Не намира ли, че трябва да се повърнат вече направените през време на войната *взаимобразно* 10% удръжки от заплатите на низшите чиновници и служещи и на държавните работници?

2. И ако намира за необходимо това, не мисли ли да предвиди още в бюджета за 1914 г. потребните суми за тая цел?

б) **

в) до министъра на железниците и пощите

По време на изборите, както и след тях десетки телеграми, адресирани до редакцията на «Работнически вестник» и Централния комитет на Работническата социалдемократическа партия, приети от съответните провинциални станции, са били спирани в централата и не са предавани на адресантите, без да имат тия телеграми съдържание, предвидено в Закона за пощите, а само защото са били неприятни за правителството и са разкривали

* Дата на оригинала. (Ред.)

** Съкратен текстът на питането до министъра на вътрешните работи от 1 май 1914 г., което Г. Димитров цитира и обосновава в Народното събрание на 2 юни 1914 г. Вж настоящия том, с. 425—426. (Ред.)

произволите и противозаконните действия на органите на властта.

От името на парламентарната социалдемократическа група питам господин министъра на железниците и пощите и моля да ми отговори на следните въпроси:

1. По чия заповед е извършено това противозаконно спиране на телеграмите?

2. Какво е направил за наказване авторите на този произвол?

3. Какви мерки е взел или мисли да вземе, за да се направи невъзможно по-нататъшното посегателство върху неприкосновеността на частната кореспонденция, гарантирана от Конституцията?

В. «Работнически вестник»,
№ 13, 7 май 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»,
сверен с оригинала

ПРОТИВ ИНТЕРНИРАНЕТО НА РАБОТНИЦИ ОТ ЧУЖДА НАРОДНОСТ

*Питане до министъра на вътрешните работи**

София, 9 май 1914 г.**

В последно време чуждестранните работници в България, особено сръбските, често биват подлагани от полицейските власти на всевъзможни противозаконни преследвания.

Такъв е сега и случаят в Роман, отдето са интернирани 11 въжарски работници, по народност сърби, под предлог че нямали паспорти, без да иска полицията да вземе под внимание обстоятелството, че тия работници живеят вече постоянно в България 3—4 години и че когато са дошли тук, границата между България и Сърбия бе свободна и не се изискваха никакви паспорти.

От името на работническата парламентарна група питам господин министъра на вътрешните работи и моля да ми отговори:

1. По чия заповед и на какво основание е извършено това интерниране на мирните и порядъчни сръбски работници в Роман?

2. Не намира ли за законно да отмени веднага разпореждането за тяхното интерниране, за да могат да се върнат на работа в тамошната въжарска фабрика, дето са работили досега и изкарвали своята прехрана?

3. Какви мерки е взел или мисли да вземе, за да се тури край на противозаконните полицейски преследвания над чуждестранните работници в България?

И «Работнически вестник»,
№ 18, 13 май 1914 г.

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»,
сверен с оригинала*

* Развито и обосновамо от Г. Димитров в Народното събрание на 11 юни 1914 г. Вж настоящия том, с. 443—450. (Ред.)

** Дата на оригинала. (Ред.)

ЗА УВОЛНЕНИЕТО НА 36-и НАБОР

*Питане до министъра на войната**

София, 12 май 1914 г.**

Войниците от 36-и набор, които прекараха една кървава школовка единадесет месеца по бойните полета и понесоха всичките ужаси на войната и които служат вече 20 месеца, още не са уволнени, въпреки обстоятелството, че по-раншните набори преди войната в нормално време са служили максимум по 18 месеца.

От името на Работническата социалдемократическа парламентарна група питам г-н министъра на войната и моля да ми отговори:

1. Защо се задържат и до днес в казармите войниците от 36-и набор?

2. Направено ли е вече разпореждане за уволнението на този набор?

3. Ако не е направено такова разпореждане, не намира ли г-н министърът на войната за необходимо да се направи то в *най-скоро време*, за да могат тия хиляди младежи да се предадат отново на производителен и полезен труд и се погрижат за своето бъдеще и за издръжката на своите семейства?

В. «Работнически вестник»,
№ 19, 14 май 1914 г.

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»,
сверен с оригинала*

* Развито и обосновано от Г. Димитров в Народното събрание на 16 юни 1914 г. Вж настоящия том, с. 451—452. (Ред.)

** Дата на оригинала. (Ред.)

ЗА НЕДЕЛНАТА ПОЧИВКА И НОЩНАТА РАБОТА*

София, 13 май 1914 г.**

Умоляват се местните работнически съвети и работническите представители в комитетите на труда *веднаги* да дадат на работническата социалдемократическа парламентарна група следните сведения:

1. В кои работилници, фабрики и други предприятия в местността им, изброени *поименно*, не се спазва Законът за неделната и празнична почивка.

2. В кои работилници, фабрики и други предприятия работят *нощно време* жени и деца въпреки запрещението на Закона за женския и детския труд.

3. В кои работилници, фабрики и други предприятия се употребяват на работа деца, по-малки от предвидената в Закона за женския и детския труд пределна възраст.

Горните сведения да се изпратят до секретаря на парламентарната група:

Георги Димитров, Народен дом, «Лъвов мост» — София

И «Работнически вестник»,
№ 18, 13 май 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Документът е публикуван повторно в «Работнически вестник», № 52, 14 юни 1914 г., със следния допълнителен текст накрая: «Дето няма местни работнически съвети и работнически представители, त्या сведения нека бъдат събрани и изпратени от намиращите се там *отделни другари.*» (Ред.)

** Дата на публикуването. (Ред.)

ЗА ПОЛОЖЕНИЕТО В ТРАМВАЙНАТА КОМПАНИЯ

*Реч в Народното събрание**

София, 17 май 1914 г.

Г-да народни представители! Както се каза, моето питане** се отнася до стачката на трамвайните работници¹¹⁴, която тая заран е обявена. То има следното съдържание:

«Години подред вече чуждата капиталистическа компания, която има концесията да експлоатира софийските трамваи, в своята алчност за все по-големи печалби систематически нарушава поемните условия, не зачита съществуващите в страната закони, подлага на една непоносима експлоатация и на всекидневни произволи и предизвикателства работническия персонал и излага на постоянни опасности здравето и живота както на работниците по трамваите, така и на самата публика.

Трамвайните работници, за да запазят здравето и живота си, бяха принудени да се обявят против тоя убийствен и непоносим режим и те употребиха чрез своята организация всички средства, за да може по мирен начин, без никакви сътресения за трамвайното движение в столицата, да се уреди и подобри съществуващото положение. Те се обърнаха към общината, като контрагент с трамвайната компания, да влезе в ролята на посредник между работниците и дирекцията за уреждането на възникналия конфликт.

Общината обаче избягна да изпълни своята длъжност

* Г. Димитров излага и обосновава питането си (с дата 17 май 1914 г.) до министъра на вътрешните работи. (Ред.)

** Публикувано в «Работнически вестник», № 23, 20 май 1914 г. (Ред.)

и точното спазване на поемните условия и за защита на интересите на трамвайните работници и софийското население. Дирекцията на трамваите пък, насърчена от това покровителство на общината, категорично отказа въпреки дадените ѝ няколко дена срок да влезе в преговори и споразумение с работническата комисия.

По тоя начин тя сама предизвика стачката, която тая сутрин е обявена и в която участвуват *абсолютно всички* трамвайни работници. Вместо да влезе в преговори с организацията на работниците върху базата на предявените от тяхна страна справедливи искания и по този начин да бъде възстановено движението, трамвайната дирекция днес е пуснала в движение няколко вагона, карани от чиновници и писари в канцеларията ѝ, лица съвсем неопитни и важната и пълна с отговорности служба, и с това подготвя неминуемо опасни за публиката трамвайни катастрофи и кървави нещастия.

Предвид на всичко това от името на парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия питам г-н министъра на вътрешните работи и моля още в днешното заседание на камарата да ми отговори:

1. Какви мерки е взел или възнамерява да вземе, за да се възстанови редовното и безопасно за здравето и живота на работниците и публиката движение на трамваите?

2. Какви мерки мисли да предприеме срещу трамвайната компания, която въпреки многократните предупреждения да влезе в преговори с работническата комисия за мирното уреждане на конфликта предизвика стачката и лишаване столицата от редовно трамвайно движение?

3. Вярно ли е, че софийският градоначалник е обещал на трамвайната дирекция в борбата ѝ с работниците съдействието на полицията?

4. Не намира ли за необходимо пред наличността на множеството факти на грубо нарушаване поемните условия от страна на трамвайната компания и нейното престъпно отнасяне към здравето и живота на работниците и цялото софийско население да бъде отнета концесията от тая компания и да се предаде експлоатацията на трамваите в ръцете на самата община?»

Г-да народни представители! Както виждате от съдържанието на самото питане, стачката на трамвайните работ-

ници е предизвикана от самата компания, която експлоатира софийските трамваи. Тази компания има пълното съдействие и покровителство на Софийската община. Аз трябва да отбележа факта, че днес Софийската община се управлява от същата оная партия¹¹⁵, която в 1897 г. сключи контракта с тая компания, и имам всичкото основание да подозирам, като имам предвид отношенията на сегашното Постоянно присъствие на общината спрямо трамвайната дирекция, че съществуват нечистопътни отношения между кметството и компанията. Работниците употребиха всички усилия, прибягнаха до всички средства — мирни, легални, да се свърши конфликтът мирно, обаче компанията не отстъпи, не поиска да влезе в преговори с работническата комисия и стачката тая заран трябваше да избухне. Дирекцията сигурно е разчитала, че една голяма част от трамвайните работници ще останат да работят. Тъй е уверявала и министерството, че 60% от трамвайните работници няма да бъдат в стачка. Обаче тази сутрин всички сте видели, че абсолютно никакви работници няма по трамваите. Има всичко седем трамвайни коли, които се карат от контролори, от началника на движението и от 2—3 писари, хора, които не са вършили такава работа и които със своята неопитност излагат на опасност живота на пътниците по трамваите. Аз питам г-н министъра на вътрешните работи, мисли ли той да вземе най-решителни мерки, за да бъде уредено час по-скоро едно редовно движение на трамваите, да бъдат защитени интересите на трамвайните работници и да се попречи на една капиталистическа компания, която не знае мярка в своята алчност да експлоатира работниците си и не държи никаква сметка за здравето и живота на цялото софийско население? Какви мерки мисли той да вземе, за да се възстанови час по-скоро движението на трамваите, спирането на които е една голяма спънка за публиката, която си услужва с тия трамваи? Сетне, г-н министърът не намира ли, че е време при наличността на тия постоянни нарушения на поемните условия от компанията и при това недобросъвестно отнасяне към интересите на работниците и към живота и здравето на публиката в София да бъде отнета концесията от тая компания и предадена на общината, което ще бъде във всеки случай едно условие по-благоприятно, за да мо-

же да се осигури правилното движение на трамваите и да се подобри положението на работниците.

И най-сетне, г-н министърът на вътрешните работи не смята ли, че трябва да се запрети на софийския градоначалник да дава полицейско съдействие на Дирекцията на трамваите, когато работниците не прибягват към никакви незаконни средства в своята борба. Стачката върви съвършено мирно, има организация, която ръководи работниците. Ако липсваше такава организация, тогава дирекцията имаше право да се страхува от това, което навсякъде разправя, че ще има сбивания и чупене на трамваи, но нищо подобно досега няма и не може да има, защото работническата организация няма да позволи да станат никакви безредия в тая стачка. Обаче и полицията не трябва да се намесва, защото всяка намеса на полицията в работническите стачки досега е водила към безредия и нежелателни постъпки от едната и от другата страна.

Дирекцията на трамваите е отказала да влезе в споразумение с работническата комисия главно под предлог, че тя не желае да признае организацията на работниците; със своите работници могла да се споразумее, обаче с тяхната организация не иска. Фактът обаче е този, че работниците са организирани, че те действуват чрез своята организация и че само на тая организация се дължи порядъкът сега при стачката и преди стачката, че тази организация иде да уреди отношенията между труда и капитала, между работниците и господарите в това трамвайно предприятие и че работниците без тая организация не могат да влязат в споразумение с дирекцията. Ако дирекцията изхожда от интересите за правилност в движението на трамваите в София, по-удобно е именно с организацията на работниците да преговаря и да се споразумее, а не частно с отделни работници. Преди войната тази компания преговаряше с нашата трамвайна работническа организация и сключи с нея известни съглашения, които паднаха, защото войната създаде неблагоприятни условия, компанията се възползува от тия неблагоприятни условия и суспендира всичките придобития на работниците. Сега Дирекцията на трамваите отрича правото на работниците да се явяват със своя организация, но работниците са избрали своя комитет, която да се явява и да преговаря с дирекцията.

Аз питам, може ли на една чужда капиталистическа компания да бъде позволено да третира своите работници по тоя начин, когато у нас самата Конституция позволява на всички граждани и работници да се организират, когато работническите организации са легализирани всъщност, когато представителите на държавата в лицето на министрите приемат депутации от организации на държавни работници, изслушват техните искания, споразумяват се с тях, при тия условия може ли да се допусне на една чужда капиталистическа компания да не влиза в споразумение с работниците само защото имали организация, защото били организирани, и ще допусне ли правителството днес, утре, вдругиден, една или две седмици столицата да стои без трамваи, защото капиталистическата компания, която експлоатира софийските трамваи, има всичкия интерес да дава по няколко стотини или хиляди лева рушвет на заинтересовани лица, на известни чиновници, вместо да подобри условията на труда на работниците, вместо да подобри трамвайните линии и вагони? Защото, г-да народни представители, ако трамвайната компания направи един ремонт на трамвайните линии в София, ако ти ремонтира всички вагони, които са повредени, ако изхвърли повредените и се снабди с нови, това ще коства за нея твърде скъпо. Ако подобри положението на трамвайните работници, което е крайно мизерно, ако тия два лева, които получават, бъдат увеличени на три, ако работното време бъде намалено от 10 на 8 часа, което е необходимо за запазване здравето на работниците, в такъв случай компанията ще загуби твърде много и затова компанията предпочита да дава известни големи суми под формата на подаръци на хора, от които зависи контролата по трамваите, вместо да удовлетворява тия справедливи искания на работниците, които са искания собствено за защита живота и здравето на цялото софийско население, което си служи с трамваите.

Мене ми се струва, че случаят е такъв сега, когато и общината трябва да бъде заставена да влезе в своята роля на посредник като контрагент с трамвайната компания, да уреди конфликта час по-скоро, също така и правителството не да даде съдействие полицейско на дирекцията, а, на против, да застави дирекцията в рамките на съществува-

ците у нас закони да се съобрази с поемните си условия и да преговаря с работниците върху базата на техните справедливи искания, след което може днес, може утре, идругиден стачката да бъде прекратена. Столицата ще стои без трамваи не защото работниците желаят туй, не защото това им прави удоволствие, но защото са заставени да прибягнат към туй крайно средство против компанията, която ги експлоатира безгранично.

Д. Благоев: Която не иска да признава законите в страната.

Г. Димитров: Именно.

Стачката ще бъде прекратена в този момент, когато трамвайната компания признае съществуващите закони в нашата страна, когато тя се подчини на своите собствени поемни условия с общината и когато тия справедливи искания на работниците, всъщност свършено минимални, бъдат удовлетворени. Стане ли това днес, днес ще имаме вече редовно трамвайно движение. Инак, ако се съдействува от страна на властта на дирекцията да си служи с неопитни лица, неотговарящи на ценза, предвиден в поемните условия за ватмани и кондуктори, за такива, които работят по трамваите, тогава очаквайте, че в София ще могат да стават катастрофи, сблъсквания на трамваи, както е ставало други път, и може да се продължи проливането на невинна човешка кръв именно заради интересите на една частна капиталистическа компания в София.

(След отговора на д-р В. Радославов.)

Ще направя някои фактически поправки в отговора на г-н министъра.

От наша страна, особено от работническата организация, не са правени никакви препятствия, за да се дойде до споразумение с трамвайната компания, защото на няколко пъти аз се явях пред г-н министър-председателя и го молах да упражни известен натиск върху Дирекцията на трамваите, за да влезе тя в споразумение с работническата комисия. А при това споразумение очевидно, че се преговаря и покрай преговорите могат да се направят известни отстъпки и от страна на работниците.

В. Моллов: Кои са в комисията?

Г. Димитров: Членовете ѝ са избрани от самата работническа организация.

Ние настояваме дирекцията да влезе в преговори с работническата комисия и върху базата на тия искания, които работниците са предявили, могат да се направят известни отстъпки, да се постигне споразумение и да се избегне конфликтът. Цели 10 дена вече — до снощи дирекцията имаше срок да стори това — тя беше няколко пъти предупреждавана и от наша страна, както г-н Радо-славов каза, беше лично и от негова страна предупреждена, а по-рано даже и от контрольора при Софийската община, доколкото зная. Дирекцията обаче не поиска да влезе в споразумение с работническата комисия. Затуй причината за стачката не е само в туй, че има едно просто недоразумение между работниците и компанията, а причината лежи именно в туй, че компанията знае, че ако приеме работническата организация, ако я признае, ако влезе в споразумение с нея, ако почне да се туря известен ред по трамвайните линии, тя не ще може тъй безконтролно да експлоатира както работниците, така и публиката. Тогава очевидно ще трябва да се пристъпи към редица мерки, към цяла редица реформи, които скъпо костват за нея и ще обвържат ръцете ѝ като капиталистическа компания тук, в София. Ето защо тя не иска да преговаря и затуй тя се надяваше, че в случай на стачка последната ще може да изгуби и тя ще продължи по старому да урежда работите по трамваите.

От друга страна, не е причина за стачката и неумереността на работниците. Трамвайните работници, г-да народни представители, се явяват съвършено умерени в своите искания. Какво собствено искат те? Ще се възползувам от случая да ви прочета съвсем накратко техните искания, за да ги имате предвид — искания, които са минимални, които са удовлетворими за една капиталистическа компания, която печели повече, забележете, от всяко друго капиталистическо предприятие в България.

Първото тяхно искане, което се отнася до запазване здравето и живота на работниците, то е (чете) «да се пускат здрави вагони по здрави и изправни линии», защото първи са те, които страдат от това.

На второ място (чете) «да се върнат несправедливо уволнените» техни другари, защото са уволнени без причини.

Председателят: Г-н Димитров! Вие имате думата само

и да заявите дали сте доволен или не от отговора на министъра, а не да четете.

Г. Димитров: Сега завършвам. . .

Трето, да се плаща на работниците на ден, а не да се смята на час, както сега, защото плащането на час ограничава надницата им: вместо 2,50 лв., получават 2 лв., или 4 гроша, или 1,50 лв., и по този начин положението им става по-тежко, още повече че дирекцията прибягва към невъзможни от нейна страна машинации.

Четвърто, да се намали работното време на 8 часа. Те казват, че сега е 9 часа, но фактически е 10 часа, защото производите се увеличават всеки ден относително времето на трамвайните работници, например чрез вечерно продължаване на работата, както често пъти става, и чрез почиване по-рано. 8 часа работен ден за трамвайните работници, които употребяват толкова много напрежение в работата, ще се съгласите, г-да народни представители, че е максимално работно време.

По-нататък те искат премахването на глобите и на камните и да било неоснователни удръжки, защото дирекцията смъква по стотини хиляди левове чрез глоби от надниците на работниците по разни поводи, защото контрольорите, които са поставени да контролират, дирят и най-малката причина, най-малкия повод, за да ги глобяват.

Искат, най-после, минимална заплата от 3 лв. за всеки работник. Ще се съгласите, че при този скъп живот това не е много. Аз няма да се позова на изчислението на г-н професор Данаилова какво е необходимо за поддръжката на едно семейство. . .

Г. Данаилов: Толкоз повече, че те не работят всеки ден.

Г. Димитров: . . . но трябва да ви кажа, че всички работници са семейни, имат непълнолетни деца и трябва да им се поддържат с 2 лв. надница, и то не всеки ден: не всички имат по 30 надници, а имат по 20 или 24. Освен това удържат им се за болничната каса удръжки, от които те не са се ползували и за които сметка и отчет никъде не е давано. Никой работник досега не знае кой управлява тази болнична каса, а тя се попълня от средства, взети от нашите мизерни надници. Досега дирекцията е отказвала

всякакъв достъп и контрол от страна на работниците върху тия суми.

Колко са съществени, жизнени тези искания за трамвайните работници, доста е да ви кажа, че в разстояние на три години само — за последните три години — са станали 18 сблъсквания на трамваи, 18 катастрофи.

Г. Данаилов: Спирачките не са въздушни, каквито би трябвало да бъдат.

Г. Димитров: Вследствие на развалените спирачки, на липсата на пясъчници, на липсата на удобства за спирание на трамваите, когато потрябва. . .

Председателят: Вие трябва да кажете само дали сте доволен от отговора, а не да държите втора реч.

Г. Димитров: Свършвам, г-н председателю.

Вследствие на туй, казвам, са станали 18 катастрофи с повече от 40 смъртни случая — аз моля да забележите туй: трамвайни работници, от публиката мъже, жени и деца са смазани от трамваите. Може да мислите, че туй е безразлично за министерството, за правителството, може да мислите, че туй е безразлично за Народното събрание, да, то е от компетентността на общината, но ако общината в лицето на това свое постоянно присъствие не взимат нужните мерки, нима правителството не е длъжно да се загрижи за сигурността на софийската публика и за работниците в трамваите?

Най-сетне искам да отбележа, че факт е, че има полицейско съдействие — г-н Радославов може да не знае, но аз знам много добре. Защото отзарана сам наблюдавах и видях, че всяка трамвайна кола, която е пусната сега и движение и която се кара или от контролър, или от писар чиновник в трамвайната дирекция, който не е похващам досега никаква спирачка или трамвай, че във всяка такава трамвайна кола има по 2—3 стражари, които стоят там и които очевидно пазят този, който кара трамвая. Аз питам, за какво го пазят тогава, когато няма никаква опасност за нападение? Очевидно с това се иска да се внесе известно смущение между самите работници и да се даде вид на останалите работници, че трамваите скоро ще тръгнат и че полицията е с дирекцията, че правителството е с дирекцията и че всички поддържат именно дирекцията.

Ето защо взимам акт от обясненията на г-н министъра на вътрешните работи, че ще направи потребното. . .

Д-р В. Радославов: Само насилия да няма.

Г. Димитров: Никакви насилия няма и няма да има, стига да няма предизвикателства от страна на полицията.

*Стенографски дневници, XVII ОНС,
I ИС, 32 з., 17 май 1914 г.,
с. 968—972*

*Печата се по текста
на Стенографски дневници*

ПО НАМЕСАТА НА ПОЛИЦИЯТА ПРИ СТАЧКАТА В КСАНТИ

*Реч в Народното събрание**

София, 19 май 1914 г.

Г-да народни представители! Предвид на това, че на питанията, които се правят в Народното събрание, се отговаря много късно, някои от тези питания нямат вече онова актуално значение, което имат при тяхното подаване. Такъв е случаят с питането, което аз отправих още на 16 април до г-н министъра на вътрешните работи по намесата на полицията в стачката на тютюноработниците в Ксанти. На 4 април в Ксанти е обявена стачка от тютюноработниците на брой 1200 души, поради това че капиталистическите компании там са нарушили договора, който е съществувал преди войната. Работниците не са прибегнали към никакви насилия, само са искали от компаниите да бъде спазен този договор за заплати и за работно време, който е съществувал още преди войната, обаче компаниите предвид на това, че не са могли да намерят други работници, а не са искали и да спазят договора, съществуващ преди войната, са се опитали с полицейско съдействие, полицейско насилие, да дезорганизират стачката на тютюноработниците. На 14 и на 25 април американската компания се е обърнала към полицията в Ксанти и е получила такова съдействие от нея. Отишли са стражари при склада на американската компания; някои от тях са отишли да доведат насила намиращите се в Ксанти бежанци и са ги накарали да работят в складовете на мястото на работниците, които са напуснали работата. Това

* Г. Димитров развива и обосновава питането си от 16 април 1914 г. Вж настоящия том, с. 337. (Ред.)

предизвикало доста голямо недоволство както между тютюноработниците, така и между останалите граждани в Ксанти. Дружеството на тютюноработниците протестираше против тая постъпка на полицията, искаше да се държи неутрална, да не излиза от своята законна обязаност, защителка на реда и тишината, и да остави работниците сами да се споразумеят с компаниите върху базата на договора, който е бил сключен преди войната. Стачката е била прекратена на 18 април благодарение на обстоятелството, че самите компании са разбрали, че за тях е по-предпочитателно да се споразумеят с тютюноработническата организация, вместо да продължат това положение, при което те не могат да имат редовни работници в своите складове. Фактът обаче си остава, че полицията се е намесила, и се е намесила по един противозаконен начин, в полза на капиталистическите компании и против работниците в Ксанти.

Щ. Атанасов: Кой Ви е дал тия сведения?

Г. Димитров: Тия сведения са получени непосредствено от Дружеството на тютюноработниците в Ксанти.

Щ. Атанасов: Това не е вярно.

Д-р В. Радославов: Г-н Атанасов е оттам и Ви казва, че това не е вярно.

Г. Димитров: Той може да е оттам, обаче аз имам достатъчно основание да вярвам на тютюноработническото дружество, което няма никакви причини да прикрива истината.

Факт е, че полицията се е намесила там. Тая намеса не е подействувала за неуспеха на стачката на тютюноработниците, обаче фактът за полицейската намеса си остава. И ако аз повдигам въпрос за намисането на полицията в стачката, правя това затуй, защото у нас при съществуването на всички режими досега при всички по-големи работнически стачки полицията е била туряна в услуга на господарите, на капиталистическите компании против работниците. Това е система, а не изключение, господарите, които не искат да контракуват условия, благоприятни за труда, да прибегват към полицията и насила да накарат работниците да приемат условия, неблагоприятни за работа. Така е ставало досега.

Има да посочвам случаи на минали факти, но искам само да спомена, че в 1906 г. в пернишката стачка имаше

груба намеса на полицията, в 1908 г. такава намеса на полицията имаше в стачката на работниците от текстилната фабрика в Сливен, в стачката на работниците от Кибритената фабрика в Костенец, в рудничарската стачка в мината «Плакалница» и т. н. — цяла редица стачки аз мога да изброя, дето полицията се е намесвала не защото работниците са предизвиквали насилия и безредия, а само за да послужи на господарите и компаниите, за да могат да наложат условия, благоприятни за себе си и неблагоприятни за работниците. Ние намираме, че полицията трябва да изпълнява своите законни обязанности, но по никой начин да не излиза из кръга на тия обязанности и да бъде поставяна в услуга на господарите и компаниите. Нещо повече, даже днес имаме същия случай: въпреки питането, което аз отправих миналия път към г-н министъра на вътрешните работи по стачката на трамвайните работници в София*, въпреки неговата декларация, че полицията няма да се намеси, освен, разбира се, ако работниците прибегват към чупене или към някакви насилия, факт е, че тези няколко трамвайни коли, които се движат сега в София, карани от дирекционни чиновници, от началника на движението, от началника на депото, от писарите в канцеларията, от хора неопитни. . .

Председателят: Това не е в свързка с питането: моля, говорете по стачката в Ксанти.

Г. Димитров: То е в свързка с питането, г-н председателю.

Председателят: Няма нужда да се говори хиляда пъти по едно и също питане.

Г. Димитров: Ако е нужно, може да се говори хилядо и един път, г-н председателю. Аз искам да завърша. . . Тези трамвайни коли, които се карат сега из софийските улици от неопитни хора и с това се излагат на опасност животът и здравето на публиката, *се придружават от полицейски стражари*; вие сами можете да видите това. Нещо повече. Когато началникът на движението сам карал трамвайната кола и дохожда до известно място. . .

К. Досев: Трибуната не е място, откъдето трябва да се поощряват стачките. Това е разврат, който вие всявате!

* Вж настоящия том, с. 360—369 . (Ред.)

Г. Димитров: То не е разврат, то е защита интересите на българските граждани.

Председателят: Моля Ви, г-н Димитров, говорете по стачката в Ксанти.

Г. Димитров: Именно по нея говоря; говоря по намесата на полицията в работническите стачки. Това го правя в интереса на самите работници.

Щ. Атанасов: Вие ги предизвиквате.

К. Досев: Вие искате да не работите, а да ви плащат.

Г. Димитров: Ние искаме да работим.

Г-да народни представители! Аз искам да обърна вашето внимание върху тоя факт, факт недопустим, че полицията, на която се плаща, за да пази реда, законността и тишината в страната. . .

Д. Благоев: Не да пази законите, а да ги нарушава.

Г. Димитров: . . . тая полиция сега в София в лицето на известни стражари придружава трамвайните коли, които се карат от неопитни хора.

Председателят: Говорете за стачката в Ксанти.

Д. Благоев: Вие нямате право, г-н председателю, да отснемате оратора и да му казвате какво да говори.

Председателят: Как да нямам право, когато той се отклонява от предмета и вместо да говори за стачката в Ксанти, говори за стачката на трамвайните работници в София?

Г. Димитров: То е в свръзка, г-н председателю. Имайте търпение да ме изслушате и ще видите, че е в свръзка.

Председателят: Не е в свръзка.

Г. Димитров: Оставете ме, г-н председателю, да говоря. Вие говорите повече от мене, който съм взел думата.

Председателят: Нямате право да говорите по друг въпрос. Питането е за стачката в Ксанти; не бива да говорите за друга стачка.

Г. Димитров: Имам право да говоря за намесата на полицията по стачката в Ксанти. Говоря и за стачката в София, защото има свръзка.

Председателят: Вие говорите по питане, на което се отговори в събота.

Г. Димитров: Казвам Ви пак, че то е в свръзка.

Председателят: Едно и също нещо приказвате два пъти.

Д. Благоев: Не е едно и също.

Г. Димитров: То е друго питане, моля Ви се. Аз говоря за това, което има свързка.

Г-да народни представители! Аз искам да изтъкна връзката, която съществува между този случай в Ксанти, минал вече — там стачката отдавна е прекратена и е безпредметно да се повдига въпрос по нея — със стачката на трамвайните служещи тук, в София.

Стражарите слизат, казвам, да правят път на трамвайните коли, да служат на компанията.

Х. Г. Попов: Не е вярно.

Х. Кабакчиев: С полиция ги карат да работят, с полиция вербуват стачконарушители. Цяла София вижда това, а вие имате тупето да не го признавате.

Г. Димитров: Г-да народни представители! Мене не ме учудва, че се вълнуват някои тук, в парламента; това са чорбаджии, на които е неприятно да се приказва за такива работи. Но това са факти.

Г-да народни представители! Един важен принципален въпрос е въпросът за намесата на полицията в работническите стачки. Като отправям това питане към г-н министъра на вътрешните работи, аз искам да зная дали и той от името на днешното правителство поддържа, че българската полиция трябва да бъде употребявана в работническите стачки като един орган, като един инструмент и ръцете на отделни господари и капиталистически компании, дали той ще постави тая полиция в услуга на отделни капиталисти, за да могат те да извлекат по-големи печалби, милиони от гърба на работническите маси. . . или той ще поиска да тури край на тая постоянна намеса на полицията в работническите стачки както в другите стачки, така също и тук, в случая с трамвайната стачка. Ние намираме, че полицията трябва да бъде обуздана и във всички бъдещи работнически стачки, които законно са признати у нас, които легално се обявяват, в които организираните защити не прибегват към насилие и безредие, полицията да стои настрана, да се не намесва и да не бъде оръдие на капиталистическите компании, както виждаме няколко пъти да става това.

Председателят: Г-н Георги Димитров излезе във рамките на питането си.

Д. Благоев: Не е вярно.

От десницата: Вярно е.

Д. Благоев: Вие не можете да ни налагате как да защитаваме известна теза.

Председателят: Стойте си на мястото, г-н Благоев! Аз съм в право да припомням на всеки един оратор да се държи в рамките на предмета.

Г. Димитров: Нямайте право да казвате какво да говоря; аз сам зная какво да говоря.

(След отговора на министъра на вътрешните работи.)

Г-да народни представители!

Преди всичко имам да отбележа, че сведенията на г-н министъра на вътрешните работи за Ксанти не са точни, защото от 4 до 18 април работниците от американската и германската компании не са работили, прекратили са работата, защото са обявили стачка поради едно недоразумение върху стария договор помежду тях и компаниите. Компаниите са отказали да изпълнят договора и туй е била обявена стачката. Стачка е имало и формално е била обявена такава, защото надницата са намалили от 28 на 21 гроша, със 7 гроша дневно, защото компаниите са искали да използват неблагоприятното положение за работниците след войната и защото работниците са искали да получават 28 гроша, както са получавали по-рано. Тъй че стачката е обявена поради вина на компанията и тая стачка е основателна. Че полицията се е намесила в този конфликт между работниците и компаниите, аз мога да ви посоча няколко факта и имена.

Председателят: Тези факти трябва да ги кажете по-рано, а сега кажете само доволен ли сте или не от отговора на г-н министъра?

Д. Благоев: Недейте прекъсва, г-н председателю, той има право да говори 5 минути. Вие не знаете правата си, почитайте правилника.

Председателят: Не ви позволявам, г-н Благоев, да ме учите. Вие няма защо да спорите с мене, когато аз говоря на г-н Димитров.

Г. Димитров: Аз ще свърша сега.

Председателят: Кажете защо не сте доволен?

Г. Димитров: Именно туй казвам. Аз не съм дово-

лен затуй, защото обясненията, които дава г-н министърът на вътрешните работи, не отговарят на самата действителност; него са го заблудили от Ксанти нарочно, умишлено.

Случаят е такъв. Стражари, натоварени от околийския началник, предводителствувани от Георги Николов, ваш човек там, пратен да настанява нещастните бежанци, да колонизират оня край, са завеждали тия бежанци на групи в складовете на компаниите, като са ги насилвали чрез полицията да работят на мястото на напусналите работници. Стачниците са негодували и без да отидат до крайни мерки, са помолили тези бежанци да напуснат работата и бежанците — забележете това — са напуснали и не са искали да бъдат изменници на своите другари-тютюноработници.

Тъй че полицията се е намесила и се е намесила по този незаконен начин. Как е било изтръгнато туй писмо — опровержение на писаното във в. «Народ»*, не зная, но трябва да ви кажа — и г-н министърът на вътрешните работи може да знае това много добре, — че е лесно да се изтръгват в новите земи всевъзможни опровержения от работниците, които се намират в пълната власт на полицията, защото там няма никакъв ред и никаква законност. Туй е истината.

Работниците не са били против постъпването на бежанците да работят; те са били готови да ги приемат заедно със себе си, но при тези условия, при които те работят, а не да се явяват като конкуренти и да стават причина за намаление на надниците им. Компанията обаче се ползува от полицията, от Георги Николова и назначава бежанците с надници много по-ниски, отколкото на ония работници. Ето защо с нещастieto на бежанците, на тия прокудени, прогонени от Македония хора, се действува против интересите и положението на работниците в Ксанти.

Що се отнася до случая в София, за който говори г-н министърът на вътрешните работи, аз трябва да кажа, че ако трамвайните работници искаха да повреждат линиите и да чупят вагоните, те щяха да направят това онази сутрин, когато напуснаха работата. Вагоните бяха в техни

* Вж кореспонденцията: Краят на тютюноработническата борба в Ксанти, (Подпис: Ст. Ч.) В. «Народ», № 91, 25 април 1914 г. (Ред.)

ръце, те можеха да повредят всичко вътре и никой да не може сега да работи. Те не направиха туй и това нещо, което е станало, ако е станало, то не е дело на работниците.

Д-р В. Радославов: Следствие има.

Г. Димитров: То е дело на дирекцията, която провокира, и на полицията, която ѝ помага.

Д-р В. Радославов: Не е вярно.

Г. Димитров: Аз не съм доволен от обясненията на г-н министъра и ще обърна питането си по намесата на полицията в стачките в интерпелация.

*Стенографски дневници, XVII ОНС,
I ИС, 33 з., 19 май 1914 г.,
с. 993—998*

*Печата се по текста
на Стенографски дневници.*

ПОДКРЕПЕТЕ ТРАМВАЙНИТЕ СТАЧНИЦИ!

София, 22 май 1914 г.*

Стачката на трамвайните работници се продължава поради отказа на дирекцията да влезе в преговори с работническата стачна комисия и да приеме справедливите искания на трамвайните работници.

Дирекцията в своята упоритост разчита на покровителството на общината и полицейските власти. Но тя най-много се уповава на обстоятелството, че *самите* борещи се трамвайни работници, лишени от средства за издържане себе си и своите семейства, скоро ще бъдат принудени да капитулират и разбити, да се върнат на работа при стария непоносим режим по трамваите.

За да се осигури материалната издръжка на стачката, *колкото и дълго време да продължи тя*, Съюзът на транспортните работници извън своите резервни суми направя пред Синдикалния комитет предложение да му се разреши да пусне *подписка за събиране помощи из цялата страна в полза на трамвайната стачка*.

Синдикалният комитет обявява, че е *разрешил* на Транспортния съюз да пусне такава подписка, и най-горещо апелира към всички професионални и партийни организации, към всички синдикални и партийни другари, към всички съчувственици на работническото дело и на борбата на трамвайните работници да се притекат със своята *бърза и възможно по-щедра материална помощ*.

Всички събрани помощи да се изпращат до секретар-

* Дата на публикуването. (Ред.)

маснера на Съюза на транспортните работници, др. *Драгой Коджейков*, Народен дом, «Лъвов мост» — София.

Победата на софийските трамвайни работници ще бъде едно истинско тържество за целия български пролетариат. Така победа обаче може да бъде напълно осигурена само с общите усилия на пролетариата.

Прочее, подкрепете *бързо* и *щедро* трамвайните стачници!

За Синдикалния комитет

Секретар: *Г. Димитров*

И «Работнически вестник»,
№ 25, 22 май 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

Х ЮБИЛЕЕН КОНГРЕС
НА ОБЩИЯ
РАБОТНИЧЕСКИ
СИНДИКАЛЕН
СЪЮЗ¹¹⁶

София, 25 — 27 май 1914 г.

I
ОТЧЕТ
НА СИНДИКАЛНИЯ КОМИТЕТ,
ПОДНЕСЕН
НА ДЕСЕТИЯ СИНДИКАЛЕН
КОНГРЕС

25 май 1914 г.

Другари делегати,

Времето, което ни отделя от последния синдикален конгрес през 1912 година, бе изпълнено със съдбоносни събития и тежки изпитания за българския пролетариат и специално за нашето синдикално движение.

Катастрофалната Балканска война покрай общото рязане, което причини, нанесе тежки удари и върху социалдемократическите професионални съюзи и цялото работническо движение в нашата страна.

Дълго време ще се чувствуват силно гибелните последици на войната. Ние не само изгубихме по бойните полета десетки славни другари, отлични ратници на пролетарското освободително дело; не само маса синдикални членове бидоха принудени да емигрират от България след войната; не само имаме днес множество другари съвършено изтощени и разстроени физически вследствие преживяните от тях ужаси през време на войната; — но и общите условия за съществуването, развитието и борбите на професионалните съюзи сега са крайно влошени.

Преодоляването на грамадните препятствия, които лежат на пътя на нашето синдикално движение след войната, изискват едно продължително и необикновено голямо напрежение на всички наши сили, една извънредно голяма пожертвователност от страна на всички наши другари.

За щастие, и едното, и другото не липсва в нашата среда, както това бляскаво потвърдяват данните в настоящия отчет.

Трябва да отбележим, че поради разстройството, кое-

то причини войната във вътрешния живот на професионалните съюзи, ние не сме в състояние сега да дадем един съвършено подробен и пълен отчет. Принудени сме да се ограничим само с посочване *най-необходимите* и *съществени* данни.

При това нека се има предвид, че посочените данни за отчетния двегодишен период (1912 и 1913) *фактически* се отнасят за *една* съюзна нормална година, и то *непълна* година, защото войната продължи цяла година, а и след демобилизацията не можеха да бъдат *веднага* възстановени всички секции на професионалните съюзи.

По случай десетгодишнината от основаването на Общия работнически синдикален съюз ние даваме в началото на отчета и един кратък десетгодишен преглед за развитието, дейността и борбите на социалдемократическото синдикално движение в България.

НАШАТА ДЕСЕТГОДИШНИНА*

Десетият синдикален конгрес съвпада с приключването на *първия* десетгодишен период от съществуването на Общия работнически синдикален съюз в България.

Тъкмо преди десет години, през месец юли 1904 г., събраните в Пловдив делегати на съществуващите и действувачи поотделно дотогава професионални и общи работнически дружества поставиха основите на своята *синдикална централа* с непосредствената и належаща задача — да обединява по примера на синдикалните централи в другите държави силите и средствата на синдикираните работници из цялата страна за единодушна и успешна борба против капиталистическата експлоатация.

И днес ние можем да погледнем на изтеклия десетгодишен период с гордост и голямо задоволство, защото той се явява живото и неопровержимо доказателство за жилавостта, издръжливостта, колосалната енергия и безпримерните класови добродетели на организирания български пролетариат, от една страна, и за солидните и верни пролетарски основи, върху които е изградено социалдемокра

* Тази част от отчета на СК със същото заглавие е отпечатана като статия (без подпис) в «Работнически вестник», № 28, 25 май 1914 г. (Ред.)

ническото синдикално движение в България, от друга страна.

От основаването си и досега принадлежащите към Общия работнически синдикален съюз професионални организации се развиват сред огъня на постоянни и крайно ожесточени борби както за своето самосъхранение и засилване, така и за ограничаването на необузданата експлоатация над работническия труд. Те са принудени да отбиват всекидневните удари на многобройните свои врагове и да преодоляват хилядите препятствия, произтичащи от икономическата, социална и културна закъснялост на нашата страна и на липсата още на една стабилизирана индустрия.

Въпреки всичко това социалдемократическото синдикално движение у нас всяка *нова* година през изтеклия десетгодишен период отбелязва *нов* значителен напредък и редица отрадни успехи във всички области на своята дейност и борба. Дори и най-голямата и тежка криза, която имаше да преживее в своето десетгодишно съществуване — *единадесетмесечната Балканска война*, то издържа неочаквано благополучно.

Сведенията, които даваме тук за развитието, дейността, състоянието и борбите на професионалните организации, съставляващи Общия работнически синдикален съюз, ясно свидетелствуват за това.

Така численият ръст на професионалните организации през десетгодишния период е:

Година	Секции	Членове	От тях работнички
1904	42	1 500	7
1905	38	1 380	56
1906	55	1 689	109
1907	83	2 084	97
1908	120	3 424	194
1909	149	4 020	202
1910	207	5 406	340
1911	184	6 165	227
1912 (август)	235	8 460	280
1913	169	5 088	276
1914 (март)	176	6 563	414

През същия период професионалните организации са имали следните общи приходи, разходи и касова наличност:

Години	Приход (без наличността)	Разход	Наличност*
1904	5 110,10	3 610,05	1 500,05
1905	8 200,20	6 147,10	3 553,15
1906	10 513,25	7 239,37	6 827,03
1907	22 814,07	16 584,89	13 056,21
1908	36 635,15	29 406,35	20 284,97
1909 (6 месеца)	25 687,11	24 796,60	21 175,52
1910	64 500,88	70 035 —	15 641,40
1911	69 718,39	59 108,09	26 251,70
1912 и 1913	71 250,28	58 235,75	39 266,23
1904—1913	314 429,43	275 163,20	39 266,23

Постъпленията от *редовни* членски вноски през разните години особено ясно илюстрират растящата жизнеспособност на нашите професионални организации.

Тия постъпления от редовни членски вноски само в централните каси са се увеличавали така:

Години	Редовни чл. вноски
1904	4 220,30
1905	6 715,20
1906	8 400,20
1907	17 287,75
1908	22 100,45
1909 (6 месеца)	15 150,20
1910	35 585,63
1911	51 364,32
1912 и 1913	55 021,55
1904—1913	215 845,60

* Тая наличност е *обща* — не само в централните каси на професионалните съюзи.

От 1904 до 1913 г. включително организациите са изразходвали за подпомагане безработни, болни, пътуващи и пр. членове следните суми:

Години	Безработни	Болни	Пътуващи	Всичко
1904	821,50	256,10	352 —	1 429,60
1905	1 150,40	360,05	455,50	1 965,95
1906	1 268,55	377,10	458,20	2 103,85
1907	3 193,15	949,39	396,45	4 538,99
1908	4 726,45	1 425,10	642,60	6 794,15
1909	3 290,25	950,10	650,30	4 890,65
1910	3 322,62	2 196,25	1 651,25	7 170,12
1911	4 219,26	2 570,83	1 238,01	8 028,10
1912 и 1913	5 209,99	2 184,55	762,55	8 158,09
<i>1904—1913</i>	<i>27 202,17</i>	<i>11 269,47</i>	<i>6 606,86</i>	<i>45 079,50</i>
По фонд за Синд. самопомощ 1910—1913 г.				16 235 —
<i>Всичко</i>				<i>61 314,50</i>

Както приходите, тъй и разходваните суми и специално дадените помощи всъщност са много по-големи от тях, които се посочват в горните данни, защото голяма част от приходите и разходите на провинциалните професионални секции през миналите години поради липса на пълна централизация в синдикалните финанси не са пресметнати и не се обгръщат от тях данни.

През изтеклия десетгодишен период нашите професионални организации са водили следните стачни борби:

Години	Стачки	Стачници	Изгубени дни	Разходвани суми
1904	30	644	29 127	2 878,52
1905	46	1 760	46 604	2 648 —
1906	82	3 496	43 842	10 180,12
1907	75	7 914	39 845	4 804,65
1908	79	5 660	55 901	10 448,10
1909	80	3 672	39 389	6 090,10
1910	160	4 059	83 567	24 237,57
1911	73	3 792	36 840	3 531,10
1912 и 1913	55	1 522	15 597	5 307,80
<i>1904—1913</i>	<i>680</i>	<i>32 519</i>	<i>390 712</i>	<i>70 125,96</i>

Водените стачни борби са завършени така:

Години	Стачки	Пълен успех	Частичен успех	Изгубени
1904	30	7	5	18
1905	46	9	12	25
1906	82	29	20	33
1907	75	15	21	39
1908	79	10	18	51
1909	80	31	22	27
1910	160	60	37	63
1911	73	31	12	30
1912 и 1913	55	25	8	22
<i>1904—1913</i>	<i>680</i>	<i>217</i>	<i>155</i>	<i>308</i>

Въпреки относителната още слабост на синдикалното движение и грамадните препятствия, които среща стачната борба у нас, все пак около 60% от всички стачки са завършени с пълен или частичен успех. Трябва също да се отбележи, че дори и ония стачки, които не са завършени с *непосредствен* успех, в повечето случаи са оказвали *впоследствие* благоприятно влияние върху условията на труда в полза на работниците. Това се обяснява главно с безпримерната издръжливост и безграничната готовност за жертви, които проявява в своите борби организираният български пролетариат.

Без да се спираме специално и върху колосалната просветителна и възпитателна дейност, изразена в хилядите събрания, беседи, конференции, разпространение на социалистическия печат и литература и пр. през изтеклия десетгодишен синдикален период, ясно става за всекиго колко голямо, колко велико е социалното и културно значение на дейността и борбите на социалдемократическите професионални организации. Смело може да се твърди, че без тия организации, без тяхната дейност, без техните борби работническата класа у нас, изложена на една безогледна и свирепа капиталистическа експлоатация, би се съвършено изродила във физическо и духовно отношение.

Първият десетгодишен период на синдикалното движение в нашата страна бляскаво потвърждава, че това движе-

ние е положено на верни и солидни основи, че неговите корени се намират дълбоко в недрата на работническата класа, че то благодарение на своя *класов* и *социалистически* характер, благодарение на съществуващото *единство* между него и социалдемократията е в състояние да превъзмогне всички препятствия и кризи и да върви все напред по пътя на достойното и успешно изпълнение на своите задачи.

СИНДИКАЛНОТО ДВИЖЕНИЕ ПРЕЗ 1912 И 1913 г.

I. Съставът на професионалните съюзи

1. П р е д и в о й н а т а

В края на 1911 година Синдикалният съюз се състоеше от 11 професионални съюза с 6165 членове в 184 секции.

От началото на 1912 година, след окончателното привършване на продължителния изборен период през 1911 г., в който бяха ангажирани почти всички наши сили и през който бидоха засегнати от агитацията множество неорганизирани работници, се започна едно особено бързо числено нарастване на всички професионални съюзи.

Техните членове в края на м. февруари 1912 г. се увеличиха от 6165 на 7016 и достигнаха в края на месец август същата година, преди войната — 8460. Само за осем месеца числото на членовете се увеличи с 2295 членове — едно увеличение, каквото никоя друга година от основанията на Синдикалния съюз не е имало.

Това се вижда ясно от следните данни за ежегодното числено нарастване на професионалните съюзи:

Година	Секции	Членове	Увеличение
1906	55	1 689	309
1907	83	2 084	395
1908	120	3 424	1 340
1909 (6 месеца)	149	4 020	597
1910	207	5 406	1 386
1911	184	6 165	759
1912 (8 месеца)	235	8 460	2 295

В началото на второто полугодие на 1912 г. групата на строителните работници във Фабричния съюз се отдели и постави основите на една нова професионална организация — *Съюза на строителните работници*, членовете на който от 105 се възкачиха до войната на 252.

По този начин в края на месец август 1912 година Синдикалният съюз се състоеше вече от 12 професионални съюза с 8460 членове в 235 секции.

Подробните данни за този състав се намират в I, II, и III таблици.

2. През време на войната

Балканската война избухна тъкмо в момента на най-интензивното числено нарастване и всестранно развитие на професионалните съюзи.

Това бе цяла катастрофа за синдикалното движение. В един миг всички негови функции бяха прекъснати. Близко 90% от организирания работници и почти всички синдикални функционери отидоха като войници по бойните полета. Повечето от работническите клубове бидоха реквизирани за военни цели. Военното положение и бруталната цензура ограничиха до минимум публичния живот и направиха просто невъзможно издаването на работническия печат.

Настъпилата мизерия, ужасните материални лишения, безработицата, болестите и неизвестността за намиращите се по бойните полета близки хора — всичко това упражняваше крайно съкрушително действие върху останалото по местата си работническо население.

При тия изключителни условия, разбира се, не можеше и дума да става за някакво редовно съществуване и функциониране на професионалните организации през периода на войната.

Единственото, което можеше да се направи, то бе останалите извън редовете на войската* членове да се намират в *редовни* сношения помежду си, да се събират на конференции, да се грижат за съхранението на архивата и наличността на организациите и за запазване, тъй

* В оригинала — войната. (Ред.)

СТЪПАВЪТ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ Таблица I

№ по ред	СЪЮЗИ	Членове на 31 август 1912 година		Членове в края на 1913 година		От тях		Семейно положение		Народност		Възраст			Образование			
		Работници	Работнички	Женени	Неженени	Българи	От друга народност	До 20 години	От 20 до 30 г.	От 30 г. нагоре	Неграмотни	Първоначално	Непълно средно	Пълно средно	Професионално			
1	Транспортният	1031	25	435	621	972	84	95	609	352	85	190	607	94	80			
2	Фабричният	466	5	203	268	375	96	73	230	168	23	280	167	1	—			
3	Металоработническия	485	—	122	363	438	47	179	231	75	5	350	101	—	29			
4	Шивашкият	495	38	105	428	499	34	199	292	42	2	295	220	—	16			
5	Дърводелският	385	—	84	301	313	72	160	182	43	6	167	180	—	32			
6	На търговските служещи	338	8	44	302	219	127	123	184	39	2	99	217	12	16			
7	Печатарският	169	28	36	161	177	20	62	109	26	—	38	159	—	—			
8	Обущаро-кожарският	779	7	177	609	724	62	240	408	138	13	639	128	—	1			
9	Текстилният	215	75	142	148	197	93	70	140	80	23	204	62	—	1			
10	Тюнонороботническия	222	90	83	229	243	69	89	138	85	34	268	20	—	—			
11	Рудничарският	205	—	181	24	195	10	16	83	106	13	166	21	—	—			
12	Строителният	22	—	17	5	22	—	3	9	10	1	20	1	—	—			
13	Бръснарският	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
		8460	5038	4812	276	1629	3459	4374	714	1309	2615	1164	217	2706	1883	107	175	

БЛИЧКО . . .

Таблица III

ЪСТ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ

№ по ред	1907		1908		1909		1910		1911		1912 31 авг.		Останали в Румъния		Убити във войната		1913 31 дек.		1914 20 март											
	Секции	Членове	Секции	Членове	Секции	Членове	Секции	Членове	Секции	Членове	Секции	Членове	Секции	Членове	Секции	Членове	Секции	Членове	Секции	Членове										
1	11	177	16	399	25	628	34	929	29	1095	34	1345	5	5	28	1056	28	1240												
2	26	575	16	678	18	680	29	768	25	800	32	1225	26	99	14	471	20	795												
3	4	91	9	225	10	302	13	450	15	604	15	867	26	62	14	485	14	606												
4	14	261	16	356	25	398	28	562	29	605	38	723	15	42	30	533	26	600												
5	1	23	13	216	16	228	18	328	19	493	22	708	24	100	17	385	16	507												
6	4	49	5	86	6	125	11	246	11	423	16	565	4	8	9	346	12	439												
7	5	140	5	101	6	143	11	247	5	248	8	241	8	5	4	197	5	207												
8	12	201	22	498	21	524	33	797	29	812	38	903	40	71	31	786	25	863												
9	2	358	5	235	6	177	5	131	7	247	11	514	9	5	8	290	10	567												
10	2	70	6	275	8	382	11	557	7	414	10	615	11	38	9	312	9	341												
11	2	139	7	355	8	379	14	391	8	397	6	502	4	—	4	205	3	217												
12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	252	—	—	1	22	5	124												
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	57												
													83	2084	120	3424	149	4020	207	5406	184	6165	235	8460	172	435	169	5088	176	6563

Всичко . . .

Т а б л и ц а II
ОБЩ СЪСТАВ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ В РАЗНИТЕ ГОДИНИ

ГОДИНИ	Членове в началото	Членове в края	От тях		Семейно положение		Народност		Възраст			Образование				Членове на партийни организации и групи	
			Работници	Работнички	Женени	Неженени	Българи	От друга народност	До 20 години	От 20 до 30 г.	От 30 г. нагоре	Неграмотни	Първоначално	Непълно средно	Пълно средно		Професионално
1904	1350	1500	1444	56	285	1215	1380	120	530	805	165	70	830	600	—	—	282
1905	1500	1380	1373	7	268	1112	1234	146	378	793	209	54	502	776	33	15	304
1906	1380	1689	1580	109	328	1361	1513	176	566	893	230	65	837	729	40	18	321
1907	1689	2084	1987	97	576	1508	1812	272	577	1235	272	123	1159	772	14	16	717
1908	2084	3424	3230	194	991	2433	3071	353	836	2097	491	191	1985	1153	39	54	954
1909	3424	4020	3818	202	1193	2827	3507	513	1093	2136	791	287	2014	1609	45	65	1225
1910	4020	5406	5081	325	1545	3861	4707	699	1476	2783	1147	384	2983	1867	60	112	1445
1911	5406	6165	5938	227	1757	4408	5313	852	1613	3321	1231	336	3303	2259	106	161	2503
1912																	
и 1913	8460	5089	4812	276	1629	3459	4374	714	1809	2615	1164	217	2706	1883	107	175	—

да се каже, *скелета* на тия организации, да подкрепят, с каквото могат, семействата на работниците-войници и да развиват възможната агитация всред намиращите се в техните места неорганизирани работници и работнички.

И в тая посока нашите неуморими другари и другарки успяха да извършат много повече от това, което всички ние очаквахме. През ужасните дни на единадесетмесечната война не само се запазиха организациите от разорение, не само не се разпиляха останалите тук синдикални членове, но и шепата другари и другарки, на брой около 500 души, намиращи се в разните части на страната, под ръководството на един само член на синдикалната централа успяха да съберат от работещите членове около 3000 лева редовни членски вноски и около 5000 лева за фонда за подпомагане болни и безработни другари, ранени войници и крайно нуждаещи се работнически семейства. През същото това време са записани в редовете на професионалните съюзи около 300 нови членове, предимно *работнички*.

Функциониращите по тоя начин професионални секции, както и синдикалната централа, имаха случая нейде и да се намесват във възникнали конфликти между работници и господари, каквито бяха тия например в общарската фабрика «Астра», Военния аресенал в София и пр. Те вземаха под своя закрила също така преследваните от властите български и чуждестранни работници, третиращи като «безделници» или «шпиони».

3. След войната

Почти цяла една година — от септември 1912 до август 1913 година — продължи това изключително положение за синдикалното движение. Но и след демобилизацията не настъпиха веднага необходимите за възстановяването на професионалните съюзи условия. Военното положение и цензурата бидоха вдигнати доста време след демобилизацията. Реквизираните работнически клубове също така късно бяха освободени. В някои места поради върлуването на холерата можеше да се започне по-сериозна работа около възобновяването на професионалните секции едва през месец октомври.

Освен това върналите се от бойните полета другари

СЪСТАВ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ ПО ГРАДОВЕ

Число на членовете на 31 декември 1913 г.

№ по ред	ГРАДОВЕ	Число на членовете на 31 декември 1913 г.													Число на членовете на 20 март 1914 г.	Число на членовете в края на 1911 г.	
		Транспортен	Фабричен	Металоработнически	Шивашки	Дърводелски	На търговските служещи	Печатарски	Общаро-кожарски	Текстилен	Тяготоработнически	Рудничарски	Строителен	Браснаро-фризьорски			В с и ч к о
1	Айтос	—	5	2	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	21	35	16
2	Асеново	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	9	—
3	Бургас	101	45	8	28	—	26	—	19	—	—	25	—	—	252	381	368
4	Берковица	—	—	15	10	16	—	—	2	21	—	—	—	—	64	79	49
5	Варна	200	16	13	25	20	33	17	34	—	—	—	—	—	378	452	497
6	Видин	—	10	14	18	22	—	—	57	—	—	—	—	—	121	178	133
7	Враца	—	—	1	—	20	—	6	2	—	3	—	—	—	32	31	—
8	Габрово	—	—	9	6	—	8	—	106	13	—	—	—	—	142	122	107
9	Горна Оряховица	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	15	43
10	Горна Джумая	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	7	—
11	Гюмюрджина	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	9	—
12	Гебедже	3	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	88	—
13	Дупница	—	4	—	15	16	1	1	15	—	30	—	—	—	82	106	102
14	Ески Джумая	—	—	—	8	—	—	1	1	—	—	—	—	—	9	10	—
15	Кюстендил	1	—	1	9	4	—	4	13	—	9	—	—	—	41	67	35
16	Котел	—	2	—	2	16	—	—	3	—	—	—	—	—	23	29	26
17	Карнобат	—	3	—	8	—	—	2	—	—	—	17	—	—	30	21	5
18	Казанлък	—	—	—	2	—	—	—	3	—	—	—	—	—	5	13	10
19	Кочериново	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	16	32	—
20	Лом	16	14	14	17	4	—	—	39	—	—	—	—	—	104	118	80
21	Ловеч	—	—	1	2	—	1	—	12	—	—	—	—	—	16	14	30
22	Мездра	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	12	—
23	Нова Загора	9	—	—	6	—	—	3	—	—	—	—	—	—	18	24	35
24	Новоселци	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—	—	22	25	—
25	Пловдив	85	40	30	32	25	63	2	77	62	113	—	—	—	529	610	648
26	Плевен	34	—	67	60	32	38	31	104	—	—	—	—	—	366	422	299
27	Панагюрище	1	5	2	1	—	—	—	4	10	—	—	—	—	23	144	—
28	Попово	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	12	23
29	Поповци	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	12	—
30	Провадия	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—
31	Перник	—	—	—	—	—	—	—	—	—	157	—	—	—	157	174	102
32	Радомир	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—
33	Русе	26	30	89	46	32	31	24	21	23	60	—	—	—	382	523	456
34	Роман	3	—	1	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	10	8	—
35	Рида	1	—	—	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—	22	20	—
36	Разград	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	9	7	15
37	София	290	66	137	70	70	84	91	36	7	—	2	—	—	853	1056	1065
38	Самоков	3	35	—	15	14	—	1	44	—	20	—	—	—	132	178	95
39	Стара Загора	16	12	14	30	11	—	—	17	—	9	—	—	—	109	126	121
40	Сливен	6	64	33	25	2	17	—	50	142	—	—	—	—	339	451	248
41	Свищов	15	5	3	2	10	6	5	—	—	—	1	—	—	47	82	28
42	Станимака	—	—	—	15	—	—	—	—	—	8	—	—	—	23	37	75
43	Севлиево	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	27
44	Саранбей	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	8	12
45	Стралджа	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	33	—
46	Троян	—	2	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	12	28	30
47	Търново	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	15	40
48	Хасково	—	—	—	8	6	—	—	17	—	40	—	—	—	71	76	132
49	Харманли	2	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	13	34
50	Царева ливада	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	16	—
51	Чирпан	11	21	1	4	5	2	—	24	—	—	1	—	—	69	75	24
52	Шумен	11	5	10	27	16	—	2	13	—	—	—	—	—	84	132	85
53	Ямбол	26	40	17	25	—	30	—	46	11	3	2	—	—	200	268	164
54	Червен бряг	16	—	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—	—	29	26	35
55	Крушето (ОдANTE)	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	7	—
56	Добрич	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	192
57	Балчик	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69
58	Борисовград	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
59	Сливстра	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	16
60	Т. Сеймен	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	14
61	Оряхово	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17
62	Цариброд	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	10
63	Т. Пазарджик	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	8
64	Фердинанд	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	7
65	Разни градове, жп станции и пр.	67	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	68	80	513
Всичко		1056	471	485	533	385	346	197	786	290	312	205	22	—	5088	6563	6165

бяха извънредно много изтощени, а мнозина и сериозно болни. Всички се намериха пред маса дългове, натрупани през време на войната за издържането на своите семейства. Множество от тях другари не можеха веднага да постъпят на работа. Повечето от синдикалните функционери не се върнаха в ония места, дето бяха преди войната, а други от тях бяха убити или умрели, или пък емигрирали и на тяхно място трябваше да се търсят нови подходящи лица.

С тях и редица други грамадни препятствия трябваше да се справят професионалните съюзи при възстановяването на своите разстроени сили след войната.

Но тъкмо когато дейността за възобновяването на професионалните организации бе в своя разгар, започна се ожесточената изборна борба, която продължи близо два месеца и се завърши на 24 ноември 1913 г. и в която по необходимост бяха ангажирани всички активни сили и функционери на професионалните съюзи. Същото се повтори и в началото на 1914 г. при втората изборна борба, която се завърши на 23 февруари т. г. Тия две изборни борби бяха тъй съдбоносни за българския пролетариат, че професионалните съюзи не можеха да не пожертвуват най-ценните свои сили за успехите на социалдемократията.

Обаче въпреки многобройните препятствия, които трябваше да се преодолеят, и продължителните изборни борби, благодарение неуморната работа и безграничната пожертвователност на нашите другари професионалните организации почти възстановиха своите сили, и то по-бързо и по-добре, отколкото предполагаха през време на войната и най-големите оптимисти между нас.

Това се вижда ясно от данните в III, IV и V таблица.

В края на 1913 г. професионалните съюзи имат 5088 редовни членове в 169 секции, а на 20 март 1914 г. — 6563 членове в 176 секции.

Въпреки обстоятелството, че ние имаме през време на войната 172 членове убити и 435 членове останали в Добруджа, както и около 250 членове емигрирали подир войната, членовете на професионалните съюзи през март 1914 г. са повече с 398 от ония, които имахме в началото на 1912 г., преди войната.

ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮ.

ПРИХОД

№ по ред	СЪЮЗИ	Възприходи				Членски вноски				Професионални органи	Военни помощи	Вечеринки, срещи и пр.	Случайни	Венчюк през 1912/1913 г.	Планност от 1911 г.	А в с н ч к о	№ по ред	СЪЮЗИ	Всрвотни														
		Ожковени	По развтия фонд	Защита и борба	По фондовете за Силна казния само-помощ	Извъредни	В с н ч к о	Членски книжки	Тленски книжки																								
1	Транспортният	778	—	12 236.95	136	50	—	—	543	30	12 916.75	279	15 6242	13	400	81	—	419	8221	036	66	3 007	04	24 043	170	1	Транспортният	330	50	31			
2	Фабричният	485	40	5 735.59	127	—	—	—	70	60	5 933	19	189	45	285	45	—	—	10	70	6 904	19	1 689	37	8 593	56	2	Фабричният	423	80	1		
3	Металороботническият	311	16	5 466.30	58	80	24	48	—	5 766	58	102	90	370	90	31	65	—	191	05	6 774	24	1 635	42	8 409	66	3	Металороботническият	494	30	1		
4	Шивашкият	292	30	5 538.39	61	60	10	70	—	5 610	69	107	05	652	15	38	26	48	80	97	35	6 846	60	1 476	80	8 323	40	4	Шивашкият	621	90	4	
5	Дърводелският	187	20	4 482.55	—	—	4	70	46	80	4 534	05	55	25	355	17	73	30	—	51	85	5 256	82	2 056	22	7 313	04	5	Дърводелският	394	95	2	
6	На търговските служещи	205	50	4 307.63	68	70	43	50	—	4 419	83	105	40	497	35	71	95	89	05	32	10	5 421	18	2 719	27	8 140	45	6	На търговските служещи	342	10	—	
7	Печатарският	18	30	3 368.66	45	50	28	20	—	3 442	36	20	40	115	05	28	55	—	115	46	3 740	12	1 305	50	5 045	62	7	Печатарският	409	10	4		
8	Кожаро-обущарският	123	50	5 011.50	17	40	—	—	59	70	5 088	60	42	105	70	150	—	—	29	05	5 539	85	1 711	10	7 250	95	8	Кожаро-обущарският	174	50	1		
9	Текстилният	182	—	3 096.10	54	—	—	—	—	3 150	10	6	80	90	65	880	95	—	252	42	4 552	92	1 742	34	6 305	26	9	Текстилният	25	—	—		
10	Тютюноработническият	211	05	2 989.29	—	—	—	—	92	11	3 081	40	—	—	293	90	—	—	56	10	3 642	45	1 135	47	4 777	92	10	Тютюноработническият	469	80	—		
11	Рудничарският	30	80	1 032.40	17	—	—	—	28	60	1 078	—	75	50	29	05	10	—	1	90	1 225	25	389	82	1 615	07	11	Рудничарският	52	84	—		
12	Строителният	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	300	—	—	—	—	—	12	Строителният	—	—	—		
13	Бръснарският (Основа на 7. I. 1914 година)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	Бръснарският (Основа на 7. I. 1914 г.)	—	—	—		
Всичко		2 825	21	53 265.96	586	50	328	58	841	11	55 021	55	983	90	8 744	60	1 979	37	137	85	1 557	80	7 125	28	18 868	95	90	118	65	Всичко	3 738	79	2

Възстановяването на съюзите през текущата година първи още по-успешно. Следните данни показват това:

С ъ ю з и	20 март 1914	Края на април 1914
Транспортният	1240	1295
Фабричният	795	902
Металороботническият	606	706
Шивашкият	600	642
Дърводелският	507	683
На търговските служещи	439	546
Печатарският	207	211
Обущаро-кожарският	863	954
Текстилният	567	671
Лютюноработническият	341	398
Рудничарският	217	325
Строителният	124	167
Бръснарският	57	84
<i>Всичко . . .</i>	<i>6563</i>	<i>7584</i>

Бръснарският съюз се образува в началото на м. януари 1914 година.

Малко още остава на професионалните съюзи — както това се вижда от приведените данни, — за да достигнат числения ръст, който имаха преди войната. Съществуват обаче всички изгледи в най-непродължително време те да възстановят напълно предишните свои сили и да завършим текущата съюзна година вече с 10 000 членове, колкото организирани работници щеше да има в редовете на нашето синдикално движение още в края на 1912 година, ако не бе катастрофалната Балканска война.

II. Дейност

Общата организационна, агитационна и публична дейност на професионалните съюзи през 1912 и 1913 г. се е изразила накратко в следните данни: секционни събрания — имало 4349. заседания на местните настоятелства — 4671,

заседания на централните настоятелства — 387, публични събрания — 363, конференции — 917, хвърчащи агитационни листове — 64, разпространени в 29 050 екземпляра.

По съюзи тая дейност се разпределя така:

СЪЮЗИ	Заседания на центр. н-ва	Заседания на местните н-ва	Секционни събрания	Публични събрания	Конференции	Хвърчащи листове	Число на пръснатите екз.
Транспортният	54	720	521	106	35	3	5550
Фабричният	25	540	725	38	21	—	—
Металороботническият	35	479	399	25	95	16	5300
Шивашкият	40	568	562	51	42	—	—
Дърводелският	28	425	380	15	48	—	—
На търг. служещи	36	320	290	25	15	15	6000
Печатарският	43	166	139	6	33	5	1700
Обущаро-кожарският	40	836	768	56	553	19	5000
Текстилният	33	354	341	15	25	5	5000
Тютюнороботническият	26	178	152	9	14	—	—
Рудничарският	15	53	48	15	21	—	—
Строителният	12	32	24	2	15	1	500
<i>Всичко . . .</i>	<i>387</i>	<i>4671</i>	<i>4349</i>	<i>363</i>	<i>917</i>	<i>64</i>	<i>29050</i>
През 1911 г.	321	4343	3037	258	211	125	44290

Точни сведения за абонатите на «Работнически вестник» и «Ново време» от всички съюзи нямаме, но от тия сведения, с които разполагаме, се вижда, че в края на 1913 година има 2315 редовни абонати на «Работнически вестник» (1911 г. — 1965) и 456 редовни абонати на «Ново време» (1911 г. — 393).

До войната всички *професионални органи* излизаха редовно, най-добре посрещани сред своите професии. През време на войната те не можеха да излизат. Веднага след

демобилизацията възобновиха своето излизане органите на Транспортния съюз — «Железничар» и «Телеграфопощенски вестник». От началото на 1914 година започнаха отново да излизат редовно и следните професионални органи: «Металороботник», «Търговски служащ», «Фабричен работник», «Шивашки работник», «Печатарски работник», «Кожаро-обущар», «Текстилен работник» и «Дърводелски работник». Още не са възобновили своето излизане само «Рудничар», «Тютюнороботник» и «Пристанищен работник».

Грижите на централните настоятелства и на Синдикалния комитет след войната са насочени главно в две посоки. *Първо* — да се консолидират вътрешно професионалните съюзи, като се възстанови *пълната централизация* в силите, средствата и дейността им; и *второ* — да се разшири тяхното влияние сред неорганизираните работнически маси в *новите земи*, да се увеличи численият им състав, да се създаде *пълно единство* в организацията на работниците от всички професии и да се подготвят всестранно за успешното водене на предстоящите тежки борби при създадените след войната неблагоприятни условия за професионалната борба на работниците.

Големи грижи се полагат специално и за организираността на работничките, в която посока напоследък се получават много насърчителни резултати. Конгресът ще има случая да се занимае с този въпрос и да посочи нови мерки за по-успешната бъдеща агитация сред работничките, числото на които ежедневно расте с поразителна бързина.

Една голяма и чувствителна празнина в дейността на професионалните съюзи и на синдикалната централа е липсата на *пълна статистика* за числото на работниците и работничките в разните професии, за работното време, заплатите и пр. С този въпрос са сезирани всички професионални конгреси и ние сме убедени, че още тая година ще имаме такава статистика, поне досежно *основните данни*, без която не е възможна по-нататъшната успешна дейност на професионалните съюзи и на синдикалната централа.

Местните работнически съвети след войната слабо функционират, макар и навсякъде да са възобновени.

Работническите представители в комитетите на труда също след войната, с изключение на трима-четирима, не изпълняват достатъчно акуратно своите важни обязанности.

Синдикалният комитет е взел съответните мерки досежно дейността на местните работнически съвети и работническите представители в комитетите на труда и се надява, че в скоро време нередовностите в тая посока ще бъдат отстранени.

III. Финансовото състояние

Приходите, разходите и наличността на професионалните съюзи през 1912 и 1913 година са изложени в таблица VI, а ония от 1 януари до 20 март 1914 г. — в таблица V. Както се вижда от тия данни, въпреки голямото изтощение на организираните работници, причинено от войната, членовете на професионалните съюзи, с малки изключения, *редовно* са внасяли своите членски вноски. От друга страна, схващайки голямата необходимост от запазване наличните суми на професионалните съюзи за работническите борби след войната, централните настоятелства в споразумение със Синдикалния комитет при обявяване демобилизацията решиха да не се дават от касите на съюзите никакви *редовни* помощи през периода на войната. За тая цел те прибегнаха към учредяването при Общия работнически съвет на един *специален* фонд, попълнен с волни помощи, предназначени за подпомагане.

По тоя начин наличните суми не само се запазиха, но и бидоха *значително увеличени*. Така общата наличност на професионалните съюзи в *касите на техните централи* от 18 868,35 лв. в края на 1911 г. се възкачи на 31 883,06 лв. в края на 1913 г. и на 40 000 лв. на 20 март 1914 година.

Трябва да се отбележи, че поради разстройството, което се причини от войната, голяма част от приходите — минимум една сума от около 15 000 лв., — получени в професионалните секции и местните работнически съвети, не са минати в централните каси и не влизат в равносметката за финансовото състояние на професионалните съюзи през 1912 и 1913 година.

Като се има предвид обстоятелството, че посочените приходи и разходи за 1912 и 1913 година *фактически* са за една *непълна* нормална година, съюзите са направили във финансово отношение една значителна крачка напред. Това се потвърждава и от сравнителните данни за финансовото състояние на професионалните съюзи през разните години (табл. VII).

В тая посока — за финансовото засилване на професионалните съюзи, предстои да се работи още по-усърдно чрез въвеждане *пълна редовност* в изплащането на членските вноски, чрез *ефикасна контрола* в секциите върху постъпващите суми и изпращането им в централите и чрез *ограничаването* разходите на съюзите строго в рамките на *действителните* нужди на професионалните съюзи и съобразно с изричните постановления на съюзните устави и конгресните решения.

Приходите и разходите на синдикалната централа през 1912 и 1913 година са изложени в таблица VIII.

Отраден е фактът, че след като синдикалната централа е покрила всички редовни разходи, както и извънредните, причинени от войната, в края на 1913 г. в нейната каса все пак остава известна наличност.

Необходимо е занаяпред окончателно да се установи практиката — централните настоятелства на професионалните съюзи да внасят припадащите се членски вноски *ежемесечно* в касата на синдикалната централа. Така последната ще бъде улеснена значително в своята дейност и ще могат да се водят съвършено редовно нейните финансови операции.

Тук трябва да отбележим, че решението на Деветия синдикален конгрес — професионалните съюзи да внасят *ежегодишно* по 50 лева извънредна вноска, докато се изплати дългът към партията по пернишката стачка от 2000 лева, не може да се изпълни поради войната. Това решение обаче трябва да се подчертае в сегашния конгрес и от текущата година да се започне изплащането на този дълг, останал още от 1906 година. Толкова повече че самата партия в настоящия момент повече от всеки друг път се нуждае от големи средства за своята дейност и борба.

Таблица VII
ОБЩОТО ФИНАНСОВО СЪСТОЯНИЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ
ПРЕЗ РАЗНИТЕ ГОДИНИ

№ по ред	П Р И Х О Д	1906 г.		1907 г.		1908 г.		1909 г. (II полуг.)		1910 г.		1911 г.		1912 и 1913 г.	
		лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.
1	От вписани вноски	441	—	817	—	1 503	20	1 140	—	2 708	55	2 907	50	2 825	21
2	" членски вноски	8 400	20	17 287	75	22 100	45	15 150	20	35 585	63	51 364	32	55 021	55
3	" членски книжки	—	—	527	65	681	50	510	—	1 202	50	1 658	70	983	90
4	" вечеринки, срещи и др.	670	40	1 132	70	1 155	32	303	—	1 386	89	963	35	137	85
5	" волни помощи	606	20	1 516	62	7 192	38	4 105	—	12 097	54	1 652	37	1 979	37
6	" професионални ор- гани	—	—	—	—	3 562	—	4 008	95	10 337	80	9 710	17	8 744	60
7	" случайни	395	45	1 532	35	440	26	470	—	1 181	97	1 461	98	1 557	80
	Всичко . . .	10 513	25	22 814	07	36 635	11	25 687	15	64 500	88	69 718	39	71 250	28
	Наличност от миналата година	3 553	75	6 827	63	12 056	81	19 285	57	20 176	12	11 082	11	18 868	35
	Всичко . . .	14 067	—	29 641	70	48 691	92	44 972	72	84 677	—	80 800	50	90 118	63

1	За сѣчка:	1 290	95	3 922	75	8 301	25	6 090	10	24 237	57	3 010	65	5 307	80
2	Помощи за безработни:	1 268	65	3 193	15	4 726	45	3 290	25	3 322	62	3 674	90	3 738	79
3	" " болни	377	10	949	39	1 425	10	950	10	2 196	25	2 570	83	2 184	55
4	" " пѣгувачи	—	—	—	—	642	60	650	30	1 651	25	1 238	01	762	55
5	" " пострадали и др.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	544	36	1 471	20
6	Синдикална администрация	680	25	1 439	15	3 043	99	2 020	25	9 112	35	13 841	04	17 640	10
7	Агитация	—	—	2 661	60	3 610	87	2 200	20	5 937	40	4 559	45	2 925	25
8	Професионален печат	—	—	—	—	2 981	69	4 010	—	10 439	25	10 349	27	10 948	81
9	Внесени в касата на Синдикалния съюз	3 165	85	4 103	80	4 048	22	3 900	25	9 040	83	7 726	87	6 918	29
10	Международни вноски и др.	—	—	—	—	123	50	125	—	340	90	801	49	367	34
11	Внесени в м.р.с. и синд. самопомощ	—	—	—	—	—	—	—	—	2 066	53	4 826	24	882	93
12	Конгресни	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 539	30	2 970	35
13	Разни, инвентар и пр.	456	57	315	05	502	68	1 560	15	1 690	05	3 425	68	2 117	61
	Всичко.	7 239	37	16 584	89	29 406	35	24 796	60	70 035	—	59 108	09	58 235	57
	Наличност в края на годината	6 827	63	12 056	81	19 285	57	20 176	12	14 642	—	21 692	41	31 883	06
	Всичко . . .	14 067	—	29 641	70	48 691	92	44 972	72	84 677	—	80 800	50	90 118	63

З а б е л е ж к а. Данните за 1912 и 1913 г. по настоящата таблица изразяват финансовото състояние на професионалните съюзи само при централните каси. Поради това наличността в началото на 1912 г. е посочена не 21 692,41 лв., а 18 868,35 лв., т. е. тая, която бе само в централните каси в началото на 1912 г. плюс 91,35 лв., постъпили от наличностите на секциите след въвеждането на пълната финансова централизация в съюзаите.

РАИ

за приходите и разходите на Общия р.

№ по ред	П Р И Х О Д	Сума
		лева
1	От членски вноски	6 060
2	„ извънредни членски вноски	533
3	„ съюзни издания	292
4	„ волни помощи	3 661
5	„ недобори	26
6	„ разни дебитори	22
7	„ случайни	129
	Всичко	10 724
	Наличност на 1. I. 1912 г.	774
	<i>А всичко</i>	<i>11 499</i>
	Секретар-каснер: Г. Димитров	

IV. Стачните борби

През 1912 и 1913 г. са водени 55 стачки с 1522 стачници при 15 597 изгубени дни и 5307,80 лева разходвани суми. 25 от тия стачки са свършени с пълен успех, 8 с частичен успех и 22 са завършени със загуба. По съюзи стачките се разпределят така: (вж табл. на стр. 405 долу).

Търговските служещи, печатарите, рудничарите и тюноноработниците през отчетния период не са имали стачки.

Синдикалният конгрес през 1912 г. настоятелно препоръча, щото професионалните съюзи да се отнасят крайно острожно към стачките като средство за борба, да предупреждават* всячески стихийните стачки, да избягват по

* Така в оригинала. (Ред.)

О И К А

Таблица VIII

финансов синдикален съюз през 1912 и 1913 г.

РАХОД	Сума		
	лева	ст.	
Секретариат	5 535	—	
Канцеларски	718	95	
Топло, отопление и осветление	354	11	
Амортизация	239	15	
Съобщени издания	100	10	
Стакки	1 044	—	
Интернационални разноски	436	35	
Конгресни	346	—	
Инвентар и библиотека	280	60	
Повдесен дълг към Парт. книжарница	910	—	
Разни кредитори	438	99	
	Всичко	10 403	25
Наличност на 31. XII. 1913 г.	1 096	35	
	А всичко	11 499	60

финансов секретар на Контролната комисия:
В. Мулетаров

О Б Ю З И	Стакки	Стакцици	Изгубени дни	Разходвани суми лева	Пълнен успех	Частичен успех	Загубени
Транспортният	6	574	6500	262,85	—	—	6
Фабричният	2	43	625	380 —	1	1	—
Металлаборитническият	8	94	447	136,40	2	3	3
Шивашкият	8	78	420	120 —	4	1	3
Дърводелският	14	423	2983	721,40	5	1	8
Текстилен	14	175	1552	380 —	11	1	2
Общаро-кожарският	3	135	3070	2384,10	2	1	—
Общ. синд. съюз	—	—	—	923,05	—	—	—
Всичко	55	1522	15597	5307,80	25	8	22

възможност частичните, дребни стачки и да подготвят условията за успешни общи тарифни борби, дето за това вече състоянието на производството дава възможност. Тая директива бе усвоена напълно от всички професионални съюзи и те до войната работеха трескаво в нейния дух.

Преди войната бяха прокарани в редица заведения тарифи, с които за пръв път в тия професии се урегулирваха с колективен договор условията на труда. Така обушарите имаха в 18 работилници тарифи, дърводелците — в 9, металоработниците — в 4, фабричните — в 3 и текстилните — в 1.

Възползувани от войната и от тежките последици, които тя донесе за работническата класа и специално за професионалните организации, господарите потъпкаха заключените тарифи, както и въобще всички извоювани по-рано придобития.

Сега, след войната, положението на работническите маси е тъй тежко и непоносимо, че вълната на недоволство в тяхната среда все по-високо се издига и заплашва да се разрази в едно масово стачно движение.

Предвестниците на това стачно движение вече се явиха. Неотдавна избухна тютюноработническата стачка в Ксанти, в която участваха повече от 1200 тютюноработници и на която нашият Тютюноработнически съюз и синдикалната централа оказаха възможната най-широка морална и материална подкрепа. В настоящия момент имаме две големи стачки — едната на работниците от дъскорезното предприятие на братя Балабанови в Кочериново¹¹⁷ на брой 650 души, ръководена от Дърводелския съюз, и другата — на софийските трамвайни работници на брой 300 души, ръководена от Транспортния съюз.

Предстоящото стачно движение налага бързото мобилизиране на всички наши сили, бързата и всестранна подготовка на професионалните съюзи, енергичното попълняне със средства резервния фонд Защита и борба, от една страна, и от друга — едно, в кръга на възможното, *въздържание* от стачки, докато се постигне поне минимумът от тая необходима подготовка, за да се осигури по тоя начин успехът на стачните борби.

V. Политическите акции

Както винаги, така и през отчетния период професионалните съюзи под ръководството на своята синдикална централа най-широко са подкрепяли всички акции на социалдемокрацията в защита на българския пролетариат. Преди войната те решително се опълчиха против гонещата се от буржоазията и монархизма катастрофална война. През време на войната останалите тук членове на професионалните съюзи участваха най-активно в отпразнуването на Първи май въпреки съществуващото тогава военни положение.

В двете изборни борби синдикираните работници неуморно работиха за успеха на социалдемокрацията и сега със задоволство следят дейността на социалдемократическата парламентарна група в Народното събрание в защита на работническата класа.

На тазгодишната първомайска манифестация професионалните съюзи придадоха характера и на една демонстрация в полза на своето жизнено искане за законодателна закрила на труда и социални реформи. Софийският манифестиращ пролетариат чрез своята депутация депонира на Бюрото на Народното събрание исканията на пролетариата из цялата страна. И социалдемократическата парламентарна група, подкрепяна винаги от синдикирания пролетариат, ще има случая да защити достойно тия искания в парламента.

Синдикалният конгрес ще разгледа и специално въпроси за борбата за работническо законодателство в парламента, за да посочи още по-ясно и конкретно начина, по който професионалните съюзи ще могат в бъдеще да оказват своята ефикасна подкрепа в парламентарната акция на социалдемокрацията за законодателна закрила на труда и за създаване необходимите за работническата класа социални реформи.

VI. Интернационалът и нашето движение

Всички наши професионални организации, с изключение на печатари и обущари, влизат в състава на съответните интернационални професионални съюзи и изпълня-

ват най-редовно своите интернационални задължения. Направени са потребните постъпки да се уредят интернационалните отношения и на двете неприсъединени към своите интернационални секретариати професионални организации.

През време на войната нашата синдикална централа редовно е информирала чрез Интернационалния синдикален секретариат чуждестранните другари върху положението на пролетариата и синдикалното движение у нас.

Това още повече увеличи симпатиите и повдигна заинтересоваността на Интернационала към българското синдикално движение. Интернационалният синдикален секретариат, съзирайки необходимостта от интернационална помощ за по-бързото възстановяване на работническите синдикати в България и Сърбия, откри подписка и за тая цел бидоха събрани 80 000 лева.

Интернационалът обаче пожела припадащата се за българските синдикати част да бъде дадена на една единна синдикална централа в България, за да не може интернационалната помощ да се употреби от заинтересовани лица за поддържане и насърчаване съществуващото у нас синдикално разцепление в известните вече няколко професии.

Това подтикна Интернационала да даде всичкото свое съдействие за ликвидирането на съществуващото синдикално разцепление. За тази цел биде свикана през месец септември 1913 година и една специална Балканска синдикална конференция във Виена.

За същата цел на 4 април т. г. председателят на Интернационалния синдикален съюз др. Карл Легин, придружен от хърватския синдикален секретар др. Букшег, дойде лично в България.

Върху Балканската синдикална конференция, както и върху резултатите от мисията на др. Легин в конгреса ще се даде специален доклад и другарите делегати ще имат случая да се произнесат по извършеното от нашата синдикална централа, като същевременно посочат конкретно най-сигурния за бъдещето на работническото движение начин, по който би могло да се създаде тъй жизнено необходимото пълно единство на синдикалното движение в България.

VII. Синдикалната централа

Не е нужно подробно да излагаме в цифри дейността на Синдикалния комитет през отчетния период. В общи черти тя е вече известна на всички другари делегати от изложеното дотук. Доста е да отбележим, че Синдикалният комитет винаги е действувал в *пълно съгласие* с Общия работнически съвет и с *всички* централни настоятелства на професионалните съюзи. Секретарят, както и отделни членове на Синдикалния комитет са участвували винаги при разрешаването на всички по-важни въпроси на професионалните съюзи и са им оказвали според силите си *необходимото съдействие*.

В предприеманите от Синдикалния комитет обиколки из провинцията винаги е правено същото с професионалните секции и местните работнически съвети.

Бъдещият Синдикален комитет със съдействието на централните настоятелства на професионалните съюзи ще има да предприеме известни подобрения в работата на Синдикалния комитет и специално в оная на неговия секретариат, за да може нашата синдикална централа да отговаря *своевременно* и *напълно успешно* на *новите*, значително усложнени и разширени нужди на синдикалното движение в България.

*

Синдикалният комитет, като слага пред другарите делегати на обсъждане и преценка настоящия отчет, дълбоко е убеден, че Десетият синдикален конгрес, заседавайки в един тъй важен исторически момент, ще даде нов мощен тласък на развитието и всестранното засилване на Общия работнически синдикален съюз в България през неговата *втора* десетгодишнина и ще направи всичко необходимо за бързия и сигурен напредък на нашето освободително работническо движение.

За Синдикалния комитет

Секретар-касиер: Г. Димитров

*Брошура: Синдикалното движение
в България 1904—1913.*

*Отчет на Синдикалния комитет,
поднесен на Десетия
синдикален конгрес — 25 май 1914 г.*

С. Парт. соц. к-ца и п-ца, 1914, 24 с.

*Печата се по текста
на брошурата*

2
ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ
СЛЕД РАЗИСКВАНИЯТА
ПО ОТЧЕТА

25 май 1914 г.

Констатирам задоволството на Синдикалния комитет от разискванията. Направените бележки ще се имат предвид. Празноти в отчета има, но макар и да попречи войната, все пак отчетът е доста пълен. Главният недостатък е липсата на функционери. Войната ни отне близо 100 души такива — убити, инвалиди и емигранти. След войната този недостатък бе още по-чувствителен. За в бъдеще, както и досега е било, ще се вземат мерки за планомерно подготвяне на синдикални функционери. Трябва да се действа за удвояване и утрояване на редовните предплатили абонати на «Работнически вестник», за да може да се увеличи форматът му и се използва за синдикалното движение.

Няма нужда от специален синдикален орган. На западния вестници са само информационни, но не и агитационни. Разпространението на брошури на турски, арменски, гръцки и еврейски е правено още преди войната. Има издадени вече някои брошури на тия езици, за в бъдеще ще се продължава в същия път.

За организирането на работническата младеж малко е направено. Трябва да се направи всичко за засилването на младежкия съюз¹¹⁸; той трябва да се подкрепя материално от партията, Синдикалния комитет и професионалните съюзи. Трябва да се направи възможно повече за правилното функциониране на местните работнически съвети. Фондовете Синдикална самопомощ трябва също да се организират добре и засилят.

Нужно е да има плащани секретари на местните работ-

нически съвети в големите работнически центрове. Брошурна литература за в бъдеще ще се издава. Отношенията на Синдикалния съюз с тютюноработниците в Ксанти са били добри. Нямаме организационни връзки, но във време на стачката делегирахме секретаря на Тютюноработническият съюз*. Днес сме в добри отношения с тия работници и за в бъдеще се надяваме да се превърне тяхната организация в модерна професионална организация.

Имаме в новите земи основани и няколко транспортни секции. За фонда Защита и борба поради войната не са постъпили предвидените суми, но трябва в скоро бъдеще да го засилим. За в. «Рудничар» ще се направят всичко възможно за редовното му излизане. Рано е още да се дават безплатно професионалните органи на секционните членове. Седмично да се издават е още рано, но постепенно ще се отива към това. Агитационни обиколки са правени малко, такива са предприемани от секретар-касиера на Синдикалния съюз, също и от секретарите на Транспортния, Металороботническият, Дърводелския и Шивашкият съюз. За в бъдеще ще се правят по-чести обиколки. От земеделските работници една част останаха в Румъния, другата част в България влизат в партийните селски групи. За образуването на земеделски професионален съюз е още рано. Оплакването на секциите от централните настоятелства е донейде основателно, но още по-основателно е оплакването на всички централни настоятелства от неотзивчивостта на професионалните секции. Радостни са постигнатите успехи след войната, но те не са достатъчни.

За в бъдеще трябва усилено да работим за масовото привличане на неорганизираните работници в професионалните организации, за да станат те силни и способни за извоюване необходимите подобрения за работническата класа.

И. «Работнически вестник»,
№ 30, 29 май 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Отнася се за Никола Господинов. (Ред.)

3
ИЗКАЗВАНЕ
НА ТРЕТОТО ЗАСЕДАНИЕ
НА КОНГРЕСА*

26 май 1914 г.

Фондът Синдикална самопомощ засега не е задължителен.

Последният синдикален конгрес реши, щото тоя фонд да не бъде задължителен. Ако някой другар иска тоя фонд да се направи задължителен, може да направи своето предложение за това после, а сега да се приеме точка 14, както е докладвана.

В. «Работнически вестник»,
№ 31, 30 май 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* При обсъждането на т. 14 от резолюцията по отчета, докладвана от Д. Иванов, Г. Димитров взема отношение по повдигнатия от Й. Милев и Я. Нисимов въпрос за фонд Синдикална самопомощ. (Ред.)

4

РЕЗУЛТАТЪТ ОТ МИСИЯТА
И КОНФЕРЕНЦИЯТА
С К. ЛЕГИН*

26 май 1914 г.

Другари делегати и делегатки!

Ще дам кратък доклад пред конгреса, защото на времето Синдикалният комитет в «Работнически вестник» и със специални брошури** даде достатъчни изложения за станалите във Виена и София конференции.

С настоящия доклад аз ще подчертая само няколко важни страни, за да бъдат ясно приключени дебатите по този въпрос в конгреса.

Във всички случаи ние сме застъпвали гледището, че в България единствено сериозни и действителни обединители на работническите маси се явяват социалдемократическите синдикални организации, основани върху модерните основи на пролетарската класова борба. Това показва и десетгодишният отчет за нашето синдикално движение. От 1500 членове в 1904 г. ние свършихме с 5088 членове в края на 1913 г. и днес, когато конгресът заседава, имаме вече 7800 членове. Това е един бляскав успех на синдикалното социалистическо движение.

Повдигнатият въпрос за обединението се дължи на обстоятелството, че покрай нашите синдикални организации съществуват и няколкото общоделски професионални дружества.

Това застави Интернационала да подири начин, за да го ликвидира със съществуващото синдикално разцепление. Това е горещото желание на нас и на целия Интернационал. И затова Интернационалът в лицето на др. Ле-

* Доклад, изнесен на IV заседание на конгреса. (Ред.)

** Вж Димитров, Г. Единството на синдикалното движение и Интернационала. С., 1914, 64 с.; Към единство! С., 1914, 96 с. (Ред.)

гин изказа пожеланието миналата година във Виена за едно осветляване на мястото с въпроса*.

Ние винаги сме изтъквали с необорими данни, че общоделските синдикални дружества не са пролетарски организации, а един инструмент в ръцете на общоделските политикани. Ние изтъкнахме, че те не играят плодотворната роля на пролетарски организации за подобряване положението на работническата класа; че те култивират и играят корумпираща роля в работническото движение.

Желанието на Интернационала бе — да се разчисти пътят за правилното развитие на синдикалното движение и да се намерят начините за постигане пълното и трайно единство в българските синдикални организации, и ако за това не се намери друг начин, то бъдещата обединена синдикална централа да бъде сложена на партийно-неутрална почва.

Др. Легин схващаше това като партийно разцепление, на което е последица и синдикалното, както е било това в Германия и Австрия. Изхождайки от тая неточна историческа предпоставка, другарите от Интернационала бяха прави да искат такова обединение. Ние изтъкнахме, че в България единството в движението няма да се извърши по тоя път, че ако конкурентните дружества бяха работнически организации, те трябваше да подадат досега братската си ръка, за да се постигне сигурното и трайно обединение.

Във II софийска конференция, на която заедно с др. Легин присъствува и др. Букшег, ние, имайки силното желание — веднъж завинаги да се ликвидира с тоя въпрос, направихме няколко важни концесии.

Първата концесия, която ние направихме, имайки предвид авторитета и единодушното желание на Интернационала, бе — да приемем да конферираме с представителите на противната синдикална централа. За един момент ние допуснахме да ги третираме като синдикална централа, толкова повече че те тържествено декларираха, какво техните синдикати не се различавали по нищо, че били социалистически и марксистически, че ръководителите им били префинени марксистични и че ако те съществували отделно, за това било виновно партийното разцепление.

* Така е в оригинала. (Ред.)

Ние искахме щателна проверка от др. Легин и неговия симпатичен съпътник др. Букшег на представените от нашите и техни организации отчети.

От такава проверка щеше да се види, че не 3163, а дори 1500 редовни членове нямат.

Ние представихме до 20 март 6563 членове, които са платили своите членски вноски почти до последния момент и чието членство бяхме готови да документираме с множество неопровержими данни, и искахме да се стори същото и от противниците.

Др. Легин постави въпроса за доверие: той поиска противниците ни да се закълнат с честната си социалистическа дума, какво представените от тях отчети са верни. Те се закълнаха в името на своята интернационална чест, какво всичко в листчетата било вярно. Ние се задоволихме да констатираме само, че данните не са проверени и няма отде да се установят.

Др. Легин стоеше върху формалното гледище, че веднъж общоделската партия влязла в Интернационала — тя е социалистическа, и, следователно, и числящите се към нея синдикати са такива.

Лесно бе за др. Легин да дойде тогава до гледището — двете централи да се неутрализират от партиите и да се възприеме партийно-политическият неутралитет. Всичко друго бе според др. Легин лесно: има 40 000 лева и всички второстепенни въпроси ще се уредят, стига да се споразумеем.

Ние забелязахме, че това указание от формална гледна точка е право. Ние обаче не се движим в безвъздушно пространство, а сме израснали в българския живот и синдикалното движение исторически е свързано с партийното движение и успехите се дължат на единението, което то има със Социалистическата партия.

Щом няма да има неутралитет към социализма, в практиката трябва да се види в България коя е работническата социалдемократическа партия. Българското организирано работничество поддържа едно единствено гледище, че социализмът в България се представлява единствено от Българската социалдемократическа партия и че общоделската партия само се кичи със социалистически етикет, и да цепи работниците. Следователно, въпросът за някакво партийно обединение е безпредметен.

Ние предложихме единствено приемливото, полезно и практично предложение, че ако техните синдикални дружества признават тактиката и принципите на социалдемократическото синдикално движение — не остава, освен да се съберат представителите на двете организации на един общ синдикален конгрес и тия представители, изхождащи от работилници и фабрики, да решат на какви основни те желаят да се сложи бъдещата обща синдикална централа.

Спазвайки главната основа, ние можехме да спорим в тоя конгрес само по вътрешни дребни организационни въпроси.

Нашето предложение поразя общоделците. Те бидоха твърде горчиво изненадани, че тъй неочаквано и пред лицето на интернационалния представител им се отнема един коз, който толкова години им служи за шарлатания. След минутно колебание от тяхна страна предложението ни биде категорично отхвърлено. И др. Легин биде принуден да закрие конференцията, защото друго не можеше да стане.

Настъпи тогава общо разискване между нашите и техни работници. В това се състои заслугата и ползата от идването на др. Легин. Нашето предложение почна да се усвоява даже от техни работници.

Но главатарите на противните дружества не можеха да го приемат поради фактическото положение, в което се намираха техните професионални дружества, зад които стои общоделската котерия, чийто инструмент и са те. Противните дружества са напълно в ноктите на разните господари, шивачи, обушари и др. партийни членове на общоделската котерия.

Те дадоха в последния си конгрес израз на това, като нагласиха даже да не се разисква по тоя въпрос, нямайки какви аргументи да ни противопоставят.

Те направиха жеста на агонизиращия. С детска игра на орехи българският пролетариат не може да се занимава. Когато нашите професионални централи имат зад себе си 7800 членове, тия делегати не могат да бъдат курдисани, защото всеки от тях носи собствена глава, защото всеки ден се борят, защото те са пърлени в огъня на борбите.

Това е парламентът на българския съзнателен пролетариат, който сам разглежда, размисля и решава.

Те не поставиха и най-малката възможност за разискване. Те акробатствуваха.

Поискаха да ни срещупоставят Келнерския съюз¹¹⁹ и организацията на скеченските работници¹²⁰. Дължа да заявя, че Келнерският съюз се развива като социалистическа организация и ние с тая работническа организация не можем да се борим. Със скеченския Тютюнороботнически синдикат, трябва смело да заявя, ще стане същото, което стана и с Келнеро-готварския съюз. Ние вървим в паралел с тия организации в общата ни борба против капиталистическата експлоатация. Ако отгатак организациите бяха работнически, те щяха да чувствуват всекидневна жизнената необходимост да се обединят с нашите професионални организации. Те нямаше да се занимават с решения за «агресивна» политика, за стачконарушителство и бойкотаж над социалдемократи-работници, за да «сломят» тесняшкия «инат»!

Тая скала те не могат сломи, а само ще се опозорят и ще услужат на българските капиталисти! (Бурни одобрения.)

Какво направи и така наречената тяхна «левица»¹²¹ — сега имат прекрасния случай ония, които са очаквали от нея инициатива, да се убедят, че са се лъгали. Защото установи се, че авторът на безумните решения за бойкотаж и стачконарушителство е тая «левица»! (Удивление и викове: Позор! Позор!)

Ние сме били значи прави, когато не напуснахме здравата основа на нашите социалистически организации, когато не допуснахме да се жертвуват интересите на настоящето и бъдещето на българското работническо движение. Българският пролетариат няма желание за опасни експерименти. Ние днеска можем да подчертаем голямата жизнена необходимост, че това единство трябва безусловно да се наложи и че ние няма да оставим да се гаврят с пролетарските интереси. Ние държим сметка за всичко, което става отгатак. Ние ще изнесем позорната им роля пред съда на българската работническа класа и пред тоя на Интернационала.

Втората 10-годишнина на синдикалното социалистическо движение трябва да се ознаменува с пълното един-

ство, но това не може да стане освен върху здравата основа, върху която са иззидани българските социалдемократически професионални съюзи.

Ние поддържаме и днес становището за общ конгрес, ако го отхвърлят — много им здраве! Ще дойде един ден, когато те ще се ваят в краката на българския пролетариат — такъв ще бъде финалът.

С настоящия деловит и отличен конгрес ние даваме тласък на бъдещите успехи.

Към тяхната «агресивна» политика се отнасяме с презрение!

За пролетариата са необходими сериозни синдикални акции за културни подобрения, каквито само нашето движение е способно да предприеме.

Ние в скоро време ще констатираме, че във от социалдемократическата синдикална централа в България няма друга централа.

В противния синдикален конгрес работниците играха ролята на правителственото болшинство в сопаджийската камара. Водачите на общоделската котерия инструментират* работниците. Там се ругае, но няма нито една сериозна синдикална идея. Това е живият им последен портрет. Те отиват към завличане от буйния поток на социалдемократическото работническо движение. И този поток най-сетне ще доведе пълното единство в синдикалното движение! (Бурни и продължителни одобрения.)

В. «Работнически вестник»,
№ 33, 1 юни 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Така е в оригинала. (Ред.)

5
ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ
СЛЕД РАЗИСКВАНИЯТА
ПО ДОКЛАДА
ЗА МИСИЯТА НА К. ЛЕГИН*

27 май 1914 г.

Разискванията ще приключат с няколко необходими бележки от моя страна. Преди всичко трябва да отбележа, че когато противниците ни със затаен дъх очакват да бъде осъден от конгреса Синдикалният комитет, задето не е направил повече концесии, вие виждате Синдикалният комитет да се упреква, задето е направил въобще концесии. Това е най-добрият отговор на общоделските бръщолевения.

На ония другари, които казват, че Синдикалният комитет не е имал мандат да участвува в конференцията, трябва да кажа, че Синдикалният комитет е действувал винаги в пълно и предварително съгласие с Общия работнически съвет и с централните настоятелства на професионалните съюзи. Всички действия на Синдикалния комитет са били в хармония с конгресните решения и с общото наше принципиално становище.

В конференциите с др. Легин нашият доклад, потвърден с необорими данни и документи, бе единодушно, без никакви възражения приет.

Ние поискахме да се направи една основателна ревизия на данните и цифрите, приведени в общоделския отчет, дори и на наши средства.

По предвид вероятността да се прекъснат разискванията, ние се ограничихме да констатираме, че тия данни не са точни.

Жестът на нашия Синдикален комитет за общ работнически конгрес оказва своето действие. Тази чест, която

* Изказване на петото заседание на конгреса. (Ред.)

направихме на противните организации — последните не я заслужаваха.

Ние бяхме твърдо уверени, че в предлагания общ конгрес нашите синдикални делегати не щяха по никоя начин да възприемат партийно-политическия неутралитет и вярвам, че и някои от противните делегати не биха го възприели.

Аз трябва да констатирам, че от тук присъстващите 126 делегати, най-малко $\frac{3}{4}$ от които са от провинцията, нито един глас не се чу за партийно-политически неутралитет; че между нас две мнения няма досежно разрешението на повдигнатия въпрос.

И др. Легин, и всички, които искат да се възстанови пълното единство, трябва да си вземат бележка от тия разисквания, от тая единодушна воля на синдикалния конгрес.

Кой е правият тогава?

Др. Легин като председател на Интернационала се ползува с нашата безгранична почит. Но той и останалите другари от Интернационала трябва да се съгласят, че при конкретните български условия този път е единствено възможен.

Нека не се допуска самоизмамата, какво това се дължи на българския инат, защото нашите синдикални организации са интернационални; че в тях освен българи и турци има маса чуждестранни другари — немци, сърби, хървати, живели и проучили условията. Вие чухте например мнението на другарите Хочевар, Лугарич и др. Те говориха като отявлени тесняци, защото те знаят, че усилията и енергията им в нашите синдикални организации не са напразни, а плодотворни и резултатни, и че партийно-политическият неутралитет е *невъзможен* в България.

6
ИЗКАЗВАНИЯ
НА ШЕСТОТО ЗАСЕДАНИЕ
НА КОНГРЕСА

27 май 1914 г.

а) *За предстоящия международен социалистически конгрес във Виена*

От 23 до 29 август т. г. във Виена ще заседава международният социалистически конгрес. Да участва в заседанията му е поканен и нашият Синдикален съюз.

Социалдемократическият интернационал се състои от социалдемократическите политически и кооперативни сдружения и от всички ония организации, които признават принципа на класовата борба, и на второ място — от всички синдикални организации, почиващи върху тоя принцип.

Международният социалдемократически конгрес ще има да се занимае със следния дневен ред: 1. Безработицата (Реферати); Скъпотията (Реферати); Империализмът и арбитражните съдилища (Реферати); Алкохолизмът (Реферати); Положението на руските затворници (Реферат).

През време на конгреса ще се състоят и няколко конференции на международните професионални съюзи, а така също и една конференция на жените-социалдемократки.

Изборът за делегати се предостави да бъде разрешен от Синдикалния комитет.

б) *За фонда Синдикална самопомощ**

Тоя въпрос не може да бъде разискван в предстоящия конгрес, понеже не фигурира в дневния ред. Ако някои от

* Г. Димитров взема отношение по предложенията на Я. Нисимов и Токушев. (Ред.)

другарите желаеха да бъде разгледан, трябваше за това да направят предложение 10 дена преди състояването на конгреса. Съгласен съм с др. П. Бърдаров — да се разисква по този въпрос в печата.

в) *За работническите представители в комитетите на труда*

Парламентарната група възнамерява да внесе предложение в Народното събрание за отпускане известен кредит за възнаграждение на работническите представители в комитета на труда.

В. «Работнически вестник»,
№ 35, 4 юни 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ПОДКРЕПЕТЕ СТАЧНИЦИТЕ В КОЧЕРИНОВО!

София, 30 май 1914 г.*

Синдикалният комитет е разрешил на Работническия дърводелски съюз в България да пусне обща подписка в полза на дърводелската стачка в Кочериново, в която участвуват повече от *хиляда* стачници, и апелира най-горещо към всички организации и отделни другари и съчувственици на работническото дело да се притекат със своята бърза и възможно по-щедро подкрепа.

Всички събрани помощи трябва да се изпращат до секретар-касиера на Дърводелския съюз др. *Михаил Хлебаров*, Народен дом, площад «Лъвов мост» --- София.

За Синдикалния комитет

Секретар-касиер: *Г. Димитров*

" «Работнически вестник»,
№ 31, 30 май 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ДО ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ

София, 1 юни 1914 г.*

Десетият синдикален конгрес избра за Синдикален комитет другарите: Никола Пенев, Никола Господинов, Драгой Коджейков, Александър Георгиев, Антон Иванов, Джуро Лугарич и Георги Димитров (секретар-касиер); за Контролна комисия другарите: Диме Иванов, Максим Наимович, Димитър Кондов, Михаил Хлебаров и Жеко Димитров.

В заседанието си на 28 май т. г. Синдикалният комитет и Контролната комисия се конституираха, като за деловодител на комитета се определи др. А. Иванов, а за секретар на Контролната комисия — др. Диме Иванов.

Всичко, което се отнася до Синдикалния комитет, да се изпраща на досегашния адрес:

Георги Димитров, Народен дом, «Лъвов мост» — София, а за Контролната комисия — *Диме Иванов*, Народен дом, «Лъвов мост».

Умоляват се новоизбраните централни настоятелства и контролни комисии на професионалните съюзи *веднага* да съобщят на комитета имената на своите членове, както и адресите им. Същото да сторят незабавно и местните работнически съвети, като влязат в най-редовни сношения със Синдикалния комитет.

За Синдикалния комитет
Секретар-касиер: *Г. Димитров*

* Дата на публикуването. (Ред.)

ЗА ИЗБОРИТЕ В ПЕРНИК

*Реч в Народното събрание**

София, 2 юни 1914 г.

Г-да народни представители! Преди един месец отпращих до г-н министъра на вътрешните работи следното писме:

«Няколко месеца вече Пернишката община стои без редовно и законно избрано общинско управление поради препятствията, които се създават от заинтересованите там правителствени кръгове с цел да не се допусне, щото управлението на тая работническа община да попадне в ръцете на социалдемократите, каквато е волята на болшинството избиратели.

На 27 октомври 1913 г. в Перник биде произведен общински избор. След двумесечно протакане на работата окръжният съд касира тоя избор поради обстоятелството, че от книжата на избора *липсвали* — неизвестно как — явяленията за кандидатните листи.

Назначен бе нов избор за 2 февруари 1914 г., обаче на 1 февруари вечерта, когато всичко бе готово за избора, окръжният управител телеграфически отменява назначения избор.

Така отложен, изборът биде произведен най-сетне на 20 април т. г., но и до днес — ето вече 15 дни оттогава — изборът не е утвърден и новоизбраният общински съвет не е конституиран и не е заел длъжността си въпреки изричното постановление на чл. 156 от Избирателния закон.

От името на парламентарната група на Работническата

* Г. Димитров излага и обосновава питането си до министъра на вътрешните работи от 1 май 1914 г., първоначално публикувано в «Работнически вестник», № 13, 7 май 1914 г. (Ред.)

социалдемократическа партия питам г-н министъра на вътрешните работи и моля да ми отговори:

Какви мерки е взел или мисли да вземе, за да се тури край на тая игра с волята на пернишките избиратели и да поеме управлението на общината избраният на 20 април общински съвет в Перник?»

Както виждате от това питане, по отношение на общинския съвет в Перник са извършени цяла редица произволи от властите, за да не могат социалдемократите, които имат преобладаващо влияние в тая работническа община, да вземат управлението на общината. На 23 октомври е станал един избор. Книжата на този избор са били изпратени своевременно. Председателят на бюрото твърди, че всички необходими книжа за избора са депозиранни в окръжния съд. Въпреки това след един месец протакане председателят на Софийския окръжен съд намира, че известни книжа липсват и изборът бива касиран именно заради туй, защото на 24 ноември, един месец след избора за общински съвет в Перник, трябваше да стане законодателен избор и необходимо беше на правителствените кръгове в Перник да имат тричленна комисия, да имат общината в свои ръце, за да окажат известно по-голямо влияние в самата изборна борба. Назначен бе втори избор за 2 февруари, обаче на 23 февруари трябваше да станат новите законодателни избори. За същата цел биде отложен назначеният на 2 февруари избор, за да се продължи това положение: тричленната комисия да може да упражнява своето влияние върху избирателите в Перник и да могат правителствените кръгове да използват общинската власт за своята избирателна борба в този край. Изборът, произведен по-късно вече, също така не можа да бъде навреме утвърден със същата цел. Ние намираме, че това значи потъпкване на общинското самоуправление, че това е една гавра с волята на избирателите и че трябва да се тури край на този начин на отнасяне към общинското самоуправление у нас. Затуй питаме г-н министъра да отговори: какво е направил със своите подведомствени органи, които по този начин са се отнесли към волята на избирателите и към общинския съвет в тази община?

ВОЕННИТЕ И ПОЛИЦЕЙСКИ ПРОВОКАЦИИ КЪМ ТРАМВАЙНИТЕ РАБОТНИЦИ

София, 2 юни 1914 г.*

Др. Г. Димитров е депозирал вчера в Народното събрание следното питане към министър-председателя и министъра на войната:

«Въпреки тържествените декларации на г-н министър-председателя в камарата, че органите на държавата не ще бъдат поставени в услуга на трамвайната компания в конфликта ѝ с работниците, ние виждаме, че не само през време на стачката, но дори и след нейното прекратяване компанията има на свое разположение една полурота войници от 16-и полк и двадесет стражари. Трамвайното депо е превърнато в един малък военен лагер, дето всичко е готово за воюване с «вътрешните врагове» — мирните трамвайни работници!

Началникът на полуротата е на постоянни гуляи в кабинета на директора на трамваите и ревностно бърза да му се отплати за облагите, които получава. Той арестува и малтретира трамвайните работници по указание на дирекционните чиновници. С войниците и стражарите, които командува този безогледен подпоручик от 16-и полк, тероризира целия трамваен персонал, давайки доказателства пред всички, че той — един български офицер — е просто слуга на белгийската капиталистическа компания.

От името на парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия питам г-н министър-председателя и г-н министъра на войната и моля да ми отговорят:

* Дата на оригинала. (Ред.)

1. По чие разпореждане е дадена войска и полиция на служба при трамвайната компания?

2. Намират ли, че това е съобразно със законите в страната?

3. Какви мерки са взели или мислят да вземат за прекратяването на произволите, вършени от войската и полицията над мирните трамвайни работници, и за наказанието на виновните военни и полицейски органи?»

*В. «Работнически вестник»,
№ 36, 5 юни 1914 г.*

*Печата се по текста,
на в. «Работнически вестник»,
сверен с оригинала*

СИНДИКАЛНИЯТ КОНГРЕС

Организираният български пролетариат със своя десети синдикален конгрес отпразнува, наистина скромно и безшумно, но напълно достойно десетгодишния юбилей на социалдемократическото синдикално движение в нашата страна.

Десетият синдикален конгрес бе едно бляскаво свидетелство за големия напредък, извършен от професионалните работнически организации от 1904 година досега, както и една прекрасна проява на тяхната сплотеност и единодушие, на тяхната жизнеспособност и издръжливост, на тяхната зрелост и самостоятелност.

В състава на синдикалния конгрес се отразяваше *точно* съставът и характерът на самото работническо синдикално движение. Това бе един истински *работнически парламент*. Тук рамо до рамо заседаваха представителите на *всички* професии — най-добрите техни деятели и функционери, оставяйки настрана своите *специфични* професионални интереси и въпроси и разглеждайки напълно единодушно *общите* задачи, които животът на работническата класа и борбите против капиталистическата експлоатация поставят пред цялото синдикално движение.

Синдикалният конгрес представляваше от себе си и един *малък интернационал*. Редом с делегатите български работници в конгреса активно участваха и делегати, изхождащи из средата на организираните чуждестранни работници в България — немци, хървати, сърби, турци, арменци и румъни, всички еднакво въодушевявани от

чувството на интернационалната пролетарска солидарност и от идеите на социализма.

В Десетия синдикален конгрес също така за пръв път от съществуването на Синдикалния съюз бяха добре застъпени организирани в професионалните съюзи работнички, отличните представителки на които много допринесоха за пълното изяснение и правилно разрешение на въпроса за организацията на работничките в България.

Пред Десетия синдикален конгрес бяха сложени редица колкото важни, толкова и трудни за разрешение въпроси. Благодарение обаче на сериозността, дълбочината и доброто познаване на разглежданите въпроси от страна на делегатите, което ясно изпъкна както при рефератите, така и при станалите обстоятелни разисквания, конгресът успя в трите дни, с които разполагаше, бляскаво да изпълни своята задача — той даде на тия въпроси едно напълно правилно и задоволително разрешение, което всички интересувачи се са имали случая да видят от публикуваните вече резолюции, *единодушно* гласувани от конгреса.

Извършеното от Десетия синдикален конгрес добива толкова по-голямо значение, като се има предвид обстоятелството, че цялата конгресна работа — реферати, разисквания и пр., бе изнесена от *самите* работници-делегати без непосредствената намеса и помощ от страна на нашата партийна интелигенция, както това ставаше в миналите конгреси. Един факт, който показва, че социалдемократическото синдикално движение се намира в здравите и сигурни ръце на една *работническа* интелигенция, която — грижливо отгледана, възпитана и подготвена от Социалдемократическата партия — е стъпила вече на своите нозе и е дорасла за специалната роля, която има да изпълнява в синдикалното движение.

Десетиет синдикален конгрес, констатирайки с голямо задоволство постигнатите през десетгодишния период значителни успехи, подчертавайки факта на бързото възстановяване силите на професионалните съюзи след Балканската катастрофална война, направи и един основателен критически преглед на слабите страни и недъзите в синдикалното движение. И в резолюцията си по отчета* кон-

* Вж «Работнически вестник», № 30, 29 май 1914 г. (Ред.)

гресът посочи всички ония практически мерки, които неуклонно и упорито трябва да се прилагат от нашите професионални съюзи, за да могат те в най-скоро време да обгърнат работническите маси от своите професии, да се консолидират вътрешно, да доведат своята централизация до пълно съвършенство, да се засилят финансово, да просветят и възпитат социалистически членовете си и по тоя начин да се подготвят напълно за предстоящите свои ожесточени борби против капиталистическата експлоатация.

Изхождайки от положението, в което се намира работническата класа у нас, синдикалният конгрес постави като *център* на всички предстоящи усилия и борби на организирания български пролетариат *извоюването на широко работническо законодателство, ограничение на скъпотията и увеличение пряко и косвено на работническите надници.*

Нашите противници очакваха, че при разглеждането на въпроса за синдикалното единство в синдикалния конгрес единодушието ще бъде нарушено. Те разпространяваха легендата, че в нашите професионални съюзи имало силно течение в полза на едно обединение върху почвата на партийно-политическия неутралитет и се надяваха, че ще се явят в конгреса делегати, които да осъдят Синдикалния комитет, задето е отхвърлил тая база. Останали са те горчиво разочаровани. Тъкмо обратното се случи в конгреса.

Наистина, *мнозина* делегати упрекваха Синдикалния комитет, но не защото е отхвърлил базата на партийно-политическия неутралитет, а заради това, че се е съгласил вобщесе да третира въпроса за обединението с общоделската «централа», която не представлява действителни работнически професионални организации, а играе само ролята на жалко оръдие в ръцете на една политическа кохерия, която именно внася сепаратизма в средата на българските работници.

След най-обстойни разисквания, в които не се чу *нищо един глас* в полза на партийно-политическия неутралитет, конгресът *единодушно*, при поименно гласуване, подчерта, че единството на синдикалната организация в няколко професии, дето има още известно разцепление, не може да се възстанови *само* върху базата на историче-

ски сложилите се органически връзки между синдикалното движение и Социалдемократическата партия, само при запазване *единството* между *двете* крила на освободителното работническо движение в България.

Със своите решения по всички поставени в дневния му ред въпроси Десетият синдикален конгрес даде нов мощен тласък в развитието на синдикалното движение у нас. Сега остава всички организации и отделни другари най-енергично и неуморно да работят в духа на тия превъзходни решения и богатите резултати за благото на измъчения, потиснат и жестоко експлоатиран български пролетариат не ще закъснеят да се явят.

В. «Работнически вестник»,
№ 36, 5 юни 1914 г.
Подпис: Г. Димитров

Публикува се по текста
на в. «Работнически вестник»

ЗА ИЗПЛАЩАНЕ ЗАПЛАТИТЕ НА ЖЕЛЕЗНИЧАРИ И ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНСКИ ЧИНОВНИЦИ

*Реч в Народното събрание**

София, 6 юни 1914 г.

1-да народни представители! Преди месец отправих към г-н министъра на финансите следното питане:

«На 17 юни 1913 г., един ден след обявяването на Междусъюзническата война, са задигнати от гръцките военни власти в Солун намиращите се там на служба 4 железопътни и 13 телеграфо-пощенски български чиновници и служещи и заведени заедно с обезоръжения български гарнизон на остров Трикери.

Тия чиновници и служещи са оставени там с з н а т е л н о, при всичко че на правителството и на Главната квартира е била известна опасността, на която ги излагат. Очевидно Главната квартира им е възложила заедно със солунския гарнизон да изпълнят известна роля, без да държи сметка, че срещу едната хиляда български войници от пехотата е имало в Солун повече от 20 000 гръцки войници от всички родове оръжия.

На острова те са третирани извънредно зле, нито като чиновници, нито даже като пленени войници, а като «комитаджии» най-опасни за спокойствието на Гърция юра. Някои от тях са убити и умрели, а останалите живи и до днес не могат да се справят с болестите, които са добили там вследствие лошата храна, вода и климат и неопи-сваемите физически и морални терзания. Понастоящем те водят едно полугладно съществуване, защото заплатата,

* Г. Димитров излага и обосновава питането си до министъра на финансите от 29 април 1914 г., първоначално публикувано в «Работнически вестник», № 0, 2 май 1914 г., със заглавие «В защита на онеправданите». (Ред.)

която получават, трябва да се поделя между тях, семействата им, лекарите и аптекарите.

Държавата стои безучастна към тяхната злополучна съдба, макар че тя с право може да се смята за виновница на страданията им. Нещо повече. Тя отказва да изплати следуемите им се заплати за месеците юли, август, септември и октомври 1913 г. без никакви законни основания, смятайки, види се, че и с мизерните заплати на тия съзнателно оставени в ръцете на противника български служещи и чиновници ще си помогне да извади страната от финансовия батак, в който я втигнаха нейните управници.

Дирекцията на железниците и Дирекцията на пощите няколко пъти са писали на Финансовото министерство, че е законно да се изплатят напълно заплатите на тия чиновници и служещи, както вече са изплатени на всички ония, които бяха попаднали в земите, окупирани от румънските войски. Юристите от Финансовото министерство намират също, че искането на тия дирекции е основателно, и настоявали да се изплатят въпросните заплати, обаче финансовият министър бил против и поради това водената преписка по тоя случай стои и до днес във Финансовото министерство, макар и да е искан отговор от респективните дирекции няколко пъти.

Предвид на всичко това от името на парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия питам г-н министъра на финансите и моля да ми отговори:

«Не смята ли, че с неизплащането заплатите на въпросните чиновници и служещи се извършва един груб произвол, и намира ли за законно и належащо да разпореди веднага, без всякакво по-нататъшно протакане да бъдат изплатени тия заплати, за да не се увеличават и без това твърде големите страдания на едни държавни чиновници и служещи и техните семейства, умишлено пожертвувани през време на войната от правителството и Главната квартира?»

Питането, както виждате, е доста обстойно и няма нужда да бъде подробно коментирано. Аз искам само да прибавя, че освен тези чиновници и служещи, които си били пленени в Солун и заведени в Гърция, има също таки

ПЛЕНЕНИ УЧИТЕЛИ, КОИТО СА ПРЕКАРАЛИ СВОЕТО ПЛЕННИЧЕСТВО В ГЪРЦИЯ И ТУРЦИЯ. След демобилизацията всички учители, които са били тук, получават вече пълната своя заплата — не една трета, а ония учители, които са били пленени, разбира се, не по своя вина, продължават от демобилизацията до м. октомври да получават пак една трета от заплатата си. Съгласно закона ние смятаме, че това не може да бъде, и затуй питаме г-н министъра на финансите какво мисли да направи поради това, че досега още тия заплати не са изплатени както на солунските пленници, железопътни и телеграфо-пощенски чиновници, така и на тези пленени учители-войници.

(След отговора на министъра на финансите.)

Г-да народни представители! Очевидно аз не мога да бъда доволен от отговора, който г-н министърът на финансите даде. Преди всичко трябва да кажа, че ние не си служим с общи и недоказани фрази. Това, което ние твърдим в нашето питане, че визираните железопътни и телеграфо-пощенски чиновници и служещи заедно с целия солунски гарнизон са били пожертвувани умишлено за военни цели, да стоят там, макар че е имало 20 хиляди гръцки войници срещу тях, това могат да ви кажат почти всички генерали, които са участвували в Генералния щаб, които водиха войната, и няма защо да привеждам специални доказателства тук. Това се изнесе в печата, още се положително, говори се за него и тук при разискване въпроса за анкетата. Неизплащането заплатите на тези чиновници и служещи е един груб произвол именно затуй, защото г-на министърът на финансите не може да приведе никакви законни основания за това неизплащане. Общият закон за чиновниците не предвижда този случай, специалният закон, гласуван през 1912 г., също не визираните чиновници и служещи, които не по своя вина не са могли да изпълняват през туй време службата си. Нещо повече. Г-н министърът на финансите знае много добре, че не еднакво се тълкува законът по отношение на чиновниците и служещите и по отношение на офицерите. Офицерите от пленения солунски гарнизон са настояли да бъдат третираны не като пленени офицери, ами като такива, които са изпълнявали една специална задача в този мо-

мент, и Военното министерство се е съгласило да не ги третира като пленници, за да могат да си получат пълните заплати, па и Финансовото министерство също така се е съгласило да им се изплатят напълно заплатите. За пленените солунски железничари и телеграфо-пощенски служещи 21 души, които получават малки заплати, които трябва да поддържат своите семейства с тия заплати, сега, след войната, при крайно тежки условия, за тях не могат да бъдат изплатени целите заплати. Де намирате за това законно основание, де е последователността в случая? Тия чиновници и служещи имаха право да получават своите пълни заплати, тъй както получиха пълни заплати онези чиновници и служещи из Северна България, когато тя бе окупирана от румънските войски, и които чиновници и служещи повече от един месец не можаха да изпълняват никаква служба. Вие платихте на тях пълни заплати и справедливо, но на същото основание трябва да се платят пълни заплати и на тия чиновници и служещи, които четири месеца са били в плен не по своя вина, както и на ония учители, които са били пленени в Гърция и в Турция, трябва да им се плати за времето от демобилизацията до м. октомври.

Ето защо ние настояваме, че трябва непременно да бъдат изплатени тия заплати. Няма нужда от специално законодателно предложение, когато въпросът е тъй ясен. Касае се само за неприлагане на закона, за един произвол, а не за празнота в законодателството, за нужда от специален някакъв законодателен акт. Затуй ние смятаме за излишно да правим законодателно предложение и ще превърнем това питане в интерпелация, за да може камарата да се произнесе върху това тълкувание на закона, което г-н министърът дава, едно тълкувание съвсем не точно, съвсем невярно, което не издържа никаква критика.

Председателят: Друго едно питане има от същия народен представител г-н Георги Димитров.

Г. Димитров: Това питане се касае, г-да народни представители, за взаимобразните удръжки, направени през време на войната. Аз го отправих към г-н министъра на финансите, когато още Финансовото министерство не беше разпоредило да бъдат изплатени тия взаимобразни

удръжки. След това се научих, че има такова разпореждане и доколкото зная, тия взаимоотношни удръжки са изплатени. Така щото питането става вече безпредметно.

*Стенографски дневници, XVII ОНС,
ИНС, 47 з., 6 юни 1914 г.,
с. 1441—1443*

*Печата се по текста
на Стенографски дневници*

ЗА ПОЧИВКАТА НА ЖЕЛЕЗНИЧАРИТЕ И ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНСКИТЕ СЛУЖЕЩИ

*Реч в Народното събрание**

София, 11 юни 1914 г.

Г-да народни представители! Питането, което отправих към г-н министъра на железниците, има следното съдържание:

«Поради недостатъчността на персонала по железниците и пощите предвиденото от закона право на едномесечен отпуск в годината е било постоянно ограничавано за масата железничари и телеграфо-пощенски служители през миналите години.

Това право през 1912 и 1913 г. поради войната за мнозина от тях бе не само ограничено, но и съвършено отнето.

По всичко се вижда, че и тая година на железничарите и телеграфо-пощенските служещи ще се дава отпуск много ограничено въпреки тяхното крайно физическо и нервно изтощение.

Между това, като се има предвид, че за тия държавни работници няма ваканции, няма празнична и неделна почивка, правото на отпуск е от грамадно значение за запазване тяхното здраве и тяхната работоспособност.

От името на парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия питам г-н министъра на железниците и пощите и моля своевременно да ми отговори:

1. *Не намира ли за необходимо в защита на работническото здраве и в интереса на самата служба по желез-*

* Г. Димитров излага и обосновава питането си от 8 май 1914 г., първоначално публикувано в «Работнически вестник», № 16, 10 май 1914 г., със заглавие «За отпуските на железничарите и телеграфо-пощенските служещи» (Ред.)

ниците и пощите да се гарантира най-сетне редовното използване от страна на железничарите и телеграфо-пощенските служещи предвиденото им в закона право на едномесечен отпуск в годината?

2. Какви мерки е взел или възнамерява да вземе в тая насока?»

Към това питане има да прибавя известни сведения, които показват, че наистина ползуването от отпуск е съвършено ограничено. Така например в Софийската станция, дето има общ персонал близо 400 души, не са се ползували от отпуск в 1911 г. — една нормална година — 107 души, а са се ползували само 293-ма души, и то средно по 25 дни в годината вместо по 30 дни. Пада се по 25 дни именно затуи, защото една част от тях — 43-ма души, са се ползували по болест с по-дълъг отпуск. В 1913 г. не са се ползували 211 души. От 441 телеграфо-пощенски чиновници и служещи в София ползували са се само 230 души. Аз разполагам с телеграми, които сега по липса на време не ще чета, от които се вижда, че чиновниците в Софийската станция и в известни телеграфо-пощенски и железопътни станции не са получавали отпуск даже вследствие на болест. Така например имам телеграма от началника на станцията в Пордим; няколко пъти се обръщал към Дирекцията на железниците и моли да бъде освободен поне за 2—3 дена по болест; не го освобождават. Цели 40 часа непрекъснато е работил в станцията, без да му дадат заместник. Такива случаи има множество. Оправдават ги с обстоятелството, че нямало достатъчен персонал. Трябва да се изтъкне, че недавването отпуск тъй, както законът предвижда, на телеграфо-пощенските и железопътните служещи и чиновници, както и на железничарите, се отразява твърде зле не само върху тяхното здраве, но още и върху самата служба. Тъй щото време е вече чрез едно увеличение на персонала да се гарантира предвиденото в закона право на един месец отпуск. Аз съм длъжен да привлека вниманието на г-н министъра на железниците, че висшият персонал — железничарски и телеграфо-пощенски — се ползува много редовно с отпуск; не само по един месец отпуск ежегодно получава този персонал, но и по разни случаи, вследствие на слабо неразположение и по други подобни поводи тези господа вземат значителен

отпуск. За низшия персонал обаче, този, който изнася всичките тежести на службата и който има най-голяма нужда да се ползува от отпуск, този отпуск не е гарантиран.

Ето защо питам г-н министъра на железниците не намира ли за необходимо да се уреди окончателно въпросът за отпуска на железничарите и телеграфо-пощенските чиновници и служещи у нас?

(След отговора на министъра на железниците, пощите и телеграфите.)

Председателствующ д-р С. Иванчов: Г-н Димитров! Доволни ли сте от отговора на г-н министъра?

Г. Димитров: Сигурно г-н министърът сам не вярва на това, което говори, затуй защото той много добре знае, че всички тези сведения, които му са дадени, не изразяват самата истина.

Министър Н. Апостолов: Това е статистика.

Г. Димитров: Самият министър на железниците знае много добре, че персоналът е недостатъчен. Неведнъж той сам е констатирал това, заявявал е това на всички страни, говорил е, че трябва да се увеличи персоналът, че отпуск не се дава именно затуй, защото няма достатъчно персонал.

Министър Н. Апостолов: Да, няма достатъчно персонал.

Г. Димитров: Това Вие сте говорили. И ако Вие пресметнете тъй, на дни, а както казват тук, и на часове и минути, отпускът ще излезе много голям.

Но има едно нещо, г-н министре. В тези общи числа в дни на отпуски Вашият подведомствен директор е турил и дните на отпуски на големите чиновници, които са по 3, 4, 6 месеца в годината и не се отнасят до железничарите и до телеграфо-пощенските дребни служещи, на които отпускът е незначителен или които нямат никакъв отпуск две-три години наред. Аз Ви давам сведения, които Вие можете да проверите. В най-голямата станция, София, Вие ще видите 211 души не са се ползували от никакъв отпуск.

Министър Н. Апостолов: Здрави са и не са искали

да се ползват от отпуск. И щом като е здрав, как ще се ползува от отпуск?

Г. Димитров: Тук имам телеграми, които можете да прочетете, от болни Ваши чиновници и служещи, които не са получили отпуск, защото нямало кой да ги замести. С този отпуск, който Вие давате, Вие идете да покажете че само Работническата социалдемократическа партия защитава железничарите и телеграфо-пощенските служещи. Вие не само не ги защитавате, но и не изпълнявате закона по отношение на тези служещи. Те имат право на един месец отпуск, а Вие, вместо да им го дадете и да го гарантирате, казвате, че тези хора работят 7¹/₂ часа на ден и имат след това 36 часа свободни. Отде вземахте тези сведения?

Министър Н. Апостолов: От службата.

Г. Димитров: Лъжат Ви.

Министър Н. Апостолов: Сведенията са с подписа на поддиректора.

Г. Димитров: Мене не ми важи подписът: истината е по-горе от подписа на поддиректора.

От десницата и десния център: А-а-а!

Г. Димитров: 36 часа почивка има за онези чиновници и служещи, които 24 часа непрекъснато дежурят, работят. Значи един ден и цяла нощ за тях се дава. За тях се дава тази почивка, за която Вие говорите, а не за ония, които са работили 7¹/₂ часа. Всъщност средното работно време по железниците и пощите, като се сметне и работата в неделни и празнични дни, е 10¹/₂ часа; това Вие можете да проверите. При разглеждането на бюджета на Министерството на железниците, пощите и телеграфите ние ще имаме случай да представим цялата тая картина на положението, в което се намират железопътните и телеграфо-пощенските служещи. Сведенията, които са Ви дали, не са точни, и отговорът Ви очевидно не може да ни задоволи. Едно нещо става ясно, че министерството, изхождайки от интереса на самата служба и за да запази здравето на железничарите и телеграфо-пощенските служещи, е длъжно да изпълни закона, като на всички железничари и телеграфо-пощенски служещи се дава този предвиден в закона едномесечен отпуск. Не направи ли министерството това, то умишлено лика цял един многохиляден персонал, от който държа-

вата има такава колосална нужда, към физическо и духовно израждане и спира развитието и правилното функциониране на службата. Нямате ли достатъчно персонал, назначете такъв. Вие в самия бюджет не предвиждате достатъчно средства за подобрене положението на железничарите, а се явявате със сведения неточни, сведения, които не отговарят на истината, за да оправдаете едно непоносимо положение на служещите по железниците и пощите.

*Стенографски дневници, XVII ОНС,
I ИС, 51 в., 11 юни 1914 г.,
с. 1558—1560*

*Печата се по текста
на Стенографски дневници*

ПРОТИВ ПРЕСЛЕДВАНЕТО НА РАБОТНИЦИ ОТ ЧУЖДА НАРОДНОСТ

*Реч в Народното събрание**

София, 11 юни 1914 г.

Г-да народни представители! Моето питане, отправено към г-н министъра на вътрешните работи, се отнася до преследването на сръбски и други чуждестранни работници в нашата страна. В последно време множество от тях сръбски работници, които работят във фабрики, мини, кариери и други предприятия, са подложени на подобни преследвания от нашата полиция. Такъв беше случаят с 11-те души работници-въжари при Гара Роман, за които ние навреме направихме постъпки пред г-н министъра на вътрешните работи и той се съгласи да останат там да работят. От сведенията, с които разполагаме, излиза, че преследването на сръбските работници у нас сега е организирано систематично като един отговор на преследванията на българския елемент в Македония. (Възражение и тропане от десницата и десния център.)

И. Велчев: Не те е срам, българин си!

Председателствующ д-р С. Иванчов: (Звъни). Пазете нужното спокойствие, господа.

Г. Кирков: Нали имате Конституция? Нали сте либерали уж?

И. Велчев: Срамота е да говорите това!

Председателствующ д-р С. Иванчов: Г-н Велчев! Правя Ви бележка.

И. Велчев: Преди всичко българи сме. Няма да му дадем да говори такива работи в парламента.

* Г. Димитров развива и обосновава питането си до министъра на вътрешните работи от 9 май 1914 г. Вж. настоящия том, с. 357. (Ред).

Г. Кирков: Кой знае дали сте българи.

С. Календеров: Г-н председателю! Няма да му позволим да говори това в парламента.

Председателствующ д-р С. Иванчов: Пазете спокойствие, г-да.

Г. Димитров: (От трибуната.) Ние имаме право да правим питаня; слушайте, най-после! Потърпете малко. Г-да народни представители! Ние имаме предостатъчно сведения, почерпани от най-точни източници, за бруталните преследвания на българския елемент в сръбска Македония. Ние, българските социалисти, сме посрещали с най-голямо възмущение всички тия преследвания на българите в Македония. И това са нашите другари-социалдемократи, това са сръбските организирани работници, които най-енергично се борят против сръбската официална власт срещу тези преследвания над българите.

И. Ангелов: Да, ама не се резият като вас. Дохождате в камарата да защитавате тези мерзавци! Не Ви е срам! Вие говорите от името на сръбското работничество.

Председателствующ д-р С. Иванчов: (Звъни.) Г-н Ангелов! Не пресичайте.

И. Ангелов: (Към Г. Димитров.) Вие сте сърби.

Г. Кирков: Ти само крякаш.

И. Ангелов: Вие не ходихте да се биете, а аз се бих. Не мога да допусна този господин да говори за сърбите. Безсрамници!

Председателствующ д-р С. Иванчов: (Звъни.) Моля тишина, г-да!

И. Ангелов: Не мога да понеса да се говори в парламента за сърби.

В. Коларов: Вие, защитниците на българщината, ставате оръдия в ръцете на сръбската буржоазия.

Председателствующ д-р С. Иванчов: Правя Ви втора бележка, г-н Ангелов!

И. Ангелов: Можете да ми направите сто пъти бележка, изхвърлете ме, но аз няма да допусна в парламента да говорят такива работи за сърбите.

В. Коларов: Кой сте Вие?

И. Ангелов: Аз съм българин. Аз няма да допусна на един народен представител да говори тук за сърбите. Аз съм се бил с тях.

Председателствующ д-р С. Иванчов: (Звъни.)

Г. Димитров: (Към И. Ангелов.) Ти ставаш оръдие на сръбската буржоазия в преследванията ѝ над българския елемент.

И. Ангелов: На вас ви плащат сърбите.

Г. Кирков: Вие парламента няма да видите друг път, щом паднете от власт.

Г. Димитров: Г-да народни представители! Когато нашите другари, сръбските социалдемократи, в своя вестник «Радничке новине» изнасят всичките безобразия на сръбските официални власти в Македония, тогава в сръбската Скупщина такива депутати като вас ги наричат «предатели» и «подкупници на България». . .

В сръбската Скупщина твърде често срещу двамата социалдемократи-депутати, които са единствените решителни и открити противници на преследването на българския елемент в Македония, се отправят подобни обвинения както от тая страна* срещу нас: «Вие сте български оръдия, България ви е платила вас.» Такъв език сега държите и вие. Е добре, официалните органи на българското правителство цитират често пъти социалдемократическия орган «Радничке новине», това, което той изнася за безобразията в Македония. . .

Вие се позовавате на Сръбската социалдемократическа партия.¹²⁸ Е, добре, тя представлява и сръбските работници, които са тук, в България, защото те са организирани. Тези сръбски работници, дошли тук преди 5 години да търсят парче хляб и да работят, нямат никаква вина.

Д. Тошков: Нека отиде българин в Сърбия, че да видим.

Г. Кирков: Има такива.

Д. Тошков: Я ти иди да видим.

Г. Кирков: Всеки ден мога да отида.

Председателствующ д-р С. Иванчов: (Звъни.) Тишина, г-да!

А. Стамболийски: Тоя шовинизъм и там, и тук пречи на народите да се сближат. (Възражения от десницата. Шум.)

Председателствующ д-р С. Иванчов: (Звъни.) Тишина, г-да! Ще вдигна заседанието, ако продължавате този шум.

* Сочи десницата. (Ред.)

С. Календеров: По-хубаво да го вдигнете, отколкото да слушаме този господин.

Председателствующ д-р С. Иванчов: (Звъни.) Бъдето малко по-спокойни.

Г. Димитров: Тези сръбски работници, които работят сега в България, мирни и порядъчни граждани, които нямат нищо общо с политиката на сръбската официална власт срещу българския елемент в Македония, те днес са подложени на преследвания като отговор на политиката на Сърбия в Македония. Това е насаждане на един опасен шовинизъм в нашата страна, това е раздухване на шовинистическите страсти между двата братски народа. Тия сръбски работници имат същото това право в България, както всички български граждани, да работят и да живеят, както и нашите български работници имат това право в Сърбия, Австрия и в целия свят като емигранти.

Г. Занков: Те вършат шпионаж в България.

Г. Димитров: Ние искаме тия сръбски работници в България да бъдат гарантирани в своето съществуване.

Г. Занков: Ние имаме 300 хиляди бежанци, идете в Сърбия да ги защитите.

Г. Димитров: Преследвайки сръбските работници тук, вие давате само оръжие на официална Сърбия да преследва българския елемент в Македония. Такива патриоти сте вие, това ви е патриотизмът!

Г. Занков: Без да вършим това, те ги преследват. Преди всичко няма преследване на сръбски работници.

Председателствующ д-р С. Иванчов: (Звъни.)

Г. Димитров: Аз искам да изтъкна пред вас този факт.

Г. Занков: Има преследване на сръбски шпиони, разберете го.

Г. Димитров: Сръбските работници не са шпиони.

Г. Занков: Няма да ви позволим да говорите, когато защитавате сръбските шпиони. (Удря силно върху банката си.)

Г. Кирков: Как няма да позволите! Кой си ти?

Г. Димитров: Шайкаджия от Македония.

Г. Занков: А ти кой си? Вие сте червени хулигани в парламента.

Г. Кирков: Стражари те избраха, а нас народът ни избра. Няма да видиш още еднаж българския парламент

Председателствующ д-р С. Иванчов: Моля, г-н Кирков.

Г. Димитров: Предвождаха разбойнически чети, а тук са дошли да вдигат скандали. Ще разкрием вашите безобразия тепърва в този парламент, защото само разбойнически чети сте уреждали в Македония.

Г. Занков: Няма да ви позволим да защищавате сръбските шпиони.

Министър П. Пешев: Г-н председателю! Трябваше да забележите на оратора, че говори на един наш колега, че е играл разбойническа и шпионска роля в Македония.

В. Коларов: Вие не чухте, г-н министре, когато нас ни обвиняваха, че сме били защитници на сръбските шпиони.

Г. Занков: Аз искам да обясните кога аз съм играл разбойническа и предателска роля.

Г. Димитров: Ние ще се разправим на тази тема.

Г. Занков: Аз искам обяснения сега. Аз протестирам, че ме наричат разбойник.

Г. Кирков: Дайте обяснения, че ние сме подкупници, а не Занков — пардон, че Ви казвам господин, — обяснете от кого сме подкупени.

Г. Занков: Нищо подобно не съм казал. Аз не съм ви обвинявал в такова нещо, а казах, че защищавате шпионите. Аз не ви обвинявам в подкупничество и нищо подобно не съм казал.

Председателствующ д-р С. Иванчов: Г-да народни представители! Невъзможно е на председателството да схванат нищо всичките тия взаимни обиди, които се хвърлят от едната и другата страна. (От десницата правят много апострофи.)

Г. Кирков: Нашият оратор трябваше да говори, а ония да мълчат.

Председателствующ д-р С. Иванчов: Аз предполагам, че г-н Димитров не е имал намерение лично да обиди г-н Занков.

Г. Занков: Аз искам обяснение.

Председателствующ д-р С. Иванчов: Ще ви дам думата за обяснение.

Г. Занков: Не, сега искам, няма защо да обръщат парламента на арена.

Г. Димитров: За да приключим с инцидента, аз искам да кажа на г-н Занкова и неговите колеги, че моето дълбоко убеждение е, че тези чети в Македония, организирани ред години, са вършили разбойнически работи и ако иска, той сам може да се отнесе лично до мене да му дам достатъчно доказателства за това.

Г. Занков: Вие ме нарекохте такъв.

Г. Димитров: Не лично за Вас говоря, а за четите, в които и Вие участвувахте.

Г. Занков: Аз ще счета за нужно да потърся на друго място удовлетворение.

Г. Димитров: Добре, заповядайте.

Г. Кирков: Потърсете.

Г. Димитров: Г-да народни представители! Ако ни излизаме в защита на сръбските работници, това го правим, защото се касае до едни работници, а не до шпиони, не до агенти на чужди държави. Шпионите не са във фабриките, а другаде.

Г. Занков: Между тях има и шпиони.

Г. Димитров: Това са сръбски работници, за които българските капиталисти, българските фабриканти — това знае много добре г-н министър Радославов като министър на вътрешните работи — се отнесоха с молба до него да ги остави временно да работят, защото тези фабриканти имат нужда от тях.

Г. Кирков: Българските капиталисти.

Г. Димитров: Да, българските капиталисти са, които искат това. Но г-н министърът на вътрешните работи прави следното нещо. Той допуска да работят сръбски работници в България, но при всяко предприятие, където има сръбски работници, поставя специален детектив, специален шпионин за сметка на фабриканта.

Някой от десницата: Вие сте шпиони.

Г. Димитров: Сега тези фабриканти, на които е наложено да плащат разноските за поддържането на тайни агенти, те прехвърлят разноските върху гърба на самите работници, които работят там. По този начин имам сведения, че се намаляват още повече заплатите на тези работници, които получават и без това нищожна надница. Ние намираме, че това преследване на сръбските работници в България е незаконно, то е противоконституцион

но, то е опасно за отношенията между балканските народи, между българския и сръбския народ.

Ние, като протестираме и сме протестирали винаги против безобразията, които официална Сърбия и официална Гърция вършат над българското население в Македония, ние също така протестираме тук срещу българското правителство, ксето си позволява да преследва сръбски и други чуждестранни работници и нарушава основния закон — Конституцията на нашата страна. Ние искаме да се напусне тази политика на раздразване на шсеинистичните страсти, на внасяне омраза между балканските народи. Ние искаме да се усвои една политика на споразумение между тези балкански народи. . .

Г. Занков: Това са само фрази, това няма смисъл.

Г. Димитров: . . . а не да се насажда подобен шовинизъм, подобна омраза и да превръщате нашата страна в оръдие на чужди влияния.

(След отговора на министъра на вътрешните работи.)

Тия работници в Роман ги преследвали, защото нямали паспорти; обаче когато се направи справка, оказа се, че тези сръбски работници са в България на работа от 4—6 години, значи дошли преди войната, останали тук постоянно да живеят и работят, нямат никакви паспорти, защото тогава границата е била свободна, не са искани паспорти и нямаше нужда очевидно да им се искат такива. Но аз помня много добре, че когато бях по същата тази работа при г-н министъра на вътрешните работи, сам г-н Геннадиев много откровено се изрази, че даже да би имали паспорти, той, ако имаше възможност, би ги изгонил вън от България, защото той намира, че това е необходимо като един отговор на политиката, която води Сърбия в Македония спрямо българския елемент. Че това е така, показва и следният факт: в Цариброд живее от 10 години един работник Светозар Панов, който се е родил в Пирот, записали са го в Цариброд като данъчен войник, като неслуживш през време на войната е работил в реквизицията, а това има свидетелство от Царибродската община, но защото го смятат за сръбин, не го оставят да живее в Цариброд.

Председателствующ д-р С. Иванчов: Това е вече нов въпрос; направете специално питане.

Г. Димитров: Прочее, обясненията на г-н министър на вътрешните работи не са достатъчни и не ни задоволяват.

*Стенографски дневници, XVII ОНС,
I ИС, 51 з., 11 юни 1914 г.,
с. 1563—1567*

*Печата се по текста
на Стенографски дневници*

ПРОТИВ ЗАДЪРЖАНЕТО В КАЗАРМИТЕ НА ВОЙНИЦИТЕ ОТ 36-и НАБОР

*Реч в Народното събрание**

София, 16 юни 1914 г.

Моето питане се отнася до войниците от 36-и набор, чи които по-рано един от г-да народните представители от земледелската група беше вече отправил питане към г-н министъра на войната. Аз също бих искал г-н военният министър да отговори защо се държат в казармите войниците от 36-и набор и не е ли направено вече разпореждане за тяхното уволнение, тъй като те са войници, които участваха през цялата война и имат една кървава школовка в тази война. По-рано обикновена практика е била всички тези войници, които се вземат за, две години, да служат по-малко от две години. Не може да се мотивира тяхното задържане сега с това, че те имат нужда от специална военна подготовка, тъй като те участваха във войната и сигурно са получили там достатъчна подготовка. Едно съображение вероятно за тяхното задържане би могъл да приведи г-н военният министър, то е нуждата от войници, нуждата от по-голям кадър в армията. Ние намираме, че войниците от 36-и набор, които прекараха толкова време на бойните полета, трябва да бъдат уволнени, защото те са младежи, които са оставили семействата си без поддръжка и трябва сами да се погрижат за своето бъдеще. Време е вече след толкова месеци, прекарани в казармата, да бъдат освободени. Аз питам г-н военния министър какво е направил с тях.

(След отговора на министъра на финансите.)

* Г. Димитров развива и обосновава питането си до военния министър на 17 май 1914 г. Вж настоящия том, с. 358. (Ред.)

Председателят: Г-н Димитров! Доволни ли сте от отговора на г-н министъра?

Г. Димитров: Г-да народни представители! Ако съображенията на правителството не бяха в свръзка с неговата политика, политика завоевателна и политика, която води вероятно към една нова война, 36-и набор можеше да се уволни. Очевидно г-н министърът намира, че са необходими 36-и, 37-и и 38-и набори и може би утре да се намери за необходимо да се свикат и другите набори, защото положението на Балканите се забърква и тая политика, която води днешното правителство, налага по-голям кадър войска. Ние обаче смятаме, че тази политика е опасна и няма защо да бъде следвана. 36-и набор може да бъде освободен по-рано, както са освобождавани преди войната други набори преди срока.

*Стенографски дневници, XVII ОНС,
I ИС, 55 з., 16 юни 1914 г.,
с. 1681*

*Печата се по текста
на Стенографски дневници*

ПРОТИВ УДЪРЖАНЕТО НА ДВЕ ТРЕТИ ОТ ЗАПЛАТИТЕ НА РАБОТНИЦИТЕ ВЪВ ВОЕННИЯ АРСЕНАЛ

*Реч в Народното събрание,**

София, 16 юни 1914 г.

Нашият другар, видинският народен представител Годор Петров, е отправил преди месец и половина питане към г-н военния министър и към г-н министъра на финансите със следующето съдържание:

«На повече от 50 постоянни работници в софийския артилерийски арсенал, задържани на работа в същия през време на мобилизацията и войната, са удържани противозаконно по $\frac{2}{3}$ от заплатите им, като им е плащано само по $\frac{1}{3}$. Това не се основава на никакъв закон, тъй като даже според Закона за заплатите на чиновниците и служещите по гражданското ведомство през време на военното положение от 29 декември 1912 г. плаща се цялата заплата на всички държавни чиновници и служещи, които остават на работа в учрежденията, дето са назначени.

Ето защо от името на парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия питам г-да министрите на войната и на финансите и моля да ми отговорят: на кое основание са удържани на повече от 50 постоянни работници в софийския артилерийски арсенал по $\frac{2}{3}$ от заплатите им през 1912 и 1913 г. във време на военното положение; не намират ли, че тия удръжки са извършени противозаконно, и не мислят ли да разпоредят в най-скоро време да се върнат на казаните работници незаконно удържаните $\frac{2}{3}$ от заплатите им?»

Към настоящото питане трябва да прибавя това, че въпросът е бил отнесен до Върховната сметна палата, по-

* Г. Димитров излага и обосновава питането на Т. Петров до министрите на войната и на финансите, първоначално публикувано в «Работнически вестник», № 11, 4 май 1914 г. (Ред.)

неже се явил спор между управлението на Военния арсенал и Военното министерство, от една страна, и Финансовото министерство, от друга страна. Върховната сметна палата се е произнесла, че работниците от Военния арсенал, които привременно са били задържани на работа там, имат право да получават своите пълни заплати както всички други чиновници и работници, задържани по другите ведомства. Въпреки обаче тази резолюция на Върховната сметна палата Финансовото министерство е съобщило на управлението на Военния арсенал, че работниците от този арсенал нямат право да получат пълна заплата, а могат да получат само $\frac{1}{3}$, тъй като финансовият министър ги смятал като работници, взети войници, но командирани във Военния арсенал.

Аз ще трябва да отбележа едно твърде некоректно отнасяне на Финансовото министерство в дадения случай към тия работници. Когато те са се оплакали на респективните власти, било им отговорено, че те не само не трябва да претендират, че им са удържани $\frac{2}{3}$, но трябва да благодарят, че са останали в арсенала, а не са изпратени както другите войници на бойните полета да бъдат избити.

Както телеграфистите, железничарите и всичките останали чиновници през време на войната получаваха пълната си заплата, на същото законно основание и работниците от арсенала трябва да получат пълната си заплата. В дадения случай е извършено едно нарушение на закона, един произвол, като са оставени тези работници с тежки семейства да получават цели 11 месеца по $\frac{1}{3}$ от заплатата, да живеят в крайна мизерия само затова, защото не са големи чиновници или офицери. Спрямо големите чиновници и офицерите правителството винаги е било щедро и не е тълкувало тъй закона за заплатите на чиновниците.

Ние настояваме най-сетне след толкова време от прекратяването на войната на тези работници от Военния арсенал, които са 50 души, да бъдат платени $\frac{2}{3}$, да не се оставят с $\frac{1}{3}$, тъй като и без това тяхното материално положение е крайно мизерно и семействата им са разорени. Сам имах случай да констатирам маса факти на тежки заболявания на работници и би било престъпно от страна на правителството да прави икономия от заплатата на тези работници. Те са дългогодишни работници и сега остават

на работа там. Така щото справедливо и законно би било да им се изплатят заплатите напълно.

Аз питам както г-н финансовия министър, тъй и г-н военния министър, под ведомството на когото се намира Военният арсенал, защо не са изплатени досега тия $\frac{1}{3}$ и кога ще бъдат изплатени?

(След отговора на министъра на финансите.)

Смятате ли Вие да вземете инициатива да се поправи тази грешка?

Министър Д. Тончев: Може да вземем инициатива, толкова повече че те не са много души и може да се поправи тази несправедливост.

Председателят: Г-н Димитров, доволни ли сте от отговора на г-н министъра.

Г. Димитров: Има едно нарушение на закона от Ваша страна, г-н министре, защото Вие съвсем формално тълкувате закона. Както обяснихте, по духа на закона и от разискванията, които са станали, се вижда, че работниците от Военния арсенал трябва да се третират тъкмо тъй, както онези чиновници и служещи, за които говори чл. 4, и не чл. 2. Една техническа погрешка има в редактирането на закона, именно че тези работници се третират по чл. 2. Те трябва да бъдат възнаградени както всички железничари и всички работници, които останаха през време на войната да изпълняват известни важни и неотложни функции. Да се придържате съвършено формално о текста на този закон би било неправилно. Във всеки случай необходима е една такава техническа поправка, тя трябва да бъде направена непременно, за да получат тия работници заплатата си. Това положение е непоносимо, противозаконно, най-сетне то е и крайно несправедливо.

ЗА ЗАПЛАТИТЕ НА ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНСКИТЕ СЛУЖИТЕЛИ В НОВИТЕ ЗЕМИ

*Реч в Народното събрание**

София, 17 юни 1914 г.

Г-да народни представители! Изпратените в новите земи телеграфо-пощенски чиновници и служещи, при специалните условия на живота там, бяха поставени извънредно зле. С тези заплати, които получаваха по-рано тук, в старите предели на България, очевидно те не можеха да поддържат своето съществуване, толкоз повече че тези чиновници и служещи са принудени да оставят семействата си тук, в стара България, а сами да правят разноски за себе си там, в новите земи. Имайки това предвид, още на 25 октомври Министерският съвет с едно специално постановление е решил да бъдат плащани допълнително $\frac{2}{5}$ от заплатите на тези чиновници във вид на дневни пари. Това решение е идвало да задоволи една жизнена непосредствена нужда на персонала в новите земи. Обаче от 25 октомври досега, ето толкова месеца на никой от тия чиновници и служещи в новите земи не е дадено нито стотинка. Постъпки са правени няколко пъти от Дирекцията на пощите пред Финансовото министерство, обаче то е отказало да изпълни решението на Министерския съвет и да плати тия $\frac{2}{5}$. Телеграфо-пощенските чиновници и служещи от новите земи са подали цяла редица оплаквания до Министерството на железниците, пощите и телеграфите, изпращали са протестационни телеграми, споразумявали са се помежду си да упражнят даже известен

* Г. Димитров излага и обосновава питането си от 12 май 1914 г. до министъра на железниците, пощите и телеграфите и до министъра на финансите, първоначално публикувано в «Работнически вестник», № 19, 14 май 1914 г. под заглавие «За телеграфо-пощенските чиновници и служещи». (Ред.)

натиск да се реши по-скоро въпросът, обаче никакъв официален отговор от министерството не са получили и до днес, макар че моето питане до г-н министъра на железниците, пощите и телеграфите и г-н министъра на финансите е отправено още преди месец и половина и до днес не е направено нищо за изплащане тия дневни пари, които трябва да бъдат изплатени съгласно решението на Министерския съвет. Аз питам г-н министъра на железниците, пощите и телеграфите и г-н министъра на финансите:

«1. Защо и до днес не се изплащат на телеграфо-пощенските и телефонни служещи и чиновници в новите земи предвидените съгласно решението на Министерския съвет дневни пари в размер на $\frac{2}{5}$ от заплатата?»

2. Защо на направените повторно от страна на Дирекцията на пощите постъпки за изплащането на тия дневни пари още преди два месеца Финансовото министерство не е отговорило и досега?»

3. Какви мерки са взели или мислят да вземат респективните министри за редовното изплащане дневните пари на телеграфо-пощенските и телефонни чиновници и служещи в новите земи, с което би се поне отчасти облекчило тежкото положение, в което те се намират поради специалните тамошни условия?»

Моля г-да министрите да ми отговорят.

Председателят: (След отговора на м-ра.) Г-н Димитров! Доволен ли сте от отговора на г-н министъра?»

Г. Димитров: Гласуваният кредит от 31 хиляди лева, както съобщават официално от Дирекцията на пощите, телеграфите и телефоните, е предназначен за други цели и очевидно от него не могат да се платят дневните пари на чиновниците и служещите в новите земи. Г-н министърът на железниците, пощите и телеграфите ме уверява лично, че веднага ще бъде дадено разпореждане да се платят дневните пари за $2\frac{1}{2}$ месеца, обаче Дирекцията на пощите, телеграфите и телефоните съобщава на чиновниците в новите земи, че такива дневни пари няма да бъдат плащани. Това е възбудило голямо негодувание в персонала там и няма да се учудите, ако наистина работата дойде до едно движение между телеграфо-пощенските чиновници и служещи в новите земи, твърде неприятно за министерството. Ако ще се плащат тези дневни пари съгласно ре-

шението на Министерския съвет, трябва да се даде разпореджане веднага да се изплатят от този кредит, който казвате, че имате на ръка. Министерството заявява, че ще им се платят дневните пари за тези 2 $\frac{1}{2}$ месеца от този кредит и за 1914 г. със специален кредит в бюджета, а всъщност Дирекцията на пощите, телеграфите и телефоните съобщава, че тези дневни пари няма да бъдат плащани. Кое е вярно: дали това, което Вие казвате в Народното събрание, или това, което Вашата Дирекция на пощите, телеграфите и телефоните казва на телеграфо-пощенските чиновници и служещи.

Значи, тези дневни пари ще бъдат изплатени до края на 1913 г. от кредита, който имате.

Министър Н. Апостолов: Недейте се грижи за парите, аз пари ще намеря. Като има постановление от Министерския съвет, ще им ги заплатя.

Г. Димитров: Що се отнася до чиновниците и служещите от другите ведомства, и те имат основание да претендират, и те трябва да бъдат задоволени. Във всеки случай необходимо е в най-скоро време да бъдат платени тия дневни пари.

Министър Н. Апостолов: Има законопроект.

Г. Димитров: Законопроектът за дневни пари на чиновниците в новите земи, който сега се внася, трябва да бъде поставен по-скоро на дневен ред, за да се уреди този въпрос. Онези хора там са зле поставени и не могат да чакат. Аз трябва да припомня на г-да министрите, че когато се касае за висши чиновници, за висшия техен персонал, те много бързат да внесат законопроект. Ето за един случай с членовете на Държавния съд.

Министър Д. Петков: Пак демагогия.

Г. Димитров: За техните дневни пари вие не протакаете, не чакате да минат месеци, та да им ги платите, а веднага внасяте законопроект да им се платят веднага дневните пари. Много право, нека им се платят, но защо не постъпвате също така и с чиновниците и служещите в новите земи, които са много зле поставени?

А. Ляпчев: За да говорите Вие.

Г. Димитров: Имате два аршина. Ние, прочее, настояваме да се даде разпореджане да се платят тия пари.

Министър Н. Апостолов: Много просто: тези от Дър-

жавния съд са 10 души, а онези са стотици и ще трябва много по-голяма сума.

Г. Димитров: Именно защото са стотини, трябва да побързате с плащането на техните дневни пари.

Г. Кирков: Иначе вие ги подтиквате към престъпления.

Г. Димитров: После ще ги съдите, че правят стачка.

Министър Н. Апостолов: Няма да направят стачка за тази работа.

Г. Димитров: Ако продължавате да постъпвате така, то се знае, че ще направят стачка.

*Стенографски дневници, XVII ОНС,
I ИС, 56 з., 17 юни 1914 г.,
с. 1712—1714*

*Печата се по текста
на Стенографски дневници*

ЗА ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНСКИТЕ ЧИНОВНИЦИ И СЛУЖЕЩИ В НОВИТЕ ЗЕМИ

(Питането на др. Георги Димитров)

Още на 14 май т. г. др. Г. Димитров направи до министъра на железниците и пощите и министъра на финансите едно питане до-сежно неизплащането предвидените дневни пари на телеграфо-пощенските и телефонни чиновници и служещи в новите земи. На това питане бе отговорено в камарата, въпреки многократните протести от страна на самите телеграфо-пощенски чиновници и служещи в новите земи, едва на 17 юни т. г. — *след повече от един месец!*

Тук предаваме накратко както речта на др. Г. Димитров*, с която той разви своето питане, тъй и отговора на министъра.

Др. Г. Димитров: Изпратените в новите земи телеграфо-пощенски чиновници и служещи се намират в крайно тежки и изключителни условия. Оставили тук, в пределите на стара България, своите семейства, те са принудени да правят разноски на *две места*. При това животът в новите земи поради специалните тамошни условия е извънредно скъп. С обикновените заплати, които тия чиновници и служещи получават, те не са в състояние да задоволят и най-елементарните си нужди. Вследствие на това те и семействата им са изложени на непоносими лишения.

С постановление от 26 октомври Министерският съвет бе решил да се плаща на телеграфо-пощенските чиновници и служещи в новите земи едно дсбавъчно възнаграждение в размер на $\frac{2}{5}$ от заплатите им. С това поне стчасти може-

* Стенограмата на тази реч в Народното събрание от 17 юни 1914 г. е публикувана в настоящия том, с. 456—459. (Ред.)

ше да се облекчи тяхното тежко положение. Обаче постановлението на Министерския съвет, макар да минават вече 8 месеца, и до днес не е изпълнено. Финансовото министерство решително се противопоставило да стори това. И въпреки многобройните протести на телеграфо-пощенските чиновници и служещи от новите земи, въпреки обстоятелството, че моето питане е отправено още преди повече от един месец, тия чиновници и служещи досега не са получили нито стотинка от предвидените им дневни пари.

Неотдавна г-н министърът на железниците и пощите пред мен заяви, че дневните пари за $2\frac{1}{2}$ м. от 1913 г. ще бъдат веднага изплатени от гласувания кредит, а дневните и останалите месеци от 1914 г. ще се платят в най-скоро време, след като това Министерският съвет решил. В същото време обаче от Дирекцията на пощите и телеграфите е съобщено в новите земи, че *никакви дневни пари на телеграфо-пощенските чиновници и служещи в новите земи няма да се плащат.*

Това е една недостойна игра със съдбата на няколкостотния телеграфо-пощенски персонал в новите земи, която справедливо предизвиква неговото дълбоко възмущение и го принуждава да прибегне към крайни мерки, за да се защити.

Предвид на всичко това от името на работническата социалдемократическа парламентарна група питам г-н министъра на железниците и пощите и г-н министъра на финансите и моля да ми отговорят:

1. Защо и до днес не се изплащат на телеграфо-пощенските и телефонни чиновници и служещи в новите земи предвидените дневни пари в размер $\frac{2}{5}$ от заплатите им?

2. Защо на неколkokратните постъпки, направени от страна на Дирекцията на пощите за изплащането на тия дневни пари, Финансовото министерство и досега не е отговорило?

3. Какви мерки са взели или мислят да вземат ресективните министри за редовното изплащане дневните пари на телеграфо-пощенските и телефонни чиновници и служещи в новите земи, с което би се поне що-годе облекчило тежкото положение, в което те и техните семейства се намират от толкова месеци насам?

Министър Апостолов: Постановлението на Министерския съвет не се изпълни, защото след като бе взето, повдигна се въпросът да се плати добавъчно възнаграждение и на чиновниците и служещите от другите ведомства. Остана Министерският съвет повторно да се занимае с този въпрос. И сега се внася специален законопроект за тази цел. Дневните пари за 2 1/2 месеца ще се платят от извънредния кредит, който гласува вече камарата, а останалите, когато се гласува законопроектът и приеме бюджетът, и който се предвиждат сумите за тая цел.

Др. Г. Димитров: Вие казвате, че дневните за 2 1/2 месеца ще бъдат платени от гласувания кредит веднага, а Вашият директор съобщава в новите земи, че този кредит е предназначен за други цели и дневни пари няма да се плащат. Кое е вярното? Това, което съобщава дирекцията, или което Вие казвате сега тук?

Министър Апостолов: Вярното е това, което аз казвам сега. Ще се намерят пари да се изплатят дневните за 1913 година.

Др. Георги Димитров: Аз съм длъжен да констатирам престъпната небрежност, с която се отнася министерството към интересите, здравето и живота на телеграфо-пощенския персонал. Цели осем месеца се минават и никакво разпореждане за изплащането на дневните пари не е направено, а едва днес ни се раздава специалният законопроект за тая цел. Обстоятелството, че и чиновниците, и служещите от другите ведомства са претендирали съвършено основателно за добавъчно възнаграждение, съвсем не оправдава неизплащането на предвидените вече с постановление на Министерския съвет от 26 октомври 1913 г. дневни пари за телеграфо-пощенските чиновници и служещи в новите земи.

Трябва да констатирам също, че г-да министрите имат два съвършено различни аршина — един за висшите чиновници, друг — за низшия персонал. Когато се касае за уреждане положението на висшите чиновници, министрите *много бързо действуват*. Най-новото доказателство за това е законопроектът за дневните пари на десетиях членове от Държавния съд.

Министър Апостолов: Тук се касае за 10 души, а там за няколкостотин.

Др. Г. Димитров: Именно защото се касае за няколко-стотин телеграфо-пощенски чиновници и служещи, които медно със своите семейства просто гладуват, трябваше много отдавна да се уреди въпросът за редовното изплащане дневните им пари, а не да бъдат тласкани с тая небрежност на правителството към стачка за самозащита, каквато, ако биха обявили, утре вие първи ще ги обвинявате и съдите.

Прочее ние настоятелно искаме да се изплатят веднага: дневните пари на телеграфо-пощенските чиновници и служещи за $2\frac{1}{2}$ месеца от 1913 г. и в най-скоро време да бъде поставен на дневен ред внесеният днес специален законопроект за дневните пари на чиновниците и служещите от новите земи за 1914 година.

И. «Работнически вестник»,
№ 49, 20 юни 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

НОВОТО СТАЧНО ДВИЖЕНИЕ

Достатъчно бе да се изминат само няколко месеца от прекратяването на Балканската война, за да настъпи и нашата страна едно ново масово стачно движение, вълната на което все повече се повдига, преминава от едно предприятие в друго, от една професия в друга и заплашва да залее цялата страна.

Първите големи прояви на това ново стачно движение бяха масовите стачки на тютюноработниците в Ксанти, на трамвайните работници в София и на дъскорезачите в Кочериново, последвани от редица други стачни борби в Самоков, Кюстендил, Шумен, Габрово, Видин и пр.

За никого не може да бъде тайна, че причините за настъпилото масово раздвижване на работническата класа се коренят дълбоко в икономическия живот на страната и че то е една непосредствена и неизбежна последица от крайно непоносимите условия, всред които са поставени да работят и живеят след войната работниците и работничките от всички професии и индустрии.

Известно е, че подир войната според приблизителни изчисления работническата надница у нас е спаднала с 20%, докато в същото време животът е поскъпнал близо с 30%! Работниците, надницата на които е запазила предишното си равнище или даже е слабо увеличена, представляват съвършено незначително изключение.

При това извоюваните преди войната с дългогодишни усилия и борби от страна на работническите организации придобития досежно работното време и другите условия

на труда господарите, възползвани от създадените изключителни условия, успяха да потъпчат.

Благодарение на големите работнически резерви, главните кадри на които се комплектуват от масата разорени и прокудени бежанци из Македония и Тракия, както и от бързо пролетаризиращите се след войната народни маси у нас, господарите в повечето предприятия се държат спрямо работническия персонал необикновено арогантно и предизвикателно, стремейки се към още по-голямо влошаване условията на труда.

Българската капиталистическа класа в своята алчност за бързи и големи печалби днес полага всички усилия, щото плячката, която не може да получи от Македония и Тракия с войната, да смъкне сега чрез една свирепа експлоатация над работническия труд и чрез безогледно ограбване на трудещите се народни маси.

При тия ужасни условия породилото се масово раздвижване в средата на работническата класа не само не ще спре скоро, но и неудържимо все повече то ще се усилва, докато не бъдат извоювани необходимите условия за едно по-годе човешко и културно съществуване на пролетариата.

Сегашното стачно движение има по-скоро, ако не и изключително, *отбранителен* характер. То е насочено главно против *новото* влошаване положението на работническата класа, което, както е известно, и преди войната никак не бе розово. В това движение се изразява законният стремеж на българския пролетариат да се самозащити и да не се остави да бъде тласнат в пропастта на физическото и духовно израждане от една глутница владетели на капиталите в нашата страна. Това показаха много ясно и трите завършени вече масови стачки — в Ксанти, София и Кочериново. Участващите в тия стачки работници се бореха главно да запазят *това*, което вече бяха добили преди войната.

Новото масово стачно движение, от друга страна, е едно живо доказателство за колосалната борческа енергия, която българският пролетариат крие в своите недра, въпреки необикновено голямото физическо, материално и морално изтощение, на което бе подложен чрез единадесетмесечната Балканска война. То показва по един бля-

скав начин, че той не ще се остави да бъде смазан и погубен под ярема на необузданата капиталистическа експлоатация и че в борбата си за своето самосъхранение нему не липсва нито енергия и издръжливост, нито пък необходимата пожертвователност и героизъм.

Обаче за всеки посветен в *същността* на стачката като средство за борба и самозащита е ясно, че за успеха на стачното движение това още *не е достатъчно*. И то не е достатъчно особено сега, след войната, когато условията за стачната борба на работниците са твърде неблагоприятни поради кризата, която преживява страната, и поради известните всекиму общи последици от войната. Това доказаха и трите масови стачки, които въпреки небивалата досега солидарност в средата на борещите се работници, въпреки тяхната голяма издръжливост и чуден героизъм можаха да се завършат само с един малък частичен успех.

Първото условие за успеха на стачното движение сега е — да бъде то *организирано и предварително добре подготвено*, да се освободи от стихийния си характер, без това то ще причини маса жертви, ще предизвика изхарчване на грамадни сили и средства, но не ще донесе необходимите благоприятни резултати за работническата класа.

И тук лежи извънредно важната роля, която се пада в настоящия момент да изиграят социалдемократическите професионални съюзи, под *изключителното* влияние и ръководство на които се намира новото стачно движение у нас.

Но върху това в следния брой.

В. «Работнически вестник»,
№ 49, 20 юни 1914 г.

Подпис: Г. Д.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И СТАЧНОТО ДВИЖЕНИЕ

Както вече изтъкнахме в миналата си статия, положението на работниците от всички професии днес е тъй непоносимо, че недоволството в тяхната среда все повече расте и всеки нов ден може да ни постави пред нова стачка.

Между това никога досега условията за воденето на стачната борба не са били тъй трудни и препятствията толкова големи, както днес, поради известните неблагоприятни за работническата класа и за икономическото развитие на нашата страна последици от войната. Също така никога досега за успеха на работническите стачки, които по естеството си стават все по-масови, продължителни и ожесточени, не се е изисквало такова голямо напрежение на сили и изхарчване на *колосални* за сегашното състояние на професионалните съюзи у нас материални средства.

Отдавна се мина вече времето, когато ние можехме да *изненадваме* със своите стачки господарите и поради това сравнително лесно да ги принуждаваме на отстъпки. Това бе възможно само в началото на работническото движение в нашата страна. Смело може да се каже, че днес вече не ще се намери нито един господар, който да не се готви почти ежедневно срещу една евентуална стачна борба, която работниците от неговото предприятие биха му обявили. За тая цел в повечето професии и индустрии господарите са сдружени или най-малко имат специални споразумения за общо действие против работниците в случай на стачка. В своите стачни борби отсега нататък ние все по-малко ще можем да се ползуваме от съществуващата

конкуренция и съревнование между господарите, както това ставаше често в миналото, защото днес всеки господар от опит знае, че ако в предприятието на конкурента му сега има стачка, утре самият той може да изпадне в същото затруднително положение, и затова обикновено той предпочита, вместо да използва нещастieto на своя конкурент, да бъде солидарен с него, за да може впоследствие и той да разчита на неговата подкрепа.

Всичко това — без да се впускаме в по-големи подробности — налага на професионалните съюзи и отделните работници и работнички в настоящия момент една *извънредно голяма осторожност* към стачната борба, *предотвратяване* ненавременните, неподготвени и неорганизирани стачки и дори в кръга на възможното известно — ако е позволено тъй да се изразим — *стачно въздържание*, докато се подготвят необходимите условия, сили и средства за успеха на стачната борба в дадено предприятие или професия.

Разбира се, това не ще рече да се отдадем на един непростим квийетизъм*, на едно осъдително бездействие тъкмо в момента, когато работническата класа е длъжна с всички сили да се противопостави на чудовищната експлоатация, на която е подложена. То не ще рече също така професионалните съюзи да изоставят работниците *сами*, извън и независимо от тях, по свое лично побуждение да обявяват стихийни стачки.

Напротив, това ще означава само да се внесе *организация и планомерност* в стачното движение, да се ликвидира с *лекомисленото* обявяване на стачки, да се осигури успехът на стачната борба и да се предпазят работниците от безразсъдно разпиляване силите и средствата си и от възможните пагубни последици на една ненавременна, недостатъчно подготвена или свършено стихийна стачка.

За постигането на това на първо място е необходимо, щото нашите професионални съюзи — централите, секциите и отделните им членове — най-енергично да действуват за *бързото* привличане в техните редове всички годни за организация от съответните професии работници

* Квийетизъм (лат.) — безучастно отношение към окръжаващата действителност. (Ред.)

и работнички, широко използвайки съществуващото недоволство и раздвижване сред работническите маси. Едновременно с това те трябва не по-малко усилено да работят както за социалистическото школуване на членовете си, тъй и за своето постоянно финансово засилване — елементи, без които е невъзможна една сериозна и успешна стачна борба.

Но защото каквито и усилия да се полагат, все ще остане една значителна част работници и работнички, които по една или друга причина не могат *скоро* или даже никак да се организират, професионалните съюзи са длъжни да се намират чрез своите органи и отделни членове в *непосредствени сношения* с тия работници и работнички, да ги поставят под своето неотразимо влияние и ръководство, така че във всички случаи на борба те, вместо да стават именници, какъвто е случаят обикновено сега, да вървят едновременно с организираните си колеги.

При това, време е вече окончателно да се прокара в практиката оная процедура за обявяване на стачките, която е установена от специалния за тая цел *стачен правилник** и която е подчертавана почти ежегодно от нашите синдикални конгреси. Според нея решението да се пристъпи към стачка се предоставя не на отделните членове, а на *тяхната организация*. Или по-право: понеже всяка работническа стачка непосредствено или косвено засяга интересите на цялото синдикално движение и за своя успех е принудена да разчита на поддръжката на последното, нейното обявяване трябва окончателно да се решава от съответните ръководни органи на това движение. Ето защо, когато работниците от дадено предприятие, след като са изчерпали всички други легални средства, намират необходимо обявяването на стачка, те са длъжни да се отнесат към своята професионална секция, която, като *проучи* всестранно всички условия, при които би се обявила стачката, както и нейните шансове, съобщава своето мнение на централното настоятелство. Последното, имайки предвид условията на производството и *целта* страна и силите и средствата на *целия* съюз, ре-

* Вж Осми годишен конгрес на Общия работнически синдикален съюз в България. Заседал на 10 и 11 април 1911 г. в София. (Протоколи.) С., 1911 г. с. 70—75. (Ред.)

шава да се обяви или не стачката. Своего решение то съобщава на Синдикалния комитет, който се произнася върху него, изхождайки от интересите на цялото движение, и чак след като се получи *неговото разрешение*, въпросната стачка може да бъде обявена*. Така само биха се избягнали неверните оценки и произтичащите от тях често съдбоносни грешки.

В тая практика, отдавна усвоена от професионалните съюзи на Запад, ние днес трябва *най-строго* да се придържаме, ако искаме да добием сигурни и трайни успехи в предстоящите стачни борби.

На *лекомислието* и *своеволието* в стачното движение трябва безусловно да се тури край.

В. «Работнически вестник»,
№ 51, 22 юни 1914 г.
Подпис: Г. Д.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Изключение от това правило може да се допуска само в случаи, когато поради специални причини става наложително *внезапното* обявяване на една *отбранителна* стачка. Тия случаи обаче са *съвършено редки*.

В ЗАЩИТА НА РАБОТНИЦИТЕ В «ПЛАКАЛНИЦА»

София, 25 юни 1914 г.*

Врачанският народен представител др. Георги Димитров е отправил към министъра на търговията, промишлеността и труда следното запитване:

«Компанията Маврокордато от десет години насам подлага на една безгранична експлоатация няколко стотини работници в мината «Плакалница» и фабриката за преработване медната руда при Гара Елисейна, като най-грубо тъпче всички съществуващи у нас законоположения и защита на труда.

В следствие на този убийствен режим в мината и фабриката досега има десетки смъртни случаи и тежки осакатявания на работници, винаги дължащи се непосредствено на безогледната и престъпна експлоатация, на която компанията подлага работническия труд, и на липсата на какъвто и да е сериозен надзор от страна на държавните органи в защита на здравето и живота на работниците.

Днес ние се намираме пред едно ново злодеяние, извършено от компанията Маврокордато. Поради същия този режим на експлоатация на 24 юни т. г. една галерия на мината се е срутила и е затрупала четирима работници, двама от които са намерили там своята трагична смърт, а другите двама са зле** наранени.

Предвид на това (от името на парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия)*** питам

* Дата на оригинала. (Ред.)
 ** Думата липсва в оригинала. (Ред.)
 *** Текстът в скобите липсва в оригинала. (Ред.)

г-н министъра на търговията, промишлеността и труда:

1. Какво е направил в защита на пострадалите работници и техните семейства?

2. Какви мерки мисли да вземе за предотвратяването на тия систематически повтарящи се работнически нещастия в мината «Плакалница» и фабриката при Елисейна?

3. Не намира ли за нужно да се предприеме една основателна анкета на експлоатацията на тая мина с участието и на представители на организацията на работниците — Рудничарския съюз, която анкета би разкрила потресающи факти на злоупотреби със здравето и живота на работниците, от една страна, и с интересите на самата държава, от друга?»

В. «Работнически вестник»,
№ 55, 27 юни 1914 г.

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»,
сверен с оригинала*

ЗА ТОЧНОТО ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА ЖЕНСКИЯ И ДЕТСКИЯ ТРУД И ЗАКОНА ЗА НЕДЕЛНАТА И ПРАЗНИЧНА ПОЧИВКА

*Питане до министъра на търговията,
промишлеността и труда**

София, 27 юни 1914 г.**

В отговор на многократните протести на Общия работнически синдикален съюз в България и присъединените към него отделни професионални организации против неприлагането на Закона за женския и детския труд и Закона за неделната и празнична почивка респективните органи на Министерството на търговията, промишлеността и труда винаги са заявявали, че те ще вземат всички необходими мерки за точното прилагане на тия два закона, мянгащи защитата на труда.

Въпреки тия официални и категорични изявления обаче и до днес както Законът за женския и детския труд, тъй и Законът за неделната и празнична почивка най-грубо се тъпчат близо в 95% от индустриалните, занаятчийски, търговски и други предприятия у нас!

Анкетата, която социалдемократическата парламентарна група със съдействието на работническите организации извърши напоследък в това отношение, разкрива интересающа факти.

Според тая анкета хиляди работници и работнички, работещи по*** 10—18 часа в денонощие, са лишени от всякаква неделна и празнична почивка.

Така извън множеството дребни заведения Законът за неделната и празнична почивка не се прилага в цялата текстилна индустрия, в повечето тютюневи фабрики и клидове, в пернишката мина, мината «Плакалница» и

* Питането е възобновено с някои изменения и обосновано от Г. Димитров в Народното събрание на 3 ноември 1914 г. (Ред.)

** Дата на оригинала. (Ред.)

*** В оригинала — от. (Ред.)

тревненските мини, в пивоварните фабрики, във всички мелници, в захарните фабрики, в керамическите и тухларски фабрики, в кожарските и обушарски фабрики, в дъско-резачните предприятия, в повечето печатници на ежедневните вестници и пр.

Също така хиляди жени и деца въпреки изричното запрещение на Закона за женския и детския труд работят *нощно време*. И това особено систематично се върши в габровските и сливенски текстилни фабрики.

Множество деца, по-малки от предвидената в законни пределна възраст, *дори 6—7-годишни*, се употребяват на работа в разните фабрики и заведения.

Очевидно е, че тая безогледна и крайно престъпна експлоатация над работническия и специално женския и детски труд не само създава условията за хиляди заболявания и работнически злополуки, но и тласка към неминуемо физическо и духовно израждане многохилядната работническа маса, трудещата се част от цялата българска нация заради бързото забогатяване на една шепа капиталисти.

Предвид на всичко това от името на работническата социалдемократическа парламентарна група питам г-н министъра на търговията, промишлеността и труда и моля да ми отговори:

1. Какви мерки възнамерява да предприеме за точното прилагане на Закона за женския и детския труд и Закона за неделната и празнична почивка в бъдеще?

2. Какво мисли да направи за най-строгото наказание на нарушителите на тия закони?

3. Не намира ли, че е наложително да внесе в най-скоро време в камарата предложение за изменяване, допълняне и разширяване на съществуващите работнически закони — изменения, допълнения и разширения, които биха улеснили и гарантирали тяхното пълно прилагане?

4. Какви мерки мисли да вземе, за да могат редовно да изпълняват своите obligations във всички места комитетите на труда и специално работническите представители в тях?

5. Не смята ли, че отдавна е вече време да се създаде една специална ефикасна инспекция на труда чрез уреждането на постоянен работнически инспекторат, избран от работническите организации и издържан от държавата?

ПРИЛОЖЕНИЕ

ДО ВРЕМЕННИТЕ СИНДИКАЛНИ КОМИСИИ И ПАРТИЙНИТЕ КОМИТЕТИ

София, 26 февруари 1913 г.*

Синдикалният комитет привлича най-сериозно вниманието на временните синдикални комисии и партийни комитети върху неговите окръжни под № 305** и 315***, като ги умолява най-интензивно да действуват в духа на тия окръжни. В ония места, дето другарите не са получили тия окръжни, нека веднага ги поискат от комитета. Всичко, което се отнася до Синдикалния комитет и отделните професионални съюзи, трябва да се изпраща на следния адрес: *Георги Димитров*, ул. «Кирил и Методий» №1, София.

№ «Работнически вестник»,
№ 8, 26 февруари 1913 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

• Дата на публикуването. (Ред.)
•• Вж настоящия том, с. 46—49. (Ред.)
••• Не е открито. (Ред.)

ДО ВСИЧКИ ЧЛЕНОВЕ НА ОРСС

Канцеларията на Синдикалния комитет (Работнически дом, стая № 2) е отворена ежедневно от 8 до 12¹/₂ часа преди обед и от 2 до 7 часа подир обед.

Другарите, които биха желали да правят известни справки, оплаквания или съобщения при Синдикалния комитет, могат да вършат това през горните часове. Предвид обаче на обстоятелството, че секретарят често бива принуден да изпълнява известни работи извън канцеларията, умоляват се другарите, които не биха го заварили в канцеларията, да оставят своите бележки в кутията, поставена срещу вратата на канцеларията.

От Синдикалния комитет

*В. «Работнически вестник»,
№ 6, 28 февруари 1913 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

ЦЕНЗУРАТА

Тя се въведе от правителството без закон, контрабанда. Според Конституцията словото и печатът в България са свободни*, тъй че всяко ограничение или отнемане свободата на словото и печата е едно потъпкване на Конституцията. Досега ограниченията, на които някои правителства въпреки Конституцията подлагаха свободата на печата, се въвеждаха със специални закони. Днешното правителство обаче без никакъв закон съвършено потъпка свободата на печата и въведе една тежка, непоносима *политическа* цензура.

С какви цели се въведе тая цензура? Правителството мисли вече няколко пъти в Народното събрание, че политическа цензура не съществувала у нас, че имало само военна цензура, която следяла да не проникват в печата съобщения досежно положението на войските, движенията им и пр. — сведения, от които може да се възползува неприятелската армия. Как ще се нарече съществуващата цензура — военна или друга, това е без никакво значение. Важното и несъмненото обаче е това, че *тая цензура е създадена, за да задушават свободата на политическата критика и мисъл в България, за да потъпче свободата на печата.*

Ако въпросът беше само да се възпрепятствува издаването на военни тайни, за тая цел достатъчни са крайно строгите наредби на углавните и военно-углавните закони у нас. А ние сме свидетели на тоя факт, че тъкмо вестници, които не дават решително никакви сведения досежно воен-

* Член 79 от Търновската конституция. (Ред.)

ните операции, те най-често попадат под ударите на цензурата! Очевидно е прочее, че чрез цензурата се преследва една свършено друга цел. Тая цел е: чрез потъпкване свободата на печата да се задуши всяка политическа борба против правителството. Но преди всичко цензурата е насочена против критиката и борбата на социалдемократиците, както това и на дело се потвърждава от опустошенията, които цензурата върши в колоните на нашия вестник.

По повод изхвърлянето на две статии от цензурата от предния брой на «Работнически вестник»* Централният комитет на Работническата социалдемократическа партия е отправил следния протест до председателя на Народното събрание с копие до министър-председателя:

Въпреки многократните заявления на правителството в Народното събрание, че военната цензура не спъва свободното изказване на политическата мисъл чрез печата, цензурата систематически спъва издаването на органа на Социалдемократическата партия «Работнически вестник». Тя не допуска политическата критика върху делата на правителството. Днес цензурата не допусна напечатването на две статии в «Работнически вестник», които не съдържат нито една дума за положението на войските или за тяхното движение.

Ние протестираме най-енергично против тия възмутителни произволи на правителството и учредената от него цензура. Ние заявяваме, че ако Народното събрание не премахне незаконно учредената цензура и военното положение, то взема върху себе си отговорността за това дръзко погазване на Конституцията, което нито сръбското, нито гръцкото правителство — съюзниците на България, не са си позволили да извършат.

Централен комитет на Българската
социалдемократическа партия:
*Димитър Благоев, Хр. Кабакчиев,
Георги Димитров*

В. «Работнически вестник»,
№ 7, 2 март 1913 г.

Печата се по текст
на в. «Работнически вестник»

* Статии «Велика България или Балканска федерация?» и «Адреси на българската социалдемократия до Базелския интернационален конгрес» (Ред.)

ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЪЮЗ

Привличаме най-сериозно вниманието на всички членове на Транспортния съюз върху изпратеното тия дни от Управителния комитет окръжно. Дето това окръжно не е получено, нека се иска от комитета.

Адресът на Транспортния съюз засега е:

Г. Димитров, ул. «Кирил и Методий» 64, София.

*«Работнически вестник»,
№ 9, 7 март 1913 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

МАНИФЕСТ

КЪМ РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА В БЪЛГАРИЯ

Работници,

Още не е свършена войната с Турция, балканските народи днес се тласкат към нова, много по-страшна опасност. От това, което пише буржоазната преса на съюзените балкански държави, и от това, което прониква в буржоазната преса в странство, става ясно, че балканските държави готвят на балканските народи една нова страшна касапница, една братоубийствена изстребителна война. До вчера съюзници, днес балканските държави, т. е. балканската буржоазия и балканските династии, се явяват непримирими едни срещу други врагове, които се готвят да хвърлят балканските народи на взаимно лудо изстребление. Защо и за какво се върши това престъпление?

Очевидно съюзът между балканските държави, между балканските династии и балканската буржоазия, сключен зад гърба на балканските народи, бе основан на ограничени, егоистични класови и династически интереси. Живената необходимост за балканските народи от национално обединение, да запазят своята независимост и да развият своите производителни сили, се използва от балканските династии и балканската буржоазия само за временното закрепване на своето господство. Съвсем ясно е днес, че съюзът между тях и предприетата от тях войни против Турция са имали за цел териториални завоевания без оглед към националното обединение и към създаването на необходимите условия за запазването на независимостта на балканските народи и за развитието на техните производителни сили.

Резултатите от войната — завладяването от България

на области, в които няма българско население, или в която то е нищожно малцинство¹²³, завладяването от Сърбия и Гърция на области, в които няма сърби и гърци или съставляват нищожно малцинство, отстъпването на Силистра с нейната околност на Румъния, въоръженият конфликт, който се готви между съюзниците за подялбата на завладените области — тия резултати от войната са най-явно доказателство, че съюзът между балканските държави е бил основан за завоевателни цели. Не освобождението на роба, не националното обединение и следователно не създаване необходимите условия за запазване независимостта на балканските народи и за развитието на техните производителни сили донесе войната. Напротив: вместо освобождение и «Балканите за балканските народи» войната донесе на последните ново икономическо и политическо робство, опасност да изгубят своята независимост, да станат плячка на големите капиталистически дележници; вместо национално обединение войната им донесе национално разпокъсване и нови национални ржби — почва за нови интриги на европейската дипломация — следователно и по-големи пречки за развитието на производителните сили на балканските народи.

Тия резултати от Балканската война показват, че свободата, независимостта, националното обединение и следователно развитието на производителните сили на балканските народи не можаха и не могат да се постигнат по пътя на войната. А една война между съюзниците очевидно води не към свобода, независимост и национално обединение, а към явна гибел, към поробване и погубване на балканските народи, към явна ужасна и кръвопролитна катастрофа на Балканите.

Пътят към свободата, независимостта, националното обединение и социалното развитие за балканските народи е само *тоя на Балканската федерация*. Обаче балканската буржоазия днес е много далеч от това съзнание. Пропита с грубия егоизъм на грабителя, в съюз с династиите, тласкана от интригите на големите капиталистически дележници, които се стремят към завладяването на Балканите, тя, балканската буржоазия, днес води балканските народи към ново взаимно изстребление и към погубването им.

Предвид на всичко това социалдемократията в Бълга-

рия протестира най-високо и най-енергично против тази пагубна, дележническа, предателска политика на балканската буржоазия и балканските династии. В тоя опасен за балканските народи момент тя заявява още по-изрично, че *спасението на последните е в Балканската федеративна република.*

Тя, българската социалдемократия, като посочва опасността от политиката на балканската буржоазия и балканските династии, изтъква, че след свършването на войната с Турция за балканските народи е необходимо сключването на общ митнишки съюз, установяването на общобалкански парламент, на обща финансова политика и пълна свобода за самоопределянето на всички народности, власти в Балканската федерация.

Социалдемократията в другите балкански страни, особено в Сърбия, споделя напълно нашия протест и нашите заявления. Ние сме убедени, че след горчивите уроци, които дава на балканските народи Балканската война, и след тежките жертви, които те понесоха и ще носят, без да са получили необходимите съответни резултати, те ще прегърнат политиката, която издигат съзнателният балкански пролетариат, балканската социалдемократия — *политиката на Балканската федеративна република*, като единствена, която може да им даде свобода, независимост, национално обединение и социално развитие.

Прочее край на войната!

Да живее мирът!

Да живее Балканската федеративна република!

Централен комитет на Работническата
социалдемократическа партия:

*Д. Благоев, Хр. Кабакчиев,
Г. Димитров*

М А Н И Ф Е С Т

КЪМ ВСИЧКИ РАБОТНИЦИ И РАБОТНИЧКИ В БЪЛГАРИЯ

Работници и работнички!

Единадесетмесечната разорителна война на Балканите днес вече да се смята за свършена, поне що се касае до балканските държавици, които не са в състояние поради крайната своя изтощеност да предприемат каквито и да е нови военни действия.

Работниците, които имаха щастието да се запазят от убийствения вихър на войната, се завърнаха от бойните полета и от долините на смъртта отново между своите близки.

Въпреки това обаче никой от работниците и работничките не може да си отдъхне с истинско облекчение, защото тъкмо сега се струпват върху плещите на цялата работническа класа с нечувана суровост ужасните последици на войната.

Наистина топовете, митралюзите* и пушките престанаха да бъдат смърт и разорение, но тяхното кърваво дело днес се *продължава* под *друга* форма и в *друга* област, *икономическата криза и епидемиите, от безработицата, инфлацията и мизерията.*

И ужасът на тия повсеместни бедствия се изостря поради близкото изтичане на мораториума, когато ще трябва да се изплащат закъснелите натрупани наеми и други задължения поради настъпването на зимата, която ще *удвои* разноските за издържането на работника и неговото семейство, както и вследствие съществуващия военен

* Митралюза (фр.) — картечница. (Ред.)

режим и печатната цензура, които *пречат* да се възобнови по-скоро нормалният икономически и политически живот на страната.

Работници и работнички!

Положението на работническата класа и преди войната бе крайно непоносимо и затова Социалдемократическата партия и професионалните съюзи водеха безспирна борба за извоюване необходимите икономически и социални подобрения. Сега, след войната, обаче на работниците се поднася да изпият *до дъно* горчивата чаша на мизерията. За *масата* работници и работнички днес няма работа. Стотини от работниците, които се върнаха от бойните полета, намират своите места заети. Вместо тях капиталистите си служат с *робския*, почти безплатен труд на пленниците, с невръстни деца и слаби жени, с разорени нещастни бежанци. Ония пък работници и работнички, които успяват да намерят работа, получават съвършено ниски заплати и работят при условия на труда много по-тежки от предишните. Между това скъпотията е достигнала чудовищни размери. Днес се плаща храната и всичко друго необходимо за съществуването на работническото семейство най-малко *двойно* по-скъпо, отколкото преди войната.

Минали през хилядите опасности и премеждия на войната, пощадени от куршумите и шрапнелите, завърналите се работници сега са обречени заедно със своите семейства на нови горчиви изпитания поради *безработицата* и *скъпотията*. Воювали цели единадесет месеца за *чужди интереси*, за една чужда кауза, те сега, вместо да си отдъхнат, да възобновят силите си и да укрепят разстроеното си здраве, безжалостно са тласнати в ноктите на *гледа* и *епидемиите*.

Работници и работнички!

Тъкмо тия, за интересите на които работническата класа бе принудена да даде хиляди скъпи жертви, днес идат да увеличат нещастията и страданията ѝ, да я тикнат още по-дълбоко в пропастта на физическото и духовно израждане.

Държавата абсолютно нищо не предприема за облек

чение участва на работническата класа. Против скъпогята не се взимат никакви сериозни мерки. За безработните не съществува дори и най-елементарната закрила и материална подкрепа. Напротив, вместо тъй необходимите *социални грижи* за защита на работническите маси — *нови данъчни и финансови тежести, политическа реакция, военно положение и печатна цензура!*

И това положение господарите най-широко използват, за да увеличат до максимални размери експлоатацията над работническия труд. Техните ръце са напълно развърлени, толкова повече че единственият фактор, пред който те можеха да имат известен респект — *работническите организации*, вследствие ударите на войната сега е значително отслабнал.

Работници и работнички!

При това тежко положение престъпно би било да се бездействува и да се чака работите *сами по себе си* да се оправят. Това *никога* не ще стане. Ако работниците *сами* не си помогнат, никой не ще бъде в състояние да им помогне. Горчивият урок от войната най-добре потвърждава *простата, но извънредно важна истина*, че само чрез *своята организация, чрез общите си усилия* работниците могат сигурно да защищават своите интереси и права, да подобряват своето положение и да разкъсат най-сетне окончателно веригите на капиталистическата експлоатация.

Най-малко днес може да се очаква каквото и да е добро за работническата класа от разните буржоазни и дребнобуржоазни партии — като почнете от радослависти и стамболисти и свършите с радикали и «широки социалисти», *защото всички тия партии или са преки виновници, или са съдействували за войната и за създаденото след нея положение*. Всички те единодушно искаха войната, всички поддържаха гибелната политика, която доведе до днешното крайно печално положение страната и широките народни маси, всички те с престъпно лекомислие отхвърлиха предлаганото от социалдемократията единствено *мирно разрешение* на балканския въпрос — *обединението на балканските народи в една демократическа Балканска федерация*.

Единственият сигурен и спасителен изход за работниците из сегашното тежко положение прочее е те да стъпят окончателно на *своите собствени нозе*, да се сплотят помежду си в редовете на социалдемократията за *самостоятелна професионална и политическа борба* срещу капиталистическата експлоатация и политическата реакция и вместо да служат на *чужди каузи*, да заработят *за себе си*, за *своето собствено освободително дело*. Една жизнена, нетърпяща никакво отлагане необходимост днес е час по-скоро да бъдат окончателно възстановени социалдемократическите професионални съюзи, да приберат те в своята среда всички годни за организация работници и работнички из цялата страна. Тия съюзи съществуваха и действуваша в защита на работническите интереси и през най-критическите дни на дългата война. Те стояха, въпреки грамадните препятствия и трудности, твърдо на своя пост, оказваха възможната морална и материална подкрепа на нуждаещите се работници и работнички, грижеха се за изоставените в неволи и нещастия работнически семейства, подкрепяха идващите от бойните полета ранени и болни другари в един момент, когато другите синдикални организации през всичкото време не проявиха никакъв живот. С тая своя дейност те още веднъж доказаха, че са единствените *действителни* работнически синдикални организации в България и заслужено си спечелиха симпатиите, доверието и поддръжката на всички здравомислещи работници и работнички, които сега, след войната, бързат да се сплотят в техните редове.

И тоя процес на сплотяване днес трябва да се засили и ускори. Време е вече да се направи невъзможно понататък гибелното разпокъсване на работническите сили, вършено, както е известно, години подред от същите ония политически карьеристи, които, парадирайки със своята «социалистическа» маска и през време на войната, когато работническата класа бе изложена на най-тежки изпитания, играха ролята на правителствени емисари и агенти на буржоазията и монархизма.

Работници и работнички,

Настоящите и бъдещи интереси на българския пролетариат изискват наложително неговото *пълно единство*.

сплотяването на всичките му сили за борба срещу капитализма и политическата реакция. И това *единство* днес трябва да бъде едновременно *единство* на работниците от всяка професия и *единство* между тяхната *синдикална* и *политическа организация*, между *синдикалната* и *политическата* им борба. Да се изгради *пълното обединение* на работническата класа върху тая единствено вярна и сигурна основа е толкова по-необходимо сега, когато поради икономическата криза и общите последици от войната *изолираната* синдикална организация ще бъде много по-безпомощна от всеки друг път и когато по необходимост за известно време *самият център* на икономическата работническа борба ще се пренесе в *областта на политиката*.

Само при *пълното единство* между синдикалната и политическа организация на пролетариата и между неговата професионална и политическа борба работниците ще могат успешно да отбият както всички опити за увеличение на експлоатацията, така и ударите на политическата реакция, ще могат със сигурност да вървят напред по пътя на увеличаване заплатите и намаляване скъпотията и да извоюват тъй необходимите други социални подобрения.

Само при такова единство на своята организация и борба българският пролетариат заедно с пролетариата от другите балкански страни ще може успешно да се бори за възстановяването *траен мир* на Балканите и да направи невъзможно, чрез *осъществяването на Балканската федеративна република*, повръщането отново на човешката кясаница.

Работници и работнички,

Изхождайки от изложеното по-горе, ние най-горещо апелираме към всички неорганизирани работници и работнички да се сплотят в редовете на социалдемократическите професионални съюзи, в редовете на Общия работнически синдикален съюз в България. Ние апелираме също и към работниците от тъй наречените «обединени» синдикати да се проникнат от важността на момента, който преживява днес българският пролетариат, и да си подадат братски ръцете на своите другари по съдба от

социалдемократическите професионални съюзи за *обща борба* срещу *общия враг*. Нека с нужната за случая пролетарска доблест съборят всички препятствия, които техните водачи изкуствено поставят и поддържат по пътя на обединението им с нашите професионални съюзи. И първата крачка, която те би трябвало да сторят в тая посока, то е да *скъсат всичките си връзки* с общоделската партия, която според *собствените признания* на болшинството от самите тях *само ги дезорганизираща и позорила досега*. С това те ще докажат, че сериозно се въодушевяват от идеята за обединението на работниците, че не искат да бъдат *инструменти* в ръцете на политическите карьеристи и *проводници* за разцепление на работническите сили в един момент, когато *обединението на тия сили е повелителна нужда за борещия се пролетариат в България*.

От своя страна Общият работнически синдикален съюз е готов да направи *всички необходими организационни улеснения* както на отделните членове и групи, така и на синдикатите от лагера на «обединените», за пълното им сливане със социалдемократическите професионални съюзи, като на първо място тия членове, групи и синдикати запазят *в с и ч к и* придобити досега при отделното си съществуване *членски права*, с каквито се ползват и самите членове на нашите професионални съюзи.

Другари и другарки,

Моментът е съдбоносен. Бъдете всички будни на своя пост! Сплотете силите си, сгъстете разредените от войната редове на нашите организации, привлечете на мястото на всеки от убитите другари десетки и стотини нови пролетарски борци, подответе се всестранно за предстоящите трудни, но славни борби за преодоляването тежките последици от войната и за пълното тържество на работническата освободителна кауза.

Не губете нито един ден повече! Смажете червея, който разяжда работническата солидарност, и вървете напред, към пълното единство на пролетариата под знамето на социалдемократията!

Прочее, напред за борба против капиталистическата експлоатация, против безработицата и скъпотията, против политическата реакция! На борба за мира и Балканската федеративна република!

Всички до един в редовете на тая велика освободителна борба!

София, септември 1913 година

От Общия работнически съвет
на Работническата социалдемократическа партия
и Общия работнически синдикален съюз
в България

*Д. Благов, Г. Кирков, В. Коларов,
Хр. Кабакчиев, Г. Димитров, Н. Господинов,
Н. Пенев, Др. Коджейков, А. Иванов,
Ал. Георгиев, М. Наимович*

*Публикува се за първи път
по текста на манифеста*

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ

София, 24 октомври 1913 г.*

Синдикалният комитет привлича най-сериозно вниманието на централните настоятелства и секциите на професионалните съюзи, на местните работнически съвети и на всички синдикални другари и другарки върху окръжното под № 456 от 15 октомври т. г.** Това окръжно трябва да бъде разгледано в съответните заседания и секционни събрания, като *веднага* се пристъпи към практическото прилагане на препоръчаните в него мерки. Дето това окръжно не е получено, нека другарите *незабавно* го изискат от Синдикалния комитет.

В. «Работнически вестник»,
№ 143, 24 октомври 1913 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Дата на публикуването. (Ред.)

** Вж настоящия том, с. 189—194 (Ред.)

ДО ВСИЧКИ
ОРГАНИЗИРАНИ ДРУГАРИ
И СЪЧУВСТВЕНИЦИ

София, 24 декември 1913 г.*

Парламентарната социалдемократическа група поканва всички другари, съчувственици и други лица, които биха искали да ѝ дадат известни материали, сведения и документи досежно нейната дейност в Народното събрание, да ги адресират до секретаря на групата — *Георги Димитров*, Народен дом, «Лъвов мост» — София.

И, «Работнически вестник»,
№ 194, 24 декември 1913 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Дата на публикуването. (Ред.)

ИЗ СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКАТА ПАРЛАМЕНТАРНА ГРУПА

София, 21 март 1914 г.*

На 19 март т. г. се състоя *първото* заседание на социалдемократическата парламентарна група, в което последната се конституира, като за председател биде избран др. *Димитър Благоев*, а за секретар — др. *Георги Димитров*. Окончателно установеният състав на групата е:

Бургаски окръг — *Георги Кирков* и *Георги Попов*, Врачански окръг — *Георги Димитров* и *Камен Тошев*, Видински окръг — *Тодор Петров*, Плевенски окръг — *Христо Кабакчиев* и *Власи Власковски*, Пловдивски окръг — *Васил Коларов*, Софийски окръг — *Димитър Благоев*, Старозагорски окръг — *Коста Ципоранов*, Търновски окръг — *Йордан Йорданов*.

Всичко, което се отнася за социалдемократическата парламентарна група, трябва да се изпраща *само* на следния адрес:

Георги Димитров, Народен дом, площад «Лъвов мост» — София, за парламентарната група.

Още в първото си заседание социалдемократическата парламентарна група, след като разгледа произведените законодателни избори на 23 февруари т. г., реши: *освем общия протест против безподобния терор, против беззаконията и насилията, извършени от правителството, да направи при проверката на изборите и специално предложение за касирането на изборите в селата Алтимир и Остров (Оряховско) като нередовни и опорочени.*

В. «Работнически вестник»,
№ 265, 21 март 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Дата на публикуването. (Ред.)

ЗА НЕСПАЗВАНЕТО НА ЗАКОНА ЗА ПРАЗНИЧНАТА И НЕДЕЛНА ПОЧИВКА

*Питане до министъра на външните работи
и изповеданията**

София, 31 март 1914 г. **

По силата на Закона за празничните дни и неделната почивка всички индустриални заведения, работилници и пр. трябва да бъдат затворени през всички обявени за такива празнични дни с изключенията, изброени в чл. 6 на закона.

Въпреки императивния характер на този закон Министерството на външните работи и изповеданията с предписанието си под № 693 от 18 юни 1911 г. е разрешило на всички воденици (без парните мелници) да работят и в празничен ден. А на основание това министерско предписание пловдивският окръжен управител с № 8101 от 24 юни 1911 г. е разрешил на всички воденици (с валцове и гурбини) в с. Фердинандово, които работят търговска стока и в които са заети близо 100 души работници, да работят и в празнични дни. По такъв начин административната власт противозаконно е лишила от неделна почивка толкова работници, на които уж законът я гарантира.

Затова питам г-на министъра на външните работи и изповеданията:

1) Намира ли, че министерското предписание № 693 от 18 юни 1911 г. е законно и съобразно с духа на Закона за празничните дни и неделната почивка?

2) Намира ли, че по смисъла на закона може да се отнеме празничната почивка на работниците, заети в мелниците, карани с водна сила?

* Развито в Народното събрание от В. Коларов на 25 април 1914 г. (Ред.)
** Дата на оригинала. (Ред.)

3) Какво мисли да направи, за да се обезпечи и на мелничарските работници предвидената в закона неделна почивка?

С почитание:

пловдивският народен представител

В. Коларов

врачанският народен представител

Г. Димитров

*Публикува се за първи път
по текста на питането*

ХАЙКАТА ПРОТИВ НАРОДНИТЕ УЧИТЕЛИ

София, 1 април 1914 г.*

Народните представители от Видинския и Врачанския окръзи, другарите Т. Петров и Г. Димитров**, са внесли в Народното събрание следното питане към министъра на народната просвета:

«На основание член 106 и 107 от Конституцията (чл. 60 от Правилника за вътрешния ред в Обикновеното народно събрание)*** и от името на парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия питаме господина министъра на народното просвещение и го молим да ни отговори на следното:

1. Защо и на какво основание Министерството на народното просвещение е отстранило основните учители: 1. Ал. Иванов от гр. Берковица, 2. Замфир Попов от с. Боровци, Берковска околия, 3. Георги Филипов от с. Гаганица, 4. Ст. Димитров от същото село, 5. Ангел Стоянов от с. Соточино, същата околия, и 6. Н.**** Васев от с. Николичевци, Кюстендилско, обвинявани само въз основа на измислици в нарушение чл. 161, ал. II от Избирателния закон, но неосъдени още, когато този член от закона не визиращ основните учители, и въпреки че това отстранение не е нито за случай, предвидени в чл. 39***** от Закона за народното просвещение, нито е искано от съдебните власти?

* Дата на оригинала. (Ред.)

** В оригинала за вносител на питането се е подписал и Камен Тошев. (Ред.)

*** Текстът в скобите е добавен от оригинала. (Ред.)

**** В оригинала е П. Васев. (Ред.)

***** В оригинала е член 89. (Ред.)

2. Защо и на какво основание същото министерство е уволнило учителите в с. Брегово, Видинска околия, М. Павлов и П. Вичев, първия от Видинския окръг и втория — от Видинската околия, и защо ги е отстранило изобщо от учителствуване, като не ги допуска да учителствуват в други окръзи и околии в страната?

3. Не намира ли, че е в интереса на учебното дело и съгласно със Закона за народното просвещение да повърнат казаните учители, както и други пострадали като тях на служебните им места, докато респективните съдилища са произнесат по повдигнатите срещу тях обвинения?»

В. «Работнически вестник»,
№ 276, 4 април 1914 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»,
сверен с оригинала

ДО СТАЧКУВАЩИТЕ ТЮТЮНОРАБОТНИЦИ — КСАНТИ

София, 16 април 1914 г.*

От името на социалдемократическата парламентарна група направихме питане в камарата и протестирахме пред министър-председателя против намесата на полицията**. Пожелаваме на борещите се тютюноработници пълна солидарност и бляскава победа в борбата. Поздравяваме ги с пролетарския празник на труда — Първи май.

За парламентарната група

Председател: Д. Благов

Секретар: Г. Димитров

*«Работнически вестник»,
№ 288, 20 април 1914 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

* Телеграмата е датирана по сведения от рубриката «Дневни новини», която е поместена. (Ред.)

** Вж. настоящия том. с. 337 и 370. (Ред.)

БЕЛЕЖКИ

- ¹ Георги Димитров прави аналогия с положението на Иран (Персия) в навечерието на Балканските войни. Под влияние на Първата руска революция 1905—1907 в Иран се разгръща широко антифеодално и антиимпериалистическо движение, прераснало в революция (1905—1911), в хода на която е провъзгласена конституция, свикан е меджлис (парламент) и са проведени някои прогресивни преобразования. За да разгромят революционното и демократично движение, през 1907 Великобритания и царска Русия (със съгласието на иранската реакция) сключват съглашение за разделяне на страната на английска и руска зона на влияние и неутрална зона. Империалистическа Германия се опитва да използва антианглийските и антируските настроения в Иран, за да укрепи своите позиции. Такива опити през 1911 правят и САЩ. В края на 1911 революцията в Иран е разгромена от обединените сили на руския царизъм, английския империализъм и иранската реакция, което довежда до по-нататъшното заробване на страната. По време на Първата световна империалистическа война 1914—1918 Русия завладява Северен Иран, а Англия — южната част на страната. След Октомврийската революция 1917 съветското правителство изтегля руските войски от Иран и анулира всички неравноправни договори и съглашения, натрапени от царска Русия. — 21.
- ² Георги Димитров има предвид анексирането на Босна и Херцеговина от Австро-Унгария на 7 окт. 1908. По силата на Берлинския договор 1878 тези две области, населени със сърби, бошняци и хървати, до окт. 1908 са под окупацията на Австро-Унгария и под номиналния суверенитет на турския султан. Със загравването на Босна и Херцеговина управляващите кръгове на Австро-Унгария се стремят да нанесат удар на нарастващото националноосвободително движение на южнославянските народи, намиращи се под властта на Австро-Унгария, и да осигурят по-нататъшното осъществяване на своята експанзия на Балканите. Анексията предизвиква международен конфликт, известен като Босненска криза 1908

1909. Тя довежда не само до изостряне на отношенията между Австро-Унгария и Сърбия, но и до задълбочаване на противоречията между Антантата и Тройния съюз, поради което е един от етапите към разпадането на Първата световна война. — 21.

³ *Стамболовисти* — имат се предвид членовете на Народнолибералната партия (стамболовисти), образувана през 1886, след второто разцепление на старата Либерална партия. Представители преди всичко на младата българска индустриална буржоазия, в навечерието на Балканската война стамболовистите са в първите редици на антитурската кампания, разгърната от опозиционните буржоазни партии. В своя печат (в. «Воля», в. «Нов век» и др.), чрез устна пропаганда и от трибуната на Народното събрание те призовават към война с Турция, осъждат «туркофилската» ориентация на правителството и полагат усилия да докажат, че българската армия е напълно готова за такава война. Стамболовистите считат, че България е в състояние да воюва с Турция сама, и се обявяват против Балканския съюз, като настояват за ориентация към австро-германския блок. Те са за безусловно присъединяване на цяла Македония към България, без никакви териториални отстъпки в полза на Сърбия и Гърция. — 21.

⁴ *Радикали* — членовете на дребнобуржоазната Радикалдемократическа партия, образувана през 1905 от обособилата се в Демократическата партия фракция на младодемократите (Н. Цанов, Т. Г. Влайков). До 1911 радикалите са за мирно разрешение на македонския въпрос чрез създаване на балканска конфедерация, в която Македония и Одринска Тракия да бъдат автономни единици. В началото на Итало-турската война (1911) в техните редове настъпва раздвоение. Една част от радикалите начело със С. Гидиков се обявява против миролюбивата политика. Чрез печата (сп. «Демократически преглед» и в. «Радикал») тя открито призовава към война срещу Турция, опитвайки се да докаже, че идеята за балканска конфедерация вече е не-реална и че при новите условия автономията на Македония не може да се осъществи с мирни средства. Останалата, преобладаваща част от радикалите начело с Н. Цанов и Т. Г. Влайков обявяват възгледите на С. Гидиков и привържениците му за «особено мнение» в средите на Радикалдемократическата партия, което не се споделя от мнозинството. Те не съумяват да си изработят ясна позиция в назряващия конфликт с Турция и проявяват колебание и непоследователност в отношението си към войната. — 21.

⁵ *«Обединени социалисти»* — отнася се за членовете на широко-социалистическата БРСДП, която след присъединяването на отстранените от БРСДП (т. с.) центристски групи на анархо-либералите и прогресистите (1908) започва да се нарича БРСДП (обединена). В условията на назряващия военен конфликт с

Турция в редовете на «обединените социалисти» настъпва раздвоение. Оформя се група на откритите привърженици на войната начело с редактора на в. «Камбана» Кр. Станчев, която отправя призови към правителството да изпълни своя «патриотичен» дълг, като незабавно нападне Турция. Призивите си за война тази група демагогски свързва с извоюването на автономия за Македония и Одринска Тракия. По-голямата част от широките социалисти начело с Я. Сакъзов заемат нерешителна и непоследователна позиция към подготвяната война. Те се отказват от идеята за Балканска федеративна република и се обявяват за автономия на Македония и Одринска Тракия, която да се постигне с мирни и насилствени средства (мирни — вмешателството на Великите държави в конфликта, насилствени — война на балканските страни срещу Турция). В навечерието на Балканската война органът на БРСДП(о) в. «Народ» помества редица антивоенни статии и дори издига лозунга «Война на войната», но антивоенният протест не е доведен докрай. «Обединените социалисти» проявяват своята непоследователност спрямо войната и в Народното събрание. Те не гласуват за нито един от военните кредити, но и не се изказват против тях. — 21.

- * *Балканска федеративна република* — лозунг за обединяване на балканските народи върху принципите на вътрешнодемократично устройство и национално самоопределение. Първоначално е идея на прогресивните дейци на Балканите от епохата на Възраждането — Любен Каравелов и Христо Ботев (България), К. Ригас Велестинлис (Гърция), Светозар Маркович (Сърбия) и др. Най-последователно лозунгът за Балканска федеративна република е следван от тесните социалисти начело с Д. Благоев. След Първата балканска социалдемократическа конференция (1909, Белград) този лозунг е издигнат от революционната социалдемократия в балканските страни срещу националистическата и хегемонистична политика на буржоазните и монархичните на Балканите и завоевателните домогвания на империалистическите държави в навечерието и по време на войните (1912—1918). Тази идея е приета и продължена след Първата световна империалистическа война и от комунистическите партии на Балканите. Те считат, че в рамките на Балканска федеративна съветска република работническата класа ще постигне своето икономическо и политическо освобождение, ще се осъществи националното обединение на отделните балкански народи и ще се премахнат противоречията между тях. — 21.

- ⁷ Става дума за I (учредителен) конгрес на Втория интернационал, състоял се в Париж на 14—21 юли 1889. Присъствуват 393 делегати от почти всички съществуващи тогава национални работнически и социалистически организации в Европа и САЩ. Сред участниците са както привърженици на революционното марксистко течение, така и на анархистическото и опортюнистическото течение. Под влияние на марксистите и лично на Ф. Енгелс конгресът приема редица важни решения — за не

обходимостта от създаване на социалдемократически партии, за чествуване на 1 май като Ден на международната пролетарска солидарност, и др. — 23.

- Отнася се за *Международния печатарски секретариат (МПС)*. Идеята за неговото основаване се оформя на I международен печатарски конгрес в Париж (18—21 юли 1889). Секретариатът се създава на II конгрес (Берн, 25 авг. 1892), но започва дейността си в края на 1893 с избирането на постоянен секретар в Берн. От апр. 1909 седалището на МПС е в Шутгарт. МПС изпълнява координационни функции между националните синдикални организации на печатарските работници от всички страни и подпомага материално стачните им борби. Стои на реформистки позиции. До Първата световна империалистическа война 1914—1918 организира 6 конгреса. След възстановяване на дейността му, прекъсната през войната, се присъединява към Амстердамския интернационал на профсъюзите (1919). — 23.
- Има се предвид *Типографското работническо дружество*, създадено на 12 ян. 1907 чрез обединяването на преминалото на страната на общоделците Работническо печатарско дружество (основано през 1899) и реформисткото Българско типографско дружество (основано през 1883). Изградено е на принципите на политическия «неутралитет»; учредителното му събрание приема решение да не се води социалистическа агитация сред членовете. Дружеството се числи към общоделската синдикална централа. — 26.
- 10 Става дума за *Работническия печатарски съюз (РПС)* — първия професионален съюз в България, изграден под ръководството на БРСДП (т. с.) на учредителна конференция на 27 юли 1907. Инициативата за създаването му принадлежи на Работническия печатарски синдикат в София, чийто секретар е Г. Димитров. В РПС се включват групите от Плевен, Варна, Кюстендил и Враца. За председател на Централното настоятелство е избран Г. Димитров, който е и редактор на в. «Печатар». Съюзът влиза в ОРСС. На 18 февр. 1909 от него се отцепват група прогресисти, които се вливат в реформисткото Типографско работническо дружество. В края на 1910 и началото на 1911 РПС ръководи стачката на печатарите в почти всички софийски печатници, поради което спира излизането на редица буржоазни вестници. След Първата световна империалистическа война към съюза се присъединяват печатарски работници, напуснали общоделските синдикати. Разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 26.
- 11 Георги Димитров има предвид предложението на Българското типографско дружество (БТД) и общоделското Работническо печатарско дружество (РПД) за сливане на печатарските организации в България в един «обединен» синдикат, изграден на основата на «свободния синдикализъм»; предложението е

обсъдено на съвместна конференция на двете дружества със софийския Работнически печатарски синдикат (РПС) в София на 23 и 30 окт. 1905. РПС се представя от Г. Димитров, който в изказването си на 30 окт. излага схващанията на революционните марксисти по предлагания проект и по обединението изобщо (вж. Съч. Т. 1. С., 1981, с. 60—62). Поради принципиални различия в становищата опитът за обединение на революционната с опортюнистическите печатарски организации завършва без успех. — 27.

- ¹² *Балканска война 1912—1913* — война на държавите от Балканския съюз (България, Сърбия, Гърция и Черна гора) срещу Турция. След Берлинския конгрес 1878 под турска власт остават значителни територии, населени с българи, гърци, албанци и др. Сред поробеното население, особено в Македония и Одринска Тракия, о. Крит и Албания, се разгръщат националноосвободителни движения срещу националния, религиозния и социалния гнет на турския абсолютизъм. Българското население в Македония и Одринска Тракия под ръководството на Вътрешната македоно-одринска революционна организация (ВМОРО) води дългогодишна борба за освобождение, чиято най-ярка изява е Илинденско-Преображенското въстание 1903. Управляващата буржоазия в балканските страни използва недоволствата на народните маси към турските поробители за осъществяване на хегемонистичните си стремежи. На Балканите се кръстосват интересите и на големите империалистически държави, които използват користо противоречията между балканските съюзници и Турция. Срещу политиката на буржоазията и династиите в балканските страни се обявява работническата класа изчело със своите социалдемократически партии.

Повод за избухването на Балканската война са кланетата над българското население в Щип (ноем. 1911) и Кочани (юли 1912) и отказът на турското правителство да даде автономия на Македония и Одринска Тракия. Военните действия започват на 26 септ. 1912 между Турция и Черна гора. На 5 окт. във войната се намесват България и Гърция, а на 7 окт. и Сърбия. Основните сили на България са съсредоточени на тракийски боен театър срещу основните турски сили. Българските войски водят успешни сражения и достигат Чаталджа (40 км от Цариград). Значителни успехи постигат съюзниците в Македония и Албания. Понасящата тежки поражения Турция потърси съдействието на Великите сили за сключване на примирие; в Лондон започват преговори за мир, но след младотурския преврат (10 ян. 1913) те са прекъснати. Последвалите след това сражения носят нови победи на съюзниците при Чаталджа и Булаир; завладени са крепостите Янина, Одрин, Шкодрин. Войната завършва с поражение на Турция. Подписан е Лондонският мирен договор (17 май 1913), според който Турция отстъпва на страните от Балканския съюз земите на Запад от линията Мидия—Енос заедно с Егейските острови. Албания получава независимост.

Независимо от целите и стремежите на балканската буржоазия и монархическите династии Балканската война има обективно-прогресивен характер. Тя премахва турското национално потисничество и феодалните остатъци в освободените области и създава условия за тяхното свободно обществено-икономическо развитие. За българския народ е освободителна война, опит за завършване на националноосвободителната буржоазнодемократична революция, борба срещу несправедливите решения на Берлинския конгрес.

БРСДП (т. с.) е единственият в България решителен и последователен противник на войната като средство за разрешаване на националните и другите вътрешнобалкански спорове. Тя разобличава хегемонистичната политика на династиите и управляващите кръгове в балканските страни и националистическите позиции на балканската буржоазия, доказвайки с факти, че зад призивите за извоюване автономия на Македония и Одринска Тракия се крият планове за подялбата на тези области. БРСДП (т. с.) стои твърдо на позициите на пролетарския интернационализъм, издига и отстоява лозунгите за мир и Балканска федеративна република. — 34.

- ¹³ *Международен синдикален секретариат (МСС)* — международен център на националните синдикални централи, създаден през 1901 в Копенхаген на I конференция на секретарите на професионалните съюзи в Германия, Англия, Белгия, Дания, Франция, Норвегия и Швеция с цел да се поддържат постоянни връзки между профсъюзите от различните страни. Седалището на секретариата е в Германия. От 1903 негов несменяем секретар (от 1913 — председател) е Карл Легин — деец на германското профсъюзно движение, опортюнист. Дейността на МСС е подчинена на политиката на десните опортюнисти и се ограничава главно в събиране на информация и разглеждане на някои организационни въпроси. През 1913 МСС се преименува в *Международна федерация на професионалните съюзи*, която през Първата световна империалистическа война 1914—1918 се разпада; през 1919 е възстановена под названието *Амстердамски интернационал на профсъюзите*. — 38.

- ¹⁴ Отнася се за *Българската работническа социалдемократическа партия (БРСДП)*, създадена като Българска социалдемократическа партия (БСДП) по инициатива на Д. Благоев на Учредителния конгрес, състоял се на връх Бузлуджа на 20 юли (2 авг.) 1891. БРСДП се изгражда в борба против народническо-утопичните и други идейни течения, чиито представители считат, че при тогавашните дребнобуржоазни условия в България няма възможност за съществуване на социалистическо движение и за създаване на пролетарска партия. През авг. 1892 в Пловдив се провежда II конгрес на БСДП с представители на дружинките, които са за откритото обявяване на партията; след конгреса те стават известни като «партисти». Социал-

листите, които стоят на опортюнистически позиции, създават през 1892 Б ъ л г а р с к и с о ц и а л д е м о к р а т и ч е с к и с ъ ю з, поради което са наречени «съюзисти». «Партистите» отстояват тезата за необходимостта от марксистка партия на пролетариата, докато «съюзистите» отричат нейната навременност. През 1894 «партисти» и «съюзисти» се обединяват в една партия — Б ъ л г а р с к а р а б о т н и ч е с к а с о ц и а л д е м о к р а т и ч е с к а п а р т и я (БРСДП). В БРСДП се оформят две течения: революционно-марксистко — начело с Д. Благоев, и реформистко-опортюнистическо — възглавявано от Я. Сакъзов. Борбата между революционните марксистки и опортюнистите се задълбочава и изостря, като засяга всички въпроси на развитието на социалистическото и работническото движение. През 1900 Я. Сакъзов започва да издава сп. «Общо дело», в което пропагандира теорията за класово сътрудничество с буржоазията. Д. Благоев и неговите съратници Г. Георгиев и Г. Кирков довеждат борбата против общоделците до пълно организационно скъсване с тях, което е санкционирано от Х конгрес на БРСДП в Русе (1903). Партията се очиства от опортюнистите и стоа се изявява като революционна марксистка партия на българския пролетариат, известна като партия на тесните социалисти — БРСДП (т. с.). БРСДП (т. с.) стои начело на икономическите и политическите борби на работническата класа против капиталистическата експлоатация. Под нейно ръководство се изгражда ОРСС (1904). В периода на Балканските войни (1912—1913) и по време на Първата световна империалистическа война 1914—1918 застава твърдо на позициите на интернационализма. Нейната парламентарна група гласува против военните кредити. Партията издига лозунга за мир и Балканска федеративна република, решително се обявява против социалшовинизма и скъсва с Втория интернационал. Тя дава ценен принос в борбата срещу опортюнизма и в международен мащаб; издига глас за създаване на нов Интернационал на основата на революционния марксизъм. БРСДП (т. с.) участва активно в цимервалдското движение и през лятото на 1917 се присъединява към ръководената от В. И. Ленин цимервалдска левица. Посреща с възторг победата на Октомврийската революция 1917 и разгръща широка дейност за популяризиране на нейните лозунги. Под влияние на идеите на Октомврийската революция БРСДП (т. с.) започва да се превъоръжава с ленинизма, става една от съоснователките на Комунистическия интернационал и за разлика от много други партии влиза в него без разцепление. На своя ХХII конгрес (1919) тя се преименува Българска комунистическа партия (тесни социалисти). — 44.

¹⁵ Има се предвид *Общият работнически синдикален съюз (ОРСС)* — първата класова революционна професионална организация на работниците в България; основан на учредителен конгрес в Пловдив (21—22 юли 1904), състоял се непосредствено след ХI конгрес на БРСДП (т. с.). Партийният

конгрес подкрепя инициативата за обединяване на синдикатите в общ съюз и се изказва за създаване на тесни идейни и организационни връзки «между партията, от една страна, и проектирания общ съюз на българските синдикати — от друга, като се запазва пълната негова автономия». Съгласно приетия от учредителния конгрес устав ОРСС има за задача «да обединява работническото синдикално движение върху почвата на класовата борба, за защита на материалните и духовните интереси на труда». Ръководи се от Синдикален комитет, членовете на който заедно с членовете на ЦК на БРСДП (т. с.) образуват Общ работнически съвет — израз на връзките между партията и синдикалното движение. По места се изграждат местни работнически съвети, в които се включват по един представител на настоятелствата на работническите синдикати и членовете на Местния партийен комитет. ОРСС стои решително на позициите на класовата борба и международната работническа солидарност, води борба против опортюнизма в работническото движение. Участва активно в международното профсъюзно движение и е един от основателите и активните членове на Профинтерна (1921—1937). Забранен от фашистката власт след разгрома на Септемврийското антифашистко въстание 1923 по силата на ЗЗД (1924). Продължава да работи полулегално до апр. 1925. Секретари на ОРСС са Г. Кирков (1904—1909) и Г. Димитров (1909—1923), който от 1905 до 1909 е деловодител и член на Синдикалния комитет и на Общия работнически съвет. — 44.

¹⁶ Георги Димитров има предвид влязлото в сила от 17 септ. 1912 «Упътване за писателите, издателите, печатарите, раздавачите на списания, вестници, картини и всякакви печатни произведения във военно време» (в. «Военни известия», № 103, 18 септ. 1912), изработено от цензурната секция при Генералния щаб. Ограниченията, които то налага, се окачествяват от българската общественост като грубо нарушение на чл. 79 от Търновската конституция. Въпросът за военната цензура се разглежда в Народното събрание на 14 дек. 1912. Почти всички изказали се народни представители се обявяват против нея, но на практика не се гласува нито премахването ѝ, нито някаква промяна в «Упътването» на цензурната секция.

БРСДП (т. с.) и ОРСС водят решителна борба за премахването на незаконната военна цензура. «Работнически вестник» публикува протестни материали, а ЦК на БРСДП (т. с.) отправя писмен протест до Народното събрание (вж настоящия том, с. 479—480). — 44.

¹⁷ Георги Димитров вероятно има предвид окръжните на ЦК на БРСДП (т. с.) № 84, 85, 285 и 286, адресирани до временните местни партийни комитети. — 46.

¹⁸ Отнася се за Съюза на транспортните работници в България (СТР), създаден на учредителен конгрес в София (6 март 1911) чрез обединяването на Железничарския синдикат, Теле-

графо-пощенския и телефонен синдикат и Съюза на пристанищните работници. В работата на конгреса участвуват Д. Благоев, Г. Кирков и Г. Димитров. Конгресът решава вестниците «Железничар», «Телеграфопощенски вестник» и «Пристанищен работник» да продължават да излизат като органи на съюза и същевременно да се издава периодично Бюлетин на съюза. За секретар на Управителния комитет е избран Др. Коджейков. СТР е изграден към ОРСС. Поставя си за цел да защитава интересите на транспортните работници в България на основата на класовата борба. Г. Димитров подпомага непосредствено дейността на съюза, който става най-многобройната работническа професионална организация в страната. От май 1911 членува в Международната транспортна федерация. Съюзът оказва помощ или непосредствено ръководи стачните борби на транспортния пролетариат (общата стачка на пристанищните работници в Бургас през септ. 1911, стачката на пристанищните работници във Варна през юни—юли 1912, Транспортната стачка 1919—1920 и др.). След 1919 дейци на съюза поддържат радиовръзките на ЦК на БКП с Коминтерна. От приемането на ЗЗД (1924) до Априлските събития 1925 СТР работи полулегално, след което прекратява съществуването си. — 50.

- 19 *Базелски манифест* — приет единодушно от извънредния конгрес на Втория интернационал, състоял се през ноем. 1912 в Базел, Швейцария. В обстановка на започналата през окт. 1912 Балканска война и засилващата се опасност от световна война манифестът призовава международния пролетариат и всички социалистически партии към солидарни действия в борбата срещу империализма. В него се потвърждават основните положения на резолюцията на Щутгартския конгрес на Втория интернационал за милитаризма и международните конфликти (1907) и се посочва, че войната, ако тя избухне, ще предизвика икономическа и политическа криза, която трябва да се използва, за да се ускори ликвидирането на господството на капитала. Припомня се, че Френско-пруската война 1870—1871 е последвана от Парижката комуна 1871, а Руско-японската война 1904—1905 предизвиква революцията в Русия 1905—1907.

На конгреса в Базел от името на БРСДП (т. с.) Хр. Кабакчиев представя протест, отпечатан на френски и немски език, в който се изтъква, че след поражението на Турция между съюзниците ще избухнат нови въоръжени конфликти за подялба на завоюваните територии. За да се предотврати това, в протеста се предлага да се създаде политически и икономически съюз на балканските държави с общ парламент и общи митнически граници, с което ще се улесни създаването на Балканска федеративна република. — 57.

- 20 *Работническият шивашки съюз (РШС)* е основан през лятото на 1907 на конференция на шивашките работници; обединява всички шивашки синдикати и секции в страната. Влиза в състава на ОРСС. От 1909 започна да издава в. «Шивашки работ-

ник», чийто редактор до 1912 е Люба (Любица) Ивошевич-Димитрова. РШС ръководи почти всички стачки на шивашките работници в страната до военно-фашисткия преврат на 9 юни 1923. Като член на Международния работнически шивашки съюз поддържа широки интернационални връзки. Г. Димитров следи отблизо дейността на съюза, подпомага редактирането и издаването на в. «Шивашки работник», участва в работата на съюзните конгреси. РШС е разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 60.

³¹ Става дума за *Съюза на търговските служещи в България*, създаден в края на 1907 и началото на 1908 към ОРСС. Софийският синдикат на търговските служещи подготвя проектоустава и извършва цялата организаторска работа по изграждането на съюза. Първоначално в него се включват търговските служещи от София, Плевен, Сливен, Лом и другаде. От 1910 издава в. «Търговски служащ», който води борба против опортюнизма в синдикалното движение. През 1910 съюзът влиза в Международния секретариат на търговските служещи и чрез Хр. Кабакчиев участва в международната конференция на търговските служещи в Копенхаген. Разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 60.

³² *Интернационални професионални секретариати* — организации, които обединяват в международен мащаб организирани в профсъюзи работници и служещи от дадено производство в различните страни. Първият международен професионален секретариат е създаден през 1871 и обединява производителите на ръкавици. През 1913 броят на секретариатите е 32, а числото на влизащите в тях работници — 3 679 691. — 62.

³³ Има се предвид *Седмата международна конференция на секретариите на националните синдикални централи*, състояла се в Будапеща на 27—29 юли (10—12 авг. н. ст.) 1911. В работата й участвуват делегати от 18 страни. От България присъствуват представители на ОРСС (Г. Димитров, В. Коларов и Ив. Ганчев) и на Обединения синдикален съюз (Я. Сакъзов и Г. Карпузов). Г. Димитров изпраща още на 15 (28) юли доклад (отпечатан като брошура на немски език) до Международния синдикален секретариат за дейността на ОРСС, в който се настоява за приемането му в секретариата (вж Съч. Т. 3. С., 1982, с.21—46). До конференцията в Международния синдикален секретариат влиза само Обединеният синдикален съюз, тъй като пръв е направил постъпки да бъде приет, а по решение на секретариата към него не може да се числи повече от една синдикална централа от дадена страна. (ОРСС формално не членува в Международния синдикален секретариат; от 11-те браншови професионални съюзи към него 9 са членове на съответните международни секретариати, а самият ОРСС влиза в Международното социалистическо бюро и участва във всички конгреси на Втория интернационал.)

Непосредствено преди откриването на конференцията се провежда предварително съвещание на представителите на балкан-

ските страни и Австро-Унгария, на което след обстойно изложение на В. Коларов се решава да бъде поставен «българският въпрос» — за приемането на ОРСС в Международния синдикален секретариат. Конференцията изключва Обединения синдикален съюз, но не приема и ОРСС; изказва се пожелание за обединяване на двата съюза.

Г. Димитров разглежда обстойно решенията на Будапещенската конференция и тяхното значение за развитието на революционното синдикално движение в България в статиите си «Будапещенската резолюция» и «След Будапещенската конференция» (вж Съч. Т. 3, С., 1982, с. 101—105, 110—114). — 62.

- ²⁴ Георги Димитров има предвид *Обединения общ работнически синдикален съюз (ОБОРСС)*, създаден през юли 1908 чрез сливането на общоделския Свободен общ работнически синдикален съюз и синдикатите при анархолибералския Работнически социалдемократически съюз «Пролетарий». Обединението се извършва на основата на т. нар. «синдикален неутралитет», чиито привърженици (Я. Сакъзов, Асен Цанков, Ил. Янулов и др.) отхвърлят необходимостта от идейни и организационни връзки между социалдемократическата партия и синдикалното движение. Гласък на обединителния стремеж дава приетата през авг. 1907 Шутгартска резолюция на Втория интернационал за взаимоотношенията между партията и синдикатите. През март 1909 се провежда обединителният учредителен конгрес, който приема Устава на ОБОРСС. Обединеният синдикален съюз стои на реформистки позиции и води постоянна борба с ОРСС. В стремежа си да наложи обединение на синдикалното движение в България на основата на «синдикалния неутралитет» прибегва до помощта на Международния синдикален секретариат. В годините на войните (1912—1918) в редовете на ОБОРСС настъпва разслоение. Разногласията между съществуващите още от основаването му две течения — дясноопортюнистическо и лявоцентристко — се задълбочават. По време на Първата световна империалистическа война 1914—1918 взема връх лявоцентристкото крило, което присъединява съюза към цимервалдското обединение. През май 1919 с намесата на ЦК на БРСДП(о) се стига до разцепление. Десницата (около в. «Работническа борба») се слива през дек. с. г. със Съюза на съюзите в Конфедерация на труда. Левицата (около в. «Работническа защита»), под чието влияние е СК на ОБОРСС, през септ. 1920 се присъединява към ОРСС. — 62.

- ²⁵ Отнася се за *Общата конфедерация на труда (Confédération générale du travail) (ОКТ)* — национален профсъюзен център във Франция; основана през 1895. В момента на възникването си застава на позициите на класовата борба и провъзгласява за своя крайна цел унищожаването на капитализма. От началото на ХХ в. в нея надделява влиянието на анархосиндикалистите и реформистите. Нейните водачи признават само икономическите форми на борба и отричат ръководната роля на пролетарската партия в синдикалното движение. В периода на Първата све-

товна война 1914—1918 те застават на страната на империалистическата буржоазия и водят политика на класово сътрудничество и «защита на отечеството». Реформистското ръководство на ОКТ начело с Л. Жуо три пъти (1921, 1939 и 1947) предизвиква разкол в нейните редици. В годините на немско-фашистката окупация (1940—1944) ОКТ се намира в нелегалност. През 1945 е един от организаторите на Световната федерация на профсъюзите. В 1948 реформистското ѝ ръководство създава профцентър АВКФ—Форс увриер. В съвременните условия ОКТ се обявява за единство на работническата класа, за подобряване на нейното положение, за демократични свободи и мир. Работи в сътрудничество с Френската комунистическа партия. — 65.

²⁶ Георги Димитров има предвид възгледите и дейността на онази част от организациите на Общата конфедерация на труда във Франция, под влияние на която през 1906 на конгреса в Амьен е приета т. нар. А м и е н с к а х а р т а — документ, изработен в духа на анархосиндикалистките идеи. В нея синдикатите се признават за единствена форма на класово обединение на работниците, декларира се отказ от политическата борба, а общата икономическа стачка се обявява за най-сигурното средство за унищожаване на капиталистическия строй. Един от най-важните пунктове в хартата провъзгласява «независимостта» на профсъюзите от политическите партии — постановка, която впоследствие се използва от опортюнистите срещу революционното профсъюзно движение и неговите връзки с комунистическите партии. — 65.

²⁷ Холандия е класически пример за разпокъсаност на професионалното движение. В края на 1912 съществуват следните профсъюзни обединения:

а) *Нидерландско (Национално) обединение на профсъюзите* (Nederlansch Verbond van Vakvereenigingen—NVV)—реформистски профсъюзен център със седалище Амстердам. Основан през 1906 по инициатива на отцепилия се от Националния работнически секретариат Съюз на шлифовчиците на диаманти. Свързан е със Социалдемократическата работническа партия. Най-силно влияние има сред транспортните работници, металорботниците и железничарите. Макар да участва в класови конфликти, предпочита компромиси и съглашения със собствениците. Дългогодишен негов ръководител (от 1907 до 1919) е Р. Стенхойс — член на Генералния съвет на Амстердамския интернационал на профсъюзите. През 1907 NVV се присъединява към Международния синдикален секретариат вместо членувания дотогава Национален работнически секретариат. През 1912 NVV наброява 52 235 членове.

Днес NVV е под влияние на Партията на труда и членува в Международната конфедерация на свободните профсъюзи.

б) *Национален работнически секретариат* (Nacional Arbeids Sekretariat — NAS) — най-старият профсъюзен център в Холандия; основан през 1893. Привърженик на революционния

синдикализъм. През 1899 се обявява за независим профсъюзен център. Най-голямо влияние има сред пристанищните и строителните работници. Членува в Международния синдикален секретариат до 1907, когато е изместен от Нидерландското обединение на профсъюзите. През 1923 от NAS се отцепва групата на анархосиндикалистите; останалото мнозинство се присъединява към Профинтерна.

в) *Християнски национален съюз на профсъюзите* (Christelyk National Vakverbond — CNV) — основан през 1909. Обединява работници и служещи, изповядващи протестантска религия. Най-големите профсъюзи, принадлежащи към него, са Съюзът на строителните работници и Съюзът на фабричните, транспортните и пристанищните работници. Присъединен към Протестантския интернационал. Днес съществува като Национално обединение на християнските профсъюзи, което е под влияние на Християнско-историческия съюз и членува в Общата конфедерация на труда.

г) *Бюро на римо-католическите професионални организации* (Bureau voor de RK Vakorganisatie — BRKV) — основано през 1909 под ръководството на католическото духовенство. Отрича класовата борба като средство за защита на работническите интереси. Въпреки това членовете му са принудени да участват и в открити класови конфликти — стачки и др. Най-големите римо-католически синдикати са на металоработниците, текстилците, строителите и железничарите. През 1946 на негова основа е създадено Нидерландското обединение на католическите профсъюзи, което се намира под влияние на Католическата народна партия и влиза в Общата конфедерация на труда. — 65.

²⁸ Става дума за общата стачка в Швеция, обявена на 4 август 1909 и обхванала всички клонове на производството. Броят на стачкуващите е над 300 000 души. — 66.

²⁹ Има се предвид големият локаут на книговезките работници във Финландия (ян. — 26 апр. 1911) и стачката на печатарските работници, проведена по същото време (ян. — 5 апр. 1911). Причина за избухването на конфликта е опитът на собствениците на печатници (след неуспешни преговори с работниците в края на 1910) да унищожат всички колективни трудови договори, както и съществуващите фондове за синдикираните работници. Борбата, продължила повече от 12 седмици под ръководството на Печатарския и Книговезкия синдикат, получава морална и материална подкрепа от националната синдикална централа в помощ на печатарите са отпуснати 89 240 финландски марки, а на книговезците — 31 358. Стачкуващите получават парична помощ и от националните синдикални централи на Швеция, Дания и Норвегия. Стачната борба завършва с успех за работниците — подписани са нови колективни трудови договори и са запазени работническите фондове. — 66.

³⁰ Става дума за разногласията в австрийското профсъюзно дни

жение. Те се появяват през 90-те години на XIX в. и се засилват главно след обособяването на Чешката социалдемократическа партия (ЧСДП) през 1893. На своя конгрес през 1896 ЧСДП издига лозунг за организиране на чешките работници в отделни национални професионални организации. Този въпрос се поставя от чешките делегати и на свикания с. г. профсъюзен конгрес, но не получава решение поради категоричното несъгласие на К. Легин (гост на конгреса) и на австрийските делегати. През 1897 е свикан чешки синдикален конгрес, който избира Централна комисия в Прага, аналогична по функции на Централната комисия на австрийските синдикати. Фактическо разцепление обаче не настъпва, тъй като австрийските профсъюзи допускат към тях да се образуват специални чешки групи и не пречат на контактите им с Централната комисия в Прага. Единството се поддържа и от общите стачни борби. Рязък конфликт настъпва през 1904, когато К. Легин в отчета на Международния синдикален секретариат за 1903 изобщо не споменава за съществуването на чешката комисия. Амстердамската синдикална конференция (1906) одобрява действията на К. Легин. В Бърно е свикана чешка профсъюзна конференция, на която се поставя въпросът да се разреши на всички националности в Австро-Унгария да организират автономни профсъюзни комисии (бюра), а Централната комисия да се реорганизира в коалиционен орган на тези комисии. Ръководителите на австрийското профсъюзно движение не се съгласяват и на свикания извънреден конгрес предлагат в Централната комисия да се включат и представители на националните комисии. Предложението е отхвърлено и конгресът завършва с пълно разцепление. Създадени са самостоятелни чешки организации във всички браншове. Известно време единството се запазва при тютюноработниците (до 1911) и при железничарите (до 1912). — 66.

■ В края на 1911 в Италия съществуват следните синдикални централи:

Обща конфедерация на труда (La Confederazione Generale del Lavoro) — най-голямото профсъюзно обединение в Италия, основано в 1906. Членува в Международния синдикален секретариат. През 1911 наброява 384 446 членове, от които 231 359 земеделски работници.

Национален комитет за пряко действие (Comité National d'Action Directe — CNAD) — състои се от представители на организациите, отцепили се от Общата конфедерация на труда. Целта на комитета е да се бори срещу противниците на анархистичния метод на пряко действие. Членуващите в него организации не плащат членски внос; разходите им са за сметка на Камарата на труда в Парма, която е и ръководен орган на комитета. През 1910 CNAD има 150 000 членове.

Общ секретариат на професионалните съюзи (Secrétariat Général des Unions Professionnelles — SGUP) — католически профсъюзен център, който през 1911 обединява 374 синдиката със 104 614 членове. Има за задача да защитава професионалните

интереси на работниците-католици и да ги представя пред работодателите. Намира се в пълна зависимост от католическата църква и папата, които чрез SGUP внасят разкол в редовете на пролетариата. — 67.

³² Отнася се за *Итало-турската война 1911—1912* (Т р и п о л и т а н с к а в о й н а) — колониална империалистическа война на Италия за заграбване на северноафриканските провинции на Османската империя — Триполи и Киренайка. На 28 септ. 1911 Италия поставя ултимативно искане пред Турция да ѝ предаде Триполи и Киренайка и получила отказ, започва военни действия. Италианските войски завземат Триполи и Додеканезките острови. Кризата на Балканите в навечерието на Балканската война 1912—1913 принуждава Турция да подпише договор (18 окт. 1912), с който «дарява» с автономия населението на Триполи и Киренайка. Италия ги превръща в своя колония — Либия, като анексира и Додеканезките острови. По израза на В. И. Ленин Итало-турската война 1911—1912 е типична колониална война на «цивилизована» държава от ХХ век. — 67.

³³ *Работническият текстилен съюз (РТС)* е основан на учредителна конференция в Сливен (юли 1908) на основата на Работническият текстилен синдикат; влиза в състава на ОРСС. Конференцията протича под непосредственото ръководство на Г. Димитров. РТС е член на Международния текстилен секретариат. Съюзът ръководи 62-дневната стачка на сливенските текстилци (17 септ.—20 ноем. 1908) и стачките на текстилните работници от Габрово, Пловдив и Самоков. Негов печатен орган отначало е в. «Съюзен бюлетин на текстилните работници в България», а от 25 авг. 1909 — в. «Текстилен работник». Пръв председател е Ат. Каварджиков. РТС е разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 70.

³⁴ *Работническият рудничарски съюз (РРС)* е създаден на учредителен конгрес в края на март 1909 на основата на Рудничарският синдикат в Перник и с участието на синдикалните групи в други мини; влиза в състава на ОРСС. Учредителният конгрес приема Устав на РРС и избира ръководни органи. Г. Димитров участва в редактирането на в. «Рудничар» и непосредствено ръководи рудничарските борби и стачки. Третият (1911) и Четвъртият (1912) конгрес на РРС го избират за секретар на съюза. От 1913 до 1924 секретар на РРС е Т. Ненков. В навечерието на Балканската война съюзът се масовизира. През военните години (1912—1918) дейността му е ограничена. След Първата световна война се разраства и укрепва, голяма роля за което изиграва организационната и политическата дейност на Г. Димитров сред миньорите. През 1919—1921 РРС организира и ръководи масовите миньорски стачни борби. В началото на 1922 след дългогодишно прекъсване започва да излиза отново в. «Рудничар». РРС е разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 70.

- ³⁵ *Металороботническият съюз (МС)* е основан през ноем. 1907 на основата на Софийския металороботнически синдикат, към който се присъединяват Плевенският и Русенският синдикат; влиза в състава на ОРСС. Първият редовен конгрес на МС се провежда през юли 1910. Секретар на Централното настоятелство е А. Иванов. МС обхваща предимно железарски работници и металороботници от промишлените предприятия. Има организации в почти всички големи градове на страната. Печатен орган — в. «Металороботник» (излиза от ян. 1910). МС е разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 70.
- ³⁶ *Работническият дърводелски съюз (РДС)* е създаден в началото на 1909 към ОРСС. Печатен орган — в. «Дърводелски работник». Още от основаването му Г. Димитров оказва непосредствена помощ за неговото разрастване и укрепване. Първият редовен конгрес се провежда на 8 апр. 1911 в София. До Балканската война 1912—1913 съюзът организира и ръководи стачните борби на дърводелските работници. През годините на Първата световна империалистическа война (1915—1918) прекратява дейността си. След войната постепенно се превръща в масова организация. През 1920 в него влизат повечето от членовете и част от ръководството на Дърводелския съюз при широкосоциалистическата БРСДП. РДС установява връзки с дърводелските съюзи в Германия, Австро-Унгария, Румъния и др.; негови представители участвуват в международни профсъюзни конференции и конгреси. След въвеждането на ЗЗД (1924) продължава да действа полулегално до Априлските събития 1925. — 70.
- ³⁷ *Съюзът на фабричните и други работници в България* е основан на 25 юли 1909 на учредителна конференция чрез обединяването на смесените, фабричните и други синдикати; влиза в състава на ОРСС. Г. Димитров е един от неговите учредители. Секретар-касиер на Централното настоятелство е В. Падин. От май до юли 1910 съюзът издава «Бюлетин на фабричните и други работници в България», а от авг. 1910 — в. «Фабричен работник». Съюзът ръководи 133-дневната стачка на работниците от Кибритената фабрика на Гара Костенец баня (юли—дек. 1909) и други стачни борби. Разтурен е през 1924 по силата на ЗЗД. — 70.
- ³⁸ *Съюзът на строителните работници* е създаден през втората половина на 1912 на основата на изградените след 1904 групи и дружества на строителните, каменоделските, бояджийските и керамичните работници; влиза в състава на ОРСС. Наскоро след създаването си установява връзки с Международния секретариат на строителните работници. По време на Балканските войни (1912—1913) преустановява дейността си. На I конференция на съюза (24—25 май 1914) участвуват представители на 5 организации от страната; според отчета по това време съюзът има 7 секции със 177 членове. Първият редовен конгрес се провежда през 1920. Съюзът ръководи борбите на строителните работ-

ници в страната за подобряване на трудовите условия. Разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 70.

³⁹ *Тютюноработническият съюз (ТС)* е основан през юли 1908 на конференция на тютюневите работници, състояла се в Габрово при ръководното участие на Г. Димитров; влиза в състава на ОРСС. Ръководството на съюза е възложено на Тютюноработническият синдикат в Пловдив. Печатен орган — в. «Тютюноработник». Пръв секретар на съюза е Н. Господинов, по-късно — Ст. Кираджиев. Важна роля в ръководството му играе В. Коларов. Първият редовен конгрес на ТС се провежда на 9 апр. 1911 в София. През 1909 съюзът е приет в Международния тютюноработнически секретариат. До Балканската война 1912—1913 ТС организира и ръководи стачките на тютюневите работници в Русе, Варна, Хасково, Пловдив, Шумен, Самоков и др. Войните (1912—1918) прекъсват дейността му. В условията на следвоенната революционна криза е начело на масовите стачни борби на тютюневите работници (1919, 1922). След въвеждането на ЗЗД (1924) действа полулегално до Априлските събития 1925. — 70.

⁴⁰ *Съюзът на бръснаро-фризьорските работници в България* е създаден на 7 ян. 1914 (вж «Работнически вестник», № 206, 11 ян. 1914). В Международния секретариат на бръснарските работници, основан в Щутгарт през 1907, вероятно е членувал Софийският бръснарски синдикат, присъединен към ОРСС от 1904. През 1912 българската организация временно е изключена от секретариата — докато се преодолеят съществуващите в България разногласия между революционните и опортюнистическите профсъюзи. — 70.

⁴¹ *Работническият кожаро-обущарски съюз (РКОС)* е основан в Плевен през юли 1907 на учредителна конференция на кожарските и обущарските работници; започва редовен вътрешно-организационен живот от окт. 1907 с активното съдействие на Софийския обущарски синдикат. Влиза в състава на ОРСС. Централното му настоятелство първоначално е в София, кратко време — в Плевен, а от май 1910 се установява в Пловдив. Дългогодишен секретар на съюза (от 1910 до 1923) е Рангел Димитров. От 6 февр. 1909 започва да излиза съюзният орган в. «Кожаро-обущар». РКОС ръководи стачните борби на кожарските и обущарските работници в страната. В близки контакти е със Сръбския работнически кожаро-обущарски съюз. Не членува в Международния кожаро-обущарски секретариат. Разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 70.

⁴² Международният синдикален секретариат отправя апел до членуващите в него национални синдикални централи за материална подкрепа на професионалните съюзи в България и Сърбия, след като е получил съответните мотивирани писмени молби от Г. Димитров (вж настоящия том, с. 38—40) и от П. Павлович

(вж «Работнически вестник», № 72, 21 юни 1913). В отговор на апела в помощната акция се включват професионалните организации от редица страни. Най-активно участвуват синдикалните централи в Австрия, Швейцария и Германия, което личи от публикуваните в техните печатни органи квитанции за събрани суми. — 73.

⁴³ *Феникс* — в митологията на древните народи (египтяни, гърци и др.) възшебна птица. Според най-разпространеното предание тя живеела в пустините на Арабия и всеки 500 (или 1000) години отлетала в гр. Хелиопол (Египет), където се самоизгаряла и отново се раждала от пепелта си. Феникс е символ на вечното обновяване. — 78.

⁴⁴ Има се предвид *Лондонският мирен договор*, сключен на 17 май 1913 между държавите от Балканския съюз (България, Сърбия, Гърция и Черна гора) и Турция. Според договора Турция отстъпва на съюзниците всички владения на запад от линията Мидия—Енос и Егейските острови. Албания получава национална независимост.

Георги Димитров нарича сключения мир *предварителен*, тъй като с него не се премахват съществуващите противоречия между балканските държави. Между съюзниците избухват остри спорове за подялба на освободените земи, които разпалват национализма и шовинизма и предизвикват Междусъюзническата война 1913. — 80.

⁴⁵ *Петнадесетият редовен конгрес на белгийските синдикати* се провежда в Брюксел на 15 и 16 юни (н. ст.) 1913. Присъствуват 189 делегати; гости са представители на синдикалните централи от Холандия, Швейцария и Румъния. Конгресът обсъжда изключително организационни въпроси. След критичен анализ на отчета за 1912 (извадки от който са публикувани в «Работнически вестник», № 158, 5 юни 1913) се констатира, че ръстът и заздравяването на белгийските синдикати в последните години са незадоволителни, което налага основна реорганизация на Синдикалната комисия. Обсъдени са и въпросите за централизацията на синдикатите и за професионалните работнически училища. Конгресът препоръчва централизацията да се доведе до край и взема решение професионалното образование на работниците да бъде под непосредствения контрол на профсъюзите. — 83.

⁴⁶ Брошурата «*Организацията на работничките*» излиза от печат към края на май 1914. В нея са включени четирите статии на Г. Димитров със същото заглавие, публикувани в «Работнически вестник», № 59, 61, 64 и 68 от 6, 8, 12 и 16 юни 1913. Като приложение е дадена резолюцията на VII синдикален конгрес (1910) «За агитацията между работничките и тяхната организация». Брошурата е издадена по решение на IX синдикален конгрес (1912). — 85.

- ⁴⁷ *Буржоазното женско движение*, оформило се и получило широко разпространение през втората половина на XIX в., приема формата на феминизъм — борба за изравняване правата на жените с правата на мъжете в рамките на буржоазната държава. В това движение въпросите на еманципацията преобладават над икономическите и влизат в разрез с тях, когато се отнасят до работническата класа (отрича се необходимостта от законодателна защита на майчинството и женския труд, по-ранна пенсионна възраст за жените и пр.). Борбата за висше образование и политически права е главната задача на буржоазния интелегентски феминизъм. — 92.
- ⁴⁸ Георги Димитров има предвид *Шестия конгрес на ОРСС* (Варна, 22—24 юли 1909) и по-специално обсъдения по реферат на Г. Димитров въпрос за агитацията сред индустриалния пролетариат и неговата организация. След разискванията по реферата е проета резолюция, в която се препоръчват следните практически мерки: 1. «Между работничките да се изпращат винаги за агитатори другари, които могат да поддържат чисти пролетарски отношения с работничките и да водят сериозна агитация.» 2. «За подготвяне работнички-агитаторки, дето е възможно, да се образуват специални кръжоци.» (Вж Съч. Т. 2, С., 1982, с. 59 и 60). — 100.
- ⁴⁹ Става дума за *Седмия конгрес на ОРСС*, състоял се в София на 14—16 юли 1910. Реферат на тема «Агитацията между работничките и тяхната организация» изнася Йордан Йорданов. След разискванията по реферата е приета резолюция, точка IV от която е предложена от Г. Димитров (вж настоящия том, с. 105—106). — 101.
- ⁵⁰ Отнася се за *Деветия синдикален конгрес*, състоял се в София на 25—26 март 1912. Като отчита дейността на ОРСС през 1911, конгресът констатира, че числото на организирани работнички е спаднало. При разискванията по този въпрос се изказва и Люба Ивошевич-Димитрова. По нейно предложение е оформена т. 13 от резолюцията по отчета: «Подчертава се резолюцията на VII синдикален конгрес относително агитацията всред работничките, като се задължава Синдикалният комитет да подтиква и улеснява тая агитация, като изпълни решението на същия конгрес за написване специална за тая цел брошура.» (Вж «Деветият конгрес на ОРСС в България. (Кратко извлечение от отчета на Синдикалният комитет и протоколите на конгреса.)» С. Партийна соц. к-ца и п-ца, 1912, с. 12, 22—23 и 32.) — 101.
- ⁵¹ Георги Димитров има предвид *Деветнадесетия конгрес на БРСДП (т. с.)* (Русе, 15—17 авг. 1912), на който Тина Киркова предлага във в. «Работнически вестник» да се открие рубрика «Женското движение в чужбина», за да се използва опитът на другите страни при организирането на работничките в България (вж «Работнически вестник», № 229, 18 авг. 1912). — 101.

⁵² *Буржоазни «равноправки»* — Георги Димитров има предвид членките и привърженичките на основания през 1908 Съюз на напредничавите жени, преименуван през 1911 в Съюз «Равноправие», начело на който са Ана Карима (съпруга на Я. Сакъзов), М. Джидрова (съпруга на П. Джидров) и др. Негов печатен орган е в. «Равноправие» (25 дек. 1908—1 май 1921) с отговорен редактор А. Карима. Движението на «равноправките» обединява представителки на буржоазната и дребнобуржоазната интелигенция, които поставят ограничено въпроса за политическите и професионалните права на жената. По пътя на реформите (най-вече в областта на изборителното право) те се стремят жените да получат привилегиите и преимуществата, които има мъжът в буржоазното общество.

Партията се обявява против дейността на «равноправките», тъй като тя дезориентира работническите жени и ги отклонява от пътя на класовата революционна борба. — 103.

⁵³ Има се предвид *Седмият редовен конгрес на австрийските синдикати*, открит на 23 септ. 1913 във Виена. Присъствуват 300 делегати, представители на 408 000 синдикални членове. Гости освен К. Легин са и представители на синдикалните централи от балканските страни, Италия, Полша и Австро-Унгария. От България присъствуват намиращите се във Виена за Балканската синдикална конференция представители на ОРСС Г. Димитров и Ив. Ганчев, и на ОбОРСС — Н. Сакаров и С. Тодоров. Конгресът обсъжда отчета на Синдикалната комисия за 1912 и въпросите за социалната политика на профсъюзите във връзка с охраната на труда, за привличането на младежта в синдикалните организации и др. — 111.

⁵⁴ *Законът за празниците и неделната почивка* е приет на 14 ян. 1911 на III редовна сесия на XIV обикновено НС, обнародван в «Държавен вестник» № 36 от 17 февр. 1911. С него се отменя Законът за празничните дни в България от 31 ян. 1900. Новият закон предвижда задължителна за всички работници едnodневна почивка през седмицата и девет други дни — най-важните празници през годината. Такава почивка задължително се дава и за работещите в заведения и предприятия, в които производството е непрекъснато. За тях се препоръчва чрез разпределение на празничните и делничните смени или чрез резервни работници да се определи за почивен който и да е ден от седмицата. За неспазване на закона се предвиждат глоби, които се удвояват в случай на повторно нарушение.

Докладните записки и инспекторските рапорти до Министерството на търговията, промишлеността и труда официално изнасят редица факти за неспазване на закона още от влизането му в сила. Обширна информация за неговото нарушаване в цялата страна дават «Работнически вестник» и вестниците на отрасловите профсъюзи. — 122.

⁵⁵ *Законът за защита на женския и детския труд* е приет от

XIII обикновено НС под въздействието на засилващите се стачки борби на българския пролетариат; утвърден с Указ № 13 от 25 март 1905. Член 17 от закона предвижда създаването на комитети на труда, чрез които да се упражнява обществен контрол върху приложението му. Макар и твърде ограничен в сравнение с предложения на 21 юни 1902 от социалдемократическата парламентарна група законопроект, БРСДП (т. с.) и ОРСС се борят за неговото пълно прилагане. За разясняване на закона през 1906 Партийната книжарница издава брошурата на В. Коларов «Законна защита на женския и детския труд», която Г. Димитров използва в речите и статиите си. «Работнически вестник» поддържа постоянна рубрика «Из бойното поле на труда», в която се поместват дописки от цялата страна за нарушения на закона. Законът е в сила до апр. 1917, когато е заменен със Закона за хигиената и безопасността на труда. — 123.

⁵⁶ Отнася се за *Междусъюзническата война 1913* (В т о р а б а л к а н с к а в о й н а) — война между България и бившите ѝ съюзници от Балканския съюз — Сърбия, Гърция, Черна гора и присъединилата се към тях Румъния, предизвикана от рязкото изостряне на противоречията между тях след Балканската война 1912—1913. Политиката на големите империалистически държави съдействува за раздухване на национализма и враждата между балканските народи и подхранва стремежите на балканските буржоазно-монархически клики към хегемонизъм на полуострова.

Сръбското и гръцкото правителство започват дипломатическа подготовка за война против България още през 1912. Само два дни след подписването на Лондонския мирен договор (17 май 1913) те сключват военнополитически съюз, насочен срещу България. Сръбското правителство настоява за ревизия на договора. Българската буржоазия претендира за цяла Македония и Тракия. В споровете за подялбата на освободените земи Черна гора се присъединява към Сърбия и Гърция, а Румъния предявява претенции за Южна Добруджа. Сърбия, Гърция, Черна гора и Румъния са подкрепени от Съглашението, включително и от Русия, а Турция — от Централните сили. България е застрашена от международна изолация. При създадената тежка обстановка българските управляващи кръгове и монархът не съумяват да спечелят поддръжката на някоя от Великите сили, преди всичко на Русия, за да се предотврати създаването на антибългарска коалиция на Балканите и да се постигне националното обединение на българския народ.

Партията на тесните социалисти се обявява решително срещу призивите за война и издига редица искания с цел да се задълбочи сближаването на балканските народи. Тя се бори за разрешаване на националните противоречия чрез създаване на Балканска демократична федерация.

На 16 юни 1913 по нареждане на цар Фердинанд българската армия атакува сръбски и гръцки части в Македония с цел да ги изтласка от оспорваните райони. Сърбия и Гърция, а

на 27 и 30 юни — Румъния и Турция, започват активни военни действия срещу България, която претърпява поражение. С мирния договор от 28 юли 1913, сключен в Букурещ, се слага край на войната. Южна Добруджа е дадена на Румъния, Сърбия за взема Вардарския дял на Македония, а Гърция — Южна Македония. България запазва само района на Родопите, Пиринския край с района на р. Струмица и Западна Тракия между реките Места и Марица. По Цариградския договор, сключен на 16 септ. 1913 между България и Турция, България изгубва и Източна Тракия, която отново преминава към Турция.

България излиза от войната ограбена, разпокъсана и с разорено народно стопанство. Това е първата национална катастрофа на българския народ. От заграбените български земи в България прииждат хиляди бежанци, които търсят спасение от преследванията на чуждите шовинистични правителства. — 126.

⁶⁷ Брошурата *«Единството на синдикалното движение и Интернационала (Балканската синдикална конференция във Виена и нейното решение)»* излиза от печат в началото на март 1914. В нея са включени публикуваните във в. «Работнически вестник» (№ 134—140 от 13—20 окт. 1913) статии на Г. Димитров с общо заглавие «Единството на синдикалното движение», негови материали, отразяващи работата на Виенската синдикална конференция (27 септ. (10 окт.) 1913), както и официалният протокол от конференцията. В настоящия том се публикува цялата брошура, като чуждият текст е отпечатан с друг шрифт. — 145.

⁶⁸ *Осмата международна конференция на секретарите на националните синдикални централи* се провежда в Цюрих на 3—5 септ. 1913. Присъствуват 22 делегати от 17 страни. Като гости са поканени секретарите на международните секретариати по производства (25 души), един представител на Парламентарния комитет на английските работници и секретарят на ОБОРСС в България Н. Сакаров. Конференцията обсъжда дейността на Международния синдикален секретариат през 1911—1912 и въпросите за членството в международните синдикални секретариати по производства, за уреждане на международни работнически конгреси, за 8-часов работен ден и премахване на нощния труд, за основаване на информационни бюра във всички страни и пр. В отчетния доклад на К. Легин и при неговото обсъждане се разглежда състоянието на синдикалното движение в България и Сърбия след Балканските войни (1912—1913) и въпросът за обединението на двете синдикални централи в България — ОРСС и ОБОРСС. След изказванията по българския въпрос на хърватския делегат В. Букшег, на А. Хюбер (Австрия) и Жуо (Франция) се взема решение да се свика на 27 септ. (10 окт. н. ст.) 1913 във Виена специална конференция на представителите на балканските страни с участието на К. Легин, за да се обсъди състоянието на синдикалното движение в България и Сърбия.

Подробна информация за работата на конференцията и осо-

бено за разискванията по българския въпрос е публикувана в «Работнически вестник», № 110, 112, 113 и 114 от 15, 18, 19 и 20 септ. 1913. — 147.

- ⁵⁹ *Съюз на съюзите* — обединение на неутралните профсъюзи на държавните и общинските служещи (Българския учителски съюз, Железничарския съюз, Телеграфо-пощенския съюз, Съюза на служещите в държавните и изборните учредения, Фелдшерското дружество и др.). Обединението на неутралните съюзи се извършва през март 1909, когато се създава Централен секретариат с по един представител на всеки съюз. Учредителният конгрес на съюза се провежда на 10 юли 1911. Водеща роля в създаването и дейността му имат Учителският съюз и Съюзът на държавните служители. Намира се под влияние на общоделците. През 1919 заедно със Свободния общ синдикален съюз образува **К о н ф е д е р а ц и я н а т р у д а**. — 159.
- ⁶⁰ *«Разцеплението»* — очистването на БРСДП от опортюнизма през пролетта на 1903. То се предшества от упорита и продължителна борба на революционните марксисти начело с Д. Благоев против оформилото се в партията опортюнистическо течение — общоделството, по основните въпроси на класовата борба, за характера на революционната марксистка партия и развитието на работническото движение. Г. Димитров застава на страната на революционните марксисти в Софийската партийна организация и участва активно в разобличаването на опортюнистите. Десетият партиен конгрес (1903) обявява за изключени от БРСДП всички организации и членове, които стоят на позициите на общоделството, и с това изпълнява, по думите на В. И. Ленин, първото условие на истинския комунизъм — пълен идеен и организационен разрив с опортюнизма. — 160.
- ⁶¹ Георги Димитров има предвид *широкосоциалистическата Българска работническа социалдемократическа партия*, която се оформя след X конгрес на БРСДП (1903) от отстраненото от партията опортюнистическо течение на общоделците. Тя обхваща предимно занаятчийски и дребнобуржоазни прослойки от града и селото, държавни служители и незначителна част от индустриалния пролетариат. Поддържа като своя идейна платформа общоделството, което е българска разновидност на ревизионизма и опортюнизма в международното работническо и социалистическо движение. Върху общоделците, наричани и **ш и р о к и с о ц и а л и с т и**, силно влияние оказва бернщайнианството. Те прилагат широко тактиката на класово сътрудничество с буржоазията и разединяват работническото движение, участвуват в буржоазни блокове и правителствени коалиции против интересите на трудещите се. През 1908—1909 към широкасциалистическата партия се присъединяват отстранените от БРСДП (т. с.) центристски групи на анархолибералите и прогресистите, поради което започва да се нарича БРСДП (обединена). По време на Първата световна империали-

стическа война 1914—1918 БРСДП(о) застава на социалшовинистически позиции и влиза в блок със съглашенофилските буржоазни и дребнобуржоазни партии. Тя посреща враждебно Октомврийската революция 1917. След революцията най-съзнателните работници я напускат и влизат в БКП. БРСДП(о) се ангажира с военно-фашисткия преврат на 9 юни 1923 и чрез свой представител участва в правителството на Ал. Цанков. Широките социалисти отхвърлят предложението на БКП при подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 за изграждане на единен фронт в името на работническо-селско правителство. В годините на фашистката диктатура десните лидери на широкосоциалистическата партия продължават своя антикомунистически курс, а някои от тях сътрудничат на фашизма. През 30-те и началото на 40-те години в партията на широките социалисти се формира ляво течение от млади социалисти, които вземат участие в народнофронтовското и отечественофронтовското движение, ръководено от БКП. След победата на 9 септ. 1944 здравите сили овладяват ръководството на партията (авг. 1945). Десницата се обособява като опозиционна на ОФ партия под името БРСДП (о) и влиза в общ блок с опозиционния БЗНС (Никола Петков). През 1948 отечественофронтовската БРСДП се влива в БКП, като приема нейната програма и организационните ѝ принципи. През 1947 във връзка с разгрома на буржоазната опозиция престава да съществува и БРСДП(о). — 160.

•• *«Синдикален неутралитет»* — основен принцип в дейността на общоделските синдикати, провъзгласен официално на учредителния конгрес на Свободния синдикален съюз (авг. 1904). Най-ярките представители на теорията за «синдикалния неутралитет» и «свободния синдикализъм» — Я. Сакъзов, И. Янулов и Ас. Цанков, отхвърлят необходимостта от идейни и организационни връзки между Социалдемократическата партия и синдикалното движение. Те считат, че синдикатите трябва да водят само икономическа борба за защита на непосредствените интереси на трудещите се. Организационен неутралитет пропагандират и анархолибералите, които се обявяват против ръководната роля на партията по отношение на синдикалните организации.

Опортюнистическата теория за «синдикален неутралитет» е по същество отрицание на марксистката постановка, че партията като висша форма на пролетарска организация е призвана да играе ръководна роля по отношение на работническото движение и професионалните работнически организации. Лишено от ръководството на революционно-марксистката партия и влиянието на социалистическите идеи, синдикалното движение неизбежно изпада под въздействието на буржоазната идеология, в резултат на което то се изражда и престава да е класово революционно движение. От страниците на «Работнически вестник» и сп. «Ново време» Д. Благоев, Г. Кирков, В. Коларов, Хр. Кабакчиев, Г. Димитров и Т. Петров разкриват

вредата на «синдикалния неутралитет» за работническото движение. — 160.

⁶³ Георги Димитров има предвид *Българския учителски съюз* (БУС) след разцеплението му през 1905. Учреден в 1895 като професионална организация за защита интересите на народните учители. Голяма роля за създаването му изиграва Видинското учителско дружество, образувано през 1889 по инициатива на Д. Благоев и ръководено от него. Още от самото начало в БУС се оформят две течения: официално, което се стреми да превърне съюза в орган на държавата за прокаране на буржоазната идеология в училищата, и неофициално, представяно от учители-социалисти, народници и техни съмишленици, което отстоява професионално-борческия характер на БУС и защитава интересите на народните учители и на народното образование. След разцеплението в 1905 и създаването на Учителската социал-демократическа организация (УСДО) БУС изживява дълбока идейна, организационна и политическа криза и се превръща в небоеспособна професионална организация. След Деветнадесетомайския преврат 1934 БУС е разтурен и е създаден казюният Учителски съюз. По-голямата част от членовете на БУС преминават в редовете на учителската профопозиция, ръководена от учители-комунисти, и вземат участие в борбата против фашистката просветна политика. — 162.

⁶⁴ Георги Димитров има предвид *Втория интернационал*, основан през 1889 в Париж при активното участие на Ф. Енгелс, под чието влияние се развива до смъртта му (1895). Вторият интернационал се създава в условията на прехода на световното работническо движение към нов, по-висок етап на развитие, който се характеризира с установяването на идеологическо надмощие на марксизма и образуването в редица страни на Европа и САЩ на национални политически партии на работническата класа. Отначало Вторият интернационал допринася за създаване на масово работническо движение, за разпространението на марксизма и за укрепването на социалистическите партии на марксистка основа. В епохата на империализма в него надделяват опортюнистическите тенденции. Опортюнистите подлагат на ревизия основните положения на революционния марксизъм.

Развитието на Втория интернационал се характеризира с непримирима борба на революционните марксисти начело с В. И. Ленин и болшевиките против опортюнизма. На конгресите в Щутгарт (1907), Копенхаген (1910) и Базел (1912) се обсъжда въпросът за опасността от империалистическа война. Под влияние на левите сили се приемат резолюции, с които социалдемократите се задължават да водят организирана борба против войната. В началото на Първата световна война лидерите на Втория интернационал изменят на делото на социализма и на интересите на пролетариата. Повечето от социалдемократическите партии в Западна Европа се присъединяват към националните буржоазии и издигат социалшовинистични лозунги за «защита

на отечеството» и за «граждански мир», а някои от лидерите им влизат в буржоазните правителства. В обстановка на идейно-политически крах на Втория интернационал болшевиките начело с Ленин отстояват най-последователно революционния пролетарски интернационализъм и на Цимервалдската (1915) и Кинталската (1916) международна социалистическа конференция стават обединителен център на «интернационалистите на дело» в международното работническо движение, към които принадлежат и тесните социалисти от България.

След победата на Великата октомврийска социалистическа революция 1917 в обстановката на повсеместен революционен подем се създават условия за образуването на Трети, комунистически интернационал, на който тясносоциалистическата партия е една от съоснователките. — 167.

- ⁶⁵ Отнася се за *Междусъюзническата война 1913.* — 169.
- ⁶⁶ *Международно социалистическо бюро (МСБ)* — постоянен изпълнително-информационен орган на Втория интернационал. Създадено на V конгрес на Интернационала (Париж, 1900) със седалище Брюксел. Негов председател е Е. Вандервелде, а секретар (от 1905) — К. Хюйсманс. Определяща роля в МСБ играе опортюнистическото центриско мнозинство. От началото на Първата световна империалистическа война МСБ фактически престава да съществува. — 172.
- ⁶⁷ *Американска федерация на труда (АФТ)* (American Federation of Labor) — профсъюзно обединение в САЩ, основано през 1881 първоначално като Федерация на организирани профсъюзи на САЩ и Канада, от 1886 — АФТ. Изградена е на цеховия принцип и обединява предимно работническата аристокрация. От 1909 е член на Международния синдикален секретариат. Реформистското ръководство на АФТ (начело със С. Гомперс — до 1924 неин почти несменен председател) отрича принципите на социализма и класовата борба, проповядва «класово сътрудничество» и защитава капиталистическите порядки в САЩ, заема крайно враждебни позиции към Съветска Русия. През 1945 лидерите на АФТ се обявяват против създаването на Световната федерация на профсъюзите, а впоследствие активно участвуват в основаването на реформистката Международна конфедерация на свободните профсъюзи. През 1955 АФТ се слива с Конгреса на производствените профсъюзи, при което се създава профсъюзното обединение Американска федерация на труда — Конгрес на производствените профсъюзи. — 172.
- ⁶⁸ *Индустриален работнически съюз* — има се предвид основаната през 1905 в САЩ профсъюзна организация Индустриални работници на света (Industrial Workers of the World). За разлика от Американската федерация на труда тя е изградена на производствен принцип и обединява преди всичко неквалифицирани работници. През 1908 ръководството ѝ е завзето от анархосин-

дикалистите. Независимо от редица грешки от анархосиндикалистски характер тя изиграва значителна роля в историята на американското работническо движение. За времето на своето съществуване ръководи около 150 големи стачки. В годините на Първата световна империалистическа война 1914—1918 заема антивоенни позиции и приветства победата на Октомврийската революция 1917. През 20-те години, след като революционните елементи от нея преминават в редовете на Комунистическата партия, престава да съществува. — 172.

⁶⁹ Георги Димитров има предвид привържениците на «левицата» (Н. Сакаров, Г. Бакалов, Н. Харлаков, К. Тинева и др.) и «десницата» (Я. Сакъзов, Кр. Пастухов, Гр. Василев, П. Джидров, Ас. Цанков, Е. Николов и др.) в партията на широките социалисти и в Свободния синдикален съюз. — 175.

⁷⁰ Отнася се за резолюцията за взаимоотношенията между социал демократическите партии и работническите синдикати, гласувана на Щутгартския конгрес на Втория интернационал (18—24 авг. 1907). По настояване на болшевиките резолюцията осъжда ревизионистичната теория «за хармония между труда и капиталта» и подчертава необходимостта от признаване на социалистическите принципи и от съгласувани действия на профсъюзите и партиите. Тесните социалисти посрещат със задоволство решенията на Щутгартския конгрес, тъй като те допринасят за укрепване на техните позиции в борбата с общоделството и другите опортюнистически течения. — 179.

⁷¹ Георги Димитров има предвид обединението на центристките течения на анархолибералите и прогресистите с широкосоциалистическата партия (1908—1909). — 181.

⁷² Става дума за групите, които влизат в *Учителската социал демократическа организация (УСДО)*. Създадена през пролетта на 1905 по почин на Д. Благоев, УСДО е организация на учителите-марксисти, която защитава материалните и политическите интереси на учителите на основата на класовата борба. До 1921 се намира под непосредственото ръководство на партията. Против тесните идейни и организационни връзки на УСДО с БРСДП (т. с.) се обявяват учителите-анархолиберали (отстранени през дек. 1905 от организацията) и прогресистите (изключени от УСДО през 1908). През 1919 УСДО се преименува *Българска учителска комунистическа организация (тесни социалисти)*. Към нея се присъединяват група учители, напуснали партията на широките социалисти, между които и част от изключените през 1908 прогресисти. По решение на XII редовен конгрес (1921) тя влиза в състава на ОРСС и се преименува *Организация на учителите и служещите по народната просвета*. — 194.

⁷³ Става дума за отчет на Международния секретариат на каменоделските работници, изложен от секретаря Роберт Колб пред

IV редовен конгрес на съюза (Брюксел, 29 септ. 1913). За работата на конгреса Ал. Пеев изпраща специална кореспонденция до «Работнически вестник» (вж бр. 135, 14 окт. 1913, рубрика «Външен преглед»). — 197.

- ⁷⁴ *Закон за насърчение на местната промишленост* — приет от Народното събрание на 20 дек. 1894, допълнен през май 1905. С него държавата покровителствува съществуващите индустриални предприятия (както и тези, които ще се открият в срок от 10 години), притежаващи минимум 25 000 лв. капитал и имащи най-малко 20 души работници. Покровителствуваните предприятия се освобождават за срок от 15 години от данък сгради и данък занятия; осигурява им се безмитен внос на машини и суровини, ако такива не се произвеждат в страната; намаляват се превозните им такси с 35% от тарифата по държавните железници. При определени условия им се отпускат безплатно държавни места, разрешава им се безплатно ползуване на водната енергия и други. — 203.
- ⁷⁵ *Локаут на строителните работници в Германия* — обявен от Предприемаческия съюз през апр. 1910; уволнени са над 150 000 строителни работници. Целта на работодателите е да принудят работниците да се откажат от участие в Съюза на строителните работници и да се подчинят на господарския тариф. В продължение на 6 седмици се водят преговори между работници и работодатели. Сплотеността и устойчивостта на работниците принуждават работодателите да отменят локаута. Съюзът на строителните работници в Германия организира по време на локаута кампания за събиране на средства в подкрепа на уволнените работници и техните семейства, в която се включва и ОРСС. — 208.
- ⁷⁶ През юни—юли 1911 Съюзът на предприемачите в Норвегия се опитва с локаут да нанесе удар на синдикалното движение, в което са организирани около 48 000, или 25%, от годните за организация работници. Съюзът отказва да поднови тарифния договор, сключен между работниците и предприемачите на някои рудници в Северна Норвегия, като при това предлага заплатите на рудничарите да бъдат намалени с 10%. На 21 юни около 3400 рудничари обявяват стачка. В отговор на стачката на 8 юли Съюзът на предприемачите локаутира 17 000 работници от дърводелската, книжарската и целулозната индустрия, а на 15 юли — 15 000 металоработници. Впоследствие числото на локаутираните организирани и неорганизиран работници достига 40 000.
- Синдикалният комитет на ОРСС открива подписка за събиране на помощи за локаутираните норвежки работници и им изпраща 400 лв. чрез Международния синдикален секретариат в Берлин. — 209.
- ⁷⁷ Има се предвид *Общата рудничарска стачка в Англия през 1912*. Федерацията на рудничарите издига искане за установяване на

определена минимална работна заплата, на което притежателите на мините се противопоставят. По тази причина на 16 февр. е обявена стачка, в която вземат участие повече от един милион работници. Стачката продължава до 27 март, когато е прекратена поради измяната на стачния комитет. В подкрепа на английските рудничари се провеждат протестни стачки и манифестации в Германия, Франция и др. Българският пролетариат изпраща в помощ на стачкуващите рудничари 1000 лв. В. «Работнически вестник» помества информационни материали за хода на стачката. — 209.

⁷⁸ *Пернишката рудничарска стачка (1906)* избухва на 18 юни вследствие на крайно лошите условия на работа в мината и против произволите на минната дирекция. На борба се вдигат над 900 работници с искания за признаване правото им на професионално организиране, намаляване на работния ден на 9 часа (с 1 час почивка), редовно изплащане на надниците и др. По решение на ЦК на БРСДП (т. с.) и на Синдикалния комитет на ОРСС стачната борба се ръководи от Г. Кирков и Г. Димитров. Под ръководството на партията и ОРСС в подкрепа на стачкуващите рудничари се вдига цялата работническа класа в страната. Организиран са събрания, митинги, демонстрации, събиране на помощи. Г. Димитров непрекъснато е сред стачниците въпреки неколкократните му арести. За да смаже стачката, минната дирекция използва полиция и войска. След 35-дневна борба стачката е прекратена организирано. Рудничарите не успяват да наложат на държавата всички свои искания, но главното е постигнато — на 22 юли 1906 открито е обявено създаването на Рудничарския синдикат. Г. Димитров прави анализ на стачката и посочва огромното ѝ въздействие върху класовите борби на българския пролетариат. — 210.

⁷⁹ *Общата стачка на текстилните работници в Сливен (1908)* избухва на 17 септ. и продължава 64 дни. Непосредствен повод за обявяването ѝ е отказът на сливенските текстилни капиталисти да подновят колективния трудов договор, сключен с работническият синдикат през лятото на 1907. Стачната борба започват 95 работници от фабриката на Г. Стефанов и сие. На 18 септ. собствениците на 11 текстилни фабрики обявяват локаут и изхвърлят на улицата близо 800 текстилци. Стачката се ръководи от местната партийна организация и секцията на Работническият текстилен съюз. ЦК на БРСДП (т. с.) и Синдикалният комитет на ОРСС се обръщат с призив към българската работническа класа да се подпомогнат стачниците. Г. Кирков и Г. Димитров посещават няколко пъти Сливен и говорят пред стачни събрания. В подкрепа на сливенските стачници Г. Димитров говори и на протестен митинг в София. Предателска роля спрямо работническите синдикати по време на стачната борба играят Обединеният синдикален съюз и анархо-общоделският текстилен синдикат «Обединение», които определят стачката като «авантюра» и призовават работниците към стачкоизменничество. На 20 ноем.

стачката е прекратена организирано без непосредствен успех. Въпреки това тя има голямо значение за привличане на работниците в Работническия текстилен съюз и за разширяване на неговата дейност. — 210.

⁸⁰ *Стачката на работниците от Кибритената фабрика на Гара Костенец през 1909* е най-продължителната стачка в историята на българското работническо движение (139 дни). Тя избухва на 26 юли в отговор на тежката експлоатация и на опитите на фабричната дирекция да ликвидира създадения през април 1909 работнически синдикат. Стачкуващите издигат искания: 1) Да се възстановят на работа несправедливо уволнените работници; 2) Да се премахне уволняването на организираните работници; 3) Да се признае работническият синдикат; 4) Да се увеличат заплатите на работниците; 5) Да се въведе 8-часов работен ден и др. ЦК на БРСДП (т. с.) и Синдикалният комитет на ОРСС следят отблизо развитието на стачката и полагат грижи за правилното ѝ ръководство и за осигуряване на нейния успех. Сред стачкуващите работници често са Д. Благоев, Г. Кирков, В. Коларов, Т. Луканов, Б. Хаджисотиров и най-вече Г. Димитров. ОРСС организира акция за материална подкрепа на стачката. Стачниците получават помощ и от международния пролетариат. Въпреки героичната борба на работниците стачката е прекратена на 6 декември без успех. Главна причина за това е подкрепата, която правителството на Демократическата партия и Съюзът на индустриалците оказват на компанията с доставянето на 1000 каси кибрит от Сърбия. В услуга на компанията се поставят и общоделците, които осигуряват стачкозаместници и разединяват работниците. — 210.

⁸¹ Георги Димитров има предвид събитията след *голямата тютюноработническа стачка през 1910*, избухнала последователно във Варна (9 юни), Шумен (21 юни) и Русе (23 юни) и активно подкрепена от тютюноработническата секция в Пловдив. Стачката, продължила 35 дни, завършва с пълен успех. Наскоро след това Тютюнофабрикантският картел не признава някои от извоюваните придобивки и отказва да уволни стачкозаместниците. На 7 юли във Варна са локаутирани и започват нова стачка около 260 тютюноработници. Поради изменилите се условия тя е прекратена на 10 август без успех въпреки моралната и материална подкрепа на СК на ОРСС и на някои местни работнически организации. Почти по същото време (26 юли—19 авг.) са локаутирани и водят борба 80 тютюноработници от Хасково, но поради предателската роля на местното общоделско тютюноработническо дружество не е постигнат никакъв успех. Двете неуспешни акции на тютюноработниците причиняват финансово отслабване и числено намаление на местните тютюноработнически секции.

На VII международен конгрес на тютюноработниците в Копенхаген (10 авг. 1910) по предложение на В. Коларов е приета резолюция за оказване материална подкрепа на борещите се стачници от Варна и локаутираните от Хасково. — 210.

- ⁸² *Стачката в мина «Плакалница» и фабриката на Гара Елисейна* избухва на 19 юли 1910 в отговор на опитите на минната дирекция да ликвидира създадената рудничарска секция. Участвуват около 400 души. За да подпомогнат организирането на стачката, от София пристигат Г. Димитров и Т. Луканов. БРСДП (т. с.) и ОРСС организират акция за материална подкрепа на стачкуващите работници, провеждат събрания в София и в цялата страна. На 24 авг., след 37-дневна борба, стачката е прекратена. Тя завършва без успех поради неустойчивостта на стачниците (много от тях са доскоро селяни) и предателската роля на широките социалисти от Враца начело с Кр. Пастухов, които събират стачкозаместници. — 210.
- ⁸³ *Бургаската пристанищна стачка* избухва на 2 септ. 1911 в навечерието на изборите за XV обикновено НС. Предизвикани е от отказа на Търговската камара и пристанищното управление да подобрят трудовите условия на работниците. Стачкуват около 1000 души — преносвачи, товарачи, житари и др. Стачката се ръководи от общоделците в неутралното Морско дружество, но получава пълната подкрепа на БРСДП(т. с.), ОРСС и Съюза на транспортните работници, който уведомява за нея транспортните организации в съседните страни и Международния транспортен секретариат. Синдикалният комитет на ОРСС призовава професионалните съюзи и местните работнически съвети да окажат помощ на стачкуващите работници. Във връзка със стачката Г. Димитров пише редица статии и сам отива в Бургас. В града е обявено военно положение, пристанището е блокирано от войска, а полицията упражнява терор над стачниците. Държавата се намесва решително на страната на търговците. Назначени са стачкозаместници. На 15 септ. стачката завършва без успех, за което допринася и измяната на общоделците в Морското дружество. — 210.
- ⁸⁴ *Югославянски работнически дружества* — имат се предвид съществуващите в редица страни работнически просветителни дружества на емигрантите — южни славяни (сърби, хървати, българи и т. н.). Основната им задача е да помагат на емигрантите при намиране на работа в съответната страна, да водят социалистическа пропаганда сред тях и да ги привличат в организацията. ОРСС поддържа тесни връзки с основаното през 1900 Югославянско работническо просветително дружество «Свобода» в Будапеща (вж Съч. Т. 2, С., 1982, с. 467; Т. 3, С., 1982, с. 48—49) и с Югославянското дружество «Слога» във Виена. Чрез «Работнически вестник» Синдикалният комитет регулярно припомня адресите на тези дружества, за да могат заминаващите в чужбина български работници да търсят тяхната помощ. — 221
- ⁸⁵ Има се предвид *Държавният типографски курс*, организиран при Държавната печатница през 1912 по настояване на собствениците на софийските печатници и по инициатива на Търговско-индустриалната камара. За да прецени неговата дейност, Мини

стерството на търговията, промишлеността и труда назначава след войната специална комисия в състав: директорът на Държавната печатница, ръководителят на печатарския курс, представител на министерството, по един представител от Графическия съюз и от Типографското работническо дружество и Г. Димитров — представител на Работническия печатарски съюз, която да разгледа работата на печатарския курс. Първото заседание на комисията се провежда на 23 ноем. 1913. Г. Димитров не присъства, тъй като по това време е в провинцията. — 225.

⁸⁶ *Девети конгрес на ОРСС* — проведен на 25—26 март 1912 в София. Дневен ред: 1. Отчет за синдикалното движение в България през 1911 — докладва Г. Димитров; 2. Отчет на Контролната комисия — д-р Н. Исаков; 3. Тарифните договори и тарифната политика — Н. Господинов; 4. Професионалното образование и синдикалните организации — Н. Пенев; 5. Ревизия на съюзния устав — Г. Димитров; 6. VII интернационална синдикална конференция в Будапеща — В. Коларов; 7. Избор на нов Синдикален комитет. Конгресът избира Синдикален комитет на ОРСС в състав: Г. Димитров (секретар-каснер), А. Иванов, Н. Пенев, Н. Господинов, Др. Коджейков, Ал. Георгиев и М. Наимович. — 225.

⁸⁷ *Стачката на работниците от кожарската фабрика на Минчо Гутев и сие в Габрово* избухва на 23 ноем. 1913 и продължава близо два месеца под ръководството на местната секция на Кожаро-обущарския съюз. Опитите на собствениците да намерят стачкозаместници не успяват. Стачката е прекратена на 21 ян. 1914, когато на фабриката е обявен бойкот, а работниците са настанени в други предприятия. — 233.

⁸⁸ *Партийна социалистическа книжарница* (П а р т и й н а к н и ж а р н и ц а) — основана на 1 септ. 1903 по решение на X партийен конгрес със задача да издава книги и брошури със социалистическо съдържание, да организира експедирането на «Работнически вестник», сп. «Ново време», Червен народен календар и други издания на партията, да доставя на партийните организации печатни органи на социалистически партии от други страни, да осигурява изработването и разпространяването на илюстрирани картички, ленти и др. Издава «Работническа библиотека», която излиза в две серии: п ъ р в а т а (1905—1914) обхваща книги из областта на партийната теория, тактика и политика, част от тях преводни; в т о р а т а (1906—1908) включва издания предимно по въпросите на синдикалното движение в България и др. През 1919 Партийната книжарница преминава към Кооперация «Освобождение», при която се създава книгоиздателски отдел. Издателската дейност на партията се разширява и обхваща всички партийни издания. Трудовете на ръководителите на партията и ОРСС, в това число и на Г. Димитров, до разтурването на Кооперация «Освобождение» по силата на ЗЗД (2 апр. 1924) се публикуват изключително от

издателския ѝ отдел. Излизат и много преводи на произведения на К. Маркс, Ф. Енгелс, В. И. Ленин и на други видни марксисти. — 237.

- ⁸⁹ *Партийна печатница* — създадена в края на 1909 по решение на XI партиен конгрес (1904) със средства, набавени чрез вътрешнопартиен заем. Със съдействието на Германската социалдемократическа партия част от акциите на заема се пласират в Германия. Печатарските машини са закупени през 1909. По предложение на Г. Димитров на работа в печатницата са привлечени квалифицирани печатарски работници. Най-напред в нея е отпечатан № 73 на «Работнически вестник» от 1 ян. 1910. По време на Балканската война 1912—1913 работата ѝ е преустановена (до февр. 1913); след войната се разраства. През Първата световна война 1914—1918 е с намален състав и от края на 1918 отново работи с пълен капацитет. Освен «Работнически вестник» в Партийната печатница се печатат книги (преводи на произведения на К. Маркс, Ф. Енгелс, В. И. Ленин и на други видни марксисти, трудове на ръководители на партията и ОРСС, в това число и на Г. Димитров, и др.), конгресни материали (годишни отчети, програми, уставы и др.) на партията и ОРСС, Червен народен календар, агитационни материали и др.

През 1919 Партийната печатница и книжарница преминават към Кооперация «Освобождение», към която се създава издателски отдел. След опожаряването на Народния дом от фашистки погромджии (24 май 1921) печатницата е почти унищожена. По-късно е организирана нова печатница с най-голямата за времето ротационна машина, която работи до Септемврийското антифашистко въстание 1923. — 237.

- ⁹⁰ *Народен дом в София* — партиен и общосиндикален клуб в София през 1913—1923. По инициатива на БРСДП (т. с.) през 1912 са закупени място и сграда на пл. «Лъвов мост». Там се помещават централните ръководни органи на БРСДП (т. с.) и на ОРСС. През май 1921 домът е опожарен от фашисти. Новата сграда, по проект на инж. Манол Секеларов, е построена от Кооперация «Освобождение» с материалната и морална помощ на БКП и ОРСС. През септ. 1923 Народният дом е завзет от фашистката власт и до 9 септ. 1944 в него се помещава Дирекцията на полицията. — 237.

- ⁹¹ *Петият годишен конгрес на румънските синдикати* се открива на 5 ян. 1914. Присъствуват 79 делегати, представители на 59 синдикални организации. Оживена дискусия се разгръща по доклада на Д. Поп «За тактиката», в който се отстоява гледището за неутралитет на профсъюзите. По въпроса, трябва ли дейността на профсъюзите да има социалистически характер, се оформят две противоположни становища: едното, отстоявано от Д. Поп, е за партийно-политически неутралитет на синдикалните организации; другото — на Кр. Раковски, Г. Кристеско, К. Попович и др., е за социалистическа пропаганда в проф-

съюзите и за тясната им връзка със Социалдемократическата партия. Приетата от конгреса резолюция по тактиката не слага край на дискусията. Тя продължава и след това, за което съдействиюва обстоятелството, че в избраната от конгреса Генерална комисия на профсъюзите генералният секретар Д. Поп остава на неутралистки позиции, а останалите членове на комисията са против синдикалния неутралитет. — 240.

- ⁹² Белослатинският околийски началник чрез в. «Воля» (№ 219 от ян. 1914) се опитва да опровергае изнесеното в «Работнически вестник» около полицейското насилие над Г. Димитров в Бяла Слатина. Той заплашва Г. Димитров и учителя — тесен социалист, Н. Илиев, че ако в срок от 10 дни не дадат публично изложение за инцидента, ще бъдат дадени под съд за клевета. Редакцията на «Работнически вестник» (№ 214 от 21 ян. 1914) отговаря на в. «Воля», че такова публично изложение Г. Димитров е направил в брой 207 на «Работнически вестник».

Като имаме предвид този отговор, публикуваме изложението. — 242.

- ⁹³ XVI обикновено НС, открито на 19 дек. 1913, е разтурено на 31 дек. с. г. По-подробно по този въпрос вж брошурата на Г. Димитров «Какво извърши Работническата социалдемократическа партия в XVI народно събрание?» (вж настоящия том, с. 249—277). — 245.

- ⁹⁴ Брошурата на Г. Димитров «Какво извърши Работническата социалдемократическа партия в XVI народно събрание?» е отпечатана в средата на ян. 1914, наскоро след разтурянето на XVI обикновено НС (31 дек. 1913), в тираж 10 000 екземпляра. В края на същия месец е пуснато от печат второто издание (също в тираж 10 000) вероятно за нуждите на усилената предизборна агитационна кампания, която БРСДП (т. с.) и ОРСС организират във връзка с предстоящите парламентарни избори (23 февр. 1914). В настоящия том брошурата се публикува по второто издание, в текста на което Г. Димитров е направил известни стилни и други промени. — 249.

- ⁹⁵ Отнася се за трите либерални партии — Либералната (радославистка) партия (с лидер В. Радославов), Народнолибералната партия (с лидер Н. Геннадиев) и Младолибералната партия (с лидер Д. Тончев), които образуват либерален блок. Начело с В. Радославов блокът управлява страната от 4 юли 1913 до 20 юни 1918. — 251.

- ⁹⁶ *Демократи* — членове на Демократическата партия — буржоазна политическа партия, основана през 1896 от лявото крило на старата Либерална партия. До началото на XX в. е предимно дребнобуржоазна партия, но постепенно се превръща в представителка на средната търговско-индустриална буржоазия. Провежда политика на буржоазен реформизъм и

демагогия към работническата класа. През 1902 начело на партията застава Ал. Малинов. Самостоятелно или в коалиция с други буржоазни и дребнобуржоазни партии участва в управлението на страната (1901—1902, 1908—1911, 1918 и 1931—1934). След военно-фашисткия преврат на 9 юни 1923 част от нея начело с А. Ляпчев влиза във фашисткия Демократически сговор, а останалата част, ръководена от Ал. Малинов, минава в опозиция. След Деветнадесетомайския преврат 1934 Демократическата партия е разтурена, но запазва своето влияние и връзки. Проявява се като опозиционна на фашизма партия и същевременно води антикомунистическа политика. Възстановена след 9 септ. 1944; до разтурянето ѝ през 1947 тя действа като опозиционна на Отечествения фронт партия. — 251.

⁹⁷ *Радикали* — членове на Р а д и к а л д е м о к р а т и ч е с к а т а п а р т и я — дребнобуржоазна политическа партия, образувана в 1905 от обособилата се в Демократическата партия фракция на младодемократите начело с Найчо Цанов и Т. Г. Влайков. Обхваща част от градската дребна буржоазия и дребнобуржоазната интелигенция. Обявява се в защита на буржоазно-парламентарния строй. Участва в правителството на Ал. Малинов (юни—ноем. 1918) и на Т. Теодоров (ноем. 1918—авг. 1919). Външната ѝ политика е русофилска и антантофилска. През 1922 се преименува в Р а д и к а л н а п а р т и я и се присъединява към Конституционния блок (1922—1923). След военно-фашисткия преврат на 9 юни 1923 се разцепва; дясното ѝ крило влиза на 10 авг. с. г. в Демократическия сговор, а лявото начело със Ст. Костурков минава в опозиция. — 251.

⁹⁸ *Народняци* — членове на Н а р о д н а т а (н а р о д н я ш к а т а) п а р т и я — буржоазна консервативна партия, основана на 3 юни 1894. Нейни лидери са К. Стоилов и Ив. Евстр. Гешов. Изразява интересите на едрия банков, търговски и промишлен капитал. Вътрешната ѝ политика е крайно реакционна, а външната е ориентирана към Русия и Антантата. Управлява самостоятелно през 1894—1899, през 1911—1913 заедно с Прогресивнолибералната партия; след Първата световна империалистическа война участва в няколко коалиционни правителства. През 1920 се слива с Прогресивнолибералната партия в Обединена народнопрогресивна партия, която през авг. 1923 влиза във фашисткия Демократически сговор. — 251.

⁹⁹ *Цанковисти* — членове и привърженици на П р о г р е с и в н о л и б е р а л н а т а п а р т и я, наречени по името на нейния водач Др. Цанков. Тя се оформя през 1899 от фракция на старата Либерална партия. Изразява интересите на търговско-лихварската и земевладелската буржоазия. Неоднократно участва в управлението на страната: през 1901—1903 и през 1913 съставя еднопартийни правителства, а през 1901, 1911, 1913 и 1919—1920 участва в коалиционни правителствени кабинети. Външната ѝ политика е ориентирана към Русия. През 1920 се

- обединява с Народната (народняшка) партия в Обединена на-
роднопрогресивна партия. — 251.
- ¹⁰⁰ *Земледелци* — членове и привърженици на Българския земедел-
ски народен съюз. — 252.
- ¹⁰¹ Има се предвид коалиционното правителство начело с Ив. Евстр.
Гешов, съставено от представители на Народната (народняш-
ката) и Прогресивнолибералната партия и управлявало страната
от 16 март 1911 до 1 юни 1913. — 265.
- ¹⁰² В изпълнение решенията на Виенската конференция (27 септ.
1913) относно възстановяването на синдикалните организации в
България и Сърбия след Балканските войни (1912—1913) и
обединяването на българското синдикално движение от 4 до
8 апр. 1914 в България се намира председателят на Международ-
ния синдикален секретариат К. Легин. Под негово ръководство
на 5—6 апр. в София се провежда съвместна конференция на
представители на ОРСС и Обединения общ работнически синди-
кален съюз, на която се разглежда състоянието на двете синди-
кални организации и се обсъжда въпросът за тяхното обединя-
ване.
- Всички материали, свързани с пребиваването на К. Легин
в България и неговата мисия, са публикувани в «Работнически
вестник», № 280—283 от 10—13 апр. 1914. Към средата на май
с. г. заедно със статиите на Г. Димитров «Към единство!» и
«Кой е против единството?» те са издадени с известна редакция
в отделна брошура — кн. 14 на Синдикална библиотека (вж
Към единство! С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1914. 96 с.). — 293.
- ¹⁰³ Има се предвид *международният конгрес на кожаро-обущарските
работници*, състоял се на 26 и 27 авг. (н. ст.) в Копенхаген. За
представител на българския Кожаро-обущарски съюз на кон-
греса е определен В. Коларов, който е натоварен да настоява
за неговото приемане в Международния секретариат на обуща-
рите. В. Коларов не успява да присъствува на конгреса поради
участието си в провежданите по същото време международни
конгреси на тютюноработниците и дърводелските работници.
От това се възползува Я. Сакъзов, който се обявява за един-
ствен представител на българските кожаро-обущарски работ-
ници. — 296.
- ¹⁰⁴ «*Червена седмица*» — организирана от 1907 ежегодно по реше-
ние на ЦК на БРСДП (т. с.) и Синдикалния комитет на ОРСС.
«Червената седмица» е време на най-усилена работа за при-
вличане на нови членове за партийните и синдикалните органи-
зации и за набиране на нови абонати за «Работнически вест-
ник», «Ново време» и професионалните органи. — 296.
- ¹⁰⁵ *Общата железничарска стачка (1906—1907)* — избухва стихийно
на 20 дек. и продължава 42 дни; тя е най-голямата стачка в

България по това време (участвуват около 4000 души). Преди обявяването ѝ железничарите отправят до Народното събрание специална петиция, подписана от 3000 работници и служители. Министър-председателят Д. Петков отказва да приеме делегацията. В отговор на петицията правителството на Народниолибералната (стамболовистка) партия набързо прокарва Закон за отнемане правото на държавните служители да стачкуват, Закон за лишаване от пенсия за участие в стачки, Закон против правото на свободно издаване на работнически вестници и др. Опозиционните буржоазни и дребнобуржоазни партии (в това число и общоделската) се опитват да използват стачката в борбата си за сваляне на правителството. Единствено БРСДП (т. с.) и ОРСС се обявяват в защита на справедливите искания на железничарите. Работническият железничарски синдикат, ръководен от партията, участвува в стачката, но не и в нейното ръководство, в което влизат общоделци. Синдикатът издава позив, в който разкрива демагогската политика на опозиционните буржоазни и дребнобуржоазни партии. Стачката завършва на 31 ян. 1907 с незначителен успех. — 300.

- ¹⁰⁶ Георги Димитров има предвид *общата печатарска стачка в София*, обявена на 16 ноем. 1910 и прекратена на 23 ян. 1911. Тя се ръководи от работническа графична комисия, състояща се от по равно число делегати на Работническият печатарски съюз, общоделските Типографско работническо дружество и Книговезко дружество и възобновеното Българско типографско дружество (т. нар. сдружение на «чернокраките»). Начело на комисията е Г. Димитров (по това време председател на Работническият печатарски съюз). Стачката е предизвикана от опита на Графическия съюз на собствениците да въведе нов антиработнически правилник, който предвижда увеличение на работния ден, въвеждане на извънреден труд, лишаване на младите работници от правото да се сдружават през първите четири години от практиката си и др. На 15 ноем. 1910 работническата графична комисия свиква събрание, на което говори Г. Димитров. На 16 ноем. е обявена стачка в заведенията, където собствениците са обявили правилника — в 10 печатници, 4 книговезници и 3 фотоцинкографии. На 20 ноем. стачката се превръща в обща. В подкрепа на стачкуващите се обявяват печатарските работници от цялата страна, а също и международният печатарски пролетариат. Получават се телеграми от Мюнхен, Загреб и Букурещ. Синдикалният комитет на ОРСС организира събирането на средства за материална подкрепа на стачниците.

Въпреки упоритата борба на стачкуващите печатари всекидневната преса не е спряна изцяло. Намерени са стачкозаместници. Получавайки подкрепа от държавните органи, собствениците прекъсват започнатите преговори с работническата графична комисия. Много от стачниците са арестувани. Стачката е прекратена без съществен успех главно поради явяване на стачкозаместници и дезорганизаторската роля на общоделското Типографско работническо дружество. Характерно за общата

печатарска стачка в София е постигнатото единодействие между различните печатарски организации — революционни и реформистки. — 300.

- ¹⁰⁷ Георги Димитров има предвид *Единадесетия конгрес на БРСДП (т. с.)*, заседавал на 18—21 юли 1904 в Пловдив. Конгресът приема «Програма на Работническата социалдемократическа партия» и обсъжда въпросите за партийния печат, за работническите синдикати и отношението на партията към тях, и др. Г. Димитров е делегат на конгреса и участва в работата на комисията по печата. — 318.
- ¹⁰⁸ Става дума за *Свободния общ работнически синдикален съюз (СвОРСС)* — създаден на учредителен конгрес в София (6—8 авг. 1904) в противовес на ОРСС (основан през юли 1904). Обединява 22 синдикални и общи работнически дружества, останали при общоделците. Свободните синдикати стоят на реформистки позиции и поддържат принципа за идеен и организационен неутралитет (т. нар. «синдикален неутралитет»), което на практика означава подчиняване на работническото движение на буржоазията. БРСДП(т. с.) и ОРСС водят последователна борба срещу разколническата политика на СвОРСС. През юли 1908 свободните синдикати се обединяват със синдикатите при Работническия социалдемократически съюз «Пролетарий» в **Обединен общ работнически синдикален съюз**. — 319.
- ¹⁰⁹ Отнася се за създадения в края на 1906 и началото на 1907 от буржоазните и дребнобуржоазните опозиционни партии (Демократическата, Народната (народняшката), Прогресивнолибералната, Радикалдемократическата и широкосоциалистическата партия) «*Патриотичен блок*». Блокът си поставя задача да свали правителството на Народнолибералната (стамболовистка) партия начело с Д. Петков, на която идея не е чужд и дворецът. На 16 ян. 1908 водачът на Демократическата партия Ал. Малинов е натоварен от княз Фердинанд да състави ново правителство само от демократи. «Патриотичният блок» се разпада, като една част от влизащите в него партии се обявяват в подкрепа на правителството, а други остават в опозиция. — 320.
- ¹¹⁰ «*Малинова демокрация*» — нарицателен израз за управлението на Демократическата партия начело с Ал. Малинов (16 ян. 1908—5 септ. 1910 и 5 септ. 1910—16 март 1911). — 320.
- ¹¹¹ *Стачката по Източните железници* избухва на 5 септ. 1908 с участието на 3000 работници и служители по линията на Източните железници (Белово—Пловдив—Свиленград—Цариград) както на територията на Турция, така и в пределите на България. Повечето от железничарите са чужденци. Стачниците предявяват към компанията, която експлоатира Източните железници, искания за увеличаване на заплатите, намаляване на работното време и подобряване условията на труд. Стачката при-

влича вниманието на работническите железничарски организации в България. Тя придобива изключително остър характер, по намесата на опортюнистите от Българския железничарски съюз и Обединения синдикален съюз попречва на успешното ѝ развитие. Ръководството на Обединения синдикален съюз чрез своя секретар Илия Янулов се съгласява да приеме от правителството на Демократическата партия голяма парична сума, предложена, за да бъде продължена стачната борба, която създава благоприятни възможности за завземането на Източните железници и превръщането им в държавна собственост. Използувайки стачката, правителството поставя под свой контрол жп линия на българска територия и възстановява движението, след което упражнява насилия над стачниците. Те са принудени да прекратят стачката на 9 септ. 1908. Без работа остават около 400 работници и служители, за които Обединеният синдикален съюз не проявява никакви грижи. БРСДП (т. с.) и ОРСС подкрепят стачкуващите работници и разобличават предателската позиция на общоделците. — 320.

¹¹² Георги Димитров има предвид речта на Сидер Тодоров, секретар на Обединения синдикален съюз, на тема «Защо пропадна мисията на др. К. Легин? (или позорът на тесните социалисти)», произнесена на публично събрание на 9 апр. 1914. Извадки от нея с коментар са отпечатани в «Работнически вестник», № 280 от 11 апр. 1914, под заглавие «Обединените» против обединението». Публикацията е без подпис и вероятно е на Г. Димитров, ако се съди по неговата забележка под линия в «Работнически вестник», № 284 от 15 апр. 1914. — 327.

¹¹³ *Отбранителната стачка на тютюноработниците в Ксанти* избухва на 4 апр. 1914 в отговор на опита на чуждестранните тютюневи компании да отхвърлят колективния договор, извоюван от тютюноработниците след няколкогодишна борба. Стачната вълна обхваща тютюневите складове на 5 експортни фирми с над 1700 работници. Стачката се ръководи от Тютюноработническият синдикат «Защита», в който членуват няколко хиляди работници. За правилното ѝ организиране голямо значение има помощта на БРСДП (т. с.) и на революционните профсъюзи. Непосредствено след избухването на стачката Тютюноработническият съюз изпраща в Ксанти своя секретар Н. Господинов, а нестачкуващите тютюноработници събират над 8000 лв. помощи. По искане на чуждестранните компании срещу стачниците е изпратена полиция, а в тютюневите складове са заставени да работят събралите се в Ксанти български бежанци, напуснали родните си места след Междусъюзническата война 1913. Въпреки това стачката продължава с успех и на 17 и 18 апр. една след друга компанияте се съгласяват да се продължи старият колективен договор.

Георги Димитров следи отблизо хода на стачната борба и активно защитава ксантийските работници. Той отправя писане в Народното събрание до министъра на вътрешните работи

и произнася протестна реч във връзка с незаконната намеса на полицията в стачката; от името на Синдикалния комитет изпраща телеграма до стачниците и организира помощна акция за тях. — 337.

- ¹¹⁴ *Стачката на трамвайните работници в София* избухва на 17 май 1914. Предизвикана е от крайно лошите условия на работа, честите злополуки и несправедливото уволнение на съзнателни трамвайни работници. Пред белгийската компания, построила и експлоатираща трамвайната мрежа в София, са поставени конкретни искания (да се върнат на работа уволнените работници, да се установи 8-часов работен ден, заплатите да се изплащат седмично, да се признае работническата комисия и да ѝ се даде право да участва при налагането на наказания на работниците и пр.), приети на 7, 8 и 9 май на общи работнически събрания. На 15 май компанията отхвърля работническите искания, с което предизвиква стачката. Упоритата борба на трамвайните работници и натискът на работническите маси в София принуждават Софийския общински съвет да предприеме мерки срещу трамвайната компания. След опит да използва намесата на белгийското консулство Дирекцията на трамваите отстъпва, като приема част от работническите искания. На 31 май 1914 стачката е прекратена. — 360.
- ¹¹⁵ Георги Димитров има предвид управлението на Народната (народняшка) партия през 1894—1899. — 362.
- ¹¹⁶ *Десетият юбилеен конгрес на ОРСС* се провежда на 25—27 май 1914 в София. Присъствуват 129 делегати. От името на ЦК на БРСДП (т. с.) приветствие поднася Г. Кирков. Конгресът обсъжда следните основни доклади: 1. Отчет за дейността на ОРСС през 1912 и 1913 — Г. Димитров; 2. Борбата за работническо законодателство в парламента и професионалните съюзи — Н. Пенев; 3. Скъпотията на живота и работническите надници — Н. Господинов; 4. Организацията на работничките — Л. Ивошевич-Димитрова; 5. Мисията на К. Легин и резултатите от нея — Г. Димитров. По основните доклади са приети резолюции. Конгресът избира за членове на Синдикалния комитет: Г. Димитров (секретар-касиер), А. Иванов, Н. Господинов, Н. Пенев, Ал. Георгиев, Др. Коджейков, Дж. Лугарич; за Контролната комисия: Д. Иванов, М. Наимович, Ж. Димитров, М. Хлебаров и Д. Кондов. — 381.
- ¹¹⁷ *Стачката в дъскорезното [предприятие на братя Балабанови* в Кочериново, където при изключително тежки условия работят 1500 работници, започва в началото на май 1914. Отделни групи горски работници напускат работа, като поставят искане за намаление на работното време. Дъскорезачите и работниците от машинното отделение на фабриката избират 10-членна комисия, която обявява пред управата искане за намаление на работното време. На 12 май то е отхвърлено и работниците обявяват стачка, начело на която застават Ст. Димитров (Марек), К. Ципоранов

и секретарят на Работническия дърводелски съюз М. Хлебаров. В подкрепа на собствениците в Кочериново е изпратена полиция, но въпреки насилията стачниците не отстъпват. Пред опасността да понесат материални загуби собствениците приемат някои от работническите искания: да се назначи фелдшер във фабриката, да се изплащат половин надници на заболели и осакатени работници до пълното им оздравяване, уволнения на работници да се допускат само при основателни и доказани причини и пр. При тези условия стачната борба е прекратена организирано на 14 юли 1914. — 406.

¹¹⁸ Има се предвид *Съюзът на работническата социалдемократическа младеж (СРСДМ)* — организация на българската работническа младеж, създадена под ръководството на БРСДП (т. с.). Учредителната му конференция, състояла се на 17—18 авг. 1912 в Русе, приема устав и избира Централно настоятелство на съюза със секретар-каснер Л. Кандев. За осъществяване на идейно-политическото ръководство на партията е делегиран Г. Димитров като представител на БРСДП (т. с.) и Ал. Георгиев — на ОРСС. Според устава СРСДМ се счита като резерв на партията и синдикатите, но при пълна организационна самостоятелност. СРСДМ изиграва голяма роля за откъсване на младежта от буржоазно влияние и за възпитаването ѝ в социалистически дух. Представители на съюза участвуват в международната конференция на Младежкия социалистически интернационал в Базел (ноем. 1912). Под ръководството на партията СРСДМ се бори против социалшовинизма и войната. Втората съюзна конференция (9 авг. 1915) приема резолюция против войната. По време на Първата световна война (1915—1918) младежката и партийната работа почти се сливат. СРСДМ посреща възторжено победата на Октомврийската революция 1917. На III съюзна конференция (25 май 1919) се преименува **Б ъ л г а р с к и к о м у н и с т и ч е с к и м л а д е ж к и с ъ ю з** (Б К М С). — 410.

¹¹⁹ Става дума за *Келнеро-готварския съюз (КГС)*, основан на учредителен конгрес в София (16—19 ноем. 1907) първоначално като **К е л н е р с к и с ъ ю з**. В работата на конгреса участвува Г. Димитров, който дава конкретни указания при изработването на устава с оглед съюзът да се изгради като революционна работническа професионална организация. До 1919, когато се включва към ОРСС, КГС съществува като политически неутрална организация, но от 1912 съюзен секретар е тесният социалист Стамат Георгиев, който е в непрекъснат контакт с Г. Димитров. Печатен орган — в. «Келнерски глас» (1908—1934). Съюзът ръководи стачните борби на келнерските и готварските работници. След 1923 минава на неутралистки позиции. Разтурен през 1934 от деветнадесетомайското правителство. — 417.

¹²⁰ Има се предвид *Тютюноработническият синдикат «Защита»* в гр. Ксанти (Скеча). — 417.

- ¹²¹ *«Левицата» в БРСДП(о)* се формира през 1909—1910 от бившите анархолиберали и прогресисти и т. нар. «земеделци» в общоделската партия. В нея се оформят две течения: едното начело с Г. Бакалов, другото — с Н. Харлаков. Центристката по своята същност, тя има за цел обединяването на БРСДП (т. с.) и БРСДП(о), като декларира, че ще се бори на два фронта — против общоделството и против теснячеството. На практика се обявява против тесния социализъм и капитулира пред общоделския опортюнизъм (най-напред Бакаловата, а след това и Харлаковата група). С марксистката си фразеология «левицата» създава илюзии сред работниците относно характера и същността на обединената партия и по този начин им пречи да се освободят напълно от влиянието на реформизма. Капитулирала пред общоделството, тя засилва атаките си срещу БРСДП(т. с.) и нейната революционна тактика, провежда съгласителска линия в стачното движение на работниците. Социалшовинистичната позиция на БРСДП(о) през годините на Първата световна империалистическа война 1914—1918 става причина «левицата» да започне самостоятелен живот. Срещу официалната тактика на обединената партия първа се обявява групата на Н. Харлаков, която през 1915 започва да издава сп. «Социалистически преглед» — орган на «независимите социалисти». През 1919—1920 и групата на Г. Бакалов започва да критикува опортюнистическата политика и тактика на БРСДП(о) и издава сп. «Борба». През 1920 по-голямата част от привържениците на «левицата» напускат обединената партия и се вливат в БКП (т. с.). — 417.
- ¹²² *Сръбска социалдемократическа партия (ССДП)* — основана на 20 юли 1903 в Белград на конгрес на представители на профсъюзите, на социалистическите групи и на редакцията на в. «Радничке новине». Конгресът приема устав и програма, съставени по образец на Ерфуртската програма на Германската социалдемократическа партия. От създаването си ССДП е член на Втория интернационал. През 1903—1904 се води борба между оформилите се в нея две течения — марксистко (Р. Драгович, Д. Туцович и др.) и опортюнистическо (К. Йованович, Й. Скерлич и др.), която завършва с изключването на опортюнистите от партията, потвърдено от III партиен конгрес (1905). През 1909—1910 марксистите в ССДП водят борба с анархосиндикалистката група. В периода на Балканските (1912—1913) и на Първата световна империалистическа война 1914—1918 ССДП участва в борбата против милитаризма и шовинизма. На 20—23 апр. 1919 се провежда I обединителен конгрес на Социалистическата работническа партия в Югославия (комунисти) и ССДП влиза в нейния състав. — 445.
- ¹²³ Отнася се за претенциите на балканските правителства за подялба на освободените от турско иго в резултат на Балканската война 1912—1913 земи, без да се взема предвид етническият състав на тяхното население. — 483.

ПОКАЗАЛЕЦ НА ПЕРИОДИЧНИТЕ ИЗДАНИЯ

Български печатар — вестник, орган на Работническото печатарско дружество, от 1907 — на Типографското работническо дружество. Излиза в София от 10 февр. 1902 до 25 юни 1934 като продължение на в. «Вести на Работническото печатарско дружество в София». В началото стои на ясни класови позиции. След отстраняването на опортюнистите от партията (1903) преминава на позициите на «свободния синдикализъм», води остра кампания срещу БРСДП (т. с.) и намиращите се под нейно влияние синдикати. В редактирането му участвуват Д. Димитров, А. Мишулов, Ас. Цанков, Гр. Данов, З. Василев и др. — 225.

Дърводелски работник — вестник, орган на Работническия дърводелски съюз към ОРСС. Излиза в София един път в месеца от 18 апр. 1910 до 21 март 1925 (с прекъсване през войните 1912—1918). Защищава интересите на дърводелските работници в България. Редактиран от М. Хлебаров и Г. Додов. През 1929—1933 излиза под същото име като орган на дърводелските работници към НРПС. След 1933 известно време излиза нелегално. — 209, 399.

Железничар — вестник, орган на Работническия железничарски синдикат към ОРСС, от 1911 — един от органите на новосъздадения Съюз на транспортните работници. Излиза в София от 20 апр. 1905 до 30 окт. 1920 (с прекъсване през 1916—1918) първоначално два пъти месечно, от 1918 — три пъти месечно. През 1906—1911 излиза в Плевен. Редактиран от Ал. Киров, Я. Иванов, Т. Луканов и др. Спира по решение на конгрес на Съюза на транспортните работници (1920). Вместо него и в. «Телеграфопощенски вестник» от 20 дек. 1920 излиза в. «Транспорт» като единствен орган на съюза. — 209, 398.

Кожаро-обушар — вестник, орган на Работническия кожаро-обушарски съюз към ОРСС. Излиза с прекъсвания по време на войните (1912—1918) един път месечно последователно в Габрово, Плевен и Пловдив от 6 февр. 1909 до 1 септ. 1923. Редактиран от Т. Луканов, Н. Господинов, В. Коларов и др. Спират почти изцяло от работници. Спрян от фашистката власт. — 209, 399.

Металоработник — вестник, орган на Металоработническия съюз към ОРСС. Излиза в София един път в месеца от 9 ян. 1910 до 1 май 1923 (с прекъсване през войните 1912—1918). Редактиран от А. Иванов и Ив. Делчев. От 12 юни 1914 до 1 май 1915 е заместен от в. «Работническа защита». Защищава интересите на работниците-металици. През 1930—1936 продължава да излиза под същото име като орган на Независимия металоработнически съюз към НРПС (през 1935—1936 нелегално). — 209, 399.

Мир — вестник, орган на Народната партия, а след сливането ѝ с Прогресивнолибералната партия (1920) — орган на Обединената народнопрогресивна партия. Излиза в София от 22 септ. 1894 до 30 дек. 1944 първоначално три пъти в седмицата, от 1901 — четири пъти, а от 1905 е всекидневник. Основател и пръв главен редактор е д-р К. Стоилов. Редактори са и Ив. Пеев—Плачков, Г. Николов, д-р Б. Вазов, Д. К. Попов, Д. В. Хранов, П. Бобчевски, М. Маджаров, Т. Теодоров, С. С. Бобчев и др. Издаването на вестника се финансира от Акц. дружество «Мир» (основано в 1899), а след създаването на Демократическия сговор (1923) той става частно издание на дружеството. Изразява интересите и политическите позиции на едрата търговско-банкерска и аграрна буржоазия. Консервативен, русофилски, по-късно и англофилски вестник. Между сътрудниците му са: М. Маджаров, Д. Юруков, Ст. Ив. Гешов, Б. К. Стоилов и др. — 122.

Напред — всекидневен социалистически вестник. Излиза в София от 27 май 1911 до 7 ян. 1912. Политически директор — д-р Кр. Раковски. Прокарва центристката линия на Втория интернационал за обединяването на БРСДП(о) и БРСДП(т. с.). Определено симпатизира на БРСДП(о), атакува тесните социалисти. Последните му броеве са с отрицателно отношение към опортюнизма на БРСДП(о). Редактиран от В. Нейчев, д-р Кр. Раковски и Т. Тъпанков. — 163, 302.

Народ — всекидневен вестник, орган на БРСДП(о). Излиза в София от 15 ноем. 1911 до 30 дек. 1934. Редактиран от Я. Сакъзов, П. Величков и Хар. Христов. Редактори са били и П. Джидров, Д. Казанов (1920—1923), Кр. Пастухов, Ив. Пастухов, С. Янев, Д. Нейков и др. Има определен опортюнистически характер. Враждебно настроен спрямо БРСДП(т. с.). След Първата световна война до спирането му е с антисъветска и антикомунистическа насоченост. Подновен на 4 окт. 1944 като орган на отечественофронтовската БРСДП. Престава да излиза на 12 авг. 1948 след вливането на БРСДП в редовете на БКП. — 163, 165, 167, 376.

Ново време — списание, теоретичен орган на БРСДП, от 1903—на БРСДП (т. с.), от 1919 — на БКП. Излиза от ян. 1897 под редакцията на Д. Благоев отначало в Пловдив, от 1903 — в София. До 1910 излиза месечно, след това два пъти в месеца. С малки прекъсвания по време на Балканската (1912—1913) и Първата световна война 1914—1918 излиза до 5 септ. 1923, когато е спряно от фашисткото правителство на Ал. Цанков. Възстановено като месечен тео-

ретичен орган на ЦК на партията през 1947. Сп. «Ново време» е неразривно свързано с дълбоко принципната непримирима борба, която революционните марксисти начело с Д. Благоев водят за пролетарски характер на партията, за чистотата на марксистката теория, против ревизионизма и всички отклонения от марксизма. След победата на социалистическата революция разработва проблеми на марксизма-ленинизма в икономическата, политическата, историческата, философската, културната и други области на идеологическия фронт. — 119, 398.

Печатарски работник — вестник, орган на Работническия печатарски съюз към ОРСС, от 1920 — орган на Съюза на работниците от графичното и книжното производство. Излиза в София веднъж в месеца от 12 февр. 1910 до 1921 (с прекъсвания през войните 1912—1918) като продължение на в. «Печатар». От 1 дек. 1921 до 8 юли 1923 излиза под заглавие «Графически работник». Стои на класово-партийни позиции. Редактори: Е. Марковски, Й. Милев и А. Захариев. — 209, 399.

Правда — съветски всекидневен вестник, орган на ЦК на КПСС. Излиза от 22 апр. (5 май) 1912 в Петербург. Негов основател и идеен ръководител е В. И. Ленин. През 1912—1914 е закриван осем пъти от царското правителство; на 8 юли 1914 е спрян. Възобновен след Февруарската революция (5/18 март 1917); поради преследване през юли — окт. многократно сменя названието си. От 27 окт. (9 ноем.) излиза отново под името «Правда». От март 1918 се издава в Москва. — 40.

Пристанищен работник — вестник, орган на Съюза на пристанищните работници. Излиза два пъти в месеца във Варна от 20 ноем. 1910 до ян. 1912. Редактори — Д. С. Попов и Ст. Д. Бъчеваров. Стои на революционни марксистки позиции. Отразява борбите на пристанищните работници, преносвачи, колари и др. за подобряване условията на живот и труд. — 209, 399.

Работнически вестник — вестник, орган на БРСДП, от 1903 — на БРСДП (т. с.); от 1919 — на БКП; от 1904 до септ. 1923 едновременно е орган и на ОРСС. Издава се по решение на IV конгрес на БРСДП. Излиза от 5 септ. 1897 до 10 септ. 1923 легално, от 27 окт. 1923 до май 1933 с прекъсвания — нелегално. Излиза седмично до 1904, до 1908 — два пъти, а след това три пъти в седмицата. От ноем. 1911 става всекидневник. Отначало е издаван в Казанлък (1897—1898), от 1899 — в Стара Загора и от 1900 — в София. Редактиран от Г. Кирков самостоятелно и в съредакторство с Е. Дабев (1897—1900), от Г. Георгиев (1900—1909), от Хр. Кабакчиев (1910—1923) и от Г. Димитров и В. Коларов (окт. 1923—февр. 1924) във Виена. В редакцията участвуват и Т. Петров, П. Георгиев, Ив. Недялков—Шаблин, Тр. Костов (1935—1936, 1940—1941), Е. Стайков (1936—1937), Д. Найденов и др. В продължение на две десетилетия Г. Димитров завежда и редактира отдел «Синдикално движение». «Работнически вестник» има изключител-

ни заслуги за популяризирането на социалистическите идеи сред работническата класа, за развитието на революционната марксистка партия в България, за разгрома на опортюнизма и реформизма, за пропагандирането на идеите на Октомврийската революция 1917 и за ленинизацията на партията. Спира след решението на ЦК на БКП за сливането на БКП и РП в БРП, чийто орган става в. «Работническо дело». — 32, 57, 61, 72, 73, 81, 106, 108, 110, 117, 131, 137, 142, 189, 192, 193, 197, 209, 215, 218, 222, 223, 237, 247, 278, 294, 331, 339, 355, 398, 410, 413, 480.

Радикал — вестник, орган на Радикалдемократическата партия, от 1922 — на Радикалната партия. Излиза в София от 4 септ. 1910 до 13 юни 1934 като продължение на в. «Демократ» първоначално два пъти, от 1906 — три пъти седмично, през 1914—1926 — всеки прясъствен ден. От 21 май 1913 до 5 ян. 1914 излиза под името «Народна воля». Редактиран от И. Георгов, Н. Д. Найденов, Хр. Дойчинов, П. Тодоров, М. Генев. В редактирането му участва и Ст. Мавродиев. — 225.

Радничке новине («Работнически новини») — вестник, централен орган на сръбското социалистическо движение. Излиза от апр. до окт. 1897, когато е забранен. Възобновен през 1902. От 1903 е орган на Сръбската социалдемократическа партия, от 1919 — на Социалистическата работническа партия на Югославия (комунисти), от 1920 — на КП на Югославия. През 1902—1914 излиза в Белград, а през 1914—1915 — в Ниш. Забранен по време на войната. Подновява излизането си през 1918—1920. От март до дек. 1921 излиза под името «Социјалистичке радничке новине», след което възстановява названието си. През 1921—1929 е орган на Социалистическата партия на Югославия. През 1929—1941 излиза като независим вестник, но фактически е на социалреформистки позиции. — 45, 445.

Рудничар — вестник, орган на Работническия рудничарски съюз към ОРСС. Излиза от 5 февр. 1908 до 1933, през 1908—1910 в Плевен с редактор Т. Луканов, след това — в София; до 1912 е редактиран от Г. Димитров, по-късно — от Я. Иванов. През 1913—1921 не излиза. Спрян след Септемврийското антифашистко въстание 1923 и възстановен през 1932—1933 като орган на Независимия рудничарски съюз. През 1935 излиза нелегално на циклостил. — 209, 398, 411.

Синдикален лист — вестник, орган на Обединения общ работнически синдикален съюз. Излиза в София един път седмично от 22 авг. 1908 до 5 юли 1909. Редактиран от П. Величков. Отразява възгледите на общоделците и анархолибералите по въпросите на синдикалното движение. Публикува статии на Г. Бакалов, Ил. Янулов, Н. Харлаков, П. Делирадев и др. — 321.

Текстилен работник — вестник, орган на Съюза на българските текстилни работници към ОРСС. Излиза два пъти в месеца от 25 авг. 1909 до 15 март 1925 (с прекъсвания) в Сливен; продължение на «Съюзен бюлетин на българските текстилни работници». Защитник

на интересите на текстилните работници. Редактори — д-р Й. Данчев, Н. Г. Данчев и Н. Дешлиев. Спрян от правителството на Ал. Цанков след Априлските събития 1925. — 209, 399.

Телеграфопощенски вестник — вестник, орган на Телеграфо-пощенския и телефонен синдикат, от 1911 — на Съюза на транспортните работници към ОРСС. Излиза в София три пъти в месеца от 1 ян. 1903 до 4 дек. 1920. Отначало е редактиран от В. Нейчев, по-късно от Т. Петров; през 1908—1909 отговорен редактор е Г. Димитров, а след него — Др. Коджейков. При редакторството на В. Нейчев е на неутралистки позиции. След това се обявява против неутралитета в синдикалното движение, за идейни и организационни връзки на профсъюзите с БРСДП (т. с.). — 209, 398.

Търговски служащ — вестник, орган на Съюза на търговските (по-късно и на банковите) служители към ОРСС. Излиза в София от 15 юни 1910 до 1925 (с прекъсвания по време на войните), отначало един път месечно, от 1920 — два пъти в месеца. Редактиран от Ив. Ботушаров, Я. Нисимов и А. Бояджиев. Бори се против опортюнизма в синдикалното движение. Спрян след Априлските събития 1925. — 209, 399.

Тютюноработник — вестник, орган на Общия тютюноработнически съюз към ОРСС. Излиза в Пловдив от 15 март 1908 до 1 февр. 1925, отначало един път, по-късно два пъти в месеца, с прекъсвания през Балканската (1912—1913) и Първата световна война 1914—1918. Основател и пръв редактор на вестника е Н. Господинов. В първите години в редактирането му участва и В. Коларов, по-късно Ат. Бобев, Ст. Кираджиев и Г. Вангелов. Защитник на интересите на тютюноработническия пролетариат, води борба против създадения през 1909 картел на тютюневите фабриканти. — 209, 399.

Фабричен работник — вестник, орган на Съюза на фабричните и други работници към ОРСС. Излиза в София един път в месеца от 20 авг. 1910 до юни 1915 и от 17 ноем. 1921 до 1 юли 1923 като продължение на «Бюлетин на Съюза на фабричните и други работници в България» (май—юли 1910). Редактиран от В. Падин, Ж. Димитров и др. — 399.

Шивашки работник — вестник, орган на Работническия шивашки съюз към ОРСС. Излиза в София един път в месеца от 1 юли 1909 до 9 септ. 1919, с прекъсване през 1916—1918. До апр. 1912 е редактиран от Л. Ивошевич-Димитрова, по-късно от Б. Гогов, М. Намимович, М. Божков и др. В издаването и редактирането му участва и Г. Димитров. — 209, 399.

Glas slobode («Глас на свободата») — вестник, орган на Социал-демократическата партия на Босна и Херцеговина (1909—1914 и 1917—1919). Излиза в Сараево първоначално 3 пъти седмично, а от края на 1913 — всеки ден. По-късно е местен орган на Социалисти-

ческата работническа партия на Югославия (комунисти) (1919), на Комунистическата партия на Югославия (1920), на центристката Социалистическа работническа партия на Югославия (1921) и на Социалистическата партия на Югославия (1921—1929). — 129.

Die Gleichheit («Равенство») — списание, орган на женското работническо социалдемократическо движение в Германия. Излиза в Щутгарт от 1890 до 1925. След международната женска конференция в Щутгарт (1907) става централен орган и на Международния женски секретариат и се ръководи от Клара Цеткин. През 1917 за антивоенна дейност Кл. Цеткин е отстранена от редакцията от ръководството на Германската социалдемократическа партия, след което списанието губи своя революционен характер. — 95.

Népszava («Народна дума») — унгарски вестник със социалистическа насоченост. Излиза от 1877. От 1890 е орган на Унгарската социалдемократическа партия. Забранен (март 1944—февр. 1945) по време на окупацията на Унгария от фашистка Германия. От 1948 е орган на унгарските профсъюзи. — 35, 37.

ПОКАЗАЛЕЦ НА ЦИТИРАНАТА И СПОМЕНАВАНАТА ЛИТЕРАТУРА

Бибел, А. Жената и социализмът. (Миналото, настоящето и бъдещето на жената). Превел от френски Н. Хр. Габровски. Търново, Кооп. п-ца «Работник», 1893. 373 с. (Бълг. социалдемократическа библиотека. Кн. 14). — 120.

Божилова-Патева, Д. Жената и политиката. (Подпис: Jenny). — «Ново време», VII, 1903, № 11 и 12, с. 937—945. — 120.

Бояджиева, Р. Българката пред закона. (Реферат). — «Ново време», II, 1898, № 10, с. 923—931. — 119.

Брандт, Б. Ф. Съвременната жена и нейното положение в Европа и Америка. Превел от руски Д. Негенцов. Дряново, Изд. к-ца Б. Лунгов, 1897. 220 с. (Книжнина. Подпис: Д. И. Б.). — «Ново време», II, 1898, № 1, с. 76—77. — 119. — 120.

Браун, Л. Женският въпрос. Неговият исторически развой и икономическо значение. Превел Г. Бакалов. Варна, Изд. на Г. Бакалов. Печ. «Варна», 1903, 711 с. («Научни издания», № 38). — 120.

Бьорнсон, Б. Еднобрачие и многобрачие. (Възвание към съвременната младеж). Превел от руски Е. С. Андрейчин. С приложение биографията и портрета на автора. Враца, 1897. (Книжнина). — «Ново време», I, 1897, № 10, с. 1146—1147. — 119.

Вивиани, Р. Жената. I. Жената в семейството. II. Жената в обществото. (Прев. от фр. К. К-ва). — «Ново време», V, 1901, № 4, с. 394—404; № 5, с. 518—527. — 119.

Генчев, М. Женският въпрос у нас. — «Ново време», I, 1897, № 1, с. 42—47. — 119.

Дикщайн, С. Кой на чий гръб живее? С приложение от Г. Плеханов. Изд. Парт. соц. к-ца (п-ца Гавазов и Чомонев), 1904. 52 с.

3. изд. С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1910. 48 с. (Раб. библиотека, Серия I, Кн. 17). — 121.

Димитров, Г. Единството на синдикалното движение и Интерна-

ционала. (Балканската синдикална конференция във Виена и нейното решение). С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1914., 64 с. (Синд. библиотека. Кн. 12). — 282, 413.

Димитров, Г. Какво извърши Работническата социалдемократическа партия в XVI народно събрание. С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1914. 32 с. — 247.

Димитров, Г. Работническото единство и неговите врагове. С приложение: Амстердамската резолюция върху тактиката на социалдемокрацията и Щутгартската резолюция върху отношенията между социалдемократическата партия и работническите синдикати. С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1912. 50 с. (Синд. библиотека. Кн. 10). — 72.

Друмев, Др. Съвременната българка по рисовката на Ив. Вазов в романа «Казаларската царица». — «Ново време», VIII, 1904, № 7, с. 582—591. — 120.

Енгелс, Ф. Анти-Дюринг. (Превратът в науката, извършен от г. Дюринг). Превод от немски [Н. Сакаров и К. Тинева]. С., Парт. соц. к-ца (п-ца «Либералний клуб»), 1908. XVI, 315 с. — 296.

Енгелс, Ф. Произходът на семейството, частната собственост и държавата. Според изследванията на Леви Х. Морган. С., Парт. соц. к-ца (п-ца «Вечерна поща»), 1909. XIX, 147 с. (Науч. библиотека. Кн. 5). — 121.

Женският въпрос в Америка. (Научни новини. Подпис: В. А.). — «Ново време», II, 1898, № 10, с. 951. — 119.

Женският работнически въпрос в Германия. (Подпис: Ст. Д-ва). — «Ново време», V, 1901, № 12, с. 1254—1257. — 119.

Женското движение в Германия и Франция. Конгресът на студентите и феминизмът. (Научен живот. Съобщава: К. К-ва). — «Ново време», V, 1901, № 1, с. 105—106. — 119.

Женското научно образование. (Прев. Д. Д-ва). — «Ново време», I, 1897, № 2, с. 161—171; № 6, с. 630—640. — 119.

Женското социалистическо движение. (Превела от руски Жапа [Иванка А. Иванова]). — «Ново време», XV, 1911, № 7, с. 219—223. — 120.

Золотарев, А. А. Временните връзки и бракът. Прев. от руски и изд. М. Х. Христов. Сливен, 1900. (Нови книги. Подпис: Б-а). — «Ново време», IV, 1900, № 6, с. 691—692. — 119.

Икономическото положение на жената. (Сказка, държана на 14 май 1901 в Камарата на труда в Женева от г-ца Е. А. Превела от френски: Ст. Д-ва). — «Ново време», VI, 1902, № 1 и 2, с. 114—123. — 120.

Интернационалът против войната. [Предг. от Хр. Кабакчиев]. Приложение: общоделците у нас и на чужбина. С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1913. 56 с. — 72.

Каптерев, П. Идеали на женското образование. Свободен прев. от ориг. Ив. Тодоров. Варна, 1900, «Образователна библиотека» № 11. (Нови книги. Подпис: И. К.). — «Ново време», IV, 1900, № 11 и 12, с. 1282—1286. — 119.

Кауцки, К. и Б. Шоенланк. Коментар на програмата на Работническата социалдемократическа партия. С., Парт. соц. к-ца (п-ца «Вечерна поща»), 1907. 144 с. (Раб. библиотека, Серия I, Кн. 13). — 121.

Қоларов, В. Законна защита на детския и женския труд. С., Парт. соц. к-ца (п-ца «Св. Кирил и Методий» — Пловдив), 1906. 114 с. (Раб. библиотека, Серия II, Кн. I). — 121.

Қонова, К. М. Върху целта на «Българския женски съюз». (Подпис: Р-на). — «Ново време», VI, 1902, № 1 и 2, с. 86—89. — 120.

Краят на тютюноработническата стачка в Ксанти. (Подпис: Ст. Ч.). — «Народ», III, № 91, 25 апр. 1914. — 376.

Кудашева, К. Е. Умствените способности на жената. Превела от руски М. Лунгова. Габрово, 1900. (Нови книги. Подпис: И. К.). — «Ново време», III, 1899, № 11 и 12, с. 1286—1288. — 119.

Към единство! Қ. Легин в средата на софийския пролетариат. — Речта на Легин в «Нова Америка». — Конференциите. — Мисията на Қ. Легин и резултатите от нея. — Една декларация. — Кой е против синдикалното единство? С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1914. 96 с. (Синд. библиотека. Кн. 14). — 413.

Лафарг, П. Съвременната армия. С., Парт. соц. к-ца (п-ца «Вечерна поща»), 1907. 32 с. (Раб. библиотека, Серия I, Кн. 11). — 121.

Лубре, Ж. Жената пред съда на съвременната наука. Превели: Д. Негенцов и Б. Лунгов. Дряново, Изд. к-ца Б. Лунгов, 1898. (Книжнина. Подпис: Н-в.). — «Ново време», II, 1898, № 11, с. 1038—1041. — 119.

Маймункова, А. Жената в организираните работнически борби. (Подпис: Ана). — «Ново време», XV, 1911, № 13, с. 399—402. — 120.

Маймункова, А. Феминизмът. (Подпис: Ана). — «Ново време», XV, 1911, № 24, с. 751—755. — 120.

Марковски, Е. Празникът на труда. (Първи май). С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1911. 48 с. — 72.

Маркс, К. Капиталът. Критика на полит. икономия. [Предг. от Д. Благоев]. Превод от Д. Благоев. Т. I, кн. 1. Процесът на капиталистическото производство. С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1910. 6, XXXVI, 676 с. (Науч. библиотека. Кн. 9). — 296.

Маркс, К. Наемен труд и капитал. С увод от Ф. Енгелс. Превел от руски Г. Бакалов. 4. изд. на български. Кюстендил, п-ца «Изгрев», 1905. 62 с. — 121.

Маркс, К. и Ф. Енгелс. Комунистически манифест. Превел от нем-

ски Г. Бакалов. Трето издание на български. С., Книгоиздателство «Знание», 1905. 67 с.

1. изд. Русе, Скоропеч. на С. Гулапчев, 1891. V, 91 с.

2. изд. Варна, изд. на Ст. Георгиев и сие, 1900. 64 с. — 121.

Надежда, С. Женският въпрос. (Превод от румънски). — «Ново време», I, 1897, № 9, с. 992—999; № 10, с. 1127—1132. — 119.

Ожешко, Е. Отворено писмо до немските жени за равноправността на жените пред лицето на знанието, труда и човеческото достойнство. (Наука и литература в странство. Подпис: М. К.). — «Ново време», II, 1898, № 9, с. 840—847. — 119.

Освобождението на жената. Превел от полски Г. Бакалов. Варна, Изд. на Г. Бакалов, 1901. (Нови книги. Подпис: И. Р.). — «Ново време», V, 1901, № 7 и 8, с. 839—840. — 119.

Осми годишен конгрес на Общия работнически синдикален съюз в България. Заседал на 10 и 11 април 1911 г. в София. (Протоколи). С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1911, с. 70—75. — 469.

Положението на жената в Белгия. (Писмо от Брюксел. Подпис: С. Ст.). — «Ново време», IV, 1900, № 5, с. 533—545. — 119.

Поп, А. Книжка за младите работнички. Превел от немски Sozi [Д. Папазов]. С предг. от Г. Димитров. С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1912, 32 с. (Синд. библиотека. Кн. 9). — 72.

Поп, А. Младините на една работничка. Разказ от самата нея. Превод от немски. С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1910. 78 с. (Раб. библиотека «Почивка». Кн. 4). — 120.

Програма на Работническата социалдемократическа партия. Цвят на бюлетината червеновинен. С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1914. 12, IV с. — 247.

Раковска, А. Женският наемнорботнишки труд в България и неговото развитие. — «Ново време», IX, 1905, № 10, с. 704—717; № 11—12, с. 764—777. — 120.

Раковски, К. Политическите чапкъни. — «Напред», I, № 184, 7 ян. 1912 (Подпис: К. Р.). — 163.

Резолюция на [Деветия] синдикален конгрес по реферата «Професионалното образование на работниците». — «Работнически вестник», XVI, № 117, 31 март 1912. — 225.

Синдикалното движение в България. С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1910. 148 с. (Синдикална библиотека. Кн. 5). — 101.

Стоянова, М. Пак по нашето женско движение. — «Ново време», VI, 1902, № 8 и 9, с. 683—692. — 120.

Стоянова, М. По женското движение. — «Ново време», VI, 1902, № 3, с. 228—237. — 120.

Тинева, К. Конференцията на социалдемократките в Германия. — «Ново време», X, 1906, № 9—10, с. 591—599. — 120.

III конгрес на Общия работнически синдикален съюз. Резолюция по отчета на Синдикалния комитет. (Из синдикалното движение). — «Работнически вестник», X, № 7, 10 септ. 1906. — 343.

Чернев, Ил. Кризата в браковете. (Научен преглед). — «Ново време», III, 1899, № 3, с. 384—386. — 119.

Шлезингер, Т. Денят на жените-социалдемократки. (Превела Жепа [Иванка А. Иванова]). — «Ново време», XV, 1911, № 9, с. 271—274. — 120.

Шулиц, Х. Пролетарската майка. С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1910. 64 с. (Библиотека «Учителска искра». Кн. 5). — 121.

Compère-Morel. Жената в капиталистическото общество! (Превел Ив. Димов). — «Ново време», XV, 1911, № 22, с. 700—703. — 120.

Hueber, A. Die Stärke und Leistungsfähigkeit der internationalen Gewerkschaften Oesterreichs im Jahre 1912. — «Die Gewerkschaft» (Wien), 1913, No 25, p. 245—251. — 111.

Neunter Internationaler Bericht über die Gewerkschaftsbewegung 1911. Herausgegeben vom Internationalen Gewerkschaftsbund. Berlin, Verlag: Internationaler Gewerkschaftsbund (C. Legien), 1912. 320 p. — 62.

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ

Алексиев, Георги — телеграфо-пощенски служещ от гр. София. — 291.

Ангелов, Иван — народен представител в XVII (1914—1919) и XIX (1920—1923) обикновено НС. Либерал. — 444, 445.

Андреев, Парашкев — железничар в гр. Свищов. — 291.

Антов, Петър К. — железничар на Гара Лакатник, Софийски окръг. — 291.

Апостолов, Никола — буржоазен политически деец. Либерал. Министър на железниците, пощите и телеграфите (23 септ. — 20 дек. 1913, 23 дек. 1913—март 1917). Народен представител в XVII обикновено НС (1914—1919). — 352, 440, 441, 458, 459, 462.

Атанасов, Р. — железничар на Гара Горна баня. — 291.

Атанасов, Щерьо — народен представител в XVI (1913) и XVII (1914—1919) обикновено НС. Либерал. — 371, 373.

Байчев — старши стражар в Околийското управление в гр. Бяла Слатина. — 242.

Балабанови, братя — собственици на дъскорезна фабрика до с. Кочериново, Кюстендилски окръг, построена през 1905. Предприемачи и собственици на гори в Рила. — 406.

Бebel (Bebel), Август (1840—1913) — деец на германското и международното работническо движение. По професия работник-стругар. Политическата си дейност започва през първата половина на 60-те години на XIX в. През 1867 става председател на Съюза на немските работнически дружества, който през 1868 се присъединява към Първия интернационал. През 1869 заедно с В. Либкнехт основава Германската социалдемократическа работническа партия (айзенахци). В продължение на 27 години е депутат в Райхстага. Води борба за обединяването на Германия по демократичен път. По време на Френско-пруската война 1870—1871 застава на интернационалистически позиции и се обявява в защита на Парижката комуна 1871. За революционна дейност е осъждан неколкократно на затвор. Заед-

но с В. Либкнехт съдействува за обединяването (1875) на айзенахци и ласалианци на основата на опортюнистическата Готска програма, поради което са критикувани от К. Маркс и Ф. Енгелс. През годините, когато действа Изключителният закон против социалистите (1878—1890), се бори за възстановяване на разгромените от полицията партийни организации. Ръководи нелегалната и парламентарната дейност на партията. През 90-те години на XIX и в началото на XX в. се обявява против реформизма и ревизионизма, но борбата му има непоследователен характер. В последния период от дейността си допускат центристски грешки. Трудовете и дейността на Бебел се ползват с голяма известност сред тесните социалисти в България. Особено популярни са изследванията му по въпросите на женското пролетарско движение — «Жената и социализмът» (бълг. превод — 1893 и 1958). — 120, 295.

Бернщайн (Bernstein), Едуард (1850—1932) — един от лидерите на крайното опортюнистично крило в германската социалдемократия и на Втория интернационал, теоретик на ревизионизма и реформизма. От 1881 до 1890 е редактор на централния орган на германската социалдемократия в. «Sozialdemokrat» («Социалдемократ»). От средата на 90-те години напълно скъсва с марксизма. В книгата си «Предпоставките на социализма и задачите на социалдемократията» (1899) открито ревизира философските, икономическите и политическите основи на революционния марксизъм. Бернщайн отхвърля марксистката теория за класовата борба, за неизбежния крах на капитализма, за социалистическата революция и диктатурата на пролетариата. Бернщайнството е опит да се подчини работническото движение на буржоазната идеология и да се отвлече вниманието на пролетариата от революционната борба. Идеите на Бернщайн са подложени на остра критика от революционните марксисти. В годините на Първата световна война 1914—1918 застава на центристски позиции. През 1917 заедно с К. Кауцки участва в създаването на Германската независима социалдемократическа партия, но в 1919 открито преминава на страната на десните. Отнася се крайно враждебно към международното комунистическо движение и Съветска Русия.

Българските революционни марксисти начело с Д. Благоев разобличават бернщайнството и неговите носители в България в лицето на общоделците. В статията си «Марксизъм или бернщайнство? . . .» (1901) Д. Благоев критикува теоретичните основи на ревизионизма на Бернщайн. — 164.

Беров, Д. — български търговец, съсновател на текстилното акционерно дружество «Беров и Хоринек» (1904). През 1906 дружеството построява първата софийска фабрика за вълнен текстил, в която работят около 90 души. През 1921—1922 поради финансови затруднения фабриката е продадена на белгийско акционерно дружество. — 123.

Бисолати (Bissolati), Леонид (1857—1920) — италиански политически деец. Един от основателите и водачите (1892—1912) на Италианската социалистическа партия (ИСП). Главен редактор на в. «Avanti!». («Напред!») (1896—1903, 1908—1912). Депутат в парла-

мента от 1897. Обявява се за сътрудничество на социалистите с либералната буржоазия. През 1912 е изключен от ИСП начело на групата на десните реформисти за поддръжка на италианското правителство в завоевателната Итало-турска (Триполитанска) война 1911—1912. Създадената от него Социалистическа реформистка партия не получава подкрепата на масите. В годините на Първата световна война 1914—1918 е един от най-изявените социалшовинисти; влиза в правителството (1916—1918). — 164.

Благоев, Димитър (Д. Б. Николов — Д я д о) (14 юни 1856, с. Загоричане, Костурско — 7 май 1924, София) — основоположник на научния социализъм и на революционната марксистка пролетарска партия в България; най-изтъкнатият теоретик на марксизма в България и на Балканите в края на XIX и първата четвърт на XX в. По време на Руско-турската освободителна война 1877—1878 участва в боевете за Стара Загора. След войната заминава в Русия. В Петербург следва естествени науки (1881—1882), от 1883 — право. Основава «Партия на руските социалдемократи» (1883), известна като *Б л а г о е в а г р у п а*, която е първата социалдемократическа организация в Русия. Издава в. «Рабочий» (от края на ян. 1885), в който е публикувана в съкратен и редакционно изменен вид програмата на «Партията на руските социалдемократи». На 16 март 1885 за революционна дейност е екстерниран от Русия. Установява се в София. Заедно с Викторина (Вела) Живкова, с която съвръзва живота си, започва да издава «Журнал «Съвременний показател»» (1 юни 1885) — първото социалистическо списание в България. Инициатор е за свикването на представителите на социалистическите дружинки в България на сбирка в Търново (21—23 апр. 1891) и на Учредителния конгрес (20 юли (2 авг.) 1891) на Българската социалдемократическа партия на връх Бузлуджа. От Учредителния конгрес до края на живота си неизменно е избран за член на ЦК на партията. Д. Благоев, заедно с Г. Георгиев и Г. Кирков, ръководи борбата срещу общоделците, която довежда до техния идеен разгром и до отстраняването им от партията (1903). Той отстоява пролетарския революционно-марксистки характер на партията, като води непримирима борба против всички опортюнистически отклонения в нея. При неговото ръководно участие се учредява Общият работнически синдикален съюз (1904).

Като народен представител (избран за пръв път през 1899) отстоява коренните интереси на работническата класа.

Д. Благоев е последователен патриот-интернационалист, стои решително на антивоенни позиции. Ръководи делегацията на БРСДП (т. с.) на Първата (1909) и на Втората (1915) балканска социалдемократическа конференция и на Копенхагенския конгрес на Втория интернационал (1910). В Копенхаген участва в срещата на делегатите от марксистката левица, между които е В. И. Ленин. В годините на Първата световна империалистическа война 1914—1918 води борба против социалшовинизма и измяната на лидерите на Втория интернационал, обявява се за създаването на нов интернационал на основата на революционния социализъм и пролетарския интернационализъм. Това го доближава до възгледите на В. И. Ле-

нин и през лятото на 1917 тясносоциалистическата партия се присъединява към възглавяваната от болшевиките цимервалдска левица. Благоев посреща с голямо въодушевление Великата октомврийска социалистическа революция 1917 и застава начело на превъоръжаването на партията с идеите на ленинизма. Под негово ръководство БРСДП (т. с.) става съоснователка на Третия, Комунистически интернационал (март 1919), преименува се БКП (т. с.) и приема Програмна декларация в духа на ленинизма. Благоев се бори против настъплението на крупния капитал и реакцията, подкрепя възприетия от ЦК на БКП (5—7 авг. 1923) курс на въоръжено въстание против установената в страната на 9 юни 1923 фашистка диктатура, а след неговото кърваво потушаване се обявява в защита на въстанието и жертвите на белия терор.

Димитър Благоев е основател на теоретичния орган на партията сп. «Ново време» и е негов неизменен редактор от ян. 1897 до спирането му на 12 септ. 1923. Всестранно образован марксист, той е автор на научни изследвания в областта на историята, икономиката, философията, литературознанието. По-важни трудове: «Нашите апостоли» (1886), «Що е социализъм и има ли той почва у нас?» (1891), «Социализмът и работническият въпрос в България» (1900), «Икономическото развитие на България. Индустрия или земледелие» (1903), «Принос към историята на социализма в България» (1906) и др. Редактор е на «Вестник на учителското дружество» (Видин, 1889—1890), съредактор на сп. «Ден» (Шумен, 1894—1895) и др. Той е един от основателите на първите работнически кооперации в България.

Димитър Благоев създава здрави революционни традиции в партията, на които тя се опира и израства като партия от нов, ленински тип. — 47, 54, 256, 257, 260, 264, 365, 374, 375, 480, 484, 491, 494, 499.

Блажев, Търне — телеграфо-пощенски служител в гр. Горна Джумая (дн. Благоевград). — 291.

Браун (Braun), Лили Кречман (1865—1916) — германска писателка, деятелка на женското социалистическо движение. Член на Германската социалдемократическа партия. Участва в издаването на сп. «Die neue Gesellschaft» («Ново общество»). Минава на ревизионистични позиции. В произведенията си разглежда мястото и ролята на жената в обществения и културния живот — «Новата жена в поезията» (1896), «Женският въпрос» (1901) и др. — 120.

Букшег (Bukšeg), Вилим (1874—1924) — деец на Социалдемократическата партия в Хърватско от 1897. Типографски работник. Секретар на Междутрасловия съюз на синдикатите в Хърватско. През 1914 като представител на Международния синдикален секретариат участва заедно с К. Легин в конференцията за обединение на революционните и общоделските профсъюзи. — След 1918 е член на Народното вече. По-късно е министър на социалната политика, подсекретар на Социалистическата партия на Югославия. Реформист и опортюнист. — 150, 302, 307, 323, 408, 414, 415.]

Бърдаров, Петко (1878—1963) — партиен и синдикален деец. Обу-

щарски работник. Участвува в създаването на първите социалистически групи в Плевенско. Член на Работническия кожаро-обушарски съюз и председател на Централното му настоятелство (1908). Делегат на IX конгрес на ОРСС (1912). Избиран за народен представител и общински съветник от името на партията. Участник в Септемврийското антифашистко въстание 1923. — 422.

Вазов, Иван Минчов (1850—1921) — народен поет, белетрист, драматург, публицист, културен и обществен деец; почетен член на БАН (1921); почетен доктор на филологическите науки на Софийския университет (1921). Учи в Сопот, Калофер и Пловдив. През 1870 баща му го изпраща в гр. Олтенца (Румъния) да практикува в търговската кантора на чичо си. Вазов отива в Браила, където се сбличава с български революционни емигранти (запознава се с Хр. Ботев), които оказват голямо въздействие при оформянето на демократичния му мироглед. Завръща се в България (1872) и известно време учителствува. През 1875 става член на революционния комитет в Сопот. След избухването на Априлското въстание 1876 поради опасност да бъде арестуван емигрира в Букурещ, където става секретар на Българското централно благотворително общество. През 1880 се установява в Пловдив; участвува дейно в обществено-политическия и културния живот на Източна Румелия. Депутат в Областното събрание, член на Постоянния му комитет (1880—1883, 1884—1885) и негов подпредседател (1884—1885). По време на Стамболовия режим, преследван като русофил, е принуден да емигрира; няколко месеца престоява в Цариград, а през ян. 1887 заминава за Русия. През 1889 се установява в София. Редактира сп. «Денница» (1890—1891). Народен представител в VIII и IX обикновено НС (1894—1899). Министър на народната просвета (1897—1898).

Вазов създава литературни творби от всички жанрове. Многостранното му художествено дело има огромно значение. Произведенията му създават основата на българската следосвобожденска литература. Те са широко известни и в чужбина; преведени са на повече от 50 езика.

По-значителни произведения: стихосбирки — «Пряпорец и гусла» (1876), «Тъгите на България» (1877), «Избавление» (1878), «Епопея на забравените» (1881—1884); повести и разкази — «Митрофан и Дормидолски» (1881), «Хаджи Ахил» (1882), «Чичовци» (1885), «Немили-недраги» (1883—1884); романът «Под игото» (1889—1890); драми — «Кандидати за слава» (1901), «Службогонци» (1903), «Борислав» (1909), «Ивайло» (1913) и др. — 120.

Васев, П. — основен учител в с. Николичевци (дн. присъединено към с. Скриняно), Кюстендилски окръг. — 497.

Василев, Григор (Г. В. Гьорев) (1883—1942) — буржоазен политически деец, адвокат и журналист. Завършва право в София и Женева. Първоначално е член на широкосоциалистическата партия. През 1904—1906 е секретар на общоделския Свободен синдикален съюз. След Балканската война 1912—1913 преминава към Демократическата партия, а след Деветоюнския военно-фашистки пре-

врат 1923 се включва в Демократическия сговор. Министър на земеделието в кабинета на А. Ляпчев (май 1930 — юни 1931). Избиран неколkokратно за народен представител. Участва в т. нар. «Песторка», оформила се през пролетта на 1936 като буржоазнодемократична опозиция на монархо-фашистката диктатура. Един от лидерите на демократичната опозиция в XXIV обикновено НС (1938—1939). Главен редактор на сп. «Българска земя» (1931—1932) и на сп. «Нация и земя» (1933—1934). Един от редакторите на органа на Демократическата партия в. «Пряпорец» (1898—1932). Заедно с Г. Т. Данаилов и Ал. Гиргинов редактира сп. «Демократия» (1920—1923), а с К. Николов и Т. Кожухаров през 1922 — сп. «Народ и армия». В навечерието на Втората световна война осъжда хитлеристката агресия в Чехословакия. — 301, 319.

Вачев, д-р — председател на XVI обикновено НС (1913). — 269.

Велев — началник на отделение Пощенски съобщения към Главна телеграфо-пощенска дирекция, София. — 353.

Велчев, Иван — народен представител в XVII обикновено НС (1914—1919). Либерал. — 443.

Вичев, П. — учител в с. (дн. град) Брегово, Видински окръг. — 498.

Влайков, Тодор Генчов (псевдоними: В е с е л и н, З д р а в к о) (1865—1943) — писател и общественик, редовен член на БАН (1900). Завършва гимназия в София (1885) и следва като стипендиант славянска филология в Московския университет. Под влияние на народническите идеи напуска университета (1888), за да се отдаде на народополезна дейност. Учителствува в родния си град Пирдон (1888—1891). През 1890 основава първата кооперация в България в с. Мирково, Софийски окръг. През 1891—1892 е гимназиален учител в Търново, през 1892—1894 — училищен инспектор в София. Един от основателите и председател (1898) на Българския учителски съюз. Редактира в. «Съзнание» (1898—1934). От 1900 е член на Демократическата партия. Заедно с Найчо Цанов е начело на младежкодемократическата група, която през 1905 се обособява в Радикалдемократическа партия (от 1922 — Радикална партия). Влайков е един от нейните лидери и главен редактор на теоретичния ѝ орган сп. «Демократически преглед» (1902—1928). Народен представител в XI (1901), XII (1902—1903), XIII (1903—1908), XVIII (1919—1920), XX (1923), XXI (1923—1927), XXII (1927—1931) обикновено НС и в V Велико НС (1911). Председател е на Съюза на българските писатели (1924). През 1931 разочарован се оттегля от политическия живот.

Литературното наследство на Влайков е огромно. В своите разкази и повести той идеализира патриархалния бит, като разкрива реалистично процеса на разоряване на малоимотните селяни и зланиятчи. В други произведения пропагандира народническите съразбирания за необходимост от борба против капиталистическите порядки с оглед запазването на селската патриархална задруга. Най-хубавата му творба са мемоарите «Преживяното» (3 ч., 1934).

1942). Влайков е и един от най-активните български публицисти. — 270.

Власковски, Власи Власков (1883—1959) — партиен деец. Член на БРСДП от 1898. Един от учредителите на партийната организация в Троян (1900) и неин секретар. В 1906 е секретар на общарския синдикат в Троян. През 1906—1908 работи като миньор в САЩ и Канада, където участва в работническите борби. През 1911 е народен представител в V Велико НС; обявява се против ревизирането на Конституцията в полза на монарха. Делегат на I конгрес на БКП (1919). Член на Местния комитет на БКП в Плевен и на Висшия партиен съвет (1919—1923). Пълномощник на ЦК на партията в Ловешка и Троянска околия по организирането на Транспортната стачка 1919—1920. Съветник в Първата троянска комуна (1920—1923) и помощник-кмет на Втората троянска комуна (1932—1933). През 1941—1944 е партизански ятак. През 1942 ръководи нелегалния комитет на ОФ в Троян. След 9 септ. 1944 участва в укрепването на народнодемократичната власт като кмет на Троянската община. Народен представител в XXVI обикновено НС, във Великото НС и в I, II и III НС. — 260, 264, 494.

Вълчанов, Георги — телеграфо-пощенски служител в София. — 291.

Въртовски, Генчо — железничар на Гара Мездра, Врачански окръг. — 291.

Ганчев, Иван Николов (ок. 1877—1925) — партиен и синдикален деец, по-късно един от идеолозите на «левия» опортюнизъм в България. Със социалистическите идеи се запознава като ученик във Видинската гимназия. Член на БРСДП от 1898. Завършва химия в Германия. След завръщането си в България застава на страната на революционните марксисти. През 1912 е привлечен в редакцията на «Работнически вестник». Участва дейно в синдикалното движение. Заедно с Г. Димитров и В. Коларов е делегат на VII международна синдикална конференция в Будапеща (1911) и на Балканската синдикална конференция във Виена (1913). През Първата световна война 1914—1918 е помощник-редактор на «Работнически вестник». Приветства победата на Октомврийската революция 1917. През пролетта на 1919 и на I конгрес на БКП застава на левицарски позиции и се обявява против тактиката на партията. За фракционна дейност е изключен от БКП (1920). Издава в. «Искра» (1920—1921) — идеен орган на «левите» комунисти, и в. «Революционна истина» (1922). По време на Септемврийското антифашистко въстание 1923 се поставя на разположение на партията, без да е приет в редовете ѝ. След поражението на въстанието ЦК му възлага издаването на легален орган на БКП — в. «Лъч» (1923—1924). Ганчев дава антипартийна насока на вестника, поради което е бойкотиран от комунистическите среди и той е принуден да прекрати издаването му. След атентата в черквата «Св. Неделя» (16 апр. 1925) е заловен и убит в Дирекцията на полицията. — 150, 155.

Генадиев, д-р Никола Иванов (1868—1923) — буржоазен политически деец и публицист. Юрист. Завършва право в Брюксел. Мини-

стър на правосъдието (май 1903—ян. 1904), министър на търговията и земеделието (ян. 1904—ян. 1908) и на външните работи (юли—дек. 1913). Политическата му дейност е свързана с Народнолибералната партия, а след разцеплението ѝ ръководи една от фракциите. През 1915 се изказва против участието на България в Първата световна война на страната на Централните сили; обявява се в опозиция на правителството на В. Радославов, във връзка с което е осъден на затвор (1916—1918). След войната участва в създаването на Националлибералната партия. През февр. 1923 формира партията Народно единство. Развива значителна журналистическа дейност. Един от основателите на в. «Балканска зора» (1890—1900). Ръководи органите на Народнолибералната партия в. «Нов век» (1899—1916; 1919), в. «Българска независимост» (1908), в. «Воля» (1918—1920) и участва в редактирането им. През 1923 основава в. «Народно единство» (1923—1927). От 1900 до края на живота си почти без прекъсване е народен представител. Убит в София от македонски автономисти. — 270, 271, 274, 449.

Георгиев, Александър — синдикален деец. Печатарски работник. Дългогодишен член на Централното настоятелство на Работническия печатарски съюз. На V конгрес на ОРСС (1908) е избран за член на Синдикалния комитет (преизбиран до 1923). — 424, 491.

Георгиев, Марин — железничар на Гара Гебедже (дн. гр. Белослав). — 291.

Георгиев, Никола — железничар от гр. Пазарджик. — 291.

Гешов, Иван Евстратиев (1849—1924) — буржоазен политически деец, икономист и публицист, банкер; действителен член на БАН (1884). Завършва финансови и политически науки в Манчестър (1869). След Освобождението 1878 участва дейно в устройването на Източна Румелия. Един от водачите на Народната (Съединистка) партия (до 1883), ръководител и главен редактор на в. «Марица» (1878—1885). Депутат в Областното събрание и негов пръв председател (1879—1880). Член и пръв председател на Постоянния комитет. Директор на финансите (ян. 1882—ноем. 1883). В края на 1883 се преселва в София. От дек. 1883 до авг. 1886 е директор на БНБ. Председател на БАН (1898—1924). Води преговорите и от българска страна подписва Букурещкия мирен договор 1886. От 1901 възглавява Народната партия, а след обединяването ѝ с Прогресивнолибералната партия (1920) — Обединената народнопрогресивна партия. Председател на XI (1901) обикновено НС. Министър на финансите (1886, 1894—1897), министър-председател и министър на външните работи и изповеданията (март 1911—юни 1913). През 1912 подписва Българо-сръбския и Българо-гръцкия договор, с които се оформя Балканският съюз (1912—1913). Правителството на Гешов води Балканската война 1912—1913. След сключването на Лондонския мирен договор 1913 подава оставка. След Деветоюнския военно-фашистки преврат 1923 участва в Демократическия сговор.

Гешов е един от ярките представители на българската буржоазна

икономическа мисъл. Възгледите си излага в студии върху финансовата политика на България («Думи и дела. Финансови и икономически студии» 1899). Автор е на мемоари («Балканският съюз. Спомени и документи», 1915; «Спомени из години на борби и победи», 1916, и др.). — 274.

Глушков, П. — собственик на печатница в София. — 225, 226.

Господинов, Никола (Н. Г. Мидов) (1881—1915) — партиен и синдикален деец. Член на БРСДП от 1899. Учи в Харманли, Хасково и в Пловдив, където е член на ръководения от Д. Благоев ученически марксистки кръжок. Още като младеж се включва в борбите на работническата класа. При очистването на партията от опортюнистите (1903) застава на страната на тесните социалисти. Под негово ръководство през 1904 към ОРСС е образувано Общо работническо дружество в Харманли. През 1905 се установява в Пловдив, където работи заедно с В. Коларов. От 1908 е секретар на Централното настоятелство на Тютюноработническия съюз, от 1909 — на партийната организация в Пловдив и член на Синдикалния комитет на ОРСС. През 1912 е избран за общински съветник и в пловдивския Комитет на труда. Организатор е на голямата тютюноработническа стачка в Ксанти (1914). През 1908—1915 е редактор на в. «Тютюноработник», от 1910 — на в. «Кожаро-обущар»; участва в редактирането на «Пловдивски народен вестник» (1911); активно сътрудничи на «Работнически вестник». Делегат е на редица партийни и синдикални конгреси. Постоянно преследван от властта. Загибва при злополука. — 424, 491.

Данаилов, Георги Тодоров (1872—1939) — буржоазен икономист, юрист, общественик; действителен член на БАН (1901). Един от първите български статистици-демографи. Завършва право в Москва (1895); специализира във Виена, Мюнхен и Берлин (1897—1898). От 1903 е професор по политическа икономия в Софийския университет. Един от ръководните дейци на Демократическата партия; секретар на Централното ѝ бюро (1918—1923). След 1923 участва в дейността на Демократическия сговор. Министър на търговията (1918) и на обществените сгради, пътищата и благоустройството (1930—1931). След 1934 минава на нефашистки позиции. Редактор на «Списание на Българското икономическо дружество» (от 1902). Автор на «Основни начала на политическата икономия» (1906), «Изследвания върху демографията на България» (1930), «Теория на статистиката» (1931) и др. — 367, 368.

Данев, д-р Стоян Петров (1858—1949) — буржоазен политически и държавен деец, юрист. Като ученик в Прага (1873—1878) участва в четата на Филип Тотю (1876) по време на Сръбско-турската война. Завършва право с докторат в Хайделберг (1881) и политически науки в Париж (1883). От 1884 е адвокат в София. Един от видните представители на русофилското течение. През 1897 възглавява Умеренолибералната (от 1899 — Прогресивнолиберална) партия. Министър на външните работи в коалиционното правителство на П. Каравелов (февр.—дек. 1901). Министър-председател и министър на външните

работи (дек. 1901—май 1903). Председател на V Велико НС (1911) и на XV обикновено НС (1911—1913). Ръководи българската делегация на мирната конференция в Лондон (1912—1913) и подписва Лондонския мирен договор 1913. Като министър-председател и министър на външните работи (1 юни—4 юли 1913) по време на Междусъюзническата война 1913 носи голяма вина за първата национална катастрофа на България (1913). От ноем. 1918 до апр. 1920 е министър на финансите. След Деветоюнския военно-фашистки преврат 1923 влиза в Демократическия съговор. Постепенно се оттегля от активна политическа дейност.

Професор по дипломатическа история на България в Свободния университет (1916—1934). Председател на Българския Червен кръст (1924—1939); подпредседател на Международния съюз на Червения кръст в Женева. Член на Постоянния арбитражен съд в Хага. Автор на юридически и исторически трудове. — 257, 270, 274.

Даскалов, А. — железничар на Гара Лакатник, Софийски окръг. 291.

Джидров, д-р Петър Спиридонов (1876—1952) — политически деец. Адвокат. Завършва право с докторат в Берлин и Цюрих. В социалистическото движение се включва от ранна младост. След очистиането на партията от опортюнистите (1903) е един от ръководителите на широкосоциалистическата партия, редактор и съредактор на нейните издания — в. «Работническа борба» (1903—1908), сп. «Ново общество» (1906—1909), сп. «Обществена мисъл» (1909), сп. «Социалдемократ» (1920—1921) и др. Министър на правосъдието в първия коалиционен кабинет на Т. Теодоров (ноем. 1918—май 1919). След разцеплението на Социалдемократическата партия през 1926 заедно с Д. Казасов основава Социалдемократическа федерация, която си служи с левичарска фразеология. След Деветнадесетомаяския преврат 1934 сътрудничи на официалния печат, където развива фашистки идеи за ограничаване на буржоазната демокрация и за ревизия на Търновската конституция. — 271.

Дикщайн (Dickstein, Dicksztajn), Шимон (1858—1884) — деец на полското социалистическо движение. Завършва естествени науки във Варшавския университет (1878). Участва в дейността на първите социалистически кръжоци в Полша (1877—1878). Превежда на полски език «Капиталът» на К. Маркс и «Развитие на социализма от утопия в наука» на Ф. Енгелс. През 1878 емигрира в Швейцария, оттам във Франция. В края на 70-те години на XIX в. е под влияние на анархизма. През 1879—1881 е член на полската социалистическа група «Равенство», от 1882 — на партията «Пролетариат». Участва в издаването на полски социалистически списания. Поддържа връзки с дейците на руското революционно движение Г. В. Плеханов, В. И. Засулич, Л. Дейч, П. Л. Лавров и др. През 1881 публикува брошурата «Кой на чий гръб живее» — едно от най-добрите изложения на I том на «Капиталът», която има голямо значение за пропагандиране идеите на социализма и класовата борба. — 121.

Димитров, Жеко (Ж. Д. Джунджулов) (1886—1925) — партиен и синдикален деец, публицист. Близък съратник на Г. Димитров.

Член на БРСДП (т. с.) от 1903 или 1904. Един от учредителите на Хасковската партийна организация (1910); участвува дейно в борбата срещу общоделството, което има силно влияние в Хасково. Участвува във войните (1912—1918). Член и деловодител на Синдикалния комитет на ОРСС от 1913, от 1919 — помощник-секретар и касиер на комитета. Секретар на Съюза на фабричните и други работници (1914—1924). Участвува в работата на II конгрес на Червения интернационал на профсъюзите (1922) в Москва. Избран е за общински съветник в София (1919) от името на БКП. Член на Управителния съвет на Кооперация «Освобождение». Организатор на много работнически стачки. Сътрудничи активно на «Работнически вестник». През 1915 и 1921—1923 редактира в. «Фабричен работник». След поражението на Септемврийското антифашистко въстание 1923 е секретар на Синдикалния комитет на ОРСС на мястото на Г. Димитров; ръководи възстановяването на разгромените синдикални организации. Разработва материали за тактиката и стратегията на профсъюзите в условията на фашистката диктатура. Един от създателите на в. «Работническо единство» (1924). През 1924 посещава нелегално Москва, среща се с Г. Димитров и В. Коларов, с които обсъжда проблемите на синдикалното движение в България при новите условия. По време на Априлските събития 1925 е арестуван и зверски убит в Дирекцията на полицията. — 424.

Димитров, Ставри — основен учител от с. Гаганица, Михайловградски окръг. — 497.

Димитрова, Люба (Любица) Ивошевич (1880, с. Сараново, СФРЮ—1933, Москва) — деятелка на революционното профсъюзно и женското социалдемократическо движение в България, пролетарска поетеса и журналистка. Съпруга на Георги Димитров. Като шивашка работничка се включва в редовете на Сръбската социалдемократическа партия. С идването си в България (1902) се свързва с революционното работническо движение и става член на БРСДП. Сътрудничи в българския и сръбския работнически печат. Л. Димитрова е една от основателките на Софийския шивашки синдикат (1905) и член на Централното настоятелство на Работническия шивашки съюз. От 1909 до 1912 е редактор на в. «Шивашки работник». Тя е една от организаторките на женското социалдемократическо движение в България. През 1914 е избрана за член на Централната женска комисия при ЦК на БРСДП (т. с.). През 1920 е делегат на БКП на Вуковарския конгрес на Югославската КП, на който подкрепя борбата на марксисткото крило срещу центразма. Свързала живота си с Г. Димитров през 1906, тя е вярна негова помощничка и съратничка в продължение на повече от четвърт век. След Септемврийското антифашистко въстание 1923 споделя с него трудностите на емиграцията в Австрия и Германия (до 1930). През последните години от живота си е в СССР, където известно време работи в Международния аграрен институт. — 197.

Добрович, Страшимир — началник на тайната канцелария на цар Фердинанд. — 273.

Досев, Константин — адвокат, народен представител в XVI (1913) и XVII (1914—1919) обикновено НС. Либерал. — 372, 373.

Драгиев, Димитър (Д. Д. Колев) (1869—1943) — деец на БЗНС. Завършва Хасковската гимназия (1886), след което учителствува. Участва в учредителния конгрес на съюза (1899) и е избран в Управителния съвет. На III конгрес (1901) е избран за подпредседател на Управителния съвет, на IV конгрес (1902) — за негов председател и пръв редактор (до 1905) на в. «Земледелско знаме». Дългогодишен народен представител (от 1902). Министър на земеделието и държавните имоти в коалиционния кабинет на Т. Теодоров (1918—1919). Поради идейни различия със Стамболийски отказва да влезе във възглавявания от него кабинет. Като водач на десницата през 1919 е изключен от съюза и поставя началото на БЗНС «Стара Загора»; през 1919—1934 издава в. «Земледелска правда». Драгиев е противник на единния фронт с комунистите, за съюз с буржоазните партии. След 1923 участва в изборни коалиции с буржоазни партии. Автор е на изследвания за създаването и развитието на БЗНС. — 266, 270.

Дрянков — деец на БЗНС. — 270.

Дунчев, Александър — народен представител в XVI обикновено НС (1913). Член на парламентарната група на БРСДП (т. с.). — 260, 264.

Дьоблин (Döblin) — представител на германската печатарска организация на VI международен печатарски конгрес в Щутгарт (авг. 1912). — 24, 25, 26.

Енгелс (Engels), Фридрих (28 ноем. 1820, гр. Бармен, Рейнска провинция на Прусия — 5 авг. 1895, Лондон) — един от основоположниците на научния комунизъм, съратник на К. Маркс. Роден в семейството на текстилен фабрикант. От 1842 работи в манчестърската кантора на фирмата «Ермен и Енгелс» и сътрудничи в редактирания от К. Маркс «Рейнски вестник». Изследва условията на живот на английската работническа класа и през 1845 издава книгата «Положението на работническата класа в Англия». През 1844 се среща в Париж с К. Маркс. Между двамата велики мислители се създава безпримерна плодотворна дружба, която трае през целия им живот. През 1845—1846 двамата написват «Немска идеология», където правят основна критика на идеалистическото разбиране на историята и обосновават диалектичния и историческия материализъм. През 1847 Енгелс участва в създаването на «Съюза на комунистите» — първата международна комунистическа организация. Двамата с Маркс през 1848 написват програмата на съюза — «Манифест на Комунистическата партия», в който излагат основните принципи на научния комунизъм. През 1849 Енгелс участва във въоръжената борба в Южна Германия. След поражението на революцията емигрира в Швейцария, оттам в Англия. В своя труд «Селската война в Германия» (1850) и в серията статии «Революция и контрреволюция в Германия» (1851—1852) формулира основните задачи на пролетарията.

риата в буржоазнодемократичната революция. От 1850 отново работи във фирмата на баща си и осигурява материални възможности на Маркс да продължи своите научни изследвания върху капитализма. Заедно с Маркс участва в основаването и ръководството на Първия интернационал (1864—1876). От 1869 Енгелс е член на Генералния съвет на Интернационала, а по-късно е негов секретар. Води непримирима борба против дребнобуржоазните течения вътре и вън от него. През 1877—1878 издава блестящия си труд «Анти-Дюринг», а от 1873 до 1882 работи върху «Диалектика на природата», чийто ръкопис остава незавършен и е издаден за първи път през 1925 в СССР. След смъртта на К. Маркс (1883) Енгелс поема ръководството на международното работническо движение. Завършва и издава незавършените от Маркс II (1885) и III (1894) том на «Капиталът». Същевременно написва и издава редица трудове — «Произход на семейството, частната собственост и държавата» (1884), «Лудвиг Фойербах и краят на класическата немска философия» (1886), «Селският въпрос във Франция и Германия» (1894) и предговор към «Класовата борба във Франция» от К. Маркс (1895). Взема активно участие в създаването на Втори интернационал (1889) и води решителна борба за утвърждаване на марксизма в неговите редици. Проявява жив интерес към социалдемократическото движение на Балканите и в България. През 1893 изпраща писмо до редакцията на сборника «Социалдемократ», в което изразява задоволството си от успехите на българското социалистическо движение. — 121, 295.

Железаров, д-р — лекар в гр. Бяла Слатина. — 242.

Желязков, Георги — железничар на Гара Гебедже (дн. гр. Белослав). — 291.

Занков, Георги — народен представител в XVII обикновено НС (1914—1919). Либерал. — 446, 447, 448, 449,

Иванов, Александър — основен учител в гр. Берковица. — 497.

Иванов, Антон (А. И. Козинаров) (1884—1942) — партиен и синдикален деец. Работник-металик. Член на БРСДП (т. с.) от 1904. До 1907 служи във флота, след което се установява в София. Секретар (1907—1919) и председател (1919—1924) на Централното настоятелство на Металороботническия съюз. През 1910 е избран за член на Синдикалния комитет на ОРСС и става един от най-близките помощници на Г. Димитров. Ръководи редица стачки на софийския пролетариат. От 1910 е член на Местния комитет на Софийската партийна организация. Участва във Войнишкото въстание 1918. Секретар на Местния и на Окръжния комитет на партията в София (1918—1923). Народен представител (1919—1923). Член на Висшия партиен съвет (1919—1920). От 1921 е член на ЦК на БКП. Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923; на 21 септ. е арестуван и осъден като член на ЦК и ръководител на Софийския революционен комитет. През есента на 1925 е освободен от затвора срещу гаранция и емигрира в СССР. През 1926—1927 е член на Зад-

граничния ЦК на БКП. Член на Изпълкома на Профинтерна (1925—1930). През 1932 завършва Международната ленинска школа в Москва, след което е преподавател в Комунистическия университет за националните малцинства от Запад. През 1935—1937 е секретар на Задграничното бюро на ЦК на БКП и сътрудник на ИККИ. Участва дейно в създаването на интернационалните бригади в помощ на Испанската република (1936—1939) и няколко пъти посещава Испания. През дек. 1940 се завръща нелегално в България. На VII пленум на ЦК (1941) е избран за член на Политбюро и секретар на ЦК на БРП. А. Иванов е един от главните организатори на въоръжената антифашистка борба на българския народ (1941—1944). През апр. 1942 при провала на ЦК и на Централната военна комисия е арестуван. Вследствие на нечовешки инквизиции загубва говора си и за известно време е парализиран. На 23 юли 1942 е осъден на смърт заедно с още 11 (от които 6 задочно) членове и сътрудници на ЦК и разстрелян. — 424, 491.

Иванов, Диме (Димитър И. Захариев) (1884—1968) — профсъюзен деец. Локомотивен машинист. Член на БРСДП (т. с.) от 1905. Един от учредителите на Работническия железничарски синдикат (1905) и член на неговата контролна комисия. Член на Синдикалния комитет на ОРСС от 1912. Участва в Общата железничарска стачка 1906—1907 и в Транспортната стачка 1919—1920. През 1933 е избран за председател на Локомотивната организация. Народен представител в XXV обикновено НС (1940—1944). В периода на въоръжената антифашистка борба 1941—1944 е концлагерист и политзатворник. След 9 септ. 1944 е народен представител и е на отговорна работа в Профсъюза на транспортните работници. От дек. 1945 е председател на Профсъюза на железничарите и моряците — 424.

Иванов, Найден — железничар в София. — 291.

Иванов, Стефан — железничар на Гара Оборище, Варненски окръг. — 291.

Иванчов, д-р Сава — политически деец. Член на Либералната (радославистка) партия. Народен представител в XVII обикновено НС (1914—1919) и негов подпредседател. — 444, 445, 446, 447, 450.

Илиев, Никола (Н. И. Динов) (1877—1928) — партиен деец. Основоположник на социалистическото движение в Ловешкия край. Като гимназиален учител в гр. Бяла Слатина (1909—1915) участва в изграждане на партийни групи и организации в околията. Неколкократно се среща с Г. Димитров. Участва в дейността на Учителската социалдемократическа организация (УСДО). Кмет е на Ловешката комуна (1920—1921). От 1922 е секретар на Профсъюза на държавните и общински служители. По време на Септемврийското антифашистко въстание 1923 и на Априлските събития 1925 е арестуван и изтезаван. Н. Илиев е един от учредителите на Работническата партия (1927) и член на нейния ЦК (1927—1928). Администратор (1926—1927) и отговорен редактор (1928) на легалния в. «Новини». Осъден през 1928, умира в Централния затвор. — 241, 243.

Исаков д-р Наим (Нисим И. Нисимов) (1877—1932) — партиен деец, юрист. Член на БРСДП (т. с.) от 1903. Завършва право с докторат във Франция, след което става адвокат. Делегат е на редица партийни и синдикални конгреси. Член на Контролната комисия на партията (1909—1919, 1922—1923) и на Висшия партиен съвет (1921—1922). Избран е за окръжен и общински съветник в София и за народен представител. В навечерието на Септемврийското антифашистко въстание 1923 за известно време е арестуван. След въстанието е член на ЦК на БКП. През ян.—февр. 1924 участва в обсъждането на българския въпрос в ИККИ. От Москва заминава за Виена. Работи в Задграничното представителство на партията (1924—1925) и в Балканската комунистическа федерация. Член е на Задграничния ЦК на БКП (1925—1927) и на ЦК на МОПР (1927—1930). Един от основателите и член на Централното ръководство на Международния юридически съюз (МЮС). Умира в Москва. — 260, 261.

Йорданов, Йордан (1876—1942) — политически деец, юрист. Политическата си дейност започва като социалдемократ; от 1903 е член на БРСДП (т. с.). Делегат е на Плевенската партийна организация на IX (1902), XIV (1907) и XV (1908) конгрес на партията. През 1919 е избран за народен представител. Сътрудничи на партийните органи «Работнически вестник» и сп. «Ново време». След поражението на Септемврийското антифашистко въстание 1923 напуска БКП и преминава в Националлибералната партия. Става висш държавен чиновник. — 260, 264, 494.

Кабакчиев, Христо Стефанов (2 ян. 1878, гр. Галац, Румъния — 6 окт. 1940, Москва) — деец на българското и международното революционно работническо и комунистическо движение, журналист и публицист; доктор на историческите науки. След освобождението на България от турско иго семейството му се установява във Варна. Член на БРСДП от 1897. Учи медицина във Франция и право в Швейцария. Завръща се в страната (1899) поради заболяване и завършва образованието си в София. От 1900 сътрудничи в сп. «Ново време» и «Работнически вестник». Застава решително на страната на революционните марксисти начело с Д. Благоев. През 1904 се установява като адвокат в София. Утвърждава се като един от изтъкнатите дейци и теоретици на партията. Участва активно в идейния разгром на опортюнизма в България. От 1905 до 1928 непрекъснато е избран за член на ЦК на партията. През 1910—1923 е редактор на «Работнически вестник». Като делегат на БРСДП (т. с.) участва в работата на Копенхагенския (1910) и Базелския (1912) конгрес на Втори интернационал и на Първата балканска социалдемократическа конференция (1909). От 1914 до 1923 е народен представител. Делегат е на II (1920), IV (1922) и VI (1928) конгрес на Коминтерна. Като представител на ИККИ участва в XVII конгрес на Италианската социалистическа партия и в учредителния конгрес на Италианската КП (1921). Петият конгрес на Коминтерна (1924) го избира за член на Интернационалната контролна комисия. От началото на 1923 е политически секретар на ЦК на БКП. Участва активно в подготовката на Септемврийското антифашистко

въстание 1923, но на 12 септ. е арестуван. Осъден е на 12 1/2 години затвор; през 1926 е амнистиран и емигрира в Австрия, през май 1927 — в Москва. Член е на ВКП(б) от 1928. Работи в българското представителство в Коминтерна. Преподава история на БКП и марксизъм-ленинизъм в Международната ленинска школа и в Комунистическия университет за националните малцинства на Запад (КУНМЗ). От 1928 работи в Института «Маркс—Енгелс—Ленин», от 1935 е ст. н. с. в Института по история при АН на СССР, където е удостоен с научната степен доктор на историческите науки. Разработва проблеми от историята на партията и страната. По-важни трудове: «Баснята за диктатурата в партията» (1906), «Към Балканска федерация» (1913), «Империализмът на Балканите» (1915), «Димитър Благоев и партията на тесните социалисти» (1979) и «Спомени и материали от историята на партията на тесните социалисти», публикувана със съкращения под заглавие «Христо Кабакчиев. Спомени» (1955). — 374, 480, 484, 491, 494.

Календеров, Сотир — народен представител в XVII обикновено НС (1914—1919). Либерал. — 444, 446.

Кауцки (Kautsky), Карл (1854—1938) — един от ръководителите на Германската социалдемократическа партия и на Втория интернационал, идеолог на центризма. От 1881 поддържа връзка с К. Маркс и Ф. Енгелс и става техен последовател. От 1883 до 1917 редактира теоретичния орган на Германската социалдемократическа партия «Die Neue Zeit» («Ново време»). Автор е на проекта на Ерфуртската програма (1892). По-важни трудове: «Икономическото учение на Карл Маркс» (1897), «Аграрният въпрос» (1899), «Произход на християнството» (1908), «Пътят към властта» (1909) и др. Включва се в борбата срещу бернщайнштанството и написва книгата «Бернщайн и социалдемократическата партия» (1899). В своята критика обаче прави отстъпка на опортюнизма. В годините преди Първата световна война под ръководството на Кауцки се формира идеологията на центризма. След избухването на войната оглавява центриското течение в международното работническо движение, оправдава съюза с откритите социалшовинисти и фактически застава на тяхна страна. Постепенно загубва връзките си с революционното работническо движение. Кауцки е автор на теорията за ултраимпериализма, с която се опитва да докаже, че е възможно светът да се върне към «мирния» капитализъм и да се изживеят империалистическите противоречия. Посреща враждебно Великата октомврийска социалистическа революция 1917. По време на Ноемврийската революция в Германия 1918 фактически поддържа контрареволуционната линия на десните социалдемократи. Идеолог на «демократическия социализъм», Кауцки се обявява против единния работнически фронт в борбата срещу фашизма. Опортюнизмът му е изобличен от В. И. Ленин в книгите «Пролетарската революция и ренегатът Кауцки», «Държавата и революцията» и др.

Много от трудовете на Кауцки са преведени на български език. Те съдействуват за разпространяване на марксистките идеи в България и оказват положително влияние върху ранното българско со-

диалистическо движение. След отстраняването на общоделците от БРСДП (1903) Кауцки фактически застава на тяхна страна, покровителствува ги във Втория интернационал и запазва своето влияние върху тях до края на живота си. Трудовете му оказват известно влияние и върху БРСДП (т. с.). Тесните социалисти обаче отхвърлят центристката политика на Втория интернационал и на Кауцки за «единство» между революционните марксисти и опортюнистите в рамките на една партия. В годините на Първата световна война 1914—1918 те се разграничават от постановките му по всички проблеми на войната, мира и революцията, на международната пролетарска организация и фактически скъсват с него. След Октомврийската революция 1917 Д. Благоев подлага на остра критика отрицателното отношение на Кауцки към революцията, съветската власт и диктатурата на пролетариата. — 121, 295.

Кебеджиев, Ф. — телеграфо-пощенски служител в с. Меричлери, Хасковски окръг. — 291.

Кирков, Георги Йорданов (М а й с т о р а) (15 авг. 1867, Плевен — 25 авг. 1919, София) — деец и ръководител на българското революционно работническо и социалистическо движение и на БКП, талантлив публицист и оратор; един от основоположниците на българската пролетарска литература. Най-близък съратник на Д. Благоев. Роден в семейството на учител-възрожденец. От 1879 до 1886 учи в гр. Николаев. През 1887 завършва Априловската гимназия в Габрово. От 1892 до 1895 следва картография във Виена, където взема участие в борбите на виенския пролетариат. През 1895 се връща в България; става член на БРСДП и сътрудничи на партийния орган в. «Социалист» (1894—1897), редактиран от Г. Георгиев, и на сп. «Ден» (1891—1896). Заедно с Д. Благоев и Г. Георгиев възглавява борбата на революционните марксисти срещу опортюнистическите течения в партията. Между Г. Кирков и Д. Благоев се установява плодотворна дружба и сътрудничество. Четвъртият конгрес на БРСДП (1897) решава по предложение на Кирков да се издава в. «Работнически вестник» и го определя за негов редактор заедно с Е. Дабев.

През 1897—1899 Г. Кирков се оформя като един от най-талантливите български публицисти и сатирици. Литературните си творби подписва с псевдонима *Мастор Гочу Зуляма*, откъдето идва прозвището му — *М а й с т о р а*. Неговите фейлетони са издадени през 1900 в отделна книга — «Дремиградски смешила».

От 1898 до края на живота си непрекъснато е избран за член на ЦК на партията, а от 1905 до 1919 секретар-касиер на Централния комитет. От 1901 неколkokратно е избран за народен представител. Като депутат проявява изключителна активност; речите му са образец на ораторско изкуство. Г. Кирков е основоположник на ОРСС. През 1905—1909 е секретар на Синдикалния комитет на ОРСС. Има големи заслуги за израстването на Г. Димитров като пролетарски революционер. Като делегат на БРСДП (т. с.) участва в Щутгартския (1907) и Копенхагенския (1910) конгрес на Втория интернационал и на Втората балканска социалдемократическа конференция в

Букурещ (1915). Присъствува на конгреса на Сръбската (1909) и Чешката (1909) социалдемократическа партия. Заедно с В. Коларов е определен за делегат на III цимервалдска конференция в Стокхолм (май 1917). Подписва от името на БРСДП (т. с.) с болшевиките Възванието на цимервалдската левица. Посреща с възторг победата на Великата октомврийска социалистическа революция 1917 и популяризира лозунгите ѝ сред трудещите се. Възприема и пропагандира нейните идеи. Умира след тежко боледуване. — 258, 260, 264, 267, 354, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 459, 491, 494.

Коджейков, Драгой Христов (1881—1979) — партиен и профсъюзедец, герой на НРБ (1971), герой на социалистическия труд (1964). Член на БРСДП от 1902. Един от основателите на Телеграфопощенския синдикат и негов секретар (1908—1910). През 1909 е редактор на в. «Телеграфопощенски вестник». Член на Синдикалния комитет на ОРСС (1909—1923). Участва в Балканската социалдемократическа конференция в Белград (1909). Секретар на Съюза на транспортните работници (1911—1925). Народен представител (1919—1923). Член на Контролната комисия на БКП (1919—1923). По време на фашистката диктатура участва в профопозицията на пощенци. През 1931 докладва в Москва пред Профинтерна за дейността на НРПС. Участва в работата на VI пленум на ЦК на БКП (1936). Член на Централната синдикална комисия при ЦК на партията (от 1936). Отговорник на партийното издателство под легалното название «Българска книжнина». Неколкократно арестуван и затварян. През 1941—1943 е интерниран в концлагера «Кръсто поле», край с. Еникьой, Ксантийско. След 9 септ. 1944 участва дейно в общественно-политическия живот. Член е на Изпълнителното бюро на Централния съвет на ОРПС (1944—1961) и на Централната ревизионна комисия на БКП (1954—1962). Участва в създаването на Профиздат (1945) и е негов ръководител до 1952. Автор е на трудове върху революционното профсъюзно движение и на спомени за видни дейци на партията и синдикалното движение — Д. Благоев, Г. Кирков, Г. Димитров, В. Коларов и др. — 379, 424, 491.

Коларов, Васил Петров (16 юли 1877, Шумен — 23 ян. 1950, София) — деец на българското и международното революционно работническо и комунистическо движение, един от ръководителите на БКП и НРБ; юрист, публицист; академик (1946). В началото на 1897 създава организация на БРСДП в Свищов и става неин секретар. Завършва право в Женева (1900), където изучава марксизма и следи с интерес борбата на социалдемократическите партии в Западна Европа. През 1900 се завръща в страната и се установява в Шумен. От 1902 е секретар на Шуменската партийна организация. Вема дейно участие в борбата на революционните марксиста начело с Д. Благоев срещу общоделството. По решение на ЦК на БРСДП (т. с.) през 1904 се премества в Пловдив, където ръководи дейността на партийната организация до 1919. От 1905 до края на живота си непрекъснато е избран за член на ЦК на партията. От 1913 до 1923 е народен представител. Участва в Щутгартския (1907) и Копенхагенския (1910) конгрес на Втория интернационал, където се среща с В. И.

Ленин, и в Първата (1909) и Втората (1915) балканска социалдемократическа конференция. Присъствува като делегат на БРСДП (т.с.) на международната социалистическа конференция в Цимервалд, Швейцария (1915). Заедно с Г. Кирков е делегат на III цимервалдска конференция в Стокхолм (1917), но поради отлагането ѝ не присъствува на заседанията ѝ. На I конгрес на БКП (т.с.) (1919) е избран за секретар-касиер на ЦК на партията. От 1921 до 1943 е член на Изпълнителния комитет на Коминтерна, а на неговия IV конгрес (1922) е избран за генерален секретар на ИККИ (до 1924). По поръчение на ИККИ участва в конгресите на Германската КП (1921 и 1923), на Италианската КП (1922), на Чехословашката КП (1923) и др.

Заедно с Г. Димитров ръководи първото в света антифашистко въстание през септ. 1923. След поражението му емигрира в Югославия, по-късно — в Австрия. Във Виена заедно с Г. Димитров създават Задграничен комитет на БКП и издават в. «Работнически вестник». В края на 1923 се установява в Москва. През 1926—1927 работи нелегално във Виена, където оглавява Задграничния ЦК на БКП и е редактор на сп. «Комунистическо знаме». През 1928—1929 ръководи Балканския секретариат на ИККИ. От 1931 до 1940 е директор на Международния аграрен институт в Москва и редактор на сп. «Аграрни проблеми». През 1935 е удостоен от АН на СССР с научната степен доктор на икономическите науки. По време на Лайпцигския процес 1933 е един от ръководителите на международната акция в защита на Г. Димитров. В. Коларов допринася за преодоляване на лявото сектантство в БКП и за утвърждаване на Димитровския курс в партията. В периода на Втората световна война 1939—1945 работи за организирането на въоръжената антифашистка борба на българския народ. На 9 септ. 1945 се завръща в родината. На 15 дек. 1945 е избран за председател на XXVI обикновено НС, а след обявяването на България за република — за председател на Временното председателство на републиката. От 7 ноем. 1946 е председател на Великото НС. От дек. 1947 е заместник-председател на МС и министър на външните работи. Ръководи българската делегация на Парижката мирна конференция 1946 и защитава националната кауза на България. След смъртта на Г. Димитров (1949) е избран за председател на Министерския съвет. — 121, 260, 261, 264, 265, 266, 272, 444, 447, 491, 494, 496.

Колев, Биньо — телеграфо-пощенски служител в с. Мерицлери, Хасковски окръг. — 291.

Кондов, Димитър (Д. К. Петров) (1881—1923) — партиен деец, народен трибун. Член на БРСДП (т.с.) от 1908. Участва дейно в ръководството на стачните борби на пристанищните работници във Варна (1910, 1912). От 1913 е секретар на Варненската партийна организация. Участва в Първата световна война (1915—1918). На фронта води антивоенна агитация сред войниците от 48-и пехотен полк. След войната е секретар на Местния и Окръжния партиен комитет във Варна. Остава трайна дия в работническото движение като кмет на Варненската комуна (дек. 1919—май 1921). Прилага творчески Общинската програма на партията. След военно-фашист-

кия преврат на 9 юни 1923 е секретар на Окръжния комитет на БКП. Ръководи работата на военно-революционния комитет при подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923. В навечерието на въстанието е арестуван (21 септ.) и убит без съд на Варненското пристанище. — 424.

Коцев, Петър — железничар на Гара Лакатник, Софийски окръг. — 291.

Лафарг (Lafargue), Пол (1842—1911) — деец на френското и международното работническо движение, един от първите представители на научния социализъм във Франция, публицист. През 1866 става член на Генералния съвет на Първия интернационал. Под влияние на К. Маркс преминава на марксистки позиции. През 1868 се оженва за дъщерята на Маркс — Лаура. Води борба срещу прудонизма и бланкизма. Участва в Парижката комуна 1871. През 1879 заедно с Жул Гед основава Френската работническа партия и двамата с помощта на Маркс изработват т. нар. Хавърска програма (1880). Играе видна роля във Втория интернационал. Води борба срещу реформизма, но допуска грешки при съставянето на Аграрната програма на Френската работническа партия, търсейки съюз с всички селяни. Автор на произведения по философия, политическа икономия, теория и тактика на класовата борба, естетика, литературна критика, етнография и др. — 121.

Легин (Legien), Карл (1861—1920) — деец на германското профсъюзно движение, десен социалдемократ, ревизионист. Председател на Генералната комисия на германските профсъюзи (от 1890). От 1903 е секретар, а от 1913 — председател на Международния синдикален секретариат. Депутат в Райхстага (1893—1898, 1903—1918 и 1920). Известен в България с неуспешната си мисия по обединението на революционните и общоделските профсъюзи (1914). По време на Първата световна война 1914—1918 е на социалшовинистически позиции. Провежда политика в подкрепа на буржоазията. Обявява се срещу Октомврийската революция 1917 и Съветска Русия. Задно с другите десни социалдемократи води политика срещу революционното движение по време на Ноемврийската революция 1918 в Германия. — 73, 150, 154, 155, 157, 167, 281, 282, 283, 293, 298, 299, 301, 302, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 313, 315, 318, 319, 322, 323, 324, 330, 331, 339, 344, 345, 347, 408, 413, 414, 415, 416, 419, 420.

Лесов, П. — телеграфо-пощенски служител в гр. Плевен. — 291.

Лугарич, Джууро — дърводелски работник от Загреб. През 1910 се установява на работа в София и става един от дейните членове на Работническия дърводелски съюз. На Десетия конгрес на ОРСС (1914) е избран за член на Синдикалния комитет. След Първата световна война се завръща в Загреб. — 420, 424.

Луканов, Тодор Станчев (1874—1946) — партиен деец, юрист. Един от пионерите на социализма в Плевен. Завършва химия (1895) и става учител, но е уволнен за социалистическа дейност. Завършва право в Женева (1900), след което е адвокат в Плевен. Утвърждава

се като ръководител на местната партийна организация. Делегат е на X партиен конгрес (1903) и застава решително на страната на революционните марксиста. Включва се активно в борбата за разобличаване на общоделците и допринася за сплотяването на Плевенската партийна организация. Член на Централната контролна комисия на БРСДП (т. с.) (1911—1918). Народен представител (1913—1923). За активна антивоенна дейност е осъден (септ. 1918) на 5 години строг тъмничен затвор. Освободен по закона за амнистията (1919). Първият конгрес на БКП (т. с.) го избира за член на ЦК; от 1921 е организационен секретар на партията. По време на военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 без знанието на ЦК изпраща телеграма до Плевенската партийна организация (застанала начело на антифашисткото въстание в града), с която ѝ препоръчва да запази неутралитет. Не споделя възприетият от ЦК на БКП на 5—7 авг. 1923 курс към въоръжено въстание. През дек. 1923 емигрира в СССР, където през 1924 е приет за член на ВКП(б). В СССР до 1927 работи в представителството на БКП при ИККИ и в МОПР, след това — в различни съветски учреждения. — 260, 264.

Ляпчев, Андрей Тасев (1866—1933) — буржоазен политически и държавен деец. Един от лидерите на Демократическата партия и на Демократическия сговор. Следва финансови и стопански науки в Цюрих, Берлин и Париж. Министър на търговията и земеделието (16 ян. 1908—5 септ. 1910) и на финансите (5 септ. 1910—16 март 1911, 17 окт.—27 ноем. 1918) в кабинетите на Ал. Малинов. В коалиционния кабинет на Т. Теодоров е министър на войната (28 ноем. 1918—7 ян. 1919) — първият цивилен военен министър. През управлението на БЗНС е съден (1922) като един от виновниците за втората национална катастрофа (1918). От 4 ян. 1926 до 29 юни 1931 е министър-председател на Втория сговористки кабинет и едновременно министър на вътрешните работи и народното здраве. Ляпчев улеснява достъпа на чуждестранния финансов капитал в страната; съдействува за включването на България в «стабилизационния» план на Финансовия комитет при ОН, с чиято помощ са отпуснати на българското правителство два стабилизационни заема (1926 и 1928). Външната политика на Ляпчевото правителство е насочена към сближение със съглашенските сили, предимно с Англия. След падането на правителството (1931) и разцеплението на Демократическия сговор Ляпчев застава начело на едно от крилата, което се противопоставя на фашистката програма на Ал. Цанков. — 458.

Максимов, д-р Никола (Н. М. Фратев) (1875—1937) — партнен деец, лекар. Член на БРСДП от 1898. От 1896 следва в Женева, където се запознава с марксистките идеи. Завършва медицина в Дрезден (1910) след което се установява в Бургас. Привлечен е в ръководството на местната партийна организация. Един от организаторите на стачката на пристанищните работници (1911), за което е арестуван. През 1919—1923 е член на Окръжния комитет на БКП в Бургас. Многократно е избран за народен представител (1913, 1919, 1920 и ноем. 1923). Общински съветник в Бургаската комуна (1920—1921). Делегат на I конгрес на БКП (1919), на който е избран за член на Вис-

шия партиен съвет (преизбиран на II, III и IV конгрес). Член на делегацията на БКП на II конгрес на Коминтерна в Москва (1920). При подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 и след него застава на опортюнистически позиции. Максимов е един от представителите на ликвидаторството в БКП; през 1924 е изключен от партията. През 1927 емигрира в СССР. Работи като лекар в гр. Николаев и Одеса. — 260, 264.

Малинов, Александър Павлов (1867—1938) — буржоазен политически и държавен деец, юрист. Роден в Бесарабия (дн. в УССР). Завършва гимназия в Болград и право в Киев. В България работи като съдия, прокурор и адвокат. Един от ръководните дейци на Демократическата партия, а от 1902 — неин лидер. Министър-председател (16 ян. 1908—16 март 1911), едновременно министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството (до 5 окт. 1910) и министър на външните работи и изповеданията (5 окт. 1910—16 март 1911). От 21 юни до 28 ноем. 1918 възглавява коалиционен кабинет, като от 21 юни до 17 окт. е и министър на външните работи и изповеданията. Малинов продължава политиката на правителството на В. Радославов и не предприема мерки за своевременно сключване на сепаративен мир със съглашенските държави, с което поема историческата отговорност за втората национална катастрофа на България (1918). През 1922 играе ръководна роля в образуването на Конституционния блок. Участва в създаването на Демократическия сговор (авг. 1923), но в началото на 1924 заедно с група свои съмишленици напуска сговора и остава в опозиция на фашистките сили. Той е един от инициаторите за създаването на Народния блок и възглавява от 29 юни до 12 окт. 1931 съставеното от блока правителство; едновременно е и министър на външните работи и изповеданията. Председател е на XXIII обикновено НС (1931—1934). След Деветнадесетомайския преврат 1934 постепенно преминава към буржоазната опозиция на монархо-фашисткия режим. Макар да стои на антикомунистически позиции, Малинов се обявява срещу фашистката реакция в страната. Умира на трибуната на предизборно събрание като опозиционен кандидат в изборите за XXIV обикновено НС. Автор е на спомените: «Под знака на острастени и опасни политически борби» (1934) и «Странички от нашата нова политическа история» (1938). — 252, 253, 254, 258, 267, 270, 271.

Маркс (Marx), Карл (5 май 1818, гр. Трир, Прусия — 14 март 1883, Лондон) — създател на научния комунизъм, вожд и учител на международния пролетариат. Роден в семейството на юрист. От окт. 1835 следва право в Бонския, от окт. 1836 — в Берлинския университет. Едновременно изучава философия, история, теория на изкуството. През 1841 защитава докторска дисертация по философия в университета в Йена. Мирогледът му се формира отначало под влияние на лявохегелианците. През 1842 е един от редакторите на кьолнския в. «Рейнски вестник». От края на 1843 живее в Париж, където участва в издаването на сп. «Немско-френски годишник» (единствен брой, 1844). Запознава се с революционните традиции на френския пролетариат, с представители на работнически организации, на демократичните и социалистическите кръгове; изучава политическа

икономия и утопичния социализъм. Окончателният преход на Маркс от идеализма към материализма и от революционния демократизъм към комунизма се извършва под влиянието на класовата борба в Западна Европа и особено на Силезийското въстание в Германия (1844). От 1844 започва дружбата му с Фридрих Енгелс, която трае през целия им живот. Заедно написват труда «Немска идеология» (1845—1846), в който са заложени основите на диалектическия и историческия материализъм. През 1847 участва в създаването на първата международна комунистическа организация — «Съюз на комунистите». По поръчение на съюза двамата с Енгелс написват програмния документ «Манифест на Комунистическата партия» (1848), в който излагат основните принципи на научния комунизъм. След избухването на буржоазнодемократичната революция във Франция (февр. 1848) редактира «Нов Рейнски вестник» (1848—1849) — орган на пролетарското крило на революционната демокрация. След поражението на революцията и спирането на вестника заминава за Лондон. Тук написва «Класовата борба във Франция от 1848 до 1850» (1850) и «Осемнадесети брюмер на Луи Бонапарт» (1852), в които прави важни изводи за необходимостта от съюз между работниците и селяните, от разбиване на буржоазната държава като условие за осъществяване на задачите и целите на пролетарската революция и установяването на диктатурата на пролетариата. Главният научен интерес на Маркс е насочен към политическата икономия. През 1857 започва да пише «Капиталът», първият том на който излиза през 1867 (другите два тома са подготвени за печат и издадени от Енгелс след смъртта на Маркс). В «Капиталът» Маркс разкрива икономическите закони на капиталистическото общество, доказва научно неизбежността на неговата гибел и на победата на комунизма. През 1864 заедно с Енгелс основава Първия интернационал. Като ръководител на Генералния съвет Маркс разработва основните документи на Интернационала; води непримирима борба против опортюнистическите дребнобуржоазни течения в него. След поражението на Парижката комуна (1871) написва книгата «Гражданската война във Франция» (1871), в която разкрива световноисторическото значение на Парижката комуна и прави извода, че политическа организация от типа на комуната е най-целесъобразната държавна форма на диктатурата на пролетариата. Теорията на научния комунизъм намира по-нататъшно развитие в труда му «Критика на Готската програма» (1875). Последните години от живота си Маркс посвещава на задълбочена теоретична дейност, но подпомага и борбата за създаване и укрепване на пролетарски партии в различните страни, като критикува опортюнистическите отклонения на някои социалдемократически дейци. — 121, 295.

Минков, Тодор — поддиректор (1914) и директор (1917—1919) на Главната телеграфо-пощенска дирекция в София. — 353.

Моллов, Владимир Димитров (1873—1935) — буржоазен политически деец, действителен член на БАН (1906). Юрист. Един от ръководните дейци на Демократическата партия, след 1923 — на Демократическия съговор. Завършва право в Москва (1894), специализира в Париж (1896—1897), Хале и Лайпциг (1897—1898), Виена и Торино

(1898—1899). Доцент (от 1900) и професор (от 1924) по наказателно право в Софийския университет. Дългогодишен народен представител (1908—1934). Министър на народното просвещение (1910—1911), на железниците (21 юни—17 окт. 1918) и на финансите (1926—1931). Сключва българските държавни заеми през 1926 и 1928. Секретар на философско-обществения клон на БАН (1907—1908, 1912—1913, 1916—1932). Като учен работи в областта на наказателното право и съдопроизводство. — 365.

Мултаров, Васил Христов (1881—1925) — партиен деец, юрист, В Пловдивската мъжка гимназия участва в марксистки кръжок. ръководен от Д. Благоев. Член на БРСДП (т. с.) от 1903. От 1906 е студент по право в Софийския университет. През същата година е един от организаторите на стачката на пернишките миньори. Взаема ръководно участие в студентската демонстрация срещу княз Фердинанд (1907), заради което е изключен завинаги от университета. Завършва юридическото си образование във Франция (1909). Работи като адвокат в София. Член на Контролната комисия на БРСДП (т. с.) (1911—1914). Народен представител (1919—1923), общински съветник в София (1919—1923). Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923, но в навечерието му е арестуван. Освободен от затвора след въстанието, известно време е член на ЦК на БКП. През Априлските събития 1925 е арестуван и след жестоки инквизиции убит. — 405.

Наимович, Максим (неизв. — 1916) — партиен и синдикален деец от Стара Загора. Активен участник в борбите на шивашките работници. Председател на Централното настоятелство на Работническия шивашки съюз (1911—1916). Избран за член на Синдикалния комитет от IX конгрес на ОРСС (1912). Член на Контролната комисия на БРСДП (т. с.) и ОРСС (1914—1915). Загиба на фронта по време на Първата световна война. — 424, 491.

Негенцов, Досьо (1872—1952) — един от първите социалисти в България. Учител. Член на Дряновската социалистическа дружинка от есента на 1891. Сътрудничи на в. «Работник». След отстраняването на опортюнистите от партията (1903) минава на страната на общоделците. Дългогодишен деец на Българския учителски съюз, който влиза в образуването през 1908 от широките социалисти Съюз на съюзите. Редактор на вестниците: «Съзнание», «Учителски другар» и на списанията: «Право дело», «Образование» и др. — 167.

Николай II (Николай Александрович Романов) (1868—1918) — последният руски император (1894—1917). Установява крайно реакционен режим; безпощадно преследва революционните социалдемократи, участниците в работническите и селските движения. Засилва национално-колониалния гнет. Свален по време на Февруарската буржоазнодемократична революция 1917 и разстрелян в гр. Екатеринбург (дн. Свердловск). — 20.

Николов, Георги — правителствен чиновник. — 376.

Николов, Георги — телеграфо-пощенски служител в гр. Пловдив. — 291.

Павлов, М. — учител в с. (дн. град) Брегово, Видински окръг. — 498.

Павлович, Павле (1888 — неизв.) — сръбски партиен и синдикален деец. Член на Сръбската социалдемократическа партия (ССДП) от 1906. През 1905—1914 е един от ръководителите на сръбското синдикално движение. Член на централното ръководство на ССДП (1911—1915, 1919). Участва в учредителния конгрес (1919) на Югославската социалистическа работническа партия (комунисти) и в I (1922) и II (1923) конференция на ЮКП. През 1921—1922 е секретар на Задграничния комитет на ЮКП. Участва в работата на III (1921) и IV (1922) конгрес на Коминтерна в Москва. След завръщането си е арестуван (окт. 1923) и осъден (авг. 1924). През 1927 изключен от ЮКП като представител на лявата фракция. През 1945—1950 е народен представител. Заема редица отговорни постове. — 150.

Панов, Светозар — работник от гр. Пирот, днес в СФРЮ. — 449.

Пастухов, Кръстьо Иванов (1874—1949) — политически деец, един от най-изявените представители на опортюнизма в българското работническо движение, юрист. В социалистическото движение се включва през 90-те години на миналия век. Завършва право в Софийския университет (1895); специализира в Германия (1897—1898), където се запознава с ревизионистичните концепции на Е. Бернщайн. До 1923 е адвокат във Враца. Делегат на конгресите на БРСДП (1896—1902). След отстраняването на опортюнистите от партията (1903) е един от ръководителите на дясното крило на широкосоциалистическата БРСДП. През май 1909 организира в мина «Плакалница» покушение срещу Г. Димитров. Яростен противник на идеите на Октомврийската революция 1917 и на СССР. От 1911 многократно е избран за народен представител. Министър на вътрешните работи (1919). По негово нареждане полицията разтурва работнически събрания, демонстрации и митинги и се разправя жестоко с участниците в тях. През периода на фашистката диктатура се противопоставя на единнофронтовското, народнофронтовското и отечественофронтовското движение. Отнася се лоялно към монархо-фашистката власт и хитлеристка Германия. След 9 септ. 1944 е един от ръководителите на политическата опозиция и враг на народнодемократичната власт. Осъден на затвор за антинародна дейност (1946). — 271.

Пастърмаджиев, Крум Костов (1879—1939) — партиен деец, юрист. Член на БРСДП (т. с.) от 1906. Завършва право в Софийския университет и става адвокат в родния си град Лом. Член на Висшия партиен съвет (1919—1921). През 1911 е избран за общински съветник, а през 1913 — за народен представител в XVI обикновено НС. В Народното събрание произнася речи в защита на войниците, участвали в антивоенните бунтове (1913). Участва като офицер в Първата световна война (1915—1918). След войната е общински съветник в Първата ломска комуна (ян.—авг. 1920) и кмет на Втората ломска комуна (1922—1923). Организатор на Септемврийското антифашистко въстание 1923 в Ломския край. След поражението му емигрира. През 1932 се завръща в България. — 260, 264.

Пеев, Александър Костакиев (1886—1943) — деец на революционното работническо движение, юрист. Член на БРСДП(т. с.) от 1910. Завършва право с докторат в Брюксел (1914). По време на следването си е кореспондент на «Работнически вестник» и пълномощник на ОРСС при белгийските профсъюзи (1913—1914). През 1915 и 1918—1921 е секретар на Местния партийен комитет в Карлово. Народен представител в XVIII обикновено НС (1919—1920). През 1922—1925 в Пловдив издава легален антифашистки вестник «Правда». През 1930 се установява в София. Работи в Земеделската и Националната кооперативна банка. От 1938 е на свободна адвокатска практика. В 1939 посещава СССР. През 1941—1943 под псевдонима Боевой изпълнява важни поръчения на съветското военно разузнаване (ръководи нелегална радиостанция в София). През апр. 1943 е разкрит и арестуван. Осъден на смърт и разстрелян на гарнизонното стрелбище в София. — 197.

Пенев, Никола (Н. П. Николов) (1879—1955) — синдикален и партийен деец. Член на БРСДП от 1896. Делегат на V (1898) и на X (1903) партийен конгрес; застава на страната на революционните марксисти. Един от основателите на ОРСС (1904), на Железничарския синдикат (1905) и на Съюза на транспортните работници (1911). От 1910 е член на Синдикалния комитет на ОРСС. Участва в ръководството на Транспортната стачка 1919—1920. Един от редакторите на в. «Железничар» (1906—1920) и на в. «Транспорт» (1920—1925); сътрудничи на в. «Работнически вестник» и сп. «Ново време». През 1919—1923 е член на ЦК на БКП и народен представител. Арестуван в навечерието на Септемврийското антифашистко въстание 1923 и съден по процеса срещу ЦК на партията през 1925. Оправдан и освободен от затвора. През 1925—1933 е емигрант в СССР, където работи в апарата на МОИР и в Международния комитет за социалистическа пропаганда сред транспортните работници. След завръщането си в България работи в железничарската профопозиция. От 9 септ. 1944 до смъртта си е член на Централния съвет на профсъюзите. — 424, 491.

Петков, В. — междуселски куриер. — 353.

Петков, Добри — министър на комуналното стопанство и благоустройството (23 септ.—20 дек. 1913, 23 дек. 1913—21 юни 1918). Народен представител в XVII обикновено НС (1914—1919). Либерал. — 458.

Петров, Тодор (Т. П. Джуков) (1878—1924) — партийен деец, публицист, народен трибун. Близък съратник на Г. Димитров. С марксистките идеи се запознава като ученик във Видинската гимназия. Участва активно в дейността на партийната организация във Видин. Като студент по право в Софийския университет (от 1902) се развива под прякото въздействие на Д. Благоев. Става редовен сътрудник на сп. «Ново време» и «Работнически вестник» (през 1918—1923 участва в редактирането му). През 1902—1924 развива широка публицистична дейност и е един от най-изтъкнатите пропагандатори на социализма в България. Участва дейно в очистването на партията от общоделците и допринася много да се разкрие несъстоятелността и

опортюнистическата същност на теорията за «свободни» и «неутрални» синдикати. През 1909 се установява като адвокат във Видин и застава начело на партийната организация, която ръководи до избирането му за член на ЦК на БКП през 1921. От 1910 нееднократно е избран за общински съветник. През 1913—1923 непрекъснато е народен представител. След военно-фашисткия преврат от 9 юни 1923 Т. Петров е един от първите, които оценяват заетата от партийното ръководство позиция на «неутралитет» като погрешна. През авг. 1923 подкрепя решително становището на В. Коларов и Г. Димитров за изграждане на единен фронт със Земеделския съюз и за подготовка на въоръжено антифашистко въстание. На заседанието на ЦК на БКП на 15 септ. 1923 е избран за член на четворката (заедно с В. Коларов, Г. Димитров и Т. Луканов), която да определи деня на въстанието. След поражението на Септемврийското антифашистко въстание 1923 е член и за кратко време секретар на ЦК на БКП. Твърдо отстоява революционната септемврийска линия на партията и полага изключителни усилия за възстановяването ѝ на нелегална основа и за нейното укрепване. Умира от туберкулоза в София. — 260, 264, 453, 494, 497.

Пешев, Петър (1858 — неизв.) — буржоазен политически деец, писател и публицист. Завършва право в Императорския университет в Москва (1884). Член на Либералната (радославистка) партия. Министър на правосъдието (4 юли—23 септ. 1913) и на народното просвещение (23 септ. 1913—21 юни 1918). — 226, 447.

Поп (Рорр), Аделхайд (Аделаида) (1869—неизв.) — основателка и ръководителка на женското социалдемократическо движение в Австрия. От 1892 е редактор на австрийския социалдемократически вестник «Арбайтеринен цайтунг» («Вестник на работничките»). Участничка в Шутгартския конгрес (1907) на Втория интернационал. Член на Виенския общински съвет (от 1918) и депутат в Националното събрание (от 1919). В България са издадени книгите ѝ «Младините на една работничка» (1911) и «Книжка на младите работнички» (1912). — 120.

Попов, Васил — околийски началник в гр. Бяла Слатина. Член на Либералната (радославистка) партия. — 242.

Попов, Георги Димитров (1872—1948) — партиен деец. Активен пропагандатор на социалистическите идеи и един от основателите на социалдемократическата група в гр. Елхово (1894). Завършва право в Швейцария (1897), след което работи като съдия и адвокат. Делегат на редица партийни конгреси. Народен представител (1913—1923). През 1919 възглавява създадената от партията Кооперация «Освобождение». След Септемврийското антифашистко въстание 1923 е включен в състава на ЦК на БКП, но скоро е отстранен, тъй като се присъединява към десните ликвидатори. През 1925 емигрира в СССР, откъдето се завръща през 1936. — 260, 264, 494.

Попов, Замфир (З. Попхристов Цветков) (1894—1925) — партиен деец, юрист. Като ученик във Врачанската гимназия участва в създаването на ученическа социалдемократическа група (1909).

Завършва право в Софийския университет (1921), след което става адвокат в гр. Фердинанд (дн. Михайловград). Участва в работата на I конгрес на БКП (1919). През 1921—1923 е избран няколкократно за общински и окръжен съветник. Член е на Местния партиен комитет в гр. Фердинанд и на Окръжния комитет на БКП във Враца. По време на Септемврийското антифашистко въстание 1923 е член на Окръжния военно-революционен комитет и командир на въстаническите войски в Берковско. Ръководи превземането на гр. Берковица и отбраната на Петроханския проход. След разгрома на въстанието емигрира в Югославия. Влиза в състава на Емигрантския комитет на БКП. През 1924 се завръща нелегално в страната и става секретар на Окръжния комитет на БКП във Враца. Полага изключителни усилия за възстановяване на партийните организации на нелегална основа и за подготовка на ново въоръжено въстание. Отново емигрира, но през 1925 се завръща. Отровен от предателка. — 497.

Попов, Здравко — железничар на Гара Курило, Софийски окръг. 291.

Попов, Ив. — народен представител в XVI (1913) и XVII (1914—1919) обикновено НС. — 267.

Попов, Христо Георгиев (1858— неизв.) — буржоазен политически деец. По време на Руско-турската освободителна война 1877—1878 сътрудничи на руското командване. Завършва Военното училище в София (1879) и Николаевската генерал-щабна академия в Русия. Един от четиримата българи, получили офицерски чин след Освобождението. Завършва право в Швейцария и се отдава на политическа дейност. Неколкократно е избран за народен представител. Министър на вътрешните работи в кабинета на В. Радославов (21 септ. 1915—7 септ. 1916). — 374.

Попов, Христо Ив. — министър на правосъдието в кабинетите на В. Радославов (23 септ.—20 дек. 1913). — 269.

Радославов, Васил Христов (1854—1929) — буржоазен политически деец. Член на Българското книжовно дружество (дн. БАН) от 1884. Завършва право с докторат в Хайделберг (1882). Член на Либералната партия от 1883. От 1884 се отдава на политическа дейност. Лидер на Либералната партия, отцепила се през 1887 от старата Либерална партия. Министър на правосъдието в кабинета на П. Каравелов (1884—1886). Министър-председател и министър на вътрешните работи по време на Регентството (1886—1887). Министър на вътрешните работи в кабинета на Т. Иванчов (1899—1901). Многократно избран за народен представител; председател на II (1880—1881) и IV (1884—1886) обикновено НС. Основател и редактор на в. «Народни права» (1888) — орган на ръководената от него партия. През 1903 е съден от държавен съд «за измяна на отечеството и за вреди, нанесени за личен интерес». Като министър-председател (юли 1913— юни 1918) заедно с цар Фердинанд въвлича България в Първата световна война на страната на Централните сили. След Со-

лунското примирие (1918) избягва в Германия. След войната е съден задочно като един от главните виновници за втората национална катастрофа (1918). Умира в Берлин. — 241, 256, 257, 258, 266, 267, 269, 272, 273, 354, 365, 366, 368, 369, 371, 377, 448.

Райкович, Максим (М. Р. Иванов) (1880—1933) — партиен деец. Завършва право в Швейцария (1905). След завръщането си в България сътрудничи на социалистическия печат; пропагандира марксистките идеи. Участва в Първата световна война (1915—1918). През 1919 е избран за общински съветник в Бургаската комуна. След 1923 работи по линия на МОПР. — 284.

Райфмюлер (Reifmüller) — делегат на Австрийския печатарски съюз на VI международен печатарски конгрес в Щутгарт (авг. 1913). — 24, 25.

Раковски, д-р Кръстьо Георгиев (К. Г. Станчов) (1873—1941) — един от първите български социалисти, деец на международното работническо и комунистическо движение. Като студент по медицина в Женева (1890—1893) е един от ръководителите на българската студентска социалдемократическа група и секретар на основания през 1892 Български социалдемократически съюз. По това време се свързва с видни дейци на международното социалистическо движение. Установява лични контакти с Ф. Енгелс, В. Либкнехт, К. Кауцки, Р. Люксембург, Ж. Гед и др. Участва в дейността на Плехановата група «Освобождение на труда». Делегат на Цюрихския (1893), Лондонския (1896) и Амстердамския (1904) конгрес на Втория интернационал. През 1894—1897 следва във Франция — отначало в Нанси, после в Монпелие, където завършва медицинското си образование. При очистването на БРСДП от опортюнистите (1903) застава на страната на тесните социалисти. По-късно преминава на центристски позиции. Международното социалистическо бюро го натоварва да посредничи за обединяването на БРСДП(т. с.) и широкосоциалистическата партия. За тази цел през 1911 се установява в България и започва да издава в. «Напред» (1911—1912). През 1905—1916 живее и работи предимно в Румъния. По негова инициатива през 1910 е възстановена Румънската социалдемократическа партия, след което е избран за член на нейния ЦК. Секретар на образуваната през 1915 Балканска работническа социалдемократическа федерация. Участва в работата на международната социалистическа конференция в Цимервалд, Швейцария (1915) и на III цимервалдска конференция в Стокхолм (1917). От 1917 е член на Болшевишката партия. След Октомврийската революция 1917 заема отговорни държавни длъжности в Съветска Русия — председател на Съвета на народните комисари на Украйна (от март 1918), началник на Политическото управление на Революционния военен съвет на Украйна, дипломатически представител на СССР в Англия (от 1923) и Франция (от 1925) и др. Член на ЦК на РКП(б) (1919—1926). Участва в учредителния конгрес на Комунистическия интернационал (1919) като представител на БРСДП (т. с.) и на Румънската социалдемократическа партия. На XV конгрес на ВКП(б) (1927) е изключен от партията за принадлежност към троцкистко-зиновиевската опози-

ция. През 1934 е възстановен, но през 1938 отново е изключен и осъден. — 163, 302.

Раушер, Франьо (Франц) (1879—1949) — един от първите организатори на работническото движение в Босна. Работник-зидар. Секретар на Главния работнически съюз в Босна и Херцеговина. До 1921 е член на Изпълнителния комитет на Централното работническо вече в Югославия. По-късно е центрист. Областен секретар на Обединения работнически съюз в Сърбия (1925), председател на Дирекцията за социално осигуряване в Сараево. — 150.

Ротещайн — член на Международния печатарски секретариат. — 150.

Савов, Иван — железничар в София. — 291.

Сакаров, д-р Никола Илиев (1881—1943) — политически деец, икономист. Като студент в Берлин е секретар на Българската студентска социалдемократическа група (1902). На XIV партиен конгрес е определен за делегат на партията на Щутгартския конгрес на Втория интернационал (1907). През 1908 като един от водачите на прогресистите е изключен от партията. Преминава в БРСДП (о). Избран за народен представител (1913—1923, 1938—1943) и в Софийския общински съвет. През 1919 е приет отново за член на БКП. След Септемврийското антифашистко въстание 1923 застава на ликвидаторски позиции, за което е изключен завинаги от партията. Управител е на Българска земеделска кооперативна банка. По време на Втората световна война 1939—1945 е на антифашистки позиции. — 150, 159, 323.

Сакъзов, Янко Иванов (1860—1941) — обществен и политически деец, един от първите български социалисти, опортюнист. Роден в Шумен. Средно образование получава в Русия, а висше — в Германия, Англия и Франция. Първоначално учителствува (1884—1888), но е уволнен и се отдава на обществено-политическа дейност. Основава и редактира социалистическото списание «Ден» (1891—1896). Сакъзов е един от водачите на Българския социалдемократически съюз и редактор на неговия орган в. «Другар» (1893—1894). Като член на ЦК на БРСДП се стреми да отклони партията от естествена ѝ среда — работническата класа, и да я превърне в дребнобуржоазна демократическа партия. Теоретик е на общоделството — българска разновидност на ревизионизма. Издава сп. «Общо дело» (1900—1905), в което развива своите опортюнистически възгледи. Сакъзов отхвърля марксистката постановка, че класовите противоречия в капиталистическото общество са непримирими, и се обявява за класово сътрудничество с буржоазията. Той издига програма за обединяване на всички «производящи слоеве», поддържа тезата, че «общото дело» е средство за осъществяване на «демократични начала», за прокаране на реформи, чрез които ще се стигне до социализма. След X конгрес (1903), когато партията се очисти от общоделците, възглавявани от Я. Сакъзов, той става водач на опортюнистическата БРСДП и е член на нейния ЦК до края на живота си. През 1919 е министър на търговията, индустрията и труда в правителството на Т. Теодоров. Ръководената от него партия се ангажира пряко

в Деветоюнския военно-фашистки преврат 1923. Изпращан е с дипломатически мисии в чужбина от различни буржоазни правителства. През 30-те години принадлежи към по-умереното (центристко) крило на БРСДП, което се присъединява към левицата, сключила през юли 1936 народнофронтовско споразумение с ЦК на РП. Автор на книгите «Цезаризъм или демокрация?» (1905), «Българите в своята история» (1917) и др., в които прокарва ревизионистични и буржоазнонационалистически възгледи. — 163, 167, 253, 270, 271, 272.

Сараилиев, Стойо, Ст. — народен представител в XVI обикновено НС (1913); член на парламентарната група на БРСДП (т. с.). — 260, 264.

Симон, Йосиф — секретар на Международния секретариат на жаро-обушарските работници. — 296.

Спасов, д-р Стефан — народен представител в XVI обикновено НС (1913); член на парламентарната група на БРСДП (т. с.). — 260, 264.

Сребърников — собственик на дърводелска фабрика в с. Долна баня, Софийски окръг. — 162.

Стамболийски, Александър Стоименов (1879—1923) — деец на селското движение в България, водач на БЗНС, народен трибун. Участва в учредителния конгрес на БЗНС (1899). През 1900—1902 учи агрономство в гр. Хале (Германия). След завръщането си в България е редактор на съюзния орган в. «Земледелско знаме». Под негово ръководство се изработва програмата на БЗНС в духа на аграризма и съсловния принцип, приета на VII конгрес (1905). Стамболийски става фактически водач на съюза. Той е привърженик на ненаучната съсловна теория, според която главни са не класовите противоречия в обществото, а съсловните — между селското и градското население; на по-голямото съсловие — селското, принадлежи ръководната роля в обществото. Под негово въздействие БЗНС провъзгласява лозунга за «самостоятелна селска власт», която да защитава «общоселските интереси». Обявява се за «трети път» — не само против буржоазията и нейните партии, но и против работническата класа и марксистката партия. Като народен представител (избран за пръв път през 1908) води борба срещу монархизма и милитаризма, за което е осъден на доживотен затвор (1915). По време на Войнишкото въстание 1918 е освободен от затвора. Заедно с Р. Даскалов застава начело на въстанията войници, които обявяват на 27 септ. в Радомир България за република с председател Ал. Стамболийски. След потушаване на въстанието известно време е в нелегалност. След това е включен в кабинета на Т. Теодоров като министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството (23 ян. — 6 окт. 1919). На 6 окт. 1919 съставя коалиционно правителство от БЗНС, Народната и Прогресивнолибералната партия. От 21 май 1920 до 9 юни 1923 възглавява самостоятелното земеделско правителство. Прави сериозен опит да насочи развитието на страната по демократичен път. Прогресивните реформи на правителството, неговата миролюбива външна политика и готовността му за сближаване с младата съветска държа-

ва засилват ненавистта на едрата буржоазия и реакционните сили срещу БЗНС. С военно-фашисткия преврат на 9 юни 1923 земеделското правителство е свалено, Стамболийски е заловен и след жестоки изтезания убит. — 445.

Стоянов, Ангел (А. С. Петров) (1876—1938) — партиен деец, един от пионерите на социализма в Северозападна България. Член на БРСДП от 1899. През Септемврийското антифашистко въстание 1923 като командир на отряд ръководи борбата в селата Соточино (дн. Гаврил Геново), Бистрилица, Гаганица и Лесковец, Михайловградски окръг. Заедно с отрядите на Ив. Живков и З. Попов участва в превземането на гр. Берковица. След това е помощник-командир на отряда на З. Попов. След поражението на въстанието емигрира в Югославия. През 1924 се завръща нелегално в страната във връзка с подготовката на ново въоръжено въстание. През 1931 емигрира в СССР. — 497.

Стоянов, Хараламби — железничар в Червен бряг. — 291.

Стоянов, Йордан — телеграфо-пощенски служител в с. Църварица, Кюстендилски окръг. — 291.

Тарновски — австро-унгарски пълномощен министър в България. — 273.

Теодоров, Теодор (1858 или 1859—1924) — буржоазен политически деец, юрист. Лидер на Обединената народнопрогресивна партия. Следва правни науки в Одеса, завършва в Париж. След завръщането си в България е прокурор на Софийския окръжен съд и член на Апелативния съд; от 1899 е адвокат в София. Избран многократно за народен представител. Министър на правосъдието (1896—1897), на финансите (1897—1899, 1911—1913), на външните работи и изповеданията (17 окт.—28 ноем. 1918). Министър-председател и министър на външните работи и изповеданията (28 ноем. 1918—6 окт. 1919). След военно-фашисткия преврат на 9 юни 1923 влиза в Демократическия сговор. — 266, 270, 274.

Тодоров, Сидер — деец на работническото движение. Първоначално е член на БРСДП (т. с.). Делегат на X (1903) и XII (1905) партиен конгрес. През 1905 преминава на страната на анархолибералите и е изключен от партията. По-късно е широк социалист. Секретар на Обединения общ работнически синдикален съюз (1911) и редактор на сп. «Социалистически преглед», в. «Работническа защита» и др. След Първата световна война 1914—1918 се връща в редовете на партията, но през 1924 е изключен като ликвидатор. През 1930—1934 е в редакцията на в. «Освобождение» — орган на троцкистка група. След 9 септ. 1944 отново е приет за член на БКП. — 150, 300.

Тончев, Димитър (1859—1937) — буржоазен политически деец, публицист. Лидер на Младолибералната партия. Завършва право в Одеския университет (1883). От 1885 е адвокат. Министър на правосъдието (1886, 1888—1891), на труда и социалните грижи (1894),

на обществените сгради, пътищата и благоустройството (1899), на външните работи (1900—1901) и на финансите (1913—1918). Многократно избран за народен представител (1887—1893, 1902—1903, 1911—1919); подпредседател на III Велико НС (1887), председател на V (1887—1890) и VI (1890—1893) обикновено НС. След Първата световна война е осъден на доживотен затвор като един от виновниците за втората национална катастрофа на България (1918). През 1928 е амнистиран. Основава и редактира в. «Съдебен вестник» (1885) и в. «Пловдив» (1886—1907). Сътрудничи на в. «Марица» (1878—1885), в. «Южна България» (1883—1885), сп. «Наука» (1881—1884) и др., Автор на трудове по юриспруденция. — 274, 455.

Тошев, Камен (К. Т. Димитров) (1876—1948) — партиен деец. Близък съратник на Г. Димитров. Член на БРСДП от 1898. През 1918 е избран за общински съветник в гр. Берковица. Народен представител в XVI (1913) и XVII (1914—1919) обикновено НС. Член на Висшия партиен съвет (1920—1922) като представител на Врачанския партиен окръг. По време на Септемврийското антифашистко въстание 1923 ръководи Берковския околийски революционен комитет. Командир на отряд, който съвместно с отряда на Замфир Попов установява работническо-селска власт в гр. Берковица. След потушаването на въстанието емигрира в Югославия. Съден е задочно. След 9 септ. 1944 е избран за председател на Околийския комитет на ОФ в Берковица. — 260, 264, 494.

Тошков, Димитър — народен представител в XVII обикновено НС (1914—1919). Либерал. — 445.

Фердинанд I, Сакс-Кобург-Готски (1861—1948) — немски принц, български княз (от 1887) и цар (1908—1918). Подчинява политиката на България на интересите на Германия и Австро-Унгария. Въвлича България в Междусъюзническата (1913) и в Първата световна война (1915—1918), в резултат на което страната претърпява две национални катастрофи. Под натиска на народните маси е принуден да абдикира (окт. 1918) в полза на сина си Борис III. — 251, 253, 254, 269, 271, 273, 274.

Филипов, Георги — основен учител в с. Гаганица, Михайловградски окръг. — 497.

Франц Йосиф I (Franz Joseph) (1830—1916) — австрийски (от 1867 — австро-унгарски) император (1848—1916) от династията на Хабсбургите. През 1849 потушава жестоко Унгарската революция. През 1867 преустройва Хабсбургската империя в дуалистична монархия Австро-Унгария. Сключва съюзен договор с Германия (1879), станал основа на Тройния съюз от 1882. Води завоевателна политика на Балканите, която допринася за разпалването на Първата световна война 1914—1918. Управлението му се характеризира с борба с работническото и националноосвободителните движения. — 20.

Хаджисотиров, Борис Попкитов (1872—1923) — партиен деец, юрист. Завършва право в Лозанския университет, Швейцария

(1897), където попада под влиянието на руски емигранти-марксисти. В революционното работническо движение се включва след завръщането си в България. Установява се като адвокат в Самоков. Член на БРСДП от 1897. Основател на самоковската партийна организация (1899). Член на Контролната комисия на партията (1905—1914, 1919—1923). Общински съветник (1901—1902, 1905—1908, 1910—1915). Един от ръководителите на Самоковската комуна (юни 1910—февр. 1912). Участва в разработването на Програмата на партията за работа в общините, окръжните и училищните настоятелства; автор на общинската програма на Самоковската комуна. Окръжен съветник (1912—1919). Народен представител (1913, 1919—1923). Сътрудничи на сп. «Ново време», «Работнически вестник» и в. «Самоковска комуна». Издава брошурите: «Пътеводител в изборите» (1908); «Работническите злополуки» (1910); «Окръжните съвети и работниците» (1911); «Какво извърши комуната?» (1912); «Разработването на народните богатства» (1922). След Деветоюнския военнофашистки преврат 1923 по поръчение на ЦК на БКП е начело на защитата на плевенските въстаници, а през авг. с. г. — на въстаналите селяни от Самоковско. Участва в историческото августовско съвещание на ЦК на БКП (1923) и в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 в Самоковско. Арестуван на 12 септ. и зверски убит заедно с група комунисти и земеделци в местността «Крива вода» край Самоков. — 260, 264.

Хлебаров, Михаил (1885—1962) — партиен и профсъюзен деец. Член на БРСДП от 1902. При очистването на партията от опортюнистите (1903) застава на страната на тесните социалисти; избран е за секретар на партийната организация в Айтос и за член на местния комитет на труда. От 1906 работи в София като словослагател. Същевременно е администратор на партийната книжарница в София (1909—1919). Секретар-касиер на Работническия дърводелски съюз (1909—1924). Делегат е на XV партиен конгрес (1908). Член на Синдикалния комитет на ОРСС и на Местния комитет на Софийската партийна организация. Делегат е на почти всички конгреси на ОРСС. През 1922 е член на делегацията на БКП на IV конгрес на Коминтерна и на II конгрес на Профинтерна в Москва. Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 в Бургаско. През 1939—1944 работи по линия на МОПР. След 9 септ. 1944 участва в обществено-политическия живот на страната. — 423, 424.

Хочевар — деец на хърватското социалистическо и профсъюзно движение. — 420.

Христов, Нено — телеграфо-пощенски служител в Бургас. — 291.

Хюбер, (Hüber), Антон (1861 — неизв.) — австрийски профсъюзен деец. Дърводелски работник. Един от организаторите на първия профсъюзен конгрес в Австрия (1883). От 1894 е секретар на реформистката Австрийска централна профсъюзна комисия. По време на Първата световна война 1914—1918 е на социалшовинистични позиции. След войната е избран в Парламента. Член на Президиума на Австрийската социалдемократическа партия и на Генералния съвет

на Амстердамския интернационал на профсъюзите. От 1922 е член на Административния съвет на Международното бюро на труда. През 1928 по негово предложение профсъзната комисия в Австрия се реорганизира в Съюз на свободните профсъюзи; Хюбер е избран за негов председател. Провежда енергично политика на пряко сътрудничество с буржоазията и отклонява работническите маси от активна борба. — 150, 173.

Цеткин (Zetkin), Клара (1857—1933) — деятелка на германското и международното работническо и комунистическо движение, една от основателките на Германската КП. Член на Германската социал-демократическа партия (1881—1918), една от ръководителките на нейното ляво крило. Заедно с Р. Люксембург, К. Либкнехт и Фр. Меринг води решителна борба срещу опортюнизма. През 1892—1917 е отговорен редактор на социалдемократическото списание «Die Gleichheit» («Равенство»). Една от учредителките (1889) и видна деятелка на Втория интернационал. Инициаторка за свикването на I международна женска конференция (1907) в Щутгарт, на която е избрана за секретар на Международния женски секретариат. На международната конференция на жените-социалистки в Копенхаген (1910) по нейно предложение е взето решение за празнуването на 8 март като международен женски ден. По време на Първата световна война 1914—1918 осъжда решително социалшовинизма на лидерите на Германската социалдемократическа партия. През 1915 е една от организаторките на Международната женска социалистическа конференция в Берн (Швейцария) против империалистическата война. Цеткин е от основателите и ръководителите на Съюза «Спартак». Член на ЦК на Германската КП от основаването ѝ (1919). От 1920 е депутат в Райхстага. На III конгрес на Коминтерна (1921) е избрана за член на Президиума на ИККИ. Възглавява Международния женски секретариат на Коминтерна. От 1925 е председател на ЦК на МОПР. През авг. 1932 при откриването на новоизбрания Райхстаг предупреждава за фашистката опасност и отправя призив за изграждане на единен пролетарски фронт. Погребана е в Кремълската стена в Москва. — 95.

Ципоранов, Коста (1878—1951) — партиен деец, юрист. В социалистическото движение се включва през 1894. Като студент в Женева (1907—1909) участва в дейността на българската социалдемократическа група. Народен представител (1913—1923). За активна антивоенна дейност арестуван в началото на 1918 и осъден. След войната е партиен организатор в Търновски окръг. Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 в Старозагорски окръг, за което е осъден; по-късно е освободен. През апр. 1925 отново е задържан. Продължава политическата си дейност до края на живота си. — 260, 264, 494.

Циц (Zietz), Луиза (1865—1922) — деятелка на германското социал-демократическо движение, учителка. Член на Германската социал-демократическа партия (ГСДП) от 1892. През 1897—1913 участва в работата на всички партийни конгреси, а през 1904—1907, 1910 и

1912 — и в конгресите на Втория интернационал. На Щутгартския конгрес (1907) подкрепя искането да се въведе общо изборително право за жените. До Първата световна война принадлежи към лявото крило на германската социалдемократия. В 1916 минава на центриски позиции и напуса ГСДП. През 1917 е една от основателите на центриската Независима германска социалдемократическа партия. От 1917 до 1920 е член на нейния ЦК; от 1920 принадлежи към дясното ѝ крило, което се обявява срещу обединяването с Германската КП и присъединяването към Коминтерна. През 1920—1922 е член на ЦК на дясната Независима германска социалдемократическа партия. Член на Националното събрание (1919—1920) и депутат в Райхстага (1920—1922). — 95.

Чалашканов, В. — телеграфо-пощенски служител в гр. Горна Джумая (дн. Благоевград). — 291.

Шулц (Schulz), Хайнрих (1872—1932) — деец на германското социалдемократическо движение, учител. Включва се в дейността на Германската социалдемократическа партия (ГСДП) през 1894. Участвува в партийните конгреси през 1898, 1900—1913 и 1917. През първото десетилетие на ХХ в. принадлежи към лявото крило на германската социалдемократия, но постепенно преминава на опортюнистически позиции. По време на Първата световна война 1914—1918 е на социалшовинистични позиции. През 1917—1919 е един от ръководителите на сп. «Die Gleichheit» («Равенство»). От 1919 е член на ръководството на ГСДП. Депутат в Райхстага (1912—1918, 1920—май 1924 и от дек. 1924) и член на Националното събрание (1919—1920). През 1919—1927 е държавен секретар по въпросите на образованието към вътрешното министерство и председател на социалдемократическата комисия за социалистическа образователна дейност (от 1919). — 121.

Шьонланк (Schönlanck), Бруно (1859—1901) — германски социалдемократ, журналист. От 1882 е редактор на социалдемократически вестници в Мюнхен и Нюрнберг. От 1891 до 1893 е член на редакцията и заместник-главен редактор на «Vorwärts» («Напред»). Главен редактор (1894—1901) на «Leipziger Volkszeitung» («Лайпцигски народен вестник»). През 1894 и 1898 е избран за депутат в Райхстага. — 121.

Щаутнер (Stautner), П. — дългогодишен секретар на Международния печатарски секретариат. — 24, 26.

Якоби (Jacoby), Йохан (1805—1877) — немски демократ, публицист. По професия лекар. По време на революцията в Германия 1848—1849 е един от ръководителите на лявата фракция в пруското Национално събрание. От позициите на буржоазния радикализъм критикува политиката на О. Бисмарк по въпроса за обединението на Германия. През 1872 се присъединява към социалдемократическото

движение. През 1874 е избран за депутат в Райхстага. К. Маркс и Ф. Енгелс високо ценят Якоби като демократ, но критикуват някои негови грешки. — 81.

Янков, Георги — телеграфо-пощенски служител в гр. Пловдив. — 291.

Döbblin — вж Дьоблин — 24, 25, 26.

Reißmüller — вж Райфмюлер — 24, 25.

ГЕОГРАФСКИ ПОКАЗАЛЕЦ

- Австралия — 23, 62.
Австрия — 20, 24, 63, 64, 66, 88, 89, 93, 94, 96, 98, 111, 114, 128, 171, 172, 173, 176, 273, 274, 275, 276, 414, 446.
Австро-Унгария — 21.
Айтос, гр. — 314—315, 396—397.
Албания — 76.
Алтимир, с., Врачански окръг — 494.
Америка — 23, 24, 87, 119.
Англия — 24, 63, 64, 68, 87, 88, 89, 92, 93, 94.
Асеновград, гр. (вж Станимака)
Асеново, с. — 314—315, 396—397.
Африка — 23.
- Балкани — 28, 78, 81, 89, 127, 128, 129, 153, 169, 195, 214, 273, 328, 452, 483, 489.
Балкански полуостров — 20, 43, 45, 76, 80, 81, 128, 263.
Балчик, гр. — 156, 396—397.
Белгия — 24, 63, 64, 65, 88, 89, 93, 94, 96, 98, 119, 176.
Белград, гр. (Югославия) — 150, 151.
Белослав (вж Гебедже)
Берковица, гр. — 278, 279, 314—315, 396—397, 497.
Берлин, гр. (Германия) — 150, 154, 203, 319.
Берн, гр. (Швейцария) — 23.
Битоля, гр. (Югославия) — 140.
Благоевград, гр. (вж Горна Джумая)
Борисовград, гр. (дн. Първомай) — 396—397.
Боровци, с., Михайловградски окръг — 497.
Босна — 21, 176.
Босна и Херцеговина — 24, 63, 64, 67, 93, 98, 150.
Брегово, с. (дн. град) — 498.
Брюксел, гр. (Белгия) — 83, 197.
Будапеща, гр. (Унгария) — 34, 147, 150, 152, 321.
Буковина — 112.
Букурещ, гр. (Румъния) — 156.
Булаир, с. (Турция) — 276.

Бургас, гр. — 82, 108, 175, 200, 201, 210, 283, 291, 295, 314—315, 316, 324, 396—397.

България — 20, 21, 24, 25, 26, 28, 29, 34, 38, 41, 44, 52, 54, 70, 73, 74, 78, 89, 98, 109, 118, 120, 126, 128, 135, 139, 147, 148, 149, 150, 151, 153, 154, 155, 157, 158, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 178, 180, 182, 184, 185, 188, 189, 190, 197, 202, 203, 204, 212, 214, 221, 222, 226, 230, 235, 236, 238, 246, 263, 264, 269, 270, 272, 273, 274, 275, 276, 286, 290, 299, 300, 303, 306, 308, 318, 319, 322, 324, 338, 342, 348, 357, 366, 383, 384, 385, 408, 409, 411, 414, 415, 418, 420, 423, 429, 430, 432, 445, 446, 448, 449, 456, 460, 473, 479, 480, 482, 483, 488, 489, 490.

Бяла Слатина, гр. — 241, 242, 279.

Варна, гр. — 82, 100, 108, 159, 175, 200, 201, 210, 291, 314—315, 316, 396—397.

Велико Търново, гр. (вж Търново)

Видин, гр. — 108, 126, 159, 200, 314—315, 316, 396—397, 464.

Виена, гр. (Австрия) — 112, 145, 147, 148, 150, 154, 175, 177, 186, 189, 288, 322, 408, 413, 414, 421.

Враца, гр. — 314—315, 316, 396—397.

Върбаново, с., Габровски окръг (вж Царева ливада)

Габрово, гр. — 82, 108, 175, 200, 233, 295, 314—315, 316, 396—397, 464.

Гаврил Геново, с., Михайловградски окръг (вж Соточино)

Гаганица, с., Михайловградски окръг — 497.

Галиция — 112.

Гебедже, с. (дн. гр. Белослав) — 291, 314—315, 396—397.

Германия — 23, 24, 63, 64, 66, 68, 88, 89, 92, 93, 94, 95, 97, 98, 119, 120, 162, 164, 171, 172, 176, 208, 302, 414.

Горна баня, с., Кюстендилски окръг (дн. Сапарева баня) — 291.

Горна Джумая, гр. (дн. Благоевград) — 291, 314—315, 396—397.

Горна Оряховица, гр. — 314—315, 396—397.

Гърция — 212, 271, 433, 434, 435, 436, 449, 483.

Гюмюрджина, гр. (Гърция) — 214, 291, 314—315, 396—397.

Далмация — 112.

Дания — 24, 63, 64, 65, 88, 89, 93, 94, 96, 98.

Дедеагач, гр. (Гърция) — 214, 270.

Димитровград, гр. (Югославия) (вж Цариброд)

Добрич, гр. (дн. Толбухин) — 108, 156, 396—397.

Добруджа — 126, 140, 204, 293.

Дряново, гр. — 316.

Дупница, гр. (дн. Станке Димитров) — 108, 200, 314—315, 316, 396—397.

Европа — 23, 76, 119, 128.

Елин Пелин, с. (дн. град) (вж Новоселци)

Елисейна, с., Врачански окръг — 471, 472.

Ески Джумая, гр. (дн. Търговище) — 314—315, 396—397.

Загреб, гр. (Югославия) — 150.
 Залцбург, гр. (Австрия) — 112.
 Западна Тракия — 156.

Испания — 63, 64, 67, 88, 89, 208.
 Истрия — 112.
 Италия — 24, 63, 64, 67, 88, 89, 93, 164.

Каварна, гр. — 156.
 Казанлък, гр. — 314—315, 316, 396—397.
 Кайро, гр. (Египет) — 24.
 Караюсеин, с., Варненски окръг (дн. Чернево) — 291.
 Каринтия — 112.
 Карнобат, гр. — 314—315, 396—397.
 Каяли, с., Хасковски окръг (дн. Филево) — 316.
 Костенец, гара (дн. град) — 372.
 Костенец баня, с. (дн. град) — 210.
 Котел, гр. — 236, 314—315, 396—397.
 Кочериново, с. (дн. град) — 406, 423, 464, 465, 314—315, 396—397.
 Крумовград, гр. (вж Кушукавак)
 Крушето, с., Великотърновски окръг — 314—315, 396—397.
 Ксанти, гр. (Гърция) — 214, 337, 338, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 406, 411, 464, 465.
 Курило, с. (дн. гр. Нови Искър) — 291.
 Кушукавак, гр. (дн. Крумовград) — 291.
 Кюстендил, гр. — 200, 291, 314—315, 316, 396—397, 464.

Лакатник, с., Софийски окръг — 291.
 Ловеч, гр. — 314—315, 396—397.
 Лозенград, гр. (Турция) — 76.
 Лом, гр. — 260, 314—315, 316, 396—397.
 Люксембург — 24.
 Люле Бургаз, гр. (Турция) — 76, 272, 276.

Македония — 19, 20, 21, 44, 76, 107, 126, 128, 129, 139, 156, 163, 213, 214, 376 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 465.
 Мездра, с. (дн. град) — 291, 314—315, 316, 396—397.
 Меричлери, с., Хасковски окръг — 291.
 Михайловград, гр. (вж Фердинанд)
 Моравия — 112.

Николичевци, с., Кюстендилски окръг (дн. Скриняно) — 497.
 Нова Загора, гр. — 314—315, 396—397.
 Нова Зеландия — 62.
 Нови Искър, гр. към окръг София — град (вж Курило)
 Новоселци, с. (дн. гр. Елин Пелин) — 314—315, 396—397.
 Норвегия — 24, 63, 64, 66, 88, 89, 93, 209.

Оборище, гара, Варненски окръг (дн. присъед. към с. Оборище, Варненски окръг) — 291.
Одрин, гр. (Турция) — 76, 276.
Остров, с., Врачански окръг — 494.
Оряхово, гр. — 316, 396—397.
Охрид, гр. (Югославия) — 140

Пазарджик, гр. (вж Татар Пазарджик) — 175, 291.
Панагюрище, гр. — 314—315, 316, 396—397.
Париж, гр. (Франция) — 23.
Перник, с. (дн. град) — 175, 314—315, 396—397, 425, 426.
Персия — 21.
Пирот, гр. (Югославия) — 449.
Плакалница, мина, Врачански окръг — 210, 372, 471, 472, 473.
Плевен, гр. — 175, 200, 201, 291, 295, 314—315, 396—397.
Пловдив, гр. — 82, 108, 175, 200, 217, 291, 314—315, 316, 353, 384, 396—397.
Плоещ, гр. (Румъния) — 240.
Попово, гр. — 314—315, 396—397.
Поповци, гр. — 314—315, 396—397.
Пордим, с., Плевенски окръг — 439.
Провадия, гр. — 314—315, 396—397.
Първенец, с., Пловдивски окръг (вж Фердинандово)
Първомай, гр. (вж Борисовград)

Радомир, гр. — 291, 314—315, 396—397.
Разград, гр. — 314—315, 396—397.
Рила, с. (дн. град) — 314—315, 396—397.
Роман, с., Врачански окръг — 314—315, 357, 396—397, 443, 449.
Румъния — 24, 63, 64, 66, 126, 156, 204, 219, 293, 323, 393, 411, 483.
Русе, гр. — 82, 108, 159, 175, 200, 210, 291, 314—315, 316, 396—397.
Русия — 20, 21, 24, 88, 128, 274, 275, 276.

Садова, гр. (Чехословакия) — 81.
Самоков, гр. — 175, 200, 314—315, 396—397, 464.
Сапарева баня, с., Кюстендилски окръг (вж Горна баня) — 129, 150.
Сараево, гр. (Югославия) — 129, 150.
Саранбей, гара (дн. гр. Септември) — 314—315, 396—397.
Свиленград, гр. — 291.
Свищов, гр. — 291, 314—315, 316, 396—397.
Севлиево, гр. — 314—315, 316, 396—397.
Септември, гр. (вж Саранбей)
Сер, гр. (Гърция) — 262.
Силезия — 112.
Силистра, гр. — 156, 396—397, 483.
Симеоновград, гр. (вж Търново-Сеймен)
Скеча (Ксанти), гр. (Гърция) — 156, 157.
Скриняно, с., Кюстендилски окръг (вж Николичевци)
Славония — 150.

Сливен, гр. — 82, 108, 138, 175, 200, 210, 217, 295, 314—315, 316, 395—396.

Солун, гр. (Гърция) — 24, 140, 270, 433, 434.

Соточино, с., Михайловградски окръг (дн. Гаврил Геново) — 497.

София, гр. — 31, 33, 41, 46, 48, 50, 51, 52, 56, 59, 61, 82, 83, 105, 108, 109, 115, 118, 124, 126, 130, 133, 134, 136, 137, 141, 150, 154, 156, 158, 159, 175, 189, 195, 197, 200, 214, 215, 217, 220, 221, 223, 230, 233, 237, 239, 240, 243, 277, 278, 279, 280, 281, 283, 284, 288, 290, 291, 293, 295, 306, 308, 314—315, 316, 337, 338, 350, 351, 355, 357, 358, 359, 360, 362, 363, 364, 365, 366, 370, 372, 373, 374, 376, 378, 379, 381, 394, 396—397, 413, 423, 424, 425, 427, 433, 438, 439, 440, 443, 451, 453, 456, 464, 465, 471, 473, 477, 481, 491, 492, 493, 494, 495, 497, 499.

Станимака, гр. (дн. Асеновград) — 314—315, 396—397.

Станке Димитров, гр. (вж Дупница)

Стара Загора, гр. — 200, 201, 314—315, 316, 296—297.

Стралджа, с., Ямболски окръг (дн. град) — 314—315, 396—397.

Съединени държави — 63, 64, 67, 68.

Съединени щати — 88, 89.

Сърбия — 38, 63, 64, 67, 73, 76, 93, 98, 147, 148, 150, 151, 163, 167, 176, 212, 271, 357, 408, 445, 446, 449, 483, 484.

Татар Пазарджик, гр. (дн. Пазарджик) — 200, 316, 396—397.

Тирол — 112.

Толбухин, гр. (вж Добрич)

Тракия — 76, 107, 139, 213, 214, 465.

Троян, гр. — 314—315, 396—397.

Трявна, гр. — 316.

Турция — 19, 20, 34, 59, 126, 127, 128, 436, 482, 484.

Тутракан, гр. — 156.

Търговище, гр. (вж Ески Джумая)

Търново, гр. (дн. Велико Търново) — 291, 314—315, 316, 396—397.

Търново-Сеймен, с. (дн. гр. Симеоновград) — 291, 396—397.

Украйна — 112.

Унгария — 24, 63, 64, 66, 88, 93, 98.

Фердинанд, гр. (дн. Михайловград) — 279, 316, 396—397.

Фердинандово, с., Пловдивски окръг (дн. Първенец) — 495.

Филево, с., Хасковски окръг (вж Каяли)

Финландия — 24, 63, 64, 66, 93.

Франция — 24, 63, 64, 65, 88, 119.

Харманли, гр. — 314—315, 396—397.

Хасково, гр. — 159, 175, 200, 314—315, 316, 396—397.

Холандия — 63, 64, 65, 68, 88, 93.

Хърватско — 24, 63, 64, 67, 93, 98, 150, 176.

- Царева ливада, с., Габровски окръг (дн. Върбаново) — 314—315, 396—397.
- Цариброд, гр. (дн. Димитровград, Югославия) — 126, 396—397, 449.
- Църварица, с., Кюстендилски окръг — 291.
- Цюрих, гр. (Швейцария) — 147, 151, 154.
- Чаталджа, с. (Турция) — 41.
- Червен бряг, гара (дн. град) — 243, 291, 314—315, 396—397.
- Чернево, с., Варненски окръг (вж Карахюсеин)
- Чехия — 112.
- Чирпан, гр. — 314—315, 396—397.
- Швейцария — 23, 24, 63, 64, 68, 74, 88, 93, 94, 96, 98.
- Швеция — 24, 63, 64, 66, 88, 89, 93.
- Шумен, гр. — 175, 210, 291, 314—315, 316, 396—397, 464.
- Щиря — 112.
- Щутгарт, гр. (ФРГ) — 23, 24, 179.
- Южна Америка — 62.
- Южна Африка — 24, 62.
- Ямбол, гр. — 159, 175, 200, 314—315, 316, 396—397.

ДАТИ ОТ ЖИВОТА И ДЕЙНОСТТА НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

септември 1912 — юни 1914

1912

- Септември, 9* В. «Работнически вестник», бр. 248, публикува
София статията на Георги Димитров «Думата на пролетариата», в която се подчертава, че Балканската федеративна република е единственото средство за избавяне на балканските народи от война.
- Септември, 10* В. «Печатарски работник», бр. 8, публикува ста-
София тията «Печатарският интернационал», в която се разяснява, че обединението на печатарските работници е възможно само върху основата на класовата борба.
- Септември, 13* Георги Димитров произнася реч на тема «Интер-
София националният конгрес и обединението на печатарските работници в България» пред публично печатарско събрание в Работническия дом.
- Септември, 14* Изнася реферат на тема «Предстоящата дейност
София на професионалните секции» пред конференция на синдикалните функционери, проведена в Работническия дом.
- Септември, 15* В. «Работнически вестник», бр. 253, публикува
София статията на Г. Димитров «Нашата всекидневна работа», в която се разяснява необходимостта от преодоляване на слабостите в работата на професионалните съюзи във връзка с бързото развитие на капитализма и засилването на работническото движение.
- Септември, 30* Изпраща от името на Синдикалния комитет на
София ОРСС Окръжно № 259 до временните комитети и всички синдикални и партийни членове, в което

се набелязват конкретни задачи за запазване и укрепване на професионалните съюзи по време на Балканската война.

Ноември, 14 Унгарският в. «Népszava» («Народна дума») публикува статията на Г. Димитров «Войната и положението на българските работници».

1913

Януари, 9 В. «Правда» публикува статията на Г. Димитров «Влиянието на Балканската война върху професионалното движение».

Януари, 19 Пише статия «Положението в България», която е публикувана в сръбския социалистически в. «Радничке новине», бр. 8 от 25 януари 1913.

Януари, 31
София Изпраща от името на Синдикалния комитет на ОРСС Окръжно № 305 до временните партийни комитети и отделните партийни и синдикални членове с указания за организационната и просветната дейност на синдикалните организации по време на войната.

Февруари, 8
София Изпраща от името на Синдикалния комитет на ОРСС Окръжно № 325 до временните партийни комитети, синдикалните комисии и членовете на Транспортния съюз за възстановяване на организационната дейност на съюза.

Февруари, 26
София В. «Работнически вестник», бр. 5, публикува статията на Г. Димитров «Войната и работническото движение», в която авторът призовава партийните и синдикалните организации да укрепват своите редици, да използват създадените от войната трудности за засилване влиянието на социалистическите идеи и за солидарни действия с интернационалната социалдемокрация в борбата срещу империализма.

Февруари, 28
София По поръчение на събрание на работниците от софийските трамваи, състояло се на 22 февр. 1913, изпраща от името на Синдикалния комитет на ОРСС протест до софийския кмет срещу тежкото положение на трамвайните работници.

Март, 2
София В. «Работнически вестник», бр. 7, публикува протест на ЦК на БРСДП (т. с.) до председателя на Народното събрание против цензурата, подписан от Д. Благоев, Хр. Кабакчиев и Г. Димитров.

- Март, 5* Произнася реч «Сегашното положение» пред съ-
София брание на Келнеро-готварското дружество.
- Март, 20* Изпраща от името на Синдикалния комитет на
София ОРСС Окръжно № 328 до синдикалните комисии, партийните комитети и отделните партийни и синдикални членове за възстановяване и укрепване на професионалните съюзи.
- Март, 30* В. «Работнически вестник», бр. 19, 20 и 23, пу-
Април, 2 и 9 бликува статията на Г. Димитров «Синдикалният
София интернационал», в която се дават подробни данни за състоянието на синдикалните съюзи, присъединени към Международния синдикален секретариат.
- Април, 1* Изпраща от името на Синдикалния комитет на
София ОРСС Окръжно № 339 до синдикалните комисии, партийните комитети и отделните партийни и синдикални членове, в което се отбелязва значението на празнуването на Първи май във военните условия.
- Април, 14* В. «Работнически вестник», бр. 25 (II), публику-
София ва Манифест на ЦК на БРСДП (т. с.) към работническата класа в България срещу предателската политика на балканските буржоазии и династии, опасността от избухване на война между съюзниците, за Балканска федерация, подписан от Д. Благоев, Хр. Кабакчиев и Г. Димитров.
- Април, 18* В. «Работнически вестник», бр. 25, публикува
София статията на Г. Димитров «Балканската война и работническото движение», в която се посочват разорителните последици от войната за българския и другите балкански народи. Същевременно се подчертава, че след войната ще настъпи подем в работническото движение.
- Май, 22* В. «Работнически вестник», бр. 48, публикува
София статията на Г. Димитров «Нашата върховна грижа», в която се посочва необходимостта от укрепване на работническото социалдемократическо движение и издигането му като мощен и решаващ фактор за запазване мира на Балканите.
- Юни, 4* Изпраща от името на Синдикалния комитет на
София ОРСС телеграма до XV редовен конгрес на белгийските синдикати — Брюксел.
- Юни, 5* Умира бащата на Г. Димитров — Димитър Ми-
София хайлов Тренчов.

- Юни, 6, 8, 12 и 16* В. «Работнически вестник», бр. 59, 61, 64 и 68, *София* публикува статията на Г. Димитров «Организацията на работничките», в която се посочва необходимостта от организиране на работничките в България по подобие на Германия, Австрия и други европейски страни.
- Юни, 22* В. «Работнически вестник», бр. 73, публикува статията на Г. Димитров «По-нататък!», в която се изтъква необходимостта от численото и финансово засилване на партийните и синдикалните организации и от постоянното разширяване и задълбочаване на тяхното влияние сред работническите маси.
- В. «Работнически вестник», бр. 73, публикува статията на Г. Димитров «Синдикалното движение в Австрия».
- Юни, 24* Изпраща от името на Синдикалния комитет на *София* ОРСС Окръжно № 379 до централните настоятелства и секциите на професионалните съюзи, до местните работнически съвети, синдикалните комисии и отделните членове за работата на организациите в условията на започналата Междусъюзническа война 1913.
- Юни, 27* В. «Работнически вестник», бр. 77, публикува *София* статията на Г. Димитров «Експлоатацията над работническата класа», в която авторът се обявява решително срещу увеличаването на работното време, срещу експлоатацията на женския и детския труд, за санитарен контрол и други мерки в защита на труда.
- Юли, 29* Пише статията «Кой доведе България до задънена *София* улица?», която е публикувана във в. «Glas slobode» (орган на Социалдемократическата партия на Босна и Херцеговина), бр. 92 от 7 авг. 1913. Авторът изтъква, че причините за избухването на братоубийствената Междусъюзническа война 1913 се коренят в завоевателните стремежи на балканските династии и буржоазията и в империалистическата политика на големите европейски капиталистически държави на Балканите. Като единствен начин за запазване националната независимост на балканските народи Г. Димитров посочва обединяването им в Балканска федеративна република.
- Август, 12* Изпраща от името на Синдикалния комитет на *София* ОРСС Окръжно № 390 до централните настоятелства и секциите на професионалните съюзи, до

местните работнически съвети и отделните членове, което съдържа конкретни указания за работата на настоятелствата и контролните комитети по възстановяването на синдикалните организации след демобилизацията.

Септември, 7 Произнася реч на тема «Положението на печатарските работници и изходът от него» пред печатарско събрание, състояло се в Работническия дом.
София

Септември Подава протест до министъра на промишлеността
преди 10 и труда от името на Синдикалния комитет на
София ОРСС във връзка с нарушенията на Закона за женския и детския труд от страна на работодателите.

Септември, 10 Изнася реферат на тема «Положението на печатарските работници и изходът от него» пред публично печатарско събрание.
София

Септември, 11 Произнася реч на тема «Положението на работническата класа след войната и предстоящата дейност на синдикалните организации» пред общо работническо събрание.
Стара Загора

Септември, 12 Произнася реч на тема «Положението на работническата класа след кървавата авантюра» пред конференция на синдикалните настоятелства.
Сливен

Септември, 15 Произнася реч на тема «Икономическата криза, епидемиите, безработицата, скъпотията и предстоящите задачи на софийските работници» пред събрание в Работническия дом.
София

Септември, 23—27 Участва в работата на VII конгрес на австрийските синдикати като представител на ОРСС.
Виена

Септември, 27 Делегат на ОРСС на свиканата от Международния синдикален секретариат конференция с представители на профсъюзите в България, Сърбия, Хърватско и Босна, на която да се упражни натиск върху ОРСС да се обедини със синдикалната централа на широките социалисти.
Виена

Изнася доклад за отношението на социалдемократията към Балканските войни (1912—1913) пред събрание, организирано от Югославянското работническо социалдемократическо дружество.

Септември, 28 Присъства на изборно социалдемократическо събрание в Пратера.
Виена

- Октомври* Изпраща до Международния синдикален секретариат отчет на ОРСС за развитието на синдикалното движение в България през 1912.
София
- Октомври, 10* Изпраща от името на Синдикалния комитет на *София* ОРСС Окръжно № 449 до централните настоятелства и секциите на професионалните съюзи и до местните работнически съвети, в което се посочва значението на изборите за XVI обикновено НС и се набелязват конкретните задачи на синдикалните организации в изборната борба.
- Октомври, 13, 16* В. «Работнически вестник», бр. 134, 136, 139 и *19 и 20* публикува статията «Единството на синдикалното движение». Г. Димитров разглежда условията, при които е възможно да се осъществи препоръчаното от Виенската конференция синдикално обединение в България върху основата на класовата борба и в тесни организационни връзки с революционната марксистка партия.
София
- Октомври, 18* Произнася реч на тема «Виенската конференция и единството на синдикалното движение в България» пред многолюдно работническо събрание в Работническия дом.
София
- Октомври, 20,* Произнася реч на тема «За предстоящата изборна борба» на работнически митинг.
Стара Загора
- Октомври, 25* Като член на ЦК на БРСДП (т. с.) подписва заедно с Д. Благоев, Г. Кирков, В. Коларов, Хр. Кабакчиев Манифест към работниците-избиратели в България по повод изборите за XVI обикновено НС.
София
- Октомври, 26* В. «Работнически вестник», бр. 145, публикува статията на Г. Димитров «Възстановяването на професионалните съюзи», в която се изтъква необходимостта от масовизиране на професионалните съюзи и по-нататъшното им укрепване след демобилизацията.
София
- Октомври, 26* Среща се с членовете на Местния партиен комитет и окръжния изборен комитет, с които обсъжда състоянието на предизборната агитация.
Враца
- Октомври, 27* Произнася реч пред публично събрание, в която изяснява отношението на БРСДП (т. с.) по «балканския въпрос» и осъжда сурово виновниците за първата национална катастрофа на България (1913). Говори пред партийно събрание за необходимостта от укрепване на организациите на БРСДП (т. с.) и ОРСС във Враца.
Враца

- Октомври, 30* Произнася реч на тема «Неделната и празнична почивка» пред протестно събрание на печатарските работници.
София
- Ноември, 3* Произнася предизборни речи.
Берковица
Вършец
- Ноември, 12, 20* Издигната е кандидатурата му от името на
и 21 БРСДП (т. с.) за народен представител в изборите за XVI обикновено НС от София, Търновски и Врачански окръг.
- Ноември, 17* Участва в събрания във връзка с изборите за
Свищов народни представители в XVI обикновено НС.
Червен бряг
- Ноември, 19* Произнася реч на тема «Миналата и бъдещата
Враца политика на буржоазните партии, предстоящите избори и политиката на Работническата социал-демократическа партия» пред публично събрание в Работническия дом.
- Ноември, 20* Говори на предизборно квартално събрание.
Враца
- Ноември, 21* Произнася речи на предизборни събрания във
Мездра Врачански окръг.
с. Лютиброд
с. Зверино
с. Елисейна
- Ноември, 22* Произнася реч на предизборно събрание в салона
Враца на читалище «Развитие».
- Ноември, 22—23* Прави предизборна обиколка във Врачански
с. Очин дол окръг.
с. Зверино
Мездра
с. Моравица
- Ноември, 24* Избран за депутат в XVI обикновено НС от Врачански и Търновски окръг. Начало на парламентарната му дейност.
- Ноември, 29* Изнася реферат на тема «Предстоящата дейност
София на секциите» пред конференция на настоятелствата и контролните комисии на професионалните секции в столицата.
- Декември, 1* Произнася реч на тема «Изборните успехи на
Враца социалдемократията и бъдещите задачи на ра-

ботничеството» пред публично събрание в Градската градина.

Декември, 2 Изпраща от името на Синдикалния комитет на *София* ОРСС Окръжно № 516 до централните настоятелства на професионалните съюзи и до местните работнически съвети, в което се отбелязват блестящите изборни резултати на социалдемократията и се дават препоръки за бъдещата агитационна и разяснителна работа на синдикалните организации.

Декември, 6 Изказва се по организацията на професионалното образование на печатарските работници пред заседание на комисията за организиране на печатарски курс при Държавната печатница.

Декември, 8 Произнася реч на импровизирано събрание, на *с. Роман* което е основана тясносоциалистическа просветно-*Врачански окръг* на група в селото.

Декември, 12 Произнася реч на тема «Нуждата от политическа борба на шивашките работници и работнички» пред секционен събрание на шивашките работници в Работническия дом.

Декември, 13 В. «Работнически вестник», бр. 185, публикува *София* Позив на ЦК на БРСДП (т. с.) към работниците в цяла България за социалистическа организация и просвета на пролетариата, подписан от Д. Благоев, Г. Кирков, В. Коларов, Г. Димитров и Хр. Кабакчиев.

Декември, 19 Избран за секретар на парламентарната група на *София* БРСДП (т. с.).

Декември, 20 Заедно с останалите членове на парламентарната група на БРСДП (т. с.) подписва протест против несвикването на редовна сесия на XVI обикновено НС веднага след приключване на изборите.

Декември, 23 Произнася реч пред събрание, свикано от партийната група в квартал «Лозенец» и «Перловец», срещу нехайството на общината към нуждите на квартала.

Декември, 26 Произнася реч на тема «Днешното политическо положение и борбата на социалдемократията в парламента» пред работническо събрание в Градската градина.

Декември, 28 Подписва като член на парламентарната група на БРСДП (т. с.) предложение за амнистия на войници, провинили се в извършване на разни простъпки през време на войната и изобщо от 17 септ. 1912 до 1 дек. 1913.

Декември, края Червен народен календар за 1914 г. публикува статията на Г. Димитров «Де е силата на работническата класа?». Авторът посочва, че силата и могъществото на работническата класа се коренят в нейната организация.

Декември, 31 Отправя писмено питане до председателя на Софийски XVI обикновено НС по повод обявената пълна готовност на полицията и Софийския гарнизон, под предлог че е организиран заговор от социалистите.

1914

Януари, 1 Парламентарната група на БРСДП (т. с.) внася предложение, подписано и от Г. Димитров, до председателя на Народното събрание за назначаване на парламентарна комисия, която да издири и установи отговорностите за политическата подготовка, обявяването и ръководството на Балканските войни (1912—1913).

Януари, 5 В. «Работнически вестник», бр. 202, публикува Манифест на ЦК на БРСДП (т. с.) към работниците-избиратели в България по случай разтурянето на XVI обикновено НС и насрочването на нови избори, подписан от Г. Димитров и другите членове на ЦК.

Изпраща телеграма до конгреса на Румънския синдикален съюз в Плоещ от името на Синдикалния комитет на ОРСС.

Януари Издигната е кандидатурата му от името на БРСДП (т. с.) за народен представител в изборите за XVII обикновено НС от Софийски, Врачански, Гюмюрджински и Струмишки окръг.

Януари, 6 Среща се с местните партийни дейци и говори на предизборно събрание в салона на читалището.

Януари, 7 Произнася предизборна реч на общо събрание.
с. Борован
Врачански окръг

- Януари, 8* Арестуван заедно с учителя — тесен социалист, *Бяла Слатина* Никола Илиев и двама работници. Изпраща протестна телеграма до министър-председателя В. Радославов срещу безпричинното му арестуване.
- Януари, 10* Задържан под стража в затвора с обвинение на *Враца* прокурора за «организиране на бунт против войната, против царя и против армията» и подведен под отговорност по чл. 111, § 5 от Наказателния закон, предвиждащ смъртно наказание.
- Януари, 12* Прави изявления пред «Работнически вестник» *София* по повод арестуването му в Бяла Слатина.
- Януари, 12* Произнася реч на тема «Разтурянето на Камарата и новата изборна борба» пред събрание на рудничарите. *Перник*
- Януари, 19* Произнася реч пред многолюдно работническо събрание, след което е приета резолюция-протест срещу правителствения терор. *Сливен*
- Януари,* Подготвя за печат брошурата «Какво извърши РСДП в XVI народно събрание».
- Февруари, 1—9* Прави предизборна обиколка във Врачански *Врачански окръг* окръг, по време на която е арестуван в Берковица (2 февр.) и препращан под стража последователно в гр. Фердинанд (дн. Михайловград), Бяла Слатина и Враца.
- Февруари, 2* Изпраща телеграма до «Работнически вестник», *Берковица* в която съобщава, че е арестуван.
- Февруари, 6* Изпраща телеграма до министъра на вътрешните работи, в която настоява да бъде освободен незабавно. *Бяла Слатина*
- Февруари, 9* Освободен от ареста срещу гаранция от 3500 лв. *Враца* Произнася реч на събрание, организирано от местната партийна организация.
- Февруари, 9* Пристига под стража, посрещнат на гарата от множество работници. Произнася реч против полицейските насилия пред събрание в Работническият дом. *София*
- Февруари, 10* Произнася реч на предизборно събрание. *Враца*

- Февруари, 16* Произнася реч пред протестно събрание на тема *с. Соточино* «Защо се разтури XVI обикновено народно събрание». Опитът на полицията да разгони събранието (дн. *Гаврил Геново*), и да арестува Г. Димитров се проваля.
- Михайловградски окръг*
- Февруари, 17—22* Говори на предизборни събрания в около 14 селища във Фердинандска, Врачанска и Берковска околия.
- Врачански окръг*
- Февруари, 23* Избран за народен представител в XVII обикновено НС от Врачански окръг.
- Март, 1* Изпраща от името на Синдикалния комитет на *София* ОРСС Окръжно № 1 за дейността на професионалните съюзи след изборната борба.
- Март, 3* Ръководи делегация, която протестира пред министъра на търговията, промишлеността и труда по повод уволнението на 40 рудничари от Пернишката мина два дни преди изборите с цел да се разколебаят пернишките работници.
- София*
- Март, 9* Произнася реч пред публично събрание на текстилните работници.
- Сливен*
- Март, 15* Подписва заедно с другите членове на парламентарната група на БРСДП (т. с.) Декларация срещу политиката на правителството на В. Радо-славов.
- София*
- Март, 19* Избран за секретар на парламентарната група на *София* БРСДП (т. с.) и в XVII обикновено НС.
- Март, 21* В. «Работнически вестник», бр. 265, публикува *София* статията на Г. Димитров «Професионалните съюзи след изборите», в която се подчертава необходимостта от укрепване на професионалните съюзи.
- Март, 31* Отправя питане в Народното събрание до министъра на железниците, пощите и телеграфите по повод уволнения на железничари и телеграфопощенски служители.
- София*
- Питане в Народното събрание на народните представители В. Коларов и Г. Димитров до министъра на външните работи и изповеданията относно неспазването на Закона за неделната и празнична почивка.

- Април, 1* Питане в Народното събрание на народните
София представители Т. Петров, Г. Димитров и К. Тошев до министъра на просветата по повод незаконните уволнения на учители-социалисти.
- Произнася реч пред тържествено събрание по случай откриването на Червената седмица в София.
- Април, 2* Питане в Народното събрание на народните пред-
София ставители Г. Димитров и В. Коларов до министъра на търговията, промишлеността и труда във връзка с нарушения на Закона за неделната и празнична почивка.
- Април, 4—6* Участва в конференцията на синдикалните
София комитети на ОРСС и Свободния синдикален съюз, която под ръководството на председателя на Международния синдикален секретариат К. Легин обсъжда въпроса за обединяването на двата синдикални съюза.
- Април, 4* Изказва се на предварителната среща на делегати-
София тите на конференцията с К. Легин.
- Април, 5* Докладва от името на Синдикалния комитет за
София състоянието на синдикалните организации към ОРСС.
- Април, 6* Произнася реч на конференцията, в която излага
София становището на Синдикалния комитет на ОРСС по обединяването на синдикалните съюзи в България. Г. Димитров отхвърля предложението на К. Легин за обединяване на основата на неутралитета (към БРСДП (т. с.) и БРСДП (о)); прави предложение за свикване на общ синдикален конгрес с пропорционално представителство, който да разреши въпросите за характера, тактиката, формата на организация и отношението към политическите партии. Представителите на Обединения синдикален съюз отхвърлят предложението и конференцията се закрива без успех.
- Април, 9* В. «Работнически вестник», бр. 279, публикува
София статията на Г. Димитров «Към единство!», в която се изяснява становището на ОРСС по синдикалното обединение в България.
- Април, 10* В. «Работнически вестник», бр. 280, публикува
София статията на Г. Димитров «Кой е против единството?» по повод отказа на ръководството на Обединения синдикален съюз да се свика общ конгрес с пропорционално представителство.

Произнася реч на тема «Мисията на Карл Легин и резултатите от нея» пред събрание в Работническият дом.

Април, 16 Отправя питане до министъра на вътрешните работи във връзка с намесата на полицията в тютюноработническата стачка в гр. Ксанти, обявена на 4 април.
София

Изпраща телеграма до стачниците в гр. Ксанти от името на Синдикалния комитет на ОРСС с пожелание за пълна победа.

Телеграма на парламентарната група на БРСДП (т. с.) до стачкуващите тютюноработници в гр. Ксанти, подписана от Д. Благовев и Г. Димитров.

Април, 17 В. «Работнически вестник», бр. 286, публикува Декларация на Синдикалния комитет на ОРСС, подписана от Г. Димитров, в отговор на обнародваното във в. «Народ» предложение на реформисткия Синдикален съюз за създаване на обединен синдикален съюз. В декларацията се посочва, че въпросът за синдикалното единство трябва да се реши от един общ работнически синдикален конгрес, с пропорционално представителство на организациите към двете синдикални централи, а не от техните водачи.
София

Април, 29 Отправя питане в Народното събрание до министъра на финансите относно неизплащането на заплатите на попадналите в плен в Солун и откарани на о. Трикери по време на Междусъюзническата война 1913 български железничарски и телеграфо-пощенски чиновници.
София

Май, 1 Отправя в Народното събрание питане до министъра на вътрешните работи защо общината в Перник от няколко месеца е без редовно и законно избрано управление.
София

Май, 3 Произнася реч в Народното събрание, в която развива и обосновава питането си от 31 март до министъра на железниците, пощите и телеграфите по повод уволнението и преместването на железничари и телеграфо-пощенски служители заради политическите им убеждения.
София

Май, 5 Отправя питання в Народното събрание до:
София 1) министъра на финансите за връщането на 10%

- от заплатите на държавните служители, удържани през войната;
- 2) министъра на железниците, пощите и телеграфите — защо по време на изборите и след тях много от телеграмите до редакцията на «Работнически вестник» и до ЦК на БРСДП (т. с.) са задържани.
- Май, 8* Отправя питане в Народното събрание до министъра на железниците, пощите и телеграфите във връзка с нарушаване на Закона за едномесечен отпуск на железничарите и телеграфо-пощенските служители.
- София*
- Май, 12* Отправя питання в Народното събрание от името на парламентарната група на БРСДП (т. с.) до:
- София*
- 1) военния министър във връзка с неоснователното задържане на войниците от 36-и набор след завършване на войната;
- 2) министъра на железниците, пощите и телеграфите по повод неизплащането на предвидените съгласно решението на Министерския съвет дневни пари в размер на $\frac{2}{5}$ от заплатата на телеграфо-пощенските и телефонните служители в новите земи.
- Май, 14* Произнася реч пред събрание на трамвайните работници по повод конфликта им с белгийската капиталистическа компания.
- София*
- Май, 17* По повод стачката на трамвайните работници отправя питане в Народното събрание до министъра на вътрешните работи — какви мерки е взел срещу белгийската трамвайна компания, която нарушава грубо поемните условия и подлага работниците на жестока експлоатация. Предлага да се обсъди въпросът за отнемане на концесията от компанията и предаването на експлоатацията на трамваите на Софийската община.
- София*
- Май, 19* Произнася реч в Народното събрание, в която развива и обосновава питането си от 16 април до министъра на вътрешните работи във връзка с намесата на полицията в тютюноработническата стачка в гр. Ксанти.
- София*
- Май, 22* В. «Работнически вестник», бр. 25, публикува Апел на Синдикалния комитет на ОРСС, подписан от Г. Димитров, към работниците от цялата страна да подкрепят борбата на стачкуващите в София трамвайни работници.
- София*

Май, 23—25 Делегат на V редовен конгрес на Работническия Софийски печатарски съюз в България.

Май, 23 Произнася поздравителна реч на конгреса.
София

Май, 25 Преизбран от конгреса за член на Централното Софийско настоятелство на Работническия печатарски съюз.

Май, 25—27 Делегат на Синдикалния комитет на X юбилеен Софийски конгрес на ОРСС.

Май, 25 Изнася пред конгреса Отчета на Синдикалния Софийски комитет на ОРСС.

Изказва се във връзка с разискванията и направените предложения по отчета.

Май, 26 Изнася пред конгреса доклад за резултатите от мисията на К. Легин.

Май, 27 Изказва се пред конгреса във връзка с разискванията по доклада за резултата от мисията на К. Легин, за фонда Синдикална самопомощ и за работническите представители в комитетите на труда.

Преизбран за секретар-касиер на Синдикалния комитет на ОРСС.

Докладва за предстоящия международен социалистически конгрес във Виена.

Май, 30 Провъзгласен за общински съветник с определение на Софийския окръжен съд вместо убития в Балканската война 1912—1913 Димитър Монов. От името на Синдикалния комитет на ОРСС подписва апел към всички работници да подкрепят стачкуващите дърводелски работници в с. Кочериново.

Май, 31 Отправя питане в Народното събрание до министъра на вътрешните работи във връзка с полицейския терор над стачниците в с. Кочериново, Кюстендилски окръг.

Юни, 2 Изказва се в Народното събрание във връзка с питането си от 1 май 1914 до министъра на вътрешните работи по повод касирането на общинските избори на 27 окт. 1913 в Перник и за утвърждаване на новопроизведените избори на 20 апр. 1914.

- Юни, 2* Отправя питане-протест в Народното събрание
София до министър-председателя и министър на войната В. Радославов във връзка с оказваната подкрепа на белгийската трамвайна компания от военни части и полиция в конфликта ѝ с трамвайните работници.
- Юни, 5* В. «Работнически вестник», бр. 36, публикува
София статията «Синдикалният конгрес», в която се прави преглед на работата и решенията на X юбилеен конгрес на ОРСС.
- Юни, 6* Произнася реч в Народното събрание, в която
София развива и обосновава питането си от 29 апр. 1914 до министъра на финансите във връзка с неизплащането на заплатите на българските железничарски и телеграфо-пощенски чиновници, а също и учители, пленени от гръцки и турски власти по време на Междусъюзническата война 1913.
- Юни, 11* Произнася реч в Народното събрание, в която
София развива и обосновава питането си от 8 май 1914 до министъра на железниците, пощите и телеграфите във връзка с нарушаването на Закона за едномесечен годишен отпуск на железничарите и телеграфо-пощенските служители.
- Юни, 16* Произнася реч в Народното събрание, в която
София развива и обосновава питането си от 12 май до министъра на войната във връзка с неоснователното задържане на войниците от 36-и набор след завършване на войната.
- Отправя питане в Народното събрание до министъра на финансите по повод удържането на $\frac{2}{3}$ от заплатите на работниците във Военния арсенал.
- Юни, 17* Произнася реч в Народното събрание, в която
София развива и обосновава питането си от 12 май 1914 до министъра на железниците, пощите и телеграфите по повод неизплащането на предвидените съгласно решението на Министерския съвет дневни пари в размер на $\frac{2}{5}$ от заплатата на телеграфо-пощенските и телефонните служители в новите земи.
- Юни, 20* В. «Работнически вестник», бр. 49, публикува
София статията «Новото стачно движение», в която се подчертава, че е необходимо да се подобри организацията на настъпилото след войната масово стачно движение.

- Юни, 22 В. «Работнически вестник», бр. 51, публикува
София статията «Професионалните съюзи и стачното
движение», в която се изяснява ролята на професионалните съюзи за организирането на стачното движение.
- Юни, 25 Отправя питане в Народното събрание до мини-
София стъра на търговията, промишлеността и труда във
връзка със зачестилите злополуки в мина «Пла-
калница».
- Юни, 27 Отправя питане в Народното събрание до мини-
София стъра на търговията, промишлеността и труда за
точното прилагане на Закона за женския и дет-
ския труд и на Закона за неделната и празнична
почивка.

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР КЪМ ТОМ ЧЕТВЪРТИ	7
------------------------------------	---

1912

ДУМАТА НА ПРОЛЕТАРИАТА	19
--------------------------------	----

ПЕЧАТАРСКИЯТ ИНТЕРНАЦИОНАЛ	23
------------------------------------	----

НАШАТА ВСЕКИДНЕВНА РАБОТА	28
-----------------------------------	----

ДО ВРЕМЕННИТЕ КОМИТЕТИ И ВСИЧКИ СИНДИКАЛНИ И ПАРТИЙНИ ДРУГАРИ И ДРУГАРКИ. 30 септември	31
--	----

ВОЙНАТА И ПОЛОЖЕНИЕТО НА БЪЛГАРСКИТЕ РАБОТНИЦИ	34
--	----

1913

ВЛИЯНИЕТО НА БАЛКАНСКАТА ВОЙНА ВЪРХУ ПРОФЕСИОНАЛНОТО ДВИЖЕНИЕ	38
---	----

ПОЛОЖЕНИЕТО В БЪЛГАРИЯ. 19 януари	41
---	----

* ДО ВРЕМЕННИТЕ ПАРТИЙНИ КОМИТЕТИ И ОТДЕЛНИТЕ ПАРТИЙНИ И СИНДИКАЛНИ ЧЛЕНОВЕ. 31 януари	46
--	----

* Със звездичка са означени заглавията, формулирани от съставителя (Ред.)

* ДО ВРЕМЕННИТЕ ПАРТИЙНИ КОМИТЕТИ, СИНДИКАЛНИТЕ КОМИСИИ И ЧЛЕНОВЕТЕ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЪЮЗ. 8 февруари	50
ПРОТЕСТЪТ НА ТРАМВАЙНИТЕ РАБОТНИЦИ В СОФИЯ. 22 февруари	52
ВОЙНАТА И РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ	55
* ДО СИНДИКАЛНИТЕ КОМИСИИ, ПАРТИЙНИТЕ КОМИТЕТИ И ОТДЕЛНИТЕ ПАРТИЙНИ И СИНДИКАЛНИ ДРУГАРИ. 20 март	59
СИНДИКАЛНИЯТ ИНТЕРНАЦИОНАЛ	62
* ДО СИНДИКАЛНИТЕ КОМИСИИ, ПАРТИЙНИТЕ КОМИТЕТИ И ОТДЕЛНИТЕ ПАРТИЙНИ И СИНДИКАЛНИ ДРУГАРИ. 1 април	71
БАЛКАНСКАТА ВОЙНА И РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ	76
НАШАТА ВЪРХОВНА ГРИЖА	80
* ДО XV РЕДОВЕН КОНГРЕС НА БЕЛГИЙСКИТЕ СИНДИКАТИ — БРЮКСЕЛ. 4 юни	83
О Р Г А Н И З А Ц И Я Т А Н А Р А Б О Т Н И Ч К И Т Е	85
Нуждата от организация на работничките	87
Организацията на работничките в чужбина	92
Организацията на работничките у нас	97
Наложителните грижи за организацията на работничките	100
Общият синдикален съюз за организацията на работничките	105
ПО-НАТАТЪК!	107
СИНДИКАЛНОТО ДВИЖЕНИЕ В АВСТРИЯ	111
* ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ, ДО МЕСТНИТЕ	

4. Единството на синдикалното движение	169
5. Професионалните съюзи за единството на синдикалното движение в България	184
* ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ. 15 октомври	189
* ЗА ПРЕДСТОЯЩАТА ИЗБОРНА БОРБА	195
* ДО АЛЕКСАНДЪР ПЕЕВ — БРЮКСЕЛ. 24 октомври	197
* ВЪЗСТАНОВЯВАНЕТО НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ	198
* ДОКЛАД НА СИНДИКАЛНИЯ КОМИТЕТ НА ОРСС ДО МЕЖДУНАРОДНИЯ СЕКРЕТАРИАТ НА НАЦИОНАЛНИТЕ СИНДИКАЛНИ ЦЕНТРАЛИ — БЕРЛИН. Октомври	203
* ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ. 2 декември	215
ЗА СИНДИКАЛНИТЕ ЧЛЕНОВЕ, КОИТО ЗАМИНАВАТ В СТРАНСТВО. 5 декември	221
ЗА ЗЛОПОЛУКИТЕ. 6 декември	223
ПЕЧАТАРСКИЯТ КУРС	225
ЗА РЕЗЕРВНИЯ ФОНД ЗАЩИТА И БОРБА. 7 декември	230
* НУЖДАТА ОТ ПОЛИТИЧЕСКА БОРБА НА ШИВАШКИТЕ РАБОТНИЦИ	232
* ДО СТАЧКУВАЩИТЕ КОЖАРСКИ РАБОТНИЦИ — ГАБРОВО. 23 декември	233
ДЕ Е СИЛАТА НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА? ..	234
* ЗА ДРУГАРИТЕ В ЧУЖБИНА. 31 декември	239

1914

* ДО КОНГРЕСА НА РУМЪНСКИЯ СИНДИКАЛЕН СЪЮЗ — ПЛОЕЩ. 5 януари	240
* ДО МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛЯ В. РАДОСЛАВОВ. 8 януари	241
ПОЛИЦЕЙСКИЯТ ВАНДАЛИЗЪМ В БЯЛА СЛАТИНА	242
* ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ. 28 януари	245
КАКВО ИЗВЪРШИ РАБОТНИЧЕСКАТА СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ В XVI НАРОДНО СЪБРАНИЕ	249
* ДО РЕДАКЦИЯТА НА «РАБОТНИЧЕСКИ ВЕСТНИК». 2 февруари	278
* ДО МИНИСТЪРА НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ. 6 февруари	279
* ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ. 1 март	280
* ДО МАКСИМ РАЙКОВИЧ — БУРГАС. 6 март	283
* ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ. 17 март	284
ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ СЛЕД ИЗБОРИТЕ ..	285
ДЕСЕТИЯТ СИНДИКАЛЕН КОНГРЕС. 30 март	288
ХАЙКАТА ПРОТИВ ЖЕЛЕЗНИЧАРИ И ТЕЛЕГРАФОПОЩЕНСКИ СЛУЖЕЩИ. 31 март	290
КОНФЕРЕНЦИЯТА С К. ЛЕГИН. 5—6 април	293
КЪМ ЕДИНСТВО!	306
КОЙ Е ПРОТИВ ЕДИНСТВОТО?	311
«ПОЗОРЪТ НА ТЕСНЯЦИТЕ»	315

МИСИЯТА НА КАРЛ ЛЕГИН И РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ НЕЯ	318
* ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ, ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ И ОТДЕЛНИТЕ СИНДИКАЛНИ ФУНКЦИОНЕРИ. <i>11 април</i>	330
ДВЕТЕ РАВНОСМЕТКИ	334
ПРОТИВ НАМЕСАТА НА ПОЛИЦИЯТА В СТАЧКАТА НА ТЮТЮНОРАБОТНИЦИТЕ ОТ КСАНТИ. <i>16 април</i> ..	337
* ДО НИКОЛА ГОСПОДИНОВ — КСАНТИ. <i>16 април</i> ..	338
ЕДНА ДЕКЛАРАЦИЯ ПО СИНДИКАЛНОТО ЕДИНСТВО	339
ПЪРВИ МАЙ И ОБЕДИНЕНИЕТО НА РАБОТНИЦИТЕ	343
* ДО СИНДИКАЛНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ И ОТДЕЛНИТЕ ДРУГАРИ. <i>3 май</i>	350
* ПРОТИВ ПРЕМЕСТВАНЕТО И УВОЛНЯВАНЕТО НА ЖЕЛЕЗНИЧАРИ И ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНСКИ СЛУЖИТЕЛИ. <i>3 май</i>	351
ПИТАНИЯ В ПАРЛАМЕНТА. <i>5 май</i>	355
* ПРОТИВ ИНТЕРНИРАНЕТО НА РАБОТНИЦИ ОТ ЧУЖДА НАРОДНОСТ. <i>9 май</i>	357
ЗА УВОЛНЕНИЕТО НА 36-и НАБОР. <i>12 май</i>	358
ЗА НЕДЕЛНАТА ПОЧИВКА И НОЩНАТА РАБОТА. <i>13 май</i>	359
* ЗА ПОЛОЖЕНИЕТО В ТРАМВАЙНАТА КОМПАНИЯ. <i>17 май</i>	360
* ПО НАМЕСАТА НА ПОЛИЦИЯТА ПРИ СТАЧКАТА В КСАНТИ. <i>19 май</i>	370

ПОДКРЕПЕТЕ ТРАМВАЙНИТЕ СТАЧНИЦИ! 22 май	378
Х ЮБИЛЕЕН КОНГРЕС НА ОБЩИЯ СИНДИКАЛЕН СЪЮЗ. 25—27 май	381
1. Отчет на Синдикалния комитет, поднесен на Десетия синдикален конгрес. 25 май	383
2. * Заключителни бележки след разискванията по отчета. 25 май	410
3. * Изказване на третото заседание на конгреса. 26 май	412
4. * Резултатът от мисията и конференцията с К. Легин. 26 май	413
5. * Заключителни бележки след разискванията по доклада за мисията на К. Легин. 27 май	419
6. * Изказвания на шестото заседание на конгреса. 27 май	421
ПОДКРЕПЕТЕ СТАЧНИЦИТЕ В КОЧЕРИНОВО! 30 май	423
ДО ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ. 1 юни	424
ЗА ИЗБОРИТЕ В ПЕРНИК. 2 юни	425
ВОЕННИТЕ И ПОЛИЦЕЙСКИ ПРОВОКАЦИИ КЪМ ТРАМВАЙНИТЕ РАБОТНИЦИ. 2 юни	427
СИНДИКАЛНИЯТ КОНГРЕС	429
* ЗА ИЗПЛАЩАНЕ ЗАПЛАТИТЕ НА ЖЕЛЕЗНИЧАРИ И ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНСКИ ЧИНОВНИЦИ. 6 юни ..	433
* ЗА ПОЧИВКАТА НА ЖЕЛЕЗНИЧАРИТЕ И ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНСКИТЕ СЛУЖЕЩИ. 11 юни	438
* ПРОТИВ ПРЕСЛЕДВАНЕТО НА РАБОТНИЦИ ОТ ЧУЖДА НАРОДНОСТ. 11 юни	443
* ПРОТИВ ЗАДЪРЖАНЕТО В КАЗАРМИТЕ НА ВОЙНИЦИТЕ ОТ 36-и НАБОР. 16 юни	451
* ПРОТИВ УДЪРЖАНЕТО НА $\frac{2}{3}$ ОТ ЗАПЛАТИТЕ НА РАБОТНИЦИТЕ ВЪВ ВОЕННИЯ АРСЕНАЛ. 16 юни	453
* ЗА ЗАПЛАТИТЕ НА ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНСКИТЕ СЛУЖИТЕЛИ В НОВИТЕ ЗЕМИ. 17 юни	456

ЗА ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНСКИТЕ ЧИНОВНИЦИ И СЛУЖЕЩИ В НОВИТЕ ЗЕМИ	460
НОВОТО СТАЧНО ДВИЖЕНИЕ	464
ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И СТАЧНОТО ДВИЖЕНИЕ	467
В ЗАЩИТА НА РАБОТНИЦИТЕ В «ПЛАКАЛНИЦА». 25 юни	471
ЗА ТОЧНОТО ПРИЛАГАНЕ ЗАКОНА ЗА ЖЕНСКИЯ И ДЕТСКИЯ ТРУД И ЗАКОНА ЗА НЕДЕЛНАТА И ПРАЗНИЧНА ПОЧИВКА. 27 юни	473
П Р И Л О Ж Е Н И Е	475
1 9 1 3	
* ДО ВРЕМЕННИТЕ СИНДИКАЛНИ КОМИСИИ И ПАРТИЙНИТЕ КОМИТЕТИ. 26 февруари	477
* ДО ВСИЧКИ ЧЛЕНОВЕ НА ОРСС	478
ЦЕНЗУРАТА	479
* ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЪЮЗ	481
МАНИФЕСТ КЪМ РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА В БЪЛГАРИЯ	482
МАНИФЕСТ КЪМ ВСИЧКИ РАБОТНИЦИ И РАБОТНИЧКИ В БЪЛГАРИЯ	485
* ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ. 24 октомври	492
* ДО ВСИЧКИ ОРГАНИЗИРАНИ ДРУГАРИ И СЪЧУСТВЕНИЦИ. 24 декември	493
1 9 1 4	
ИЗ СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКАТА ПАРЛАМЕНТАРНА ГРУПА. 21 март	494

* ЗА НЕСПАЗВАНЕТО НА ЗАКОНА ЗА ПРАЗНИЧНАТА И НЕДЕЛНА ПОЧИВКА. 31 март	495
ХАЙКАТА ПРОТИВ НАРОДНИТЕ УЧИТЕЛИ. 1 април	497
* ДО СТАЧКУВАЩИТЕ ТЮТЮНОРАБОТНИЦИ — КСАНТИ. 16 април	499
БЕЛЕЖКИ	500
ПОКАЗАЛЕЦ НА ПЕРИОДИЧНИТЕ ИЗДАНИЯ	542
ПОКАЗАЛЕЦ НА ЦИТИРАНАТА И СПОМЕНАВАНАТА ЛИТЕРАТУРА	548
ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ	553
ГЕОГРАФСКИ ПОКАЗАЛЕЦ	589
ДАТИ ОТ ЖИВОТА И ДЕЙНОСТТА НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ Септември 1912—юни 1914	594

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

Съчинения

Том

4

Второ издание

Редактор на издателството Иванка Найденова
Съставител на показалците и на биохрониката Мария Иванова
Художник Тотю Данов
Художествен редактор Александър Хачатурян
Технически редактор Ронка Кръстонова
Коректор Елена Димитрова

Издателски № 7071

Даден за набор на 15. XII. 1982 г.

Подписан за печат на 15. IV. 1983 г.

Излязъл м. май

Печатни коли 39. Издателски коли 32,76

Условно-издателски коли 32,91. Формат 84/108/32

Тираж 20 110. Цена 1,60 лв.

Код 22/9531179611/15-83

Партиздат — София, бул. «В. И. Ленин» № 47
ПК «Димитър Благоев» — София, ул. «Н. Ракитин» № 2